

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

RAVZATÜ'T-TEVHÎD ADLI
MESNEVÎNİN İNCELENMESİ VE
TENKİDLİ METNİ

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. BAHATTİN KAHRAMAN

HAZIRLAYAN
KEZBAN GÜNDÜZ

KONYA - 2006

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	3
KISALTMALAR	5

GİRİŞ

BAŞLANGIÇTAN ONALTINCI YÜZYIL SONUNA KADAR TÜRK EDEBİYATINDA DİNÎ TASAVVUFÎ AHLÂKÎ MESNEVÎLER	7
--	---

I. BÖLÜM

RAVZATÜ'T-TEVHÎD ŞÂİRİ ÂRİF VE HAYATI	16
---------------------------------------	----

II. BÖLÜM

RAVZATÜ'T-TEVHÎD'İN İNCELENMESİ	24
---------------------------------	----

A. ESERİN TANITILMASI	24
1. Adı.....	24
2. Türü.....	25
3. Yazılış Sebebi	25
4. Yazılış Tarihi	26
5. Beyit Sayısı	26
B. TERTİBİ VE BÖLÜMLERİ	26
1. Tertibi.....	26
1.1. Giriş Bölümü.....	31
1.2. Konunun İşlendiği Bölüm.....	38
1.2.1. Hikâyeler.....	38
1.3. Bitiş Bölümü.....	69
C. ÂYETLER VE HADİSLER.....	69
1. Âyetler.....	71
2. Hadisler	76
D. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ.....	79
1. Nazım Şekilleri	79
1.1. Mesnevî.....	79
1.2. Kasîde	82
1.3. Gazel	83
1.4. Murabba	84
2. Vezin	84
3. Kafiye.....	87
4. Redif.....	95
5. Dil Ve Üslûp Özellikleri	96
5.1. Dil Özellikleri	96
5.2. Üslûp Özellikleri.....	105
SONUÇ	117
BİBLİYOGRAFYA	118

III. BÖLÜM

A. NÜSHALARIN TANITILMASI	125
B. NÜSHALARIN İMLÂSİ	128
C. TENKİDLİ METNİN KURULUŞU	130
D. TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ.....	134
E. TENKİDLİ METİN	135
METNİN DİZİNİ.....	834

ÖN SÖZ

Türk Edebiyatı'nda manzum dinî eserlerin sayıca fazla, muhtevaca çeşitli olduğu araştırmacılar tarafından ortaya konmuş bir gerçektir. Bunlardan bir kısmı küçük hacimli olmasına rağmen bir kısmı müstakil büyük eserlerdir. İşte üzerinde çalıştığımız Ârif'in Ravzatü't-Tevhîd isimli eseri de büyük hacimli dinî-tasavvufî nasihat-nâme niteliğinde bir mesnevîdir.

Klasik edebiyatımızda uzun manzum eserlerde bilhassa tercih edilen mesnevî nazım şeklinin doğup geliştiği yer İran Edebiyatı'dır. İran Edebiyatı'nda ekol olmuş büyük mesnevî şairleri yetişmiş, Türk şairleri de bu üstadların açtığı yolda onlarla yarışmışlar, hatta zaman zaman daha üstün eserler vermeğe başlamışlardır.

Büyük İran şairi Attâr'ın (12. yüzyılın ikinci yarısı, 13. yüzyıl başı) meşhur tasavvufî bir mesnevisi olan Mantıku't-Tayr'ına Türk Edebiyatı'nda başta Gülşehri (14. yüzyıl) ve Ali Şir Nevaî (15. yüzyıl) olmak üzere bir çok şair nazire yazmış; hatta gösterdikleri ustalıkla bazıları tercüme değil, te'lîf hüviyeti kazanmıştır. Bazı kaynaklar Ravzatü't-Tevhîd'i "Mantıku't-Tayr'a benzeyen mesnevîler arasında anmaktadır. Bu tespit "benzeme" noktasında doğrudur. Ravzatü't-Tevhîd'deki yirmi beş hikâyenin kahramanlarından çoğunun çiçekler ve başka tabiat varlıkları, on tanesinin kuşlar olduğu dikkate alınırsa eserin Mantıku't-Tayr'dan oldukça farklı bir nitelikte olduğu anlaşılır. Mantıku't-Tayr türü mesnevîler gibi Ravzatü't-Tevhîd de vahdet-i vücûd temasını işlemiştir; ama eserin tertibi, kahramanları, olay seyri ve hikâyeyi tamamlayan unsurlar farklıdır. Mantıku't-Tayr türü mesnevîlerle Mantıku't-Tayr'a benzer mesnevîlerin ayrılması, farklarının detaylı bir şekilde ortaya konması bu konuya daha çok açıklık getirecektir.

Çalışmamıza başlarken kaynaklarda Ravzatü't-Tevhîd'in şairi hakkında çelişkili bilgiler olduğunu gördük. Eserin tenkitli metnini hazırlarken, şairinin "Ârif" olduğu kesinlik kazanmıştır. Bununla birlikte eserden şairin hayatı ile ilgili açık ip uçları elde etmek de hayli zordur.

"Ravzatü't-Tevhîd Adlı Mesnevînin İncelenmesi ve Tenkidli Metni" isimli bu çalışma bir giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Ârif'in hayatı ile ilgili olarak yaptığımız araştırmalardan, eserin nüshalarındaki notlardan yola çıkarak elde ettiğimiz bilgiler ve tespitler üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde mesnevîden

edinilen bilgiler ışığında eser tanıtılmış, muhteva özellikleri incelenirken “Eserin Tertîbi” başlığı altında bölümlerin konusu özetlenmiş, eserdeki âyet ve hadis iktibaslarının kullanılışı örneklenerek iktibas yapılan beyitler, kaynaklarıyla bir araya toplanmıştır. Eserin şekil özellikleri ile ilgili olarak nazım şekilleri, kâfiye, üslûp, dil ve imlâ yönünden incelenmesi yapılmıştır.

Üçüncü bölümde ise eserin nüshaları tanıtılmış, nüshaların imlâ özellikleri ve tenkidli metnin kuruluşu üzerinde durulmuştur. Transkripsiyon işaretleri ve Tenkidli Metin de bu bölümde yer almaktadır.

Çalışmamızın bu safhaya gelmesinde bilhassa yol gösterici olarak desteğini esirgemeyen hocam Prof. Dr. Ahmet Sevgi Bey’e, yardımcı ve teşvikkâr tutumuyla hocam Prof. Dr. Emine Yeniterzi’ye, zorlandığım noktada tecrübe, birikim ve zamanını paylaşan hocam Yrd. Doç. Dr. Semra Tunç’a ve danışman hocam sayın Yrd. Doç. Dr. Bahattin Kahraman beyefendiye teşekkürü bir borç bilirim.

Konya-2006

KISALTMALAR

age.	: adı geçen eser
agm.	: adı geçen makale
B	:Ravzatü't-Tevhîd'in Süleymaniye Ktp., Bağdatlı Vehbi (Nu.:743) nüshası
Böl.	: bölümü
C.	: cilt
DT.	: doktora tezi
H.	: hicrî
hzl.	: hazırlayan
H.z.	: Hazreti
İÜ	: İstanbul Üniversitesi
Ktp.	: kütüphanesi
M	:Ravzatü't-Tevhîd'in Süleymaniye Ktp., Mihrişah Sultan (Nu.:213) nüshası
M.	: milâdî
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MÜ	: Marmara Üniversitesi
Nu.	: numara
öl.	: ölüm tarihi
R	:Ravzatü'T-Tevhîd'in Süleymaniye Ktp., Reşid Efendi (Nu.:451) nüshası
S.	: sayı
s.	: sayfa
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
SÜ	: Selçuk Üniversitesi
Ş	:Ravzatü't-Tevhîd'in Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa (Nu.:1208) nüshası

TDK : Türk Dil Kurumu
TTK : Türk Tarih Kurumu
Ün. : Üniversitesi
Yay. : yayınları
yk. : yaprak
YLT : Yüksek Lisans Tezi
yy. : yüzyıl

GİRİŞ

BAŞLANGIÇTAN ON ALTINCI YÜZYIL SONUNA KADAR TÜRK EDEBİYATINDA DİNÎ TASAVVUFÎ AHLÂKÎ MESNEVÎLER

Arapça “sny” üçlü kökünden türemiş “mesnevî” sözü bu dilde kendi arasında kafiyeli mısralardan oluşmuş nazım şekli anlamında kullanılmıştır. Mesnevî, edebiyat terimi olarak ilk defa İran Edebiyatı’nda kullanılmış olmakla birlikte, bu nazım şeklinin ilk örnekleri Arap Edebiyatı’nda görülmektedir. ¹ Arap Edebiyatı’nda mesnevî şekliyle edebî bir gaye ve mevzudan çok talimî gaye ve mevzularda eserler yazılmıştır. ²

İran Edebiyatı’nda önceleri destânî konuların işlenmesinde kullanılan mesnevî nazım şeklinin ilk olgun örneği Firdevsî’nin Şâh-nâme’sidir (10.-11.yy.). Bu edebiyatta mesnevî yalnız destânî eserlerde kullanılan bir nazım türü olarak kalmamış tasavvufî, ahlâkî konularla aşk ve macera hikayeleri de bu yolla yazılmıştır.³ İran’ın en büyük şairi sayılan Nizami-i Gencevî (öl. 1203) ilk kez beş mesnevî yazarak hamse meydana getirmiştir. ⁴ İlk hamse sahibi Nizamî İran ve Türk şairlerince üstad kabul edilmiş pek çok şair “penc-genc”e nazire veya cevap söylemek arzusuna kapılmıştır. Mesnevî sahasındaki eserleriyle Türk şairlerini etkilemiş olan diğer İran şairleri ise Feridüddin Attâr (1119?-1193?), Sâdi-i Şirâzî (1213?-1292?), Emir Hüsrev Dehlevî (öl. 1325), Hâcû-yı Kirmânî (öl. 1327) ve Molla Câmî (öl. 1492)’dir. Türk olmakla birlikte eserini Farsça yazan Mevlânâ Celâleddin Rûmî (1207-1273) de Türk şairleri üzerinde devamlı etkili olmuştur. Mevlânâ’nın yirmi altı bin beyitlik tâlimî, tasavvufî mahiyetteki Mesnevî’si, bu nazım türüne verilen adın alemi olmuş, “mesnevi” dendiğinde önce Mevlânâ’nın eseri akla gelmiştir.⁵

¹ İsmail Ünver, “Mesnevî”, Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı (Divan Şiiri), Ankara 1986, s.430.

² Âmil Çelebioğlu, Türk Edebiyatı’nda Mesnevî (XV. yy.’a kadar), Kitabevi Yay., İstanbul 1999, s.22.

³ Ünver, agm, s.430.

⁴ Âgâh Sırrı Levend, Türk Edebiyatı Tarihi, C. I (Giriş), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988, s.226; Hüseyin Ayan, “Divan Edebiyatında Hamse”, A.Ü. Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi, Ahmet Caferoğlu Özel Sayısı, Fasikül:1, Ankara 1979, s.87.

⁵ Ünver, agm, s.430-431.

Türk Edebiyatı'nda bilinen ilk Türkçe mesnevî, 1069-1070'te Yûsuf Has Hâcib'in Hâkâniye Türkçesi'yle yazdığı, yaklaşık yedi bin beyitlik eseri Kutadgu Bilig'dir. ⁶ Âmil Çelebioğlu Sultan Murad Devri Mesnevîleri adlı eserinde: "Klasik tertip hususiyetlerini de ihtiva eden Kutadgu Bilig gibi bir mesnevînin mevcudiyeti, daha önce de Türk Edebiyatı'nda mesnevî türünde bir eserin bulunabileceğini muhtemel kılmaktadır." ⁷ şeklindeki ifadesiyle Kutadgu Bilig'den önce yazılmış mesnevîler olabileceğine işaret etmektedir. Kutadgu Bilig bütün o devir manzum müslüman eserleri gibi Cenâb-ı Hakk'a, Peygamber'e, Çihâr-yâr'a ve sonra da "Buğra Han"a hitaben yazılmış parçaları ihtiva eden siyaset-nâme türünde bir mesnevîdir. ⁸ Kutadgu Bilig'den sonra 12. yy.'da Edip Ahmed Yüknekî tarafından yine Hâkâniye Türkçesi ile yazılmış olan Atabetü'l-Hakâyık da ferdî ahlâk hakkında tamamıyla dinî bir görüşe göre yazılmış tâlimî bir eser, bir nasihat-nâmedir. ⁹

Anadolu sahasında gelişen Türk edebiyatının ilk yazılı ürünleri 13. yüzyılda verilmiştir. Bunlar arasında mesnevîler en geniş yeri tutar ve bu durum 14. yüzyılda da devam eder. Bu yüzyıllarda mesnevî edebiyatının gelişmesi tarihî, sosyal ve psikolojik sebeplerle izah edilebilir. Bunun yanısıra yeni girilen din ve medeniyetin çeşitli ilmî, dinî ve edebî mahsullerinin Türkçe'ye tercümesinin gerekliliği de önemli bir faktör oluşturmuştur. ¹⁰ Mesnevî 13. ve 14. yüzyıllarda istenilen çeşit ve uzunlukta konuları ifadeye elverişli bir nazım şekli olması sebebiyle revaç bulmuştur. Ahmed Fakı'nın Evsâfü'l-Mesâcid, Şeyyad Hamza'nın Yûsuf ve Zeliha, Dâsitân-ı Sultan Mahmud ve Ahvâl-i Kıyâmet, Gülşehrî'nin Şeyh Abdürrezzak Destânı adlı eserleri 13. yüzyıla ait olduğunu bildiğimiz dinî, tasavvufî mahiyette çoğu te'lîfî özellikte mesnevîlerdir. ¹¹

XIV. yüzyılda mesnevî nazım şekli ile daha çok tahkiye edilmeğe uygun dinî konular yazılmıştır. Harezmi'nin Muhabbet-nâme'si (Harezmi Türkçesi ile), Hüsam Kâtib'in Attâr'ın aynı eserinden mülhem yazdığı Cümcüme-nâme'si (Kıpçak

⁶ M. Fuad Köprülü, Türk Edebiyatı Tarihi, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1986, s.165.

⁷ Çelebioğlu, age, s.22.

⁸ Köprülü, age, s.166-167.

⁹ Köprülü, age, s.173-178.

¹⁰ Harun Tolasa, "XV. Yüzyıl Anadolu Sahası Mesnevîleri", Ege Ün., Sosyal Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, C.1, 1982, s.1.

¹¹ Çelebioğlu, age, s.33.

Türkçesi ile),¹² Tursun Fakih'in Peygamber'in Ebûcehil'le Güreşi Hikâyesi, Kirdecî Ali'nin Güvercin Destânı, İzzetoğlu'nun Tâvus Mucizesi, Sadreddin'in Geyik Destânı, Yûsuf Meddâh'ın Kız ve Cehûd Hikâyesi ile Dâstân-ı İbrahim, Şefâat-nâme, Mahşer-nâme, Dâstân-ı İblis gibi eserleri bunlar arasında sayılabilir. Ayrıca daha çok Hz. Ali'nin şahsı etrafında teşekkül eden dinî-destânî mesnevîler de mühim bir yer işgal ederler. Tursun Fakih'in Kıssa-i Mukaffâ, Muhammed Hanefî Cengi, Kirdecî Ali'nin Dâstân-ı Kesikbaş, Dâstân-ı Ejdehâ, Beypazarlı Maazoğlu Hasan'ın Canâdil Kal'ası, Nakiboğlu'nun Dâstân-ı Adn adlı eserleri bu türdendir. Kemaloğlu İsmail'in Ferah-nâme'si ile müellifi ve te'lif tarihi bilinmeyen Dâsitân-ı Hz. İsâ, Temîm-i Dârî Hikâyesi adlı eserler de kısmen dinî- dâsitânî sayılabilecek mesnevîlerdendir. Bu yüzyılda Yunus Emre'nin Risâletü'n-Nushiyye, Hoca Mesud bin Osman'ın Ferheng-nâme-i Sâdî, Yûsuf Meddâh'ın Kadı ve Uğru Destânı, Cevherî'nin Kelîle ve Dimne Çevirisi ise ahlâkî, tâlimî veya nasihat-nâme türünden eserlerdir. Gülşehrî'nin Mantıku't-Tayr'ı, Âşık Paşa'nın Garib-nâme, Fakr-nâme, VASF-ı Hâl'i, Mevlânâ Muhyiddin'in İbtidâ-nâme Tercümesi adlı eserleri ise tasavvufî mesnevîlerdendir. Gülşehrî'nin Kemâlât-ı Âhi Evran, Elvân Çelebi'nin Menâkıbe'l-Kudsiyye, Kastamonulu Şeyyâd Şâzî'nin Dâstân-ı Maktel-i Hüseyin, Germiyanlı Ahmedî'nin İskender-nâme, Niyâzi-i Kadîm'in Mansur-nâme, Kayserili İsâ'nın Dâsitân-ı İbrahim Ethem'i ise konularını menkabelerden alan mesnevîlerdendir.¹³

Anadolu sahasında bu yüzyılda yazılan Süheyl ü Nevbahâr (Hoca Mesud), Kıssa-i Yûsuf (Erzurumlu Darîr), Varka ve Gülşâh (Yûsuf Meddâh), Mihr ü Vefâ (Ümmî İsâ), Hurşid-nâme (Şeyhoğlu Mustafa), Bahtiyâr-nâme (Pir Mahmud bin Ali), Yûsuf u Zelîha (Sule Fakı), Ahmed Harâmî Destânı (müellifi bilinmiyor), Yiğit Destânı (İbrahim), Işk-nâme (Mehmed) adlı aşk ve mâcerâ konulu mesnevîler de vardır.¹⁴ 1341'de Harezmi bölgesinde yazılmış olan Hüsrev ü Şîrîn (Kutb) de bu gruba girmektedir.¹⁵

¹² A. Atilla Şentürk, Ahmet Kartal, Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Dergah Yay., İstanbul 2004, s.110-112.

¹³ Çelebioğlu, age, s.43-108.

¹⁴ A. Atilla Şentürk, XVI. Asra Kadar Anadolu Sahası Mesnevilerinde Edebî Tasvirler, Kitabevi Yay., İstanbul 2002, s.3-4.

¹⁵ A. Atilla Şentürk, Ahmet Kartal, age, s.109-110.

Türk edebiyatında 13. ve 14. yüzyıllar diğer türlerde olduğu gibi mesnevîde de bir yerleşme ve temel atma dönemi olmuştur. 15. yüzyıla gelindiğinde mesnevî türünde hızlı bir gelişme görülür. ¹⁶ Bu yüzyılın ilk çeyreğinde -13. ve 14. yüzyıllarda olduğu gibi- daha çok dinî mesnevîler nazmedilmiştir. Nev'inin ilk örneğini teşkil eden Ahmedî'nin Mevlîd'i, Süleyman Çelebi'nin Vesiletü'n-Necât'ı, Abdülvâsi Çelebi'nin Mi'râc-nâme'si, Hatiboğlu'nun Letâyif-nâme'si, Kemal Ümmî'nin Kırk Armağan'ı ve Kat' u Vasl manzumesi, Devletoğlu Yûsuf'un Vikâye Tercümesi, Hatiboğlu'nun Ferah-nâme'si, Ârif'in Mi'râcü'n-Nebî, Mevlîdü'n-Nebî ve Vefâtü'n-Nebî'si, Yazıcıoğlu Mehmed'in Muhammediye'si, Serezli Sâdi'nin Süleyman-nâme'si konusunu İslamiyet'ten alan dinî mesnevîlerdir. Konusu itibarıyla bu gruba Hurûfliği konu alan Refî'nin Beşâret-nâme ve Genc-nâme mesnevîleri ile Abdülvâsi Çelebi'nin dinî-dâsitânî özellik taşıyan Halil-nâme'sini de dahil edebiliriz.

Bu yüzyılda tamamen tasavvufî mahiyette olan mesnevîler Ali Şir Nevâî'nin Lisânü't-Tayr'ı, Hatiboğlu'nun Bahrü'l-Hakâyık'ı, Kaygusuz Abdal'ın Gevher-nâme'si, İbrahim Bey'in Külliyyât'ı, Elvân-ı Şirâzî'nin Gülşen-i Râz'ı, Pir Muhammed'in Tarikat-nâme'si, Muin b. Mustafa'nın Mânevî-i Murâdî'si, Ârif'in Mürşîdü'l-Ubbâd ile Nûsha-i Âlem mesnevîleri, Ârif'in isimsiz manzumesi, A. Karahisârî'nin Vahdet-nâme'si, Dede Ömer Rûşenî'nin Miskin-nâme, Ney-nâme, Çôbân-nâme ve Kalem-nâme'si, İbrahim Tennûrî'nin Gülzâr-ı Mânevî'si, Muhyiddin Çelebi'nin Hızır-nâme'si, Akbıyık Muhyiddin'in Makâlât'tan Hikâyât-ı Nây'ı, Gülşen-i Saruhânî'nin Râz-nâme'si, Cemâlî'nin Miftâhü'l-Ferec'i, Ahmed Hayâlî'nin Ravzatü'l-Envâr'ı ve Tebrizli Ahmedî'nin Esrâr-nâme'sidir. ¹⁷ Çağatay edebiyatı sahasında ise Türk Edebiyatı'nın önde gelen şairlerinden olan Ali Şir Nevâî'nin Hayretü'l-Ebrâr'ı (Mahzenü'l-Esrâr'a naziredir.) ise konusu itibarıyla dinî-tasavvufî-ahlâkî mesnevîler grubuna girer. ¹⁸

15. yüzyılda ahlâkî, didaktik veya nasihat-nâme özelliği taşıyan mesnevîlere ise Ahmed-i Dâî'nin Vasiyyet-i Nûşirevân'ını, Kaygusuz Abdal'ın Minber-nâme'sini,

¹⁶ Gönül Ayan, Tebrizli Ahmedî-Esrar-nâme (İnceleme-Metin), AKM Yay., Ankara 1996, s.XXIV.

¹⁷ Çelebioğlu, age, s.111-114; Semra Tunç, Ârif, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Eserlerinin Tenkidli Metni, SÜ SBE Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 1996, C.I, s.19-79.

¹⁸ A. Atilla Şentürk, Ahmet Kartal, age, s.156-161.

Boyacıoğlu'nun Anâsır-ı Erbaa'sını, Abdurrahim'in Terceme-i Pend-i Attâr'ını, Şeyh Eşref bin Ahmed'in Fütüvvet-nâme ve Nasihat-nâme'sini dahil edebiliriz. Âşık Ahmed'in Câmiu'l-Ahbâr isimli eseri ise Tezkiretü'l-Evliyâ nev'inden olmakla birlikte ahlâkî, dînî nasihat ağırlıklı bir mesnevîdir.¹⁹

Yukarıda söz konusu ettiğimiz bu mesnevîlerin çoğunun te'lifi olması 15. yüzyıl mesnevî edebiyatının ulaştığı seviyeyi göstermesi bakımından önemlidir. Bu yüzyılda dinî, tasavvufî, ahlâkî mesnevîler dışında da renkli ve zengin bir mesnevî edebiyatı vardır.

Ali Şîr Nevâî'nin Leylâ ve Mecnûn ve Seb'a-i Seyyâre'si, Ahmedî'nin Cemşid ü Hurşîd'i, Tutmacı'nın Gül ü Hüsrev'i, Şeyhî'nin Hüsrev ü Şîrîn'i, Hümâmî'nin Sînâme'si, Cemâlî'nin Gülşen-i Uşşâk'ı aşk ve macera konulu; Ahmedî'nin Tevârih-i Âl-i Osmân'ı, Gelibolulu Zaîfî'nin Gazavât-ı Sultân Murâd Hân'ı târihî, hamâsî ve savaşla ilgili; Abdî'nin Câmasb-nâme'si efsânevî, dâsitânî; Bedr-i Dilşâd'ın Murâd-nâme'si ansiklopedik; Şeyhî'nin Har-nâme'si mîzâhî, hicvî; Hamdullah Hamdî'nin Kıyâfet-nâme'si ilm-i kıyâfete dâir; Ahmedî'nin Tervîhü'l-Ervâh'ı tıbbî, ilmî; Ahmed-i Daî'nin Çeng-nâme'si sâkî-nâme; aynı şairin (Ahmed-i Dâî) Câmasb-nâme'si ve Yazıcı Sâlih'in Şemsiyye'si ilm-i ahkâmıla ilgili eserlerdir.²⁰

Türk Edebiyatı'nda 15. yüzyılda temeli atılıp şekil ve muhteva bakımından zenginleştirilen mesnevî edebiyatı, 16. yüzyılda İran Edebiyatı'nın gölgesinden çıkarak güçlü eserler vermeğe başlamıştır. Bu yüzyılda Anadolu sahası dışındaki edebiyatlarda da muhtelif konularda mesnevîler kaleme alınmıştır.

Çağatay sahasında Mâverâünnehir fatihi olarak anılan Şeybânî Hân Bahrü'l-hüdâ adlı dinî-ahlâkî mesnevîsini, Kul Ubeydî mahlasıyla sûfiyâne şiirleri olan Ubeydullah Hân Gayret-nâme, Şevk-nâme, Sabr-nâme mesnevîlerini, Çağatay Edebiyatı'nın Nevâî'den sonra yetişmiş en ünlü şairi olan Babürşâh ise oğulları Hümâyûn ve Kâmrân'a öğüt vermek amacıyla Mübeyyen adlı mesnevîsini ve Risâle-i Vâlidîyye Tercümesi adlı tasavvufî ahlâkî anlatan eserini yazmıştır.

¹⁹ Çelebioğlu, age, s.111; Emine Yeniterzi, Behiştî'nin Heşt-Behişt Mesnevîsi (İnceleme-Metin), Kitabevi Yay., İstanbul 2001, s.20-23.

²⁰ Çelebioğlu, age, s.111-175; A. Atilla Şentürk, Ahmet Kartal, age, s.202-225.

Azerî Edebiyatı sahasında ise Hatâyî mahlasıyla şiirler yazan Şâh İsmâil'in Deh-nâme isimli mesnevîsi, Fuzûlî'nin Türk Edebiyatı'nda yazılmış Leylâ ve Mecnûn mesnevîlerinin en meşhuru ve en güzeli, beşerî aşkın İlahî aşka basamak oluşunun mücerred bir ifadesi olan Leylâ ve Mecnûn'u, afyonla şarabın karşılaştırıldığı sembolik bir eser olan Beng ü Bâde'si ve meyvelerin münazarasından oluşan Sohbetü'l-Esmâ'ı bu yüzyılda yazılmış manzum Türkçe mesnevîlerdendir.²¹

Bu yüzyılda Anadolu sahası dinî-tasavvufî-ahlâkî, târihî-destânî-menkabevî, aşk ve macera başta olmak üzere muhtelif konularda yazılmış mesnevîler bakımından da oldukça zengindir. Cenâb-ı Hak, Hz. Peygamber, peygamberler, Kur'ân-ı Kerîm, akâid, fıkıh, namaz, oruç, hâc, Ka'be gibi dinî mevzûlarda müstakil mesnevîler yazılmıştır. Bunlar: İlyas ibni İsâ-yı Saruhânî'nin Şerhü'l-Esmâü'l-Hüsna'sı, Bursalı Lamî Çelebi'nin Mir'âtü'l-Esmâ ve Câm-ı Cihân-nümâ mesnevîleri esmâü'l-hüsna türünden eserlerdir. Kırk hadisler, yüz hadisler gibi kırk ayetler, yüz ayetler de manzum olarak tercüme ve tertip edilmiştir. Merdümî mahlasını kullanan, Kânûnî devri şair kadılarından Abdüsselâm Efendi'nin Tuhfetü'l-İslâm adlı eseri manzum kırk âyet ve kırk hadis tercümesidir. Hüseyinî'nin Câmiu'l-Envâr alâ tefsiri'l-İhlâs adlı mesnevîsi, manzum bir İhlâs sûresi tefsîridir. Yine şairin Muhammediye tarzında Câmiu'-Nasâyih ve Kur'ân kırâatına dair meşhur Kaside-i Cezerî şerhi olan Dürr-i Mekkûn adlı mesnevîleri vardır.²²

Edebiyatımızda Hazret-i Peygamberle ilgili olarak manzum tahkiyevî eserlerden en çok mevlidler dikkati çekmektedir. XVI. yüzyılda Edirneli Abdülkerim Efendi, Emîrî, Hevâyî, Keşfi, Muhibbî, Murâdî, Muğlalı Şâhidî, Şemseddin Sivâsî ve Visâlî mevlid yazan şairlerdir. Zaîfî'nin Hz. Peygamberin savaşlarını konu alan Gazavâtü'n-Nebî adlı mesnevîsi, Fuzûlî'nin Molla Câmî'nin Hadîs-i Erbaîn'inden yaptığı manzum kırk hadis tercümesi,²³ Latîfî'nin yüz hadisle ilgili Subhatü'l-Uşşâk²⁴ mesnevîsi Hz. Peygamberle ilgili eserler grubuna dahil edilebilir.

²¹ A. Atilla Şentürk, Ahmet Kartal, age, s.241-251.

²² Âmil Çelebioğlu, Kanûnî Sultan Süleyman Devri Türk Edebiyatı, MEB Yay., İstanbul 1994, s.84-90.

²³ Ahmet Sevgi, Molla Câmî'nin Erbaîn'i ve Manzum Türkçe Tercümeleri, Alp Ofset, Konya 2000.

²⁴ Ahmet Sevgi, Latîfî ve Subhatü'l-Uşşâk'ı, SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:1, Konya 1992.

Şemsî Ahmed Paşa'nın İtikâd-nâme ve Şurûtü's-Salât adlı mesnevîleri, Akşehirli Abdurrahman Gubârî'nin türünün en meşhuru olan manzum Menâsikü'l-Hacc'ı konularını akâid, fıkıh gibi dinî ilimlerden alan mesnevîlerdir. A. Gubârî'nin Ka'be-nâme'si, Hayâtî'nin Sıfâtü'l-Harameyn'i ise Ka'be-nâme türünde yazılmış 16. yüzyıl eserlerindedir.

Bu yüzyılda tasavvufî, ahlakî nasihat-nâme türünde yazılmış eserler ise şunlardır: Ârif'in Ravzatü't-tevhîd'i, ²⁵ Şemsî'nin Deh-murg'u, ²⁶ Şemseddin Sivâsî'nin Gülşen-âbâd'ı, ²⁷ Abdî'nin Gülşen-i Râz'ı, Aşkî'nin Menâzili's-sâlikîn adlı seyr-i sülûka dair mesnevîsi, Âzerî İbrahim Çelebi'nin Nakş-ı Hayâl'i, Pir Mehmedoğlu Azmî Efendi'nin Vasiyet-nâme'si, Edhemî'nin İhyâ-yı Dil'i, Emre'nin Pend-nâme tercümesi, Fevrî Ahmed Çelebi'nin Ahlâk-ı Süleymâniye'si, Akşehirli Gubârî'nin Şebistân-ı Hayâl'i, İbrahim Gülşenî'nin Râz-nâme, Pend-nâme, Sîmurg-nâme ve Kıdem-nâme'si, Güvâhî'nin Pend-nâme'si, Hilâlî'nin Kelîle ve Dimne'nin manzum tercümesi olan Hümâyûn-nâme'si, İlyas İbni İsâ-yı Saruhânî'nin Câmiu'l-Esrâr li-Ehlu'llâhi'l-Mukarrebî ve'l-Ebsâr'ı, Münîrî'nin Gülşen-i Ebrâr ve Ma'den-i Esrâr'ı, Edirneli Nazmî'nin Pend-nâme tercümesi, Pir Muhyiddin Muhammed bin Abdurrahman'ın Ervâh-nâme'si, Muğlalı Şâhidî'nin Gülşen-i Vahdet'i, Taşlıcalı Yahyâ'nın Gencine-i Râz, Gülşen-i Envâr ve Kitâb-ı Usûl'ü tasavvufî, ahlakî nasihat-nâme türünde eserlerdir. Yine bu yüzyılda Attâr'ın Pend-nâme'sinin manzum tercümelerinden birisini de Zaîfî yapmıştır. Zaîfî'nin bu mesnevîsinin adı Bôstân-ı Nasâyih'tir. O, Sâdi-i Şirâzî'nin Bôstân adlı nasihat-nâmesini de Bâğ-ı Behişt adıyla tercüme etmiştir. ²⁸

Burada başlangıçtan 16. yüzyıl sonuna kadar dinî-tasavvufî-ahlâkî mesnevîler ve nasihat-nâmeler söz konusu edildiği için 16. yüzyıldan sonra bu muhtevada yazılmış mesnevîlerden bahsedilmemiştir.

Yukarıda da belirtildiği üzere bu çalışmanın konusu olan Ravzatü't-Tevhîd, 16. yüzyıl başlarında kaleme alınmış dinî-tasavvufî muhtevâlî bir nasihat-nâmedir.

²⁵ Levend, age., s. 138; Çelebioğlu, age, s. 90; Vasfi Mahir Kocatürk, Türk Edebiyatı Tarihi, Edebiyat Yay., Ankara 1964, s.395-396.

²⁶ Mahmut Kaplan, Deh-Murg-ı Şemsî, Celal Bayar Üniversitesi Yüksek Öğretim Vakfı Yayınları No:14, Manisa 2003.

²⁷ Hasan Aksoy, Şemseddin Sivâsî-Gülşen-âbâd, İslâm Medeniyeti Vakfı Yay., İstanbul 1990.

²⁸ Çelebioğlu, age, s.90-94.

Eser, ilk bakışta İran şairi Feridüddin Attâr'ın (12. yy. sonu 13. yy. başı) Mantıku't-Tayr adlı mesnevîsini hatırlatmaktadır. Bu sebeple Agâh Sırrı Levend Türk Edebiyatı Tarihi'nde onu Mantıku't-Tayr ve benzerlerini yazanlar grubuna dahil etmiştir. Ona göre Türk Edebiyatı'nda Mantıku't-Tayr ve benzerlerini yazanlar eserleriyle şunlardır:

Gülşehrî, Mantıku't-Tayr (H.717/M.1317)

Ali Şîr Nevâî, Lisânü't-Tayr

İranlı Şemsî, Deh-Murg (H.920/M.1514)

Zaîfî Pir Mehmed b. Evrenus b. Nureddin, Gülşen-i Sîmurg (H.964/M.1556)

Ârifî, Ârif Mehmed, Ravzatü't-Tevhîd (H.943/M.1536)

Kadioğlu Şeyh Mehmed, İnşirâhu's-Sadr (H.986/M.1578)

İbrâhim Gülşenî, Sîmurg-nâme (öl.:H.940/M.1533)

Şemseddin Sivâsî, Gülşen-âbâd (H.940/M.1533)

Fedâî Dede, Mantıku'l-Esrâr (öl.:H.1045/M.1635) ²⁹

Ayrıca Agâh Sırrı Levend tıpkıbasımını hazırladığı Gülşehrî'nin Mantıku't-Tayr'ının önsözünde yukarıda adı geçen eserleri iki gruba ayırmıştır. Yazar burada Nevâî'nin Lisânü't-Tayr'ını, Şemsî'nin Deh-Murg'unu ve İbrâhim Gülşenî'nin Sîmurg-nâme'sini Mantıku't-Tayr'a benzer eserler olarak nitelerken, Zaîfî'nin Gülşen-i Sîmurg ve Fedâî Dede'nin Mantıku'l-Esrâr'ını tercüme olarak zikreder. Agâh Sırrı Levend yukarıda sözünü ettiğimiz Önsöz'ünde bu eserleri ayrı ayrı ele alarak mukayese etmiş, benzeyen veya benzemeyen yönlerini ortaya koymuştur. ³⁰ Yazarın her iki gruba da dahil etmediği eserler Kadioğlu Şeyh Mehmed'in İnşirâhu'-Sadr'ı, Şemseddin Sivâsî'nin Gülşen-âbâd'ı ve Ârif'in Ravzatü't-Tevhîd'idir. Bunlardan İnşirâhu's-Sadr ile ilgili olarak üzerinde bir çalışma yapılmadığı için bir şey söyleyemiyoruz. Tenkitli metni yayımlanmış olan Gülşen-âbâd ise 557 beyitlik, soru-cevap şeklinde tertip edilmiş, kahramanları çiçekler olan tasavvufî bir mesnevîdir.

²⁹ Levend, age, s.138.

³⁰ Âgâh Sırrı Levend, Gülşehrî-Mantıku't-Tayr (Tıpkıbasım), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1957, s.5-28.

Eserde gül, şeyhi; çeşitli çiçekler de müridleri temsil etmektedir.³¹ Eserin vahdet-i vücûd temasını işleme ve temsîlî oluşundan başka şekil ve muhteva bakımından Mantıku't-Tayr'la bir benzerliği yoktur. Aynı durum Ravzatü't-Tevhîd için de söz konusudur. Ravzatü't-Tevhîd'in Mantıku't-Tayr'a benzetilmesinin daha haklı bir tarafı vardır. O da eserde bâd-ı sabâ, bârân, jâle, çemen ve çiçeklerin yanısıra karga, baykuş, tâvus, leylek, hümâ gibi kuşların da hikâye kahramanı olarak yer almasıdır. Bunun yanı sıra Ravzatü't-Tevhîd oldukça hacimli, tertip ve muhtevâ özellikleri bakımından farklı ve zengin; renkli, akıcı bir uslûpla kaleme alınmış orijinal bir mesnevîdir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki yukarıda sözünü ettiğimiz mesnevîler, kendilerinden önce yazılmış dinî, tasavvufî nasihat-nâmelerden az veya çok mutlaka etkilenmişler, şairlerinin gücü nisbetinde orijinal olmayı başarabilmişlerdir.

³¹ Hasan Aksoy, age, s.17-20; Birgül Toker, Şemseddin Sivasî'nin Mir'âtü'l-Ahlâk Adlı Mesnevîsinin Tenkidli Metni ve İncelenmesi, SÜ SBE Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 2003, C.1, s.36.

I.BÖLÜM

RAVZATÜ'T-TEVHÎD ŞÂİRİ ÂRİF VE HAYATI

Ravzatü't-Tevhîd'in şairi Ârif'tir. Bunu mesnevîdeki mahlas beyitlerden öğreniyoruz. Şair eserdeki Kelimât-ı İlâhiyye adını taşıyan her gazelin sonunda Ârif mahlasını kullanmıştır. Kelimât-ı İlâhiyye dışındaki manzumelerde de aynı mahlasa tesadüf etmek mümkündür.

Ravzatü't-Tevhîd'de çoğunlukla tevriyeli olarak kullanılan Ârif kelimesi, sözlük anlamı (bilen, irfan sahibi) itibarıyla eserin muhtevasına uygun olduğundan mahlas özelliği geri plânda kalmış gibidir. Bunda “ârif” kelimesinin tasavvuf terimi olarak bir şahsı karşılamaının da etkisi vardır. Kelimenin tasavvufî anlamı “Allah Teâlâ'nın kendi zâtını, isimlerini ve fiillerini müşâhede ettirdiği kimse”dir.³² Eserin tamamı göz önüne alındığında mutasavvıf bir şair olduğu anlaşılan Ârif'in mahlas kullanmadaki bu tutumunu Ravzatü't-Tevhîd'den aldığımız şu ifadelerle de açıklayabiliriz.

°Ârife besdür bu taqrîr u cevâb
Bâķîsin vallâhü a'lem bi's-şavâb (988. beyit)

Bu ta°birâtı t̄alib bil kifâyet
Dimişler °Ârife besdür işâret (311. beyit)

Bununla birlikte bazı beyitlerde mahlası daha açıktır:

Şanma ki °Ârifdür özün dergâh-ı Haķķ'a t̄ut yüzün
Ĥatm eyle bunuñlan sözün ben sırr-ı pinhân bulmuşam (1008. beyit)

°Ârif ol gel berü yoķlıĝa dürüş sen daĝı çün
Fahr-ı °Ârif o şehâ yoķlıĝ ile nisbetidür (1261. beyit)

³² Süleyman Uludaĝ, Tasavvuf Terimleri Sözlüĝü, Mârifet Yay., İstanbul 1991, s.51.

°Ābidler için cennet zāhidler için miḥnet
°Ārifleredür ḳurbet gördüm ben o Sübhānı (3089. beyit)

Eserin te'lif tarihi göz önüne alındığında Ārif'in ağırlıklı olarak 16.yüzyılın ilk yarısında yaşadığı söylenebilir. 16. yüzyılda yazılmış şuarâ tezkirelerinde bu mahlası taşıyan birden fazla şair vardır. Ārif veya Ārifî mahlaslı bu şairlerin söz konusu tezkirelerdeki tavsîfi şöyledir:

Sehî Bey, Heşt Behişt: Mevlânâ Ārifî (Hüseyin) ³³

Latîfî, Tezkire-i Şuarâ: Ārifî Hüseyin Çelebi ³⁴

Âşık Çelebi, Meşâiru's-Şuarâ:Ārif (Fethullah Çelebi), Ārifî(Hüseyin Çelebi) ³⁵

Hasan Çelebi, Tezkire-i Şuarâ: Ārif (Şeh-nâmecî Fethullah Çelebi), Ārifî (Hüseyin), Ārifî (Trabzonlu, Muhammed Ma'rûf) ³⁶

Ahdî, Gülşen-i Şuarâ: Ārif Çelebi (Fethullah Çelebi), Ārif Çelebi (İstanbullu), Ārifî-i İstanbulî (Hüseyin Çelebi), Ārifî (Yenişehirdendir.) ³⁷

Beyânî, Tezkire-i Şuarâ: Ārif Çelebi (Şehnâmecî, Fethullah Çelebi), Ārifî (Gülşenî), Ārifî (Trabzonlu, Muhammed Ma'rûf Çelebi) ³⁸

Gelibolulu Âlî, Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı: Monla Ārif (Şehnâme-gûy, Fethullah Çelebi), Ārifî (Hüseyin Çelebi) ³⁹

Şuarâ tezkirelerinin yanısıra Tuhfe-i Nâilî ⁴⁰ ve Sadettin Nüzhet Ergun'un Türk Şairleri ⁴¹ isimli biyografik eserindeki Ārif ve Ārifî maddelerini tedkik ederek, ölüm tarihi itibarıyla 16. yüzyıl şairi sayılabilecek ve Ravzatü't-Tevhîd'in te'lif tarihinden sonra (H.943/M.1536) vefat etmiş olan şu şairleri tespit ettik:

³³ Sehî Bey, Heşt Behişt, Tercüman 1001 Temel Eser: 152, İstanbul 1980, s.218.

³⁴ Kastamonulu Latîfî, Tezkire-i Latîfî, İkdâm Matbaası, 1314, s.235-237.

³⁵ Owens, G. M. Meredith, Meşâirü's-Şuarâ of Âşık Çelebi, London 1971, bk. 165^a-168^a.

³⁶ Kınalızâde Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şuarâ, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1989, C.2, s. 596-601.

³⁷ Ahdî Ahmed, Gülşen-i Şuarâ, Süleymaniye Ktp., Halet Efendi Eki, Nu: 107, bk. 158^b-159^a ; Solmaz, Süleyman, Ahdî'nin Gülşen-i Şuarâ'sı, Gazi Ün. SBE, Yayınlanmamış DT, Ankara 1996, s. 478-480, 490-491.

³⁸ Beyânî Mustafa bin Cârullah, Tezkiretü's-Şuarâ, hzl.: İbrahim Kutluk, TTK Yay., Ankara 1997, s. 56, 57.

³⁹ İsen, Mustafa, Gelibolulu Âlî-Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı, AKM Yay., Ankara 1994, s.238-242.

⁴⁰ Tuman, Mehmed Nâil, Tuhfe-i Nâilî-Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri, MEB Yay., C.2, s.601-612.

⁴¹ Sadettin Nüzhet Ergun, Türk Şairleri, İstanbul 1940, C.1, s.57-91.

Ârifî (Hüseyin Çelebi).....H.959/M.1551
Ârif (Fethullah Çelebi).....H.969/M.1561
Ârifî Efendi (Yenişehirli).....H.971’de hayatta imiş.
Ârif Çelebi (Müteferrika).....H.989/M.1581
Ârifî Efendi (Muhammed Ma’ruf).....H.1002/M.1593
Ârifî (Mustafa Efendi).....H.1018/M.1609

Bu kaynaklarda hayatları, edebî kişilikleri hakkında bilgi ve şiirlerinden örnekler verilen Âriflerden hiçbirinin, çalışmamızın konusu olan mesnevîyi yazdığına dair kesin bir bilgi yoktur. Ancak Ravzatü’t-Tevhid’in tasavvufî birikime sahip bir şahsın eseri olması gerektiğini düşünerek, bu şairlerden hangisi böyle bir eser yazmış olabilir, sorusuna cevap arayabiliriz. Şairin Ravzatü’t-Tevhîd’in bir çok yerinde talip ve saliklere bir mürşid edasıyla nasihatte bulunduğunu ve Kıssa-i Hâce Cevherî başlıklı manzumede mecâzî ifadelerle aslında kendisini anlattığını dikkate alırsak, Ârif’in bir tarikat mensubu, hatta bir mürşid olduğunu söyleyebiliriz.

Kaynaklar yukarıda sözünü ettiğimiz Âriflerden Ravzatü’t-Tevhîd’in yazıldığı yıldan (H.943/M.1536) yaklaşık on üç yıl sonra vefat etmiş olan Ârifî Hüseyin Çelebi ile yirmi üç yıl sonra vefat eden Fethullah Ârif Çelebi’nin Halvetî şeyhi İbrahim Gülşenî ile yakınlıkları olduğunu kaydetmektedir. Ârifî Hüseyin Çelebi ile ilgili olarak: “Meşhur mutasavvıf İbrahim Gülşenî’ye derviş oldu. Sofiyâne birçok şiirler yazmağa başlamıştı. (...) Şeyhinin vefatı tarihi olan H.942/M.1535’den sonra tekrar İstanbul’a dönen Ârifî, uzun yıllar inzivâ âleminde yaşadı.”⁴² Fethullah Ârif Çelebi hakkında ise: “Ârif’in anası meşhûr mutasavvıf İbrahim Gülşenî’nin kızıdır. Şair üzerinde bu büyük şahsiyetin bariz tesirleri vardır ve Ârif, onun terbiyesiyle yetişmiştir.”⁴³ denilmektedir. Bu iki bilginin bizce önemi, İbrahim Gülşenî’nin Halvetîliğinin Gülşenî kolunun kurucusu ve Sîmurg-nâme⁴⁴ isimli Mantıku’t-Tayr benzeri (Ravzatü’t-Tevhîd de öyledir) bir mesnevi yazmış oluşundandır.

⁴² Sadettin Nüzhet Ergun, age., s.82.

⁴³ Sadettin Nüzhet Ergun, age., s.61.

⁴⁴ Bursalı Mehmet Tahir, Osmanlı Müellifleri, Meral Yay., İstanbul, yılı yok, C.1, s.116, 117.

Kaynakların verdiği bilgilere göre Ârifî Hüseyin Çelebi'nin Fethullah Ârif Çelebi'ye nazaran tasavvufla daha iç içe olduğunu ve edebî kişiliğinin tasavvufla şekillendiğini söyleyebiliriz. Latîfî Tezkiresi'nde: “ve tasavvufâne bir terci'-i bend dimişdir ki cemi'-i merâtib-i tasavvufa ale'l-icmâl anda işâret itmişdir. Matla':

°Ayn-ı °Ârifde vücûd-ı eşyâ
Görinür cümle ke-naqş-ı fi'l-mâ' ⁴⁵

şeklinde ilk beyti örneklenen terci'-i bendin Sadettin Nüzhet Ergun'un Türk Şairleri'nde beş bendi, bir mecmuadan alınarak nakledilmiştir. İlk bendi şöyledir:

°Ayn-ı °ârifde vücûd-ı eşyâ
Görinür cümle ke-naqş-ı fi'l-mâ'
Var durur gerçi vücûd-i mevcûd ⁴⁶
Cümle nisbî vü izâfî ammâ
Şol vücûd ola muhakkak mevcûd
K-irmeye ana zevâl ile fenâ
Zât-ı bâkî odur andan gayrı
Bulmadı kimse bu mülk içre bekâ
Mülk da'vâsın iden kişide
Vire tabl-ı limen-il-mülk sadâ
Muttasıl kendüni fânî anla
Var ise sende eğer meyl-i bekâ
Sâf tab'ol nazarın pâk olsun
Eyle âlâyış-i fânîden ibâ
Görinür sende nukûş-ı dü-cihân
Viricek âyine-i kalbe cilâ
Kalbdır Ka'be-i maksûda harem
Lîk şol kalb ki ola anda safâ

⁴⁵ Kastamonulu Latîfî, age., s.236.

⁴⁶ Sadettin Nüzhet Ergun, age., s.86.

Aç gözün âlem-i kübrâsın sen
Eşref-i mazhar-ı esmâsın sen

Ravzatü't-Tevhîd'deki manzumeleri andıran bu mısralar bize, Ravzatü't-Tevhîd'in müellifinin Hüseyin Ârif Çelebi olma ihtimalini düşündürmektedir.

Buraya kadar olan açıklamalarımızda Ârif mahlasından yola çıkarak edebiyat tarihi içerisinde Ravzatü't-Tevhîd'in kimin tarafından yazıldığını tespit etmeğe çalıştık. Elimizde kesin bir bilgi olmadığı için, mevcut bilgilerimizle sadece ihtimalleri değerlendirebildik. Şimdi de araştırmalarımız sırasında eserin şairinin kim olduğu konusunda ulaştığımız farklı bilgileri, ileride yapılacak ilmî çalışmalara ışık tutacağı ümidiyle maddeleyerek aktarmak istiyoruz.

1. Eserin Süleymaniye Kütüphanesi 213 numarada kayıtlı nüshasının sonunda: “Yiğitbaşı Ahmed Efendi'nin Ravzatü't-Tevhîd nâm kitabıdır.” şeklinde bir kayıt vardır. Bu kayıta adı geçen şahıs , Halvetîliğin Ahmediyye kolunun kurucusu Yiğitbaşı Ahmed Şemseddin Marmaravî'dir. ⁴⁷ Bağdatlı İsmail Paşa'nın Esmâü'l-Müellifin adlı eserinde vefat tarihi H.910/M.1504 olarak verilen Ahmed Şemseddin el-Mermeravî'nin Risâle-i Tevhîd ve Ravzatü'l-Vâsılîn adlı eserlerinin olduğu bildirilmiştir. ⁴⁸ Vefat tarihi Ravzatü't-Tevhîd'in te'lif tarihinden oldukça önce olan Ahmed Şemseddin Marmaravî'nin Risâle-i Tevhîd adlı eserini Koyunoğlu Müze Kütüphanesi'nde (nu: 10773), Ravzatü'l-Vâsılîn adlı eserini de Süleymaniye Kütüphanesi'nde (Şehid Ali Paşa, nu:2820) görme imkanımız oldu. Her ikisi de Arapça ve mensur olan bu eserlerle Ravzatü't-Tevhîd'in isim benzerliği yüzünden karıştırıldığı ve Ravzatü't-Tevhîd'in bunun için Yiğitbaşı Ahmed'e mâl edildiği sonucuna varılmıştır.

Ayrıca Katip Çelebi'nin Keşfü'z-Zünûn'un Ravzatü't-Tevhîd maddesinde: “Manzûm Türkî li-Hacı Ahmed Halîfe” ⁴⁹ şeklinde verdiği bilgi ile eserin Bağdatlı Vehbi nüshası (nu:743) 1^a da yer alan: “Kitâbü Ravzatü't-Tevhîd li'-ş-şeyhü'l-kâmil el-hâc Ahmedü'l-Halvetî eş-şehîn be-Koca Halîfe” şeklinde, eserin şairini ifade eden

⁴⁷ Bursalı Mehmed Tahir, age., C.1, s.225, 226

⁴⁸ Bağdatlı İsmail Paşa, Esmâü'l-Müellifin Âsârü'l-Musannifin, İstanbul 1951, C.1, s.138

⁴⁹ Katip Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1971, C.1 s.925

kayıt neredeyse aynıdır. Bu iki kayıta sözü edilen Ahmed, Halvetiyye silsilesi göz önüne alındığında ⁵⁰ ya İbrahim Gülşenî'nin oğlu ve halîfesi Hayâlî Ahmed Şemseddin Efendi (öl.:H.977/M.1569) ⁵¹ ya da Halvetîliğin Ahmedîyye kolunun kurucusu Yiğitbaşı Ahmed Şemseddin Marmaravî olmalıdır. Halbuki İbrahim Gülşenî'nin oğlu Ahmed Şemseddin şair olmakla birlikte şiirlerinde Hayâlî mahlasını kullandığından, Ahmed Şemseddin Marmaravî ise vefat tarihi (H.910) açısından Ravzatü't-Tevhid'in şairi olamazlar.

2. Ravzatü't-Tevhîd'in şairi ile ilgili diğer bir kayıt, eserin Bağdatlı Vehbî nüshası 1^a'da düzeltme notu şeklindedir. Yakın tarihlerde yazıldığı anlaşılan bu notta: “Osmanlı Müellifleri'nde müellif-i nâzımın adı Ârif Mehmed Efendi yazılmıştır. Kitabın içinde sahife 13, 14, 18'de ismi Ârif olduğu görülmektedir, İzmitlidir, 943'de te'lifini bitirmiş olduğu sonuñda yazılıdır.” denilmektedir. Bursalı Mehmed Tahir'in Osmanlı Müellifleri'nde iki yerde Ârif Mehmed Efendi'den söz edilmektedir. Ârif Mehmed Efendi başlığı altında:

“Tarikat-ı Zeyniyye küberâsından bir zât olup Denizli'dendir. İsanbul'da ikmâl-i tahsîl ü sülûkdan sonra İzmit'e nakl-i mekân iderek neşr-i tarikat ü te'lifle imrâr-ı hayât eyledi. Ravzatü't-Tevhîd isminde Türkçe manzum eser-i tasavvuflarını 947 tarihinde ikmâl buyurdular. İzmit'de Orhan Gazi Câmii yukarısındaki mezaristanda mahdûmı Ahmed Efendi ile beraber medfundurlar. 971'de vefât iden Ahmed Efendi'nin de Nüzhetü'l-Muvahhidîn isminde manzum eseri vardır. Ravzatü't-Tevhîd'den:

Ey kadîm ü Hayy ü Qayyûm ü Ehad
Sensin ol Hallâk-ı eşyâ bî-aded” ⁵²

Celîlî maddesinde ise: “(...) Ravzatü't-Tevhîd ismindeki manzûme sâhibi Ârif de İznik'den yetişen şuarâdandır.” şeklinde bir hatırlatma yer almaktadır. ⁵³ Eserin

⁵⁰ Ebû Rıdvân M. Sâdık Vicdânî, Tômâr-ı Turûk-ı Âliyye - Halvetiyye Silsilenâmesi, Evkâf-ı İslâmiyye Matbaası, İstanbul 1338-1341.

⁵¹ Bursalı Mehmed Tahir, age., C.1, s.113.

⁵² Bursalı Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri (C.I-II-III) ve Ahmed Remzi Akyürek, Miftâhu'l-Kütüb ve Esâmî-i Müellifîn Fihristi, Bizim Büro Basımevi, Ankara 2000, s.114.

⁵³ Bursalı Mehmed Tahir, age., s.124,125.

ikinci manzumesinin ilk beytinin de yer aldığı bu bilgide yer alan 947 olarak verilen te'lif tarihi yanlıştır.

Bursalı Mehmed Tahir'in yukarıda verdiği bilgileri nereden aldığını tam olarak bilemiyoruz. Fakat Zeyniyye tarikatının büyüklerinden Denizlili böyle bir zâtın ne zaman yaşadığını, Ravzatü't-Tevhîd adlı bir eseri olup olmadığını eski kaynaklardan araştırarak, Osmanlı Müellifleri'ndeki bilgiyi doğrulamaya çalıştık. Bu bilginin kaynağı olabilecek sadece iki ifadeye rastladık. Birincisi Sicill-i Osmânî'de: "Müderrişinden Denizlili Mehmed Ârif Efendi dahı 1259'da fevt olmuştır." ⁵⁴ şeklindeki kayıttır. Bu zâtın, vefat tarihi itibarıyla Osmanlı Müellifleri'nde sözü edilen Ârif Mehmed Efendi olamayacağı açıktır. İkincisi ise Esmâü'l-Müellifîn'deki şu ifadelerdir: "El-İzmîrî - Aḥmed bin eş-şeyḫ Muḥammed Ârif İzmîrî min meşâyiḫi'z-Zeyniyye intikâli me'c'a vâlidihî ve sekene beldetü İzmîd ve mâte seneti (971) eḥadî ve seb'îne ve tis'â mi'e şanefe Nüzhetü'l-Muvaḥḫidîn." ⁵⁵

Esmâü'l-Müellifîn'de 971'de vefat ettiği bildirilen Zeyniyye şeyhi Ahmed bin Muhammed hakkında verilen bu bilgi, Osmanlı Müellifleri'ndeki bilgiyle neredeyse aynıdır. Ama bu kaynakta da Ravzatü't-Tevhîd'den söz edilmemektedir. Bursalı Mehmed Tahir'in Ravzatü't-Tevhîd'i hangi bilgiye istinâden yukarıda adı geçen zâta mâl ettiği anlayışamamıştır. Üstelik Osmanlı Müellifleri'nden faydalanan kaynaklar, ondaki bilgiyi tekrarlamaktan öteye geçmemişlerdir. Nitekim Hüseyin Vassâf da Sefîne-i Evliyâ'sında Şeyh Mehmed Ârif Efendi başlığı altında: "Zeyniyye meşâyhinden olup, Denizli'dendir. İstanbul'da ikmâl-i sülûktan sonra İzmit'te neşr-i feyz eylemişlerdir. Ravzatü't-Tevhîd isminde eseri vardır. İzmit'te Orhan Gazi Camii şerîfi yukarısındaki mezaristanda, mahdumu Ahmed Efendi ile medfundur." şeklinde neredeyse aynı bilgiyi verir. Osmanlı Müellifleri'nin daha önce hazırladığını gözönüne alırsak, Hüseyin Vassâf'ın ondan faydalandığını düşünebiliriz.

3. Ravzatü't-Tevhîd'de ilk bakışta Ârif'in Mevlevî olabileceğini düşündüren bir gazel vardır. "Zi-ney" redifli 17 beyitlik bu gazelde "raks, semâ', ney, Konya"

⁵⁴ Mehmed Süreyyâ, Sicill-i Osmânî Yâhud Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniyye, İstanbul 1311, C.3, s.272.

⁵⁵ Bağdatlı İsmail Paşa, age., C.1, s.144.

gibi Mevlânâ Celâleddin Rûmî ve mevlevîlikle ilgili kelimeler kullanılmıştır. Gazelin son beytindeki ifadeden hareketle onun, Hazreti Mevlânâ'ya ve Konya'ya büyük bir muhabbet duyduğunu, hatta bir süre Konya'da ikâmet ettiğini söyleyebiliriz. Aşağıya bu gazelin son beyti alınmıştır:

°Işık ehli zerre görmege gam olsa Konyada
°Ârif alur lezâ'iz-i şâm u seher zi-ney (4272. beyit)

Bu gazele rağmen Ârif'in Mevlevî bir şâir olduğunu söyleyemiyoruz. Çünkü Mevlânâ'nın Türk şâirleri üzerinde bugün bile devam eden mânevî bir nüfuzu vardır. Bu şiir de böyle bir tesirle yazılmış olabilir. Bu bir tarafa, Mevlevî şâirler hakkında bilgi veren tezkirelerde 16. yüzyılda yaşamış bir Ârif'ten söz edilmemektedir.⁵⁶ Ayrıca kaynaklarda daha önce sözünü ettiğimiz Ârif mahlaslı on altıncı yüzyıl şâirlerinden hiç birinin Mevlevî olduğuna dâir bir bilgi yoktur.

Dikkat edilirse, Ravzatü't-Tevhîd herhangi bir devlet büyüğüne sunulmamıştır. Hatta eserin giriş bölümünde birçok kaside bulunduğu halde, on altıncı yüzyılda yaşamış bir devlet veya din büyüğüne yazılmış olanına rastlanmaz. Eserinde insanları makam ve mevkiin yükseltmediği, sadece Hakk'a kulluk etmenin gerektiği, zenginlik ve güzelliğin geçici olduğu vb. öğütler veren Ârif'in herhalde kendisinin de bu prensiplere uygun bir hayatı olmalıdır.

⁵⁶ Esrar Dede, Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye, hzl.: Dr. İlhan Genç, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., s.352-356.

II. BÖLÜM

RAVZATÜ'T-TEVHÎD'İN İNCELENMESİ

A. ESERİN TANITILMASI

1. Adı

Eserin adı Ravzatü't-Tevhîd'dir. Şair eserine bu adı verdiğini giriş bölümünde yer alan sebab-i te'lifte bir kez, bitiş bölümündeki “Tenbîh” te iki kez belirtir.

Ravzatü't-Tevhîd kıldum aña nām
Dāhîl olan vāşıl-ı dārü's-selām (653. beyit)

Ne kim fetḥ eyledüm tecrîd içinde
Didüm hep Ravzatü't-Tevhîd içinde (6129. beyit)

Çü kıldum Ravzatü't-Tevhîdi āḫir
Murādum kedde bâḫın ehle zāhir (6141. beyit)

Mesnevîde Ravzatü't-Tevhîd birkaç yerde de yer ismi olarak zikredilmiştir.

Ravzatü't-Tevhîddür baña mekân
Görmüşem ben anda bir şāḫîb-zamân (3203. beyit)

“Bir kılma bahçesi” veya “birleme bahçesi” anlamındaki bu isim Arapça bir tamlamadır. Kaynaklarda Ravzatü't-Tevhîd adında başka bir esere rastlamadık. Bununla birlikte içinde ravza, bahçe, gülşen, tevhîd gibi isimlerin kullanıldığı birçok eser yazılmıştır. Bunların bir kısmı edebi eser niteliğinde, bir kısmı da farklı ilim ve sanat dallarına ait kitaplardır.

2. Türü

Mesnevîde “Der-Nasîhat-ı İnsân”, “Der-Nasîhat-ı İhvân”, “Der-Terğîb-i Tâlibûn”, “Der-Terğîb-i Sâlikûn” isimli dört manzume ile her hikâyeden önce yazılan Matla’ isimli manzumeler muhteva olarak birer nasihat, teşvîk ve tenbîh niteliğindedir. Şair bunu kendisi de dile getirir:

Kaşd olan tenbîhdür sâliklere
Nefs elinden °aciz ü hâliklere (1460. beyit)

Ṭâlibi terğîb ider maṭlûbına
°Aşîkı teşvîk ider ma°şûkına (655. beyit)

Mesnevîde müstakil manzumelerin yanında tahkiye kısımlarında da yer yer nasihat içeren beyitlere rastlarız. Mesnevîdeki hikâyelerin amacı da gerçekte nasihattir. İnsanları tasavvuf vasıtasıyla Hakk’a ulaşmaya davet eden bu nasihatler sebebiyle eser, dînî-tasavvufî nasihat-nâmeler grubuna girer.

3. Yazılış Sebebi

Mesnevîde üç manzume ile şair eseri yazma sebebini belirtir. Birinci manzume Matlau’t-Te’lîf (594-634 arası beyitler) adını taşır ve sebab-i te’lîfe bir nevî giriş mahiyetindedir. Şair burada Allah’ın kendisine hususi bir ifade tarzı bahşettiğini, bununla sırr-ı Hakk’a tercüman olacağını bildirir. İkinci manzume (635-688 arası beyitler) A’raf suresinin 143. ayetini sebab-i te’lîf olarak belirten bir başlık taşır. Şair yanlış yapmaktan ve gurura kapılmaktan Allah’a sığınır. Eserine ehl-i edebîni rağbet etmesini, Allah’a yakınlaşma sebebi olmasını diler. Eserinin kolay anlaşılması, kıyâmete kadar değerini yitirmemesi ve hayırlı bir halef olması için dua eder. Sebeb-i te’lîf olarak yazılan üçüncü manzumenin (1009-1068 arası beyitler) başında yine bir âyet vardır. Bu, Duhâ sûresinin “Yalnızca Rabb’inin nimetini anlat.” meâlindeki 11. âyetidir. Manzume:

Eyledi taşvîr çok naşş u hayâl
Bu lisân ilen beyân olmaş muhâl (1009. beyit)

Bir biri içinde kat kat dâ'ire
Kıldı bir tertîb semâ-yı sâ'ire (1010. beyit)

mısralarıyla başlar. Şair gönül kalemini eline besmele ile aldığıını, marifet mürekkebiyle kalplerin evrâkına tarîk-ı Mustafâ'yı ve sülûk-ı asfiyâyı yazmaya başladığını söyler.

4. Yazılış Tarihi

Şair eserin te'lîf tarihini, bitiş bölümündeki "Tenbîh" manzumesinin sonunda 943 yılının Receb ayı (M. Temmuz-1536) olarak açıkça bildirir.

Doğuz yüz kırk üçüncide tamâmı
Receb ayında bilsün hâş u 'âmı (6142. beyit)

5. Beyit Sayısı

Mesnevîde eserin beyit sayısı hakkında bir bilgi verilmemiştir. Tenkidli metne dahil ettiğimiz M nüshası 5798, B nüshası 5587, Ş nüshası 5764, R nüshası da 6134 beyittir. Hazırladığımız Ravzatü't-Tevhîd'in tenkidli metni ise 6143 beyittir.

B. TERTÎBİ VE BÖLÜMLERİ

1. Tertibi

Tasavvufî nasihat-nâme türünde bir eser olan Ravzatü't-Tevhîd, klasik mesnevî tertîbine uygun olarak giriş bölümü, konunun işlendiği bölüm ve bitiş bölümü olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır:

Giriş Bölümü

Konunun İşlendiği Bölüm

Bitiş Bölümü.

Ravzatü't-Tevhîd'in tertîbini daha iyi anlayabilmek için eserdeki başlıkları bir araya getirdik. Buldukları beyit numaraları ile birlikte başlıklar sırasıyla şöyledir:

	Kitābü Ravzati't-Tevhîd
	Bismi'llāhi'r-Raḥmāni'r-Raḥîm
1-25	–
26-61	Matla ^c
62-148	Ḳaṣîdetün ^c Acîbetün Fî-Tertîbi Ḥilḳati Eşyâ'i ve Fî'l-Āşâri'z-Zâhirihi Fî'l-Evḳâti mine'l-Esmâ'i Evâyl-i Ebyâtiḥâ Mertebetü ^c Alâ-Ḥurufi't-Teheccî min-Evvelihâ ilâ-Āḫirihâ ve min-Āḫirihâ ilâ-Evvelihâ ve min-Evvelihâ ilâ-Āḫirihâ Selâse Merrâtin
149-183	Der-Naṣîḫat-i İnsân
184-224	Der-Naṣîḫat-i İḫvân
225-254	Der-Terġîb-i Ṭâlibûn
255-311	Der-Terġîb-i Sâlikûn
312-331	Der-Tertîb-i Sülûk
332-364	Ḳaṣîde-i Lâ-İllāhe illa'llāh
365-390	Ve Eyzân
391-423	Ḳaṣîde-i Hû
424-456	Ḳaṣîde-i Ḥaḳ
457-489	Der-Na ^c t-ı Seyyidü'l-Mürselîn
490-494	Der-Na ^c t-ı Ebî Bekr
495-499	Der-Na ^c t-ı ^c Ömer
500--504	Der-Na ^c t-ı ^c Osmân
505-509	Der-Na ^c t-ı ^c Alî
509-524	Der-Na ^c t-ı Ḥasan u Ḥüseyn ü Sâ'irü'l-Evlâd ve's-Şaḫâbe

525-593	Münācāt
594-634	Maṭla ^c u't-Te'līf
635-688	Sebeb-i Vürūd-ı Hāzihī Āyeti'ş-Şerīfe
689-750	Temşīl
751-770	Maṭla ^c
771-988	Ḳıṣṣa-i Ḥ ^v āce Cevherī
989-1008	Kelimāt-ı İlähiye
1009-1068	Vürüdu Ḳavlehü Te ^c ālā
1069-1091	Maṭla ^c
1092-1146	Ḳaṣīde-i ^c İşk
1147-1161	Kelimāt-ı İlähiye
1162-1186	Maṭla ^c
1187-1241	Ḳaṣīde-i Aḥkām-ı Şerī ^c at ü Ādāb-ı Ṭarīḳat
1242-1250	Kelimāt-ı İlähiye
1251-1262	Hāzihī Eyzān
1263-1295	Maṭla ^c
1296-1332	Ḳaṣīde-i Tevḥīd-i Ḥaḳīḳī
1333-1356	Kelimāt-ı İlähiye
1357-1396	Meşnevī
1397-1416	Maṭla ^c
1417-1477	Āmeden-i Bād-ı Şabā
1478-1493	Kelimāt-ı İlähiye
1494-1523	Hāzihī Eyzān
1524-1531	Hāzihī Eyzān
1532-1549	Maṭla ^c
1550-1639	Āmeden-i Bārān
1640-1657	Kelimāt-ı İlähiye
1658-1673	Maṭla ^c
1674-1761	Āmeden-i Çemen
1762-1773	Kelimāt-ı İlähiye

1774-1796	Maṭla°
1797-1902	Āmeden-i Jāle
1903-1927	Kelimāt-ı İlähiye
1928-1937	Maṭla°
1938-2005	Āmeden-i Lāle
2006-2022	Kelimāt-ı İlähiye
2023-2036	Maṭla°
2037-2201	Āmeden-i Benefşe
2202-2214	Kelimāt-ı İlähiye
2215-2229	Maṭla°
2230-2439	Āmeden-i Nergis
2440-2450	Kelimāt-ı İlähiye
2451-2463	Maṭla°
2464-2641	Āmeden-i Sünbül-i Hindī
2642-2662	Kelimāt-ı İlähiye
2663-2675	Maṭla°
2676-2862	Āmeden-i Zerrīn Kadeḥ
2863-2869	Kelimāt-ı İlähiye
2870-2883	Maṭla°
2884-3082	Āmeden-i Reyḥān
3083-3089	Kelimāt-ı İlähiye
3090-3109	Maṭla°
3110-3269	Āmeden-i Mīr-i Āşıkān
3270-3289	Kelimāt-ı İlähiye
3290-3304	Maṭla°
3305-3468	Āmeden-i Şeb-büy
3469-3481	Kelimāt-ı İlähiye
3482-3492	Maṭla°
3493-3634	Āmeden-i Zanbaḳ
3635-3645	Kelimāt-ı İlähiye

3646-3660	Maṭla°
3661-3889	Āmeden-i Gül
3890-3902	Kelimāt-ı İlähiye
3903-3916	Maṭla°
3917-4078	Āmeden-i Ğonçe
4079-4091	Kelimāt-ı İlähiye
4092-4106	Maṭla°
4107-4255	Āmeden-i Bülbül
4256-4272	Kelimāt-ı İlähiye
4273-4293	Maṭla°
4294-4417	Āmeden-i Ṭāvūs
4418-4432	Kelimāt-ı İlähiye
4433-4448	Maṭla°
4449-4586	Āmeden-i Ṭūṭī
4587-4599	Kelimāt-ı İlähiye
4600-4626	Maṭla°
4627-4775	Āmeden-i Ḳumrī
4776-4791	Kelimāt-ı İlähiye
4792-4814	Maṭla°
4815-4946	Āmeden-i Bāz
4947-4959	Kelimāt-ı İlähiye
4960-4982	Maṭla°
4983-5148	Āmeden-i Kerkes
5149-5156	Kelimāt-ı İlähiye
5157-5187	Maṭla°
5188-5446	Āmeden-i Büm
5447-5459	Kelimāt-ı İlähiye
5460-5475	Maṭla°
5476-5658	Āmeden-i Laḳlaḳ
5659-5674	Kelimāt-ı İlähiye

5675-5691	Maṭla ^c
5692-5899	Āmeden-i Ğurāb
5900-5907	Kelimāt-ı İlähiye
5908-5914	Velehū Eyzān
5915-5932	Maṭla ^c
5933-6107	Āmeden-i Hümā
6108-6120	Kelimāt-ı İlähiye
6121-6143	Tenbīh

1.1. Giriş Bölümü

Eserin neredeyse üçte birine tekabül eden giriş bölümü 1356 beyittir. Esere geleneğe uygun olarak besmele ile başlanmıştır. Bazı nüshalarda en başta, bazılarında Ravzatü't-Tevhîd başlığından sonra zikredilmiştir. Besmele'nin bizzat şair tarafından konulduğu muhakkaktır. Zira şair bunu aşağıdaki beyitlerle mesnevîde birkaç yerde teyid etmiştir.

Çün senüñ aduñla kıldum ibtidā
Yāduñ ile girü bulsun intihā (651. beyit)

Oğudı besmele destinde miftāḥ
Çodı kufline anı didi Fettāḥ (1017. beyit)

Olupdur ibtidā çün nām-ı Allāh
Yine āḥirde didüm Allāh Allāh (6143. beyit)

Giriş bölümünde otuz altı adet manzume mevcuttur. İslâmî geleneğe uygun olarak bu manzumeler tevhîd ve münâcâtla başlar. İlk 25 beyit Arapça bir tevhîd, “Matla” başlıklı ikinci manzume 36 beyitlik bir münâcâttır. Üçüncü manzume kasîde başlığı taşımasına rağmen klasik bir övgü şiiri değildir. Arap alfabesinin her harfi beyit başlarında sırasıyla “eliften yâya, yâdan elife ve tekrar eliften yâya” kadar üç

kez kullanılarak 87(29x3) beyitte tamamlanmış ilginç bir yapıya sahiptir. Edebiyat terminolojisi içerisinde bu tür kullanıma “akrostiş” adı verilmektedir.⁵⁷ Bu manzumede Allah’ın yaratmayı dilemesi, bütün mevcûdâtı yoktan var etmesi, Hazret-i Âdem’den sonra gelen peygamberlerin bazı özellikleri, Hazret-i Muhammed’in seçkinliği, mucizeleri ve küfrü ortadan kaldırması konu edilmiştir. Şairin varlığı idrak etmeye çalıştığı bu manzume Allah’a yakarıyla sona ermiştir.

Bundan sonra gelen beş manzume eserin talimî bir gaye ile kaleme alındığını gösterir mahiyettedir. “Der-Nasîhat-ı İnsân”, “Der-Nasîhat-ı İhvân”, “Der-Tergîb-i Tâlibûn”, “Der-Tergîb-i Sâlikûn” ve “Der-Tertîb-i Sülûk” başlıklı bu şiirler tasavvuf yolunun insanı Allah’a ulaştıracağını, insanın bu yolla kurtuluşa ereceğini, aksi takdirde onun Allah’ın tecellisinden mahrum olup, ebedî ayrılık azabı içinde kalacağını dile getirir. Şairin bu şiirlerde “sâlik” veya “tâlip” diye seslendiği, hakikatte bütün insanlık âlemidir.

Giriş bölümünün 9. ve 10. manzumeleri “lâ-ilâhe illa’llâh” redifli iki münâcâttır. Bunun ardından Hazret-i Peygamber’in mucizelerinin ağırlıklı olarak işlendiği bir na’t gelmektedir.

Na’t kelimesinin “övgü” anlamında kullanıldığı “Der-Na’t-ı Ebî Bekr”, “Der-Na’t-ı Osmân”, “Der-Na’t-ı Alî” başlıkları altında medh-i çâr-yâr; “Der-Na’t-ı Hasan u Hüseyin ü Sâiru’l-Evlâd ve’s-Sahâbe” başlığı altında ise Hazret-i Peygamber’in torunları ve ashabının övgüsü vardır.

19. manzume 69 beyit uzunluğunda bir münâcâttır. Zaten manzumenin başlığı da “Münâcât” şeklinde tespit edilmiştir.

Bu manzumeler silsilesi okuyucuyu yavaş yavaş asıl konuya hazırlamak üzere kaleme alınmış gibidir. Seyr ü sülûkun zorlu yoluna girecek olan sâlik ve tâlipler, İlâhî aşk coşkusu ile söylenmiş beyitlerle şevklendirilmiş, sonunda elde edecekleri mükâfâtın her türlü zorluğu göğüslemeğe değer olduğu bilinci verilmeğe çalışılmıştır.

⁵⁷ Cem Dilçin, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ank., 1983, s.493

Matlau't-Te'lif başlıklı 20. manzumedede:

Bu gönül levhine hattât-ı ezel
Bir muhakkağ hâl yazmış bî-ḥalel (596. beyit)

Nesh yokdur nüshası *ümmü'l-kitāb*
Pür-ma'arif okısan her faşl u bāb (597. beyit)

Şol zamān kim bulmuşam ḥadd-i bülūğ
Kāmilü'l-aql oldı dil buldı fūrūğ (611. beyit)

İrişür peyk-i hidāyet nāgehān
Didi emr oldı ola zāhir nihān (613. beyit)

Vārid oldı çün zuhūr-ı āyeti
Fehm ola tā ibtidā vü ḡayeti (618. beyit)

Pes lisāna geldi dilden çok kelām
Feth olındı kufl-i dürcüñ bi't-tamām (619. beyit)

beyitlerinden de anlaşılacağı üzere şair, Cenâb-ı Hakk'ın kendisini yaratıp hidâyet vermesi sayesinde bu kitabı yazabildiğini söylemektedir. Manzumenin daha sonraki beyitlerinde şairin eser hakkında bazı ipuçları verdiği görülür. O, tezhible yazılacak kadar değerlidir; onu ancak zevk sahipleri ve havâs anlayabilir. Şair eserinin orijinal olduğunu iddia ederek, onu inci ve sedeflerle dolu bir denize, cevherle dolu bir

hazineye benzetir. Okuyanın bu eserde “dürr-i yetîm” bulacağını ve büyük bir hazine keşfedeceğini ileri sürer.

Giriş bölümünün 54 beyitlik 21. manzumesi “Sebeb-i Vürûd-ı Hâzihî Âyeti’ş-Şerîfe” adını taşımaktadır. Şairin bu eseri yazmasına sebep başlıkla birlikte zikredilen A’raf suresinin 143. âyetidir. Bunu kendisi şöyle dile getirir:

Çün işâret eyledüñ kıldum şürû°

Her sözüüm yâ Rab kıl aşl-ı fûrû° (635. beyit)

Şairin sebep olarak ileri sürdüğü âyet-i kerîmenin meâli: “Derken Rabbi o dağa tecelli edince, onu parça parça ediverdi. Mûsa da baygın yere düştü. Ayılınca dedi ki: “Seni tenzih ederim. Tevbe ettim sana. Ben iman edenlerin ilkiyim.” şeklindedir. Şair bunun dışında bir sebep ileri sürmez. On sekiz beyitlik bu manzumede şair Allah’a yalvararak eserini yanlıştan, kalbini gururdan muhafaza etmesini, yazarken zorluk çekmemeyi, sözlerinin insanları doğru yola iletmesini ve Allah’a yakın olmaya vesile olmasını diler.

Şair eserine Ravzatüt-Tevhîd ismini verdiğini de ilk kez sebep-i te’lifte dile getirir:

Ravzatü’t-Tevhîd kıldum aña nâm

Dâhil olan vâşıl-ı dârü’s-selâm (653. beyit)

Giriş bölümünün 22. manzumesi “Temsîl” adında olup 62 beyittir. Bu manzumede ruhun yaratıldıktan sonraki seyri (nüzü), insan batnında sûret bularak “hısn-ı sulbe” ulaşması ve “nice ay” dan sonra dünyaya gelmesi konu edilmiştir. Manzumenin sonunda, insanın kendisine verilen nimetlere şükretmesi ve “hulk-ı Hak” ile ahlâklanması gerektiği vurgulanır.

“Matla” başlıklı 23. manzume bir sonraki manzumeye giriş niteliğindedir. Şair “Kıssa-i Hâce Cevherî”nin muhtevâsına uygun olarak, burada “sarrâfiyân, la’l, bahâ, cevherî” gibi kelimeler kullanılır. Amacı hikâyede geçecek olan bu kelimelerin gerçekte neyi sembolize ettiğini okuyucuya önceden hissettirmektir.

24. manzume 218 beyit tutarında “Kıssa-i Hâce Cevherî” adında küçük bir mesnevîdir. Konusu şöyledir: “Bir kimse içinde hoca olmak arzusu duyar, vatanını terk ederek maksadına ulaşmak için çalışıp çabalar. Rastladığı nice hocaya hizmette bulunur; onlardan himmet alıp, “ilm-i sarrâf” öğrenir. Hocalar bildiklerinin tamamını öğretip onun “mâhir bir cevherî”, “sarrâf-ı cihân” olmasını sağlarlar. O artık kıymetli bir hocadır. Pek çok değerli taş toplar. Fakat o, “ezel sarrâfının, gizli hazinesinden kendisine verdiği “gevher-i hâsa” ulaşmak istemektedir. Bunun için de can ve tenini sarf etmesi gerekir. Karşılığını verip “gevher-i bi-bihâyı alır; ama bununla hemen “kâmil” olduğunu zannedip hal ve tavırlarını değiştirir. Bu yüzden de cahil haline geri döner. Tekrar ilim aramaya koyulur. Bu sefer karşısına hep hakikatten haberdar olmayan, benliğinden kurtulamamış, hoca geçinen kimseler çıkar. Maksadına ulaşmak için çalışıp gayret eder. Allah da ona istediğini verir. İlm-i cevherde kemâle ulaşır; ama bununla yetinmez, kendisi gibi birini aramağa koyulur. Amacı o kimseyle ilmini paylaşmak, sırdaş ve dost olmaktır. Sonunda “tâlibleri” hatırlar ve kendisindeki cevheri onların fark etmesini ümit eder. Muhtemelen şairin bu hikâyede sözünü ettiği “Hâce Cevherî” kendisi, cevherle süslü kafes de eseridir.

Hikâyenin devamında “Cevherî” marifet sahibi bir yâr bulur, cevherle süslediği kafesi ona teslim eder. Kafes halkın arasındadır; ama ondaki hazineyi ve yapısındaki sırları basiret sahibi olanlar fark edebilecektir.

“Kelîmât-ı İlâhiyye” isimli 25. manzume “Kıssa-i Hâce Cevherî”nin muhtevâsına uygun bir kasidedir.

26. manzumenin başlığı: “Bununla beraber, Rabbinin nimetini (durmayıp) söyle (anlat).” Duha, 93/11 mealindeki âyettir. Muhteva olarak bu manzume de bir sebab-i te’lîftir. Bu manzumede şair, pek çok mesnevîde görüldüğü gibi hâtiften gelen sese tâbi olarak eserini kaleme aldığını ileri sürer. Eserini mücevher dolu bir sandığa benzeterek, onu gönül kalemiyle insanların gönlüne yazdığını söyler. Gönül

devâtının mürekkebi marifettir, yazdığı gönül sayfaları da farklı farklı özelliklerdedir.

Kimidür pür-küdûret kim muşaykal

Kimi yazmağa q̄âbildür mufaşşal (1028. beyit)

Şair bütün halka seslenerek Hakk'ın yoluna tâlip olanları yanına çağırır. Bunu yapmaktaki amacı, insanları şeriat ve tarikata davet etmektir.

Beyân idem tarîk-ı Muştafâyı

° Ayân idem sülûk-ı aşfiyâyı (1035. beyit)

Manzûmenin sonunda şairin:

Muqaddem zikr olınsun üç kaşîde

Ki ahz-ı hişşe ide âferîde (1066. beyit)

diyerek işaret ettiği üç kaside “Kasîde-i Işk”, “Kasîde-i Ahkâm-ı Şeri’at vü Âdâb-ı Tarîkat” ve “Kasîde-i Tevhîd-i Hakîkî” başlıklı manzumeler olmalıdır.

27. manzume olan “Matla”da “da’vâ-yı ışk” etmenin ne kadar zor olduğu anlatılmaktadır. Bundan sonra gelen manzume ise “Kasîde-i Işk”tır. “Işk” kelimesinin redif olarak kullanıldığı şiirde, İlahî aşk coşkusu kendisini hissettirmektedir.

28. manzume “Kelîmât-ı İlâhiyye” başlığını taşımaktadır. İlahi aşk şerbetini içerek kendinden geçmiş bir hâle tercüman olan bu şiir, 15 beyittir. “Matla” başlıklı 29. manzumede şâir âbidlere seslenerek, ibadete bel bağlamamak gerektiğini, asıl olgunluğun “tebdîl-i ahlâk” ile olacağını bir “nâsih” edasıyla dile getirir.

“Kasîde-i Ahkâm-ı Şerîat vü Âdâb-ı Tarîkat” isimli manzumede ise şeriat diliyle tarikat adabından bahsedilmektedir. Şairin burada mücerredi müşahhasla

anlatmaya çalışması, herhalde tasavvufî tabirlerin daha iyi anlaşılmasını sağlamak içindir.

“Kelimât-ı İlâhiyye” isimli 32. kaside “lâ” rediflidir. Manzume bu redif etrafında şekillenmiştir. Bundan sonra “Hâzihî Eyzân” başlığı ile yine bir kaside (33. manzume) yer alır. Şiirde “âbid, zühd, sûfî, âşık, ârif” kavramlarının ard arda kullanılması dikkat çekmektedir.

“Matla” başlıklı 34. manzumede şair asıl konuya geçmeğe hazırlandığının ipuçlarını verir. Şair kendisine:

Gel iy °allâme-i °aşr-ı me°anî

Oğud dil tıflına seb°a'l-meşânî (1263. beyit)

Feşâhatde bugün meydân senüñdür

Belâgat bâğını cevlân senüñdür (1264. beyit)

beyitleriyle seslenir. Sonraki beyitlerde de eserinin üstün nitelikler taşımamasını istediğini ifade eder.

Leţâfet şöyle vir oğursa Dāvūd

İşitse ide taşdıķ anı merdūd (1269. beyit)

35. manzume “Kasîde-i Tevhîd-i Hakîkî” adını taşımaktadır. Şiirde baştan sona tasavvufî tabirler kullanılarak anlaşılması zor konulara değinilmiştir.

Birinci bölümün son manzumesi yine bir “Kelimât-ı İlâhiyye”dir. Şair bu manzumede de nasihat veren bir eda ile insanları fenâdan bekâya, sivâdan mâsivâyâ, taklidden tahkîke davet etmektedir.

1.2. Konunun İşlendiği Bölüm

(1357-1620) beyitleri arasında yer alan bu bölüme “Mesnevî” başlıklı bir manzume ile başlanmıştır. Şair birinci bölümün tamamlandığını bu manzumenin ilk beytinde belirtir:

Tamām oldı çü aḥvāl-i ḳaṣā'id

İṣit kim zikr idem niçe fevā'id (1357. beyit)

Bu manzume giriş bölümü ile konunun işlendiği asıl bölüm arasında ilgi kurar. Şair bu kitapta “zevk ehli”ne hitap ettiğini söyler. Daha sonra bir bahçe (meclis) tasavvuru içerisinde kahramanları çoğunlukla tabiat varlıkları olan 25 hikâye anlatır.

Matla^c

(Hikâye)

Kelimât-ı İlâhiyye

sırası gözetilerek birbirini takip eden şiirlerin uzunlukları farklı farklıdır.

Her hikâyenin başında “Matla^c” isimli bir manzume yer alır. Matlalar, genellikle hitapla başlar ve nasihat mahiyetinde ifadeler taşır. Şair burada yeni bir hikâyeye başlanacağını hissettirir. Hikâyelerin sonundaki Kelimât-ı İlâhiyye’ler ise, gazel nazım şekliyle yazılmış, genellikle tasavvufî coşku ile söylenmiş şiirlerdir. Eserin konusunun işlendiği bu bölümde anlatılan 25 hikâye, aşağıda “Hikâyeler” başlığı altında özetlenmiştir.

1.2.1. Hikâyeler

Âmeden-i Bâd-ı Sabâ: (1417-1477)

Meclise ilk olarak “Bâd-ı Sabâ” gelir. Kendisine verilmiş olan görevi hakkıyla yerine getirmek üzere, meclisi güzelce süpürür, aşk ehline hizmette bulunur. O, gece gündüz dağ demeden çöl demeden dolaşır, bir nefes durup dinlenmez. Dünya onunla tarâvet bulur, ehl-i nefes onunla zindedir. Ondandır mahrum olan yok olur. Bâd-ı

sabâ şiddetlense her yer harap olur. Kudret sahibi olmasına rağmen, o yüzi yerde hizmet etmeyi seçmiştir; zira “ehl-i dil” izzeti dâimâ zillette bulur.

Şair daha sonra okuyucuya seslenerek, “Sabâ” gibi hiddeti terk edip yumuşak tabiatlı olmamızı ve nefsimize mağlup olmamayı tavsiye eder. Nefs düşmandır; ama insan onunla mücadele ederek kemale ulaşabilir; böylece o kimse meleklerden bile üstün olur.

“Ameden-i Bâd-ı Sabâ” hikâyesinden sonra “Kelimât-ı İlâhiyye”, “Hâzihî Eyzân” ve tekrar “Hâzihî Eyzân” başlıklı şiirler yer alır. Matla ile de bir sonraki hikâyeye geçiş yapılır.

Âmeden-i Bârân: (1550-1639)

Bâd-ı Sabâ’dan sonra meclise “Bârân” gelir. O da meclisin her köşesini dolaşıp temizler, sular; hizmetini yerine getirir. Cihanı temizlemekle görevli olan Bârân aynı zamanda nebatatın canlı ve taze kalmasını da sağlar. O hangi bağa girse, orayı mamur eder. Ne kadar dağ, sahra ve şehir dolaşsa da sonunda ummana ulaşır ve orada karar kılar. Bazan cihan halkını sele verir, başına tufan koparır; bazan şehirleri suya gark eder, bazan Hızır gibi yetişip canlıları sıcaktan kurtarır; o kimine gazap, kimine rahmet olur. Allah ona bunca kudret vermiştir; ama o aşka hizmet etmekten geri durmaz. Şair hikâyenin devamında kalbin su, nefsin toprak olduğunu, kalbi nefsin bulandırdığını söyler. Ruh safî ve pâktır; nefis ise mahlût ve mükedderdir. Ruh cemâle, nefis celâle mazhardır. İnsan nefse değil rûha tabi olmalıdır. Müminin kalbi Beytullâh’tır, onu yıkmamak için uğraşmalıdır. Her nefeste kalbi (zikir ile) mamur etmek gerekir; çünkü Allah ancak temiz kalbe tecellî eder.

Mü’minin kalbi “evsa’u’l-eşyâdır”; temiz olursa cennete benzer, sivâ fikri ile kirlenirse cehenneme döner. Şair: “Gel, kalbini beyt-i ma’mûr eyle! O zaman melekler bile o kalbi tavaf ederler. Böyle canları cennetler bile kıskanır.” çağrısında bulunur.

“Salik”ın kalbi taze çocuk gibidir. Ne şekilde terbiye edilirse öyle şekillenir. “Ey salik! Kalbin taze iken “hâl” kazanmasını sağla. Nefsin kalbe, kalbin ruha tabi olsun ki, maksuda ulaşmak için engelin kalmasın” der.

Şairin “Bârân” vesilesiyle söylediği hakikatler Kelimât-ı İlâhiyye’de daha veciz bir şekilde ifade edilir. Bir sonraki hikâyeye Matla’ ile geçilir. Matla’, taliplere hitapla başlar, dua ve niyazla sona erer.

Âmeden-i Çemen: (1674-1761)

Bârân’dan sonra Çemen gelerek meclisi yeşil halıyla döşer. Her bağı süsleyip, kıymetlendiren onun bu yeşimden örtüsüdür. Çemen’in bitmediği bağda letafet olmaz, o nerede bitse oraya şeref verir. Çemen sanki dehrin pîrine sebzîn libas giydirerek, onu insanların sevgilisi olan bir “nev-civân”a çevirir. Halk onu görür görmez âşık olur ve kendinden geçer. Dünya yılda bir kez Çemen elbisesini giyerek her türlü aybını gizler. Toprak onunla hayat bulur; onun bittiği yer mamur, bitmediği yer harap olur.

Çemen’in hayat bulması da, ölümü de güneş ışığındandır. Şems mürebbî olunca, kalp ve ten üzerinde ruh yeşerir. Her harap yeri, su ve güneş sayesinde mamur hale dönüştürmek mümkündür. Her yer bu şekilde “ravza-i darü’s-selâm”a dönüşebilir.

Çemen aşk ehlinin hizmetine girmek için canını verir. Âşıklar yüzüne ayak bassın diye, yüzünü zemine serer. Ama umduğu olmaz; onu cahiller çiğner; çünkü akıl sahiplerinin yüzü yerde olana basmak âdetleri yoktur.

Şair burada yine nasihat etmeğe başlar. Akıl ve nakil rehberliğinde peygamberlerin yolundan gitmemizi öğütler. Ruh bir güneştir. Onun üzerindeki engeller kaldırılırsa, nuru açığa çıkar ve ruh güneş gibi feleklerin üzerine yükselir. Zaten o Cenâb-ı Hakkın vasıflarının mazharıdır; bunun için de son derece kıymetlidir.

Çadri anuñ cümleden a'lâ durur

Şānı anuñ cāmi^cu'l-esmā durur (1731. beyit)

Ruh, cüz'î ve küllî olmak üzere iki çeşittir. İki arasında ki fark deniz ile damla arasındaki fark gibidir. “Rûh-ı küllî”de olanlar, eşyanın hikmetini anlama, bilme gücüne sahip olurlar; fakat her talip olan ona ulaşamaz. Allah onu, ancak sevdiğine verir.

Arkasından hikâyenin muhtevasına uygun “Kelimât-ı İlâhiyye” söylenir. “Matla” manzumesinde ise, Jâle'nin kıssasına kulak verip hisse çıkarmamız tenbîh edilir.

Âmeden-i Jâle: (1797-1902)

Jâle seher vakti meclise gelerek etrafa ibretle nazar kılar, burayı cennet kadar güzel bulur. Bununla kalmayıp bu güzelliğin arkasındaki hikmeti anlamaya çalışır. Bu gayreti ile “esrâr-ı Hakk”a vâkıf olur.

Kalbini “sâfi-dil” eylemiş olan Jâle değerli inciye sahiptir. Şevke gelerek meclise baştanbaşa inciler saçar, elinde olan varlığın hepsini sarfeder. Burada şair, âşıkların da sevgili için bütün varlıklarını harcamaları gerektiğini; yoksa sevgiliye ulaşamayacağını dile getirir:

Her ki māl ü mülk ü cānā kıymadı

Būy-ı ıışkı kadr-i zerre tuymadı (1825. beyit)

Şair Jâle gibi yumuşak tabiatlı, ince ve cömert olmamızı tavsiye eder. Huyu güzel ve dili tatlı olanın ayıplarının görülmeceğini söyler.

Jâle mecliste “hâl-i vahdet”e ulaşır, nereye baksa Rabbi'ni görür. Şaşkın ve utanmış bir halde bazan gül dalında, bazan toprakta oyalanır. O aşka tutulduğu için bi- karârdır; onu hiçbir şey tesellî edemez, daima vuslatı arzular. Buna vücudunu mahvetmekle ulaşacağını anlar. Bu arzu içindeyken maşrukından güneş doğar ve

hicabı ortadan kaldırır; her yer tecellî nuruyla dolar. Masivâ yok olmuş, gönül ateşinden güneşin nuru açığa çıkmıştır. Yani Jâle fenâ ihtiyâr edip bekâ bulmuştur.

Şair hikâyeden sonra gelen Kelimât-ı İlâhiyye’de ömrü boşa geçirmeyip “ömr-i bekâ” elde etmek için çalışmamızı, son pişmanlığın fayda vermeyeceğini söyler. “Matla”da ise belâlara tahammül edilirse, kalpteki ateşin nûra dönüşebileceğini haber verir.

Âmeden-i Lâle: (1938-2005)

Lâle, Hakk’ın lutfunu seyretmek için meclise (bahçeye) gelir. Yeşil örtü üzerine yerleşerek burayı lâlezâra çevirir. Bağın içinin genişliğine, kokusunun güzelliğine âşık olur, aşkın ateşi bağrını dağlar. Burada şair, lâle ile âşık arasında ilgi kurarak, âşğın aşk yüzünden düştüğü halleri sıralar:

“Aşk ateşinin kokusunu zerre kadar almış olanın gönlünde gam olmaz. Aşka tutulan kimse, onu işittiğinden fazla bulduğu için terler ve kızarır; edepsizlik ettiğini zannederek benzi ağarır; hatta bazısı hastalanıp sararır. Yani âşıkların hepsi bir renge bürünmüştür. Kimi bağdadır; kimisi dağda uzlettedir. Âşık bazan uykuda bazan uyanıktır. Onlar, dışlarına bakıldığında süslüdürler; ama içlerini aşk ateşi yakmıştır. Sırlarını ağyâra söylemezler; ehil olanla sırdaş olurlar. Bunlar kendi ateşleriyle yanıp yakılırlar, hallerini kimseler bilmez. Aşk ateşinin hararetinden ağızlarını açsalar, gönülleri yanar. Bunun için hallerini söylemeğe kastetmezler, ağızlarını yumarlar. Hava aldıkça bunların âteşi kuvvetlenir; o zaman bu ateşi vuslat suyuyla söndürmek gerekir. Bu yüzden her seher şebnem ile hararetlerini dindirirler.

Âh içün açduğça ağzın lâleler

Şu seper üstine anuñ jâleler (1963. beyit)

Lâleler her bağa süs olsa da, o aslında kalbi yâr için yaralı bir âşıktır. Giydiği elbise gerçekte kırmızı değildir, kalbindeki ateşin yansımasıdır.

Lâle bağrını aşk için yakmıştır; ama halk içinde muteber olmuştur. Bunun için kimisi onu elinde, kimi başında gezdirir; onu birbirlerine hediye ederler.

Şair burada, Lâle gibi herkesin iç ve dışını mamur etmesini, maksuda ulaşmanın sabırla olacağını, Allah'ın sabreden kullarına sınırsız mükâfât vadettiğini söyler.

Yukarıda anlatılan hikâyeye uygun olarak Kelimât-ı İlâhiyye'de “ehl-i aşkın” hallerinden bahsedilmektedir. Ardından gelen “Matla'da ise Allah'ın lutuf veya kahrını insanlara ulaştırmasının hikmeti idrak edilmeğe çalışılarak, Benefşe'nin kıssasından hisse almamız istenmektedir.

Âmeden-i Benefşe: (2037-2201)

Allah Benefşe'yi güzel ve çirkin renklerle donatmıştır. Onda görünen suretin kimi “tâhir”, kimi “nâ-pâk”tır. Bu yüzden bazısı ferahlık, bazısı elem verir.

Birçok kabiliyetle yaratıldığı halde, onda cahiliyet galip olmuştur. Çünkü onun oturup kalktığı, arkadaşlık yaptığı kimseler güzel huylu değildir; âvâreliği de bundandır. Çölü ve ormanı mekan tutmuştur, etrafı yılan ve karıncalarla doludur.

Benefşe belâlardan kurtulmak ister. Tefekkür edip cihanın fanî olduğunu anlar. “Hâl-i bâkî” bulmak için matem donunu giyip ormanda uzlete çekilir; ağyar fikrinden kendisini kurtarmıştır, artık. Fakat uzlette halini anlatacağı hiç kimse yoktur. Bu sırada İlâhî lutûf yetişir. Benefşeyi Allah ve Rasûlü'nün yoluna ulaştıracak bir delil ortaya çıkar. Bu kâmil bir kişidir. Yeni gelmiş olan bahar mevsiminde Allah'ın yarattığı güzellikleri temâşâ etmek için dışarıya çıkmıştır. Ona gördüğü her şey Allah'ın birliğini haber vermektedir:

Ki her zerre kılur Allahu tevhîd

Gehî teşbîh hâli gâhî tecrîd (2094. beyit)

Bu halde ilerlerken dimağına güzel bir koku gelir. Sanki cihan anberle dolmuştur. Kokunun geldiği semte yönelip ormanda Benefşe'yi bulur. Etrafı dikenlerle dolu olan Benefşe'ye halini sorar. İsterse kendisini buradan kurtarabileceğini söyler. Benefşe ona başından geçenleri anlatır, dost olurlar. Kamil kişi Benefşe'ye bir ravzadan bahseder. Ravza bütün güzel vasıfları kendisinde

toplamış, tam bir “cây-ı me'men”dir. Eğer kendisine tâbî olursa, oraya götürebileceğini söyler. Benefşe kamilin eteğine yapışır, yola koyulurlar. Gözünü açtığında kendisini bir “bâğ-ı âlî”de bulur. Geçip bir köşede karar kılar, “sun’-ı Kirdigârı” seyre koyulur. Benefşe’nin gönül bağı “gülşen-i râz” olur. Gördüğü haller karşısında utanıp boynunu eğer.

Dimişlerdür edeb kırbâ sebebdür

Taşavvuf küllîsi cânâ edebdür (2179. beyit)

Şair bu hâlin sözle anlatılamayacağını söyler ve sâlikleri bu zevke erişmeğe çağırır.

2201. beyitte son bulan Benefşe hikâyesinden sonra gelen “Kelimât-ı İlâhiyye”, beyit sonlarında bazı tasavvufî terimlerin harflere gizlenerek verildiği 13 beyitlik bir manzumedir. Bu terimler “kurb, cennet, abes, hazer, şeyh, sadr, mağz, vast, lafz, farz, Allah, lâ-şek, Rabb”dır.

Nergis hikâyesinden önce gelen “Matla”da ise şair, güzellikle mağrur olmamayı, gururdan arınmayı öğütlemektedir.

Âmeden-i Nergis: (2230-2439)

Hikâyenin girişinde “Nergis”in halinden ders almamız, ucbu terk etmemiz tavsiye edilmektedir.

Nergis kurak bir yerde bitmiş, asil olmadığı için edepsizlik etmeğe başlamıştır. Tatlı su ve soğuk havanın terbiye etmesine rağmen o yine “denî” olmaktan kurtulamaz. Biraz büyüyünce etrafında olup biteni ve diğer çiçekleri gözler. Hepsi gözüne “ednâ” görünür ve kalbi gururla dolar. Zaten diğer çiçekler de ona iltifat etmiş, rengini çok beğenmişlerdir. Nergis bir gün bütün nebâtâtı etrafına toplayıp onlara hikmet kapısını açacağını söyler. Başına altın bir taç giyip haraç ister. Kendisini renk, koku ve iyi huyda onlardan üstün görür. Etrafindakiler ona tâbî olarak medhiyeler düzerler. Nergis de bu iltifatlara inanır.

Diğer çiçekler ehil olmadıkları için iyi ile kötüyü ayırt edemez, güzel kokunun sadece Nergis'e has olduğunu zannederler. Halbuki Allah her varlığa ayrı ayrı kabiliyet vermiştir. Bazı yerde gül, bazı yerde çer çöp yetişir; ama meşrepleri aynı olanlar bir yerde toplanır. Zaten Allah, bir grup meleği bu iş için görevlendirmiştir.

İşte nergisin etrafındakilerin meşrebi de birdir. Hepsi kemâlden uzaktır. Nergis'in arada sırada aklına, buradan daha güzel bir mekân daha olup olmadığı sorusu gelmektedir; ama gördüğü itibara kendisini kaptırıp bu düşünceyi çabucak unuttur. Bazan oraya gelip gidenlere başka yerlerle ilgili şeyler sorar; ama kendisinden daha güzel kokulu ve iyi hizmetçileri olan biri olduğuna ihtimal vermez.

Bir gün bir seyyâh-ı cihân gelip Nergis'i etrafındakilerle birlikte otururken görür. Nergis o şahsa nereden gelip nereye gittiğini, niçin dolaştığını ve dünyada buradan güzel bir yer olup olmadığını sorar. Seyyâh biraz suskunluktan sonra: "Burası çer çöple dolu bir yerdir. Akıllı olan buradaki halini araştırır ve bu zindanda asla durmaz. Aklını başına alıp bu yeri terk etmelisin." diye konuşmağa başlar. Devamında Nergis'in kesret içinde kalıp vahdete ulaşamadığı, tecerrüdle bundan kurtulabileceği ifade edilir. Seyyah daha pek çok nasihatta bulunur, ona gördüğü bir bağdan söz eder. Bu sözler Nergis'e tesir eder ve buradan kurtulmak için kendisine delil olmasını ister; fakat seyyâh ona delil olmak istemez. Çünkü onun alıştığı itibarı, kötü kokuları hatırlayıp geri dönmek isteyeceğini düşünür. Nergis söz verir, yola çıkarlar.

Nergis izzeti bırakıp zorluğu, kesretten kurtulup vahdeti seçmiştir. Dostlarından hiç biri onunla gelmek istemez; hatta onun hakkında yanıldıklarını ifade ederler. Cihan seyyâhı ile Nergis hayli zaman yol giderler. Karşılarına arş-ı âlâdan yüce bir kasr çıkar. Burası Hak ehlinin sığınağıdır; oraya giren Mevlâ'yı görür. Bunlar tecrîd ile ona yaklaşımağa çalışırken, sevgilinin kokusu duyulmağa başlar. Nergis gördüğü mehâbet karşısında hayrete düşer; ama aklını başına alıp gayrete gelir. Kasrın etrafı surla çevrilidir, oraya girmek hayli zordur. Nergisle seyyâh sûrun etrafını gezip bennâsının vasıflarını bilmek isterler; ama nâfile...

Etrafını dolaşırken yolları yüksek ve geniş bir kapıya ulaşır. Buraya varmış olanlar dest-i kudretle kasrın kapısına yazılmıştır. Ehl-i fenâyâ açık olan bu kapıdan, zerre kadar benliği olan giremez. Seyyâh Nergis'i kapıya ulaştırmıştır; ama bundan sonrası Nergis'in gayretine kalmıştır. Kasra girip vuslata ermek için çalışmak ve fenâ bulmak gerekmektedir. Seyyâh bunları bildirip görevini tamamlar. Nergis ise kapıda şaşkın bir halde kalakalmıştır. Gece gündüz ağlaması da fayda vermez. İçeridekiler onun gururundan kurtulmadığını bilip vasıflarının değişmesini beklerler.

Nergis bu şekilde uzun süre bekler. Yaptıklarına pişman, mecalsiz bir halde gözyaşı döküp benliğini âh oduyla yakar. Sonunda içeridekiler onun kalbinin safâ bulunduğunu anlar, kapının bir kanadının açılmasına izin verirler. O, açılan yerden Allah dostlarını seyredip güzel kokularını alır. Nergis'in eline altın bir kadeh verilir. Onu nûş edip ferahlamasını isterler. Kadeh Kevser suyuyla doludur, onu içen kimse selamete kavuşur.

Nergis, o sâgârı içince kendinden geçer ve mahva ulaşır. O an kendini bağın içinde zanneder, toprağa yüzünü sürüp secde eder. Artık yârin kokusu can dimağını doldurmuştur, nereye baksa onu görür. Eski halinden hiç eser kalmamıştır. Fakat Nergis'in bu hali uzun sürmez. Ona, bağbânın tayin ettiği kapıya yakın yerde karar kılması bildirilir. Eski suçundan dolayı bağın içi ona gösterilmez, o bağın etrafını ve kapıdan görebildiği ile yetinmek zorundadır. Hiç olmazsa buna ulaşabildiği için Mevlâ'ya şükreder.

Bu hikâyenin ardından şair, “Kelimât-ı İlahiyye’de insanları Allah dostu olmağa davet etmektedir. Bir sonraki hikâyeye geçiş için söylenen “Matla”da ise bunun seyr ü sülûk ile olabileceği dile getirilir.

Âmeden-i Sünbül-i Hindî: (2464-2241)

Sünbül-i Hindî ilk olarak Hindistan’da yetişen bir bahçe çiçeğidir. Hind’in havası Sünbüle tesir ederek güzel kokular saçmağa başlar. O kendisini ilm-i zâhirle süslemiş, “ilm-i bûy” öğrenmiştir. Tanıyanlar onun mükemmel ve bilgili olduğunu

düşünür. Sünbül bazan nefesine uyup bu sözlere aldansa da, yaratılışındaki üstünlük ile bunları terk eder.

Bir zaman sonra mizacına harâret gelip, rutûbet arayışı içerisine girer. Kendi kendine bu diyarı terk etmesi gerektiğini söyler. Muvâfık bir yoldaş ve yol açıklığı vermesi için Allah’a dua ederek yola koyulur.

Nice köy ve şehir geçerek bir sahil şehrine ulaşır. Şehri dolaşırken bir Rûmî’ye rastlar. Ondan Rûm’un havasının suyunun nasıl olduğunu, maarif sahibi kişilerin bulunup bulunmadığını sorar. Rûmî havasının mutedil, insanların mülayim ve maarif sahibi olduğunu anlatır. Bu açıklamadan sonra Sünbül Rûm diyarına muhabbet duyar, Rûmî’ye yoldaş olur. Rûmî yolda karşılaşacakları zorlukları anlatsa da Sünbül-i Hindî çok isteklidir, vazgeçmez. Bu iki yoldaş bir gemiye binip deryâyı geçerler. Ardından çöl, dağ; harap, mamur her nereye varsalar aşır bir “kûh-ı âzam”a ulaşırlar. Bu yüksek dağa bakınca kendilerine güzel kokular gelir. Yola devam edip dağa girerler. Burası “misâl-i bâğ-ı cennet” bir yerdir, girenlerin kalbi açılır. Nebâtâtı güzel kokulu, kuşları tesbîh ve tevhîdle meşguldür. Ağaçları Allah’ın birliğini haber vermektedir. Sünbül burayı mizacına uygun bularak muradına ulaştığını söyler ve kendisine delil olan Rûmî’yi uğurlayıp orada kalır. Rûmî yoluna devam eder.

Sünbül bu dağda “fıkr-i sivâ”dan uzaklaşıp “gönül âyînesi”ni “mücellâ” kılar. Buradaki insanların gözünde iki âlemin zerre kadar değeri yoktur. Hepsi “dâr-ı fenâ” da iken “bekâ” bulmuştur. Sünbülün oraya misafir olarak geldiğini düşünmektedirler.

Bir gün içlerinden maârif sahibi kâmil bir kişi Sünbül’ün yanına gelir. Selam verip nereden ve kimin rehberliğinde buraya geldiğini sorar. Sünbül macerasını anlatır. Kâmil kişi de ona dağın içinde bir “bağ-ı ra’nâ” olduğundan; ama buraya her isteyen ulaşamadığından bahseder. Sünbül anlatılanları işitince, o gülzâra ulaşmayı arzu edip onun himmetini ister. Kâmil kişi yolda sonsuz güçlükler olduğunu, bu uzun ve meşakkatli yolun bu kısa ömürle bitmeyeceğini; ama oraya “nûr-ı hidâyet”le bir anda varılabileceğini söyler. Tabî ki bu Allah’ın kulunu bizzat davetiyle olabilir. Bu bağa gitmek için dağın üzerine çıkmalıdır. Kâmil kişi onun iştiyâkını fark edip elinden tutar ve bağa iletir. Gelince bağın kapısını açık bulur, içeriye davet edilirler.

“Ehl-i ravza” zaten Sünbül’ü beklemektedir. Onun gelişine sevinirler. Sünbül için “cem-i esmâ” makamı hazırlanmıştır, oraya geçip oturur. Burası, eksiklerin tamamlandığı bir makamdır. Sünbül burada huylarından arınıp “gül-âb” ve “misk” kokmağa başlar. Zâhir ve bâtın ilimleriyle donanır. Meclis onun kokusuyla dolar. İçindeki “âteş-i hü” ile yandıkça meclis ehlinin kalpleri tazelenir. Şair: “Sünbül varını terk edip Mevlâ’ya köle olmuştur. Eğer bu kıssadan hisse almak isterseniz, siz de “bâğ-ı visâle” ulaşmağa çalışın. Yoksa hayvan-sıfat olursunuz.” uyarısıyla hikâyeyi tamamlar.

Hikâyenin bitimindeki “aceb” redifli Kelimât-i İlâhiyye “tasavvufî neş’e” ile kaleme alınmış, muhtevaca hikâyeyi tamamlayan bir şiiirdir. “Matla”da ise ayrı ayrı hitaplar kullanılarak insanlara öğütler verilmiştir. Şairin seslendiği bu kimseler tâlipler, âbidler, zâhidler, âşıklar ve âriflerdir.

Âmeden-i Zerrîn-Kadeh: (2676-2862)

Hikâye, Cenâb-ı Hakk’ın ezelde ruhları bir meclise toplayıp hitap ettiğinden söz ederek başlar. Bu mecliste “Sâkî-yi Bezm-i Elest”in sunduğu kadehi içen herkes sarhoştur. Ondaki bu hâl ebediyyen kalır. “Câm-ı vahdet”ten mest olan ruhlar, âlemleri dolaşır ve “sûret-i âdem”e girip bu dünyaya gelirler. Ne var ki ezeldeki o lezzeti unutamayıp, tekrar ona ulaşmak için çalışırlar. Zerrîn-kadeh de bu ayrılığın ıstırabını çekmektedir. Ferahlamak için dolaşmağa çıkar. Yalnızdır, gece gündüz ayrılık ateşiyle yanıp, fikr-i vuslat suyuyla tesellî bulmaktadır. Çölleri, dağları, şehirleri aşar, yollarda birçok eziyet çeker. Geçtiği yerlerde büyük bir şehre rastlamıştır. Etrafı sınırsız bir denizle çevrilmiş olan bu şehrin içine girip temâşâ eder. Sonra şehirden çıkıp deniz kenarında bir gemi görür. Gemi bir sefere hazırlanmıştır. Zerrîn-kadeh onunla yolculuk yapmağa karar verir ve gemiye biner. Reisini bulup geminin nereden gelip nereye gittiğini, sahibinin kim olduğunu öğrenmek ister. Reis’in adı akıldır. Cevher ve a’râzdan, ulvî ile süflîden bahseder. Bunlar Mevlâ’nın emriyle bir yere toplanırlar. Allah’ın muradı bir “şehir-i ra’nâ yapmak ve içinde “şem’i ‘aklı” yakmaktır. Cümle mevcûdâtta ne varsa onda açığa çıkacak ve içi dışı sanâyî ile dolu bir binâ yapılacaktır. Buna emr-i İlâhî ile şehir-i

beden denilir. Bu şehre: “cennetlerden bile üstün, iki âlemin güzellikleriyle süslenmiş bir taht yapılısın!” emri verilir. Hepsi emre uyup, sırlarla dolu tahtı taşıyan binâyı yaparlar. Sevgili, gelip tahta oturur. Şehir bununla tamamlanmış olur.

Bir gün şehre bir misafir gelir, bu kalp ve ten misâli şehri uçtan uca seyreder. Kapısına varıp dikkatle bakar ve bütün eşyanın onda şekillendiğini görür. Sonra üzerinde bir güzel yüzlünün oturduğu tahtı görür. Herkes o güzel yüzlünün karşısında eli bağlı kuldur. O da şâhın dîvânına varıp dua eder. Şah ona nereden geldiğini sorar. O da vuslat ilinden geldiğini, adının Hidâyet olduğunu söyler. Hidâyet, bu âlemdeki ulu makama ulaşmak isterse ona rehber olabileceğini bildirir. Burası bahr-i vahdette fenâ adasıdır. Kim ulaşırsa, her an tecellîye mazhar olur. Buldukları yerle arasındaki farkları etraflıca anlatır. Bu sözler şâha tesir eder ve görmeye talip olur. Hidâyet ona ulaşmanın yolunun bu mülkü harap edip alâkayı kesmek olduğunu bildirir.

Sefer kararlaştırılmış, gemi hazırlanmıştır. Zerrîn-kadeh de onlarla gitmek istemektedir. Şâh gemiye binmiştir. Halkına kendisiyle gelenlerin kurtulacağını, bu şehri ateşe verip yakacağını ilân eder. Halkın bir kısmı onunla gelir; kalanı yanıp kül olur. Gemi deryâda ilerlerken, şâh yolcular arasında “sim ü zer” giyinmiş bir misafir görür, yanına çağırır. Daha önce nerede karşılaştıklarını sorar. Zerrîn-kadeh de ona tecerrüd diyarındayken musahip olduklarını, onları bu kafesin ayırdığı söyler. Bugün tekrar bir araya geldikleri için Allah’a hamdeder. İki dost birbirine kavuşmuştur; başlarından geçenleri anlatıp, bu sefere aynı amaçla çıktıklarını anlatırlar. “Bahr-i vahdet”te ilerlerken bir ada görürler. Gemi oraya yaklaşınca bir alâmet belirip şiddetli bir fırtına kopar. Her dalga ulu bir dağ olup gemiye dolar. Sonunda gemi halkıyla beraber deryâyâ gark olur. Ne şâh kalır, ne akıl, ne diğerleri... Zerrîn-kadeh de “bi-akl u cân” mahva erer.

Zerrîn-kadeh girdâb-ı hayrette devredip kurtulmağa çalışır, kenara yakın bir yerde eline “hablü’l-metîn” ulaşır. Onun sayesinde kenara çıkıp toprağa secde eder. Sonra bekâ ravzasını aramağa koyulur. Bir zaman sonra iki cihanın güzelliğini kendisinde toplamış olan bekâ ravzasına ulaşır. Onu karşılayıp bir yer beğenmesini

isterler. Burada sevgili tecellî edecektir. Bu bağa bekâ ehli olanlar girer, onlar her nefeste cemal görürler.

Hikâyenin ardından yine bir “Kelimât-ı İlahiyye” ve “Matla” gelmektedir.

Âmeden-i Reyhân: (2884-3082)

Reyhân, edep sahiplerinin meclisine vasıl olmak için girdiği her mecliste cân u dilden hizmet etmeği âdet edinir. Allah ona bu kabiliyeti vermiştir. O da hizmet ederek “makbûl-i şâh” olur. Allah’ın “Rab” olduğunu tasdik edip, benliğinden kurtulacak ve vuslatı bulacaktır. Bu yüzden nerede bir meclis bulsa, hizmet etmeğe, bir “sâhip-nazar”ın himmetine ulaşmağa çalışır.

Reyhân yola koyulup sevgiliden bir “nişân” aramağa karar verir. Yolda rastladığı kimselere “meclis-i ashâb-ı bû”dan haber sorar. Yolda hesapsız eziyet çeker; nihâyet bir bağa ulaşır. Bu bağı kim görse ravza-i cennet zanneder. Bağın içini dolaşıp bir “ashâb-ı hüner” arar. Bağ ehlini üstün kimseler zannederek hizmet etmeğe başlar. Nice yıl hizmet eder; fakat oranın ehlinde güzel bir hâle rastlamaz. Bunların dışları hoş görünse de, kalplerinde zerre kadar mârifet yoktur. Himmet etmek şöyle dursun, kendileri himmete muhtaçtır. Hepsi sözde kutb-ı âlemdirler. Halkı “tesbih, sakal ve misvâkla yanılıp tuzağa düşürürler.

Reyhân bunların içini dışını fark edip, pişmanlıkla oradan uzaklaşır. Ona şimdi hâlini anlatacağı bir yol arkadaşı lazımdır. Giderken yolda birbirine benzeyen birçok ravza görür, hiç birisine girmez. Nihâyet bir gün Hızır-veş birisiyle karşılaşır. Bu kişiyi dost bilir, çektiği zorlukları ona anlatır.

O kişi Reyhân’a; “Sen ulu dergâhı taleb kılmışsın.” der. Bu yolda çektiklerinin tabii olduğunu, buraya ulaşmak için can ve başı terk etmek gerektiğini söyler. Eğer kendisine tâbî olursa, onu selâmette olacağı bir bağa iletecektir. Reyhân kabul eder ve giderler. Reyhân “ravza-i maksûda” ulaşır. Burada her itibarı terk edip, hizmette hiç kusur etmez. Bir gün elçiyle kendisi bir ibadethâneye davet edilir. Ehl-i himmet tarafından çağırılmıştır. Orada da hizmet edip, ortalıkta kirden eser bırakmaz. Yine bir gün garip bir kimse gelir, Reyhân’ı edeple bir zarfa koyup “sâhip-nazar”

karşısına çıkarır. Kendisine burada himmet edilir. Ölümünden sonra hayat bulmuş gibi olur. O hizmet ile bu devleti bulmuştur. Reyhân bu yüzden halk içinde muteberdir; herkes kendisinden güzel koku alır.

Hikâyenin ardından “Kelîmât-ı İlâhiyye” ve “Matla” manzumeleri aynı düzen içinde yerini alır.

Âmeden-i Mîr-i Âşıkân: (3110-3269)

Mîr-i Âşıkân nefsine esir olarak halkın emîri olma arzusuna kapılır. Kalbi “ucb u gurûr” ile doludur. Allah’ın yarattıklarını görmek üzere seyre çıkar. Cihânı baştan başa dolaşır, kendisinden üstün kimse bulamaz. Bir köşeye oturup “hâlet-i zühd ü fenâ” üzere olur, uzlete çekilir. Halk ondan himmet almağa çalışır. Bir gün Kâbe’ye gitmekte olan birisinin yolu Mîr’e uğrar. Mîr kendilerine rastladığı için şanslı olduğunu söyler, ahmak kimse de inanıp ona hizmet etmeğe başlar. Mîr bir süre sonra bu kimseyi halkın arasına yollar. Görevi insanları doğru yola çağırması, yani Mîr’e tâbî olacak salıklar aramasıdır. Halkın arasında Mîr’i medhederek etrafına birçok kişi toplamış olan ahmak kimse, onları Mîr’in huzuruna çıkarır. Mîr susuz, etrafı diken ve otlarla dolu ıssız bir vâdide yaşamaktadır. Nazla çıkıp selam verir. Gelenler Mîr’in perişan halini görüp Bâyezîd dünyaya tekrar gelmiş zannederler. Mîr’i “zühd ü fenâ” ehli bulup kalbinin “zîkr-i Hudâ” dan hâlî olduğunu bilmezler. Onun “bûy-ı latîf” ile dolu olduğuna kânî olurlar, “bî-râyiha” olduğundan habersizdirler. Bu yüzden hepsi kapısında “bende” olur, Mîr’in onlara doğru yolu göstereceğini umarlar.

Bu yere bir seyyâhın yolu düşer, bunların hallerini görür. Mîr bu şahsı yanına çağırıp, cihânı niçin dolaştığını sorar. Seyyâh adının Hidâyet, mekânının “Ravzatü’t-tevhîd” olduğunu, âlemde bir “sahib-temiz” bulmak için dolaştığını söyler. Ravzatü’t-tevhîdin özelliklerini anlattıkça, oradakilerin hepsi görmeğe “müştâk” olurlar. Halkın ıstırabını fark eden Mîr, kendisini övmeğe, Hidâyet’i yermeğe başlar ve onu kovar. Bu kapıdan Hidâyet reddedilmiştir; ama gerçekte Mîr’e ve ona tâbî olanlara rahmet kapısı kapatılmıştır.

Mîr'in etrafındaki halk ikiye bölünür. Bir kısmı orada kalır, bir kısmı Hidâyet'le gider. Kalanlar dalâlete, gidenler hidâyete tâbî olmuştur. Zaten akıllı olanlar sûrete aldanmaz; derûn-ı hâlete nâzır olurlar. Hikâye akıllıların ve câhillerin vasıfları sayılarak tamamlanır.

Şair hikâyede anlatılan Mîr ile kendisi arasında benzerlik kurarak hâlis bir kul olamadığı için duyduğu üzüntü ve pişmanlığı Kelimât-ı İlahiyye'de dile getirir. "Matla"da ise tâliplerin yapması gereken ibâdet ve tâatler sıralanır.

Âmeden-i Şeb-bûy: (3305-3468)

Şeb-bûy bir çok kokusuz çiçek arasında yetiştiği için kendisinin onlardan değerli olduğunun farkına varamaz.

Bir gün kendisine hikmet kapısı açılır ve farklı olduğunu hissetmeye başlar. Hızır ile İlyas yeryüzünde dolaşıp ihtiyaç içerisinde olanları ararken, insanların bir yere toplandığını görürler. O kurak yerin insanların çoğu câhildir. Onlara Ravzatü't Tevhîd'den bahsedip, Hidâyet rehberliğinde oraya gitmelerini söylerler. Şeb-bûy da halkın arasındadır, bu sözler kendisine tesir eder.

Şeb-bûy o bağa muhabbet duymaya başlar. Uzlete çekilip tebdîl-i ahlâk etmesi gerektiğini düşünerek تنها bir yer aramaya koyulur. İnsanlardan uzaklaşp az konuşmaya ve az yemeğe başlar. Gece gündüz ibadetle meşgul olur. Bundan sonra o bağa sâlik olmuştur. Kalp ve ruhu Allah fikriyle dolu diyar diyar dolaşmaya başlar. Tam yorulduğu bir anda yolu bir "mürg-zâra" varır. İzinsiz girilemeyen bu bağ düzgün ağaçlar, hoş kokulu çiçekler, nehirler ve güzel sesli kuşlarla doludur. Burada herkes makbul bir işle meşguldür.

Bu yerde birkaç "savâmi" görür, içine girip kapısını kapatır. Ölüp kabre girmiş gibi olur. Orada İbrahim Ethem misâli bir kutb-ı âlem vardır. Hidâyet bile ona "bende" olmuştur. Şeb-bûy burada ibadetle meşgul olmaya başlar. Bir gece cismi letâfet bulup sarây-ı sırâ nazar eder, hayrette kalır. Bu halin kendisinde daim olması ister. Meğer o gece "Leyletü'l-Kadr"dir. Rab eşyaya tecellî edecektir. Bu, yılda bir kez Allah'ın iltifatıdır. O gece hazır olanlar "Rabb-i a'lâ" yı görürler. Bu mübarek

gecede yeryüzüne melekler ve ruhlar iner, her şey hakkın tecellîsinin nûruna gark olur. O nûr Şeb-bûy'un da ruhuna tesir etmiş, önceki hâli değişmiştir. A'zasının her zerresi, O nûrun şûlesine gark olmuştur. Bunu görünce secde edip, mahva erişir.

“Hikâye-i Şeb-bûy” dan sonra gelen “Kelimât-ı İlâhiyye”, “bildüm seni buldum seni” redifi etrafında söylenmiş bir vuslat şiiridir. Ondan sonra yine bir “matla” ile söz sonraki hikâyeye bağlanır.

Âmeden-i Zambak: (3493-3634)

Allah Zambak'ı temiz meşrepli yaratmıştır. Onun ruhu kavî, nefsi zayıftır. “Riyâ, hased ve ucb” u terk etmiştir. Derunı saftır, üzerine de beyaz bir abâ giyinmiş, içi-dışı birbirine muvafık olmuştur. Başında Bektâşî tacı olduğu için her kişi ona saygı gösterir. O konuştuğça insanların içi açılır. Çünkü onun içinde “esrâr-ı Hak” yazılıdır. Arif olanlar ondan ders alırlar.

Zambak zengin fakir, büyük küçük demeden herkesle sohbet eder, bir yerde mekân tutmayıp, “bî-kayd” gezer durur. Yolu nice ravzaya uğrar, geçtiği yerlerde kokusu kalır, isteyen ona koku yoluyla ulaşır. Böyle güzel yaratılışlı olmak ne hoş bir şeydir; ama bu Hakk'ın bir lutfudur. Bir gün Zambak'ın yolu bir ravzaya ulaşır. Burayı meşrebine uygun bulur, “nice ay” orada kalır. Fakat burada onu “havf u haşyet” bürür. Çünkü buranın ehli “müeddeb” ve “mukarreb”dirler. Ravzada birisi ona nasihat ederek fânîyi bırakmasını bâkî olan için gayret etmesini söyler. Bu sözler Zambak'a tesir eder, uykudan uyanmış gibi olur. Ravza halkına bakıp, kendi söz ve hareketlerinden pişmanlık duyar.

Zambak'ın bulunduğu bu makamın adı “ibret-nümâ” dır. O “sun-ı İlâh”ı temâşâ edip hakikatleri görmeye, edep ve zühd içinde kemâl bulmaya başlar. Edepsizlik edene kızar, gerekirse meclisten uzaklaştırır. Onun bu davranışı Allah içindir; bu sebeple “makbûl-i dergâh” olur. Bağban Zambak'ın bu samimi davranışını görüp, gece gündüz onu terbiye etmeye çalışır. Bağ içinde ona güzel bir mekan tayin eder. Zambak bağbanın her emrini yerine getirir, o da kemâle ulaşır. Fenâdan bekâyâ yükselir, “hısn-ı tevhid”e girer.

Hikâyenin muhtevâsına uygun olarak:

Keşretüñ mülkin yakup yıkdum ne kim var ser-te-ser

Vaḥdetüñ mülkinde geldi bana fermân n'olısar (3640. beyit)

gibi beyitler içeren Kelimât-ı İlâhiyye ile Zanbak hikâyesi bütünlük kazanır.

“Amendin-i Gül” hikâyesindeki “Şâh”a atıfta bulunularak “saltanat esiri” olmamayı öğütleyen “Matla”da, “pâdişâh-saltanat” mazmunu etrafında beyitler söylenmiştir.

Âmenden-i Gül: (3661-3889)

Gül, güzel kokusuna ve güzelliğine mağrur, cihanda eşsiz olduğunu iddia eden bir çiçektir. Tekebbürden kimseye selam vermez, bülbülden cemâlini gizler. Yüzünü halka yılda bir kez gösterir, sadece geceleri “arz-ı bû” eyler.

Bahar mevsimine kadar “mülk-i ezhâr”ın üzerinden nice sıcak, soğuk ve yağmurlu günler geçer. Nihâyet âb-ı hayât gibi “ebr-i rahmet” erişip, nebatâtı canlandırır. Dehrin pîri, sanki taze civân olur. Nebât, çıkıp yüzünü göstermek için sabırsızlanmağa başlar. İlk olarak “ezhâr-ı çemen” ortaya çıkar, bağı “cennetü'l-firdevs”e döndürür. Gül bunların padişahıdır. Bir encümen tertip edip bütün çiçeklerin gelmesini emreder. Amacı kendisine tâbî olanları bir arada rengârenk görmektir. Her çiçek bu fermânı işitir ve güçleri yettiğince süslenip şâhın huzuruna çıkarlar. Bağda herkes “tezyîn” için uğraşmıştır. Çiçeklerin şâhı yüzünü gösterince onu alkışlarla karşılar, üstüne inciler, jâleler saçarlar. Bülbül de nâleler eyler.

Gül “taht-ı şâh” üzerine geçip oturur ve başına gurur tâcını giyer. Çiçeklerini karşısında rengârenk ve hizmete hazır bir şekilde görünce sürûr içinde onlara hitap eder ve bir şey sormağa hazırlanır. Çiçekler bir sefer var, zannederler. Halbuki şâhın amacı, başka yerlerde kendisinden üstün bir şâh olup olmadığını öğrenmektir. Çiçekler edeplerini muhafaza edip susarlar; onun gururundan huzursuz olurlar.

Şâh sorusunu ikinci kez sorar. Çiçekler yine susmaktadır. Cevap alamayınca sinirinden renkten renge giren şâha, Bâd-ı sabâ cevap verir. Bâd-ı sabâ dört kıtayı

dolaşmış nerde ne var öğrenmiştir. Eğer azarlamazsa şâha gördüğü her yeri anlatacaktır. Şâh onu yakınına çağırıp kızmayacağına söz verir, gördüklerini anlatmasını ister. Bâd-ı sabâ cihânda dolaşmakta iken “vahdet mülkü” diye bir vilâyete yolu düştüğünü, şimdiye kadar ondan daha mamur bir yer görmediğini bildirir. Güzelliğini anlata anlata bitiremez. Şâh dinlediği mükemmellikler karşısında kızarıp terlemeye başlar, hayrette kalır.

Gül dinledikten sonra Sabâ’dan kendisine delil olup o yere götürmesini ister. Bâd-ı sabâ bu emri memnuniyetle karşılar. Şâha yolda çekecekleri sıkıntıları haber vermekten de geri kalmaz.

Şâh askerine nidâ edip, sefer hazırlığı yapmalarını ister. Asker hazır olunca yola koyulurlar. Bâd-ı sabâ’nın rehberliğinde giderken, yolları hiçbir canlının yaşamadığı bir yere uğrar. Askerin çoğu orada ölür; çünkü geri dönmeğe de mecalleri olmamıştır. Sadece şâh ile Bâd-ı sabâ sağ kalmıştır. Şâh hafiflemek için kaftanını da çıkartıp gömlekle kalır; kesretten kurtulup vahdete ulaşır. Bundan sonra mamur yerler belirmeğe başlar. Nihâyet dîvân-ı şâha varırlar. Burası kendi ülkesinden kat kat üstündür.

Bu mülkün padişahı mürüvvet kânı, lutûf sahibidir. Onun uryan olduğunu görüp giydirir, ona güzel bir makam gösterir. Bu rağbet karşısında şâh bi-ihdiyâr eski haline döner, yine gururlanmağa başlar. Zambak gelip onu uyarır. Bu mertebeye, Hakk’ın yardımıyla ulaşabildiğini hatırlatır. Şâha bu sözler tesir eder, nedâmetle başışlanmayı ister.

Gül, şâh iken kulluğu seçtiği için binlerce şâh ona kul olur. O artık vahdet câmını nûş etmiştir. Öyle izzet bulur ki, şâhlar bile onu başının üstünde taşır; herkes onu dostuna hediye etmeğe layık görür.

Hikâyenin devamındaki Kelimât-ı İllâhiyye’de dünyanın izzetine itibar edilmemesi gerektiği vurgulanır. Şair “Gonçe”nin hikayesine geçmeden önce “gel ey tıfl-ı tâze” şeklinde bir hitabla başladığı “Matla”da, ömrün gençken değerini bilip boşa geçirmemeği öğütlemektedir.

Âmeden-i Gonçe: (3917-4078)

Gonca başına “la’lin bir şeb-külâh” giyerek zamanla şâh olacağını ümit etmektedir. O kimsenin sözünü dinlemez, kimseye yüzünü göstermez. Kulağına jâle küpe takmış; Hutun miski gibi güzel kokularla süslenmiştir. Soylu bir şehzâde olduğunu, hangi bağa gitse “rif’at ve izzet” bulunacağını iddia eder. “etfâl-i ezhâr” ile bağda gezinir durur. Gonca henüz terbiye edilmemiş, mağrur bir çocuktur. Ona akıllı ve kâmil bir mürebbî lazımdır. Gonca gül dalında salınırken ansızın Bâd-ı sabâ gelip yüzüne bir tokat vurur, epeyce hırpalayıp “niçin her hevâyâ tâbî” olduğunu sorar, azarlar. Gonca’yı alıp bir muallime teslim eder. Muallim onu kabiliyetli bulup hakikatlerden haberdâr etmeğe başlar. Kişiyi nesebinin değil, edeb ve güzel ahlâkının şeref vereceğini, genç iken mertebe kazanmak gerektiğini söyler.

Gonca dert ve gam çekmek için henüz çok genç olduğunu bahane eder. Bu arada gece gündüz demeden yol alırlar. Bütün zorlukları aşıp, nihâyet bir şehri mamura ulaşırlar. “Ravzatü’t-tevhîd” de bu şehirdedir. Ravzayı bulurlar ve izin alarak içine girerler. Orada âlemin kutb-ı aktâbı olan âlimin hizmetine girerler. Yüzü nurlu, lutûf sahibi bu zat “kâim-makâm-ı Mustafâ”dır. Tâlip olanları yanına çağırıp “şeriat, tarikat, hakikat ve marifet” öğretmektedir. Talipler edeple karşısında diz çökmüş can kulağıyla onu dinlerler. Gonca onları görüp hayret eder; o da öğrenme arzusu duyar.

Muallim, Gonca’da “tîb-i hû” olduğunu fark edip yanına çağırır, gülün yakınında bir yer gösterir. Sabâ goncayı öpüp kokladıktan sonra “er gibi ol” diye tembih ederek oradan ayrılır.

Gonca henüz kâmilü’l-akl olmamıştır. Eski hali yeniden belirip oradakilere hükmetmek ister. Zambak onun bu halini fark edip yanına gider, bu yanlış fikirden vazgeçmesini ister, uzun uzun nasihat eder. Gonca Zambak’ın dost olduğunu anlayıp hareket ve sözlerinden utanır. Kalbi sivadan temizlenir. Cezbe-i Hakk’a tutulup kurbet bulur. Tecellî dağına ulaşır, vuslat bağına girer ve orada karar kılar.

Gonca’nın hikâyesinden sonra yine Kelimât-ı İlâhiyye ve Matla manzumeleri vardır.

Âmeden-i Bülbül: 4107-4255)

Bülbül gece gündüz eğlence ile meşgul, açık meşrepli bir yârdır. İşi gücü “sûz u nâle” dir. Nerede bir hânende veya gûyende görse dost olur; her saza nâlesini âhenk eder. Müstesna bir mahbûb gördüğünde ise toprak gibi mütevâzı oluverir. O her yere uyup her kılığa girebilen bir yaratılıştadır.

Kalbindeki ıstırabı defetmek için köy, şehir dolaşırken Hızır-veş bir şahsa rastlar. Bu şahıs ona bir gülistandan bahseder, o yerin adının dârü’s-selâm olduğunu söyler. Bülbül o şahsın her emrine âmâde olup nasihatine kulak verir. Hızır-veş kimse ondan edepli olup nâlişi terk etmesini ister. Dârü’s-selâm’ın nasıl bir yer olduğunu anlatır. Oraya ulaşmak için neler yapılması gerektiğini, ne zorluklarla karşılaşabileceğini bildirir. Bülbül, rehberinin tarifi üzere yola koyulur. Bir beldeye ulaşıp “dârü’s-selâmı” bulduğunu düşünür. Gülistâna doğru ilerler. Burası on sekiz bin âlemi, sekiz cenneti içine alan bir gülzârdır. Bülbül bu gülzâra girince, dimağına “bûy-ı habîb” gelmeye başlar. Bu koku eski derdini hatırlatır ve aldığı nasihatları unutturur. Feryad ü zâr etmeye başlar. Hayli zaman bu halde kalır. Sonra kendine gelip yaptığına pişman olur. Gülistanda herkes fenâyâ ulaşmış, fark-ı cem etmiştir. Kul olup o da maksûduna ulaşır, gülzâr-ı sırra yol bulur.

Şair hikayenin sonunda sözlerinin muhatabının sâlik ve tâlipler olduğunu, başkalarının bu anlatılanlardan hoşlanmayacağını ifade eder.

“Âmeden-i Bülbül”den sonra “zi-ney” redifli bir Kelimât-ı İlâhiyye vardır. “Âmeden-i Tâvus” hikâyesinden önceki “Matla”da tâvus-tâlib benzerliği üzerinde durularak hikâyeye geçiş yapılmaktadır..

Âmeden-i Tâvus: (4293-4417)

Tâvus Allah’ın lutûf ve ihsanıyla rengârenk yaratılmıştır. Bu yüzden kendisine çok güvenip gururlanmaktadır. Sanki ona taht ve tâc verilmiş, sırmalı elbiseler giydirilmiştir. Diğer kuşları küçümseyip hepsinde bir kusur bulur. Onun gözünde Ankâ’nın bile değeri sinek kadardır. Bir kimsede üstünlük görse inkar eder, kendisinden güzel olanları aşağılar; daima suretinin güzelliğiyle övünür.

Tâvus bir gün Hidâyet’le karşılaşır. Hidâyet onun henüz “nâ-pûhte” olduğunu anlar ve ona nasihat eder. Bir müddet ona hizmet edip, fırsat bulduğunda işittiği bir gülzârdan bahseder. O yerin ehlinin sahip olduğu meziyetleri sayar.

Tâvus anlatılanlardan etkilenir, oraya ulaşmayı ister. Gerçi çok da gönülden değildir bu talebi. Yine de o gülistâna gitmek üzere yola koyulur. Hidâyet rehber olmak isterse de kabul etmez. Gece gündüz yol giderek bir gülistana gelir. Burası bâğ-ı İrem misâli bir yerdir. Ama bura ashabını maâriften uzak bulur. O, a’manın ışığı görmediği gibi hakikatleri fark edemez. Onun hidayet gözü kör olmuştur, gururunun zulmeti içindedir. Bu yüzden kendi kusurlarını göremez.

Şairin: “İşte bir kişiye hidâyet yoldaş olmazsa, kuru bir taş gibi kalır; ona hiçbir şey tesir etmez.” Şeklindeki ifadelerle hikâye sona erer.

Tâvus hikâyesinin ardından gelen Kelimât-ı İlâhiyye’de şair, nefsine uyup işlediği günahlarına pişmanlığını dile getirmiştir. Matla’da ise “tâlib-i bâğ-ı visâl” olanlara seslenilmiş, benliğinden kurtulanların “kibrit-i ahmer” bulacağı müjdelenmiştir.

Âmeden-i Tûtî: (4449-4586)

Hak Teâlâ Tûtî’ye ezelde lutfetmiş, o da halk içinde muhterem olmuştur. Üzerinde yeşil bir elbise vardır. Konuşabilme yeteneğine sahiptir; ama etrafındakileri mizacına uygun bulmadığı için konuşmaz. Halbuki arzusu insanlarla konuşmaktır.

Ne yapacağını bilmez bir halde dolaşırken, halk “nâlesinden incinip” onu hapseder. Nice yıl haps içinde kalır, hakkında birçok dedikodu çıkar.

Bir gün Rûm ilinden, dört kıt’ayı dolaşmış, basiret sahibi bir hoca gelir. Bu yerin adı “şehr-i bu’d”dur. Halkı bende-i kesret, kabiliyetten uzak kimselerdir. Hoca bu şehirde dolaşırken yolu bir çarşıya düşer. Çarşının içinde kulağına tanıdık bir ses gelir. Sesin geldiği yana dönünce bir kafes içinde, bir “hûb-cemâl” görür. Oradakilere sahibini sorar. Arayıp bulurlar, hocanın huzuruna getirirler. Hoca sahibinden kuşu satmasını ister. Ne kıymet biçerse verecektir. Sahibi onun hocaya

layık olmadığını, bu kuşun bir üstünlüğünün olmadığını söyler. Hatta sesinden rahatsız olduğu için hapsedmiştir. Katline başkaları mani olmuştur. Bu yüzden Tûtî'yi hocaya ucuza satıverir.

Hoca kuşu sevinerek alır götürür. Şimdiye kadar bundan değerli bir şeyi olmamıştır. Karşısına koyup devamlı onu seyreder, “sükker”le besler.

Hoca Rûm'a gitmeye karar verir. Bir gemiye binip Tûtî ile giderler. Kenara ulaşıp dinlendikten sonra vatana doğru yola koyulurlar. Hocanın doğduğu yer Cihad ilinin Himmet şehridir. Bu şehrin yakınında bâğ-ı visâl vardır. Hoca Tûtî'yi, o bâğdaki bir muallime maarif öğrenmeye gönderir. Bu muallim sâhibü'l-hikmet ve kâmilü'l-kudret bir zattır. Hakk'ın sevdiği bir kimsedir.

Hocanın aklına bir gün şu fikir gelir: “Tûtî lisan öğrenirse, hayvan sıfattan kurtulup haslet-i insan olabilir.” Bu düşünce ile bâğ-ı visâle gider. Tûtî'yi hüner kazandırması için bâğ ehline bırakır, oradan ayrılır.

Bâğ ehli onu تنها bir yere koyup, başkasının “hây u hûyuna” bakmasın diye karşısına bir ayna asarlar. Tûtî orada epeyce riyâzet çeker. Bâğ içine nazar kıldığında, orayı ravza-i cennet gibi görür. Bâğ ehli ise Allah'ın lutfuna mazhar olmuş melek huylu kimselerdir. Tûtî gaflet uykusundan uyanmıştır. Şehr-i bu'ddan kurtulup buraya geldiği için Allah'a hamdeder. Onu buraya getiren hocayı hayırla anar.

Bir gün etrafını seyrederken can gözü mir'âta takılır. Bâğdaki her şeyin aynada göründüğünü farkeder. Gördükleri kaşısında hayran kalır. Bu sanki “âyîne-i âlem nümâ”dır. Tûtî başkasına meyli terk edip, bâğ ehli gibi sükûn bulur. Gönlü maârif ile dolup, konuştuğunda insan gibi inci dizer. Fakat onun sözlerini ancak hikmet sahibi olanlar anlayabilir.

Şair hikâyenin sonunda Tûtî gibi haslet-i hayvândan kurtulup; ehl-i edeble beraber olmanın güzelliğini dile getirmektedir. Kelimât-ı İlâhiyye'de şair Tûtî hikayesinden alınacak kıssaya işaret eder.

27 beyit uzunluğundaki Matla'dan sonra “Âmeden-i Kumrî” hikâyesine geçilir.

Âmeden-i Kumrî: (4627-4775)

Kumru yumuşak bir tabiatta yaratılmıştır. Daima Allah'a hamd ü senâ eder. Cihan hil'atinden vazgeçip sırtına ak bir abâ giymiştir. "Tâlîm-i vuslat", "tahsîl-i hâl" eylemek arzusundadır. Bunun için yollara düşer, bir bağa ulaşır. Burada "zîkr-i Hak" ile meşgulken bir avcı onu fark eder. Uğraşarak onu avlamayı başarır ve boynuna kilitli bir kayd vurur. Avcının adı "sayyâd-ı ışk" tır. O hakikatte ruh ve gönül avlar.

Kumru gözünü açtığında kendisini bağlanmış bulur. Avcı kendisine eziyet etmediği için, duruma çok üzülmez, özünü ona teslim eder.

Avcının musanna bir kafesi vardır, Kumru'yu onun içine koyar. Kendisine alışsın diye hizmet edip onu nefis gıdalarla besler. Sayyâdın bir gün aklına gördüğü bir bağ gelir. Şikârını alıp o bağa gitmeye niyyet eder. Kafesi alıp yola revan olur. Hayli müddet yürüdüktan sonra o bağa varır. İlk olarak bağdaki aziz kişinin huzuruna çıkarak, Kumru'nun kafesini karşısına koyar. Ona himmet etmesini ister. Kumru sahip nazârın emriyle hoş bir mekâna götürülür, buradan her tarafı seyredabilmektedir. Cennet misali bu bahçeden dimağına hep hoş kokular gelir.

Kumru bu gülistânın ehline özünü teslim edip, benliğini yok eder. Yıllarca itaat edip varlığından arınır.

Hikâyenin bundan sonraki kısmında şair, Kumru'nun tasavvufî açıdan geçtiği merhaleleri (seyr ü sülûk) uzun uzun anlatır.

Kumru hikâyesinden sonraki Kelimât-ı İlâhiyye'de ise son derece sade bir dilin kullanıldığı görülür. Bu musammat gazel bir İlâhi niteliği taşır.

Âmeden-i Bâz'a hazırlık mahiyetindeki Matla'da "sayd, sayyâd, şikâr, cîfe" gibi birbirini çağrıştıran kavramlar sembolik olarak kullanılmıştır. Anlatılmak istenilen insan bu dünyaya bir avcı misali avlanmağa gelmiştir. Burada elde ettiği yarın kendisine fayda sağlayacaktır. Buradan eli boş dönmek lazımdır.

Âmeden-i Bâz: (4815-4946)

Allah “Bâz”ı av için yaratmıştır. O yuvasını kuru bir taşın üzerine kurup insanlardan uzak yaşar. Muradı insanın elinden kurtulmaktır. Bin yıl bir arada dursa insanla dost olmaz.

“Bâz”ın şikarı serçe veya kargadır. O hep insanları seyretmiş, hiç bağ görmemiştir. Duysa veya görse, belki o da bağa rağbet edecektir.

“Bâz” bir gün avlanmağa çıkar. Bir semte doğru avını gözleyerek yola koyulur. Giderken bir “sayd”a rastlar. Bugüne kadar böylesini hiç görmemiştir. Yuvasını, yavrusunu unutup bu avın peşinden gider. Bu “sayd”ın adı “Tayr-ı Hidâyet”tir. Allah’ın inayet ettiği kimseye delil olur. Hidayet “Bâz”ı bâğ-ı bekâyâ ulaştırmak istemektedir. Bu yüzden onu vatanından uzaklaştırmağa çalışır. Ardı ardına bir mürg-zâra inerler. “Bâz” biraz dinlenip etrafında av aramağa başlar. Bu arada içinde buldukları bağı da gözden geçirir.

Buranın ehli hep kendisiyle meşguldür, kimse başkasına zarar vermez. “Bâz” ev yapıp burayı vatan edinmeğe karar verir. Zemin ü âsümânı içine alan bir beyti muhabbet inşâ eder. Bağı muhafaza etmekte olan bir sayyâd-ı mâhir vardır. Şehbâzın bağa indiğini görmüş, ona tuzak hazırlamıştır. Şehbâz ise kendi halinde avlanmaktadır. Sayyâd onu bir güvercini avlamak üzereyken tuzağa düşünür, boynuna kayd geçirir. Ne kadar çırpınsa da kendini kurtaramaz. Cihânı görmesin diye başlık giydirilir. İşte o, ava giderken avlanmıştır.

Bu günden sonra onu uyutmazlar, gece gündüz oruç tuttururlar. İnsanla ülfet etmesini, bir âdem görünce korkmamasını isterler. O seyri sever ve gayra meyli terk eder. Onda üns-i insan mukarrer olmuştur.

Şehbâz bu hâle zamanla alışır. Vahşeti gider, üns ile mevsuf olur. Mürg-zârı bundan sonra ona teslim ederler. İsteddiği gibi avlanır, güvercinle kargaya dönüp bakmaz. O mükemmel bir avcı olmuştur, gözünden hiçbir avı kaçırmaz. Şehbâzın avlandığı bu yer bâğ-ı bâkîdir. Hikâyenin sonunda sülûk ehline nasihat edilir.

Kelimât-ı İlâhiyye'nin ardından söylenen “Matla”da, tâlibe masivâdan kurtulma, bu yolda mücadele etme çağırısı yapılmaktadır.

Âmeden-i Kerkes: (4983-5148)

Allah Kerkes'e uzun bir ömür vermiştir. Onun bu ömür içinde maarif kazanmağa çalışması gerekmektedir. Halbuki o bu cihanın yiyip içmek, eğlenmek için yaratıldığını düşünmektedir. O bîcâre, yaratılıştaki hikmeti hiç anlayamamıştır.

Kerkes bu hal ile ömrünü geçirip “kesb-i hâl”e hiç meyletmez. Dolaştığı yer çöl, yediği her zaman cife, içtiği su bulanıktır. Tilki ve köpekle arkadaşlık yapar, sırlarını karga ve kuzguna açar. Bir araya geldiklerinde onlara nasihat edip, râh-ı Hudâ'da kurba erişmiş gibi davranır. Halbuki anlattıkları yediği şeyler gibi çirkindir. İşlediği günahlarla övünür gibidir.

Bir cife bulsa sevinir ve mümkün olsa kimseye vermez. Nefsine uyup dostlarına düşmanlık eder.

Günlerden bir gün Kerkes ava çıkar. Etrafı seyr ederken ansızın bir cife görür. Etrafında kimse olmadığını fark edip iner ve cifeyi hırs u tama' ile yer. Kimseye pay bırakmaz. O kadar doyar ki etrafı dolaşmağa mecâli kalmaz.

Bir duvara konar, yine av gözlemeğe başlar. Ansızın yanına uçarak bir “Bâz” gelir. Etrafa baktığında kokusu dimağı sarhoş eden bir leş görür. Kerkes'e bu “bed-hevâda” kendisini zâyî etmemesini söyler, uyarılarda bulunur.

“Bâz”ın sözleri Kerkes'in hoşuna gitmez, kendisinin daha görmüş geçirmiş birisi olduğunu iddia eder. Bâz bu sözleri onun acemiliğine ve mizâcının sert oluşuna verir. Şehbâz ona biraz daha yumuşak bir şekilde maksadının bir bağdan haber vermek olduğunu söyler. Bağın güzelliklerini sayıp Kerkes'i oraya gitmeğe teşvik eder. Bu ısrara dayanamayan Kerkes de o bağa gitmeğe razı olur. Birlikte yola koyulurlar. Günlerden sonra bağa ulaşırlar.

Şehbâz bağı hayranlıkla seyrederken, Kerkes'in mizâcına hiç de hoş gelmez. Bir müddet sonra orası kerkese zindan olur. Çünkü eski âdeti üzere burada cife

Yiyemez, aç dolaşır. Halbuki, o bâğ-ı bî-misâlin gıdâsı rûhanîdir. Nefsine esir olanlar bu gıdâdan hoşlanmazlar.

Kerkes kendisini buraya getiren bâza sitem edip, ona tâbi olduğu için kendisini de suçlar. Asıl vatanına dönmeğe karar verir. “Bâz” ne kadar nasihat etti ise de vazgeçiremez. Kerkesin hilkatı süflî olduğu için bağ-ı ulve ülfet edememiştir.

Kerkes eski vatanına döner. Ordaki diken, çer çöpü; reyhan, yasemen gibi görür. Ashabı başına toplanıp ne olup bittiğini öğrenmek isterler. Kerkes yolculuğunu ve oraya gittiği için pişmanlığını anlatır. Başına gelen bu hâdiseden sonra Allah’ın kendilerine verdiği ni’metin değerini bilmeleri gerektiği dersini çıkarır(!). Ziyafet için hemen bir cîfe bulur, toplanıp âfiyetle yerler.

Hikâyenin ardından gelen Kelimât-ı İlâhiyye’de şair mürşidinin “Muhammed Mustafâ” olduğunu ifade ederek “Kerkes” misâli şeyhleri “refîk” edinmemeği öğütler.

“Âmeden-i Bûm” hikâyesinden önceki Matla’da “havâs-avâm, hak-bâtıl, sarrâf-pîlever, fânî-bâkî dûzâh-dârü’sselâm” gibi zıt kelimeler bir arada kullanılarak bazı hakikatler dile getirilir.

Âmeden-i Bûm: (5188-5446)

Bûm yaradılışı itibarıyla تنها yerleri ve yalnızlığı sever. Kendisine bir harap yer seçmiş, dünya nimetlerini terk etmiştir. Bu uzlet ve zühdü sayesinde güzel hasletler kazanmıştır. Allah’a her zaman tevekkül eder.

Gündüz nefsinin her şeye meyledeceğini düşünerek, dışarıya geceleri çıkar. Bûm, insanların etrafına toplanıp gizli hâlinin şâyî olmasından da kaçınır. Korkusu nefsine tekebbür gelmesidir. O, geceyi daha ibretli bulur; çünkü gece, ağıardan hâlîdir.

Bûm dünyada ömrünü bu şekilde insanlardan uzakta geçirmektedir. O, zühd ü takvâ ile tanınmaktadır. Çoğu kişi gelip ondan nasihat ister. Bâkî olanın cennet, hûri ve cennetteki köşkler olduğunu, dünyadaki gurûra aldanmamayı öğütler. Cennet

ebedî, cihân fânîdir. İkisinden biri tercih edilmelidir. Ama akıllı olanlar cenneti seçerler.

Bûm'un yanına uğrayan herkesin kalbi "hubb-i cinân" ile dolar. Onun halini gören avâm, Bûm'u râh-ı Huda'da imam addeder.

Bûm'un hâlini işiten Bâz, onu görmek ister. Meskeninin bir mağara olduğunu öğrenir, oraya gider. Burası anlatılamayacak kadar harap bir yerdir. Oraya katre-i rahmet düşmemiş, diken bile yetişmemiştir.

Yanına gittiğinde Bûm yüzi yerde ibadet etmektedir. Bâz'ın gelişinden pek memnun olmamıştır. Bâz kendisine doğru yolu göstermesi için geldiğini, onu geri çevirmemesini ister, ricada bulunur. Bûm hayatını ne şekilde geçirdiğini anlatır. Bazı kimseler buradaki güç hayata ancak on gün dayanabilmiştir. Ondan başkasının bunu başarması imkânsızdır. Buna rağmen Bâz, onun emrine girmeğe tâlip olur. Ahd ü vefâ eyleyip bereber yaşamağa başlarlar. Geceleyin beraber dışarıya çıkıp dolaşırlar. Bâz Bûm'un nasihatlarını dinler, onun gibi bir şeyhi olduğu için Allah'a şükrettiğini söyler. Kalbindeki şekk ü zandan onu kurtardığı için minnet duyar.

Bâz, şeyhinin niçin geceleyin dışarı çıktığını merak etmiştir. Sebebini Bûm'dan öğrenmek ister...O da gecenin ibretinin çok, ibâdetinin üstün olduğunu söyler. Bâz da gündüzde gördüğü ibretlerden bahseder. Cihân içinde dolaşırken dârü's-selâm adında bir yere rastlanmıştır. Orası ancak gündüz temâşâ edilebilir. Orayı gören türlü hâle erer, hikmet-i Hakk'a âlim olur. Dârü's-selâm'ın övgüsünü dinleyen Bûm, Bâz'ın rehberliğinde oraya gitmek için yola koyulur. Seher vakti bağa ulaşırlar. Bu yerin güzelliği onu hayrete düşürür. Bunca zaman terk-i cihan eyleyip, sonunda onun bütün güzelliklerine bir anda kavuşan Bûm, ne yapacağını bilemez, şaşkına döner. Bugüne kadar verdiği emek boşa mı gitmiştir?..

Buraya gönül vermekten korkar. Buradaki hâlinin cennete girmeğe mâni olacağını, bugüne kadar yaptığı ibadetlerin de boşa gideceğini düşünür. Hak ile bâtılı ayıramaz, bahr-ı dalâlete gark olur. Bâz onu bu düşüncelerinden uzaklaştırmak istese de başaramaz. Bûm eski vatanına döner. Onda şems-i hidâyet ufûl bulmuştur.

Sadece ibadet ederek kurtuluşa ereceğine inanan Bûm'un hikâyesinden sonra şâir:

Cemâlûñ var iken hûr-ı cinânı

Çabûl itmen baña °arż itme anı (5447. beyit)

beytiyle başlayan Kelimât-ı İlâhiyye'yi söyler. Bu şiirde aşkın şarabını içmiş olanların, iki cihâna da itibar etmediği dile getirilir.

“Âmeden-i Laklak” hikâyesinden önce söyleyen Matla'da ise, sâlik olanlara hacca gitmeleri, Kabe'yi ziyaret edip orada “şühûd u huzûr” ile namaz kılmaları tavsiye edilmektedir. Hikâyede Laklak da böyle yapacaktır.

Âmeden-i Laklak: (5476-5658)

Laklak daima Hak Hak diye “tesbih ü zikr” eder. Onun sesini “lak lak” diye anlayanlar, “bâtıl kulak” olanlardır. Ancak temiz kalpliler onun maksadını doğru anlarlar.

Sakin tabiatlıdır. Elinden ve dilinden kimse incinmemiştir. Nerede insan görse oradan uzaklaşır, ondan kendisine zarar gelmesinden korkar. Bir gün tefekkür ederken bunca zamandır arkadaşlık ettiği kuşların çok da güzel hasletleri olmadığı gerçeğini fark eder. İnsanlara ünsiyet kılmaya, onlar gibi Beytullâh'ı ziyaret etmeğe karar verir. Bunun için yola koyulur. Bir şehre ulaşır... İçi insan dolu olan bu şehrin etrafında bağlar, bostanlar vardır. Etrafı surla çevrili bu yerin önü ise kocaman bir denizdir. Dolaşıp biraz temaşa edince inşâsına hayran kalır. Vücûd ilindeki bu yapının adı “ten-âbâd” dır.

Şehrin içinde bir mekân seçip çer çöpten yuvasını yapar. Sirtına ak bir abâ giyip, kendisini dervîşe benzetir ve kalbini arındırmak için zikirle meşgul olur. Muradı bâtında da deriş olabilmektir. Gece gündüz “cidd ü cehd” edip “mehd ü lahdi” tefekkür eder. Farz, vâcib ve nâfile ibadatlere müdavim olur. Allah'ın hidâyet ve inayetiyle tebdîl-i ahlâka muvaffak olur, hayvan vasfından kurtulur. İnsanî vasıf ve faziletleri öğrenir. Zikr-i Hudâ'dan muhabbetle dolup hacca gitmeğe niyyet eder.

Cism ilinde bulduğu sefineye biner, uzun bir seyahatten sonra bir diyara varır. Karada dolaşmağa başlar, nîl-i ilme dahil olur. Şehirden ayrılmak üzere olan hacı kafilesi ile oradan ayrılır. Bir müddet “seyr-i makâmât”tan sonra hacılar Mîkat’a ulaşırlar. İhrama girip hac ve umreye niyet ederler. “Erbaîn”i kıldıktan sonra Beytu’llâh’a gelirler. Tekbir ve tehlil okur, yedi şavtı tamamlar; Merve ve Safa’da sa’y yapıp Zemzem suyundan içerler. Bunları yaparken “Laklak”ın kalp ve rûhu maârifle dolar. Arefe günü hacılar şehirden çıkıp “Vakfe”ye giderler. Halk mahşer günü gibi oraya toplanmıştır. Hudâ orada “kassâm ü kâzî” olup kullarını razı eder.

Laklak da bir köşede durup “âvâz-ı hâtif” i dinler. Allah burada herkese murâdını verecektir. Bu gün âşıkların vuslat günüdür. Hudâ’yı “bî-garaz” tâlib olanlar bu sadâyı işitir; kulağı sivâ pamuğu ile kapalı veya kalbinde “gayr-ı hevâ” olanlar ise hiçbir şey duyamazlar.

Laklak Allah’ın rızasını kazanmış ve ona “ref”-i perde” mahsûs kılınmıştır. Vakfe’den sonra hacılar hamd ü senâ ederek Minâ’ya yönelirler. Orada şeytana cemre atarlar. Laklak keş-i nefsi Allah’a kurban eder.

Başını kazıtıp, sadrı pâk olur, şehre gitmek için yola çıkar. Beytullâh’ı ziyaret edip hac erkânını tamamlar. Bir yıl burada kalır. Daha sonra Medîne’ye Nebî’nin mescidine ulaşır. Edeple selâm verir, karşısında kıyâm eder. Muradı burada tamam olur. Buradan sonra Kudüs ve Şam’a gidip her ilmi öğrenir, sonra Rûm’a gelir.

İlâhî sevk ile Rûm’da giderken yolu bir şehre ulaşır. Bu gülistân-ı cihânın hevâsı gökçek, arzı mürtefidir. İçinde her çiçek mevcuttur. Ona bir hoş makam gösterirler. Âşiyânını düzüp orada karar kılar. Bu yerin adı “şehr-i vahdet”tir.

“Âmeden-i Laklak” hikâyesi burada sona erer. Ardından “eğer dervîşsen dervîş” redifli gazel gelmektedir. Hikâyede anlatılan Laklak da zaten, hâlis bir dervîşi hatırlatmaktadır.

24. hikâyeye hazırlık mahiyetindeki Matla, Allah yoluna sâlik olanlara hitapla başlar. Bu yolda rastlanabilecek güçlükler sıralanır.

Âmeden-i Gurâb: (5692-5899)

Gurâb kaba bir yaradılışa sahiptir. O insanlardan uzakta yaşar, cîfe yiyerek hayatını sürdürür. Bir gün yolu bir dağa düşer. Burada uzlete çekilmeğe niyet eder. Amacı evini yapıp ibadetle meşgul olmaktır. Bir meşe ağacı bulup yuvasını kurar. Kanaat ve riyâzâtı ihtiyâr etmiştir. Doyacak kadar yer, fazlasını istemez. Onun bu yaşayış şekli halk içinde şöhret bulur. İnsanlar etrafına toplanır. Halkın bu itibarı onun hoşuna gider, eli boş gelenin yüzüne bakmaz, saygı görmekten hoşlanır. Cânib-i Hakk'ı neredeyse unuttur. Bu yüzden eski haline döner.

Ne zaman dolaşmağa çıksa halk başına toplanır, fal baktırır. Bunun karşılığında o, halktan mal alır. Bir gün büyük bir şehre uğrar. Onun geldiğini haber alıp etrafında toplanırlar. Halbuki o uzlete çekilmeğe karar vermiştir. Dünyadan el etek çektiğini, ibâdet ve riyâzâtla meşgul olduğunu bildirir. Halkın arasında kamil bir kişi vardır. Gurâb'a bir bağın varlığından söz eder. Burası iki cihanda emsalsiz bir yerdir. Arz ve semâ köşesinde zerre kadar kalır. Orada her şey tevhîdi söyler.

Kâmil kimsenin bağı methetmesinden etkilenen Gurâb, bağa gitmek için kendisine rehber olmasını ister. O da bu teklîfi kabul eder. Yola çıkıp bağın kapısına ulaşırlar; ama kapı açık değildir. Kâmil kişi sebebini, Gurâb'ın benlikten kurtulmamış olmasına bağlar.

Benliğini terk edince kapı açılır, dimağına güzel kokular gelmeye başlar. Kâmil kişi, Gurâb'ın hamd ü senâ etmesi gerektiğini , bu yola herkesin sâlik olamayacağını söyler.

Gurâb bu bağda dolaşırken kuşların bir yerde toplandığını fark eder. Bunların on sekiz bin âlemi seyrettiğini görür. Kürsî-yi vahdette bir kimse oturmakta, yüzünün nurundan cümle bağ münevver olmaktadır. Kasideler okur, inciler döker. Herkes gönlünü ona yöneltmiş, dikkatle dinlemektedir.

Bir gün Gurâb'ın hatırına eski yaşantısı gelir. O halini daha iyi bulur. Bu bağı terk edip dostlarının yanına gider, başından geçenleri onlara anlatır, orada halinin “kabz ” üzere olduğunu, burada ise kalbine Hak'tan feyz erdiğini söyler.

Gurâb bir süre sonra gördüğü o bağı hoş kokusunu hatırlar, tekrar o bağı dönmek ister. Bu defa oraya kendisi tâlip olmuştur; ama rehbersiz gidecektir. Ulaştığında kapısını yine kapalı bulur. Açmak için uğraşır, başaramaz; ağlayıp yüzünü toprağa sürer. O anda bir ses işitir. Ses, buradan bir kez çıkanın geri dönemeyeceğini bildirmektedir. Gurâb ortada şaşkın bir halde kalakalır.

“Âmeden-i Gurâb” hikayesinin ardından iki Kelimât-ı İlâhiyye söylenmiştir. Her iki gazel de adeta Gurâb’ın pişmanlığını dile getirmektedir.

“Âmeden-i Hümâ” isimli 25. hikâyeden önceki Matla’da şair, iki dünyaya da meyl etmemeyi, Hümâ gibi insanlardan uzak yaşamayı tavsiye etmektedir.

Âmeden-i Hümâ: (5933-6107)

Hümâ kuşu varlıktan uzaklaşıp arş üstüne yükselmiştir. Allah Hümâ’yı “pâk-hilkat” yaratmış, onu kemâlâta mazhar kılmıştır. O “semâvât ü anâsır” seyredip dâr-ı dünyaya inmiş, sûret ile musavver olmuştur.

Hümâ havada dolaşıp dünyanın nakışlarını, halkın ahvâlini seyrederek. Onların hizmette kusur ettiklerini görür. Bu şekilde maksuda yol bulunmayacağını bilir. Allah’a yakın olmanın yolu, iki cihânı terk edip dâr-ı bekâyâ talip olmaktır, diye düşünür.

Hümâ, dünya ehlini temaşa eyleyip hepsini yeme içme derdinde bulur. Hiç biri hilkatın hikmetini düşünmez. Halbuki Allahü Teâla insana günde yetmiş kez nidâ eylemektedir. Daima onunla beraberdir; fakat insanlar onu görmeye çabalamaz. Allah kullarını her zaman ister; ama onlarda “hubb-ı dünyâ” ağır basmaktadır.

Hümâ cihan halkının gafletini gördükten sonra onlardan uzak olmanın Hakk’a yakın olmaya sebep olacağını anlar. Dâr-ı fenâdan yüz çevirir , Mevlâ’ya tâlip olur, insanların gözünden uzakta kalır. Kalbinin aynası kederden temizlenip safâ bulur. Sülûk edip semâyâ suûd eder. Onu semâda melekler karşılar. Felekler emrine tâbî olup bütün dilekleri kabul olur. Bu halde iken mekr-i Hak’tan kurtulup Allah’a sığınıp münâcâtta bulunur. İşte bu anda “destur” diyen bir sadâ işitir. Arşı ferşi

dolaşıp fenâ sahrasında “Lî-maallâh” hasıl eder. Allah’ı görüp secde eder. Gözüne Allâh’tan gayrı gözükmeyen, her zerrede “seyr-i li’llâh” kılar.

Hümâ bu yükselişten sonra inmeğe başlar. Sebebi “ahvâl-i yola âlim” olmasıdır. Yolda ne gördüyse hıfz eder. Semâvât ile arzın arasında bir yere gelir, sâliklerin hepsi oradadır. Buranın adı “sahrâ-yı tevhîd” dir. Hümâ orada karar kılar , Mevlâ onu zü-cenâheyn kılmıştır. Onun hâli herkesten yücedir. Çünkü “zü-zıll”i görmüştür. Dünyada iken zilli(şeyh) görmeyen, ebedî olarak zü-zille (cenâb-ı Hakk’a) ulaşamaz.

25. hikaye olan “Âmeden-i Hümâ” yine diğer hikâyeler gibi “Kelimât-ı İlâhiyye” ile bütünleşir. Bu manzume ile ikinci bölüm de sona erer.

1.3. Bitiş Bölümü

Eserde ikinci bölümde anlatılan 25 hikâyeden sonra “Tenbîh” başlığı altında bitiş bölümü vardır. 23 beyitten oluşan bu bölüm, eserin ilk iki bölümünün hacmine göre oldukça kısadır. Diğer bölümlerde olduğu gibi burada da şaire ait bir bilgi verilmemiştir. Ama şair bu eseri, ehl-i tevhîd olanların okumasını istemektedir. Bu kitaba Ravzatü’t-Tevhîd adının verildiğini ve Hicri 943 senesi Recep ayında tamamlandığını yine bitiş bölümünden öğrenebiliyoruz.

C. ÂYETLER VE HADİSLER

Dinî, tasavvufî bir nasihatname olan Ravzatü’t-Tevhid’in beslendiği kaynakların başında Kur’an-ı Kerim ve hadîs-i şerifler gelmektedir. Kaynaklarda: “Bedî istilâhında âyetten, hadîsden alınan bir parça ile sözü tezyîn ve mânâyı te’yîd etmektir.”⁵⁸ şeklinde tanımlanan iktibas, “bilgiye dayalı edebî sanatlar” arasında

⁵⁸ Tâhirü’l-Mevlevî, Edebiyat Lügâti, Neşre Haz. : Kemal Edip Kürkçüoğlu, Enderun Kitabevi, İst., 1973, s.61.

zikredilir. Güzel sayılan (müstahsen) ve çirkin sayılan (müstehcen) iktibas olmak üzere ikiye ayrılır.⁵⁹

Ravzatü't-Tevhid'de kullanılan iktibaslar müstahsendir. Eserde “tam, nâkıs, lafzen ve mânen” iktibas türlerinin hepsini görebiliyoruz. Âyetlere nazaran daha az sayıda karşımıza çıkan hadis iktibaslarının çoğu mânen iktibastır.

Şâir eserde iktibasların bir kısmını önceden haber vermiştir:

Gerçi aşhâbı görüpdür mu^ccizât-ı bî-*h*isâb
Mu^ccizātuñ a^czamı Qur'ân bize *hablü'l-metîn* (517. beyit)

Her ki tâbi^c oldı zâhir bâtın aña diyeler
*Hâzihi cennâtü^c Adnin fe'd-*h*ulühâ *h*âlidîn* (518. beyit)

Şairin Türkçe ifade ile bütünleştirerek kullandığı iktibaslar ağırlıktadır:

Çün anı bu veche ta^c zîm eyledüñ
Hem *kamu esmâyı ta^clîm eyledüñ* (40. beyit)

Andan a^hz itdi *h*ayâyı her ne var ehl-i edeb
^cÂlim ü câhil *h*ayâyı dir *mine'l-îmândur* (501. beyit)

Ayrıca Ravzatü't-Tevhîd'deki iki başlıkta âyet zikredilmiştir. 635. ve 1009. beyitten önceki başlıklarda yer alan bu iki âyetin meâlleri, bulunduğu sûre ve âyet numaraları tenkidli metin içerisinde dipnotta verilmiştir.

Aşağıda, metinde geçen âyet⁶⁰ ve hadîsler iki grupta toplanarak, iktibasların bulunduğu beyit numaraları parantez içerisinde belirtilmiştir.

⁵⁹ Kaya Bilgegil, Edebiyat Bilgi ve Teorileri, Enderun Kitabevi, İst., 1989, s.268, 269.

⁶⁰ Âyet meâlleri için “Hasan Basri Çantay, Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim, C.1-3, Çantay Kitabevi. İst. (4.baskı, yılı belirtilmemiş); A. Fikri Yavuz, Kur'ân-ı Kerim ve İzahlı Meâl-i Âlisi, Sönmez neşriyat, İst., 1981'den faydalanılmıştır.

1. Âyetler

و علم آدم الا سماء كلها : “Âdem’e isimlerin tümünü öğretti.” Bakara, 2/31 (40, 1335)

بل هم اضل ... كالانعام : “Hayvanlar gibidir, hatta daha da aşağıdırlar.” A’râf, 7/179
(48, 656, 928, 4083)

من السلوى : “Kudret helvası ve bıldırcın eti.” Bakara, 2/57; A’râf, 7/160; Tâhâ, 20/80
(68, 2001)

سبع سموات طبقا : “Yedi gök.” Bakara, 2/29; İsrâ, 17/44; Mü’minûn, 23/86; Fussilet,
41/12; Talâk, 65/12; Mülk, 67/3; Nûh, 71/15 (95)

فسوى : “O Rabbin ki, (her şeyi) yarattı da düzenine koydu.” Kıyamet, 75/38; A’lâ,
87/2 (111)

قاب قوسين او ادنى : “İki yay aralığı kadar, yahut daha az kaldı.” Necm, 53/9 (121, 439,
1209, 1352, 2573, 5929, 5958, 6050)

ليلة اسرا :Esrâ gecesi.” İsrâ, 17/1 (123)

فتدلى : “(Yere doğru) sarktı.” Necm, 53/8 (125, 1209)

سمعنا و اطعنا : “Duyduk ve boyun eğdik.” Bakara, 2/285; Nîsâ, 4/46; Mâide, 5/7; Nûr,
24/51 (144, 4950)

ابتر : “Nesli kesik, güdük.” Kevser, 108/3 (3334)

كوثر : “Cennette bir havuz.” Kevser, 108/1 (3334, 4198)

كن فيكون : “Ol (der) hemen olur.” Bakara, 2/117; Âl-i İmrân, 3/47-49; En’âm, 6/73; Nahl, 16/40; Meryem, 19/35; Yâsin, 36/82; Mü’min, 40/68 (248, 1305)

(ولقد) كرمنا (بنى ادم) : “Biz Âdem oğullarını (öbür yaratıklardan) üstün kıldık.” İsrâ, 17/70 (276, 1354)

حي ذوالجلال : “(Allah) diri, celal sahibi.” Rahmân, 55/27 (398)

مازاغ البصر : “(Muhammed’in) göz(ü) şaşmadı.” Necm, 53/17 (460)

خلق : “Hiç şüphesiz sen büyük bir ahlâk üzerindesin.” Kalem, 68/4 ; “Allah’ın Rasûlü’nde sizin için pek güzel bir örnek vardır.” Ahzâb, 33/21 âyetlerinden mana olarak alınmıştır. (461)

شق القمر : “Ay yarıldı.” Kamer, 54/1 (464)

المنتهى : “Son.” Necm, 53/14,15 (466)

كلمح البصر : “Bir göz kırpması kadar.” Nahl, 16/77 (466)

لعمرك : “(Ey Rasûl’üm), senin ömrüne andolsun.” Hicr, 15/72 (467)

وما ارسلناك الا رحمة للعالمين : “(Ey Muhammed), biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.” Enbiyâ, 21/107 (467)

والضحى : “Kuşluk vaktine andolsun.” Duhâ, 93/1 (468)

والشمس : “Güneşe ve onun aydınlığına andolsun.” Şems, 91/1 (468)

والليل : “Geceye andolsun.” Leyl, 92/1 (468)

این المفر : “Kaçacak yer neresi?” Kıyâmet, 75/6-12 (476)

حبل المتین : “Sağlam ip, Kur’ân, İslâm dini.” Âl-i İmrân, 3/103 (517, 2840, 3941)

خذہ جنات عدن فاد خلوها خالدین : “Bunlar Adn cennetleridir, ebedî kalmak üzere girin buraya.” Zümer, 39/73 (518)

لذة لشاربین : “Bembeyaz, içenlere lezzetli...” Saffât, 37/46; Muhammed, 47/15 (519)

لا احب العافلین : “Batanları sevmem.” En’âm, 6/76 (521)

لوح محفوظ وقلم : “(Korunmuş) levha ve kalem.” Burûc, 85/22 (529)

والبيت معمور : “Ma’mûr eve (Ka’be’ye) andolsun.” Tûr, 52/4 (531, 1620)

والطور وكتاب مسطور : “Tûr’a ve satır satır yazılmış kitaba (Kur’ân) andolsun.” Tûr, 52/1-3 (531)

المسجد الاقصى : “Mescid-i Aksâ.” İsrâ, 17/1 (532)

لا طقتنوا : “Umudunuzu kesmeyiniz.” Zümer, 39/53 (577, 3284)

ام الكتاب : “Ana kitap, bütün kitapların aslı (levh-i mahfûz)” Zuhruf, 43/4 (597, 3996)

ماء معين : “Akar su.” Mülk, 67/30 (637, 1692, 5890)

والله اعلم بالصواب : “Doğruyu en iyi bilen Allah’tır. Âl-i İmrân, 3/36; Nisâ, 4/25; Mâide, 5/6; En’âm, 6/58; Yûsuf, 12/77 (988, 1750)

الست برکم : “Ben sizin Rabb’iniz değil miyim?” A’râf, 7/172 (1003)

قالوا بلى : “Evet (buna şahidiz) dediler.” A’râf, 7/172 (1302)

شيئ عجاب : “Doğrusu bu, şaşılacak bir şey!” Sâd, 38/5; Hûd, 11/72; Kâf, 50/2 (1322, 1722, 3475)

نفخت فيه من روحى : “Ben ona ruhumdan üfledim.” Hicr, 15/29 (1334)

ونحن اقرب منكم : “Biz size sizden (şahdamarınızdan) daha yakınız.” Kâf, 50/16 (1334)

احسن تقويم : “(Biz insanı) en güzel bir biçimde (yarattık).” Tîn, 95/4 (1336, 3208)

اسفل سافلين : “Aşağıların en aşağısı.” Tîn, 95/5 (1314, 1336, 1610, 2340, 4292, 4592, 5967)

قل الروح من امر ربي : “Sana ruhu sorarlar. De ki: Ruh Rabb’imin emrindedir.” İsrâ, 17/85 (1746)

كل شيئاً هالك : “(O’nun zatından başka) her şey yok olacaktır.” Kasas, 28/88 (1867)

الا يحب كل محتال فخور : “Allah, her büyüklük taslayan öğüngeni sevmez.” Lokman, 31/18; Hadîd, 57/23 (1898)

بئس المهادر : “Ne kötü döşek (Cehennem).” Bakara, 2/206; Âl-i İmrân, 3/12,197; A’râf, 7/41; Ra’d, 13/18; Sâd 38/56 (1977, 2967)

ثم وجه الله : “(Nereye dönerseniz) Allah’ın yüzü(zâtı) oradadır.” Bakara, 2/115 (2204)

الم تر كيف فعل ربك بأصحاب الفيل : “(Habibim) Rabb’inin fil sahiplerine nasıl (muamele) ettiğini görmedin mi?” Fîl, 105/1 (2447)

ليس للانسان ماسعى : “İnsan ancak çalıştığına erişir, insana çalışmasından başka bir şey yoktur.” Necm, 53/39,40 (3283)

قران مبین : “(Gerçekleri) açıkça anlatan Kur’ân.” Hicr, 15/1; Yâsin, 36/69 (3299)

ليلة القدر : “Kadir gecesi.” Kadir, 97/1 (3407)

تبارك الله : “Allah ne ulu, Allah mübarek etsin, maşallah.” A’râf, 7/54; Mü’minûn, 23/14; Gâfir, 40/64 (3420)

واسجد واقتررب : “(Allah’a) secde et ve yaklaş.” Alak, 96/19 (3430)

نعم العبد : “O ne güzel kuldu.” Sâd, 38/41,44 (3566)

ن قلم وما يسطرون : “Nûn. Kaleme ve (kalemle) yazdıklarına andolsun.” Kalem, 68/1
(4639)

سيجعل الله بعد عسر يسرا : “Allah, bir güçlükten sonra (er geç) bir kolaylık yaratacaktır.”
Talak, 65/7 (4899)

وليطوفوا بالبیت العتیق : “Eski ev, Ka’be” Hac, 22/29 (5466)

علام الغیوب : “Gizlileri çok iyi bilen (Allah).” Mâide, 5/109; Tevbe, 9/78; Sebe’, 34/48
(5616)

یا لیتنی كنت ترابا : “Ah, ne olurdu ben bir toprak olsaydım.” Nebe’, 78/39-40 (5886)

Leyse lehü min-nifâd: “Bu, (cennette mü’minlere verdiğimiz nimet) bitmez tükenmez rızıkımızdır.” Sâd, 38/54; Ahkaf, 46/32; Rûm, 30/11; Secde, 32/11

2. Hadisler

من عرف نفسه فقد عرف ربه : “Kendini bilen Rabb’ini bilir.” Kaynaklar, “Rabb’ini en iyi bilen kimdir? sorusuna, Hz. Peygamber tarafından: “Kendini en iyi bilendir.” şeklinde cevap verildiğini Hz. Âişe’den naklederek, bu sözün mana yönünden doğruluğunu kabul ediyor.⁶¹ (44, 251, 984, 1340, 5976)

لا حول ولا قوة الا بالله : “(Her türlü) kuvvet ve kudret ancak Allah’tadır.” anlamındaki bu söz Ebu Zer radiyallahü anh tarafından şöyle rivayet edilir: “Rasûlu’llah aleyhissalatü vesselam bana: “Sana cennet hazinelerinden bir hazineyi haber vereyim mi? buyurdular. “Evet! Ey Allah’ın Rasûlü!” dedim. “Lâ havle velâ kuvvete illâ

⁶¹ Mehmet Yılmaz, Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük), Enderun Kitabevi, İst., 1992, s.123.

billâh (gerek ibadet için gerek dünyevi işlerim için muhtaç olduğum) bütün güç kuvvet Allah'tandır” de!” buyurdular.⁶² (89)

كنت كنزاً مخفياً : “Ben bilinmeyen bir hazine idim, bilinmeyi diledim, birtakım insanları yarattım, onlara kendimi bildirdim ve onlar da beni bildiler.” anlamında bir hadîs-i kudsîden alınmıştır. Daha çok mutasavvıfların benimsediği bu sözü, bazı hadîs kitapları uydurma hadîs kabul ederler.⁶³ (70, 474, 810, 2225, 2572, 4001, 5969)

بعثت لأتمم مكارم الأخلاق : “Ben güzel huyları tamamlamak için gönderildim.” anlamındaki hadîsin Hazret-i Mâlik tarafından rivayet edildiği ve Muvattâ'da yer aldığı bildirilmektedir.⁶⁴ (126, 2303, 3208)

نان تقرب الى شبراً تقربت اليه ذراعاً : “... O (kulum), bana bir karış yaklaşırsa ben ona bir arşın yaklaşıyorum. O bana bir arşın yaklaşırsa, ben ona bir kulaç yaklaşıyorum. O bana yürüyerek gelirse ben ona koşarak giderim.” meâlindeki hadîs-i şerîften mânen alınmıştır.⁶⁵ (296-297)

لا اله الا الله : “Cennetin bedeli lâ-ilâhe illa'llah (Alah'tan başka ilah yoktur) tır.” meâlinde bir hadîs-i şerîften alınmıştır.⁶⁶ (332-364, 365-390, 2213)

لى مع الله : “Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir.” meâlinde rivayet edilen sözden alınmıştır.⁶⁷ (459, 1762, 6037, 6140)

⁶² İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları, C.17, s.498,499.

⁶³ Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, C.2, s.132; Ahmet Serdaroğlu, Mevzûât-ı Aliyyü'l-Kârî Tercemesi, Ank., 1966, s.92.

⁶⁴ Ahmet Serdaroğlu, İbrahim Eken, Yakup İskender, İbrahim Altay, Seçme Hadisler, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ank., 1979, s.9,10.

⁶⁵ İbrahim Canan, a.g.e. C.7, s.200, 201.

⁶⁶ Abdülkadir Karahan, Kırk Hadis, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları; 621, Ank., 1986, s.16.

⁶⁷ Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, C.2, s.173, 174; Ahmet Serdaroğlu, Aliyyü'l-Kârî Tercemesi, Ank., 1966, s.100.

لولاك : “Sen olmasaydın felekleri (kâinâtı) yaratmazdım.” Hadîs bilginlerinden bazıları bu sözü meâl bakımından hadîs kabul ederken, bazıları uydurma hadîs olduğunu söylerler. ⁶⁸ (467)

الفقر فخرى : “Yoksulluk benim övüncümdür.” Hadîs bilginlerinin uydurma hadîs kabul ettiği bu söz, tasavvufta her şeyden arınıp Allah’a ulaşma gayretinin sonucu olarak geliştirilmiş bir düşünüşün ifadesidir. (477)

الحياء من الايمان : “Hayâ imandandır.” Buhari, Müslim, Ebû Davud ve Tirmizi’nin rivayet ettiği bir hadîs-i şerîften alınmıştır. ⁶⁹ (501)

يقول ابو بكر فى الجنة و عمر فى الجنة و عثمان فى الجنة : “Ebu Bekr cennetlidir, Ömer cennetlidir, Osman cennetlidir, Ali cennetlidir...” diye devam eden hadîs-i şerîf nâkıs olarak ve mânen iktibas edilmiştir. ⁷⁰ (504)

انا مدينة العلم و على بابها : “Ben ilmin şehriyim, Ali kapısıdır.” Sahih olmayan bu hadîsi, bazı muhaddisler uydurma hadîsler arasında gösterirler. ⁷¹ (506)

ان رحمتى غلبت غضبى : “Rahmetim gazâbımı geçti.” meâlinde bir hadîs-i şerîften alınmıştır. Hadîsin tamamını Buhârî, Müslim ve Tirmizî’de bulmak mümkündür. ⁷² (574)

نور على نور : “Abdest üzerine abdest (almak), nur üzere nurdur.” anlamında bir hadîstir. ⁷³ (1180, 2469, 3422, 4340)

⁶⁸ Aclûnî, Keşfü’l-Hafâ, C.2, s.164; Ahmet Serdaroğlu, Mevzûât-ı Aliyyü’l-Kârî Tercemesi, Ank., 1966, s.99.

⁶⁹ Ahmet Serdaroğlu, İbrahim Eken, İbrahim Atay, a.g.e., s.51.

⁷⁰ İbrahim Canan, a.g.e. C.12, s.420.

⁷¹ Aclûnî, Keşfü’l-Hafâ, C.1, s. 203,204; Ahmet Serdaroğlu, Mevzûât-ı Aliyyü’l-Kârî Tercemesi, Ank., 1966, s.43.

⁷² İbrahim Canan, a.g.e. C.7, s.261.

⁷³ Aclûnî, Keşfü’l-Hafâ, C.2, s.336.

موتو قبل ان تموتو : “Ölmeden önce ölünüz.” Hadîs kitaplarında olmayan, mutasavvıflarca hadîs sayılan bu sözle fenâfi’llâha işaret edildiği düşünülür.⁷⁴ (4157, 5671, 6090)

طول امل : “İnsan yaşlandıkça iki duygu genç kalır: Dünya sevgisi ve tûl-i emel.” meâlindeki hadîs-i şerîften alınmıştır.⁷⁵ (4992, 5153, 5970)

D. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

1. Nazım Şekilleri

Ravzatü’t-Tevhîd 6143 beyit tutarında hacimli bir mesnevîdir. Eserde uzunlu kısıklı 116 parça şiir mevcuttur. Bunlardan 67’si mesnevî, 31’i gazel, 15’i kasîde, 3’ü murabba nazım şekliyle söylenmiştir. Bunların hangi beyitler arasında bulunduğu ve vezinleri şöyledir:

1.1. Mesnevî

Adı	Vezni	Beyit Numarası
1. Maṭla ^c	-.--/-.--/-.-	26-61
2. Der-Nasîhat-ı İnsân	.---/.---/..--	149-183
3. Der-Nasîhat-ı İḥvân	.---/.---/..--	184-224
4. Der-Tergîb-i Ṭâlibûn	.---/.---/..--	225-254
5. Der-Tergîb-i Sâlikûn	.---/.---/..--	255-311
6. Münâcât	.---/.---/..--	525-593
7. Maṭla ^c u’t-Te’lîf	-.--/-.--/-.-	594-634
8. Sebeb-i Vürûd-ı Hâzihî Āyeti’ş-Şerîfe	-.--/-.--/-.-	635-688
9. Temşîl	-.--/-.--/-.-	689-750
10. Maṭla ^c	-.--/-.--/-.-	751-770

⁷⁴ Mehmet Yılmaz, a.g.e., s.128.

⁷⁵ İbrahim Canan, a.g.e., C.7, s.247.

11. Kışsa-i H ^v āce Cevherī	---/---/---	771-988
12. Vürūd-ı Kavlehü Te ^c ālā	---/---/---	1009-1068
13. Maṭla ^c	---/---/---	1069-1091
14. Maṭla ^c	---/---/---	1162-1186
15. Maṭla ^c	---/---/---	1263-1295
16. Meşnevī	---/---/---	1357-1396
17. Maṭla ^c	---/---/---	1397-1416
18. Āmeden-i Bād-ı Şabā	---/---/---	1417-1477
19. Maṭla ^c	---/---/---	1532-1549
20. Āmeden-i Bārān	---/---/---	1550-1639
21. Maṭla ^c	---/---/---	1658-1673
22. Āmeden-i Çemen	---/---/---	1674-1761
23. Maṭla ^c	---/---/---	1774-1796
24. Āmeden-i Jāle	---/---/---	1797-1902
25. Maṭla ^c	---/---/---	1928-1937
26. Āmeden-i Lāle	---/---/---	1938-2005
27. Maṭla ^c	---/---/---	2023-2036
28. Āmeden-i Benefşe	---/---/---	2037-2201
29. Maṭla ^c	---/---/---	2215-2229
30. Āmeden-i Nergīs	---/---/---	2230-2439
31. Maṭla ^c	---/---/---	2451-2463
32. Āmeden-i Sünbül-i Hindī	---/---/---	2464-2641
33. Maṭla ^c	---/---/---	2663-2675
34. Āmeden-i Zerrīn-Ḳadeḥ	---/---/---	2676-2862
35. Maṭla	---/---/---	2870-2883
36. Āmeden-i Reyḥān	---/---/---	2884-3082
37. Maṭla ^c	---/---/---	3090-3109
38. Āmeden-i Mīr-i Āşıkān	---/---/---	3110-3269
39. Maṭla ^c	---/---/---	3290-3304
40. Āmeden-i Şeb-būy	---/---/---	3305-3468
41. Maṭla ^c	---/---/---	3482-3492
42. Āmeden-i Zanbaḳ	---/---/---	3493-3634

43. Maṭla ^c	--./-./---/-./-./---	3646-3660
44. Āmeden-i Gül	-.--/-./---/-./-./-	3661-3889
45. Maṭla ^c	./---/-./---/-./-./-	3903-3916
46. Āmeden-i Ğonçe	-.--/-./---/-./-./-	3917-4078
47. Maṭla ^c	-.--/-./---/-./-./-	4092-4106
48. Āmeden-i Bülbül	-.--/-./---/-./-./-	4107-4255
49. Maṭla ^c	./---/-./---/-./-./-	4273-4293
50. Āmeden-i Ṭāvus	./---/-./---/-./-./-	4294-4417
51. Maṭla ^c	-.--/-./---/-./-./-	4433-4448
52. Āmeden-i Ṭūṭī	-.--/-./---/-./-./-	4449-4586
53. Maṭla ^c	./---/-./---/-./-./-	4600-4626
54. Āmeden-i Ḳumrī	./---/-./---/-./-./-	4627-4775
55. Maṭla ^c	./---/-./---/-./-./-	4792-4814
56. Āmeden-i Bāz	./---/-./---/-./-./-	4815-4946
57. Maṭla ^c	--./-./---/-./-./---	4960-4982
58. Āmeden-i Kerkes	--./-./---/-./-./---	4983-5148
59. Maṭla ^c	-.--/-./---/-./-./-	5157-5187
60. Āmeden-i Büm	-.--/-./---/-./-./-	5188-5446
61. Maṭla ^c	./---/-./---/-./-./-	5460-5475
62. Āmeden-i Laḳlaḳ	./---/-./---/-./-./-	5476-5658
63. Maṭla ^c	./---/-./---/-./-./-	5675-5691
64. Āmeden-i Ğurāb	-.--/-./---/-./-./-	5692-5899
65. Maṭla ^c	./---/-./---/-./-./-	5915-5932
66. Āmeden-i Hümā	./---/-./---/-./-./-	5933-6107
67. Tenbīh	./---/-./---/-./-./-	6121-6143

Mesnevî kafiye örgüsüyle yazılmış olan bu manzumelerin uzunlukları 10 beyit ile 259 beyit arasında değişmektedir. Bu bölümde yer alan “Münâcât”ın alışılmışın dışında mesnevî nazım şekliyle yazılmış olması ilginçtir.

1.2. Kaside

Adı	Vezni	Beyit Numarası
1. _	.-./.-./.-./.-	1-25
2. Kaşidetün °Acıbetün Fî-Tertîbi Hılkatı Eşyâ'i ve Fi'l-Âşâri'z-Zâhirihi Fi'l-Evķāti mine'l-Esmâ'i Evāyil-i Ebyātihā Mertebetü °Alā-Ĥurufi't-Teheccī min-Evvelihā ilā-Āĥirihā ve min-Āĥirihā ilā-Evvelihā ve min-Evvelihā ilā-Āĥirihā Selāse Merrātin	---./---./---./---	62-148
3. Der-Tertîb-i Sülūk	---./---./---./---	312-331
4. Kaşide-i Lā-İlāhe illa'llāh	..---./---./..-	332-364
5. Kaşide-i Hū	---./---./---./---	391-423
6. Kaşide-i Haķ	-.---./---./---./---	424-456
7. Der-Na°t-ı Seyyidi'l Mürselīn	-.---./---./---./---	457-489
8. Der-Na°t-ı Ebī Bekr	-.---./---./---./---	490-494
9. Der-Na°t-ı Ömer	-.---./---./---./---	495-499
10. Der-Na°t-ı Oşman	-.---./---./---./---	500-504
11. Der-Na°t-ı °Alī	-.---./---./---./---	505-509
12. Der-Na°t-ı Ĥasan u Ĥüseyn ü Sā'iru'l-Evlād ve'ş-Şahābe	-.---./---./---./---	510-524
13. Kaşide-i °Işķ	-.---./---./---./---	1092-1146
14. Kaşide-i Aĥķām-ı Şerī°at vü Ādāb-ı Tarīķat	---./---./---./---	1187-1241
15. Kaşide-i Tevĥīd-i Ĥaķīķī	---./---./---./---	1296-1332

Eserde kasîdelerin tamamı birinci bölümde yer almaktadır. Uzunlukları 5 beyit ile 87 beyit arasındadır. Bu kasîdelerin çoğunda klasik bir kasîdede yer alan bölümler yoktur.

1.3. Gazel

Adı	Vezni	Beyit Numarası
1. Kelimāt-ı İlähiyye	---/---/---/----	989-1008
2. Kelimāt-ı İlähiyye	-.--/-.--/-.--/-.-	1147-1161
3. Kelimāt-ı İlähiyye	---/---/---/----	1242-1250
4. Hāzihī Eyzān	..--/..--/..--/..-	1251-1262
5. Kelimāt-ı İlähiyye	.---/.---/.---/.---	1333-1356
6. Kelimāt-ı İlähiyye	---/---/---/----	1478-1493
7. Hāzihī Eyzān	---/---/---/----	1524-1531
8. Kelimāt-ı İlähiyye	.---/.---/.--	1640-1657
9. Kelimāt-ı İlähiyye	-.--/-.--/-.-	1762-1773
10. Kelimāt-ı İlähiyye	-.--/-.--/-.--/-.-	1903-1927
11. Kelimāt-ı İlähiyye	-.--/-.--/-.--/-.-	2006-2022
12. Kelimāt-ı İlähiyye	-.--/-.--/-.--/-.-	2202-2214
13. Kelimāt-ı İlähiyye	-.--/-.--/-.--/-.-	2440-2450
14. Kelimāt-ı İlähiyye	..--/..--/..--/..-	2642-2662
15. Kelimāt-ı İlähiyye	..--/..--/..--/..-	2863-2869
16. Kelimāt-ı İlähiyye	---/.---/---/.---	3083-3089
17. Kelimāt-ı İlähiyye	-.--/-.--/-.--/-.-	3270-3289
18. Kelimāt-ı İlähiyye	---/---/---/----	3469-3481
19. Kelimāt-ı İlähiyye	-.--/-.--/-.--/-.-	3635-3645
20. Kelimāt-ı İlähiyye	.---/.---/.---/.---	3890-3902
21. Kelimāt-ı İlähiyye	---/.---/.---/.--	4079-4091
22. Kelimāt-ı İlähiyye	---/.---/.---/.--	4256-4272
23. Kelimāt-ı İlähiyye	.---/.---/.--	4418-4432
24. Kelimāt-ı İlähiyye	---/.---/.---/.--	4587-4599
25. Kelimāt-ı İlähiyye	-.--/-.--/-.--/-.-	4947-4959
26. Kelimāt-ı İlähiyye	---/---/---/----	5149-5156
27. Kelimāt-ı İlähiyye	.---/.---/ .--	5447-5459
28. Kelimāt-ı İlähiyye	.---/.---/.---/.---	5659-5674
29. Kelimāt-ı İlähiyye	.---/.---/.---/.---	5900-5907

30. Velehū Eyzān	.---/.---/.---/.---	5908-5914
31. Kelimāt-ı İlähiyye	--./-./-./-./-.-	6108-6120

Tasavvufî nitelikteki bu gazellerin beyit sayıları 7-25 beyit arasında değişmektedir. 2202-2214 beyitleri arasındaki gazel bir muammadır. Gazellerin yedi tanesi musammat gazeldir. Musammat gazeller şu beyitler arasında yer almaktadır: 989-1008, 1478-1493, 1524-1531, 3083-3089, 3469-3481, 5149-5156, 5659-5674.

1.4. Murabba

Ve Eyzān isimli (.--/ .-/ ..-) : 365-390 beyitleri arasında 13 dörtlükten oluşan , “Diyelüm lā-ilāhe illa’llāh” mısraının tekrarlandığı bir murabba-ı mütekerrirdir.

Hāzihī Eyzān (.---/.---/.--) : 1494-1523 beyitleri arasında 15 dörtlükten oluşan şiir dörtlük sonlarında “Gönülden eyledüm estagfiru’llāh” mısraının tekrarlandığı bir murabba-ı mütekerrirdir.

Kelimāt-ı İlähiyye (-.-/-.-/-.-/-.-) : 4776-4791 beyitleri arasında, 8 dörtlükten oluşan şiir yine bir murabba-ı mütekerrirdir. Şiirde tekrarlanan, “Sen yitersin dü-cihānda bana dōst” mısraıdır.

2. Vezin

Ravzatü’t-Tevhid’de değişik nazım şekilleriyle yazılmış manzumelerin sayıca fazla oluşunun da etkisiyle vezinlerin sürekli değiştiğini görürüz. Mesnevînin ana konusunu oluşturan 25 hikâyede bile 5 değişik vezin kullanılmıştır.

13 hikâyede	Fā ^c ilātün / Fā ^c ilātün / Fā ^c ilün
6 hikâyede	Mefā ^c ilün / Mefā ^c ilün / Fe ^c ülün
4 hikâyede	Fe ^c ülün / Fe ^c ülün / Fe ^c ülün / Fe ^c ül
1 hikâyede	Mef ^c ülü / Fā ^c ilātün / Mef ^c ülü / Fā ^c ilātün
1 hikâyede	Müfte ^c ilün / Müfte ^c ilün / Fā ^c ilün

kalıpları kullanılmıştır.

Mesnevî nazım şekli ile yazılan diğer manzumelerin vezinleri, nazım şekilleriyle birlikte gösterildiği için burada vermiyoruz.

Şair vezni ustaca kullanmıştır. Özellikle bazı kaside ve gazelerde âhengi destekleyen en önemli unsur vezni kullanmadaki bu rahatlaktır.

Gel berü iy cān u dilden ʔālib-i dīdār-ı Hāḡ
Ḳalbūñi pāk it sivādan ʔola tā envār-ı Hāḡ (424. beyit)

Bunun yanında mesnevîde Türkçe kelimelerde imâleye sıkça rastlamak mümkündür.

Çünki yārūñ ʔoḡusun bülbül-i dil ʔuydı tamām
Gül yüzi ʔarşusına oldu o şeydā-yı °aceb (2648. beyit)

Medli okunuşlara daha çok dest-gīr, kūh-sār, kalb, nehr gibi bir buçuk hece değerindeki hecelerde rastlıyoruz. Nadiren Türkçe kelimedede de “med” yapıldığını görmekteyiz.

Ki zīrā muḡtezā-yı meşreb oldur
Kime şol şaḡ u kime şaḡ şoldur (1375. beyit)

Şair vezin gereği pek çok Arapça, Farsça tek heceli kelimeyi açarak iki hece okumuştur. Harekeli nüshalarda daha açık görülebilen bu kullanım o yüzyılda yadırganmadığı muhakkaktır. Aşağıdaki örnekte bu durum birden çok kelimedede görülmektedir.

Hāli ben itdüm naḡil diñlemedi bī-°aḡıl
Bār-ı cehil bilini bükdi çü virdi şekil (3492. beyit)

Şair vezni oldukça başarılı kullanabildiği halde özellikle kelime sonlarındaki uzun ī’leri kısa okutmak suretiyle pek çok yerde zihaf yapmıştır. Dikkatimizi çeken şairin bunu bir kusur addetmeden sık sık kullanmış olmasıdır. Kelimenin ilk veya orta hecesinde nadiren zihaf yapıldığı görülmektedir. Metinde zihaf yapılan

kelimelerde ĩ’li yazılışlar tercih edilmiştir. Aşağıdaki birinci örnekte “sāfī”, ikinci örnekte “ma^cnī” kelimesinde zihaf vardır.

Maḥv idüp fānī ola bākī bedel
Şāfī vü pāk ola ḫalmaya ḫalel (1886. beyit)

Ṭālib iseñ sen de gel aç cān gözin
Göresin tā ma^cnī ḫübınuñ yüzün (1778. beyit)

Mesnevîde yine vezin gereği iki kelime arasında birleşmeler olmuştur. Yani ünlü ile biten bir kelimedenden sonra yine ünlü ile başlayan bir kelime geldiğinde birinci kelimenin sonundaki ünlü düşürülüp ikinci kelimeye bağlanarak okunmuştur. Vasl işareti ile teyid edilen bu duruma da eserde sıkça rastlamak mümkündür.

°Ārif ḫılır fehmi murād °aşık ider zeyni nihād
Zāhid ḫatınd’olur kesād a^cmādur ebkemdür eşam (1330. beyit)

Şiirde bazı kelimelerde ses düşmeleri görülür. Az sayıdaki kelimedede rastladığımız bu durum yine vezin zarûretiyle olmuştur.

Çü oldı vaḫt-i zuhrī yevmi ° arfe
Diler ḫuccāc ideler anda vaḫfe (5574. beyit)

Eserin tamamında 6 yerde vezin bozukluğuna rastlanmaktadır. Aşağıda 331, 1398. beyitlerin ikinci mısraları, 2524 ve 4516. beyitlerin de birinci mısralarında vezin bozuktur.

İy ṭālib-i ḫaḫīḫat ü sā^cī-yi ma^crifet
Bil kim ki °Ārif oldı görmedi fürḫat °azābını (331. beyit)

Olar kim bu dünyāda āzād olur
Devām üzre uḫrāda olar şād olur (1398. beyit)

Gehī ma^cmūra irerler geh ḥarāba
Gehī bir āb-ı ḥoş gāhī serāba (2524. beyit)

Nāmına dirler idi hādiyyü't-ṭarīḳ
Vuşlat-ı Ḥaḳ buldı kim oldı refīḳ (4516. beyit)

3. Kafiye

Manzum eserlerde vezin kadar önemli âhenk unsurlarından biri de şüphesiz kafiyedir. Şair vezinle birlikte kafiyeyi de ustaca kullanarak mesnevîye akıcı ve hareketli bir anlatım kazandırmıştır. Arapça, Farsça ve Türkçe kelimeleri değişik oranlarda ve kafiye çeşitliliği içerisinde kullanan şair çok az sayıda kafiyeyi tekrarlamıştır. Birkaç beyitte kafiye olmadan redifle âhenk sağlamış, yine sınırlı sayıdaki beyitte tek ses benzerliği ile yetinmiştir. Ama 6143 beyit uzunluğunda bir eser için bu bir zafiyet teşkil etmez.

Mesnevînin tamamı göz önüne alındığında sağlam bir kafiye örgüsü olduğu görülür. Eserde beytin anlamına ve tahkiyeye büyük ölçüde hizmet eden kafiyenin kullanımına dair örnekler aşağıda kafiye çeşitleri arasında verilmiştir.

Revisi Mukayyed Olan: Genellikle kafiyeler bu şekildedir.

Vücūdunḥ ḳaṭre ammā baḥr-ı ^cummān
Ki sensin Maḥzen-i Esrār-ı Raḥmān (241. beyit)

Bunda daḥı ṭurdı aldı çok hüner
Himmet itdi aña ol şāḥib-nazar (795. beyit)

Revisi Mutlak Olan:

Bilürsin cümle eşyā ḥikmetini
Ġazabdan farḳ idesin raḥmetini (235. beyit)

Beyān olmaz bunuñ yüz biñde biri
Eger yüz biñ yıl olsa kişi diri (252. beyit)

Müesses Kafiye:

İrürür sevķ-i Rabbānī yoluñı bir °aceb baħra
İderseñ seyri yüz biñ yıl bulunmaz bil aña sâhil (1348. beyit)

Bilürsin ba°de-i esrâr gözükmey gözüñe aġyâr
Müşâhid olasın dîdâr olasın her nefes vâşıl (1350. beyit)

Ya ba°zı redd idüp ba°zına ķā'il
Olur mı ķıl nazâr lîk olma sâ'il (1373. beyit)

Bu ħilķat üzre baġlandı bu °âlem
Ķıyâmet ola tâ ez-devr-i Ādem (1376. beyit)

Mücerred Kafiye:

Müşâhib oldı nādân ile bir dem
Belâ eksük degül başında her dem (2048. beyit)

Bu bir ħâlet durur ta°bîr olunmaz
Çalışsan niçe yüz biñ yıl bilinmez (1667. beyit)

Zü'l-Kafiyeteyn:

Rûĥ mazħardur cemâle iy °azîz
Nefs mazħardur celâle ķıl temîz (1585. beyit)

Refîķından gelür her şaħşa nekbet
Celîsinden alur her ħûy u ħaşlet (2046. beyit)

Yâĥu nādân içre bir şâhib-kemâl
Yâĥu Sûdân içre bir Yûsuf-cemâl (2250. beyit)

Zü'l-Kavâfi:

Girdüm yine bir râha tâlib olup Allâha
İrdüm ulu dergâha bildüm ben o sulţânı (3086. beyit)

Şaygân Kafiye:

Halâş olduĝda cān mürĝi kafesden
Anı pāk eyle yā Rab her hevesden (563. beyit)

Çün diler kim halk ide bir ādemi
İtdürür seyr ana biñ biñ °ālemi (691. beyit)

Aynı Vezinde Kafiye:

Rü'yetüñle rūhumuz ma°mür kıł
Sırruñ ile sırrumuz mesrūr kıł (59. beyit)

Marīz-ı ĥubb-ı keşretsın muĝarrer
İçüp vaĥdet şarābın ol münevver (187. beyit)

Delil ile bu da°vā oldı taĥķīķ
Taşavvur eyle ĥāşıl ola taşdıķ (206. beyit)

Aynı Kökten Gelme Kafiye:

Dilerseñ saña fetĥ ola bu aĥvāl
Bu kıł ü kıālī ķo kesb eylegil ĥāl (285. beyit)

Pes imdi oldı her bir şaĥşa lāzım
Bulup bir ĥāzıķı ola mülāzım (174. beyit)

Olup cümle eķrāfı anuñ naķış
İki °ālem anda ola münteķış (2740. beyit)

İsimle İsmın Kafiyeleşme:

Tamām itdi andan ķomadı eşer
Ki ķalmadı bir kimse vire ĥaber (2808. beyit)

Didi aña zerrīn-ķadeĥ iy nigār
Tecerrüd diyārında leyl ü nehār (2814. beyit)

Sıfatla Sıfatın Kafiyeleşmesi:

Çazâyâ her ne var kalbünde zâhir
Gider °aks ü tenâkuz eyle tâhir (200. beyit)

Buña nâtiq durur Çur'an-ı a°zam
Dürüş kesb eyle ol *insân-ı ekrem* (276. beyit)

Fiille Fiilin Kafiyeleşmesi:

O hable yapışdı kenâra irer
İdüp secde vechin türâba sürer (2841. beyit)

Çü erbâb-i himem pes aña n'itsün
Bular hâzır o kes hizmetde yetsün (2877. beyit)

Cemi Kelimenin Cemi Kelime ile Kafiyeleşmesi:

Görmüşemdür ben dağı bî-had riyâz
İçmişemdür yolda çok âb-ı hıyâz (3005. beyit)

Şan°atı her birinün mekr u hiyel
Görmedi ol Haqqı gâlibdür hivel (3126. beyit)

Aynı Ekli Kelimelerin Kafiyeleşmesi:

Görür ba°zında bunlar kâbiliyyet
Velâkin gâlib olmuş câhiliyyet (3324. beyit)

Bu hâlini gördi anuñ bâgbân
Didi lâyıq ancak ola dîde-bân (3621. beyit)

Tezadlı Kafiyeleşmesi:

Hâline viren şebât buldı ebed ol hayât
Vuşlat-ı dâ'imdedür çorqusı yok ez-memât (3489. beyit)

Giderek aftān virdi skleti
Hep bıradı hāşıl ide hıffeti (3822. beyit)

Lafzī Kafiye:

Bir nefes ehle olur iseñ arīn
Cümle °irfānuñ ola Hāa’l-yaīn (4438. beyit)

Cihān hil°atinden ne varsa abā
Geçüp cümlesinden giyer a °abā (4633. beyit)

İç Kafiye:

Gel berü iy °aşıān tā göresin rūy-ı yār
Her gül için çekme hār ıl nazar işde Nigār (2666. beyit)

Her ki anı nūş ider fet ola bāb-ı hikem
°Arşā basup ol adem ferşe olur bil hākem (2671. beyit)

Şairin kafiye bulmakta hiç zorlanmadığı muhakkaktır. Zaman zaman okuyucuya orijinal kafiyelerle hoş sürprizler bile hazırlar. Bunlardan birkaçı:

Kim meger bu kes giderdi Ka°beye
Yolı azdı uğradı bilmez neye (3140. beyit)

Anda yokdur arz-ı hālī bir arış
Cümlesi ma°mūr olmuş ber-naış (3770. beyit)

Şāh-ı gülde şalınurken ittifā
Nāgehān irdi şabā burdı ula (3935. beyit)

Sık sık kullanılan kafiye kelimelerinden bazıları ise şunlardır:

hāl-me’āl, yir-bir, hāl-mecāl, azīz-temīz, bŷy-hŷy, ādem-ālem, hālvet-himmet, bāg-
ta, nihāyet-gāyet, fenā-mā, sŷret-sīret, kişi-işi, hāk-pāk, zāhir-āhir, ehī-daı,
devlet-zillet, hoş-boş, İlāh-giyāh, ehil-cehil, hās-avās, cŷş-nŷş, yıl-gil, çok-yok,
serteser-derbeder, hŷ-bŷ, rāh-İlāh, nŷr-dŷr, hāyret-ayret, söz-yŷz, hāzret-urbet,

kelām-selām, kabūl-yol, zāhir-āhir, varaḫ-sebaḫ, derūn-fünūn, kıṣṣa-hisse, söz-göz, beḳā-liḳā, maḳām-tamām, dil-gil, zāhir-āḫir, zamān-mekān, duḫūl-vuṣūl, refīḳ-tarīḳ, şayd-ḳayd, hidāyet-żalālet, nūr-żuhūr, cihān-zamān, ḳamu-ḫamu, ḫizmet-himmet.

Mesnevîde kafiyeli kelimelerin daha çok hangi dilden kelimeler oldukları gözden geçirilirse, basit bir gözlemlerle bile Arapça kelimelerin fazlalığı fark edilebilir. Bunun yanı sıra şair Farsça ve Türkçe kelimelerle de sıkça kafiye yapmıştır. Bir fikir edinebilmek için 1397-1493 beyitleri arasında yer alan “Matla^c, Āmeden-i Bād-ı Sabā ve Kelimāt-ı İlāhiyye” başlıklı üç manzumeyi ele alarak kafiyeli kelimelerde Arapça, Farsça ve Türkçe’nin kullanım oranlarını belirlemeye çalıştık. Bu oldukça sınırlı sayıdaki beyitte kafiyeli kelime kullanımını şöyledir:

Arapça-Arapça	49 kez
Türkçe-Türkçe	15 kez
Arapça-Farsça	13 kez
Farsça - Farsça	9 kez
Arapça-Türkçe	7 kez
Farsça-Türkçe	4 kez

Görüldüğü üzere en çok Arapça ile Arapça, ikinci sırada ise Türkçe ile Türkçe kelime kafiyelenmiştir. Bu 97 beyit içerisinde Arapça kelimeler 69, Türkçe ve Farsça kelimeler 26’şar kez kafiye için kullanılmıştır. Eserin tamamı için bu rakamlar elbette bir ölçü olamaz; ama aşağı yukarı bir fikir verebilir. Aşağıda bunlara bazı örnekler verilmiştir.

Arapça ve Arapça kelimelerle yapılmış kafiyeler:

ḳuyūd/şu^cūd (1403. beyit)

laḫīf/ḫafīf (1405. beyit)

tecrīd/tevḫīd (1413. beyit)

keder/naḫar (1418. beyit)

ebed/eḫad (1474. beyit)

Türkçe ve Türkçe kelimelerle yapılmış kafiyeler:

ola/yola (1439. beyit)

kişi/işi (1455. beyit)
şala/ola (1471. beyit)
gitmege/işitmege (1488. beyit)
sözüm/yüzüm (1489. beyit)

Arapça ve Farsça kelimelerle yapılmış kafiyeler:

ādemi/demi (1397. beyit)
řabīr/dest-gīr (1400. beyit)
řarār/kirdigār (1422. beyit)
zamān/nihān (1438. beyit)
helāk/zehr-nāk (1450. beyit)

Farsça ve Farsça kelimelerle yapılmış kafiyeler:

būy/hūy (1423. beyit)
dil/gil (1431. beyit)
pāk/řāk (1435. beyit)
heft-ser/teber (1449. beyit)

Arapça ve Türkçe kelimelerle yapılmış kafiyeler:

keder/gider (1404. beyit)
iřtiyār/var (1430. beyit)
hīlesi/bilmesi (1463. beyit)
eşi/daıı (1469. beyit)
teřvīřüm/ bilişüm (1483. beyit)

Farsça ve Türkçe kelimelerle yapılmış kafiyeler:

dil/bil (1414. beyit)
yār/var (1415. beyit)
düşmeni/seni (1451. beyit)
tenüñ/senüñ (1470. beyit)

Ravzatü't-Tevhīd'de cinasla yapılan kafiyelere de sıkça rastlanır. Cinasin her çeşidini rahatlıkla kullanabilen şair en çok tam, nākıs ve lâhık cinasla kafiye oluşturmuştur. şiirin kafiye örgüsü içerisinde birer süs niteliğinde olan cinaslarla anlatıma ayrı bir güzellik katılmıştır.

a)Cinas-ı tam: ırak/Iraq (2246. beyit), bendedür/bendedür (2261. beyit), yarın/yārin (3461. beyit), dikenden/dikenden (3366. beyit), āb-destün/āb-ı destün (1179. beyit), ulular/ulular (1669. beyit), kes/kes (2640. beyit), bil/bil (3244. beyit)

Ba[°]zına virdi oğul ba[°]zına kız
Kimine dünyā ucuz kimine kız (729. beyit)

b)Cinas-ı mefrûk: işit/iş it (1856. beyit), yirine/yiri ne (2838. beyit), esrārına/esrārı ne (1811. beyit)

Muṭṭali[°] oldu bunuñ esrārına
Ol ki bildi sırrınuñ esrārı ne (1811. beyit)

Bī-edeblik eyleme ḥaddüñ degül
Bā-edeb ol kim bite ḥaddüñde gül (4043. beyit)

c)Cinas-ı muharref: keder/gider (1404. beyit), il/el (1973. beyit) gibi.

d)Cinas-ı nâkıs: cān/ān (5020. beyit), yiter/ter (5212. beyit) gibi.

Sa[°]y ide gice gündüz ḥāşıl ide ma[°]ārif
Aḥvāle vāḳıf olup esrāra ola [°]ārif (4985. beyit)

e)Cinas-ı lâhık: şabā/şafā (1417. beyit), celāl/cemāl (1428. beyit), [°]aded/meded (1446. beyit), dōst/pōst (1631. beyit), zevk/fevḳ (1634. beyit), muḳābil/muḳātil (3741. beyit), elem/[°]alem (4436. beyit), [°]ameldür/emeldür (1186. beyit)

Hevā-yı sivādan geçüp hūya gel
Yanup nār-ı [°]işka eyü ḥuya gel (4602. beyit)

f)Cinas-ı mükerrer: sen/esen (3796. beyit), āb/serāb (3800. beyit) gibi.

Gel iy nefis esīri olan ādemī
Becīd sa[°]y it [°]işka geçürme demi (1397. beyit)

g)Cinas-ı hat: zāhir/ṭāhir (200), zaḥmet/raḥmet (4898. beyit)

Nefsine daḥı ḡayra nuşḥı anuñ bu her bār
Ḥalk itdi bu cihānı ḥallāḳ-ı [°]ālem iy yār (4993. beyit)

Aşağıdaki beyitte ise kafiye kelimesinde “kalb” sanatı yapıldığı için beyit kafiyesiz görünür.

Emrüme tâbi^c degül misüz benüm
Yâhud işitmez misiz sözüm benüm (3752. beyit)

1367. beyitte anlar/añlar kelimeleri arasında kulağa göre ses benzerliği kâfi görülmüştür. Eserde âhengi artırmak için iç kafiye ve aliterasyonların da kullanıldığı görülür. Musammatların dışında da iç kafiyeyle rastlamak mümkündür. Aliterasyonların kendini hissettirdiği kısımlar ise daha çok tasvir bölümleridir.

4. Redif

Eserde gazel ve kaside nazım şekliyle yazılan manzumelerde ekseriyetle redifli kafiye kullanılmıştır. Tahkiye kısımlarında redife daha az rastlanır. Bu, şairin kafiyede zorlanmadığının ve âhengi sağlamak için redife fazlaca ihtiyaç duymadığının da bir göstergesidir.

a)Ek halinde redif:

Cihân gerçi eḫî pür-derd ü ğamdur
Kime tiryāk-i ekber kime semdür (2201. beyit)

b)Kelime halinde redif:

İçmişem vaḫdet meyin bilmen ki ĩmān n’olısar
Açmışam estār-ı ıḫḫı rāz-ı pinhān n’olısar (3635. beyit)

c)Birden fazla kelimenin redif olması:

Gider dilden sivā fikrin eger dervīḫseñ dervīḫ
Yirin ḫoldur ḫudā zıkrin eger dervīḫseñ dervīḫ (5659. beyit)

Mesnevîde bazı beyitlerde redifle ses benzerliği sağlanmış, kafiye ihmal edilmiştir. Bu beyitlerin sayısı çok değildir. Bunlar: 1719, 3319, 3413, 3752, 4490. beyitlerdir.

Kimi  omrinde kimi yılda bir kez
Kim ay u kimi hefte g nde bir kez (3413. beyit)

5. Dil ve  sl p  zellikleri

5.1. Dil  zellikleri

16.y zyılda yazılan mesnevilerin  oğunun daha  ok konusu itibarıyla terc me olduğu dikkate alınırsa Ravzat 't-Tevhid  airinin dil ve anlatım bakımından se kin, zengin bir muhteva ve sağlam bir yapıya sahip b yle orijinal bir eser v cuda getirmiŐ olması elbette b y k bir baŐarı kabul edilmelidir.

Ravzat 't-Tevh d genel olarak 16.y zyıl mesnev  edebiyatının dil  zelliklerini yansıtır. Din  tasavvufi bir mesnev  olması onun  yet, had s ve tasavvuf kaynağından beslenmesini gerektirmiştir. Eserde y zden fazla  yet ve had s iktibasının bulunması, pek  ok tasavvuf  stilahının yer alması bundan dolaydır.

Mesnev de Arap a, Fars a kelime ve terkiplerin sayısı da az değildir.Fakat bunlar, o y zyılın edeb  diline  nceden girmiş olan ve T rk e eserlerde kullanılması yadırganmayan kelime ve terkiplerdir. Fakat mesnev de yer yer iktibas veya m lemm  sayılamayacak Arap a s yleyiŐlere de rastlamak m mk nd r.

P r  ar vetd r  emenler p r-Őaf 
 ağırup dir *eyne aŐ b 'l vef * (1800. beyit)

Tağd r ola  al let cennet gel r cehennem
 s n olur  amuya tağd r olan *fe efhem* (5108. beyit)

Ravzat 't-Tevh d T rk dili a ısından g zden ge irildiğinde de zengin bir dil birikimiyle karŐılaŐılır. Faruk Kadri Timurtaş'ın Osmanlı T rk esi Grameri'nde: "XV. y zyılın ikinci yarısı hatta XVI. Y zyılın ilk  eyreği Klasik Osmanlıca'ya ge iŐ devresini teşkil eder. Bu intikal devresinde de Eski Anadolu T rk esi  zellikleri h kim durumdadır." şeklindeki tespitinin 16.y zyılın ikinci  eyreğinde te'lif edilmiş olan Ravzat 't-Tevh d'in dil  zellikleri i in de ge erli bir tespit

olduğunu görmekteyiz. Dil özellikleri bakımından geniş bir incelemeye tâbî tutulduğunda yazıldığı dönemi oldukça aydınlayabilecek bir eser olan Ravzatü't-Tevhîd'in en belirgin dil özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

Düzlük-yuvarlaklık vokal uyumuna aykırı pek çok kelime vardır.

kapu(2758. beyit), tatlu (3006. beyit), ilerü (2929. beyit), ayuk (1114. beyit), yavu (2868. beyit), delük (4258. beyit), kayğu (4426. beyit)

Bugün “e” vokali taşıyan bir çok kelime “i” ile yazılmıştır.

yir (1077. beyit), işig (792. beyit), yit-(306. beyit), dir-(997. beyit), il (2939. beyit), bil (2935. beyit), til (904. beyit)

Bazı kelimelerin başındaki ' lar henüz ses değişimine uğramamıştır.

kanı (2972. beyit), anda (2895. beyit), ankı (2723. beyit)

Bugün sedasız konsanantla başlayan kelimeler metinde sedalıdır.

toyar (1050. beyit), aşı (2746. beyit), oldılar (2746. beyit), urdı (2931. beyit), ağ (3021. beyit)

Bugün sedalı olan bazı kelimeler ise metinde sedasızdır.

dürlü (1057. beyit), dükenmez (2858. beyit)

Bugün vur- şeklindeki fiil genellikle ur- şeklinde kullanılmıştır.

ururlar (2948. beyit)

Bazı kelimelerde / seslerinin her ikisi de kullanılmıştır.

koşu (2854. beyit) - koşu (2625. beyit)

Yapım ve çekim eklerinin kullanılışı, Eski Anadolu Türkçesi'nde olduğu gibidir. Bunlar arasında bugün kullanmadığımız bazı ekler de vardır; fakat bu eklerin kullanımı yaygın değildir. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

- a) Emir kipi 2. tekil şahısta fiil kök veya gövdesinin yanı sıra gıl/-gil eki de kullanılmıştır.

kılmagıl (49. beyit), olğıl (214. beyit), diñlegil (2953. beyit)

- b) Geniş zamanın olumsuzuz, 1.tekil şahısta nadiren -m yerine -n kullanılmıştır.

alman (999. beyit)

- c) İstek kipi 1. çoğul şahıs eki olarak birkaç kelimedede -vuz/-vüz de kullanılmıştır.

olmayavuz (53. beyit), koyavuz (377. beyit), idevüz (3165. beyit)

- d) Gelecek zaman eki olarak -acak/-ecek'in yanı sıra -ısar/-iser de kullanılmıştır.

görmeyiser (2991. beyit)

- e) Gereklilik kipi “-sa gerek” şeklinde de ifade edilmektedir.

kılsa gerek (2868. beyit), bulsa gerek (2865. beyit), gülse gerek (2864. beyit), n'olsa gerek (2869. beyit)

- f) Bildirme eki olarak birinci tekil şahısta -am/-em, -van/-ven de kullanılmıştır.

bī-çāreyem (2939. beyit), delīlem (2773. beyit), muvahhidven (3097. beyit), benven (2890. beyit)

g) 3.tekil şahıs bildirme eki olarak -dur/-dür'ün yanı sıra “durur” şeklinin kullanıldığı da sıkça görülür:

mağbūl-i der-gāh durur (3598. beyit), bir durur (2286. beyit), bes durur (3079. beyit)

h) Gerundium eki olarak –u/-ü, -urak/-ürek, -ıcak/-icek, -ıncak/-incek, -madın/-medin’ e de rastlamak mümkündür.

isteyü (2712. beyit), eyleyürek (3964. beyit), gözleyürek (4847. beyit), varurak (3368. beyit), görincek (2766. beyit), göricek (2928. beyit), irmedin (3914. beyit), girmedin (3914. beyit)

ı) Faktitif eki olarak –gur/-gür eki de kullanılmıştır.

irgürürsin (1087. beyit)

i) İle/ilen edatının eklediği kelimelerde “y” yardımcı ünsüzünün kullanılmadığı kelimelere rastlamak mümkündür:

İslāmı-lan (498. beyit), aşhābı-lan (676. beyit), seyfi-len (1084. beyit), naqşı-lan (4321. beyit), noqta-lan (1317. beyit), bir biri-len (2244. beyit), ezhārı-lan (427. beyit)

Ravzatü't-Tevhid'de bugün kullanmadığımız arkaik kelimelere de rastlıyoruz. Eserin tamamı göz önüne alındığında sınırlı sayılabilecek bir miktarda olan bu kelimelerin buldukları bazı beyitler ve anlamları şöyledir:

alda-	aldatmak 1472, 2485, 3238, 3243, 3510, 5241, 5544
aña	ona; onun için; oraya 6079
artuğ	başka; fazla; üstün 570, 1944, 2220, 2251, 3788, 3847
aşşı	kazanç, yarar 1925, 3105, 3580, 4084
aylağ	boş, işsiz; bedava, ücretsiz 2530
ayuğ	aklı başında 1114, 4119
az-	değişmek; sapmak 1669, 3140, 3337
azğun	sapkın 3102
bakımcı	falcı 5756
barmağ	parmak 464
baş-	yenmek; üstüne oturmak 1314
baş	yara 538
bay	zengin 708
bek	katı, sert, sağlam 5058, 5739
bekit-	sağlamlaştırmak 3382
belkim	belki 448, 1229, 1319, 4457, 5582
bencileyin	benim gibi 2262, 2300, 2303, 5299
berk eyle-	sağlamlaştırmak 1629, 3349, 5080, 5533, 5660
berk it-	sağlamlaştırmak 289, 1516, 2366, 3572, 5752
berk ol-	sağlam olmak 4379
berü	bu yana, buraya 87, 424, 430, 751, 990, 1093, 1122, 1124
biñar	pınar, kaynak 1498
bigi	gibi 4352
bile	birlikte; dahi, ile 993, 2371, 2721, 2796, 2799, 3343
bilü	bilgi, ilim, idrak 1529
biñ biñ	binlerce; türlü türlü 691, 5341, 5981
birle	ile 317, 956, 1108, 1290
birlen	ile, birlikte 3438, 4812
bizcileyin	bizim gibi 2373
boyla-	boylu boyunca dalmak 1007
buncılayın	bunun gibi 966, 2300, 2302, 5423
Çalap	Tanrı, Allah 851

çokluk	zenginlik; çoğu zaman; çok, epeyce 5036, 5864
deg-	erişmek, ulaşmak 2346
degme	her, herhangi bir 2363, 5569, 6100
derle-	terlemek 1944, 3787
diñ-	sakin olmak, susmak 1964
dög-	ezmek 2346
döy-	tahammül etmek, katlanmak 1081, 1083
dün	gece 2370, 5909
dürüş-	çalışmak, gayret etmek 92, 214, 276, 390, 544, 1166, 1261
düz-	dizmek, hazırlamak 686, 5649
düzet-	yoluna koymak, tertip etmek 689, 1057, 5509
egin	sırt, arka 1922
eglen-	beklemek, oyalanmak 692
em	ilaç, deva 4781
emre	aşık, mübtela 1296
esen	sağ, rahat 2357, 3796, 4014
eyd-	söylemek, anlatmak 519, 1494, 1495, 1497, 1499, 1501, 1503
eyü	iyi 42, 2078, 3583, 3757, 4602
gök gök ol-	morarmak 2074
gökçek	güzel, sevimli, hoş 750, 1545, 2264, 2756, 3006, 3534, 4499
gösterd-	göstermek 3193, 3693, 3735
gün	güneş; gündüz 1124, 5401, 5596, 5909, 6125
ır-	ayırarak; ayrılmak 4503
ırağ	uzak 915, 1160, 1278, 1352, 2049, 2246, 2694, 3353, 3646
ışız	boş, ıssız 3170
ışmarla-	emanet etmek, tevdi etmek 2541, 4014
ıssı	sıcaklık, hararet 568
içre	içinde, içine, arasında 93, 97, 141, 389, 452, 496, 504, 594
ilen	ile, birlikte 109, 130, 155, 169, 264, 386, 388, 473, 502, 510
ilt-	ileri getirmek, devam ettirmek 804, 1928, 3011, 3036
imdi	şimdi, o halde, öyleyse 184, 204, 207, 259, 594, 725, 743
iñen, iñende	çok, daha çok 977, 1651, 3899

irgür-	ulaştırmak, eriştirmek 301, 470, 579, 701, 854, 1087, 1242
irkek	erkek 2269
irte	ertesi sabah 861
işbu	bu, işte bu 78, 197, 217, 293, 329, 330, 710, 789, 791, 824
işbunda	burada 292
iv-	acele etmek 4843
kaçan	ne zaman, her ne zaman 4817
kaldur-	yükseltmek, yüceltmek 700
kaķı-	öfkelenmek, kızmak 5803
ķamu	bütün, hep, her; herkes 65, 77, 78, 79, 84, 85, 86, 97, 112
ķanda	nerede, nereye 154, 829, 1714, 1985, 1993, 2066, 2266, 2313
ķandan	nereden 1316, 2313, 2567, 2983, 4126, 4161, 5281
ķanı	hani, nerede 425, 992, 2096, 2971, 5982, 6133, 6135, 6137
ķanķı	hangi 616, 1623, 2723, 3078, 3924, 3932, 4027, 4093
ķarañu	karanlık 540, 4701
ķarındař	karındaş 184
ķat	yan, huzur, ön 269, 497, 739, 744, 857, 1084, 1330, 1353
ķayġu	üzüntü, tasa 4426
kendüzi	kendisi 2221, 2424, 2604, 2690, 3057
key	pek, çok 739, 2350, 3091, 4040, 4154, 4952, 5179
ķıl-	yapmak, etmek, eylemek 39, 49, 1031, 5022, 5136, 5139
ķız	pahalı, az bulunur; kıtlık 729
ķızġun	sıcak 801
kimsene, kimesne	kimse 138, 1922, 4879, 5024, 5286, 5292, 5479, 5483, 5762
ķoķ-	kokmak, koklamak 3882, 3916, 4006, 4015
ķopuz	eski bir türk sazı 4413
ķulaġuz	kılavuz, rehber 3549
ķur-	düzenlemek, hazırlamak 834
ķuřaġ	kuşak 1629, 5660
muştıla-	müjdelemek 5852
niçe	nasıl; hayli; çok kez; ne kadar 113, 367, 441, 497, 503, 686
nite	nasıl 87, 1431

od	ateş 1514, 1763, 1958, 2409, 2698, 2713
oğlan	evlat, yavru; erkek çocuk, 1481, 3145, 3236, 5103
oğul	yavru; erkek evlat 729, 826, 4025, 4499
oñat	iyi, doğru, layıkıyla 323
özge	başka, gayrı 834, 838, 947, 1116, 2019
şag	sağlam; temiz, halis 1415
şakla-	sakınmak, korumak 641, 866, 869, 922, 2471
sencileyin	senin gibi 2266
şı-	kırmak; yenmek 421
şın-	kırılmak; kaybolmak 2816, 4096
siñ siñ	saklana saklana 5494, 5494
şoyla-	araştırmak, aslını aramak 825, 2955, 5699
söyündür-	söndürmek 5517
süñi	süngü, mızrak 4347
sür-	yürümek, ilerlemek 2084, 2529
şol	şu 403, 458, 476, 496, 507, 589, 611, 622, 643, 668, 679
tabanca yi-	tokatlanmak 2115, 3936
تامu	cehennem (soğd.) 1318, 1530, 1721, 2759, 3212, 3483, 3504
tañ	hayret, şaşma 2011, 2022
taña kal-	şaşakalmak, donakalmak 1680, 1871, 4000, 5359
tañla-	şşırmak 736, 3111
tap	tamamen 4591
tapu	huzur, makam; hizmet, saygı 551, 1078, 1640, 3714, 5060
taş	dış 137, 1163, 1954, 1974, 2736, 2746, 2963, 3506, 3509
taşra	dışarı 279, 658, 841, 912, 941, 1042, 1715, 1977, 1978, 2387
tın-	ses çıkarmak, söz söylemek 1374, 2559, 2926, 3717, 3744
ton	elbise, kılık kıyafet; renk 1957, 2073, 2158, 2979, 3700, 3870
top	bütün; küme, topluluk 1100, 1244, 2760, 4102
toyla-	yedirip içirmek, ağırlamak 679, 3130
tuş ol-	yönelmek; rast gelmek; erişmek 2264, 2277, 2316, 3007
tuy-	sezmek, hissetmek 1825, 2648, 3974, 4023, 5568
ucından	için, sebebiyle, -den dolayı 5025

ulula-	saygı göstermek, üstün kılmak 1669
(bir şey) ur-	vurmak, çarpmak; sürmek 286, 684, 1079, 1251, 1343, 1449
uş	işte, imdi 551, 1147, 2132, 3033, 3276
üsküf	başlık 4894
üş-	toplanmak, üşüşmek 2983, 5754
yandur-	yakmak, tutuşturmak 321,4949
yap yap	yavaş yavaş, sessizce 5744, 3712, 3837, 5744
yapuk	eyerde üzerine oturulacak, beşikte içine yatılacak yer 5825
yarağ	hazırlık, teçhizat 3812
yarağla-	hazırlamak 587
yasak	kanun, kural 1094, 3702
yatlu	kötü, uğursuz 42, 2078, 3006, 3583, 3757, 3939, 3965, 3969
yavı kıl-	kaybetmek, yitirmek 1529
yavu kul-	kaybetmek, yitirmek 2868
yaylak	yayla 2530
yıl-	çekilmek, uzaklaşmak 746, 5302
yl	yel 1905
ylte-	teşvik etmek, harekete geçirmek 3944
yit-	ulaşmak, erişmek 1630, 5154, 5155, 5353, 5824
yiyle-	koklamak 3219
yoğ	yok, hayır 5405
yoğsul	yoksul 708
yoldaş	yol arkadaşı 2497, 2516, 3004, 3320, 3531
yu-	yıkamak 4620

5.2. Üslûp Özellikleri

Dinî tasavvufî bir nasihat-nâme olan Ravzatü't-Tevhîd 16. yüzyıl mesnevîlerinin özelliklerini taşımaktadır. Tasavvufu anlatmak ve sevdirmek gayesiyle yazılmış olan eserin nasihat-nâme oluşu, edebî değerini düşürmemiştir. Çünkü şair tasavvufu kuru bilgi şeklinde değil, eserin edebî üslûp ve muhtevası içinde iyice yoğurarak vermiştir. Nasihat kısımlarında da okuyucuyu sıkmamış daha

çok salık ve talipleri muhatap alarak tarikat yolunun zorluklarıyla birlikte güzelliklerini de özendirici bir üslûpla anlatmıştır.

Egerçi görünür zâhirde zahmet

Vücûduñ noqtasın sil ola rahmet (4898. beyit)

Eserde sağlam bir tahkiye özelliği vardır. Bu, esere hareketlilik ve sürükleyicilik sağlamıştır. Tahkiye kısımları yer yer tasvirler ve diyaloglarla renklendirilmiş, anlatım tek düzelikten kurtarılmıştır. Bu kısımlarda şairin olay akışını durdurarak kahramanların düştüğü hatalara salıkların düşmemesi veya başka bir mesaj amacıyla değerlendirmeler yaptığına rastlarız. Bu müdahalenin ardından şair ustaca olaya dönüp anlatıma devam eder. Kahramanların hakikati anlama yolunda hidâyeti rehber edinmeleri, yolda çektikleri meşakkatlerle nefislerinden arınmaları ve darü's-selâma ulaşmaları tahkiyenin ana konusudur. Temsîlî olay kahramanlarından bazıları bunu başarırken, bazıları yolda telef olur. İşte kahramanların bu seyr içerisinde ne yapacağı merak unsurunu oluşturur.

Hikâyedeki ana kahramanlar özenle seçilmiş ve birer karaktere büründürülmüştür. İnsanla birlikte gerçek hayatta zaten var olan bu varlıkların (bâd-ı saba, bârân, çemen, jale, bazı çiçekler ve kuşlar) gerçek halleri ile hikâyede üstlendikleri rollerin uyumlu olmasına bilhassa dikkat edilmiştir. Bu durumun sonucu olarak kahramanlar oldukça renkli kişiliklerle hikâyede yerlerini alırlar. Meselâ Gül çiçeklerin en asili, debdebeli bir saltanatın sahibidir, mağrurdur; Bülbül ise zavallı bir âşıktır, daima âh âteşiyle yüreği dağlıdır. Bâd-ı sabâ mürebbî, Gonca henüz eğitilmemiş yaramaz bir çocuktur. Kahramanların hepsi iyi veya hepsi kötü tipler oluşturmaz. İnsanlar gibi onlar da çoğu kez yaratılışlarının etkisi altında hayatlarını devam ettirirler. Kimi kişiliğinin ve çevresinin etkisiyle virânelerde yaşar; kimi temiz yaratılışı sayesinde gerçek güzelliklere ulaşır.

Mesnevîde işlenen asıl konu tasavvufudur. Kahramanlar ve diğer kişiler, çevre (mekân), zaman ve olayların tasavvuf kültürü içerisinde mutlaka bir karşılığı söz konusudur. Bağ-dünya, çiçekler ve kuşlar-sâlikler, bâd-ı sabâ-şeyh, kâmil kişi(rehber)-hidâyet, yolculuk-seyr ü sülûk, gemi-beden, kafes-ten, dağ ve deryaları aşmak-nefsi terbiye etmek, ravza-tekke, bağbân-mürşid vs.

Dimişlerdür edeb kıurba sebebdür
Taşavvuf küllîsi cânâ edebdür (2179. beyit)

Eserde tasavvuf konusunun işlendiği bazı bölümlerin anlaşılması güçleşmektedir. Bunun yanı sıra şairin kelimelerle ifade edemeyeceğini söyleyip sözü kestiği yerler de vardır.

Yazılmaz bu maķāmuñ ĥâli iy yâr
Eger bilmek dilerseñ sen dağı var (6083. beyit)

Şaire göre bundan ötesi “kâl” ile değil “hâl” ile anlaşılabilir. Eserde tasavvuf işlenirken şeriatın temel olduğu düşüncesi de hiç ihmal edilmemiş; fakat ibadetin amacının cennete nâil olmak değil, Hakk’ın rızasına ulaşmak olduğu vurgulanmıştır. Temizlik ibadetler için temeldir; ama mümin hem dışını hem kalbini temiz tutmalıdır.

İdüp zâhir ü bâtının kıamu pāk
Şu[°]üd eyle varup kııl seyr-i eflāk (6005. beyit)

Oruç, namaz, hac gibi ibadetler de konu edilmiştir. Ama gösteriş için ibadet edenler, sahte şeyhler ve ibadetine karşılık cenneti talep edenler sert bir dille yerilmiştir. Bu sebeple şair sık sık zahidlere çatar. Onların cennet, huri ve köşkler için ibadet ettiğini, Hakk’a kavuşmak gibi bir taleplerinin olmadığını savunur. Halbuki tasavvuf yolu insanı Cenâb-ı Hakk’a ulaştırır. Bu dünyada iken Allah’ın cemâlini görmek mümkündür. Bunun için de samimiyet, himmet, sebat, edep, akıl, tevâzu sahibi olmak, nefsi yok edip iki cihanın sevgisini gönülden çıkarmak gerekmektedir. Bu, sivâdan temizlenmek şeklinde ifade edilir. Sonunda insan meleklerden bile üstün olur.

Gel iy rûy-ı yârı şühüd isteyen
Bu ednâ kıafesden şu[°]üd isteyen

Dilerseñ ĥalâş ola zātuñ zi-ĥāk
Sivâdan dilüñ eyle şu gibi pāk

Hevā-yı sivādan geçüp hūya gel
Yanup nār-ı ıışka eyü hūya gel

Bu seb^c-ı semāvātdan kıl şu^cūd
İde tā ki saña melā'ik sücūd

(4600-4603 arası beyitler)

Yukarıdaki beyitlerde de görüldüğü üzere şair tasavvuf düşüncesini son derece rahat, akıcı ve müşahhas bir şekilde anlatmayı başarmıştır.

Şair tevhîd, na't, münacat gibi türlerde Allah ve peygamber sevgisini gösteren samimi ve lirik beyitler söyler. Gazel nazım şekliyle yazdığı Kelimât-ı İlâhiyye'lerde İlâhî aşk neş'esi ile âdeta coşar ve bize Yunus Emre, Niyâzi-i Mısrî gibi mutasavvıf şairlerin üslûbunu hatırlatır. Bu tür şiirlerde sehl-i müntenî sayılabilecek pek çok mısra vardır.

Maḥrem olup ehl-i dile āyîne-i ḳalbūñ sile
Git yola anarlan bile ben sırr-ı pinhān bulmuşam

Ḳadrūñ senūñ a^clā durur görmez gözūñ a^cmā durur
Ḥādım saña esmā durur ben cān u cānān bulmuşam

(993-994. beyitler)

Ravzatü't-Tevhîd' de nasihat ve teşvîk içeren bölümler de az değildir. Şairin ilk başlarda kaleme aldığı müstakil manzumeler, eserdeki nasihat ve teşvîk beyitlerinin âdeta işaretçisi gibidir. Hikâyelere bir nevî hazırlık olarak söylenen matlalar da ekseriyetle nasihat niteliğindedir ve “gel iy, gel berü” gibi bir hitapla başlar.

Gel iy ḥüsne vü isme maḡrūr olan
Yaḥūd ḥāle vü mâle mesrūr olan (2215. beyit)

Dilerseñ cihānda sa^cādet yolın
Geçüp cümleden ṭut ferāḡat yolın (2217. beyit)

gibi yol gösterici unsurlarla devam eder. Şair aslında hikâyeleri de tâlip ve sâlikler ibret alıp ders çıkarsınlar diye anlatmaktadır.

Naşîhat saña hâl-i nerges yeter
Ne bâğa irişdi yabanda biter (2229. beyit)

Şair nasihat ederken emir kipini çoğu yerde kullanmaz. O yapılması gerekeni söyler, yol gösterir. Samimi bir dil ve yumuşak bir tonda muhatabını bilgilendirir.

Gel iy bağı yanmış zi-[°]işk âteşi
Eger başa iltmek dilerseñ işi

Taḥammül gerek her belâ kim gelür
Tefekkür gerek her ne şey kim olur

Teneffür gerekmez zi-cevr ü cefâ
Ḳabül eyle dilden bulasın şafâ

Ki [°]işk âteşi bil muşaffâ durur
Küdürâtı dilden munaḳḳâ durur

O nârı dürüş nûra ḳalb eyle sen
İkisine daḫı gönüldür vaṭan

Şaḳın nâr şanma anı iy püser
Tecellâ-yı Ḥaḳdan durur ol eşer

Derûnuñda yaḳmış durur Ḥaḳḳ anı
Ki pür nûr ide tâ ol âteş seni

Çü rüşen ider beyt-i albi o nr
ılur zlmet-i ayrı dilden u dr

Dernında hfz itdi kmil olan
der hy-ı hy ç chil olan

Keml ol durur ola mamr dil
Bilrsin harb olısarb u gil

(1928-1937 arası beyitler)

Zaten eserin yazılışının asıl sebebi de insanları uyarmaktır.

aşd olan tenbhdr sliklere
Nefs elindenaciz  hliklere (1460. beyit)

Eserde bir nevi şairle okuyucu arasında bir bağı oluşturan hitaplara rastlanır. Bu hitap kelimeleri gözden geçirildiğinde şairin eserini sınırlı bir insan kitlesi için değil bütün insanlara seslenmek gyesi ile yazdığı anlaşılır. Bu hitaplardan bazıları şunlardır: İy, talib, tlibn, slik, slikn, oğul, eh, karındaş, nedim, dostum, begm, iy zhidn, iy aşıkn, iy rifn.

Gel ber iyabidn cenneti bil pr-uşr
Trik olursan urr gre gzn vech-i nr (2664. beyit)

Şair tasavvuf gibi ağır bir konuyu işlemesine rağmen halkın dil ve kültüründen uzak kalmamıştır. Mesnevdeki “Gurb” hikyesinde karga, bir çingeneye benzetilir. Burada falcı, bakımcı, fal bakmak gibi ifadeler kullanılmıştır.

Şanasın çingen arısı fl ider
Ehli grse dir ne mm u bal ider (5755. beyit)

Kimi dir kim bir bakımçı geldi uş
Kimi dir oldum bugün fâlcıya tuş (5756. beyit)

Yine kahramanların yolculuk için hazırlanmaları, bir gemiye binmeleri ve diyar diyar dolaşmaları söz konusu edilirken günlük hayatın izlerine rastlamak mümkündür. Şair halk dilinin veciz ifadeleri olan atasözleri ve deyimleri kullanmaktan da geri durmaz.

Ėayrıya hâlin dimek kaçd eylemez
Şorsalar ağzın yumar hîç söylemez (1960. beyit)

Câhil olan zînete bağladı bil
Kesb-i uhrâdan ba'îd oldu o bil (3244. beyit)

Bağlamışdı bile 'izzetden kemer
Ayağına yüz sürer şems ü kamer (3720. beyit)

Tâze dilber gibi göstermez yüzün
Kimsenüñ koymaz kulağına sözün (3921. beyit)

Ŧatlu söz ilen yılan inden çıkar
Yatlu söz ilen muşâhibler kaçır (3965. beyit)

Ŧutulur âl ilen aslan u bebir
Bir meges girmez ele biñ it cebir (3966. beyit)

Meşeldür bu süñi şıgımaz çuvala
Güneş yüzine fîñ olmaz havâle (4347. beyit)

Şikār ister iken düşdi şikāra
Gezerken tağda geldi kenāra (4895. beyit)

Ravzatü't-Tevhîd'de edebî sanatların ağırlığını hissettirdiği beyitler de az değildir. Şairin söz meydanındaki ustalığını tescil eden bu sanatlı ifadeler, edebî zevkimizi okşamakta, söze ayrı bir değer ve anlam katmaktadır. En sık kullandığı edebî sanatlar teşbih, istiâre, tenâsüb, telmih, tezdad, mübâlağa, leff ü neşr ve tekrîrdir. Örnekler:

Teşbih: Çünkü yārūñ koğusun bülbül-i dil tıydı tamām
Gül yüzi karşusına oldı o şeydā-yı °aceb (2648. beyit)

İstiâre: Nāmına añun dimişler şehri dil
Şanma kim olmuş binā ez-āb u gil (3777. beyit)

Mübâlağa: Kılur kaçre bahrı ihāta °aceb
Muḥîṭ oldı bir şîşe °ummānı hep (3630. beyit)

Tenâsüb: Bu seb° -ı semāvātın kıl şu°ūd
İde tā ki saña melā'ik sücüd (4603. beyit)

Mesnevînin pek çok yerinde canlı ve renkli tasvirlerle de rastlamak mümkündür. En dikkat çekici tasvirlerin olduğu yerler tahkiye kısımlarındadır.

Kafes tasviri: Bir kafes düzdi müşebbek evvelā
Her nazar iden olur mesrūr aña

Bağladı Rūmî Hıṭāyî naḫşı ol
Kodı ḫurde cevher anda sağ u şol

Zīnet idüp bağladı bir bir girih
Her ki gördi didi hoş altun zırh

Anda düzdi dürlü dürlü şūreti
Eyledi zāhir kemāl-i ıudreti

ıalmanı bir şūret anda olmaya
°Arif ol zāhirde naışa ıalmaya

Zāhirin tertīb idüp bu vech ile
Başladı cevfin dağı zīnet ııla

Düzdi altundan tile çok cevheri
ııymetinde bī-bedeldür her biri

Niçe til nazm eyledi zīnet için
Tā ki tertīb eyleye hikmet için

Kimi şāfidür kimi yāıūtdur
Kimi la°l ü mürde cāna ıūtdur

Kimi bir dür biri la°l-i mümtezic
Görmemişdür kimse bu tertibi hıç

(898-907 arası beyitler)

Bağ tasviri:

Her kemālin anda cem° itmiş Hudā
Bitmez anda ekse toıım-ı māsivā

Cümle ezhārı kemālāt-ı İlāh
Bitmiş anda yok durur bāııl giyāh

Cennetü'l-Firdevs içinde her ne var
Nüşhadur andan velâkin muhtaşar

Dü-cihânda mişli yok vâsi^c fezâ
Küşesinde zeredür arz u semâ

Diñleseñ tevḥīd söyler her nebât
İster iseñ andadur âb-ı ḥayât

Belki her bir zerresi bî-iştibâh
Câmi^c-i cümle kemâlât-ı İlâh

Görmeyince fehm olunmaz vaşf ile
Tâlib isen sen daḥı rü'yet dile

(5794-5800 arası beyitler)

Mesnevîde sade Türkçe söyleyişlerin bulunduğu beyitler de vardır.

Zevḫ itdüm sözlerüñ tatlu senüñ
Añladum kim yok durur yatlu senüñ (3969. beyit)

Tâbi^c oldum emrüñe ṭur gidelüm
Şimdiden soñra bu bâğı n'idelüm (3970. beyit)

Żarar görmez kimesne hiç elinden
Daḥı incinmedi bir kes dilinden (5483. beyit)

Żarar irer şanur kendüye andan
Ki bilmez ḥâlini anuñ yabandan (5486. beyit)

Şair 16.yüzyılda ilim dili olarak kullanılmakta olan Arapça'ya da hâkimdir. Mesnevînin ilk şiiri olan 25 beyitlik Tevhîd dışında 5 Arapça beyit daha vardır.

تعالوا الينا ايا طالبين

تنادوا فكونوا من الواصلين (2862. beyit)

Bazı yerlerde de mülemmalar karşımıza çıkar.

Ĥälüñ olursa fenā ĥāşıl idersin ğınā

قال اله اثنا انك عبد لنا (2675. beyit)

Didiler من لم يذق لم يعرف احوال الطريق

Lākin اصحاب الصفا يا تون من فج عميق (2462. beyit)

Ravzatü't-Tevhîd dile ve konuya hakim güçlü bir şairin kaleminden çıkmıştır. Üstelik o güne kadar kimse böyle bir eser yazmamıştır. Bu yüzden şair haklı olarak yazdığı eserin orjinallığı, şiirinin yegâne oluşuyla övünür. Birkaç yerde karşımıza çıkan bu fahriyeler şairin mesnevî boyunca rastladığımız tevâzuunu gölgelemez.

Eserinin orijinal olduğunu söylediği beyit:

Kimse bu üslûba sebkat itmemiş

Benden evvel bu yola kes gitmemiş (630. beyit)

Kendi nazmına övgü:

Ėıl anı nazm u tertîb ile meşĥûn

Görenler diyeler hoş şihr-i mevzûn (1268. beyit)

Fahriyye (kendine övgü):

Gerçi ışk aḥvāli içre niçeler yazdı kitāb
İtiḳādum ūzre yazdum ben daḫı bir dāneyem (1159. beyit)

Bu ebyāt ile iy ūrīn-gūftār
Tamām eyle ḫikāyāt-ı gūher-bār (6107. beyit)

SONUÇ

1. Ravzatü't-Tevhîd 16. yüzyılın ilk yarısında Ârif mahlaslı bir şair tarafından kaleme alınmış dinî, tasavvufî bir nasihat-nâmedir.

2. Kaynaklarda Ravzatü't-Tevhîd şairi olarak muhtelif isimlerin zikredilmiş olması bize, bu konuda bir yanlışlığın ve belirsizliğin olduğunu düşündürmüştür. Bu amaçla biz de Ravzatü't-Tevhîd'in kimlere mâl edildiğini araştırmaya koyulduk. Edebiyat tarihleri, biyografik eserler, kütüphane kayıtları ve eserin nüshaları bu konuda ortaya çıkan farklılıkları tespit etmemize kaynaklık etmiştir. Elde ettiğimiz bilgileri doğrulamak amacıyla verilen bilgileri destekleyen başka kaynaklar olup olmadığını araştırdık. Maalesef şairle ilgili olarak zikredilen isimlerden hiç birinin kesin olarak Ravzatü't-Tevhîd'in müellifi olduğunu söylemek mümkün olmamıştır.

3. Bu tedkik neticesinde kaynakların verdiği bazı bilgilerin yanlışlığı ve eserin müellifi olarak gösterilen bazı şahsiyetlerin de niçin Ravzatü't-Tevhîd'in şairi olup olamayacakları çalışmamızın birinci bölümünde izah edilmeğe çalışılmıştır.

4. Te'lif tarihi H.943/M.1536 olan Ravzatü't-Tevhîd'in muhtelif beyit sayılarına sahip dört nüshasının karşılaştırılması sonucu elde ettiğimiz tenkidli metin 6143 beyittir. Bu haliyle eser hacimli mesnevîler grubuna dahil edilmelidir.

5. Türk edebiyatında 16. yüzyıl mesnevî edebiyatının dinî, tasavvufî, ahlâkî konuda, daha çok tâlîmî bir gâye ile yazılmış örneklerinden olan Ravzatü't-Tevhîd oldukça zengin bir dinî, tasavvufî, edebî, târihî, ve içtimâî birikime dayanmaktadır.

6. Şair eserinde yaşadığı topluma ve bütün insanlığa, kendilerini kurtuluşa erdirecek yolun hakikati bilmek ve ona ulaşmak için mücadele etmekten geçtiği mesajını vermektedir. Buna tasavvufu araç olarak görmekte, şeriat ve tasavvuf ilkelerinin birlikte yaşanması ile insanın olgunluk ve mutluluğa ulaşabileceğini ifade etmektedir.

7. Edebiyat tarihçilerimiz Ravzatü't-Tevhîd'i bazı mesnevîlerle birlikte Mantku't-Tayr'a benzer mesnevîler grubuna dahil etmişlerdir. Çalışmamız neticesinde Mantku't-Tayr'la Ravzatü't-Tevhîd arasında işlediği ana düşüncenin vahdet-i vücud oluşu ve temsîlî bir nitelik taşımasının dışında bir benzerlik olmadığını, eserin orijinal bir mesnevî olduğunu tespit ettik.

BİBLİYOGRAFYA

- * Abdlbk, M. Fuad, **Mcem'l-Müfehres**, ağrı Yay., İstanbul 1986.
- * Ahd Ahmed, **Glen-i Ŗuar**, Süleymaniye Ktp., Halet Efendi Eki, Nu:107, yk. 158^b -159^a.
- * Aksoy, Hasan, **Ŗemseddin Sivas-Glen-bd**, İslm Medeniyeti Vakfı Yayınları:3, İstanbul 1990.
- * rif, **Ravzatü't-Tevhd**, Süleymaniye Ktp., MihriŖah Sultan Bl., Nu.: 213, yk. 1^a - 212^a.
- * rif, **Ravzatü't-Tevhd**, Süleymaniye Ktp., Bağdatlı Vehb Bl., Nu.: 743, yk. 1^b - 178^a.
- * rif, **Ravzatü't-Tevhd**, Süleymaniye Ktp., ReŖid Efendi Bl., Nu.: 451,yk. 54^a - 180^a.
- * rif, **Ravzatü't-Tevhd**, Süleymaniye Ktp., Ŗehid Ali PaŖa Bl., Nu.:1208, yk. 1^b - 164^a.
- * rif, **Ravzatü't-Tevhd**, İzzettin Koyunoğlu Ktp., Nu.: 10881, 1^a -164^b.
- * rif, **Ravzatü't-Tevhd**, İstanbul n. Merkez Ktp., Nu.: 1429.
- * rif, **Ravzatü't-Tevhd**, Biblioteca Apostolica Vaticana, Nu.: 118.
- * Ayan, Gönül, **Lmi-Vmk u Azr (nceleme-Metin)**, Atatürk Kültür Merkezi BaŖkanlıęı, Ankara 1998.
- * Ayan, Gönül, **Tebriqli Ahmed-Esrr-nme (nceleme-Metin)**, Atatürk Kültür Merkezi, Ankara 1996, s.XXIV.
- * Ayan, Hüseyin, **Ŗeyhoęlu Mustafa, HurŖid-nme, nceleme-Metin-Sözlük-Konu Dizini**, Atatürk n. Basımevi, Erzurum 1979.
- * Ayan, Hüseyin, **"Divan Edebiyatında Hamse"**, Atatürk n. Edebiyat Fakültesi AraŖtırma Dergisi, Ahmet Caferoğlu zel Sayısı, Fasikül:1, Ankara 1979, s.87.
- * Ayvansary, Hfız Hüseyin, **Vefeyt-ı Ayvansary**, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi Bl., Nu.: 1375.
- * Bağdatlı İsmail PaŖa, **Esm'l-Müellifin sr'l-Musannifin**, İstanbul 1951, C.1, s. 138.

- * Baldırzâde, Selisî Şeyh Mehmed, **Ravza-i Evliyâ**, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi Böl., Nu.: 1381.
- * Beyânî, Mustafa bin Cârullah, **Tezkiretü's-Şuarâ**, hzl.: İbrahim Kutluk, TTK Yay., Ankara 1997, s. 56,57.
- * Bilgegil, Kaya, **Edebiyat Bilgi ve Teorileri**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1989, s.268, 269.
- * Bilgin, Azmi, “**Türk Edebiyatında Nasihatnâme ve Emre'nin Tercüme-i Pend-i Attâr'ı**”, Türk Dünyası Araştırmaları, S. 93, Aralık 1994, s. 197-208.
- * Bursalı Mehmet Tahir, **Osmanlı Müellifleri**, Meral Yay., İstanbul, yılı yok, C. 1, s. 116,117.
- * Bursalı Mehmed Tahir, **Osmanlı Müellifleri**, C.I,II,III ve Ahmed Remzi Akyürek, Miftâhu'l-Kütüb ve Esâmî-i Müellifin Fihristi, Bizim Büro Basımevi, Ankara 2000.
- * Bursalı Mehmed Tahir, **Ahlâk Kitaplarımız**, Nemci İstikbal Matbaası, İstanbul 1325.
- * Câmî, Nureddin Abdurrahman, **Nefehâtü'l-Üns min Hazârâti'l-Kuds**, Tahran 1370.
- * Canan, İbrahim, **Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi**, Akçağ Yayınları, C. 1-18, Ankara 1995.
- * Canpolat, Mustafa, **Ali Şir Nevâî, Lisânü't-Tayr**, TDK Yayınları: 625, Ankara 1995.
- * Cebecioğlu, Ethem, **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**, Anka Yay., İstanbul 2004.
- * Ceylan, Ömür, **Tasavvufi Şiir Şerhleri**, Kitabevi Yay., İstanbul 2000.
- * Çantay, Hasan Basri, **Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm**, C.1-3, Çantay Kitabevi, İstanbul, 4. Baskı, yılı yok.
- * Çelebioğlu, Âmil, **Türk Edebiyatı'nda Mesnevî (XV. yy.'a kadar)**, Kitabevi Yay., İstanbul 1999, s. 22.
- * Çelebioğlu, Âmil, **Kânûnî Sultan Süleyman Devri Türk Edebiyatı**, MEB Yay., İstanbul 1994.
- * Çelebioğlu, Âmil, “**Türk Edebiyatında Manzum Dinî Eserler**”, Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları, MEB Yay., İstanbul 1998.

- * Çelebioğlu, Âmil, **Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları**, MEB Yay., İstanbul 1998.
- * Çelebioğlu, Âmil, **Muhammediye I-II**, MEB Yay., İstanbul 1996.
- * Dağlı, Yücel, Cumhure Üçer, **Tarih Çevirme Kılavuzu**, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1997.
- * Devellioğlu, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Aydın Kitabevi, Ankara 1984.
- * Dilçin, Cem, **Yeni Tarama Sözlüğü**, TDK Yayınları: 503, Ankara Ün. Basımevi, Ankara 1983.
- * Dilçin, Cem, **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, TDK Yay., Ankara 1983.
- * El-Aclûnî, İsmail bin Muhammed, **Keşfü'l-Hafâ**, Beyrut 1996.
- * Ergun, Sadettin Nüzhet, **Türk Şâirleri**, İstanbul 1940, C.1, s.57-9.
- * Esrâr Dede, **Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye**, hzl.: Dr. İlhan Genç, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., s. 352-356.
- * Gibb, E. J. Wilkinson, **Osmanlı Şiir Tarihi**, (Tercüme: Ali Çavuşoğlu), Akçağ Yay., C. I-V, Ankara, yılı yok.
- * Gölpınarlı, Abdülbâkî, **Feridüddin Attar-Mantıku't-Tayr**, Maarif Matbaası, İstanbul 1944.
- * Hacı Ahmed Hulûsi ve Şürekâsı (neşreden), **Ahterî-i Kebir**, Matbaa-i Âmire, 1310.
- * İsen, Mustafa, **Gelibolulu Âlî-Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı**, AKM Yay., Ankara 1994, s. 238-242.
- * Hüseyin Vassâf, **Sefine-i Evliyâ**, Sehâ Neşriyat, C. 1, İstanbul 1990, s.275.
- * Karahan, Abdülkadir, **Kırk Hadis**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları:621, Ankara 1986.
- * Kahraman, Bahattin, **Nâlî Mehmed**, Tuhfetü'l-Emsâl (İnceleme-Metin), SÜ Yay., Konya 1999.
- * Kalpaklı, Mehmet, **Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999.
- * Kaplan, Mahmut, **Deh-Murg-ı Şemsî**, Celal Bayar Ün. Yüksek Öğrenim Vakfı Yay., No:14, Manisa 2003.
- * Kastamonulu Latîfi, **Tezkire-i Latîfi**, İkdâm Matbaası, 1314, s. 235-237.

- * Kâtip Çelebi, **Keşfü’z-Zünûn**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1971, C.1, s. 925.
- * Keskinlik, Esra, **Eşrefoğlu Rûmî-Tarikatnâme**, Gelenek Yay., İstanbul 2002.
- * Kınalızâde Hasan Çelebi, **Tezkiretü’ş-Şuarâ**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1989, C. 2, s. 596-601.
- * Kocatürk, Vasfi Mahir, **Türk Edebiyatı Tarihi**, Edebiyat Yay., Ankara 1964, s. 395-396.
- * Kocatürk, Vasfi Mahir, **Şiir Defteri**, Buluş Yay., Ankara 1956.
- * Köprülü, M. Fuad, **Türk Edebiyatı Tarihi**, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1986, s. 165.
- * Köprülü, M. Fuad, **Edebiyat Araştırmaları 1-2**, Ötüken Yay., İstanbul 1989.
- * **Kur’ân-ı Kerim ve İzahlı Meâl-i Âlîsi**, hzl.: A. Fikri Yavuz, Sönmez Neşriyat, İstanbul 1981.
- * Kutlar, Fatma S., **“Mesnevî Nazım Şekline Genel Bir Bakış ve Türk Edebiyatında Mesnevî Araştırmalarıyla İlgili Bir Kaynakça Denemesi”**, Hacettepe Ün., Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türkbilig Türkoloji Araştırmaları, 200/1, Ankara 2000.
- * Levend, Agâh Sırrı, **Gülşehrî-Mantıku’t-Tayr (Tıpkıbasım)**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1957, s. 5-28.
- * Levend, Agâh Sırrı, **Türk Edebiyatı Tarihi, C.I (Giriş)**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988, s. 138.
- * Levend, Agâh Sırrı, **“Divan Edebiyatında Hikâye”**, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten-1967, 2. Baskı, Ankara 1989.
- * Levend, Agâh Sırrı, **“Ümmet Çağında Ahlâk Kitaplarımız”**, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten-1963, Ankara 1988.
- * Levend, Agâh Sırrı, **“İslâmî Edebiyatın Esasları ve Kaynakları”**, TDK Yayınları: 338, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten-1971, 2. Baskı, Ankara 1989, s.159-194.
- * Marmaravî, Yiğitbaşı Ahmed, **Risâle-i Tevhîd**, İzzet Koyunoğlu Ktp., Nu.: 10773.
- * Marmaravî, Yiğitbaşı Ahmed, **Ravzatü’l-Vâsilîn**, Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi Böl., Nu.: 2628.

- * Mehmed Süreyyâ, **Sicil-i Osmânî Yâhud Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniye**, C.3, İstanbul 1331.
- * Mengi, Mine, **Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Akçağ Yayınları: 111, Ankara 1995.
- * Muallim Naci, **Lügat-i Naci**, Çağrı Yay., İstanbul 1978.
- * Muallim Naci, **Edebiyat Lügati**, hzl.: Kemal Edip Kürkçüoğlu, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1973.
- * Muhammed Nazmî, **Hediyetü'l-İhvân**, Süleymaniye Ktp.,Hacı Mahmud Efendi Böl., Nu.:4587.
- * Nev'izâde Atâyî, **Hadâiku'l-Hakâyık Fî-Tekmiletî's-Şakâyık-Şakâyık-ı Nu'mâniye ve Zeylleri**, hzl.: Abdülkadir Özcan, Çağrı Yay., İstanbul 1989, C.I-V.
- * Onay, A. Talat, **Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar**, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 1989.
- * Owens, G. M. Meredith, **Meşâirü's-Şuarâ of Âşık Çelebi**, London 1971, yk. 165^a – 168^a.
- * Özkan, Mustafa, **Cinânî-Cilâu'l-Kulûb (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)**, İÜ Yay., Nu:3612, İstanbul 1990.
- * Öztürk, Mürsel, Örs, Derya, **Mütercim Asım Efendi, Burhân-ı Katı**, TDK Yay., Ankara 2000.
- * Pala, İskender, **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1989.
- * Pekolcay, Necla, **İslâmî Türk Edebiyatı Metinlerini Tedkik Metodları**, Marmara Ün., Yayınları: 551, İstanbul 1994.
- * Sâdık Vicedânî, **Tomâr-ı Turûk-ı Âliyye-Halvetiyye Silsilenâmesi**, Evkâf-ı İslâmiyye Matbaası, İstanbul 1338-1341.
- * Sehî Beğ, **Heşt Behişt**, Tecüman 1001 Temel Eser: 152, İstanbul 1980, s.218.
- * Serdaroğlu, Ahmet, **Mevzuât-ı Aliyyü'l-Kârî Tercümesi**, Ankara 1966.
- * Serdaroğlu, Ahmet, Eken,İsmail, İskender, Yakup, Altay, İbrahim, **Seçme Hadisler**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., TTK Basımevi, Ankra 1979.
- * Sevgi, Ahmet, **Molla Câmî'nin Erba'în'i ve Manzum Türkçe Tercümeleri**, Alp Ofset, Konya 2000.

- * Sevgi, Ahmet, **Latîfi ve Subhatü'l-Uşşâk'ı**, SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:1, Konya 1992.
- * Solmaz, Süleyman, **Ahdî'nin Gülşen-i Şuarâ'sı**, Gazi Ün., SBE, Yayınlanmamış DT, Ankara 1996, s. 478-491.
- * **Şemseddin Sami's Turkish Traditional Dictionary**, Printed in Lebaon, 1989.
- * Şentürk, A. Atilla, **XVI. Asra Kadar Anadolu Sahası Mesnevîlerinde Edebî Tasvirler**, Kitabevi Yay., İstanbul 2002, s. 3-4.
- * Şentürk, A. Atilla, Kartal, Ahmet, **Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Dergâh Yay., İstanbul 2004.
- * Şeyhî Mehmed Efendi, **Vakâiyü'l-Fuzalâ**, (Abdülkadir Özcan) Çağrı Yay., İstanbul 1989.
- * Şükün, Ziya, **Gencîne-i Güftâr Ferheng-i Ziyâ**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1984.
- * Tarlan, Ali Nihad, **Hindli Feylesof Beydaba-Kelile ve Dinme**, Bedir Yayınevi, İstanbul 1973.
- * Tayşî, Mehmed Serhan, **Lemezât-ı Hulviyye ez Lemezât-ı Ulviyye Mahmud Cemâleddin el-Hulvî**, Marmara Ün., İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay., Nu.: 68, İstanbul 1993.
- * Timurtaş, Faruk Kadri, **Şeyhî ve Hüsrev ü Şirin'i (İnceleme-Metin)**, İstanbul Ün. Yayınları: 2670, İstanbul 1980.
- * Timurtaş, Faruk Kadri, **Osmanlı Türkçesi Grameri**, İstanbul Ün. Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul 1983.
- * Toker, Birgül, **Şemseddin Sivasî'nin Mir'âtü'l-Ahlâk Adlı Mesnevîsinin Tenkidli Metni ve İncelenmesi**, SÜ SBE Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 2003, C.1, s.36.
- * Tolasa, Harun, **"XV. Yüzyıl Anadolu Sahası Mesnevîleri"**, Ege Ün. Sosyal Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, C.1, 1982, s.1.
- * Tuman, Mehmed Nâil, **Tuhfe-i Nâilî-Divan Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri**, MEB Yay., C.2, s. 601-612.

- * Tunç, Semra, **Ârif, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Eserlerinin Tenkidli Metni**, SÜ SBE Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 1996, C.1, s.19-79.
- * Uludağ, Süleyman, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Maarif Yay., İstanbul 1991, s.51.
- * Ünver, İsmail, **“Mesnevî”, Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı (Divan Şiiri)**, Ankara 1986, s.430.
- * Yeniterzi, Emine, **Behiştî'nin Heşt-Behişt Mesnevîsi (İnceleme-Metin)**, Kitabevi Yay., İstanbul 2001, s.20-23.
- * Yeniterzi, Emine, **Türk Edebiyatında Na'tlar (Antoloji)**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1993.
- * Yılmaz, Mehmet, **Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1992.

III. BÖLÜM

A. ESERİN NÜSHALARI

Yaptığımız katalog taramaları neticesinde Ravzatü't-Tevhîd'in yedi nüshasını tespit ettik. Bunlardan Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan 4 nüsha ile İzzettin Koyunoğlu Müze Kütüphanesi'nde bulunan 1 nüshayı temin ettik. "Elenco dei Manoscritti Turchi Della Biblioteca Vaticana" isimli katalogda 118 nolu eser olarak kayıtlı olan nüshanın mikrofilm veya CD'sine ulaşabilmek için Biblioteca Apostolica Vaticana ile yaptığımız yazışmalar bir sonuç vermedi. Eserin bir nüshasının da İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde olduğunu belirledik. Fakat uzun süre hizmete kapalı olan İÜ Merkez Kütüphanesi 2005 yılı başında 1429 numarada kayıtlı nüshanın CD'sini göndereceğini bildirmiş olmasına rağmen, çalışma süremiz içerisinde elimize ulaştıramamıştır.

Tenkitletli metnin hazırlanmasında aşağıda tanıtılan nüshalardan ilk dördünden faydalanılmıştır.

a. Süleymaniye Kütüphanesi, Mihrişah Sultan Böl., Nu:213(M)

1a -212a yaprakları arasında (tamamı 213 varak), 5798 beyit, 220x128 (155x85) mm, 14 satır, harekeli nesih yazıyla; başlıklar kırmızı, krem renkli, orta kalınlıkta aharlı kâğıt, bütün varaklar kırmızı cetvelli; kahverengi meşin, şemseli, cetvelli, köşebentli, sırtı kahverengi deri, şirazesı dağılmış, yıpranmış bir cilt içindedir. Müstensihî ve istinsah tarihi 212b'de " Temmetü'l-kitâb bi-^cavni'llâhi'l-meliki'l-vehhâb ve ħüsnü tevfiĸahû ^cazîdü ^cabdü'z-za^cifü'l-muĸtâc ilâ raĸmetu'llahü teâlâ Dervîş Mustafâ bin Muĸammed bin Aĸmed El-Ķonevî ^caĸâ ^canhümü'l-^câkî fî-evâĸir-i zi'lĸa^cde (H.996/M.1588) kaydıyla belirtilmiştir. Temmet kaydından sonra müstensihe ait Farsça üç beyit yer almaktadır.

1a'da eserin bölümlerini içeren bir fihrist vardır. Fihristte 23 hikâye başlığı olmasına rağmen, nüshada 25 hikâye vardır. Yine 1a'da Mihrişah Sultan Kütüphanesi'ne ait vakıf mührü vardır.

b. Süleymaniye Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi Böl., Nu:743(B)

1b-178a yaprakları arasında (tamamı 178 varak), 5587 beyit, 190x140 (155x100) mm, 15 satır, harekesiz nesih yazıyla; orta kalınlıkta, krem renkli, az aharlı, su yollu kâğıt, cetvelsiz, başlık yerleri boş bırakılmış, miklepli, bez cilt içindedir. İstinsah tarihi:

“Tārīhin bilmek dilersen iy nūr-ı ʿayn
N’idügin maʿlûm ider vāv sîn ğayn”

beytinde ebcedle (H.1066/M.1655) olarak verilmiştir. Ketebe kaydına göre müstensihî Dervîş Mustafa ibn-i Hamza el-Külevî’dir.

c. Süleymaniye Kütüphanesi, Şehid Ali Paşa Böl., Nu:1208(Ş)

1b-164a yaprakları arasında (tamamı 164 varak), 5764 beyit, 195x145 (155x115) mm, 18 satır, harekeli, krem renkli, aharlı, orta kalınlıkta kağıt; miklepli, sırtı kahverengi deri, şemseli, şîrâzeli, tamir görmüş, kurt yenikli bir cilt içindedir. Bölüm başları kırmızıdır.

Tamir edilirken sayfaları oldukça karıştırılmıştır. 2a, 3a, 7a, 100a ve 164a nemden tamamen bozulduğu için okunamaz durumdadır. Nüshanın sonu eksiktir. Bu yüzden istinsah tarihi ve müstensihî belirlenememiştir. 1a’da ve 164b’de “40x35mm, mimmâ vaqafehû el-vezir eş-şehîd ʿAlî Pâşâ raḥimehu’llâhü Teʿâlâ bi-şartı en-lâ yuḥrace min ḥazenetihî (H.1130/M.1717)” yazılı bir vakıf mührü vardır. 1a’da “Fihrist-i Hikâyât-ı Ravzatü’t- Tevhîd” başlığı altındaki fihrist, eserin 25 hikâyeden oluştuğunu göstermektedir.

d. Süleymaniye Kütüphanesi, Reşid Efendi Böl., Nu:451(R)

54a -180a yaprakları arasında (tamamı 308 varak olan bir mecmua niteliğinde), 6134 beyit, 200x135 (175x105) mm, 25 satır, harekeli nesih yazıyla, bölüm başlıkları kırmızı, krem renkli aharsız, ince, su yollu kağıda; miklebi düşmüş, cihâr-güşe, ebru kağıt kaplı, sırtı kahverengi deri, şîrâzeli, yıpranmış, kurt yenikli bir cilt içindedir. Sonunda “Temmet hazihî’l-kitâb, bi-‘avni’llahi’l meliki’l vehhâb” kaydı ile iktifa edilerek müstensihî ve istinsah tarihi verilmemiştir.

Yazmada, 1b-52b arasında Kimyâ-yı Saâdet (İmam-ı Gazâli’nin eseri); 54a-180a arasında Ravzatü’t Tevhîd; 182a-267a arasında Kitâbu Hukûku’l İslâm (İmam Şi’ranî’nin eseri) 268a-308a arasında Şerh-i Evrâd-ı Seyyid Yahyâ olmak üzere dört eser vardır.

Yazmada en geniş yeri işgal eden Ravzatü’t-Tevhîd nüshasının, şekil itibarıyla çok düzenli olduğu söylenemez. Bazı boş bırakılmış (şiiirde atlama olmaksızın) sayfalar, üzeri çizilmiş satırlar, yazının küçülmesi gibi özellikler nüshanın göze çarpan kusurlarıdır.

e. Konya İzzettin Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesi, Nu:10881

Nüsha numaralanışı itibarıyla 326 yaprak görünmesine rağmen, 165 varaktır. 1a-164b yaprakları arasında (tamamı 165 varak), 4893 beyit, 220x165 (170x120) mm, 15 satır, nestalik yazıyla, harekesiz, krem renkli, aharlı, kalınca kağıda, miklipsiz, yeşil deri cilt içindedir.

164b-165b arasında:

“ Der- Makām-ı Nasihat-āimiz-i Sünnet-i Şerīf ” başlıklı mensur bir bölüm vardır. Bu bölüm, fikhī bir izah içermekte, ardından secili ve birilerine sitem için söylenmiş bir dua ile son bulmaktadır. Temmet kaydından önce yer alan bu mensur kısmın Ravzatü't – Tevhîd'in muhtevasıyla bir ilgisi yoktur. Nüshanın 165b'de “ Temmetü'l- kitap bi-'avni'llāhi'l- meliki'l vehhāb fi-şuhūri saferü'l- hayr fi-yevmi isneyn sene 1152” kaydıyla istinsah tarihi (H.1152/M.1739) verilmiş, müstensihi belirtilmemiştir.

Nüshada 2a-7b arasında kağıt ve yazı farklıdır. Ayrıca nüshanın üzerinde sonradan yapılan karalama ve düzeltmeler sonucu, beyitlerde büyük ölçüde vezin bozuklukları ve nüsha farkı olmaktan öte değişiklikler ortaya çıkmıştır.

f. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Nu: 1429

Bu nüshaya ait detaylı bir bilgiye sahip değiliz. Bu nüshanın var olduğunu öğrendiğimiz kaynak, Türkiye Yazmaları hakkında kütüphane kataloglarından faydalanılarak hazırlanmış bir bilgisayar programıdır. Buradaki bilgiye göre bu nüsha 136 varaktır. Yazarı bölümünde “Ârif” yazılıdır. İstinsah tarihi olarak da (H.1184/M.1770) verilmiştir.

g. Biblioteca Apostolica Vaticana, Nu: 118

Bu nüsha ile ilgili bilgilerimiz de Elenco Dei Manoscritti Turchi Della Biblioteca Vaticana isimli katalog bilgisi ile sınırlıdır. 21x14.5, 15 satır, nesih, 209 varak, 25 bölümden oluştuğu belirtilmekle birlikte 22 hikâye başlığı sıralanmıştır. Buna göre Reyhân, Mîr-i Âşıkân ve Tûtî hikayeleri eksiktir. İstinsah tarihi (H.1002/M.1594), müstensihi Mehmed Konyevî ibn Pir Ahmed'dir. Şairi Osmanlı Müellifleri kaynak gösterilerek Ârif Mehmed olarak tespit edilmiştir.

B. NÜSHALARIN İMLÂSI

Çoğunluğu harekeli olan Ravzatü't-Tevhîd nüshalarında imla bakımından en belirgin özellik Arapça'ya ait olan hareke sisteminin Türkçe metne tatbik edilmiş

olmasıdır. Harekeler aşağıdaki açıklamalarda, parantez içerisinde gösterilmiştir. Nüshalarda hareke ile ifade edilen hususiyetler şunlardır:

Türkçe kelimelerde hurûf-ı imlâ yerine çoğunlukla hareke kullanılmıştır.

kur(ı), ik(i), toğr(u), s(ö)z, n(e), deg(ü)l, d(i)d(i)

Arapça-Farsça kelimelerdeki Türkçe eklerin ünlüleri de hareke ile gösterilmiştir.

ba^cz(ı), etrâf(ı), reng(i), rûy(ı), zât(ı)na, ruḥ(u)muz, şevḳ(u)ñ

İzafet terkinin -ı/-i'si tenkitli metne esas aldığımız M nüshasında daima kesre ile; R ve Ş nüshasında çoğu zaman kesre ile, bazen de akuzatif eki ile karışma ihtimaline rağmen “ı” ile gösterilmiştir.

dest-(i) devrân, ehl-(i) meclis, ^carz-(ı) ḥâl, Ḥallâk-(ı) dehr, bâb-(ı) ḳalb, ^cömr-(i) kütah

Vasl terkinin -u/-ü'sü R ve Ş nüshalarında çoğu zaman ötre ile gösterilmiştir:

luḫ (u) iḥsân (R-117b), ^cucb (u) riyâ (R-117b), etrâf (u) ecvâfuñ (Ş-35b)

Hatta R nüshasındaki bu özellik, izafet terkinin ile vasl terkinin zaman zaman karışmasına sebep olmuştur:

“bâb-ı ḥikmet” yerine “bâb u ḥikmet” gibi.

Bazen hurûf-ı imlâ ile birlikte Arapça'daki uzun i sesini gösteren çeker işareti ile, imâleli okunuşlara işaret edilmiştir.

Mecâlî ḳalmadı bir dem ḳarâra (2108. beyit)

Yolı āḥir benefşe irdi yitdi (2111. beyit)

Aynı hecede cezme birlikte kesre kullanılarak, hecenin vezin gereği medli okunması gerektiği belirtilmiştir.

“çâr-yâre” yerine “çâr(ı)-yâre” (581. beyit)

“nehr” yerine “nehr(i)” (1576. beyit)

“destgîr” yerine “dest(i)gîr” (1400. beyit)

Aslı şeddeli olan kelime şeddesiz yazılarak veya uzun i yerine esre kullanılarak, hecenin vezin gereği kısa okunması gerektiği vurgulanmıştır.

“Ḥaḳḳuñ” yerine “Ḥaḳuñ” (3532. beyit)

“âyîne” yerine “ây(i)ne” (1577. beyit)

“gāhī” yerine “gāh(i)” (1953. beyit)

“āşīnūñ” yerine “āşinūñ” (1497. beyit)

Veze gereği bazı Arapça kelimelerde ünlü türemesi yapıldığı da hareke ile teyid edilmiştir.

ceb(i)r (3966), sey(i)r (2454), maḥ(ı)ż (5269), ‘aḫ(ı)l (3492), ṭay(ı)r (4645), kuḫ(u)l (5595), luṭ(u)f (1554), naḫ(ı)ş (3770), is(i)m (1980), res(i)m (1980)

Hareke sebebiyle Türkçe kelimelerin kök, gövde ve eklerinde, nüshalara göre farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bazen aynı nüshada bile farklı okunuşlar görülebilmektedir. Örnekler:

Kökte	Gövdede	Ekte
yir/yer	benlik/benlük	diyelüm/diyelim
dürüş-/düriş-	görin-/görün-	çokdur/çokdır
degül/degil	bildür-/bildir-	adum/adım

Ravzatü’t-Tevhid’de veze gereği hece düşmesi yapılan yerleri göstermek üzere vasl işareti () kullanılmıştır. Bilindiği üzere vasl işareti, ünlü ile biten bir kelimedenden sonra yine ünlü ile başlayan bir kelime geldiği zaman, baştaki kelimenin sonundaki ünlünün düşürülüp iki kelimenin birleştirilerek okunması gerektiğini gösterir. Metinde ikinci ünlünün üzerinde gösterilen bu işaretin, M ve Ş nüshalarında düzenli olarak kullanılmış olması, bizi veze üzerindeki şüphelerden kurtarmıştır.

Eger tevb’eylesen red yoğ o derden

Dil ü cāndan diñüz estağfiru’llah (1517. beyit)

Tazarru° eyle Mevlāya gönülden

Ḳamu ṭālibler’oldur yine hem-rāh (1656. beyit)

Kim tekebbür its’olur merdūd-ı Ḥaḫ

Evliyā aḫvālin işit al sebaḫ” (1838. beyit)

Yukarıda belirttiğimiz hususlar tenkidli metne dāhil ettiğimiz harekeli metinlere ait imlā özellikleriydi. B nüshası harekesiz olduğu için bu özellikleri taşımaz. Fakat B nüshası harekeli bir metinden istinsah edilmiş olmalı ki, hareketin yazılmadığı yerlerde ünlüler eksik kalmıştır. Daha çok akkuzatif, datif, iyelik

(3.tekil) ve görülen geçmiş zaman (3. tekil) eklerinde ortaya çıkan bu eksiklik, vezin bakımından B nüshasını kusurlu göstermektedir. Tenkidli metindeki dipnotlarda B' ye ait pek çok nüsha farkının kaynağı da budur.

Ravzatü't-Tevhîd Eski Anadolu Türkçesi'nin imlâ özelliklerini gösterir. Bunlardan en belirgin olanları şunlardır:

Türkçe kelimelerde imaleyi göstermek için e' lerin uzatılması:

idinmedi(ايدنماد 134. beyit), itmediler(اتمادلر 1102. beyit), itmege(اتماكه 1347. beyit), degül(داگل 3979. beyit)

Akkuzatif eki, görülen geçmiş zaman ve iyelik 3. şahıs ekleri kelime sonunda yer alınca “ی” nin yazılmaması:

eyled(i)(ايلد), kurtard(1) (قورترد), zulmât(1) (ظلمات)

Sonu “ā” ile biten kelimelerden sonra akkuzatif ekinin yazılışının aynı nüshada bile farklı oluşu:

اسمائی , اسمایی , اسماء gibi.

Hâ-yı resmiye ile biten kelimelerden sonra ek gelirse h' lerin bazen yazılmaması:

zümreden: زمردن zerrede: زرده

İki kelimenin bitişik yazılması:

n(e) var (نوار), sen k(i) (سنك)

Bazı Arapça, Farsça kelimelerin hurûf-ı imlâ ile yazılması:

dil (ديل), gül (كول)

C. TENKİDLİ METNİN KURULUŞU

Ravzatü't- Tevhîd mesnevîsinin elimizde yedi nüshası mevcuttur. Ancak bunlardan hiçbiri müellif nüshası değildir. Yedi nüshadan dört tanesinin istinsah tarihi bellidir. Bunları istinsah tarihine göre şu şekilde sıralayabiliriz: Mihrişah Sultan (996/1588), Vatican (1002/1594), Bağdatlı Vehbî (1066/1655), Koyunoğlu (1152/1739). İstinsah tarihleri kaydedilmemiş olan Reşit Efendi ve Şehit Ali Paşa nüshalarının, istinsah tarihini bildiğimiz Bağdatlı Vehbi nüshasıyla bir çok yönden

benzedikleri dikkate alınır, birbirine yakın tarihlerde istinsah edildikleri düşünülebilir.

Nüshaları beyit sayılarına göre de şu şekilde sıralayabiliriz:

Reşit Efendi nüshası	6134 beyit
Mihrişah Sultan nüshası	5798 beyit
Şehit Ali Paşa nüshası	5764 beyit
Bağdatlı Vehbî nüshası	5587 beyit
Koyunoğlu nüshası	4893 beyit

Elimizdeki nüshalardan Şehit Ali Paşa nüshası dışındakiler tam nüsha görünümündedir. Bunlardan en çok beyit sayısına sahip nüsha Reşit Efendi, en eksik olan da Koyunoğlu nüshasıdır. Koyunoğlu, istinsah tarihi en yeni ve en çok farklılık gösteren nüshadır. Başlıklar değiştirilmiş, veznin bozulduğu ve mananın farklılaştığı düşünülmeksizin, mısralar adeta yeniden söylenmiştir. Nüsha bu haliyle kalmamış, üzerinde tekrar değişiklikler yapılmak istenerek, birçok kelime gelişigüzel karalanmıştır. İşte bu sebeplerle Koyunoğlu nüshasını tenkitli metne almamız mümkün olmamıştır.

Tenkitli metnin hazırlanmasında Mihrişah Sultan (M), Bağdatlı Vehbî (B), Reşit Efendi (R) ve Şehit Ali Paşa (Ş) nüshalarından faydalanılmıştır. Bunlardan sadece B nüshası harekesiz, diğerleri harekelidir.

Nüshaların istinsah tarihlerini göz önüne alarak benzerlik ve farklılıklarını incelediğimizde şu sonuçlara ulaşmaktayız:

Te'lif tarihinden yaklaşık çeyrek asır sonra istinsah edilen M nüshası bize en sağlam metni vermekte, fakat diğer üç nüshadan pek çok yerde ayrılmaktadır. Eserin telif tarihine oldukça yakın bir tarihte istinsah edildiği halde, elde ettiğimiz tenkitli metinden 345 beyit eksik oluşu, bu nüshanın müellif hattından istinsah edilen başka bir nüshadan çoğaltıldığını düşündürmektedir. M nüshası tek başına bir kolu temsil etmektedir.

İkinci bir koldan gelen B, R, Ş nüshaları pek çok hatada birleşmekte, farklılıkları da çoğunlukla hareke veya imlâ ölçüsünde kalmaktadır. Bununla birlikte R nüshası B'den 547, Ş'den 370 beyit fazladır. Bu bize R'nin daha önce istinsah

edildiğini, B ve Ş'nin de R'den farklı bir yan kolun devamı olduklarını düşündürmektedir.

Tenkidli metnin oluşturulurken istinsah tarihinin eskiliği ve sağlamlığı sebebiyle en çok istifade edilen nüsha, M nüshası olmuştur. Çoğu yerde tek nüsha gibi birlik arzeden B, R, Ş nüshaları da zaman zaman kendi aralarında farklılık gösterdiği için gerektiğinde B, R veya Ş nüshalarından biri metne alınarak, diğer nüshalardaki farklılıklar dipnotta gösterilmiştir.

Nüshalardan üçünün harekeli olması ve çoğu zaman eklerde harf yerine hareke kullanılması, transkripsiyon sistemi içerisine üstün (̣), esre (̣), ötre (̣)' yi ünlü olarak almamızı gerektirmiştir.

Metnin kuruluşunda eserin ait olduğu dönem itibarıyla Eski Anadolu Türkçesi'nin dil hususiyetleri göz önünde bulundurulmuştur.

niçe-nice, dürüşmek-dürişmek, toğru-toğrı, kendü-kendi gibi Türkçe kelimelerin nüshalarda daha çok rastladığımız ilk şekilleri tercih edilmiştir.

Mülk-milk, hizmet-hıdmet, pâdişâh-pâzişâh, gönçe-gönçe, iy-ey gibi Arapça-Farsça kelimelerin de sık rastladığımız ilk şekilleri metne alınmıştır.

“ile, ilen-çün, içün” edatlarıyla “idi, ise” gibi i- fiilinin aldığı şekiller kelimeye bazen bitişik bazen ayrı yazıldıkları halde, metinde birlik sağlamak amacıyla daima ayrı yazılmıştır. i- fiilinin düşüp -y- yardımcı ünsüzünün getirilmediği yerler ise kelimeye bitişik yazılmıştır.

seyfilen, askerilen, ezhârılan gibi.

Arapça muzaaf kelimelerde ulama yapılması mümkün olan hallerde şeddeli harf gösterilmiş, diğer durumlarda ise hecenin ses değeri göz önüne alınarak şeddeli harf belirtilmemiştir.

Arapça ismi fail görevindeki kelimelerde bazan “ye” ve “hemze” nin bir arada, bazan da sadece “y” li yazılışların kullanıldığı gözlenmiş, kelimenin aslından uzaklaşmamak gâyesiyle hemzeli yazılış tercih edilmiştir: kâyim-kâ'im gibi.

Farsça kelimelerdeki vāv-ı ma °düle “h^vâce” kelimesinde olduğu gibi (^v) işaretiyle gösterilmiştir.

Tecellî kelimesi metinde bazan “elif”, bazan “ya” ile yazılmış; ama harekesi çoğunlukla “üstün” olduğu için tecellâ okunuşu tercih edilmiştir. Bu ve benzeri kelimeler kafiye ve veznin gerektirdiği durumlarda “i”li okunmuşlardır.

Vezin geređi iki kelimedenden birinde gerçekleřen unlü dűşmeleri (') iřareti ile gűsterilmiřtir. “Ne itdi/n’itdi” gibi hece dűşmesinin olduđu yerlere M ve ř nűshaları () ile iřaret etmiřlerdir. Bu sebeple hece dűşmesi metne tábî olunarak tenkitli metinde (') iřaretiyle gűsterilerek uygulanmıřtır.

Tamlama gerektirdiđi halde bűtűn nűshalarda akkuzatif eki olarak belirtilen kelimeler, hiřbir nűsha tercih edilmeyerek tamlamalı okunmuř, nűshalardaki řekilleri dipnotta gűsterilmiřtir.

Nűshalarda ekim eklerinde gűrűlen farklılıklar nűsha farkı olarak dipnota alınmamıř, farklılık kelime kűkű veya yapım eklerinde ise dipnotta belirtilmiřtir.

Metinde sıkça rastladığımız iktibaslar transkripsiyon harfleriyle ve italik olarak metne alınmış, bunlardan âyet ve hadis oldukları tespit edilenlerin anlamları ve kaynakları dipnotta belirtilmiştir. Arapça beyit ve ibarelerin anlamları da dipnottadır.

Nűshaları temsil eden M, B, R, ř harfleri ve varak numaraları, beyit numarasından űnce, sayfanın sol tarafındadır. Nűsha farkları dipnotta beyit numaraları ile birlikte, ilk mısra a, ikinci mısra b harfi ile gűsterilmiřtir. Beyit numarasından sonra tenkidli metne alınan kısım verilmiř, (:) iřaretinden sonra farklı olan kısım ve hangi nűshada olduđu belirtilmiřtir. Birden fazla nűshadaki ortak fark (,) iřaretiyle, aynı yerde farklı nűshalardaki deđiřiklikler (;) iřaretiyle, aynı mısrada birden fazla nűsha farkı varsa farkların arası (/) iřareti ile ayrılmıřtır.

D. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا	a, e, ı, i, u, ü	ص	ş
آ	a, ā	ض	ž
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	ʿ
ث	ṯ	غ	ġ
ج	c, ç	ف	f
ح	ç	ق	q
ح	ḥ	ك	k, g, ñ
خ	ḫ	ل	l
د	d	م	m
ذ	ẓ	ن	n
ر	r	و	v, o, ö, u,
ز	z	ه	h, a, e
ژ	j	ی	y, ı, i, ī
س	s	ء	,
ش	ş		

E. TENKİDLİ METİN

KİTÂBÜ RAVZATI'T-TEVHİD*

BİSMİ'LLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHİM**

Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün / Fâ'îlün

M/B/Ş 1b 1 بدأنا باسم الغنى الاحد

R 54a هوالله رحمن حى صمد

اله هو الواحد الجامع

عليم قدیر هوالصانع

سمیع بصیر جواد مرید

لنا ذوکلام و عدل مزید

هو الاول لا له الابتدا

هو الاخر لیس ذا انتها

5 هوالباطن السر فی کل شیء

هو الظاهر الحق من کل شیء

* -B, -Ş, Besmele'den sonra M.

** Bismi'llāhî'r-raḥmānî'r-raḥîm ve bihi neste'in Ş.

1 Ganî, Ehad olan (Allah) ın ismiyle başladık. O Allah Rahman, Hay, Samed'dir.

2 O Vâhid, Câmî olan İlâh'tır. Alîm'dir, Kadîr'dir, Sâni O'dur.

3 Derkenardır M / (O) Semî, Basîr, Cevâd, Mürîd'dir. Bizim için söz sahibi ve adaletin en üst düzeyde olanıdır.

4 O Evvel'dir, (O'nun) başlangıcı yoktur. O Âhir'dir, sonu yoktur.

5 Derkenardır M / O her şeyin sırrını bilendir. Her şeyde hakkı üstün kılan O'dur.

هوالمبدئى للورى والمعاد

وفيضه على الخلق ذو امتداد

هوالذات لاتدركوهاالعقول

وفى الكنه معلوب كل الفحول

له كل وصف واسم قديم

عن النقص و الشبه عار سليم

عيون البصائر سوا لاترى

لمن كان من زمرة الاوليا

10 له كل خلق ظهور الكمال

بلطف و قهر جمال جلال

ترى فى الورى اختلاف الصور

لطيف كثيف حقير غرور

ظهور الكمالات فى كل ان

على مقتضى كل يوم و شان

6 O halk için ve âhiret için Mübdî'dir. O'nun halk üzerine feyzi devamlıdır.

7 O öyle bir zâttır ki, akıllar O'nu idrak edemez; âlimler ve şairler O'nun mahiyetini anlayamaz.

8 Her kadîm olan isim ve sıfat O'nundur. (O) noksanlıktan ve benzerlikten uzaktır.

9 Evliya zümresinden olan kimseye O, görülmeyenin ötesi ve anlayışların kaynağıdır.

10 O'nun her yaratışı cemal, celâl, lutuf ve kahrının tam olarak ortaya çıkmasıylaadır.

11 Halkta latîf, kesîf, hakîr ve parlak gibi muhtelif suretler görürsün.

12 Her günün ve durumun gerektirdiği şekilde, her an O'nun kemâlâtı zuhur eder.

وان كان قلب سليم صحيح

يرى كل وصف البرايا ملبح

M 2a فمّن يرفع الله عنه الحجاب
يرى اللطف والقهر شيئاً عجاب

B 2a 15 فمّن كان قلب له قسوة
فمالم يزلها له حسرة

فمّن كان يرجو لقاء الاله

فلا بد من تركه ماسواه

K 2a بقى من فتى فى طريق الشهود
نوا انشاه رب ثبان الوجود

Ş 2a وهذا وجود علا بالبقا
ولم يحصل الا لاهل الفنا

الى ذاك معراج من انتهى

اقام له سدره المنتهى

13 Kimin selim, sahih bir kalbi varsa, halkın her sıfatını güzel görür.

14 Allah kimden perdeyi kaldırırsa, (o) lutfu da kahrı da şaşılacak şey görür.

15 Kimin katı bir kalbi varsa, o hasrette kalmaya devam eder.

16 Kim Allah'a kavuşmayı ümit ediyorsa, O'ndan başkasını terk etmelidir.

17 Şühud (Allah'ı müşahede etme) yolunda yok olan, ölümsüz olur. Rabbi ona varlık kucagını açar.

18 Bu beka ile yükselen bir vücuttur. Ehl-i fenadan başkası (bunu) elde edemez.

19 Nihayete eren kimsenin makamı, Sidretü'l-müntehâ makamı olur.

§ 2a 20 فيا من تقول اننى امة

فمالم تصلها فذا تهمة

فان كنت فى شوق هذاالمقام

تشمر تسرع يفوت المرام

فيا امنا احمد اسمعوا

الى اثره اذهبوا اسرعوا

فمن كان فى القرب جار الرسول

فقد فاز فوزاً فتم الوصول

فهذا الاصحاب ذوق سليم

كايل داء لسان الكليم

25 انبهكموا زبدة الطالبين

فكونوا بعلم من العارفين

20 Ey “Ben ümmetim” diyen kişi! Bu töhmetle ona ulaşamazsın.

21 Bu makamı arzu ediyorsan, arzun geçmeden kolları sıva çabuk ol.

22 Ey Ahmed’in ümmeti! Dinleyin! Koşun, onun izinde gidin!.

23 Kim Rasül’ün yanında komşu olursa, kurtuluşa ermiş, vuslat tamam olmuştur.

24 Bu ashab selim zevk sahibidir. Misilleme yaparak devam edin.

25 Mısralar yer değiştirmiş M / Ey taliplerin seçilmişleri! Sizleri uyarıyorum. Âriflerin ilmiyle olunuz (Âriflerin ilmine uyunuz).

MAṬLA^C *

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

Ey Ḳadīm ü Ḳayyüm ü Eḡad
Sensin ol Ḥallāḡ-ı eşyā bī^caded

M 2b Çün murāduñ oldı bir şun^c-ı bedī^c
İdesin ızhār ola ḡadri refī^c

Bu idi çarḡ-ı muṭabbaḡ bī^cfütür
Ḥalk idüp ḡatm eyledüñ yoḡdur ḡuşür

^cArş u kürs ü levḡ-i maḡfüz u ḡalem
Ḳılduñ anda cümle aḡvāli raḡam

B 2b 30 Bunlaruñ içre ^canāşır eyledüñ
Hem zevāhir hem mezāhir eyledüñ

Arzı saṡḡ itdüñ çü mā üzre ḡarīb
Tā ki zāhir ola eşyā-yı ^cacīb

Şu daḡı ḡıldı hevā üzre ḡarār
Bī-sütün lākin bi-emr-i Kirdigār

* - B; Meşnevī R, Ş, K.

26a ḡadīm ü: ḡadīm Ş / ḡayyüm u: ḡayyüm Ş.

27a şun^c-ı: şun^cı R.

27b ḡadri: ḡadr Ş.

28a çarḡ-ı: çarḡı R, Ş.

29a kürs ü: kürs R, Ş / levḡ-i: levḡ u R / maḡfüz u: maḡfüz R, Ş.

31a arzı: arz B, Ş / itdüñ: - Ş

31b eşyā-yı: eşyāyı R, Ş.

32b bi-emr-i: bi-emri R, Ş.

Nār u nūrı cem^c idüp bir yirde sen
Kıldıñ anuñ adını rūḥ u beden

Çün mükemmel eyledüñ bāğ-ı vüçüd
Her biri muḥtāc-ı feyz-i āb-ı cūd

Ş 2b 35 Meyve-i mevcūd kıldıñ ādemi
Aña ḥizmetkār kıldıñ ^cālemi

^cĀlemi ḥalḳ eyledüñ insān için
Anı da ḥalḳ eyledüñ sen şān için

Kenz-i esrāra anı kıldıñ emīn
Pes ḥilāfet aña lāyıḳdur hemīn

Mālik oldı çün ḥilāfet taḥtına
Ḥamd ü şükr itdi ol ulu baḥtına

Emr kıldıñ fevḳ u taḥt-ı ^cāleme
Zerre zerre ḥizmet ide Ādeme

40 Çün anı bu veche ta^czīm eyledüñ
Hem ḳamu *esmā* yı ta^clīm eyledüñ *

M 3a Kılmadı bir zerre emrūñden ^cudül
Devr iderler gice gündüz sağ u şol

33a nār u: nār B; nārı R, Ş.

34a bāğ-ı: bāğı B, R.

34b feyz-i: feyzi B, R.

35a meyve-i: meyveyi R.

36a için: çün B, Ş.

36b için: çün B, Ş.

39a taḥt-ı: taḥt u R.

39b zerre: -R / ide: her dem R.

40a veche: vech R.

* “İsimleri öğretti.” Bakara, 2/31.

41b şāğ u: sağ Ş.

Acu tatlu eyü yatlu her ne var
Cāmi° itdi çünki şānın Kirdigār

Oldı evlād ortasında iḥtilāf
Pür-küdūret ba°zı ba°zı oldı şāf

Şoñra evlādına emr itdūñ °aceb
*Kim °ibādet ide bile nefs ü Rab**

45 Ba°zı °āmil oldı emrūñlen senūñ
Ḥaḫḫımı kıldı edā cān u tenūñ

B 3a Çünki bunlar emre kıldı imtişāl
Añlayup maḫşūdı buldılar vişāl

Yā İlāhī bize de iḥsān kııl
Kendūñe lāyık olan insān kııl

Ba°zı *ke'l-en°ām* olup *bel hūm aḫal***
Emre ihmāl itdi ḫaldı der-veḫāl

R 55a Ḫılmağıl yā Rab bizi bu zümreden
Nār-ı fūrḫat yaḫmaya rūḫ u beden

50 Bize mürşid eyle tevfiḫūñ İlāh
Ḥāzretūñe tā ki ṭoḫru vara rāh

42a acu: acı B, Ş; ac R.

43b ba°zı ba°zı: ba°z ba°zı B, Ş; ba°z u ba°zı M.

*“Kendini bilen Rabbini bilir.” Keşfü'l-Hafā, C.2, s.262.

45a ba°zı: ba°z B / °āmil: kāmil M.

47a bize de: bize sen R.

47b olan: bizi M.

**“Hayvanlar gibidir, hatta daha da aşağıdırlar.” A'raf, 7/179.

48a ba°zı: ba°z B.

49b nār-ı: nār u B.

Zāhir ü bātıında hāfızsın Hudā
Kılma hıfzuñ bir nefes bizden cüdā

Çomağıl şeytānı izlāl itmege
Nefsümüz emründe ihmāl itmege

Ş 3a Olmayavuz tā ki maħrūm-ı ebed
Nār-ı qahra āb-ı luṭfuñ eyle sed

Ola kim pāk ola bu ālūde gil
Şāf ola şehvet hevāsından bu dil

M 3b 55 İrmez ise zerre-i fażl-ı Kerīm
Vā fezāhat vā nedāmet yā Raḥīm

Raḥmetüñ baħrına ħod yoğdur kenār
Çatresi bes ger cihān tola şerār

Çün liyākat raḥmete °ışyāndur
Ol sebebden fi°lümüz tuğyāndur

°Afvuñ ile cürmümüz mağfūr kıl
Şevķuñ ile qalbümüz pür-nūr kıl

Rü'yetüñle rūḥumuz ma°mūr kıl
Sırruñ ile sırrumuz mesrūr kıl

60 Bizde çoğdur şükr ü ħamdünde kuşūr
°Afv umuq qapuña geldük yā Ğafūr

53a maħrūm-ı: maħrūmı B, R.

54b dil: il R.

55a zerre-i: zerreyi B, R / fażl-ı: fażlı R.

56b bes: pes B, R.

60a şükr ü: şükr B.

Ḳāzīye'l-ḥācāt-ı cümle ṭālibīn
Sensin ancak yā mücībe's-sā'ilīn

ḲAŞİDETÜN °ACİBETÜN Fİ-TERTİBİ ḤİLḲATİ EŞYĀ'İ VE Fİ'L-ĀŞĀRİ'Z-
ZĀHİRİHİ Fİ'L-EVḲĀTİ MİNE'L-ESMĀ'İ EVĀYİLİ EBYĀTİHĀ
MERTEBETÜ °ALĀ-ḤURŪFİ'T-TEHECCĪ MİN EVVELİHĀ İLĀ-ĀḤİRİHĀ VE
MİN-ĀḤİRİHĀ İLĀ-EVVELİHĀ VE MİN-EVVELİHĀ İLĀ-ĀḤİRİHĀ SELĀSE
MERRĀTİN *

Mef°ülü / Mefā°ilü / Mefā°ilü / Fe°ülün

B 3b Ol mertebeye kim olmadı manzūr çü esmā
Zāt oldu hemān ḥırfeten ez-cümle müberrā

Bu rütbet-i °ulyāya dimişler eḥadiyyet
İṭlāk daḥı didi añā °ārif ü dānā

Tefhīm-i me°ān itmek için geldi °ibārāt
Ḥaḳḳā ki o ez-vaşf u isim oldu mu°arrā

65 Sābit ola ḳalbünde *ḥüve'l-ānū kemā kān* **
°Ārī ḳamudan zāt-ı basīṭi yine tenhā

M 4a Çünkim ezeli ba°zına Ḥaḳḳ eyledi iḥsān
Dünyāda açup °ayn-ı ḥüdā ḳıldı temāşā

* Ḳaşıdetün fī-tertibi ḥilḳati eşyā'ı ve fī'l-āşāri'z-zāhirihi fī'l-evḳāti mine'l-esmā'ı evāyili ebyātihā mertebetü °alā-ḥurūfī't-teheccī min evvelihā ilā-āḥirihā ve min-āḥirihā evvelihā ve min-evvelihā ilā-āḥirihā selāse merrātın R; - B (Üç satırlık boşluk var).

63b °ārif ü: °ārif B.

64a me°ān: me°ānī B / için: çün Ş / °ibārāt: °ibāret M.

** O şimdi olduğu gibidir, anlamında Arapça bir ibaredir.

66a ba°zına: - B.

- Hasretde alup irmedi ba^czı bu kemāle
 Ūlāda vü uhrāda muarrer bular a^cmā
-  3b Hılatde var ise iriur saa da hıe
 Sa^cy eyle velı tā yiyessin *menn* ile *selvā* *
- Diler ise iy talib-i Ha cn ulaın a
 Fehm eyle haayı bilesin hıket-i eyā
- 70 Zatıydı anu *kenz-i hafı* cümle kemālāt **
 Ma^crūf ola hıbb-ı ezeli ıldı tezā
- Rü'yet dileyüp cümle kümünāt u künūza
 Zatıyla yine zatına ol ıldı tecellā
- R 55b Zeyn oldu zıhūr itdi esāmı ne ki varsa
^cArz itdiler akāmı bular Haa Te^cālā
- Sırr-ı ezeli kef ola tertıb-i merātib
 Emr eyledi esmāsına ol Hayy ü tıvānā
- ānı ne taleb itdi amu oldu mu^cayyen
 Tayır ü tebeddül aa hı gelmeye alā
- B 4a 75 orsañ eger ismin diyeler rütb-i İlāhı
 A^cyān-ı sevābit daı ^cilmiyle müsemmā

67a irmedi ba^czı: ba^czı irmedi B.

* “Kudret helvası ve bildirecin eti.” Bakara, 2/57; A'raf, 7/160; Tāhā, 20/80.

** “Ben bilinmeyen bir hazine idim. Bilinmeyi diledim, birtakım insanları yarattım, onlara kendimi bildirdim ve onlar da beni bildiler.” Kefı'l-Hafā, C.2, s.362.

70b hıbb-ı: hıbbı B, R,  / ezeli: ezel .

72b akāmı: akām B, .

73a sırr-ı: sırrı B, .

75a rütb-i: rütb ü R.

Žav'ına Hudā kıldı vücūdātı mezāhir
Feyz andan irer cümleye a°lā vü ger ednā

Ṭayy eyle sözüñ oldı muḳadder ḳamu aḥvāl
Farḳ oldı nebī ile velī mü'min ü tersā

Zāhir olan āsār ḳamu işbu cihānda
Ḥükm-i ezelī üzre olur cümle hüveydā

°Ālem ḳamu °ayn oldı diseñ °ilmine cā'iz
°İlminde yine zātına °ayn eyleme ībā

M 4b 80 Ğayr oldı diseñ daḥı güzel °ālem-i mülke
Her rütbeti farḳ eyler iseñ cümleden evlā

Feyzini alur vāsıtasuz rūḥ-ı mu°azzam
Bil rūḥ-ı Muḥammed o durur maḫhar-ı a°lā

Ḳurbetde kemāle irişüp buldı vişāli
Seyrinde semāvātı geçüp cennet-i me'vā

Kümmelden olur eyler ise seyr ü sülūki
İsrine muvāfıḳ o şehūñ pīr ü tüvānā

Leşker ḳamu ervāḥ-ı şafāda ne ki varsa
Ol maḫhar-ı a°lādan idüp eyledi inşā

76a vücūdātı: vücūdāt B.

76b vü ger: eger M.

77b mü'min ü: mü'min B.

78b ḥükm-i: ḥükmi B, R, Ş.

80a ğayr: ğayrı R.

80b eyler iseñ: eylerseñ R / cümleden evlā: cümle evvelā R.

81b o durur: odur R / maḫhar-ı a°lā: cümleden evlā B, R.

82a vişāli: vişāl R.

82b seyrinde: sīretde M / cennet-i: cennet ü R, Ş.

83a olur: olup M / eyler ise: eyler iseñ M / seyr ü: seyr-i R.

84a leşker: leşkeriñe R / ḳamu: -R; gehī B, Ş.

- 85 Maḥbûb-ı Hudâ maṭlab-ı ervâḥ-ı laṭîfe
 Kıldı kamuya Ḥayy ü Beḳâ merci^c ü melcâ
- Ş 4a Nâmına didi ^câlim olan ^câlem-i ervâḥ
 Tecrîd ü leṭâfetde kamu şems-i muşaffâ
- Vardur yine andan berü bir rütb-i mişâlî
 Naḳş anda hep eşyâ nite mir'ât-ı mücellâ
- Her şey ne ki var zâhir ü bâṭın mütemessil
 Olup görünür şanasın âyîne-i ferḫâ
- Lâ-ḫavle velâ kuvvete illâ ki min'allâh **
 Tertîb-i ^cavâlim ḫikem üzre eyledi ibdâ
- 90 Yârân-ı şafâ hem daḫı aşḫâb-ı küşûfât
 Yârini bulur bunda olur rü'yet-i rü'yâ
- B 4b Yüsr ile kı lup mer te be -i mülk -i ş e h â d e t
 Ḥalk itdi ^cavâlimde bunı rütbet-i süflâ
- Lâ dime bu tertîbe dürüş ḫikmetin aña
 İnkârı ço tā olmayasın cümleden eşḳâ
- Her zerre ki var ^câlem-i mülk içre ihâṭâ
 İtdi ne ki var ^carş-ı ^cazîm evsa^c-ı a^clâ

86b tecrîd ü: tecrîd-i R.

87a berü bir: bir bir R.

88b âyîne-i ferḫâ: âyîne-i ferḫâ Ş.

89b Bu mısradâ vezin bozuktur.

*“(Her türlü) kuvvet ve kudret ancak Allah’tadır.” Keşfü'l-Hafâ, C.2, s.362.

90b yârini: yârin B, R.

91a mer te be -i: mer te be yi Ş.

91b ḫalk itdi: ḫalk-ı M, Ş.

92a dürüş: düriş Ş.

92b inkârı: inkâr B, R.

93b ^carş-ı: ^carş u R / evsa^c-ı: evsa^c u R, Ş.

- M 5a Viridi anuñ ardınca Hudā kürsiye zīnet
Envā^c-ı meşābīḥ ile şan kevkeb-i raḥşā
- 95 Naẓm olmak için cümleten eşnāf-ı havādiş
Halk eyledi Haḳ *seb^ca semāvāti tıbāḳā* *
- Ma^clūmuñ ola her birisidür müte^caddid
Vaẓ^ceyledi her birine bir kevkeb-i zībā
- R 56a Lākin bular içre ḳamudan eẓva' ü enver
Hürşīdi Hudā eyledi der-rütbet-i vuşḫā
- Gündüzle gice fark ola seyr itdi semāvāt
Geh rüz ola geh zūlmet ü geh leyle-i ḳamrā
- Ḳıldı bular içre yine tertīb-i ^canāşır
Ba^czında keşāfet ḳodı ba^cz elṫāf u aşfā
- 100 Ferş eyledi şu üzre yiri sākin ola halk
Te'sīr-i kevākibde daḫı maẓhar ola tā
- Ġaym eyledi tā yiryüzine neşr ide bārān
Envā^c-ı ni^cam bitüp ola cennet ü mer^ca
- ^cÄlemde Hudā eyledi çok şun^c-ı ^cacā'ib
Şanma ki lisān ile beyān eyleye servā

94b meşābīḥ ile: meşābīḫle B, R, Ş.

* "Yedi gök." Bakara, 2/29; İsrā, 17/44; Mü'minûn, 23/86; Fussilet, 41/12; Talak, 65/12; Mülk, 67/3; Nûh, 71/15.

97b hürşīdi: hürşīd B.

98b Geh rüz ola geh zūlmet ü geh leyle-i ḳamrā: Gāh rüz ola gāh zūlmet ü gāh leyle-i ḳamrā B.

99b elṫāf u: elṫāf B, Ş.

100b kevākibde: kevākib R.

101a neşr: neşr B.

101b cennet ü: cennet-i B.

102a şun^c-ı: şun^c u Ş.

Zāhirde mevālīde çü ümm oldı °anāşır
Eflāk-i mu°allāyı dağı eyledi ābā

Ş 4b Tavrını tamām eyledi bu °ālem-i mülküñ
Lākin dağı yoğ rūhı hemān cism-i müsevvă

105 Zābı itmek için cümle ne var zāhir ü bāhın
Nefh eyledi rūhın yaradup Ādem ü Havvā

Şanma ki cihān kâ'im ola olmasa insān
Bu mes'eleye eyle ehi °ilm-i yağınā

B 5a Şāh eyledi tertīb ile eflāk ü °anāşır
Tā müntic ola ādem-i kübrā ile şugrā

M 5b Sırrına Hudā mazhar idüp eyledi teşrif
Didiler aña anuñ için °ālem-i kübrā

Zeyn oldı cihān anuñ ilen buldı hayātı
Sırrı ile hākim zi-şerā tā-be-süreyyā

110 Rūhını bu mülküñ diledi eyleye bākī
Halk eyledi ba°zın racül ü ba°zını ünşā

Zātında olan zāhir olup buldı kemālī
Tertīb ile halk eyledi vü didi *fesevvā* *

103b eflāk-i: eflāki M, R.

104b rūhı: rūh B.

105a için: çün R / zāhir ü: zāhiri R.

107a tertīb ile: tertible B, R, Ş / eflāk ü: eflāki vü Ş; eflāk B, R.

108b anuñ için: anuçün B, R, Ş.

109a anuñ ilen: anuñlan B, R, Ş.

110a rūhını: rūhın B.

110b ba°zın: ba°zını Ş / racül ü: racül B, R.

111b tertib ile: tertible B, R, Ş.

* "O Rabbin ki (her şeyi) yarattı da düzenine koydu." Kiyâmet, 75/38; A'lâ, 87/2.

Dünyâda gelüp buldı kamu cümle merâtib
Ger ola velî vü ger ola Hıẓr ile Mūsā

Halk eyledi pes Hâzret-i ʿĪsā niçe tayrı
Çekdi bu kadar şiddeti Eyyüb ile Yaḥyā

Hükm eyledi hikmet ile bu ʿâlem içinde
Geh luḫfı gehî ḳahrı cemâlen ve celâlâ

115 Cem^c oldı çü Mūsā ile Fir^cavn kıılır baḫş
İlzâm içün ol eyledi zâhir yed-i beyzâ

Şebt eyledi ʿıṣḳını göñülde o şehüñ çün
Terk itmedi mi Yūsuf içün ʿırzı Zelîḫâ

Tecrîdi tamâm itmiş iken dünyâda ʿĪsā
Envâ^c-ı ʿazâb eylediler aña Yehüdâ

Ba^czısı gelüp küfr ile gitdi yine hergiz
Görmedi cihânda elem ü zaḫmet ü ĩzâ

Aşḫâb-ı nübüvvet şu kadar çekdi şedâ'id
Biçmedi mi Cercîsi ʿadü ev Zekerıyyâ

120 Ol şâh-ı cihân ḫılḳat-i kevneyne sebebken
Menşür-ı nübüvvetde olup ismi de tuḡrâ

112b vü ger ola: vü ola ger M / Hıẓr ile: Hıẓırla B, R.

113a niçe: nice B, R.

113b şiddeti: şiddet B / Eyyüb ile: Eyyübla B.

114b geh: gâh B / luḫfı: luḫf u M; luḫf B / ḳahrı: ḳahr u M; ḳahr B.

115a kıılır: kıılıp R, Ş.

116a ʿıṣḳını: ʿıṣḳın B, R.

116b itmedi mi: itmedi M, R / içün: çün R / ʿırzı: ʿırz-ı R.

117a itmiş iken: itmişken B, R, Ş / dünyâda: dünyede M, B, Ş.

118a küfr ile: küfrle R, Ş.

119a nübüvvet: şedâ'id M.

120b ismi: ism B.

Bulmuş iken ol urbet-i *avseyini ev ednā* *
Olmuş iken ol zāhir ü bātında müvellā

M	6a	Ta ^c zīm idüben söyler idi aña cemādāt
R	56b	Virürdi yimiş emri ile bir urı urmā
Ş	5a	
B	5b	Şānī yoğ iken kendü ile a arasında ılımış idi Cibrīl dağı <i>leyle-i İsrā</i> **

Cāmi^cdi kemālātını esmā vü şıfātuñ
Şānıydı müzekkā vü muşaffā vü mu^callā

125 ükmine anuñ tābi^c idi zāhir ü bātıñ
ayra dimedi aña didi a *fetedellā* ***

aşletdi aña *asen-i alā* -ı nübüvvet ****
Lu eyler idi aşm iken aşāb-ı elīpā

Devletde vü urbetde yoğ iken aña marūn
Envā^c-ı belā ekdi vü ol itmedi şekvā

Zikr olmaz anuñ fazl u kemālātı dil ile
Cem^c olsa cihān alı nihāyet bula dūnyā

* “İki yay aralığı kadar, yāhut daha az kaldı.” Necm, 53/9.

122a söyler idi: söylerdi Ş.

122b emri: emr B, R.

123a yoğ iken: yoğken Ş / kendü: kendi Ş.

** “İsrā gecesi.” İsrā, 17/1.

124a kemālātını: kemālātın R.

124b müzekkā vü muşaffā: muşaffā vü müzekkā M.

125a tāb^ci idi: tābi^cdi B.

*** “(Yere doğru) sarktı.” Necm, 53/8.

**** “Ben güzel huyları tamamlamak için gönderildim.” Seçme Hadisler, s.9,10.

126b eyler idi: eylerdi Ş / aşm iken: aşmken Ş.

127a yoğ iken: yoğken B.

128a fazl u kemālātı: kemālātı fazlı B.

128b alı: al B.

Raḥmāna cemāl ile celāl oldu şıfāt çün
Lāzım gehī emn ola cihān geh ʔola ğavġā

130 Zāyirler içün itdi binā çünki Süleymān
Altun u ğümüş kerpiç ilen Kūbbe-i Şaḥrā

Sīretde vü şūretde müretteb ve mükemmel
Kılımsdı gelüp yıkmadı mı enḥas-ı a^cdā

Şevk ile binā itdürüben beyti Ḥalīle
Maḡbūl oluban ʔodı adın Ka^cbe-i ^culyā

Şıdḡ ile gelen ʔullarına eyledi va^cde
Dünyāda vü uḥrāda ide anları irzā

Ẓımnında anuñ kılıms iken bunca kerāmāt
Büthāne idinmedi mi küffār anı ḥaşā

135 ʦoldı niçe müddet içi eşnām ile küffār
Sulṡān-ı cihān geldi yine eyledi ezkā

M 6b Ẓulm ile ^cadālet müte^cākib olagelmiş
Ġāhī birisi geh biri ḥükmin ider icrā

129a cemāl ile celāl: celāl ile cemāl M.

129b gehī: ğāh B; geh ü Ş / emn ola cihān: ola emn-i cihān R / geh: ğāh B.

130b altun u: altun B, R / ğümüş: ğümüş R / kerpiç ilen: kerpiçlen B, Ş; kerpüç ilen M.

131a ve: ü M, R / yıkmadı mı: yaḡmadı mı M.

132a itdürüben: itdirüben M / Beyti: Beyt B.

133b uḥrāda: uḡbāda B.

134a kılıms iken: kılımsken B, R, Ş.

135a niçe: nice B, R / eşnām ile: eşnāmıla B, Ş.

135b ezkā: ezkā R.

136a olagelmiş: olıgelmiş B, Ş; ol gelmiş R.

136b geh biri ḥükmin ider: ğāh biri ḥükmin ider B; ḥükmin ider geh biri M.

°İlminde yine āhîri küffâr ola gâlib
Hed̄m eyleyüben için ü taşın ide yağmā

Ġaybında muḳadder ne durur kimsene bilmez
Ḥayretde ḳalur bu arada fāzıl u dānā

B 6a Fi'l-cümle bilinmez ki kemīninde ne meknūn
Her sā°at içinde ya ne şey eyleye peydā

Ş 5b 140 Ḳā'il olalum emre ne kim gelse Ḥudādan
Rāzī olalum luḳfina vü ḳahra °aleynā

Kim geldi cihān içre cefā çekmedi bir dem
Bağlandı bu tertibe çü bu ḳubbe-i mīnā

Leylen ve nehāran ṭolanur çarḥ-ı muṭabbaḳ
İḫyā ide mevtāyı vü mevtā ola iḫyā

Mümkin mi şanursın ki beyān olına aḫvāl
Ya °aḳl-ı serī° eyleye a°dād ile iḫşā

Naḳḳāş-ı ezel her ne ki naḳş itdi derūna
Cāndan diyelüm biz de *semī°nā ve eṭa°nā* *

145 Vird eyle göñül fikr-i Ḥudā zıkr-i devāmı
Sa°y it dü-cihānda bulasın maḳşad-ı aḳşā

137b için ü: için B; için R.

140a emre ne kim: ne kim emir M.

142b ola: ide M.

143b a°dād ile: a°dādla B, Ş.

144b biz de: biz R.

* “Duyduk ve boyun eğdik.” Bakara, 2/285; Nisâ, 4/46; Mâide, 5/7; Nûr, 24/51.

145b maḳşad-ı: maḳşūd-ı B.

Hālik olur eşyā çü bilürsin ne ki varsa
Fikr eyle yoluñ °usrını zād eyle müheyyā

R 57a Lāyık nesi var ḥazretüñe °abd-i za°ifüñ
Umar velī luṭfuñ buluban ḥālet-i ḳurbā

Yā Rabbī rasūlüñ ḥaḳı çün eyleme maḥrūm
Göster bize vechüñ diyelüm biz de ra°eynā

DER-NAŞİḤAT-İ İNSĀN*

Mefā°ilün / Mefā°ilün / Fe°ülün

Gel iy sīretde ḥayvān şüret insān
Geçürdüñ °ömri zāyi° bunca ezmān

M 7a 150 Uyup nefsuñ murādātın idersin
Ḥilāfī semte ha düşmiş gidersin

Çü nūr-ı rūḥa ḡālib zulmet-i nefis
Bilinmez sağ u şol u pīş ü yā pes

Niçün ḥālüñ tedārük eylemezsın
Ya rūḥı Ḥaḳḳa sālīk eylemezsın

Gözüñ aç ḥālüñi fikr eyle bir dem
Gelüp °aḳluñ başuña ola hem-dem

146b °usrını: °usrın B.

147 M nüshasında 147. ve 148. beyitlerin ikinci mısraları yer deḡiştirmiştir.

148 M'de bu beyit derkenardır; 148a yā Rabbī: yā Rab Ş / ḥaḳı çün: ḥaḳḳı çün B, R.

* - B (Bir satırlık boşluk var); Başlık R'de 152. beyitten sonradır.

149a iy: ey R / şüret: şüretde R.

149b °ömri: °ömr R, Ş.

151a nūr-ı: nūrı B, R, Ş / zulmet-i: zulmeti B, R, Ş.

151b pīş ü: pīş B.

- B 6b Ne yirden geldüñ ü qanda gidersin
Tefekkür eyle bir dem gör n'idersin
- 155 Senüñle maqlabuñ çün nisbet ü fark
Tebâyündür nitekim ğarb ilen şarq
- Mizācuñ mümtelī emrāz-ı qasvet
Ṭabībe ʿarż-ı hāl it qılma nefret
- Ş 6a Ne emr itse qabül it cān u dilden
Ne şerbet kim şunar iç qoma elden
- Şaḥīḥ ola mizācuñ ez-seqāmet
Muşaffā ola dil zā'il şeqāvet
- Müsellem eyle her hālüñ ṭabībe
Ola kim olasın vāşıl ḥabībe
- 160 Eger şīrīn eger telḥ eylegil nüş
Şafālar ḥāşıl olup cem^c ola hüş
- Muḥālif emr ide qılma ḥilāfı
Ḥilāf itmekle sālīk oldı şāfī
- Eger teklīf ide envā^c-ı perhīz
Qabül it qıl ḥilāfından da perhīz

154a yirden: yerden R / geldüñ ü: geldüğüñ R, Ş.

155b ğarb ilen: ğarb ile R; ğarblan B, Ş.

157b şunar: şunarsa M.

158a ez-seqāmet: ez-seqavet Ş.

158b dil:- Ş.

159a eyle: ola B.

159b kim: ki Ş.

160b olup: ola M.

161b itmekle: itmekde R.

162b ḥilāfından da: ḥilāfında R.

Ḥilāf ile olur emrāza tedbīr
Ṭabī^cat kılsa ībā ide te'sīr

- M 7b Gelür mekrūh evvel ba^czı hālet
Olur ōñında ḥayr u istiḳāmet
- 165 Görinür ba^czı ḥāl evvelde maḥbūb
Olup āḥırde ōer ḥāl ola maḳlūb
- Marīza her devā kim ola acı
Mu^cayyendür anuñ oldur ^cilācı
- Çü yoḳ ^caḳl-ı selīmūñ bil muḳarrer
Hücūm itmiş marāz olmuş muḡayyer
- Marīz olsa olur ^caḳluñ ḳuşūrı
Ne bilsün ḳāşır ālām u ḥuzūrı
- Muzırr u nāfi^ci farḳ eylemez ol
Şavāb ilen ḥatā bel ōaḡ ilen ōol
- B 7a 170 Degül mümkin ^cilācı kendü itmek
Nitekim bilmedügi yola gitmek
- R 57b İçer zehri ōanur tiryāk-i ekber
Ḳılur kendin helāk ol ^caḳl-ı ebter

165a görünür: görünür R / ba^czı: ba^cz Ş.

166b oldur: olur B, R.

167a yoḳ ^caḳl-ı selīmūñ: ^caḳlı selīmūñ yoḳ R; yoḳ ^caḳlı selīmūñ Ş.

168a olsa: olsam Ş.

168b ālām u: ālām B.

169b ōavāb ilen: ōavāb ile M, R, Ş / ōaḡ ilen: ōaḡlan B, Ş.

170a kendü: kendi Ş.

171b ^caḳl-ı: ^caḳlı Ş.

Düzer kendüsi bir ma^ccün-ı hāşı
Yiyen bulur vücūdından hālāşı

İder ^cindīce bir terkīb-i şerbet
Gelür bir kabz-ı mühlik vaqt-i līnet

Pes imdi oldı her bir şahşa lāzım
Bulup bir hāzıķı ola mülāzım

Ş 6b 175 apusunda olup anuñ ğulāmı
Aña ^carz ide aḥvālin tamāmı

O hāzıķ istimā^c eylerse ķālin
Görüp nabzın çü teşḥīş ide hālin

Ğidā vire mizācına muvāfıķ
ıla muğlā vü şerbet aña lāyıķ

M 8a Olup ķārūre-i ķalbine nāzır
Virüp şerbet ola yanında hāzır

Dimişler şerbeti tiryāk ü semdür
Şoñında ya feraḥdur yāḥū ğamdur

180 Kūdūrāt-ı sivādan ola çün pāk
Aña menzil-geh ola fevķ-ı eflāk

172b vücūdından: vücūdında R.

174a oldı: oldur Ş.

177b muğlā vü: muğlāb ü B.

179a tiryāk ü: tiryāk Ş / yāḥū: yāḥūd R.

180a kūdūrāt-ı: kūdūrātı R.

180b menzil-geh: menzil-gāh B / fevķ-ı: fark-ı M, B.

Eger emrāz-ı alb olursa zā'il
Olur ol malab-ı alāya vāıl

ucüb ref^c ola vü āyīne āfī
ıdā muqlā vü erbet ola āfī

u kim ālib ola bu delū sōz bes
ürü^c it bir yola daı sōzi kes

DER-NAİAT-İ İVĀN*

Mefāılūn / Mefāılūn / Feılūn

Gel imdi cem^c-i aıl it iy arında
īlac itdür özüne a iken ba

B 7b 185 Var iken elde udret zāyi^c itme
Ki ıfru'l-yed cihāndan öyle gitme

Müfīd olmaz bir anda bi nedāmet
abūl itmez sōzüm ehl-i hamāat

Marīz-ı ubb-ı keretsin muarrer
İüp vadet arābın ol mūnevver

Taī it gel mizācu iy birāder
Naıyyü'l-bāl olup iç āb-ı Kever

181b malab-ı: malabı B, R, .

182b muqlā: muqlāb B.

183a sōz: sōze R / bes: pes B; sen R.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

184b a iken: aken .

186b ehl-i: ehli B, R, .

188b āb-ı: āb u B.

Gidüp asvet gelür envār-ı rahmet
Bulur urbet olan aşāb-ı himmet

190 anursın sen seni halk itdi Allāh
Yimek içmek temāa seyr her gāh

M 8b Seni āyīne ıldı her kemāle
Silüp āyīne vāıf ol bu hāle

 7a Muaffā eyleseñ mir'āt-ı albi
Dü-kevnüñ zāhir olur saña ğaybı

amudan malab-ı a°lā vü cūduñ
Bilürseñ zübdesisin bu vüçüduñ

Niçün emründe eylersin tekāsül
Tedārük vatidür itme teğāfül

R 58a 195 Bilüp kendüñi adrüñ ılma zāyi°
anāyi° cem° idüpdür sende āni°

Bu tertīb ü bu evzā° u bu eşkāl
Virüpdür zümre-i nādāna işkāl

Seni intāc için işbu ıyāı
Müretteb ıldı bilmez alb-i āı

190b seyr: seyr ü M, B, R.

192b ğaybı: albi B, R.

193a malab-ı: malabı R / vü cūduñ: cūduñ R.

195b idüpdür: idüp R.

196a tertīb ü: tertīb  / evzā° u bu eşkāl: eşkāl ü bu evzā° B.

196b zümre-i: zümreyi R.

Semāyı kıldı şugrā arzı kübrā
Seni müntic ola esmā-yı hüsna

Muqaddem tālī vü mevzū^c u maḥmūl
^cAnāşırdur qamusı sende mec^cül

200 Qazāyā her ne var qalbūnde zāhir
Gider ^caks ü tenākuş eyle tāhir

B 8a Çü sensin munfaşıl bul ittişāli
Müzīl ol şartı ref^c it ihtimāli

Olupdur cümle eczāsı yaqīnī
İzāl'it şekk ü zan kesb it yaqīni

Çü şugrā mūcib ü kübrāsı küllī
Bulındı şart-ı mūcib oldı küllī

Netīce ḥāşıl u da^cvāsı şābit
Ol imdi sen de bu da^cvāya qānit

M 9a 205 Netīce şüretā gerçi mu'aḥḥar
Ḥaḳīqat bil muqaddemdür muqarrer

Delīl ile bu da^cvā oldı taḥḳīq
Taşavvur eyle ḥāşıl ola taşdīq

198a arzı: arz B.
199a mevzū^c u: mevzū^c B.
200a zāhir: tāhir B.
200b tenākuş: tenākuş M, B.
201b şartı: şart B / ihtimāli: ictimāli B.
203b bulındı: bulundı R, Ş.

Gel imdi sen de bu fenne şürü^c it
Bu aşl olsun fününü hep fūrū^c it

Kitābına vücūduñ şuğl-ı kalbī
Kılursañ hāşıl olur nuṭk-ı ğaybī

Kināyāt u işārāt anda çoğdur
Belāgatda kütübde mişli yoğdur

Ş 7b 210 Kemālātını sende cem^c kıldı
Seni mevcūda küllen şem^c kıldı

Çalanın saña hizmetkār idüpdür
Senüñ tahmīrünüñ hoş kār idüpdür

Senüñ nūruñla bulmuşdur zuhūrı
Bilür bu hāli terk iden ğurūrı

Ki sensin mażhar-ı nūr-ı İlähī
Çamu eşyāyı müzhirsin kemāhī

Çü şānuñ mażhar u müzhir muḥaḳḳaḳ
Dürüş ref^c it hicāb olğıl muvaffaḳ

215 Dilerseñ saña fetḥ ola bu hālet
Fenā rāhına sālīk ol tamāmet

209a kināyāt: kitābāt M.

210a kemālātını: kemālātın Ş.

211a hizmetkār: hıdmetkār Ş.

213a mażhar-ı: mażharı B, R, Ş / nūr-ı: nūrı R, Ş.

214a mażhar u: mażhar-ı M.

214b dürüş: düriş M.

İrerse yoqlıguñ şehrine rāhuñ
Bulursıñ anda hāzır sen İlāhuñ

B 8b Olursañ sen de ğavvāş işbu baħra
İrer işbu düredden saña behre

°Urūc itmek dilerseñ bu semāya
Çü nefis ü ğalb ü rūhuñ eyle pāye

M 9b Dü-kevni bil vücūduñ eyle ifnā
Tecellā ğıla Mevlā ide ibķā

R 58b 220 Gözükmez gözüñe ol demde ğayrı
Her ānda eyle vechu'llāha seyri

Fenāsında fenānuñ bul bekāyı
Fırāğından ğalāş ol ol liķāyı

Ğılursañ bunda sen taħşīl-i ğurbet
Bilā-şek hāşıl ola bunda rü'yet

Eger sen görmeseñ bunda Ğudāyı
Refīķuñdur dü-°ālemde cūdāyı

Ṭarīķ-ı kesb-i ğurbet oldı tevħīd
Bu rāha gitmez illā ehl-i tecrīd

216a yoqlıguñ: yoqlıguñ R.

216b hāzır sen: hāzırsın R.

218a °urūc: ğurūc Ş.

218b ğalb ü: ğalb B.

219a bil: bel R.

220b vechu'llāha: vechu'llāhı B.

DER-TERGİB-İ TĀLİBŪN *

Mefā^cilün / Mefā^cilün / Fe^cülün

- 225 Gel iy t̄alib s̄ülük eyle bu r̄aha
Tecerrüd h̄aşı̄l it v̄aşı̄l ol İ̄lāha
- Mesāfe arada ger bī-nihāyet
Velī olsa hidāyet ola s̄ā^cat
- Ş 8a Merātib üzre seyr itseñ t̄arīkat
Saña keşf olur esrār-ı h̄aķīkat
- Nüzül eyler semā-yı k̄albe Sübhān
Gider z̄ulmet t̄olar dil nūr-ı ^cirfān
- R 59a Açup ol vech-i b̄aķīden hicābı
K̄ılur bī-vāsīta saña h̄iṭābı
- 230 Gidüp taķlīd olursın ehl-i taḥķīk
Celīsūñ H̄aķ delīl olursa tevfiķ
- Nazar k̄ıl evvelā bu k̄ā'ināta
Ki maḫhar oldı esmā vü şīfāta
- M 10a Velī her zerre maḫhar bir kemāle
B 9a Görüp söz söyle k̄alma k̄ıl ü k̄ale

* - B (Bir satırlık boşluk var); Der-tergīb-i s̄alīkīn R, Ş.
225a iy: ey R.
227b olur: ola M / esrār-ı: eşrār-ı M.

Giderse °ayn-ı dil taqlid-h°abın
Görür halkuñ haṭā ile şavābın

Eger keşf olsa saña ḥāl-i °ālem
Mübeyyen ola ḳadr-i şān-ı ādem

235 Bilürsin cümle eşyā ḥikmetini
Ġazabdan farḳ idersin raḥmetini

Görürsin zerre yoḳ °ālemde zā'id
Ki her bir zerre cāmi°dür fevā'id

Mufaşşal fehmi olıduḳda bu aḥvāl
Teveccüh kendüñe it ḳılma ihmāl

Pes andan fāriḡ ol gel bu yola git
Vücüduñ mülkini seyr ü sülük it

Ne gence künc olmışsın bilürsin
Ne kenze maḥzen olmışsın bulursın

240 Mütemmimsin mükemmilsin bu dehri
Mükemmel cāmi° olduñ nehr ü baḥrı

Vücüduñ ḳaṭre ammā baḥr-i °ummān
Ki sensin Maḥzen-i Esrār-ı Raḥmān

233a ḥ°abın: ḥābın B.

233b şavābın: şevābın B.

234a olsa: ola M.

234b ḳadr-i: ḳadri B, R.

236b her: - B.

237a olıduḳda: olundukda M, Ş.

239b bulursın: bilürsin R.

240b mükemmel: mükemmil Ş.

241b Maḥzen-i: Maḥzeni B, R.

Muḥīṭ olduñ ne varsa zī-vücūdı
Anuñçün saña emr itdi sücūdı

Görürsin şānuñı zāhirde aşğar
Velī ma^cnen amudan olduñ ekber

Ki şūretde vücūduñ ḥadd-i maḥdūd
Velī sīretde cāmi^c ayr-ı ma^cdūd

Ş 8b 245 Kemāl oldur var iken şeyde āye
Ola cāmi^c umūr-ı bī-nihāye

M 10b Şu dem kim ^cālem ü ādem bilindi
Pes insān ^cālem-i kübrā bulındı

Eger sen fetḥ iderseñ bu tılısmı
Görürsin cāmi^c olduñ cümle ismi

B 9b Olursın anda kenzu'llāha vāıf
Emīnüm *o/* diyü emr ide hātif *

Müsellem ola saña genc-i esrār
Ki yokdur yār ile ortada ayār

250 Velākin ketm idüp ḥıfz it emānet
Ki ızḥār eylemek āyet ḥıyānet

245b umūr-ı: umūrı R, Ş.

246a ^cālem ü: ^cālem R.

246b ^cālem-i: ^cālemi R, Ş / bulındı: bulundı M, R.

247a sen fetḥ iderseñ: fetḥ ider iseñ M.

248a anda: onda R, Ş / kenzu'llāha: kenzu'llāh Ş.

248b diyü: deyü R.

* “Ol, hemen oldu.” Bakara, 2/117; Âl-i İmran, 3/49,59; En'am, 6/73; Nahl, 16/40; Meryem, 19/35; Yâsin, 36/82; Mü'min, 40/68.

249b yār ile: yārıla Ş.

Anuñçün naql olur bu söz selefden
Bilürseñ nefsi bildüñ Rabbüñi sen *

Beyân olmaz bunuñ yüz biñde biri
Eger yüz biñ yıl olsa kişi diri

Çü mümkün olmadı bunuñ tamāmı
Bir üslūba dağı sevķ it kelāmı

R 59b Ve ammā bunda bir kaç hoş kelām it
Ki sālīk olana terġīb-i tām it

DER-TERĠĪB-İ SĀLİKŪN **

Mefā^cīlün / Mefā^cīlün / Fe^cülün

255 İre bu hāle ger seyrinde sālīk
Olur miftāh-ı ġayba cümle mālīk

Olur pes cümle eşyāya müdebbir
Kimi muzlim kimi anuñ münevvir

Қıılır anı Hudā mülke hālīfe
İrer her şey'e destinden vazīfe

Bu zevķ olmaya yitüp bitmeyince
Bu ķīl ü ķāli sen hāl itmeyince

251a olur bu söz: olupdur bu M.

251b nefsi: nefis B.

* "Kendini bilen, Rabb'ini bilir." Keşfü'l-Hafâ, C.2, s.262.

** - B (Bir satırlık boşluk var); Der-Duġūl-i Sālīk Fī-Ĥıᡥn-ı Tevhīd R; Der-Duġūl-i Sālīk Fī-Ĥıᡥnı't-
Tevhīd Ş.

256a olur pes: olursın M.

256b münevvir: münevver R.

257a mülke: milke M, R.

257b destinden: destinde R.

258a olmaya: almaya B.

- M 11a Gel imdi sâlik ol t̄alib t̄arīkat
Olasın vâşıl-ı kenz-i haķīkat
- 260 Müzekkâ eyle nefsüñ kıl şürü^c
Muşaffâ eyle qalbüñ bul fürü^c
Kılursañ sa^cy-ı tal̄if-i ^canâşır
Küdüretten şafâ bulur cevâhir
- Ş 9a Nuķuş-ı ğayrdan qalb olsa hâlî
Tecellâ eyleye Haķkuñ cemâli
- B 10a Mücellâ eyle rûhuñ her şıfatdan
Muḥallâ ola sırruñ ma^crifetden
Müzeyyendür evel ^cirfân ilen rûḥ
Muẓi bi'z-zât olındı nitekim yoḥ
- 265 Velî nûrını ḥâcib ğaym-ı ğayrı
Götür gözden ḥicâbı eyle seyri
Fenâ şahrâsına ger irse râhuñ
Bulursın vech-i bâķisin İlâhuñ
Muḥîṭ olmuş görür nûr-ı İlâhı
Görür ol nûrla eşyâyı kemâhî

259b vâşıl-ı: vâşılı B, R / kenz-i: kenzi B, R, Ş.

261a tal̄if-i: tal̄ifî R.

263b muḥallâ: mücellâ R / ola: olsa R.

264a evel: ezel B, R, Ş / ^cirfân ilen: ^cirfânlan B, Ş.

264b olındı: olundı M; oldı B, R, Ş.

265a nûrını: nûrın R.

266b bulursın: bilürsin M.

267a nûr-ı: nûrı R, Ş.

267b nûrla: nûr ile M, R / eşyâyı: eşyâ M.

Münezzehdür egerçi şeş-cihetden
Muht olmış kamuyı her cihetden

Çatında cümle eşyā olsa hālik
Bulur tevḥīd-i ḥāş ol demde sālīk

270 Ne kim var ise maḥv itse vücūdı
Çılup teslīm-i rūḥ itse sücūdı

O demde qalmaya maṭlūb u ṭālīb
Vücūd-ı Ḥaqq ola mecmū^ca ḡālīb

Ne rā'ī var ne mer'ī ^cilm ü ma^clūm
Hemān ol vech-i bāḡī ḡayr-ı ma^cdūm

M 11b Ḥaqqı ol dem muvaḥḥid yine Ḥaqqdur
İşitmeyen bunı bāṭıl qulaḡdur

Fenādan soñra redd olsa vücūdı
Bulur qalbin ṭolu envā^c-ı cūdı

275 Budur ^cilm-i ledünnī kenz-i Raḡmān
Ki biñde bir qulına ider iḡsān

Buña nātīḡ durur Çur'ān-ı a^czam
Dürüş kesb eyle ol *insān-ı ekrem* *

271a maṭlūb u: maṭlūb B, R.

271b vücūd-ı: vücūdı B, R, Ş.

272a ^cilm ü: ^cilm B, R.

274b ṭolu: dolu B.

275a ^cilm-i: ^cilmi B, R, Ş / kenz-i: kenz ü R.

276b dürüş: dürüş Ş / eyle: - R.

* “Biz Âdem oğullarını (öbür yaratıklardan) üstün kıldık.” İsrâ, 17/70.

Bu hālātuñ kaması zevke rāci^c
İdenler zevk buldı naşş-ı kātı^c

R 60a İdüp sa^cy-i belīgi sen de zevk it
Aña bir sālīk olduğı yola git

B 10b Kılursañ hışn-ı tevḥīde duḥūli
Sürersin taşra teşbīh ü ḥulūli

Ş 9b 280 Çü ḫālib olana bu deñlü besdür
İbārāt isteyen bil bü'l-hevesdür

Ve illā bunda çoğdur ıştılāḫat
Ki °ācizdür edāsından °ibārāt

Yaḫīni kısmet itmiş ehl-i tedkīk
Ki °ilm ü °ayn ü Ḥağdur eyle taḫkīk

Tecellāsın daḫı üç kısım iderler
Muḫaddem olana ef°āli dirler

İkincisi tecellā-yı şıfātı
Üçüncide tecellā ide zātı

285 Dilerseñ saña fetḫ ola bu aḫvāl
Bu ḫīl ü ḫāli ḫo kesb eylegil ḫāl

277b naşş-ı: feyz-i R.

279b teşbīh ü: teşbīh B.

280a besdür: pesdür B, R.

281b edāsından: edāsında M; arasında R.

283b ef°āli: ef°āl B, R.

284a tecellā-yı: tecellāyı B, Ş.

285 Bu beyitten sonra 501. beyte kadar M nüshası eksiktir; 285b eylegil: eyle gel B, R, Ş.

El ur bir şeyh-i kâmil dâmenine
Bırak âteş vücûduñ hırmenine

Mücâhid ol riyâzat eyle dâ'im
Nehârî şâ'im ol pes leyl kâ'im

Ferâgat eyle fikr-i mâsivâdan
Gidüp zulmet pür ola dil ziyâdan

Ta^calluğ kaç^c idüp dâreyni terk it
Teveccüh Hakkâ kıl şeddüni berk it

290 Koma bir zerre benlikden eşer hîç
Gelür hişşeñ mu^cayyen ir eger giç

Halâş olsañ eger bu âb u gilden
Fenâ kılsañ ne varsa cân u dilden

Bulasın hazret-i a^clâya vuşlat
Ola bî-kemm ü keyf işbunda rü'yet

Ta^caccüb itme sen işbu kelâmı
Efâzıl zümresidür bunda ^câmî

Mürîd olan murâda irdi bî-reyb
Muhibb olan habîbi gördi bî-^cayb

287b leyl: leyl ü R.

288a fikr-i: fikri R, Ş.

289a dâreyni: dâreyn B, Ş.

290b ir eger: ir ü eger B.

292a hazret-i: hazreti B, R.

294b bî-^cayb: bî-ğayb B.

B 11a 295 Dimişdür seyyid-i evlād-ı Ādem
Ĥadīş-i qudsī içre rūḥ-ı ʿālem

*Eger ʿabd eylese Mevlāya meşyi **
İde Mevlā ḳula ol demde saʿyi

Eger bir şibr varsa ḳulı Ḥaḳḳa
Zirāʿ ile gelür Mevlāsı ʿabde

Ş 10a Ṭalebde ol saña senden ziyāde
İrādet it mürīd irsün murāda

Şaḳın şanma ki yoḳdur şimdi ehli
Olursañ ehli bulursın sen ehli

300 Bulınmaz tā ola rüz-ı ḳıyāmet
Rusül ḳā'im maḳāmına nihāyet

Bu maʿnāyı ḳabūl itmez meger ol
Kişi kim Ḥaḳḳa irgürmiş ola yol

Arada şeyḫ daḫı bir bahāne
Teveccūh Ḥaḳḳa idüp ol revāne

R 60b Saña yol gösterür ger itseñ iḳdām
Gelür mürşid ayaḡuña ḳıl ibrām

295a seyyid-i: seyyidi B, Ş.

295b qudsī: quds R.

* “O bana bir kariş yaklaşırsa ben ona bir arşım yaklaşırim. O bana bir arşın yaklaşırsa, ben ona bir kulaç yaklaşırim O bana yürüyerek gelirse ben ona koşarak giderim.” Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, C.7, s.200, 201.

297a ḳulı: ḳul B.

298a ol saña senden: saña senden ol Ş.

300a bulınmaz: bulunmaz R, Ş / rüz-ı: rüzı R, Ş.

Seni kendüye irsāl iden oldur
Nidāyı ğayb idüpdür yüri yoldur

305 Cenābından ider ızhār-ı mişkāt
Ola bi'l-vāsıta veyāhū bi'z-zāt

Delil ü hāfız u mürşid saña ol
Yiter s̄abit-ķadem olup yüri yol

Żalālet rāhına gitseñ kılur men^c
O zulmetde ider nūrın saña şem^c

Ķamunuñ yolu Ħaķķa līk bilmez
Görür maṭlūbı ammā nīk bilmez

Velī her şahş içün bir rāh-ı maḥşuş
Mu^cayyen eylemişdür böyle menşuş

310 ^cUluv-v-i şānına hem vüs^catine
Delil olsun diyü pes ķudretine

B 11b Bu ta^cbīrātı ṭālib bil kifāyet
Dimişler ^cĀrife besdür işāret

304a irsāl: İrsāl R, Ş.
304b idüpdür: idüp B.
305b veyāhū: veyāhūd R.
308a yolu: yol B.
308b maṭlūbı: maṭlūb B.
310a ^culuvv-i: ^culuvvi B, R.
310b pes: bes Ş.
311a ta^cbīrātı: ta^cbīrāt B.
311b besdür: pesdür B, R.

DER-TERTİB-İ SÜLŪK*

Mef[°]ülü / Fā[°]ilātü / Mefā[°]ilü / Fā[°]ilün

Bir [°]arifüñ yanında vücūduñ kitābını
Tekmīl idüp oğursañ eger faşl u bābını

Her bir maḳāmı seyr idesin cümle ber-kemāl
İdüp su'āli Ḥaḳḳa işitgil cevābını

Evvel maḳāmı nefsi hevā vü hevesden
Pāk eyleyüp [°]imāret iderseñ ḥarābını

Ş 10b 315 Ceħd eyleyüp riyāzata nefse zekā virüp
Talḫif için ziyāde vücūduñ türābını

Emmārelık şıfātını senden izāle kııl
Ola sebeb ki def[°] ide Ḥaḳḳuñ [°]iḳābını

Şānī maḳām ḳalbi muşaffā idüp Ḥaḳuñ
[°]İrfānı birle ḫoldur ü ref[°] eyle ḥ^vābını

Ḥubb-ı sivāyı terk idegör tā ki ḳalbūññ
Mir'ātı pāk ola ü laḫif eyle ābını

Levm eyle nefsuñe vü nedāmet günāhuña
Eyle recā ki def[°] ide Ḥaḳḳuñ [°]itābını

* - M.

312b faşl u: faşl B, Ş.

313a maḳāmı: maḳām B.

313b su'āli: su'āl Ş.

314a maḳāmı: maḳām B.

316a şıfātını: şıfātın B.

317a maḳām: maḳāmı R, Ş / ḳalbi: ḳalb-i B.

317b irfānı: irfān B / ḫoldur ü: doludur M; ḫoldur R.

318a ḥubb-ı: ḥubbı B, R, Ş.

318b mir'ātı: mir'āt B.

320 Şālīs maḳāmı rūḩa ḳadem baş cilā virüp
Nūş eyle bunda cām-ı maḩabbet şarābını

Yandur vücūdı āteş-i °ışḳına şevḳ ile
İlhām ola me°ānī semā° it ḩıtābını

Tevḩīd-i fi°l ile çü tecellā ide İlāḩ
Bir göre nefis bunda günāḩ u şevābını

Rābi° maḳāmı sırdur oñat diñle fehmi idüp
Ḷılma ḩaḩāyı gözle ḩarīḩuñ şavābını

Eyler tecellī vaḩdet-i vaşf ile cümleden
Birdür şıfātı añla kelāmuñ lübābını

325 İster iseñ ki göresin anuñ cemālini
Eyle izāle cümle vücūduñ ḩicābını

B 12a ḩāmīs maḳāmı sırr-ı ḩafī bunda göresin
Bī-kemm ü keyf zāt-ı ḩaḩuñ şems-i tābını

R 61a Tevḩīd-i zāt ile çü tecellā idüp ḩabīb
Maḩv u fenāya vire vücūduñ ḩabābını

Rā°ī vü mer°ī ḩalmaya bunda çü iy eḩī
Fehm eyle cümle ḩāli vü eşyā me°ābını

320a maḳāmı: maḳām B, R.

320b cām-ı: - B; cām u Ş.

321a yandur: yandır R.

321b me°ānī: me°ān R, Ş.

323a maḳāmı: maḳām B, R / oñat: ögüt R, Ş

324b şıfātı: şıfāt B, Ş.

326a maḳāmı: maḳām B, R.

326b zāt-ı: zāt ü R / şems-i: şemsi Ş.

327a zāt ile: zātla Ş.

328a rā°ī vü mer°ī : re°y ü mürā°ī B / iy: - R.

328b ḩāli vü: ḩāl ü B.

Her kim ki irdi işbu maḳāma sülük ile
°Ömr-i °azīzi buldı anuñ pes nişābını

330 İşbu maḳām-ı °ālīde şābit-ḳadem olan
Ḳurtardı bil ki yevm-i cezāda ḥisābını

İy ṭālib-i ḥaḳīḳat ü sā°ī-yi ma°rifet
Bil kim ki °Ārif oldu görmedi fūrḳat °azābını

ḲAŞİDE-İ LĀ-İLĀHE İLLA'LLĀH *

Fā°ilātün / Mefā°ilün / Fa°lün

Ş 11a Cünd-i esrār-ı Ḥaḳḳa olur şāh
Hem-dem-i *lā-ilāhe illa'llāh* **

Her ki içdi ḥayātı bāḳīdür
Zemzem-i lā-ilāhe illa'llāh

Görmedi zerre deñlü ğam hergiz
Ḥurrem-i lā-ilāhe illa'llāh

335 Nefs-i mecrūḥa bes durur şāfī
Merhem-i lā-ilāhe illa'llāh

329a sülük ile: sülükla B, Ş.

329b °ömr-i: °ömr B, R, Ş / pes: bes Ş.

331a ṭālib-i: ṭalibi R, Ş / ḥaḳīḳat ü: ḥaḳīḳat v'ey B.

331b fūrḳat: fūrḳat B / Bu mısırada vezin bozuktur.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

332b hemdem-i: hemdemi B, R, Ş.

** “Allah'tan başka İlah yoktur.” Bu söz, İslam dininin iman esaslarından olan Kelime-i Tevhîd'in tam metninin birinci bölümüdür. Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler, s.102.

333a ḥayātı: ḥayāt-ı B; ḥayāt ü R.

333b zemzem-i: zemzemi B, R, Ş.

334b ḥurrem-i: ḥurremi B, R, Ş.

335a bes durur: besdür B; pes durur R.

335b merhem-i: merhemi B, R, Ş.

Beyt-i albũñ asāvetin giderür
Madem-i lā-ilāhe illa'llāh

Ravza-i rūı tāz'ider her dem
ebnem-i lā-ilāhe illa'llāh

ıldı ayārı cümle nā-marem
Marem-i lā-ilāhe illa'llāh

anma her kes temīz ider āhum
Mübhem-i lā-ilāhe illa'llāh

340 Oldı mabũl buldı urbet-i Hā
Mũlhem-i lā-ilāhe illa'llāh

B 12b Kim ki buldı cihāna hākimdür
Hātem-i lā-ilāhe illa'llāh

Mũlk-i azam ü bī-nihāyetdür
Ālem-i lā-ilāhe illa'llāh

Dāfi-i übhe efzal-i ulemā
Ālim-i lā-ilāhe illa'llāh

336a beyt-i: beyt ü R.
336b madem-i: mademi B, R, .
337a ravza-i: ravzayı .
337b ebnem-i: ebnemi B, R, .
338a ayārı: ayār B.
338b marem-i: maremi B, R, .
339a her kes: her kez B, R.
339b mübhem-i: mübhemi B, R, .
340b mũlhem-i: mũlhemi B, R, .
341b hātem-i: hātemi B, R, .
342a mũlk-i: mĩlk-i R, .
342bālem-i:ālemi R, ;ālimi B.
343 - B; 343a dāfi-i: dāfii R,  / efzal-i: efzali R.
343bālim-i:ālemi R;ālimi .

İtdi eşyāya hükmini icrā
Hākim-i lā-ilāhe illa'llāh

345 Cümle mevcūdı eyledi şeb[°]ān
Ni[°]am-ı lā-ilāhe illa'llāh

Țoludur hep zerā'ir-i [°]ālem
Hikem-i lā-ilāhe illa'llāh

Žarb-ı taḫsīm ü cem[°]-i cāmi[°]dür
Raḫam-ı lā-ilāhe illa'llāh

Küll-i zerrāt-ı [°]āleme irdi
Kerem-i lā-ilāhe illa'llāh

[°]Aḫl ü naḫlūñ delīli nāṭıḫdur
Ḳıdem-i lā-ilāhe illa'llāh

Ş 11b 350 Şuḫḫalar şaldı [°]arş u ferşe tamām
[°]Alem-i lā-ilāhe illa'llāh

R 61b Ez-ezel tā ebed raḫam itdi
Ḳalem-i lā-ilāhe illa'llāh

344b hākim-i: hākimi B, R, Ş.
345b ni[°]am-ı: ni[°]amı B, R, Ş.
346a Țoludur: doludur B; Țolıdur Ş / zerā'ir-i: zerā'iri B, R, Ş.
346b hikem-i: hikemi B, R, Ş.
347a žarb-ı: žarb u R, Ş / taḫsīm ü: taḫsīm B, R.
347b raḫam-ı: raḫamı B, R, Ş.
348a küll-i: külli Ş.
348b kerem-i: keremi B, R, Ş.
349a [°]aḫl ü: [°]aḫl B / delīli: delīl B.
349b Ḳıdem-i: Ḳıdemı B, R, Ş.
350a [°]arş u: [°]arş B.
350b [°]alem-i: [°]alemi B, R, Ş.
351a itdi: işdi R.
351b ḫalem-i: ḫalemi B, R, Ş.

°Aql ü vehm ü hayāli denk eyler
°İzam-ı lā-ilāhe illa'llāh

Her ne deñlü ki varsa zerrāt
Haşem-i lā-ilāhe illa'llāh

Heşt-cennātı berge ad itmez
İrem-i lā-ilāhe illa'llāh

355 İrse saña bil ki vāşılsın
Himem-i lā-ilāhe illa'llāh

Ķātil-i nefis ü ğayr u şeytāndur
Rüstem-i lā-ilāhe illa'llāh

Vaşl için terk-i baş u cān itdi
Merdüm-i lā-ilāhe illa'llāh

B 13a İns ü cinn ü ne varsa mevcūdāt
Ĥādım-i lā-ilāhe illa'llāh

Me'men-i evliyā-yı Raḥmāndur
Ĥarem-i lā-ilāhe illa'llāh

352a °aql ü: °aql B / vehm ü: vehm B / hayāli: hayāl B.
352b °ızam-ı: °ızamı B, R, Ş.
353b haşem-i: haşemi B, R, Ş.
354a cennātı: cennāt B.
354b İrem-i: eremi B; İremi R, Ş.
355b himem-i: himemi B, R, Ş.
356a kätıl-i: kätılı B; kätıl Ş / nefis ü: nefis B / ğayr u: - Ş; ğayr B.
356b Rüstem-i: Rüstemi B, R, Ş.
357a baş u cān: baş cān B, R.
357b merdüm-i: merdümi B, R, Ş.
358a ins ü cinn : ins cinn B.
358b ḥādım-i: ḥādımı B, R, Ş.
359a me'men-i: me'meni B, R, Ş.
359b ḥarem-i: ḥaremi B, R, Ş.

360 Cezbe-i Hâk ki mûşıl-ı t̄alib
Perçem-i lâ-ilâhe illa'llâh

Oldı esrâra maḥzen ü °Ārif
A°lem-i lâ-ilâhe illa'llâh

Görmeye dü-cihānda zillet h̄iç
Mükrem-i lâ-ilâhe illa'llâh

Dest-i devrân fenâsını görmez
Muḥkem-i lâ-ilâhe illa'llâh

Oldı mu°tî ḥayât-ı bâğ-ı vücūd
Her dem-i lâ-ilâhe illa'llâh

VE EYẒĀN *

Fe°ilâtün / Mefā°ilün / Fe°ilün

365 Gelün iy sâlik-i tarîk-i İlâh
Diyelüm lâ-ilâhe illa'llâh

Ola kim rûz-ı maḥşer ola güvâh
Diyelüm lâ-ilâhe illa'llâh

360a mûşıl-ı: mûşılı B, R.
360b perçem-i: perçemi B, R, Ş.
361a maḥzen ü: maḥzen-i B.
361b °alem-i: °alemi B, R, Ş.
362b mükrem-i: mükremi B, R, Ş.
363b muḥkem-i: muḥkemi B, R, Ş.
364b dem-i: demi B, R, Ş.
* - B (Bir satırlık boşluk var).
365a sâlik-i: sâliki B, Ş.

- Ş 12a Gice gündüz niçe günâh idelüm
Döküben göz yaşını âh idelüm
- Dil ü cāndan çü zıkr-i şâh idelüm
Diyelüm lâ-ilāhe illa'llāh
- Qılalum cān u dilden istiğfār
İdelüm vird ü zıkr-i yā Ğaffār
- 370 Bula tā qalbümüzde istiqrār
Diyelüm lâ-ilāhe illa'llāh
- Qıluban fikrümüz sivādan pāk
Oluban hizmetinde anuñ hāk
- İdüben şevk ilen yaqalar çāk
Diyelüm lâ-ilāhe illa'llāh
- B 13b Yıqalum beyt-i nefis ü şeytānı
Yapalum dilde qaşr-ı Sübhānı
- Olalum mürğ-ı bāğ-ı sultānı
Diyelüm lâ-ilāhe illa'llāh
- R 62a 375 Tola tā beyt-i qalbümüz envār
Olavuz belki Mağzen-i Esrār

367a niçe: nice B, R.
367b yaşını: yaşın R.
368a dil ü: dil-i B.
369a cān u: cān-ı B.
369b vird ü: vird-i B / zıkr-i: zıkr-i Ş.
371b hizmetinde: hizmetinde Ş.
372a ilen: ile B, R.
373a nefis ü: nefis B.
375b Mağzen-i: Mağzeni B, R.

İdüben sa^cy ü cehd-i fi'l-eshār
Diyelüm lâ-ilāhe illa'llāh

Çoyavuz çünki fikr-i aġyārı
Buluruz belki nūr-ı envārı

Bilürüz belki sırr-ı esrārı
Diyelüm lâ-ilāhe illa'llāh

İdüben ^cişkınıñ şarābını nüş
Olalum denk-i vālih ü medhüş

380 Kılucak baħr-ı ħalbümüz çün cüş
Diyelüm lâ-ilāhe illa'llāh

Oluban baħr-i vaħdete ġavvāş
Bulalum şeb-çerāġ-ı ħāşü'l-ħāş

Çalalum kūs-ı ^cişkı bi'l-iĥlāş
Diyelüm lâ-ilāhe illa'llāh

Ĥaķı her vech ilen idüp tevĥid
Kılalum cümleden anı tefrid

İdüben sırrumuz ĥoş tecrid
Diyelüm lâ-ilāhe illa'llāh

376a sa^cy ü: sa^cy B; sa^cyi R / cehd-i: cehd ü R.

377b nūr-ı: nūrı B.

379a ^cişkınıñ: ^cişkuñ B / şarābını: şarābın R, Ş.

379b denk-i: denk ü R, Ş / vālih ü: vālih-i B, R.

382a ^cişkı: ^cişķ B.

383a vech ilen: vechlen B, Ş.

384a sırrumuz: sırrumuzu Ş / Bu mısrada vezin bozuktur.

Ş 12b 385 Olalum hışn-ı vaħdete dāħil
Ola tā kim murādumuz ħāŝıl

Oluban emr-i Ĥaħķ ilen °āmil
Diyelüm lā-ilāhe illa'llāh

Giderüp ğaflet olmağıl nā'im
İdüben nefsi ğayrıdan ŝā'im

Ťoluban hoş ŝafā ilen dā'im
Diyelüm lā-ilāhe illa'llāh

B 14a Eger olduńsa kıŝŝadan āĝāh
Dü-cihān içre oldı °Ārif ŝāh

390 Dürüşüp hefte ay u yıl her ĝāh
Diyelüm lā-ilāhe illa'llāh

KAŞİDE-İ HÜ *

Mef°ülü / Fā°ilätü / Mefā°ilü / Fā°ilün

Zerrāt-ı mihr-i enver idüpdür ziyā-yı hū
°Azm-i remīme virdi ħayātı ziyā-yı hū

°İyd-i viŝāle rüħını ħurbān eyledi
Her kim ki bildi vāŝıl olur cān fedā-yı hū

386a Ĥaħķ ilen: Ĥaħķlan B, Ş.

387b ğayrıdan: ğayrdan B.

390a hefte: hefte vü R / ay u: ay B, R.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

391a zerrāt-ı: zerrātı R, Ş / enver: envār R.

391b °azm-i: °azmi B, R, Ş.

Mīrān-ı şark u ğarba kamu server olmadın
Biñ kerre rāciḥ oldı bil olmaq gedā-yı hū

Terk itdi māl ü mülk-i cihān izzetin kamu
Semine her kimüñ ki irişdi nidā-yı hū

395 Zerrāt-ı kā'ināta başiretle kıl nazar
Pürdür bu arş ferşi işitseñ şadā-yı hū

Cennāt-ı āḥiret hevesini izāl'ider
Gülzār-ı ehl-i işğa ki ire hevā-yı hū

Āşık olan vişāle ne kim gelse başına
Luṭf u kerem bilür ne ki renc ü anā-yı hū

Ol ḥayy ü zü'l-celāli şühüd itmek isteyen *
Pāk ü laṭif eyleye dilden sivā-yı hū

R 62b Biñ kerre tavf u sa'y idesin Ka'be-i Ḥalīl
Merve ḥaḳı ki zerre kadar yoḳ şafā-yı hū

400 Ez-şark u ğarb u arz u semā zerre zerre hep
Muḥtāc-ı maḥz-ı her nefes oldı aṭā-yı hū

Dünyā vü māl ü mülk ü hevā mübtelāsına
Olmaz ilāc anlara illā devā-yı hū

393a mīrān-ı: mīrān u R / şark u: şark B / olmadın: olmadan R.

393b bil: bel R.

394a māl ü: māl B.

395b pürdür: budur R / ferşi: ferş B.

396a cennāt-ı: cennāt B / hevesini: hevāsını Ş.

* "(Allah) diri, celal sahibi." Rahman, 55/27.

398a ḥayy ü: ḥayy B.

399a tavf u: tavf B.

400a Ez-şark u ğarb u arz u semā zerre zerre hep: Ez-şark ğarb arz semā zerre zerre hep B / zerre zerre: zerre R.

401a māl ü: māl B.

- Ş 13a İns ü melek vü cinn ü tıyūr-ı vuḥūş hep
Muḥtāc-ı ğayr itmedi hergiz seḥā-yı hū
- Rāh-ı zālālete ebedī başmaya ḳadem
Şol kimse kim delīl ola reh-nümā-yı hū
- B 14b Esrār-ı dü-cihānı ḳamu derk idüp görür
°Ayn-ı başirete ire çün tūtiyā-yı hū
- 405 Cümle °ibādeti ola maḳbūl-i bī-ḳuşūr
Şunlar ki cān u dilden ider iḳtidā-yı hū
- Ġaflet ḥicābı gelmedi ḳalbine bir nefes
Müstaġraḳ-ı şühūd-ı Ḥudā aşfiyā-yı hū
- Her kes ki bī-başiret ola bī-ḥaber durur
Mıhr-i münīri °āleme ızhār ḥafā-yı hū
- Bir zerre ğavr u rif°at-i maḥlūt yoḳ basit
Fehm eyle k'oldı şafḥa-i melsā fezā-yı hū
- Biñ yıl çekerse cevr ü cefāsın firāḳınıñ
Luṭf ola cümle ger ola bir dem vefā-yı hū
- 410 Maḥv u fenāya her ki virür benligin bugün
Ni°me'l-bedel ola aña yarın beḳā-yı hū

402a cinn ü: cin B.

403a rāh-ı: rāhı B, R, Ş.

404b °ayn-ı: °aynı B, R, Ş.

405b cān u: cān-ı B, R.

406a ḥicābı: ḥicāb B.

406b müstaġraḳ-ı: müstaġraḳı B, R, Ş.

407a her kes: her kez R.

407b mıhr-i: mıhri B, R, Ş / münīri: münīr-i B, Ş.

408a bir: bu R / ğavr u: ğavr B.

409a cevr ü: cevr B, R.

410a maḥv u: maḥv B.

Şāh-ı dü-kevn olur ise itmeñüz °aceb
Bir şahş-ı aḥḳara ire zıll-i Hümā-yı hū

Min vechi bil ki zerre Ḥudādan degül ba°id
Min vechi añla ekşeri oldı cüdā-yı hū

Ez-°arş u kürs ferş ne var cümle zī-vücüd
Çıldı iḥāṭa evsa°-ı eşyā semā-yı hū

Olur muṭī° cinn ile ins ü melek ḳamu
Her kime kim virildi ğayıbdan livā-yı hū

415 Rāh-ı Ḥudāda mürde marīz ü fenālara
Virür ḥayāt şerbet-i dārü'ş-şifā-yı hū

°İşkı yolında ger bu vücūdum ğubār ola
Ḥayy ola raḳş ide çü ire merḥabā-yı hū

Naḳş ola zerre zerre ḳamu ḥikmet-i vücūd
Mir'āt-i ḳalb-i mü'mine irse cilā-yı hū

Ḳomaz gönülde zerre ḳadar ḥubb-ı māsivā
Ṭālib olanlara irişürse recā-yı hū

Yād itme māsivāyı ki olmaya dilde bār
Sır ḥalvetinde olduñ ise āşinā-yı hū

411a şāh-ı: şāhı B, R, Ş.

411b zıll-i: zılli B, R, Ş.

412b min vechi añla: min vechüñ ile R / ekşeri: ekşer B.

413a ez-°arş u: ez-°arş B.

415a rāh-ı: rāhı B, R, Ş.

416a °işkı: °işḳ R.

417a zerre zerre: zerre R / ḥikmet-i: ḥikmeti B, R, Ş.

417b ḳalb-i: ḳalbi R.

418 – B; 418a ḥubb-ı: ḥubb u R.

419a bār: yār R; yād Ş.

419b olduñ ise: olduñsa B, Ş.

Ş 13b 420 Sırr-ı Hudāya °Arife t̄ac oldu °ışk-ı H̄aḡ
Şıdḡın beline baḡladı zevḡ-i ḡabā-yı hū

B 15a H̄ayl-i hevā-yı nefsi ŝısañ bil ki olasıñ
Şāhib-kırān-ı °ālem olup Murtaẓā-yı hū

Biñ ser ola eḡī yine her serde biñ zebāñ
Sāl-i hezār olmaya medḡ ü ŝenā-yı hū

Sā°ī olur iseñ zi-ezel t̄a ebed çü berḡ
Daḡı ziyāde bulmayasıñ intihā-yı hū

ḲAŞİDE-İ H̄AḲ*

Fā°ilātün / Fā°ilātün / Fā°ilātün / Fā°ilün

R 63a Gel berü iy cān u dilden ḡalib-i dīdār-ı H̄aḡ
Ḳalbūñi pāk it sivādan ḡola t̄a envār-ı H̄aḡ

425 Ḳanı bir ŝāhib-naẓar ehl-i başiret fehmi ider
°Arş u ferş ü maŝrıḡ u maḡrib ḡolu āŝār-ı H̄aḡ

Ger muḡayyed olasıñ vuşlat müyesser olmaya
Muḡlaḡ olup terk-i ḡayd it olasıñ t̄a yār-ı H̄aḡ

420a sırr-ı: sırrı Ş.

420b zevḡ-i: zevḡi B, R, Ş.

421a ḡayl-i: ḡaylī B, R, Ş / olasıñ: olasıñ B.

422a serde: zerre B.

422b sāl-i: sālī B, R, Ş.

423a berḡ: biraḡ R.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

424a iy: ey R / cān u: cān-ı B / ḡalib-i: ḡalibi B, Ş.

425a ehl-i: ehli B, R.

425b °arş u: °arş B.

426b t̄a: - R.

Ger tecellā eylese bir kez cemāl-i lā-yezāl
Ma^crifet ezhārılan qalbūñ olur gūlzār-ı Hāq

Naq̄d-i cāna cevher-i bākī alursañ müşterī
Baş açup meydāna gel kim germdür bāzār-ı Hāq

Bāde-i ^cişkı ezelden her ki nūş itdi bugün
Şāf-ı qalb eyler yaq̄up qalbin kamu pes nār-ı Hāq

430 Münkir olma ^cāşıkuñ aqvāline ef^cāline
Gel berü sen dağı zevq̄ it idesin ikrār-ı Hāq

Cümle zerrāt-ı vücūdāt-ı cihāna qıl nazār
Her biri hikmetle memlūdur ^cacebdür kār-ı Hāq

Şanma zāhir ola iy ^cākil murād-ı evliyā
İtdiler nā-ehl için mestür olur güftār-ı Hāq

Qaldı ^caşān berr-i fūrkat içre hālet münkiri
İrmedi āb-ı vişāle itdi çün inkār-ı Hāq

Cümle ravzāt-ı qulūb-ı evliyāyı tāz'ider
Bağr-i vaḥdetden devām üzre aq̄up enhār-ı Hāq

435 Kūdret-i ḥubb-ı sivādan qalbini pāk eyleyüp
Her zamānda pür-şafā seyr eyledi şüttār-ı Hāq

427a cemāl-i: cemāli B, R, Ş.

427b ezhārılan: ezhārılan Ş / qalbūñ olur: olur qalbūñ Ş.

428a cevher-i: cevheri B, R, Ş.

429a bāde-i: bādeyi Ş.

429b şāf-ı: şāfi R, Ş / qalbin: qalbi B / pes: bes Ş.

431a zerrāt-ı: zerrātı B, R, Ş / vücūdāt-ı: vücūdātı B, R, Ş.

432a murād-ı: murādı B, R, Ş.

433b āb-ı: ābı R.

434a ravzāt-ı: ravzātı B, R, Ş / qulūb-ı: qulūbı B, R, Ş.

435a kūdret-i: kūdreti B, R, Ş / ḥubb-ı: ḥubbı B, R, Ş.

- B 15b Terk-i dāreyn eyleyüp bel nefis ü rûhuñdan geçüp
Ref^c iderseñ her hiçābuñ olasın sen cār-ı Hāķ
- Ş 14a Zī-vücūduñ her biri sâ'ir durur ber-dā'ire
Cümlesini vāsi^c olmuş dā'ir-i pergār-ı Hāķ
- Şıklet-i ekvānı redd itmek gerekdür evvelā
Tā ki şıklet virmeye her kim ki hāmīl bār-ı Hāķ
- ķurbet-i *ķavseyñ-i ev ednā* bulan mestūr olur *
Muhtefī oldı anuñçün evliyā der-ġār-ı Hāķ
- 440 Ger ene'l-Hāķ sırrını keşf eyleseñ Manşūr-veş
Eyledüñ kenze hıyānet ideler ber-dār-ı Hāķ
- Ger fenā rāhına sālīk olsañuz iy tālībīn
Her ķademde ref^c olısar niçe biñ estār-ı Hāķ
- Şems-i vaħdet ger tūlū^c eylerse ^cabdūñ ķalbine
Māsivā zūlmātı maħv olup gider aġyār-ı Hāķ
- Sebķ-i hūsni maħzeninden her ki oldı hişşedār
Havf-ı a^cdā itmediler itdiler ızhār-ı Hāķ
- Zāhir ü bātında her şey kim Hudā hāķ eyledi
ķıl tefekkūr fehmi iderseñ her biri esfār-ı Hāķ

436a bel: bil B / nefis ü: nefis B.

436b sen: - B / cār-ı: cān-ı B.

437b dā'ir-i: dā'iri B, R, Ş.

438a şıklet-i: şıkleti B, R, Ş.

* “İki yay aralığı kadar, yâhut daha az kaldı.” Necm, 53/9.

439a ķurbet-i: ķurbeti B, R.

441a sālīk: tālīb B.

441b niçe: nice R.

442b zūlmātı: zūlmāt B, R.

444b esfār-ı: eşķar-ı B.

445 °Ālem-i nāşūtdan me'vā vü menzil at° idüp
°Ālem-i lāhūtda cevlān ider seyyār-ı Hak

Bulmaya menfez hevā vü nefis ü şeytān fıtnesi
Beyt-i alb olup meremmet tölak efkār-ı Hak

Cümle mevcūdı muhıf olmış iken bu °arş-ı alb
Vāsi° olmaz bī-nihāyetdür °aceb evār-ı Hak

R 63b Raşş iderdı rūh olan belkim cemādāt iy eı
Nūş iden cām-ı vişāli söylese eş°ār-ı Hak

Ehl-i urbuñ ba°zı tafşıl eylemişdür ma°rifet
Ba°zı küll itmiş lisānın eylemez iş°ār-ı Hak

450 Her kişiden şādır olan her kelāmuñ her birin
Ehl-i zev olan bilürler cümlesin abār-ı Hak

İy °ibādet zühd ü tavā yolına sālİK olan
Keşf ıldıñsa hicābuñ sen de vir abār-ı Hak

B 16a Berr-i füratden geüp rāh irse beyt-i vuşlata
Bar-ı vadet ire anı ar ider tebbār-ı Hak

Siz ta°accüb itmeñüz söylese hālāt-ı °acīb
°Ārifüñ albi olupdur Mazen-i Esrār-ı Hak

445a °ālem-i: °ālemi B, R, Ş.

445b °ālem-i: °ālemi B, R, Ş / seyyār-ı: settār-ı B.

446a nefis ü: nefis B.

446b olup: olur Ş / tölak: tölak R.

448b iden: ider B / cām-ı: cāmı R, Ş.

450 Bu beyit B'de 449. beyitten önce yer almıştır.

452a beyt-i: - R; beyti B, Ş / vuşlata: vaşlına B.

452b tebbār-ı: neyyār-ı B.

453a hālāt-ı: hālātı B, Ş.

453b Mazen-i: Mazeni B, R, Ş.

Ḥalvet itseñ beyt-i ḳalbi cümle keşretten İläh
Bil celîs olur enîsüñ olıcaḳ ezḳâr-ı Ḥaḳ

Ş 14b 455 Hicret-i dâr-ı fenâ ḳıl mülk-i bâḳî ḳaşdına
İy muhâcir olasın ez-zümre-i enşâr-ı Ḥaḳ

Ḳıl duḫûl-i ḥışn-ı vaḥdet ḥavf-ı a^cdâ eyleme
Dâḫil olmaz mâsivâ muḥkem durur dîvâr-ı Ḥaḳ

DER-NA^cT-I SEYYİDİ'L-MÜRSELİN *

Fâ^cilâtün / Fâ^cilâtün / Fâ^cilâtün / Fâ^cilün

Ol rasûl-i faḫr-i ^câlem ḫâtım ü ḫayru'l-beşer
Ḥilḳat-i eşyâ ḳamu nûrından oldu ser-te-ser

Andan oldılar ^culûm-ı evvelîn ü âḫirîn
Şol zamân kim zümre-i ervâḫa rûḫı virdi fer

Rütbetine ḳurbet-i ḫâzretde kes bulmadı râḫ
Li-me^callâḫ ḫalveti oldu aña dâ'im maḳar **

454a beyt-i: beyti B, Ş.

454b ezḳâr-ı: efḳâr-ı Ş.

455a hicret-i: hicreti B, R, Ş / dâr-ı: dârı B, Ş / mülk-i: milk-i R.

455b ez-zümre-i: ez-zümreyi R, Ş.

456a duḫûl-i: duḫûli B, R, Ş.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

457a rasûl-i: rasûli R.

457b ḫilḳat-i: ḫilḳati B, R, Ş.

458a ^culûm-ı: ^culûmı R, Ş / evvelîn ü: evvelîne R.

458b zümre-i: zümreyi R, Ş / virdi fer: virdiler R.

459a ḳurbet-i:ḳurbeti B, Ş; ḳurbı R.

459b oldu aña: aña oldu aña R.

** "Benim Allah ile." Keşfü'l-Hafâ, C.2, s.173-174.

460 Görmedi ğaflet hiçābın albi anuñ bir nefes
Ol sebebden didi Hak řānında *mā-zāa 'l-başar* *

Hul-ı hoř hūsn-i edebden buldı ařā-yı kemāl **
Ha anuñ ahlāını ur'ānda hep virdi haber

Hep anuñ ā'im maāmı enbiyā-yı sābıın
Her birisi didi vardır bir rasūl-i muntaır

İsm-i azam maharıdur ol rasūl-i muctebā
Re's-i adāsında anuñ ismi kāhirdür teber

Mucizātuñ ğayrısın barmalarından ıl ıyās
Her birinden çeşme adı eyledi *şau 'l-amer* ***

465 Geri bir midār olupdur aña rehber hāzrete
ıldı Cibrīl enbiyā ervā ol ıldı gūzer

Vuřlat-ı hāzret olupdur *mūntehā* mirācına
Gedi yitmiş biñ hiçābı ol *kelemin bi' l-başar* ****

460a albi: alb R.

* "(Muhammed'in) gōzū řařmadı." Necm, 53/17.

** "Hi řūphesiz sen bŸyŸk bir ahlā Ÿzerindesin." Kalem, 68/4.

461a hul-ı: hul B, R; hulı ř / hūsn-i: hūsnı B, R, ř / ařā-yı: ařāyı B, R, ř.

462a anuñ: - R / enbiyā-yı: enbiyāyı R, ř.

462b rasūl-i: rasūli B, R.

463a rasūl-i: rasūli B, R, ř.

463b adāsında: adāsına R / ismi: ism-i B, ř.

464b birinden: birinde R.

*** "Ay yarıldı." Kamer, 54/1.

466a vuşlat-ı: vuşlatı B, R, ř.

**** "Mūnehā: Son." Necm, 53/14-15; "Kelemin bi' l-başar: Bir gōz kırpması kadar." Nahl, 16/77.

B 16b Çün *lî amrük* tâc olupdur hil^cati *levlāk* anuñ *
Pes *mā erselnāke illā rahmeten* oldu kemer **

Yüzi anuñ *ve 'z-zuḥā ve 'ş-şems ü ve 'l-leyl* şacı ***
And içer Qur'ānda Haḫ zīrā ki oldur mu^cteber

Ol kadar teybīn ü tanzīf itdi ḫāzret yolını
Mihr ü mehden enver olup *zerre* ḫalmadı keder

470 İsm-i a^czam ḫāfız u ta^cvīz olupdur ol şehā
Cümle a^cdā sa^cy idüp irgürmedi añā zarar

Şanma maḫşūş ola bu mülke hemān ḫükmi anuñ
On sekiz biñ ^cāleme ḫükmi tolu zīr ü zeber

R 64a Feyz-i Haḫkuñ ḫalka irmeklikde rūḫı vāsıta

Ş 15a Evvel ü āḫirde gerçi zāhiren ḫıldı sefer

Mazhar-ı luṭf-ı hidāyet maṭla^c-ı nūr-ı Ḥudā
Mürdeler iḫyā ider ger ḫılsa luṭf ilen nazār

Küntü kenzüñ a^clemi taḫt-ı nübüvvet aḫdemi ****
Kāşif-i estār-ı Haḫdur şāh-ı aşḫāb-ı hūner

* “Lî amrük: (Ey Rasulüm) Senin ömrüne andolsun.” Hicr, 15/72; “Levlāk: Sen olmasaydın felekleri (kâinâtı) yaratmazdım.” Keşfü'l-Hafâ, C.2, s.164.

** “(Ey Muhammed) Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.” Enbiyâ, 21/107.

*** “Ve'z-zuḥā: Kuşluk vaktine andolsun.” Duhâ, 93/1; “Ve'ş-şems: Güneşe ve onun aydınlığına andolsun.” Şems, 91/1; “Ve'l-leyl: Geceye andolsun.” Leyl, 92/1.

468a yüzi: yüz Ş.

469b mihr ü: mihr B; mihr-i R / mehden: meh Ş.

470a ism-i: ism ü Ş / ḫāfız u: ḫāfız-ı B, R.

472a irmeklikde: irmeklige B.

472b evvel ü: evvel R.

473a mazhar-ı: mazharı B, R, Ş / luṭf-ı: luṭf u R, Ş / maṭla^c-ı: maṭla^cı B, R, Ş / nūr-ı: nūrı R.

473b luṭf ilen: luṭf ile R.

**** “Ben bilinmyen bir hazine idim, bilinmeyi diledim, birtakım insanları yarattım, onlara kendimi bildirdim ve onlar da beni bildiler.” Keşfü'l-Hafâ, C.2, s.132.

474a taḫt-ı: taḫtı B, R, Ş.

474b kāşif-i: kāşifi B, R, Ş / estār-ı: esrār-ı Ş / şāh-ı: şāhı Ş / aşḫāb-ı: aşḫābı R, Ş.

475 Ekmel-i evlād-ı Ādem cāmi^cu'l-esmā durur
Dīn-i bāqī da^cvetin ^cām eyledi ol baħr u ber

Ol giyer tāc-ı şefā^cat hem qabūlüñ ħil^catin
Enbiyā vü evliyā şol dem didi *eyne 'l-mefar* *

Qıdvē-i mevcūd iken ol *faħru faħr*rdür didi **
Her ki ümmet olmağ ister faħrdan itmez ħazer

Gerçi emrinüñ muṭī^ci oldı ^cālem lākin ol
Yār içün terk itdi yeksān oldı aña ħāk ü zer

^cĀqıl iseñ sen de taşdıq eyle anuñ qurbetin
Şāhid oldı aña ħayvān ü nebātāt ü ħacer

480 Ümmet olup zāhiren tābi^c geçer aña ^cavām
Ümmet-i ħāş ol ki qodı yolına cān ile ser

Şanmasın her mü'min olan bildi anuñ şānını
Bilse cā'izdür hidāyetden ^caṭā irdise ger

Ümmet olmağ ister iseñ ol nübüvvet şāhına
Añla maqşūdın ve illā sensin ol ħayvān ger

475a ekmel-i: ekmeli B, R, Ş.

476a tāc-ı: tācı R.

* "Kaçacak yer neresi?" Kıyâmet, 75/6-12.

** "Yoksulluk benim övüncümdür." Keşfü'l-Hafâ, C.2, s.87.

477a kıdvē-i: kıdveyi R, Ş.

478a muṭī^ci: muṭī^c R / ^cālem lākin: ^cālemken R.

478b yār içün: yār çün B / ħāk ü: ħāk-i B, M.

479a qurbetin: qurbeti R.

479b ħayvān ü: ħayvān B.

480b ümmet-i: ümmeti B, R, Ş.

481a şanmasın her mü'min olan: şanma her min olan sen R.

481b ger: - R.

482b ħayvān: ħayvānı Ş.

- B 17a Sa[°]y ü cehd it bāṭınından olasin tā ḥiṣṣedār
Zāhiren ikrār itmekde ber-ā-ber ḥuṣk u ter
- Her ki zevk itmez tarīkat ol rasūli bilmedi
Aña insān dimesünler oldı ḥayvāndan beter
- 485 Zāhir ü bāṭın kim itdi iktidā oldı velī
Her birisi buldı kırbet sende yok ğayret meger
- °Ārifü'l-esrār oldı °ālim-i °ilm-i ledün
Pertev-i mihr-i ezelden her kime irdi eṣer
- Ger dilerseñ kim şefā[°]at ide ol şāh-ı rusül
Emr ü nehyin kııl ri[°]āyet ḥizmetind'ol ḥāk-i der
- Sālik ol rāhına zevk eyle o şāhuñ rif[°]atin
°İlmüni Ḥaḫka'l-yaḫin eyle vü taḫlīdi gider
- Mümkin olmaz saña vaşf itmek anuñ meddāḥı Ḥaḫ
Ḳaşd olan °arz-ı maḥabbet kııl sözüni muḫtaşar
- Ş 15b DER-NA[°]T-I EBĪ BEKR RAZĪYA'LLĀHÜ °ANH *
- Fā[°]ilātün / Fā[°]ilātün / Fā[°]ilātün / Fā[°]ilün
- 490 Yār-ı evvel yār-ı ğārī Bū Bekir Şiddīḫdur
Ḳavl ü fi[°]lini rasülün şān anuñ taşdıḫdür

484b dimesünler: dime şunlar R.

486a °ālim-i: °ālimi R, Ş / °ilm-i: °ilmi R.

486b pertev-i: pertevi B, R, Ş / mihr-i: mihri B, R, Ş.

487a şāh-ı: şāhı R, Ş.

487b ḥizmetind'ol: ḥıdmetind'ol Ş.

488a o: ol B.

489a meddāḥı: meddāḥ-ı R.

489b °arz-ı: °arzi Ş.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

490b şān: şānı R, Ş.

Gerçi vardur nās beyninde h̄ilāfetde h̄ilāf
Şāh-ı kevneyn anı ta^cyīn itdügi taḥḳīḳdūr

Cümle varın ḫ̄ib-i ḫ̄āḫırla taşadduḳ itdi ol
Ḳādir olmaz her kişi Ḥaḳdan aña tevfiḳdūr

ما رايت شيئا الا رأيت الله فيه

Didügi ol ehl-i zevḳüñ ḫ̄ālibe teşvīḳdūr

Zühd ü taḳvā zevḳ içinde buldı aḳşā-yı kemāl
Ḳılmadı zā'id tekellüm ḳavl'anuñ tedḳīḳdūr

DER-NA^cT-I °ÖMER RAẒIYA'LLĀHÜ °ANH *

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

R 64b 495 Yār-ı şānīdūr rasūle zeyn-i aşḫābı °Ömer
Ḳuvvet-i İslām için seyf elde bağlandı kemer

Dīn-i İslām içre şol deñlü şalābet kıldı kim
Heybetinden zıllini görse ider şeyḫān ḫazer

B 17b Re'yini taşdıḳa āyet nāzil oldu niçe kez
Fıkr ü aḳvāli Nebī ḳatında oldu mu^cteber

492a ḫ̄āḫırla: ḫ̄āḫırlan Ş.

493 Gördüğüm her şeyde Allah'ı görürüm; 493b didügi: didigi B, R.

494a aḳşā-yı: aḳşāyı Ş.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

495a rasūle: rasūl-i B / aşḫābı: aşḫāb-ı B.

495b ḳuvvet-i: ḳuvveti B, R, Ş / için: çün Ş.

497a taşdıḳa: taşdıḳ B / niçe: nice B, R.

497b fıkr ü: fıkr-i B, R.

Bil anuñ İslāmilen buldı zühür İslām u dīn
Hem kamu a^cdāsına buldı hilāfetde zafer

Ġayret-i İslām içün sa^cy itdi zāhir bāṭın ol
Mesken oldı mescid ü mihrāb aña şām u şeher

DER-NA^cT-I °OŞMĀN RAZĪYA'LLĀHÜ °ANH *

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

500 Yār-ı sālīs ol nübüvvet şāhına °Osmāndur
Şāhibü'l-nüreyn oldur cāmi^cu'l-Ḳur'āndur

M 12a Andan aḥz itdi ḥayāyı her ne var ehl-i edeb
°Ālim ü cāhil ḥayāyı dir *mine'l-īmāndur* **

Zulm ilen ḳatlı itdiler buldı şehādet rütbetin
Ücreti vuşlat durur Ḥaḳdan bu da iḥsāndur

Çār-yārūñ her biri ḥaḳḳında buyurdı ḥadīs
Seyyid-i evlād-ı Ādem gör niçe sultāndur

Her kişiye lāzım elbet cennet içre bir refīḳ
Dir refīḳ olan baña °Oşmān bin °Affāndur

498a İslām u: İslām B, R.

499a ġayret-i: ġayreti B, R, Ş / içün: çün Ş / zāhir: zāhir u R.

499b mescid ü: mescidi B; mescid Ş / şām u: şām R.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

501a ehl-i: ehli R,Ş.

501b °ālim ü: °ālim B.

** “Hayâ imandandır.” Seçme Hadisler, s.51.

502a zulm ilen: zulmlen B.

502b iḥsāndur: iḥsan R.

503a çār-yārūñ: çārı-yārūñ R.

503b seyyid-i: seyyidi Ş / niçe: nice M, B, Ş.

504a lāzım elbet cennet içre: cennet içre lāzım elbet Ş.

Ş 16a DER-NA^cT-I ^cALĪ RAẒĪYA'LLĀHÜ ^cANH *

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

505 Yār-ı rābi^c şıhr-ı evveldür ^cAliyy-i Murtaẓā
Zāhir ü bātında ekmel didiler şır-i Hudā

Didi vaşfında anuñ pes ^cālimü'l-esrār olan
*Ben medīne olmışam ^cilme ^cAlīdür bāb aña ***

Ġazvesinde hācet oldı da^cvet itdi ol rasūl
Hāzır oldı şol zamān kim sem^cine irdi nidā

Menba^c-ı cūd u şecā^cat kātülü'l-küffārdur
Zü'lfikārına anuñ oldı dem-i a^cdā ğıdā

Ķatline kaşd itdi küffār itdi hicret ol rasūl
Yirine kâ'im-maķam oldı ^cAl'idüp cān fedā

DER-NA^cT-I HĀSAN U HÜSEYN Ü SĀ'İRÜ'L-EVLĀD VE'Ş-ŞAHĀBE
RİZVĀNA'LLĀHÜ ^cALEYHİM ECMA^cİN ***

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

B 18a 510 Nūr-ı ^cayn-ı ehl-i sünnet verd-i bāĝ-ı fahr-ı dīn
Biri hūsn-i hūlk ilen şāyi^c Hasandur nāzenīn

* - B (Bir satırlık boşluk var).

505a şıhr: - Ş / ^cAliyy-i: ^cAliyyi'l M, Ş.

505b zāhir ü: zāhir R / şır-i: şīri B, R.

** "Ben ilmin şehriyim, Ali kapısıdır." Keşfü'l-Hafā, C.1, s.203-204.

508a menba^c-ı: menba^cı B, R.

508b dem-i: demi B, R, Ş.

509b idüp: itdi B, R, Ş.

*** Der-Na^ct-ı Hāsan Hüseyn ü Sā'irü'l-Evlād ve'ş-Şahābe Rızvāna'llāhü ^caleyhim ecma^cin R;

Der-Na^ct-ı Hāsan u Hüseyn ü Sā'irü'l-Evlād u Aşhābihi ^cAleyhim Ecma^cin Ş.

510a ^cayn-ı: ^caynı B / bāĝ-ı: bāĝı B, R.

510b biri: bir B / hūsn-i: hūsnı R / hūlk ilen: hūlkılan Ş.

Birisi şāh-ı şehīdān-ı Hüseyn-i Kerbelā
Ağlayup qatlinde °arş u ferş kıldılar enīn

Hamza vü °Abbās u bākī kim var ise min-°aşer
Mesken oldı bunlara Firdevs ü hādīm hūr-ı °ayn

M 12b Cümleten evlād ü aşhāb u ne varsa tābi°ın
Diyelüm pes rahmetu'llāhi °aleyhim ec°maīn

Pertev-i şems-i hidāyet her kime irdi ezel
Tābi° oldılar göñülden olup aşhāb-ı yaqīn

515 Anlara kim irmedi nūr-ı hidāyetden ziyā
Oldılar münkir olar matbū° Ebū Cehl-i la°ın

Sırrına şanma o şāhuñ vāqıf oldı her kişi
Ol rasūli bilmedi illā ki aşhāb-ı güzīn

R 65a Gerçi aşhābı görüpdür mu°cizāt-ı bī-hisāb
Mu°cizātuñ a°zāmı Qur'an bize *hablü'l-metīn* *

Her ki tābi° oldı zāhir bāṭın aña diyeler
Hāzihi cennātü °Adnin fe'd-hulūhā hālīdīn **

511a şāh-ı: şāhı B, R, Ş / Hüseyn-i: Hüseyni Ş.

511b qatlinde: qatında R / °arş u: °arş B / ferş: kürs ü R.

512b Firdevs ü: Firdevs M, B, R.

514a pertev-i: pertevi B, Ş.

514b aşhāb-ı: aşhāb ü R; aşhābı Ş.

515a nūr-ı: nūrı R.

516b aşhāb-ı: aşhābı Ş.

517a mu°cizāt-ı: mu°cizātı B, R, Ş.

* "Sağlam ip, Kur'an, İslam Dini." Âl-i İmrân, 3/103.

** "Bunlar, Adn cennetleridir, ebedî kalmak üzere girin buraya." Zümer, 39/73.

Cennet içre āb-ı Kevşer şuna sākī zümresi
Eyde ğılmān ħayr-ı maḳdem *lezzetin li'ş-şāribīn* *

520 Ba^cdehū nūr-ı tecellā zāhir ola ez-ḫicāb
قد بداوجه الحبيب نظرة الناظرين

Ş 16b Yār-i bākīye göñül vir fāniye ḳılma naẓar
°Ārif olan didi *innī lā ühibbū'l-āfilīn* **

ايها الاخوان كنتم تابعى اهوائكم

قد مضى عمر العزيز لاتكونوا غافلين

ايها الاصحاب انتم جاهدوا ثم اسلكوا

فى طريق الاوليا حتى تكونوا واصلين

من راي مولاه فى الدنيا راي فى الاخرة

سارعوا قد ضاع وقت لاتموتوا عاكلين

519a āb-ı: āb u R.

519b ħayr-ı: ħayra R, Ş.

*“Bembeyaz, içenlere lezzetli...” Saffât, 37/46; Muhammed, 47/15.

520a nūr-ı: nūrı B, R, Ş.

520b Bakan kimse, bakışında sevgilinin yüzünü gördü.

**“Batanları sevmem.” En'am, 6/76.

522 Ey kardeşler! Siz arzularınıza tâbi oldunuz. Kıymetli ömrünüz geçti; gâfil olmayınız.

523 Ey dostlar! Çalışın, çabalayın, evliyaların yolunu takip edin, tâ ki onlara ulaşıncaya kadar...

524 Kim Mevlâ'sını dünyada görürse, O'nu ahirette (de) görür. Acele edin, koşun, vakit bitmiştir.

Sapmışlar, körler olarak ölmeyin.

MÜNACĀT *

Mefā^cīlün / Mefā^cīlün / Fe^cülün

B 18b 525 İlāhī zāt-ı pākūñ vaḥdeti çün
Ḥudāyā vaşf-ı zātuñ kuvveti çün

M 13a İlāhī maẓharu'l-esmā olan çün
İlāhī muẓhiru'l-eşyā olan çün

Nübüvvet tahtınuñ şāhı ḥaķı çün
Yanuñda ^cizzet ü cāhı ḥaķı çün

Aña münzel olan Ḳu'ān ḥaķı çün
Risālet şıdķına bürhān ḥaķı çün

İlāhī *levḥ-i maḥfūz u kalem* çün **
Aña mektüb olan remz ü raķam çün

530 Muḥīṭ-i cümle ^carş-ı a^czam içün
Cinānuñ ferş-i kürsī ekrem içün

İlāhī *Beyt-i ma^cmūr* uñ ḥaķı çün ***
İlāhī *Ṭūr-ı meşṭūr* uñ ḥaķı çün

* - B.

525a zāt-ı: zāt ü R.

525b vaşf-ı: vaşf u R.

526b muẓhiru'l-eşyā: maẓharu'l-eşyā B, R.

527b ^cizzet ü: ^cizzet B.

** "(Korunmuş) levha ve kalem." Burūc, 85/22.

529b remz ü: resm ü R.

530a muḥīṭ-i: muḥīṭi B, R, Ş / ^carş-ı: ^carş u R.

*** "Beyt-i ma^cmūr: Ma'mur eve (Kâbe'ye) andolsun." Ṭūr, 52/4; "Ṭūr-ı meşṭūr: Ṭūr'a ve satır satır yazılmış kitaba (Kur'ân'a) andolsun." Ṭūr, 52/1-3.

İlāhī Ka^cbe-i ^culyā haķı çün
İlāhī *Mescid-i Akşā* haķı çün *

Nebīnūñ ol münevver merķadi çün
Rasūlūñ ol muṭahher meşhedi çün

Anuñ aşhāb-ı maķbūli haķı çün
Anuñ evlād-ı maķtūli haķı çün

535 Göñülde ^cāşıķuñ ^cişķı haķı çün
Muḥibb-i şādıķuñ şıdķı haķı çün

Seni tevḥīd ü zıkre dā'im içün
Gice ķā'im nehārān şā'im içün

Maķām-ı ķurba vāşıl ķullar içün
Şerār-ı ^cişķa yanan diller içün

Ş 17a Yoluñda ṭālibūñ gözi yaşı çün
Fırāķuñda olan baĝrı başı çün

Vişālūñ çün sivāyı terk iden çün
Nedür maķşūd-ı aşlī derk iden çün

M 13b 540 Ķarañu gicelerde zār olan çün
Girüp ḥalvetlere bīdār olan çün

532b Mescid-i: Mescidi B, R.

* "Mescid-i Aksâ." İsrâ, 17/1.

534a aşhāb-ı: aşhābı Ş.

535a göñülde: göñülden R.

535b muḥibb-i: muḥibb ü R, Ş.

536a tevḥīd ü: tevḥīd-i R, Ş.

537a maķām-ı: maķāmı B, R, Ş.

537b şerār-ı: şerārı B, R, Ş.

538b fırāķuñda: fırāķuñdan R, Ş.

539b nedür: yine M / maķşūd-ı: maķşūd u Ş.

540 Bu beyit B, R ve Ş'de 539. beyitten önce yer almıştır.

B 19a Vücūdından geçüp fānī olan çün
R 65b Beḳāñ ilen senüñ bāḳī olan çün

Yanuñda ḳullaruñuñ ḥāş olan çün
Ki baḥr-i vaḥdete ğavvāş olan çün

Ḥabīb ü hem muḥibb olan ḳul için
Mürīd ü hem murād olan dil için

Şu °ışḳuñ pūtesinde şāf olan çün
Dürüşüp vaşluñ iksīrin bulan çün

545 İlāhī enbiyānuñ cümlesi çün
İlāhī evliyānuñ zümresi çün

Müyessirsin müyesser ḳıl murādum
Ḳapuña geldüm ü gitmen bir adım

Şular kim saña itdi i°timādı
Olur yanuñda ḥāşıl her murādı

Şular kim saña itdi ilticāyı
Muḳarrer buldı anlar her recāyı

Şular kim saña tefvīz itdi emrin
Ḥuzūr ilen geçürdi cümle °ömrin

542b baḥr-i: baḥri B, R.
544a pūtesinde: ḳapusunda R.
544b dürüşüp: dürişüp M, B, Ş.
546b gitmen: gitmez R.
547a kim: - R.
547b olur: olar R.
549b ilen: ile M.

550 Şular kim sana tevcīh itdiler rāh
Ḥafīz u nāzır olduñ aña her gāh

Yüzüm tevcīh idüp yā Rab tapuña
Kerem luṭf uma geldüm uş kapuña

Kerīmüñ ʿādeti dā'im keremdür
Ki ehl-i cürme bābuñ mültezemdür

Ne deñlü çoğ olursa kulda ʿiṣyān
Anı mestür ider bir zerre ğufrān

M 14a Açuḳdur bāb-ı luṭfuñ her faḳīre
N'ola iḥsān iderseñ bu ḥaḳīre

555 Göñülden her kişi isterse maḳşūd
Virürsin eylemezsın anı merdūd

Ş 17b Murād oldur ḳabül eyle duʿāmı
Yanuñda bir degüldür ḥāş u ʿāmı

B 19b Duʿām oldur ki ʿafv eyle günāhum
Şuçum çoḳdur velī sensin penāhum

Emānetde bu nefis itdi ḥıyānet
Velī umar yine ʿafv-ı cināyet

Bilür bir reşḥa raḥmet oldı kāfī
Cihān cürmine cümle yā İlähī

550b ḥafīz u: ḥafīz B.
552b ehl-i: ehli B, Ş.
554a açuḳdur: açıḳdır R.
554b bu: ben M.
556b ḥāş u: ḥāş B.
558b ʿafv-ı: ʿafvı B, R, Ş.

560 Yaķınũñ kıl muķārin Őñ nefesde
Hicāb-ı bu^cdı ref^c it bu ķafesde

Duķũl itdũrmegil ol demde Őeytān
^cĪnāyet kıl Hāfīz-i dīn ũ ĩmān

ĶuŐurum her ne var ^cafv it Hūdāyā
Īrer mũcrimlere senden ^caķāyā

HalāŐ olduķda cān mũrgı ķafesden
Anı pāk eyle yā Rab her hevesden

Ki toęru hażretũne sevķ idũp rāh
Anı yā Rabbī eyle hāŐ-ı dergāh

565 Anuñ hālini setr it rũz-ı maĥŐer
^cAķā kıl aña ol gũn vech-i enver

R 66a Emīn eyle ķamu ĥavf itdũginden
Su'al itme ne idũp n'itdũginden

Tecāvũz kıl ķamusından Īlāhī
Ki senden ĥayrı yoķ pũŐt ũ penāhı

M 14b Ķıyāmet ıssısından ĥalk ĥayrān
Oluncaķ anı kıl der-zıll-i Raĥmān

560b hicāb-ı: hicābı B, R, Ő / bu^cdı: bu^cd B; bu^cd u R.

561b Hāfīz-i: Hāfīz u R / dīn ũ: dīni R.

563a olduķda: oldıķda R.

564a toğru: cenāb M; toğrı R, Ő.

565a hālini: hālin R.

566a itdũginden: itdiginden R.

567a kıl: it B, R, Ő.

567b pũŐt ũ: pũŐt B.

568a ıssısından: ıssısında R, Ő.

568b oluncaķ: oluncaķ R.

Tehī-dest irse ger ol Һazretüñe
Anı müstağrağ eyle raħmetüñe

570 Eger bī-ħadd ola ƙulda cināyet
Umar cürminden artuğ ol °ināyet

Ki raħmet ehl-i °isyān ƙullaruñ çün
Müheyyā eyledüñ iy ferd-i Bī-çün

Ki sensin mu°tı-i mes’ül-i °ālem
Münīli cümle me’mülāt-ı ādem

B 20a Raħīm ü hem Ra’ūf u sātiru’l-°ayb
Kerīm ü hem °Afüvv ü ğāfirü’z-zenb

Ş 18a *Ğazab üstine raħmet itdi sebƙat* *
Ƙamu °āşiler umar °afv ü cennet

575 Hem itdüñ müşriküñ ğayrına va°de
Ƙılasın mağfiret yarınki günde

Bi-ħamdi’llāh muvaħħid °abdüz iy Һağ
Umaruz luğf-ı tām u °afv-ı muğlağ

Dağı *lā-Ʃağnatū* buyurduñ iy şāh **
Umar fažluñı her °āşī vü gümrāh

570b artuğ: artıƙ B / ol: o R.

573a Ra’ūf u: Ra’ūf B.

573b Kerīm ü: Kerīm B / °Afüvv ü: °Afüvv B / ğāfirü’z-zenb: ğāfiri’z-zenb R.

*“Raħmetim ğazabımı aştı.” Kudsî Hadisler, C.1, s.400-401.

576b luğf-ı: luğf u R / tām u: tām R / °afv-ı: °afv ü R, Ş.

**“Umudunuzu kesmeyiniz.” Zümer, 39/53.

Geçür aḥvāl-i ḥaṣrūñ cümlesinden

Anı kıl evliyānuñ zümresinden

Maḳām-ı aṣdiḳāya irgür anı

Müyesser kıl ḥuzūr-ı cāvidānı

580 Ḥarīm-i ḳurba anı maḥrem eyle

Maḳām-ı aṣfiyāda ekrem eyle

Anı aṣḥāb-ı maḳbūle ḳarīn it

Ki yā^cnī çār-yāra hem-niṣīn it

M 15a Muḥammed Muṣṭafānuñ hem-civārı

İdüp kıl aña dürlü i^ctibārı

İṣitsün yā İlāhī ol ḥiṭābuñ

İrişdürme aña hergiz i^ctābuñ

Tecellā-yı cemālūñ kıl müyesser

Degül bir kerre yā Rab bel mükerrer

585 Ne ^carż idem senūñ ma^clūmuñ olmaz

Merātib kim buyurduñ ḳalbe gelmez

Ḳulaḳ işitmedi vü görmedi göz

Taḥayyül olmadı vü dimedi söz

578b anı kıl: kıl anı R, Ş.

579a maḳām-ı: maḳāmı Ş.

579b ḥuzūr-ı: ḥuzūrı B, R.

580a ḥarīm-i: ḥarīmi B, R, Ş.

581b çār-yāra: çārı-yāra R, Ş.

584a tecellā-yı: tecellāyı B, R, Ş / müyesser: müyesser ve müyesser R.

584b degül: degil R / bel: kıl B.

Yaraqladuñ anı şālih kul için
Muhibb ü mü'min ü muhliş dil için

Müyesser eyle yā Rab bu maqāmı
İrişse luṭf u faẓluñla tamāmı

B 20b Dağı şol nesne kim faẓluña lāyık
°Aṭā kıl aña yoq luṭfuña °āyık

590 Recāsından ziyāde °izzet eyle
Ḳamu eslāfına sen raḥmet eyle

R 66b Du°āmı işidüp kim dirse āmīn
Aña kıl maḡfıret yā Rabbī yarın

Ş 18b °Aṭā kıl anlara cennet kuşūrın
Görüp açmadılar sözüñ kuşūrın

Du°āmuz bula bunuñla nihāyet
Cihān ḥalḳına yā Rab kıl hidāyet

MAṬLA°U'T-TE'LİF *

Fā°ilātün / Fā°ilātün / Fā°ilün

Diñle imdi cān u dilden bir ḥaber
Bunca aḥbār içre oldur mu°teber

587a muhibb ü: muhibb-i M, B / mü'min ü muhliş: muhliş ü mü'min R, Ş.

588b irişse: irişe Ş / faẓluñla: faẓl aña B, R, Ş.

593a bunuñla: bunuñlan Ş.

* - B (Bir satırlık boşluk var); - R.

594a cān u: cān R.

- M 15b 595 Ger tutarsañ cān ulağın iy azīz
Fehm iderseñ olasın ehl-i temīz
- Bu gōñūl levhine attāt-ı ezel
Bir muaa āl yazmış bī-alel
- Nesh yōđdur nūřhası *ūmmū'ı-kitāb* *
Pūr maarīf oısañ her fařl u bāb
- att-ı dīvānī durur talī yōđ
Her aīat anda mektūb az u o
- Pes anuñ erāmı cāmi cūmle āl
Hem muřaa yōđdur anda īl ū āl
- 600 Pūr iřārāt ū kināyāt ū rumūz
Kim anuñ bir arfi cāmi biñ künūz
- Aña tuđrā eylemiş nām-ı řerīf
Cem-i esmā lafzatu'llāh-ı laīf
- ayy idüp atm eylemiř mūhr-i acīb
Tā anı fet itmeye her bī-edeb
- Badehū ıfz eylemiř der-dūrc-i cān
Mualı olmaya aña ins ū cān

595a tutarsañ: dutarsañ B, R.

595b ehl-i: ehli B.

596a attāt-ı: attātı B, R, ř.

* “Ana kitap, bütūn kitapların aslı(levh-i mahfūz).” Zuhurf, 43/4.

597b faşl u: faşl B.

598a att-ı: attı R / talī: talīı R, ř.

598b az u: azı R.

599a erāmı: erām B / cūmle: - R.

600b arfi: arf B.

601a nām-ı: nāmı B, R.

601b lafzatu'llāh-ı: lafzatu'llāhı B, ř.

602a mūhr-i: mūhri B, ř / acīb: aceb ř.

- B 21a Vaqt olup irsāl olındı mīr-i rūḥ
Bu vücūd iqlīmine ide fütūḥ
- 605 Kıldı şandūḳ-ı bedende dürc-i derc
Dest-i nādān irmeyüp kılmaya ḥarc
- Geldi seyr itdi bu mülki her yaña
Ba^czı ḥalḳuñ olmadı tābi^c aña
- Şabr idüp bunlara ḥiddet itmedi
Pes müdārā itdi ḥıffet itmedi
- Muntazırdur tā ire peyk-i İlāh
Ḥükmini ızhār ide ol pādişāh
- M 16a Anı merhūn eylemiş evḳāt ile
Ş 19a Vaqt-i ızhārın ḳomış sā^cat ile
- 610 Böyle olmışdur ezelden ^cādeti
Eyler ol tedrīc ilen her ḥılḳati
- Şol zamān kim bulmışam ḥadd-i bülūḡ
Kāmilü'l-^caql oldı dil buldı fūrūḡ

604a olındı: olundı M, R.

604b ide: id B.

605a şandūḳ-ı: şandūḳı R / bedende: bedenden R.

605b kılmaya: kılmadı R.

606b ba^czı: ba^cz B.

607a bunlara: bunları B.

607b müdārā: müdār R.

608a peyk-i: peyki B, R, Ş.

608b ḥükmini: ḥikmeti Ş / ızhār: icrā B.

610b tedrīc ilen: tedrīc ile M; tedrīcilen R; tedrīcile Ş.

611a ḥadd-i: ḥaddi B, R, Ş.

611b fūrūḡ: fūrū^c Ş.

Gitdi eşhāş ortasından ihtilāf
İttifāķ idüp ķamusı oldu şāf

İrişür peyk-i hidāyet nāgehān
Didi emr oldu ola zāhir nihān

Mīr daķı bunları da^cvet ider
Kime nuşķ u kimine ^cizzet ider

615 Ref^c-i ķufl ü ĥatm idüp tertīb ile
Ĥalkķa i^clām eyledi tedrīc ile

R 67a Her birisi ķıldılar cāndan ķabūl
Bildiler pes ķankı şey aşl-ı uşūl

Oldı bunlar bende-i maķşūş-ı şāh
Terk idüp dünyāda olan ^cizz ü cāh

Vārid oldu çün zuhūr-ı āyeti
Fehm ola tā ibtidā vü ġayreti

Pes lisāna geldi dilden çok kelām
Feth olındı ķufl-i dūrcūñ bi't-tamām

B 21b 620 Nażm idüp yazdum anı tertīb ile
Ehl-i ^cirfān yazalar tezhīb ile

613a peyk-i: peyki B, R, Ş.
614b nuşķ u: nuşķ R.
615a ķufl ü: ķufl R / idüp: ider R.
615b tedrīc ile: tedrīcile Ş.
616b aşl-ı: aşlı B, Ş.
617a bende-i: bendeyi Ş.
618a zuhūr-ı: zuhūri B, R, Ş.
619b olındı: olundı R / ķufl-i: ķufl ü R; ķuflı Ş / dūrcūñ: dercūñ R.
620a tertīb ile: tertībile Ş.
620b tezhīb ile: tezhībile Ş.

Lîk elfâz eylemez anı edâ
Zevkî olmayan şanur qurî şadâ

Fehm ider şol kes ki olmuş hişşedâr
Kısmeti nûr-ı hidâyetden ğubâr

M 16b °İlm-i bî-ġâyet durur °irfân-ı Haġ
Bu cihân ħalkına kâfî bir sebaġ

Her qula bir dürlü virmişdür lisân
Her birisi sırr-ı Haġġa tercümân

625 Fehm olunmaz sa°y olınsa biñ sene
Lîk añlar °âlim olan elsine

Lâzım oldu țâlibe himmet ide
Her lisâna °âlime ħızmet ide

Ş 19b Tâ ki ma°lûm ola her kâmil sözi
Feth ola pes her kelâmuñ her yüzi

Cümlenüñ maġşüdi bir yoġdur ħilâf
Virdi elfâz u °ibârât iġtilâf

Ben qulına daġı bir ta°bîr-i ħâş
İtdi i°tâ fehm ider ancaġ ħavâş

621b qurî: quru B, Ş.

622b nûr-ı: nûrî B, R.

624a lisân: nişân M.

625a olunmaz: olunmaz M, R / olınsa: olunsa M, R.

626b °âlime: °âmile B / ħızmet: ħidmet Ş.

627a ola: - R.

628a maġşüdi: maġşüd B.

630 Kimse bu üslûba sebkat itmemiş
Benden evvel bu yola kes gitmemiş

Hem hikâyâtı hem üslûbı ^caceb
Cümlesi maḥşûş-ı bende faẓl-ı Rab

Bu sözüme şāhidüm āyet durur
Çıl te'emmül ma^cnī bī-ğāyet durur

Baḥr-i pür-aşḍāf u pür-lü'lūdūr ol
Kenz-i pür-cevher durur fetḥ olsa yol

Ġavş iderseñ bulasın dürr-i yetīm
Fetḥ iderseñ keşf ola genc-i ^caẓīm

M 17a SEBEB-İ VÜRÜD-İ HĀZİHĪ ĀYETİ'Ş-ŞERĪFE *

B 22a فلما تجلى ربه للجبل جمله دكا و خر موسى صعقا
فلما افاق قال سبحانك تبت اليك و انا اول المسلمين

Fā^cilātün/ Fā^cilātün / Fā^cilün

635 Çün işāret eyledüñ kıldum şürū^c
Her sözüm yā Rab kıl aşl-ı fürū^c

631a hikâyâtı: hikâyât B.

632a āyet durur: āyetdür R.

632b bī-ğāyet durur: bī-ğāyetdür R.

633a aşḍāf u: aşḍāf M, B.

633b kenz-i: kenz ü R.

634a dürr-i: dürrī R, Ş.

634b genc-i: genci B, R.

* Sebebü't-te'lîfî vürüd-ı Hāzihī Āyati'ş-Şerīfe Ş / Başlıkta geçen âyetin meâlî şudur: “Derken Rabbi o dağa tecellî edince onu param parça ediverdi. Mûsa da baygın yere düştü. Ayılınca dedi ki: Seni tenzih ederim. Tevbe ettim sana. Ben iman edenlerin ilkiyim.” A'râf, 7/143.

635b yā Rab: yā Rabbī M, B / aşl-ı: aşlı B, R, Ş.

Ben ne hākem çün rumūz idem beyān
Ya haqāyık şerhini kılam cayan

Līk feyzüñ olıcaq baña muin
Qalbe cārī olısar mā-i ma'in *

R 67b Söylemek cā'iz olur ba'zı kelām
Kim havāş ola muḥāṭab le'l-avām

Sen hidāyet eylegil baña delīl
Tā haqīkat mülkine ire sebīl

640 Qavlümi hıfz eyle yā Rab sehvden
Fi'lümi pāk eyle ca'l ü lehvden

Ş 20a Yā İlāhī şaqla qalbüm ez-gurūr
Tā sözüm pāk ola ez-ḥalṭ-ı ğarūr

Māni^c ol ger eyleyem sū-i edeb
Sen muin ol çekmeyem yolda ta^cab

Şol ki haqdur anı ilkā it dile
Tā haqāyık aşlı ile biline

Hem tecāvüz kılmayam ḥadden daḥı
Didiler müsrif durur ğāyet seḥī

645 Tā muzıll olmaya hādī ola söz
Yolda mü'zī olmayup hep ola düz

637a feyzüñ: fazluñ B, R.

637b mā-i: māyı R, Ş.

* "Akar su." Mülk, 67/30.

639b mülkine: milkine M, R.

641b ḥalṭ-ı: ḥalṭı B, R, Ş / ğarūr: ğurūr M, R.

642b sen: pes Ş.

Eyle anı urbete yā Rab sebeb
Hem aña raġbet ıla ehl-i edeb

Hem rızāña ıl muvāfıķ her szm
azretnde tā ki aġ ola yzm

M 17b Tālibe āsān ıl fehmi-i murād
B 22b Ger gre yzini ġamġin ola ŗād

Pes recām oldur amu sz ola aķ
ŗāna gre aġz ide her kes sebaķ

650 Tā iyāmet aña vir adr u ŗeref
Ola benden ŗoņra ol ayru'l-alef

n senn adula ıldum ibtidā
Yādu ile gir bulsun intihā

Her ne ŗey zıkrn olur aña arn
Kim grrse ide dilden āfern

Ravzat'-Tevid ıldum aña nām
Dāil olan vāŗıl-ı dār's-selām

Ehl-i tevide teferrc-gāhdur
Sāliki ol mŗil-i dergāhdur

645b olmayup: olmaya R.

646a anı urbete yā Rab: yā Rabb anı urbete B, R.

646b ehl-i: ehli B, R.

648a fehmi-i: fehmi B, R.

648b yzini: yzin B, R, ŗ / ġamġin ola: ola ġamġin R, ŗ.

650a adr u: adri B.

650b ayru'l-alef: ayra'l-alef R.

653b vāŗıl-ı: vāŗılı B, R, ŗ.

654b mŗil-i: mŗili B, R.

655 Tālîbi terġîb ider maṭlûbına
°Āşîķı teşvîķ ider ma°şûķına

Ķıl duĥûl irdise ger faẓl-ı ezel
Girmeye bu ravżaya *bel hüm azal* *

Ol sebebden ba°zı kes raġbet ider
Ba°zısı ĥazẓ itmeyüp nefret ider

Ṭaşrasından görinen dîvârdur
Bilmez için gülşen ü yâ ĥârdur

Ehline meftûĥdur her demde bâb
Nâ-ehil gelse gözin sedd ide ĥ°âb

Ş 20b 660 Her ki oķur bulur ol ĥazẓ-ı lisân
Ger te°emmül eylese ĥâşıl beyân

Her ki diñler bula şadrı inşirâĥ
Añlar ise ĥalbi bulur infitâĥ

M 18a Zevķ iderse rûĥına râĥat ider
Ĥâl iderse sırrınuñ setri gider

R 68a Bir ĥaberdür söylerüm ben râz ile
°Arz ide ma°nâ yüzün biñ nâz ile

656a faẓl-ı: faẓlı B, R.

* “Hayvanlar gibidir, hatta daha aşıġıdırlar.” A’raf, 7/179.

657a ba°zı: ba°z B.

658b gülşen ü: gülşen B.

660a ĥazẓ-ı: ĥazẓı B, R.

662a ider: irer B.

663 - M; 663b nâz ile: nâzla B.

- B 23a Kim mülâzım ola aña her zamân
Çapusunda ola dâ'im dīde-bân
- 665 Tālib olup cehd iden görür cemāl
Ġafilüñ naqşı ebed bulmaz kemāl
- Tālib-i dīdār olan hāzır gerek
Terk-i ġaflet eyleyüp nāzır gerek
- Bir mübārek sâ'at içre bil o hūr
Feth-i bāb-ı qaşır idüp ide zuhūr
- Şol ki hāzırdu görür dīdārını
Ol ki ġāfildür görür dīvārını
- Perdeler içre çü ol mestürdur
Her ki perde keşf ider mesrürdur
- 670 Bil muqarrer ol cemālüñ pertevi
İrse her qalbe olur nūrı qavī
- Şanma sen bunı kelām-ı zāhirī
Hāzır ider bundan ma'ārif māhiri
- Aña kim feth ola bu ma'nā yüzi
Tütüyādur göze ayağı tozı

664a kim mülâzım ola aña: aña kim mülâzım B, R, Ş.

665b naqşı: naqzı M.

666a t̄alib-i: t̄alibi B, R, Ş.

667b bāb-ı: bābı B, R.

670a bil: bel M.

670b nūrı: nūr B.

671a kelām-ı: kelāmı B, R, Ş.

Şöyle kim maḫşūdı fehm ide tamām
İdüp istiḫsān ü diye ḫoş kelām

Añlaya ḫālin faḫīrūñ ol kişi
Kim ne söyler ya ne anuñ cünbüşi

675 Bu kelām içre ḫiṭābum ehledür
Redd ider ger virseler nā-ehle dūr

Sözlerüm hep ma^crifet aşḫābılan
Terk idüp a^cdā ola aḫbāb ilen

M 18b Şanmasunlar sözlerüm ola güzāf
Yāḫū bu yolda idem da^cvā vü lāf

Orta yirde bir bahāne ben daḫı
Añlayup maḫşūda irgil sen daḫı

Ş 21a Şol ki bildüm añladum ben söyledüm
Ehl-i zevḫi ḫ^vān-ı ḫaḫḫa ṭoyladum

B 23b 680 Ba^czılar redd itse ger yoḫdur ziyān
Münkirūñ ḫalbi ṭolu her dem gümān

Her kişinūñ fehm-i zevḫine göre
İrişür maṭlūba şevḫine göre

673a maḫşūdı: maḫşūd B.
673b istiḫsān ü: istiḫsān R.
674a añlaya: añlayan M.
675b virseler: görseler M / nā-ehle dūr: nā-ehldür M.
676a aşḫābılan: aşḫāblan Ş.
676b aḫbāb ilen: aḫbāblan Ş.
677a yāḫū: yāḫūd R / vü: o R.
678b irgil: ir gel R, Ş.
679b ehl-i: ehli B / ḫ^vān-ı: ḫūn-ı B; ḫūnı R.
681a fehm-i: fehmi Ş.

Çalmazam ben münkirüñ inkārına
Kim anuñ ikrārı ne inkārı ne

Virmedi baħra keder zerre türāb
Naşş gelmez gülşene ötse ğurāb

Bir ħiřāra bir kişi ursa ħacer
İrmeye andan aña hergiz zarar

685 Sözlürüm pürdür benüm esrār ile
Yoğ kelāmum bir nefes aĝyār ile

Niçeler geldi cihāna yazdılar
Ma^crifet yolında dürlür dizdiler

Her birisi ħodı gitti yādigār
Kim ğanī vü kim gedā kim tāc-dār

R 68b Kimi redd itdi kimi ħıldı ħabül
Böyle gelmişdür ezelden bu uşül

TEMSİL *

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

Bu meşel yitmez mi saña ol İlāh
Kim düzetti bunca tertibi o şāh

M 19a 690 Yoğ iken her şey'e ol virdi vücūd
Her birine dürlü dürlü ħıldı cūd

683a virmedi: vir R.

686a niçeler: niceler R.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

689a yitmez: yetmez R.

Çün diler kim halk ide bir ādemi
İtdürür seyr aña biñ biñ °ālemi

Eglenüp her yirde bir miqdār ol
°Ālem-i ervāha irer tā ki yol

Ba°dehū andan daḥı eyler sefer
Berzaḥ-ı evvel olur aña maḡar

°Ālem-i mülki gelüp seyrān ider
°Arş-ı a°zam fevķine cevlan ider

B 24a 695 Ol aradan kürsiye eyler nüzül
Pes semāvātı kamu seyr eyler ol

Çün °anāşır cevfine eyler duḡul
Her birinden ḡāşiyet eyler ḡabul

Ş 21b Āḡiri arza inüp eyler ḡarār
Sākin olur anda ḡaylī rūzigār

Çün tamām olur nüzül eyler şu°ūd
İde tekmīl-i kemālāt-ı vücūd

ḡılmadı cāmid anı virdi nümū
Böyle bağlandı bu tertīb iy °amū

700 Ol mekāndan ḡaldurup itdi kerem
Sözlerüm fehm it tamām iy muḡterem

692b °ālem-i: °ālemi Ş.

693b berzaḡ-ı: berzaḡı B, R, Ş.

694a °ālem-i: °ālemi B, R, Ş.

698b tekmīl-i: tekmīli B / kemālāt-ı: kemālātı B, R, Ş.

700a ḡaldurup: ḡaldırup M.

Çünkü irgürdi buña hâl-i nebât
Pes °aṭā kıлмақ diler aña hayât

Aña hayvân rütbetinden bir mekân
Virdi kıaldı anda dağı bir zamân

Ba°dehû ihşân-ı tām itdi yine
Seyr idüp bunca merâtib çok sene

M 19b İrdi insân baṭnına kıldı duḡul
Giydi anda dürlü dürlü şüret ol

705 Hışn-ı şulbe irdi vü kıldı karar
Terbiyetle cevher oldı yâdigâr

Ol maḡâmdan dağı itdi çün hurûc
Kaşr-ı raḡme irdi vü kıldı vülûc

Kıldı ol menzilde dağı terbiyet
Dürlü hâlât irdi buldı mertebet

Oldı sâkin anda dağı niçe ay
Böyle gelmişdür kamu yoḡsul u bay

Ba°dehû °azm eyledi bâğ-ı cihân
Bunda d'ola terbiyet zâhir nihân

701a hâl-i: hâli B, R, Ş.

702b virdi: vir R.

704b giydi: geydi R, Ş.

705b terbiyetle: tertîb ile R / cevher: çü R.

708a niçe: nice B, R.

708b yoḡsul u: yoḡsul B.

- 710 Kıldı bunda dürlü ihsân ü °aṭā
 Ḥāṣ ü °āma iriṣür işbu seḥā
- B 24b Cevher-i °aḳlı °aṭā itmekde Ḥaḳ
 R 69a Birbirinden eyledi insānı farḳ
- Cümle eṣyā böyle bulmuşdur zuhūr
 Zevḳ idersin sen de terk itseñ ğurūr
- Līk vardur her biri çün bir makām
 Pes tecāvüz eylemez fehm it kelām
- Çünki insān her makāmı seyr ider
 Hem nüzül ü hem şu°üd idüp gider
- 715 Her ne yirden kim olupdur ibtidā
 İriṣür elbetde aña intihā
- Ş 22a Ba°zı şaḥsuñ iriṣür te'dīb ile
 Ba°zısı daḥı anuñ ta°zīb ile
- İḥtiyāruñlan irerseñ aṣluña
 Vaşlını eyler bedel ol faşluña
- M 20a İḥtiyār itmez iseñ ḥāzır °azāb
 Dūzaḥ u cennet ḳamu ni°me'l-me'āb

710a ihsân ü: ihsân B.

710b ḥāṣ ü °āma: ḥaṣṣa °āmma B; ḥāṣ °āma R.

711a cevher-i: cevherī B, R, Ş.

711b insānı: insān B, R.

714b nüzül ü: nüzül B.

715a yirden: yerden R.

715b elbetde: elbette Ş.

716a ba°zı: ba°z B, R / iriṣür: irüṣür R / te'dīb ile: te'dīble B, Ş.

716b ta°zīb ile: ta°zīble B, Ş.

717b faşluña: fazluña Ş.

Bu merātib kim saña zıkr eyledüm
Şanma sen kim biñde birin söyledüm

720 Tālibe tenbīhdür maqşūd olan
Ehlini ister bulur maqşūd'olan

Her birisi bunlaruñ cāy-ı helāk
Fikr iderseñ perde-i °aql ola çāk

Bu mehālikden seni kırtardı ol
Sen dağı her ān anuñ şükride ol

Dağı eyler dürlü ihsān ber-kemāl
Saña her ānda o Rabb-i lā-yezāl

Müntehā olmaz saña ihsān ebed
İtmedi ihsā anı hergiz °aded

725 Diñle imdi niçedür kıldan ħatā
Her ħatā kırsusına şehden °atā

Gice gündüz bunlaruñ tebdīrini
Dā'im eyler gör yine taqđirini

B 25a Her birine dürlü dürlü ni°meti
İtdi i°tā kıldı aña °izzeti

719a kim saña: sana kim R.

721a cāy-ı: cāyı B, R, Ş.

721b perde-i: perdeyi R.

723b Rabb-i: Rabb ü R, Ş.

726b gör: göz Ş.

Her birisi birbirinden yücedür
Kim faķır u kimi Şeh kim h^vacedür

Ba^czına virdi oğul ba^czına kıZ
Kimine dünyā ucuz kimine kıZ

730 Bunca envā^c-ı ni^camla ĥalkı Rab
Terbiyet eyler ĥamusın rüz u Şeb

Őıĥĥat ü rāĥat ĥamu andan durur
Şanma sen kim cān ilen tenden durur

M 20b Bunca iĥsānı ĥılurken ol Ğafūr
Az bulur ol ĥulları iĥre Őekūr

Kim vücūdına anuñ inkār ider
Kimisi vardur diyü iĥrār ider

Ő 22b İki olmiŐdur muĥırr olan daĥı
Ba^czı dir ki Tañrı birdür iy eĥı

735 Ba^czı dir kim niĥe Tañrı var durur
Sen anı Őeytān ilen bil yār durur

R 69b Bir diyenler cümle vaşfin añlamaz
Ĥikmet-i Ĥaĥķı bilen hıĥ tañlamaz

728b kimi: kim B, R, Ő / Şeh: - R; Őehı B; Őāh Ő / h^vacedür : ĥocadur M, R, Ő.

729b kimine dünyā: kime dünyā B, R, Ő.

730a envā^c-ı: envā^cı B, Ő / ni^camla: ni^camlan B, R, Ő / ĥalkı: ĥalk B.

730b rüz u: rüz B.

731b cān ilen: cānlan Ő.

732b bulur ol: bulur R.

734b ba^czı: ba^cz B, R / ki: kim R, Ő.

735a ba^czı: ba^cz B, R / niĥe: nice B, R / var durur: vardur R, Ő.

735b Őeytān ilen: Őeytānlan Ő / yār durur: yārdur R.

736b ĥikmet-i: ĥikmeti B, R, Ő.

Yüz biñinden birisi bildi Hâkı
Bu sözüm girçek durur Tañrı hâkı

Böyledür hâli bularuñ her zamân
Ba^czı zâhir bunlaruñ ba^czı nihân

Hîç bulardan naqş gelmez zâtına
Key hazer kııl varma ednâ katına

740 Gör yine luř oldu anuñ ^câdeti
İncinüp kesmez birinden ni^cmeti

Pes helâk itse kamu kâdir durur
İsmi zîrâ Münteķım Kâhir durur

Lîk yine ismidür anuñ Şabûr
Hem Laşif ü hem ^cAfüvv ü hem Ğafûr

B 25b İmdi gel sen dağı sözüñ söylegil
Hulķ-ı Hâķķ ilen taħalluķ eylegil

^cAybına hîç kimsenüñ kıılma nazır
Hâķ katında bu durur a^clâ hüner

745 Her kimüñ kim meşrebinde var bu söz
Ger işitse biri olur niçe yüz

M 21a Anlaruñ kim ħilķatinde yoķdur ol
Ger yılarsa niçe yıl bulmaya yol

737b girçek durur: gerçek durur R.

738b ba^czı zâhir: ba^cz zâhir B.

739a naqş: naķz R.

745a kim: ki B.

745b biri: bir B / niçe: nice B, R.

746b niçe: nice B, R.

udretn yitdke tarr it kelm
yi^c olup iidrler h u ^cm

Syle ketm itme kelmu ehli var
Nieler geri grinr ehl-vr

rir elbet kelmu ehline
Muali^c olur me^cn alna

750 T ki bk ola nie rzigr
Alayanlar dir ne gkek ydigr

MALA^c *

F^ciltn / F^ciltn / F^ciln

 23a Gel ber iy zmre-i arrfiyn
Amam bzr-ı ^ci ire dkn

Gezmiem terk eyleyp mlk  vaan
Hind u Sind u bar  ber Hrmz ^cAden

Almam la^cl-i Bedan zbdesin
Pr idem arrf u ^ca zmresin

747b h u: h B, R.

748a ehli var: ehl var M, B.

748b nieler: niceler R.

750a nie: nice B, R.

* - B (Bir satrlk boluk var).

751a zmre-i: zmreyi R, .

752b bar : bar B.

753a almam: itmiem M / la^cl-i: la^cli B, R.

753b arrf u: arrf B.

Bulmuşam bir dāne °ālī şeb-çırāk
Görmege kıymet degül Rūm u °Irāk

755 Kim aña yüz biñ cihān olmaz bahā
Bulur anı cān u baş iden fedā

Çekmişem cem°inde şol deñlü elem
Kim anı add eylemez ħarf ü raqam

Zīnet itdüm bir dükān iy cevherī
Qūt-ı rūḥ olur muqarrer her biri

B 26a Ben senüñ çün çekmişem bunca ta°ab
Ḥāzır itdüm ḫālib olmazsın °aceb

M 21b Naqm u tertīb eyledüm zībā güher
Almaz iseñ bāri seyr it bir naqar

R 70a 760 Kim nazardan irişür çeşmüñe nūr
Diqqat itseñ qalbe ḫāşıldur ḫuzūr

Zevq iderseñ rūḫa rāḫatlar irer
Ḥāl olursa sır meserretler görer

Şanma anuñ aşlını āb u hevā
Kenz-i esmā eylemiş anı Ḥudā

755b cān u baş: baş cān B, R.

756b raqam: qalem B.

757b olur muqarrer: muqarrer olur M.

759a naqm u: naqm B / güher: gevher B.

760b diqqat: rikkat R.

Şol güherdür görmedi çeşm-i beşer
İrmedi sem^cine hergiz bir haber

Hâtırına gelmedi andan nişân
K̄albe k̄üt u rûha rāhat cāna cān

765 Ol güherden pür durur arz u semā
°Ayn-ı a^cmā zerresin görmez şehā

Nā-ehil görürse eyler sū-i zan
Bilmedi cāhil h̄azer dürr-i °Aden

Sa^cy it imdi ehl olasın iy eḫī
Dü-cihānda mişli yoḫdur bir daḫı

Luṭf-ı Rabbānī irüp fetḫ olsa °ayn
Ref^c olur eşyā yüzinden cümle ḡayn

Ş 23b Ol zamān ma^clūm olur ḫadri anuñ
Līk māni^c görmege rūḫ u tenüñ

770 Ger sözümden olduñ ise ḫişşedār
İstimā^c it ḫişşada gör kim ne var

763a çeşm-i: çeşmi B, R.
763b hergiz: hergez R.
764a gelmedi: geldi R.
765a güherden: gevherden B / arz u: arz B.
766a görürse: ger görse B, R, Ş.
766b dürr-i: dürri B, R, Ş.
767a it: id M, R.
767b mişli: mişl B.
768a luṭf-ı: luṭf u R / olsa: ola R.
769b rūḫ u: rūḫ B.
770b ḫişşada: ḫişşayı B, R, Ş.

KİŞŞA-İ H^VĀCE CEVHERİ *

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

Bir hikāyet geldi tāze hāṭıra
Zikr olınsun def^c ola tā hāṭıra

M 22a Var idi bir kimse qābil şān idi
H^Vācelik qalbind'anuñ pinhān idi

B 26b Olmağa şarrāf-ı māhir ṭālib ol
°İlm ü cevherde kemāle rāgıb ol

Gice gündüz fikr iderdi ḫālını
Kim ne vech ilen olur aḫvālını

775 İrişüp maqşūdına bula murād
Kendü h^Vāce ola sā'irler °ibād

Ṭolmış idi qalbi anuñ bu heves
Bu fikirden ḫālī olmaz bir nefes

Yoğ idi hem-sırrı daḫı söyleye
Fikr idüp ikisi tedbīr eyleye

Çekdi bu ḫāletde bī-ḫadd ızṭırāb
Nār-ı ḫayret bağrını kıldı kebāb

* Kışşa-i Hōca Cevherī M, Ş; - B (Bir satırlık boşluk var).

771b olınsun: olunsun M, R.

772a var idi: vardı B / şān idi: şāndı B.

772b h^Vācelik: ḫōcalık M, R, Ş / pinhān idi: pinhāndı B.

773a şarrāf-ı: şarrāf ü Ş.

774a gice: giçe R.

775b h^Vāce: ḫōca M, R, Ş.

776a ṭolmış: dolmuş B / qalbi: qalb B, R / bu heves: bü'l-heves B.

777a hem-sırrı: hem-sır B, Ş.

Pes yürür bu hâlet üzre çok zamân
Hâtırına geldi bir gün nâgehân

780 Olduğün yirde senünñ hod h^vâce yok
Hâlünüñ [°]arz itmek için az u çok

Ger dilerseñ olasın ulu h^vâce
[°]Älemi seyr eyle gel ucdan uca

Terk idüp mülk ü vañan seyr it diyâr
Sa[°]y idüp cehd eylegil leyl ü nehâr

Niçe berr ü niçe bañr itgil [°]ubür
Tâ bula bir yirde mañşüduñ zuhür

R 70b [°]Älem içre niçe h^vâce vardur
Lîk bulmañ haylî müşkil kârdur

785 Bulmañ isterseñ murâduñ kıl sefer
Hâşıl eylersin kılursañ terk-i ser

M 22b Kime uğrarsa yoluñ di hâlünüñ

Ş 24a Aña [°]arz it cümle kıl ü kâlünüñ

Bildüğinden ol virür saña haber
Bilmez ise saña yok bundan zarar

780a yirde: yerde R / h^vâce: hōca M, R, Ş.

780b az u: az B.

781a h^vâce: hōca M, R, Ş.

782a mülk ü: mülk B.

782b eylegil: eyle gel R.

783a niçe berr: nice berr B / niçe bañr: nice bañr B.

783b yirde: yerde R.

784a niçe: nice B, R / h^vâce: hōca M, R, Ş / vardur: var durur R.

784b kârdur: kâr durur R.

787b bundan: bunda R.

Bulunur elbet cihān hālī degül
°Ārif olan her dikenden dirdi gül

B 27a Eyleyüp bu fikri terk itdi vaṭan
Tārik oldı işbu yolda cān u ten

790 Kıldı çün °azm-i sefer girdi yola
Hep kabül itdi ne şiddet kim gele

Gezdi işbu °ālemi ol ser-te-ser
Şordı maqşūdın aradı der-be-der

Kimde kim gördi bu fenden ol eşer
Kodı hizmet işiginde vech ü ser

Ṭurdı anuñ hizmetinde bir zamān
Tā ki hāşıl ola maqşūd-ı nihān

Çünki bundan oldı maqşūdı tamām
Bir yire daḡı varup virdi selām

795 Bunda daḡı ṭurdı aldı çok hüner
Himmet itdi aña ol şāhib-naṣar

Bir yire daḡı varup sürdi yüzün
Tütiyā kıldı göze izi tozın

788a bulunur: bulunur R.

790a °azm-i: °azmi B, R, Ş.

792b hizmet: hıdmet Ş / vech ü: vech B.

793 hizmetinde: hıdmetinde Ş.

793b maqşūd-ı: maqşūdı B, R.

794b yire: yere R.

796a yire: yerde R.

Aḥz ider andan dahı çok şan^catı
Sa^cy idüp bu yolda kıldı ğayreti

^cİlm-i şarrāf u cevāhir kıymetin
Öğrenüp bunlaruñ aldı himmetin

^cĀlemi seyr itdi bu vech üzre ol
Aldı hişşe her birinden az u bol

- M 23a 800 Gördiler bu ḥ^vāceler bunı ğarīb
Her birisi tuhfeler virdi ^cacīb
- Bildiler ğāyetde kızğun müşterī
Nesne hīç ketm itmediler her biri
- Didiler bizden sañ'olsun yādigār
Gösterüp nā-ehle kıлма tārūmār
- Niçe yıldur her birümüz şaqlaruz
Gelse bir tālīb diyü yol beklerüz
- Ş 24b Hāmdüli'llāh kim senüñ gibi kişi
Tālīb olup başa iltür bu işi
- B 27b 805 Bildi bunlardan o ^cilm-i cevheri
^cĀlem içre oldı māhir cevherī

798a ^cilm-i: ^cilm ü R, Ş / şarrāf u: şarrāf B.
800a ḥ^vāceler: ḥōcalar M, R, Ş.
802b kıлма: kıalma R.
803a niçe: nice B, R.
804a gibi: bigi B, R, Ş.
804b iltür: ilter M.
805a ^cilm-i: ^cilm ü R; ^cilmi Ş.

Oldı şarrāf-ı cihān ol ādemī
Ser-te-ser geşt itdügi çün °ālemi

Naqd-i °ömri h̄arc kıldı bu yola
Buldı bir dürr-i yetīm aldı ele

Oldı ol bir h̄^vāce-i °ālī-cenāb
Kıymetī taşlar yanında bī-hisāb

R 71a Şol kadar cem^c itdi zībā taşlar
Her birinüñ kadri niçe başlar

810 *Kenz-i mahfī*den çü şarrāf-ı ezel *
Aña bir gevher virüpdür bī-bedel

Ol idi bir dāne °ālī şeb-çırāk
Görmedi mişlin °Arab Rüm u °Irak

Cümle eşyā andan aḥz eyler ziyā
Kā'im old'anuñla bil arz u semā

Hep anuñ nūrıyla zāhirdi vücūd
Cümle fi^clün ger kıyām u ger ku^cūd

806b geşt: seyr B, R, Ş.

807a h̄arc: şarf Ş.

807b dürr-i: dürri R.

808a h̄^vāce-i: h̄ōca-i M; h̄ōcayı R, Ş.

809b niçe: nice B, R.

* “Ben bilinmeyen bir hazine idim, bilinmeyi diledim, birtakım insanlar yarattım, onlara kendimi bildirdim, onlar da beni bildiler.” Keşfü'l-Hafā, C.2, s.132

810a şarrāf-ı: şarrāfı R, Ş.

810b virüpdür: virüpdı M.

811b Rüm u: Rüm B; Rümü R.

812b arz u: arz B.

813a zāhirdi: zāhir R / vücūd: zī-vücūd R.

813b kıyām u: kıyām B.

- M 23b Birbirin mü'min görür ol nūr ile
Müşrike mestūr olur yol nūr ile
- 815 Çeşm-i būma nūr-ı şems oldu hicāb
Merci^c oldu zulmet ü cāy-ı ħarāb
- Her ki zulmetden diler ola ħalāş
Sālik olsun evliyā rāhına ħāş
- İre rāhı gevher-i ħāşa anuñ
Şarf iderse nağdini cān u tenüñ
- Virdi nağdi aldı gevher bī-bahā
Pes fenāsına bedel oldu beķā
- Çün yazılmaz vaşfi anuñ bi't-tamām
Gel yine maķşūda sevķ eyle kelām
- 820 Pes bulardan fenni tekmīl eyledi
İstimā^c it soñradan gör n'eyledi
- B 28a Kılmadı tağyīr hergiz ħālını
Kāmil oldum ben diyü aķvālını
- Ş 25a Yine evvel ħāli üzre ber-ķarār
Ĥaķķa ħamd ü şükr ider leyl ü nehār

814a nūr ile: nūr la R, Ş.
814b yol: ol M.
815a oldu: olur R.
815b cāy-ı: cāy ı B, R, Ş.
817a gevher-i: gevheri B, R, Ş.
818a gevher: cevher B.
819a vaşfi: vaşf B, R.
821b diyü: deyü R.
822a ħāli: ħāl R.
822b leyl ü: leyl B.

Şüret-i fakr üzre gezdi bir zamān
Şordı ol şarrāflar zāhir nihān

İşbu tavr üzre biraz seyr itdi ol
Niçe kāmīl kimseye uğradı yol

825 Hālīni bunlara ol °arz eyledi
Haq mı ya bātıl mı didi şoyladı

°İlmīni gördi bular kıldı kabūl
Sevdi cāndan her biri didi oğul

Çünkü Haqdan irdi saña bu °aṭā
Eyle ehline anuñ sen de seḥa

M 24a Çok irişdi ba°zı yirde ḥ°āceye
Daḥı varmamış henüz ol ḥ°āceye

Ḷanda kaldı cevherüñ qadrin bile
Ger satarsañ ehli almaz bir pula

830 Zāhiren lākin mülebbes ḥūb-rū
Kendüyi medḥ itmek olmuş aña ḥū

Kim görür dir ḥ°āce-i devr-i zamān
Pür-ma°arīfdür velī kılmış nihān

823a şüret-i: şüreti B, R, Ş.

824a biraz seyr itdi: seyr eyledi M.

824b niçe: nice R, B.

825b haq mı: haqqım R.

828a ba°zı: ba°z B, Ş / yirde: yerde R / ḥ°āceye: ḥōcaya M, R, Ş.

828b ḥ°āceye: ḥōcaya M, R, Ş.

829b ehli: ehl R.

831a ḥ°āce-i: ḥōca-i M; ḥōcayı R, Ş.

Ehl-i ʿırz u ehl-i vażʿ ehl-i vaķār
Her gören dir bunda çoķdur yādīgār

Fiʿl-ħaķīķa müflis ü medyündür
ʿİlm-i cevherden ķamu mağbündür

R 71b urmuş ol dağı cihānda bir dükān
Her ki gördi zāhirin dir özge kān

835 Ehl-i ĥacet ger varursa yanına
Söylemez cev eyler anuñ cānına

Şorsa ger ol ʿilm-i cevherden ĥaber
Verhem eyler yüzine ķılmaz nażar

B 28b Dir senüñ ĥaddüñ degüldür bu kelām
Şanma ehl olur bu ʿilme her ʿavām

Özge ĥāletdür bu sen ķılma heves
Yüri faķruñ üzre olup sözi kes

Gördi zīrā zāhirin bunuñ faķīr
Giymiş eski cāmeler ĥör u ĥaķīr

Ş 25b 840 Gözine göstermez ol ĥiç kimseyi
Maʿrifet yoķ farķ ide nīk ü denī

832a ehl-i ʿırz u: ehl-i ʿırz B / ehl-i vaķār: ehli vaķār B, R, Ş.

833b ʿilm-i: ʿilm ü B.

836a ʿilm-i: ʿilm ü R.

838b sözi: söz B.

839b giymiş: geymiş R, Ş.

840b farķ: -R.

Gösterür zāhirde kendü °ilm ü hūş
Taşrası ma°mūr lākin içi boş

M 24b Cevherüñ °ilminden açmaz ol kelām
Cehli zāhir ola dir beyne'l-°avām

Ehli olmayan şanur girçek durur
°İlm ü cevher bunda ğāyet çok durur

Bekler anuñ kapusın ol ay u yıl
Hizmet eyler aña çok ez-cān u dil

845 Ol dağı himmet idüp virdi bu kez
Hāş cevherdür diyü aña harez

Şād olup ol dağı pes mesrūr olur
Yādigārum var diyü mağrūr olur

Halkı dağı kendü-veş mağbūn ider
Kim muşāhib olsa aña dūn ider

Ehl olan bildi anuñ hālını
Koymadı sem°ine aşlā kālını

Aldanup kalmadı anuñ lāfına
Muṭṭali° oldı kamu evşāfına

841b içi: iç R.
842b cehli: cehl B.
843a girçek durur: gerçek durur R.
844a ay u: ay B.
844b çok: çün B, R, Ş / cān u: cān R.
845b diyü: deyü R.
846a olur: - R.
846b diyü: deyü R.
847a kendü-veş: kendi-veş Ş.
848a ehl: ehli Ş.

- 850 Terk idüp ol gitdi bir dağı yire
Sa^çy ü cehd eyler ki maqşūda ire
- Her ki bir fenni kıılır cāndan taleb
Anı maḥrūm eylemez virür Çalap
- Bu kişi maqşūda ḥod irmiş idi
Çoq ^çacā'ib tuḥfeler dirmiş idi
- B 29a Kendünün ^çilmin değışdürmek murād
Cevherün fenninde olmaya kesād
- Hıç kuşūrı var mı ^çilminde göre
Var ise anı kemāle irgüre
- 855 Virmiş idi aña Rabb-i lā-yezāl
^çİlm-i cevherde ne var ise kemāl
- M 25a Her ne vaktin görse bir cevher ^çayān
Bir nazarda kıymetin eyler beyān
- Yāḥū şarrāf itse katında kelām
Anı bir meclisde fehm eyler tamām
- Ş 26a Kim ne deñlü vardur anda ma^çrifet
Cevheriler sūkı içre mertebet

850b sa^çy ü: sa^çy R.

852a irmiş idi: irmişdi R, Ş.

852b dirmiş idi: virmiş idi B; dirmişdi R, Ş.

853a değışdürmek: değışdürmek R.

855a Rabb-i: Rabb ü R, Ş.

855b ^çilm-i: ^çilm ü Ş.

857a yāḥū: yāḥūd R.

858b sūkı: sūq B.

- R 72a Her şehirde niçe ay eyler sükün
Zāhirin gören şanurlar anı dūn
- 860 Kimse anı bilmez itmez ʿizzeti
Buldı bu hāl içre ol hoş hāleti
- İstemezdi kimseye hālın diye
İrte için yāhū ol guşsa yiye
- İhtiyār itdi bu deñlü zilleti
Yoğ idi qalbinde aşlā ʿilleti
- Bu şıfatdan neydi maqşūdı anuñ
Diñle gel rāhat ola cān u tenüñ
- Kendünüñ mişli arar bir cevheri
Aña ʿarż ide ne varsa cevheri
- 865 Ol dahı ʿarż ide buña hālını
Birbirinüñ hep bilüp aḥvālını
- Gice gündüz ola bunlar rāz-daş
Birbirinden şaqlamayup cān u baş
- Yāhū kendü gibi bir t̄alib qavī
Bulsa ger ol göstere aña yolu

859a niçe: nice B, R.
860b hāleti: rāhatı B, R, Ş.
861a istemezdi: isdemezdi R, Ş.
861b yāhū: yāhūd B, R, Ş.
865a hālını: mālını B, R, Ş.

Aña ta°līm eyleye °ilminden ol
Añlayup bildügi miqdār az u bol

B 29b Şöyle kim gāyetde qābil şān ola
Pes cevāhir şaqlamaqda kān ola

M 25b 870 Çün mirāren anı idüp imtiḥān
İstiḳāmet üzre ḥālī ez-gümān

Meşrebinde ḥıfz u vüs°at ola ger
°İlm-i cevherden aña virür ḥaber

Eyleyüp teslīm cümle yādigār
Zāhir u bātında ola aña yār

Ol daḥı ola bu fennüñ māhiri
Sözümü şanmañ kelām-ı zāhirī

Çoq zamān bu ḥālet üzre ol yürür
Āḥirī maqşūdını bulmaz görür

875 Şoñradan ol fikr-i āḥir eyledi
Ḥalvetinde nefsine ol söyledi

Ş 26b Bu kadar tuḥfe hedāyā sende var
Niçe yürürsin cihānda bende-vār

868b añlayup: añlayu M, B.

870b ḥālī: ḥālī B.

871a ḥıfz u: ḥıfz B.

871b °İlm-i: °ilm ü R / virür: virüp R, Ş.

873bsözümü: sözi R / kelām-ı: kelāmı R.

874a ol: - R.

876b niçe: nice B, R.

Kim ne bilsün sende cevher varlığın
Eyle zāhir çekme gel el ıarlığın

Niçe t̄alib kimseler vardur gezer
Cevher-i h̄aşı görüp ehlin sizer

Tā ki senden her kes alsun yādigār
Dehr içinde ola tuḥfeñ pāyidār

880 İḥtiyār it bir diyārı kıl şebāt
Zāhir eyle cevherī mu^ctī ḥayāt

Cevher ilen zīnet idüp bir kafes
Hep muraşşa^c ola cümle pīş ü pes

Vir anı bir yār-ı kāmīl destine
Ol temāşā itdüre her dostına

Var ise ol yirde kāmīl cevherī
Bu kafesden kadrüñ añlar her biri

M	26a	İḥtiyācı var ise saña gelür
R	72b	Yoğ ise taḥsīni ezberden kıılır
B	30a	885 Çün muḳarrer kııldı fikri ol cüvān Oldı bir şeh̄r isteyü yola revān

877b ıarlığın: darlığın B.

878a niçe: nice B, R.

878b cevher-i: cevherī B, R, Ş / sizer: sezer R.

881a cevher ilen: cevher ile M / kafes: nefes R.

884a var ise: varsa Ş.

885a fikri: bu fikri M.

İderek seyr ü temāşā-yı diyār
Kıldı bir şehri bulardan ihtiyār

Ol idi bir şehri ra^cnā vü ^cacīb
Hoş tutardı ehli ger görse garīb

Gülsitān ile müzeyyen sağ u şol
İ^ctiķāduñ ola ger uğrarsa yol

Her birisi hoş müretteb dil-firīb
Cümlesi pürdür şadā-yı ^candelīb

890 Şanki deryādur şadef her hānesi
Toludur her birisi dūr dānesi

Pāyına yüz sürmege gelmiş baħir
Anda cārī āb-ı Kevşerden nehir

Karşusunda tağlar kılmış kıyām
Gice gündüz hizmete mişlü'l-hıyām

Şağ u şolında anuñ cārī miyāh
Zāhir olmuş anda eşnāf-ı giyāh

Ş 27a Hem anuñ āb u hevāsı mu^ctedil
Mā-i rahmetden olupdur muğtesil

886a seyr ü: seyr-i M / temāşā-yı: temāşāyı B, R.

887a ol idi: oldı B, R / ^cacīb: necīb B.

889b şadā-yı: şadāyı B, R, Ş.

890b toludur: tolidur Ş.

891b āb-ı: āb u R.

892b gice: giçe R / hizmete: hıdmete Ş.

893b eşnāf-ı: eşnāfı B, R.

894b mā-i: māh-ı B.

895 Pāk olup kılmış teveccüh kıbleye
Yüzi yirde nāzil olmuş secdeye

Bākī vaşfin aña sen bundan iy cān
Kim dimişler °arife besdür nişān

Düşdi anuñ kalbine işbu heves
İde zīnet pür-cevāhir bir kafes

M 26b Bir kafes düzdi müşebbek evvelā
Her nażar iden olur mesrūr aña

Bağladı Rūmī Hıṭāyī naqşı ol
Çodı ħurde cevher anda sağ u şol

900 Zīnet idüp bağladı bir bir girih
Her ki gördi didi hoş altun zirih

B 30b Anda düzdi dürlü dürlü şüreti
Eyledi zāhir kemāl-i kudreti

Çalmadı bir şüret anda olmaya
°Arif ol zāhirde naqşa çalmaya

Zāhirin tertīb idüp bu vech ile
Başladı cevfin dağı zīnet kıla

895b yüzi: yüz B / yirde: yerde R.

896a sen bundan: bundan sen Ş.

896b besdür: pesdür B, R.

897b kafes: nefes R.

898b olur: - R.

899a Hıṭāyī: Hıṭā-yı B, R / naqşı: naqş B.

899b sağ u: sağ B.

900a bir bir: yir yir B, R, Ş.

901b kemāl-i: kemāl ü B, R, Ş.

903a vech ile: vechle B, Ş.

Düzdi altundan tile çok cevheri
Kıymetinde bî-bedeldür her biri

905 Niçe til nazm eyledi zînet için
Tâ ki tertîb eyleye hikmet için

Kimi şâfîdür kimi yâkûtdur
Kimi la^l ü mürde cāna kûtdur

Kimi bir dür biri la^l-i mümteziç
Görmemişdür kimse bu tertîbi hîç

Bu kafes içre o dürlü zîneti
Bunlar ilen işledi hoş şan^catı

R 73a Eyledi taşvîr çok naşş u hayāl
Bu lisān ilen beyān olmağ muhāl

910 Bir biri içinde kat kat dā'ire
Kıldı bir tertîb semā-yı sâ'ire

Her birisi bir birin olmuş muhîṭ
Kimi maḥlûṭ u kimi anuñ basîṭ

M 27a Bir biri içre müşebbek pür-hüner

Ş 27b Taşradan tâ vastına irer nazār

904a tile: tele R.

904b bî-bedeldür: bedeldür R.

905a niçe: nice B, R.

906b kimi: kim B / la^l ü: la^l-i Ş.

907a la^l-i: la^l ü M, B, R.

907b görmemişdür: görmedi pes B, R, Ş / tertîbi: tertîb B.

910b bir: - B, -R / semā-yı: semāyı B, R, Ş.

911b maḥlûṭ u: maḥlûṭ B, R / kimi anuñ: kimisi anuñ B.

Hîç biri mâni^c degüldür birine
Her birin vaz^c itdi yirlü yirine

Bu semāvāt üzredür aña ^caded
Zikr u taḥrîr ile olmaz aña ḥad

915 Ortasında ḳodı ol bir ŧeb-çerāk
Nā-eḫil görmez anı olur ıraḳ

Her ne miḳdār eylesem vaŧfin ^cayān
Ḥāme anuñ ḫālını ḳılmaz beyān

B 31a Ḥatm idüp ḳapusına ḫatm eyledi
Niçe dürlü anda sır ketm eyledi

Her ki tertîb üzre fehmi itdi tamām
Ol daḫı ḫatm itdi yoḳ aña kelām

Buldı bir yāri ki ŧāḫib-ma^crifet
Ḥaŧlet olmuŧ aña her dem meskenet

920 Ğıll ü ğıŧdan ḳalbi ŧāfi pākdür
Ehl-i ^cirfān ḫizmetinde ḫākdür

Pes muḫibb ü muḫliŧ olmuŧ yoḳ ḫased
Hem muŧāḫib aña çün rûḫ u cesed

913b yirlü: yerlü R.
914a üzredür: üzre var ŧ.
914b ḫad: eḫad R.
915a ŧeb-çerāk: ŧeb-çıraḳ R.
917b niçe: nice B, R.
920a ḳalbi: ḳalb B.
920b ḫizmetinde: ḫıdmetinde ŧ.
921b rûḫ u: rûḫ B.

Aña teslīm eyleyüp didi iy yār
Şaklamışdum bunı niçe rūzigār

Şimdi kaçd itdüm ki ızhār eyleyem
Hıfz idüp şimden girü pes n'eyleyem

Her kişi kılsun nażar bulsun sürür
Her nażardan göñli gözi tola nūr

925 Her kişi seyr eylesün kıлма dirġ
Ehl-i hıķduñ başına her demde tġ

M 27b Ol dağı aldı ele oldı revān
Tā temāsā eyleye ehl-i zamān

Diñle sen halk-ı cihānuñ hilķatin
Gör ne eşnāf üzre olmış kısmetin

Kimine irmiş anuñ fażl-ı ezel
Kiminüñ haķķında dir *bel hüm azal* *

Kimi nāķışdur kimi °āķil durur
Kimi aħmaķdur kimi ķābil durur

Ş 28a 930 Kimisi şāhib-nażar kimi denī
Kimi ehl-i re'y kimisi ġabī

922b niçe: nice B, R.

923b pes: bes Ş.

924b göñli: göñül R.

926b ehl-i: ehli B, R, Ş.

927a halk-ı: halkı B, R, Ş / cihānuñ: cihān R.

928a fażl-ı: fażlı B, R, Ş.

* "Hayvanlar gibidir, hatta daha aşığıdırlar." A'raf, 7/179.

930a kimi: kim B.

930b ehl-i: ehli R / ġabī: ġanī M.

Kim müşevveşdür kimi ehl-i temîz
Kimi erzeldür kimi ğāyet °azîz

Kiminüñ her demdedür re'yi şavāb
Kimisi fikr itmedin virür cevāb

B 31b Kimidür kendüye ğāyet mu°tekid
°İlm ü hūlķına olupdur mu°temid

R 73b Kimi °āķıl līk şüretde zelīl
Kāmilüñ her biri tıtmış bir sebīl

935 Bunlaruñ aĥvāli řanmañ yazıla
Niçe kışlar gelse geçse yaz ile

Ķıl te'emmül hoş °aceb ķudret durur
Fehm-i ĥikmet eylemek ni°met durur

Bil kemāl-i ķudretindendür bu ĥāl
Dürlü dürlü şüret itdi ber-me'āl

Ĥamdüli'llāh kim bize oldı nařīb
Her şıfatdan irişür büy-ı ĥabīb

Ger °azîz ü ger ĥakīr ü cümle şey
Her birin ızhār idüpdür nūr-ı Ĥay

931a ehl-i: ehli B, R, ř.

932a re'yi: re'y-i B, R.

933b °ilm ü: °ilm-i B.

934b biri: bir B.

935b niçe: nice B, R.

937a kemāl-i: kemāli B, R, ř.

937b ber-me'āl: bir me'ālR.

938b büy-ı: büyü B, R.

939b nūr-ı: nūrı R.

M 28a 940 Nūr-ı Hâkdan çün kamu bulmuş zuhūr
Kāmil oldur baqmaya bir şey'e hōr

Bu kafes gitdi bu halkuñ içine
Kimi nāzır taşra kimi içine

Ba^czı kimse baqmadı yüzine hīç
Belki hışm idüp didi kim turma giç

Ba^czı kimse gördi lākin bilmedi
Perdesini çeşminüñ ol silmedi

Ba^czı almaz ger şatarsañ bir pula
Bir nazar idüp dimez kim bu n'ola

945 Ba^czı gördi almadı andan sürür
Kendüsinde var idi gāyet gurūr

Ba^czı gördi didi kim bu bir kafes
İçine baqmağa ol itmez heves

Ba^czı gördi bir muşanna^c yādigār
Zāhirinde qaldı didi özge kār

941b kimi nāzır: kim nāzır B, R.

942 B'de bu beyit der-kenardır; 942a ba^czı: ba^cz B, Ş.

942b turma: durma B, R, Ş / giç: geç R.

943a ba^czı: ba^cz B, Ş.

944a ba^czı: ba^cz B.

945a ba^czı: ba^cz B, Ş.

945b var idi: vardı B.

946a ba^czı: ba^cz B, Ş.

946b itmez: kılmaz B.

947a ba^czı: ba^cz B, Ş / muşanna^c: muşaffā M.

947b qaldı: qalmadı M.

- Ş 28b Ba^czı gördi zāhirin şun^c-ı ^cacīb
Didi vardur bunda esrār-ı ğarīb
- Diġkat ilen bir nazār daġı kıılır
Cevher ilen töludur için görür
- B 32a 950 Görmedi ol daġı ğayrı şan^catı
Añladı ancaġ hemān bir zīnetī
- Ba^czı gördi içi ġat ġat dā'ire
Çoġ meserret ħāşıl olur nāzıra
- Bir iki ġaç mertebe fehm eyler ol
Ol aradan içerü kıılmaz duġul
- İ^ctiġādı bu ki fehm itdi tamām
Kendü deñlü bilmedi hīç ħāş u ^cām
- M 28b Ba^czı def^cāt ile itdi diġġati
Añlaya tā kim ne varsa şan^catı
- 955 Çün ġamunuñ ^cilmin ol itdi taleb
Çekdi fehminden anuñ bī-ħad ta^cab
- Pes te'emmül birle baġdı çoġ zamān
Bu müşebbek ortasında nāgehān

948a ba^czı: ba^cz B, Ş / şun^c-ı: şun^cı B.

948b esrār-ı: esrārı B, R.

949b töludur: töludur M, Ş.

951a ba^czı: ba^cz B.

952a mertebe: mertebet M, B.

953b ħāş u: ħās B, R.

954a ba^czı: ba^cz B, R, Ş / itdi: eyler M.

955b fehminden: fehminde R, Ş.

Görinür gözine bir zībā güher
Tutmuş āfākı ziyāsı ser-te-ser

Kim nazār eyler kamaşur gözleri
Hem münevvidür ziyāsı yüzleri

R 74a Zülmet-i cehli olur nūrı müzīl
Zāll olmuş kullara oldur delīl

960 Dir ki bu şehdūr kaması bendedür
Her ne var ise kerāmet bundadır

°Āşık olur cān u dilden çün aña
Dir ne isterseñ ehī virem saña

Aç kapusın seyr olınsun bir nazār
Bağlamış üstād bunda çok hüner

Ol dağı dir kim ben anı açmazam
Ehli vü nā-ehli ben fark itmezem

Ger dilerseñ şāhibi yanına var
Saña tafşīl üzre ol virür haber

965 Ba^czısı evvel nazarda fehm ider
Şāhibin teftīş idüp aña gider

B 32b Dir kim ola buncılayın cevheri

Ş 29a Yādigāridur cihānuñ her biri

957b tutmuş: dutmuş R.

959a zülmet-i: zülmeti B, R.

961a cān u: cān-ı R.

962a olınsun: olsun M; olınsun R, Ş.

963b ehli vü: ehl ü B, R / nā-ehli: nā-ehl B / ben: -R.

Kendüsine var anuñ fetḥ ola bāb
Ḳıl su'āli kendüden aḥz it cevāb

M 29a Her kişinüñ tuḥfesi virür ḥaber
Şāhibinden her ne var ise hüner

Līk her °ālim añā °ālim degül
Bitmedi hīç ḥārsuz °ālemde gül

970 Kāmil olup °ālim olan cümle fen
Eylemez bir şey'e aṣlā sū'-i zan

Belki her noḳşānı kendünden bilür
Pes anuñ çün Ḥaḳḳa bunlar yol bulur

Çünkü ḥalkuñ ḥilḳati bu nev°adur
Ba°zı bilmez görse ger biñ nev°adur

Aña kim nūr-ı başiret virdi Ḥaḳ
Oldı bir zerre añā biñ yıl sebaḳ

Ḳavle nāzır oldı baḳmaz ḳā'ile
Ḥüsn-i zan ḥaşlet olupdur kāmile

975 Ḥamdüli'llāh kim sana virdi Ḥudā
°Aḳl u °ilmüñ cevherin bulduñ ğinā

967a var: dir B.
967b kendüden: kendiden Ş.
968b şāhibinden: şāhibinde R.
971a kendünden: kendüden M.
972a çünki: bil ki M.
972b ba°zı: ba°z B.
973a nūr-ı: nūrı B, R, Ş.
974a oldı: olup B.
974b ḥüsn-i: ḥüsn ü R.

Žāyi^c itme şarf it anı yirine
Her ki isrāf itdi yarın yiri ne

°Ayb-bīn olmağ eḫī mürvet degül
Ḥayr-gū olmağ iñen zaḫmet degül

Ṭa^cn u daḫl itmek °avāmuñ şānıdur
Āferīn iden mürüvvet kānıdur

Kāmil olan cümleyi kāmil görür
Nāqış olan her birin nāqış bilür

980 Terk-i noḫşān eyle gel ḫaşd it kemāl
İltifāt it pes nedür bundan me’āl

Ḥaşlet-i ḫayvāndan bulsañ ḫalāş
Bende olur işigüñde °ām u ḫāş

M 29b Ol melek ḫaşlet bulasın ḫurbeti
B 33a Terk-i dāreyn eyle ref^c it fūrḫati

Vaşf iderseñ kendüñe sen faḫr-ı tām
Mesken ü me’vā saña dārü’s-selām

977a eḫī: daḫı M.
978a şānıdur: şāndur B.
978b kānıdur: kāndur B.
979b bilür: görür R.
980a it: id R.
980b pes: bes Ş.
981a ḫaşlet-i: ḫaşleti R, Ş.
981b işigüñde: işükde R / °ām u: °ām R.
983b mesken ü: mesken R.

R 74b Her kişinũ nuşhı kendü nefesine
Ş 29b *Bildi Rabbin şol ki bildi nefsi ne* *

985 Şüret idüp sîretin taqrîr ider
Ta^cn idenler ğayrı ^caybı pes n'ider

Her kişiden zâhir olsa her kelâm
Nîk ü bâtıl ger emîr ü ger ğulâm

Fi'l-ħaķîķa kendünüñdür ol şıfat
Böyle ħükm itdiler ehl-i ma^crifet

^cĀrife besdür bu taqrîr u cevâb
Bâķîsin *vallâhü a^clem bi's-şavâb* **

KELİMĀT-I İLĀHİYYE *

Müstef^cilün / Müstef^cilün / Müstef^cilün / Müstef^cilün

Ĥâlüm şorarsañ n'olmuşam bir kân-ı pinhân bulmuşam
Vechinde ħayrân olmuşam bir dürr-i pinhân bulmuşam

990 Țur yatma iy ğâfîl uyan oldı nihân işler ^cayân
Gelsün berü baña uyan bir sırr-ı pinhân bulmuşam

984a nuşhı: nuşh B; nuşhu R.

984b nefsi: nefis B.

* “Kendini bilen Rabbini bilir.” Keşfü'l-Hafâ, C.2, s.262

985b ğayrı: ğayr-ı B / pes: bes Ş.

987b ehl-i: ehli B, R.

988a besdür: pesdür R.

** “Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.” Āl-i İmran, 3/36; Nisâ, 4/25; Mâide, 5/6; En'am, 6/58; Yûsuf, 12/77.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

989b dürr-i: dürr ü R.

990a Țur: dur B, R.

Oldur saña senden qarīb ol saña sen aña ḥabīb
Bu ḥālī bilmez her lebīb gel sırr-ı pinhān bulmuşam

Her yirde ḥāzır gör anı ḥayvāndan olmağıl denī
Ādem sine ğayret ḳanı gel sırr-ı pinhān bulmuşam

Maḥrem olup ehl-i dile āyīne-i ḳalbūñ sile
Git yola anlarlan bile ben sırr-ı pinhān bulmuşam

Ḳadrūñ senūñ a^clā durur görmez gözūñ a^cmā durur
Ḥādım saña esmā durur ben cān u cānān bulmuşam

M 30a 995 İy zāhidān-ı ḥuşk-ten terk eyle yār için vaṭan
B 33b Mevlāyı gör her zerreden ben cān u cānān bulmuşam

Meydāna gel merdāne var def^c ola şübheñ her ne var
Ḳalma yabanda ḥōr u zār gel kān-ı pinhān bulmuşam

Meydān-ı ^cışḳa kim girer vaşlına yārūñ ol irer
^cĀşıḳ dikenden gül direr gel bāğ-ı pinhān bulmuşam

Her şey ne var iki cihān insānda olmışdur nihān
İnkārı ḳo gel gör inan ben sırr-ı pinhān bulmuşam

Ḥaḳ luṭfı irdi ben ḳula ^cışḳ ile girdüm bu yola
Alman cihānı bir pula ben sırr-ı pinhān bulmuşam

991b ḥālī: ḥāl B.
993a ehl-i: ehli R, Ş.
993b anlarlan: anlarla M.
994b cān u: cān-ı B, R, Ş.
995a iy: ey R / zāhidān-ı: zāhidānı R.
995b cān u: cān-ı R, Ş; cān B.
996b ḥor u: ḥor B, R / kān: sırr M.
997b gel: ben M / bāğ-ı pinhān: cān cānān M.

- 1000 Her şahşa kim fażl-ı ez el irdi aña görmez zelel
İmānuña virmez hālel ben sırr-ı pinhān bulmuşam
- Ş 30a Şol kim hidāyet olmadı pes Hāķķa vuşlat bulmadı
Kendüyi ğayrı bilmedi gel sırr-ı pinhān bulmuşam
- Rüz-ı ezelden hişşemüz °ışķ ile imiş kışşamuz
Def° oldı şimdi ğuşşamuz ben kān-ı pinhān bulmuşam
- Bezm-i elesüñ* mestiyem meydān-ı °ışķuñ cüstiyem *
Yārüñ qādīmī dostıyam ben kān-ı pinhān bulmuşam
- B 34a İy °āşıkān-ı rüy-i yār deryā-yı vaħdet bī-kenār
Vaħdet ğüvāhı her ğubār bir sırr-ı pinhān bulmuşam
- 1005 Bir kenz-i pür-cevher Hūdā ben bendeye kıldı °atā
İzhār idüp kıldum nidā bir sırr-ı pinhān bulmuşam
- Deryā-yı vaħdet kıldı ğarķ pes ortadan maħv oldı fark
Oldur muħiṭ-i ğarb u şarķ bir nūr-ı pinhān bulmuşam
- Bilmem ne itdüm n’eyledüm gördüm işitdüm söyledüm
Deryā-yı °ışķı boyladum ben dürr-i pinhān bulmuşam
- R 75a Şanma ki °Ārifdür özüñ dergāh-ı Hāķķa tut yüzüñ
Hātım eyle bunuñlan sözüñ ben sırr-ı pinhān bulmuşam

1000a fażl-ı: fażlı B, R, Ş.

1000b virmez: virme B, R, Ş / ben: gel B, R, Ş.

1002a rüz-ı: rüzı R, Ş.

1002b def°: ref° Ş / ben: gel M / kān: sırr M.

* “Ben sizin Rabbiniz deĝil miyim?” A’raf, 7/172.

1003a bezm-i: bezmi B, R, Ş.

1006a pes: bes Ş / ortadan: ortada M.

1007a bilmem: bilmen M, R, Ş.

1007b ben: bir M, B, R.

1008a tut: dut B.

1008b bunuñlan: bunuñla Ş.

M 30b

VÜRÜD-I KAVLEHÜ TE°ALĀ *

واما بنعمت ربك فحدث

Mefā°ilün / Mefā°ilün / Fe°ülün

Meger günlerde bir gün hātifü'l-ğayb

Nidā itdi gönül merdine bī-rayb

1010 Niçün hāmūş olursın böyle her dem
Lisān ü qalbūñi kı l yār u hem-dem

Niçün mestūr u maḥfi ola mālūñ

Ne var ise getürgil qāle ḥālūñ

Saña Rabbūñ virüpdür bunca ni°met

Ḥaber vir ḥalka her kes ide rağbet

Ola kim iriše na°māya bunlar

°Avām iken olalar ḥāş erenler

Şürü° itdi qabül idüp o emri

Nişār ide kamu maḥşül-i °ömri

1015 Getürdi ortaya bir dürc-i muḳfel
İçi pürdür Ḥudādan oldu mürsel

Çün anuñ fetḥine oldu mübāşir

Ne var ise cevāhir ola zāhir

* - B (Bir satırlık boşluk vardır) / “Yalnızca Rabb’inin nimetini anlat.” Duhâ: 93/11.

1011a mestūr u: mestūr R.

1012b rağbet: ğayret Ş.

Oğudı besmele destinde miftāh
Ƙodı Ƙuflıne anı didi Fettāh

- B 34b Her işde ism-i Mevlā zıkr olınsa
Ş 30b Tamām olur ne şey kim fıkr olınsa

Ƙapusın çünki şandūkuñ açar ol
Ziyāsından pür olur şağ ilen şol

- 1020 ÇıƘardı çünki cevher-nāmesini
Eline aldı ol dil hāmesini

Diler şebt ide evrāk-ı Ƙulūba
Degüldür ğayr-ı HaƘƘ °alim ğuyūba

- M 31a Ƙalem hāzır velı evrāk ğā'ib
Ƙulūb-ı halkdur yāhūd meşārib

Midād-ı ma°rifetlen dil devātı
Toludur şanma kesbı belki zātı

Gelür pes hātırına ide da°vet
Yanında ola hem aşhāb-ı millet

- 1025 Gelüp çün cem° olalar her tavā'if
Ƙulūbın bunlaruñ Ƙıla şahā'if

1018a ism-i: zıkr-i M / olınsa: olınsa: M, R.

1018b olınsa: olınsa M, R, Ş.

1019a şandūkuñ: şandūku R.

1021a evrāk-ı: evrākı B, R.

1021b degüldür: degildür Ş.

1022b Ƙulūb-ı: Ƙulūbı B, R, Ş.

1023a midād-ı: midādı Ş.

1024a pes hātırına: hātırına pes R.

1024b ola hem: cem°ola B, R, Ş.

1025a olalar her: ola cümle B, R, Ş.

Şahâ'ifde kıla ahvâli taħrîr
Kimi sâbit ola kim ide tağyîr

Ki zîrâ ba^czî zîķ u ba^czî vâsi^c
Anuñçün ba^czî ķâbil ba^czî mâni^c

Kimidür pür-küdûret kim muşayķal
Kimi yazmağa ķâbildür mufaşşal

Taħammül itdügi miķdâr her kes
Yaza ķalbine anuñ tâ diye pes

1030 Bu fikri eyledi çünkim muķarrer
Te'emmül itdi anda ol mükerrer

Çü ķaşd itdi kıla bir hoş meclis
Ki anda cem^c ola hep cinn ilen ins

R 75b Gelürse anda her kim meskenetle
Ziyâfet ide hûn-ı ma^crifetle

Ĝanî ola faķîru'l-ħâl gelse
Denî ola ķaviyyü'l-ķâl gelse

B 35a Nidâ idüp didi bu cümle ħalķa
Gelüñ iy tâlib olan râh-ı Ħaķķa

1026a ahvâli: ahvâl B.

1027a ba^czî zîķ: ba^czî zîķ B / zîķ u: zîķ B, R, Ş / ba^czî vâsi^c: ba^czî vâsi^c B.

1029b pes: bes M, B, R.

1032a anda her kim: her kim anda M.

1032b hûn-ı: hûnı B, R, Ş.

1035 Beyān idem ʕarīḳ-ı Muştafāyı

°Ayān idem sülük-ı aşfiyāyı

M 31b Nedür seyr ü sülūkuñ ibtidāsı

Ş 31a Ne hālet olısdur müntehāsı

Göñül dürcinde derc olan me°ānī

Cevāhirdür ki yoḳdur aña şānī

Anuñ her biri yārā pür-°iberdür

Anı teşhīş iden şāhib-naḳardur

Anı her kim naḳarda itdi taḳḳīr

Aña yoḳdur zarar kendüye taḳşīr

1040 Bugün ḳaşd eyledüm kim idem ızhār

Ḥaḳāyıḳdan virem ehline aḳbār

Ben aldum virürem ser-māyesine

Ki almışdum anı ser-māye sine

Çıḳardum ḫaşra memlū oldı meclis

Ġanī idem eger biñ gelse müflis

Gelürse her ne deñlü ehl-i ḫācet

Ḳazā ola ḫavāyic pes tamāmet

1035a ʕarīḳ-ı: ʕarīḳı Ş.

1035b sülük-ı: sülükı B, R, Ş.

1037 Beytin 2. mısraı yerine yanlışlıkla bir sonraki beytin ikinci mısraı yazılmış R.

1038 – R; 1038a yārā: yār-ı M.

1041a virürem: şataram M.

1043b pes: bes Ş.

Mu^cin idüp Hüdā feyż-i müdīmüñ

Hidāyet it şırāt-ı müstaķīmüñ

1045 İşitdi bu nidāyı çünki eşyā
Teveccüh itdiler ber-şān-ı esmā

İrüpdür aña kim nūr-ı hidāyet
Gelüp ādābı ol itdi ri^cāyet

Bularuñ ba^czı yoldan itdi ric^cat
Ezel bu veche olmış aña hilķat

Gelüben ba^czı daħı oldı hāzır
Kimisi raġbet üzre kimi nāfir

Kimi dir aña yoķdur ihtiyācum
Benüm de cümle hāzır ihticācum

M 32a 1050 Varur ol meclise her hōr u muħtāc
B 35b Benüm yanumda da toyar niçe aç

Kiminüñ ķalbi şevķ-i ^cışķ ilen pür
Kimi ^cucb u riyā ile toľudur

1044a feyż-i: feyzi B, R.

1044b şırāt-ı: şırātı B, R, Ş.

1045a çünki: çünkim M.

1046a nūr-ı: nūrı B, R.

1046b ādābı ol itdi: itdi edāyı ol M.

1047a ba^czı: ba^cz B.

1047b veche: vech R / hilķat: hil^cat R.

1048a ba^czı: ba^cz B, Ş.

1048b kimi: kim R.

1049b ihticācum: ihtiyācum M.

1050a hōr u: hōr B, R.

1050b yanumda da: yanumda R / niçe: nice B, R.

1051a ķalbi: ķalb-i M, B, R / şevķ-i: şevķi M, B, R, Ş / ^cışķ ilen: ^cışķlan B, Ş.

Kiminüñ yüzi yirde meskenetde

Kimisi °arş-ı °ālā mertebetde

Bu vech üzre bular bir bir gelür pes

Oturdı küşe küşe anda her kes

Ş 31b Tavā'if geldi cem° oldı ne kim var
Şürü° itdüm açam pes genc-i esrār

1055 Çıkardum ortaya çün naqd-i °ömri
Kılam aşhāb-ı meclis üzre neşri

Nişār idem bu halk üzre cevāhir

Kimi kadrini bilmez kimi māhir

Velī üç günde üç meclis düzetdüm

Ki her birinde bir dürlü söz itdüm

R 76a Ki her kes muqtezā-yı k̄abiliyyet
Murādın aḥz ide ber-ḥasb-i ḥilḳat

Te'emmül eyle bu bir °ucbe sırdur

Kelām u k̄ā'il ü maqşūd birdür

1060 Ki fehm-i ehl-i meclis muḥtelifdür
Kimi münkir kimisi mu°terifdür

1052a yirde: yerde R.

1055a naqd-i: naqd ü R.

1056b kadrini: kadrin R.

1057b dürlü: dürli R.

1058a muqtezā-yı: muqtezāyı B, R.

1058b ber-ḥasb-i: ber-ḥasb ü R.

1060a fehm-i: fehmi B.

Hudā halk itdi insānı çün eṭvār
Anuñçün ba^czı muḥsin ba^czı cebbār

Oķındı ḥāl-i ^cişķ evvelki meclis
İçenler cām-ı ^cişķı oldı mūnis

İkinci günde ādāb-ı şerī^cat
Ki cāmi^c ola aḥvāl-i ṭarīķat

M 32b Üçünci günde esrār-ı ma^cārif
Anı zevķ eylemez illā ki ^cĀrif

1065 Ne vech üzre kelāmum itdi te'sīr
Saña bir bir idem tafşīl ü taķrīr

B 36a Muķaddem zıkr olınsun üç kaşīde
Ki aḥz-ı ḥişşe ide āferīde

Mu'aḥḥar her birinüñ ḥāl ü ḳālī
Beyān ider bulursa dil mecālī

Delīl it baña yā Rabb rüşd ü tevḑīķ
Olam ez-zümre-i erbāb-ı taḥķīķ

1061b ba^czı muḥsin: ba^czı muḥsin B / ba^czı cebbār: ba^czı cebbār B.

1062a oķındı: oķındı R.

1063a ādāb-ı: ādābı M, B, R.

1063b aḥvāl-i: aḥvālī B, R.

1064a esrār-ı: esrārı R.

1066a olınsun: olınsun M; olsun R.

1066b aḥz-ı: aḥzı B, R, Ş.

1068b ez-zümre-i: ez-zümreyi B, R, Ş.

MAṬLA^c *

Mefā^cīlün / Mefā^cīlün / Fe^cülün

Gel iy da^cvā-yı ^cışk iden ^cazīzān
Getür neñ var ^calāmet işde meydān

1070 Ne hālet ihtiyār itdüñ bu yolda
Hemān lāf u güzāfuñ var mı dilde

Ş 32a Dimişler da^cvī ma^cnāsuz kıru lāf
İşit kim zıkr idem ^cuşşāka evşāf

Çoduñ mı bu yola sen cān u başı
Degülseñ böyle sensin ^cışka nāşī

Melāmet ihtiyār itdüñ mi dilden
Geçüp nār u hevā vü āb u gilden

Çamudan nefsini gördüñ mi aħkar
Ve illā sen çamudan olduñ ebter

1075 İçüp meyḥāne-i vaḥdetde cāmı
Çamu terk eyledüñ mi neng ü nāmı

Gözüñ yaşı vücūduñ itdi mi ğark
Olur mı sağ u şol u pīş ü pes fark

* - B (Bir satırlık boşluk var).
1071a ma^cnāsuz: ma^cnāsız M, Ş.
1071b ^cuşşāka: ^cuşşāk-ı M.
1072a sen: - B.
1074b ebter: ebkar M.
1076b şol u: şol B, R / pīş ü: pīş B.

M 33a Açar mı yaş yirine kan gözüñden
Kim işidürse yanar mı sözüñden

Dögerlerse sögerlerse kapuda
Kuşūr eyler misin gör hîç tapuda

Eger aġyār urursa ta^cn ilen taş
Tutar mısın o taşā karşı sen baş

1080 Celāl-i tîġ kılsa pāre pāre
Daġı artar mı ħubbuñ ol nigāra

B 36b Süvār olduñsa esb-i ^cişka iy cān
Ki döymez na^craña Rüstem Nerīmān

R 76b İderseñ sen şerār-ı āhı nīze
Olur kākān-ı çarġuñ rīze rīze

Alup başuñ elüñe eyleseñ gürz
Ki bir zārbuña döymez küh-ı Elbürz

Teveccüh seyfilen çalsañ sivāyı
Bulur aġyār katuñda hep fenāyı

1085 Eger cevri vefā luţf olsa kahrı
Olur tiryāk-ı ekber şunsa zehri

1077b Kim işidürse yanar mı sözüñden: Yanar mı kime söylerseñ sözüñden B, Ş; Yaçar mı kime söylerseñ sözüñden R.

1078a sögerlerse: sögerler de B.

1080a celāl-i: celāli B, R, Ş.

1080b ol nigāra: gör o yāra B, R, Ş.

1082a şerār-ı: şerārı B, R, Ş.

1082b kākān-ı: kākānı B, Ş.

1084a seyfilen: seyflen Ş.

Qabul olursa redd-i qurb u bu^cdi
Olur ca'iz saña da^cvā-yı merdī

Eger her zerreden görseñ o yāri
Kemāle irgürürsin işbu kārı

Ki her bir zerre ^cişq ilen töludur
Yanuñda hōr olan eşyā uludur

Ş 32b Fenā mülkine gel sevq eyleyüp rāh
İşit her zerreden āvāz-ı Allāh

1090 Bulursañ bu ^calāmātı özüñde
Olursın şābit ü şādıq sözüñde

M 33b Yazarsañ zikr idem evşāf-ı ^cişkı
Ruḥām-ı qalbe bā-tiğ-i Dımışkı

KAŞİDE-İ ^cIŞK *

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

Taht-ı qalbe çün cülūs itdi geçüp sultān-ı ^cişq
Qıldı ^cuşşāka nidā itdi hemān dīvān-ı ^cişq

Ehl-i ^cişka cümleten olsun nidā gelsün berü
Niçe bir künc-i ḥafāda qaldı çün devrān-ı ^cişq

1086a redd-i: reddi M, B, R, Ş / qurb u: qurb M, B, R.

1088b uludur: töludur B, R, Ş.

1089a mülkine: milkine M, R, Ş.

1091a evşāf-ı: evşāfi R.

1091b ruḥām-ı: ruḥāmı Ş; rümāmı R / tiğ-ı: tiği B, R.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

1093a nidā: şalā M.

1093b niçe: nice R / qaldı: geldi B, R, Ş.

Emr idüp ol şāh-ı °ādil eyledi muḥkem yasaḳ
Kim benüm devrümde kimse itmesün pinhān-ı °ıṣḳ

1095 Lā'übālī mest olup ızhār-ı esrār eylesün
Ḳalmasun bir kūşe-i meyhānede rindān-ı °ıṣḳ

B 37a Kendüyi ḳılsun ḥarābātī bugün meydānda
Geldi eyyām-ı şafā bozıldı çün zindān-ı °ıṣḳ

°Irzını terk eyleyüp ḳılsun melāmet nefsinı
Her ki itdi yār ilen bezm-i ezel peymān-ı °ıṣḳ

Cān u başın dilberüñ yolında ḳurbān eyleyen
°İyd-i ekberdür bugün gel düzdi çün meydān-ı °ıṣḳ

Bu şalāyı zümre-i °uşşāḳ işidüp şevḳ ile
Girdiler meydāna pes şunlar durur merdān-ı °ıṣḳ

1100 Başların ḳaṭ° eyleyüp şāhuñ atı ayağına
Şaldılar ṭop eyledi vü oynadı çevgān-ı °ıṣḳ

Vaşlına yārüñ irüp buldı bular maḳşūdını
Çün ezel bezminde irmiş bunlara iḥsān-ı °ıṣḳ

Cān dirīg itmediler bunlar nigāruñ yolına
°İyd-i vaşla irmek için oldılar ḳurbān-ı °ıṣḳ

1094a °ādil: °adl R.
1094b itmesün: ḳılmasun M.
1096b bozıldı: bozuldı M, R.
1097a nefsinı: nefsi R.
1097b yār ilen: yārılan Ş / bezm-i: bezmi B, R, Ş.
1098a cān u: cān B.
1099a zümre-i: zümreyi B, R / şevḳ ile: şevḳle Ş.

Geldiler bu  aleme ink r-ı  ışk itmediler
Z hir olmışdı ezelde bunlara b rh n-ı  ışk

M 34a ş ri u'l-  ışka bular ikr r u taşd k itdiler
N zil olduğda bunlara  yet-i Kur' n-ı  ışk

1105 Z -sa adet z -hid yet z - at  kim bunlara
İrdi H kdan buldılar pes vuşlat-ı h k n-ı  ışk

R 77a ş yle mest olmış ezel bezminde bunlar  ışkla
ř 33a Geldi geçdi bu cih ndan her biri sekr n-ı  ışk

řol ki emrine muř  oldu anuň buldı hal ř
Her ki ser-keş oldu yağdı yıkd' id p v r n-ı  ışk

Leşker-i manş r birle bu v c dum m lkinde
Ser-te-ser h km eyley p kıldı kamu seyr n-ı  ışk

Yaşumı mey z r şem  u hub kadeh bağrum keb b
Varumı harc eyled m hep geldi  n mihm n-ı  ışk

1110 Bu cih nuň  izzet    irz u met in terk id p
Pes mel met  arş sında a mışam d kk n-ı  ışk

Ol h r m-i  izzete maħrem deg l her kes  az z
H md li'll h baňa dest r eyledi der-b n-ı  ıřk

1103b ezelde: ezelden R.

1104a ikr r u: ikr r B.

1105b vuşlat-ı: vuşlatı B, R, ř.

1106a  ışkla:  ışk ile R.

1107b id p: olup B.

1108a leşker-i: leşkeri B, R, ř / m lkinde: milkinde R, ř.

1109a yaşumı: başumı M, B / z r: n r B, ř; n r u R.

1110a  izzet  :  izzet v  R.

1111a h r m-i: h r mi B, R, ř.

- B 37b Olmazam bir laḫz'anuñ °ālī cenābından cüdā
Çünkü destümde benüm her dem şehā dāmān-ı °ışķ
- Gül yüzi karşıısına her dem şafā vü şevķ ile
Olmışam bezminde anuñ ney gibi nālān-ı °ışķ
- Gāh °āķıl gāh mecnūn gāh mest ü gāh ayuķ
Geh ḫumārī ḫande gāhī oluram giryān-ı °ışķ
- 1115 Būy-ı °ışķ ile mu°aṭṭardur dil ü cān dā'imā
Çün ezel bāğında şundi bir güli bağvān-ı °ışķ
- Şaķlaram cānumdan özge sīne-i sūzānda
Çün ezel sehminden irdi cānuma peykān-ı °ışķ
- Gelmişem işbu cihān bāzārına iy müşterī
Naķd-i cāna şataram oldum çü bāzürgān-ı °ışķ
- M 34b Gülşen-i °ışķında yārūñ cem° olup bir ṭā'ife
Diñlediler oķıdum ben bunlara dīvān-ı °ışķ
- Cür°a-i cām-ı kelāmum zevķ idüp bī-iḫtiyār
Mest olup çāk-i girībān itdiler yārān-ı °ışķ

1112a laḫz'anuñ: laḫza anuñ B, R, Ş.
1113b gibi: bigi R, Ş.
1114a mest ü: mest B, R.
1114b geh: gāh B / ḫumārī: ḫumār u M, Ş.
1116a sīne-i: sīneyi Ş.
1116b sehminden: sem°inde R.
1117a işbu: ben bu M / iy: ey R.
1117b bāzürgān-ı: bāzīrgān-ı R, Ş.
1118a gülşen-i: gülşeni B, R.
1118b oķıdum: oķudum R.
1119a cür°a-i: cür°ayı B, R, Ş / cām-ı: cāmı B, R.
1119b çāk-i: çāki B, R, Ş / itdiler: eyledi B, R, Ş.

1120 Da°vī-yi °ışk eylesem şanmañ ki ben kizb eylerem
Kim ezel mülkinde gelmişdür baña fermān-ı °ışk

Haķ Te°ālā çün ezel °ilminde vīrān göñlümi
°ışk ile pes kıldı ma°mūr itdi şehristān-ı °ışk

Gel berü iy ķadr-i °ışkı bilmeyen hayvān-şıfat
°Arş-ı °ālīden yüce ķurıldı gör eyvān-ı °ışk

Ķadr-i zerre °ışkuñ olsa bulasın maķşūduñı
İrişe esrāri °ışkuñ olasın hayrān-ı °ışk

Ş 33b Gevher-i hāşı çıkar gün gibi ızhār it bugün
Niçe bir mestūr olursın gel berü iy kān-ı °ışk

1125 Vāy aña kim irmedi bezm-i ezelde fazl-ı Haķ
Dünyā vü °uķbāda bil sen ol durur nādān-ı °ışk

Zāhid ü °ābid eger zevķ itse °ışkuñ zerresin
Terk idüp zühd ü °ibādet olalar seg-bān-ı °ışk

Luţf-ı Haķdur her kese olmaz müyesser dōstlar
Ķadr-i a°lā şanma oldur hāķ ile yeksān-ı °ışk

1120a ki ben: beni B, R, Ş.
1120b mülkinde: milkinde R, Ş.
1121b pes: - B, R, Ş / itdi: adı R, Ş.
1122b kuruldı: kuruldı M, R / gör: - R.
1123b esrāri: esrār B.
1124a gevher-i: gevheri B, R, Ş.
1124b niçe: nice R.
1125a bezm-i: bezmi R, Ş / ezelde: ezelden M.
1125b dünyā vü: dünyede M; dünye vü R, Ş.
1127a luţf-ı: luţfu R.
1127b oldur: olur M / hāķ ile: hāķ ilen M; hāķlan B, Ş.

- B 38a °İşkı şanma sen bu dünyāda bulunur kesb ile
Tuta geldi ehl-i diller gevher-i °irfān-ı °ışk
- Bī-ḥabersin sen bu lezzetden ḥazer kııl zāhidā
Cürm-i a°zamdur iderseñ kendüñe bühtān-ı °ışk
- 1130 Ehl-i °ırz olanlara vuşlat müyesser olmadı
°Ār u nāmūsı gider andan gel iy cūyān-ı °ışk
- R 77b Yoķ yire iy müdde°ī da°vā-yı °ışk itme °abes
Kim senüñ şānuñda ḳonmadı ezel imkān-ı °ışk
- Ḥayf ola ol °ömre kim ḥālī geḳer ez-ḥāl-i °ışk
Ehl-i diller çün şayarlar biñ yıla bir ān-ı °ışk
- Yā İlāhī ḥālī-yi °ışk itme bendeñ bir nefes
Hem bu cismüñ hem bu ḳalbüñ hem bu rūḥuñ cānı °ışk
- Zerre gelmez gözine iki cihānuñ zīneti
°Āşıḳuñ genc-i nihānı dīn ü ĩmānı °ışk
- 1135 Her ki ḳaşr-ı °ışkı muḥkem yapıdı bāğ-ı ḳalbdē
Dü-cihān fānī ola bulmaz fenā bünyān-ı °ışk
- Bulmayasın Nūḥ-veş münkir olanlardan necāt
Ger vücūduñ °ālemin ğarḳ itmese tūfān-ı °ışk

1128a bulunur: bulunur R, Ş / kesb ile: kesble B.

1128b gevher-i: gevheri B, R, Ş.

1129b cürm-i: cürm ü R.

1130b °ār u: °ār B / cūyān: çübān B, R.

1131 Bu beyitten sonra 1159. beyte kadar M nüshası eksiktir.

1133a ḥālī-yi: ḥālīyi Ş.

1133b cānı: cān B.

1134b genc-i: genc ü R / dīn ü ĩmānı: dīn ü ĩmān B / Bu mısradā vezin bozuktur.

1135a ḳaşr-ı °ışkı: ḳaşrı °ışkı B, R / bāğ-ı: bāğı Ş.

Vaşl-ı yāra müşterī gelsün muḥabbet sūkına
Naḳd-i cāna kim alur tercīḥ ider mīzān-ı ʿıṣḳ

Zeyn olur ezhār-ı ʿirfān ile ḳalbūñ ravzası
Bezr-i ḥubb-ı yāri zer^c itseñ ḳılup būsṭān-ı ʿıṣḳ

Cennet ü ḥūr u ḳuşūra baḳmadı ʿuşşāḳ-ı dōst
Vuşlatından ğayrı yārūñ olmadı dermān-ı ʿıṣḳ

1140 Ḥalk-ı ʿālem ʿālim olsa lezzet-i ʿıṣḳa eḫī
Cān virürdi her birisi olmağa çübān-ı ʿıṣḳ

Baḫr-ı vaḫdet bād-ı ʿıṣḳ ilen temevvüc eyleyüp
Oldı iy ʿĀrif anuñ her ḳatresi ʿummān-ı ʿıṣḳ

Gülşen-i ḳalbi olur envā^c-ı ezhār ile pür
Her kime kim āb-ı raḫmetden irer bārān-ı ʿıṣḳ

Dicle vü Ceyḫūn u Seyḫūn u Furāt u Nīl nūş
İtse ḳanmaz āb-ı vaşluñ içmese ʿatşān-ı ʿıṣḳ

B 38b Eyledüm şevḳ ile fāş esrār-ı ʿıṣḳı ʿāleme
Bi'llāhī ma^czūr olsun ʿindiküm iḫvān-ı ʿıṣḳ

1145 Şad hezārān sāl ararsañ bulmayasın intihā
A^czam-ı eşyā durur çün baḫr-ı bī-pāyān-ı ʿıṣḳ

1138a ezhār-ı: ezhāb-ı R.
1138b ḥubb-ı: ḥubbı B, R, Ş / yāri: yār B.
1140a lezzet-i: lezzeti B, R, Ş.
1141b iy: ey R.
1142a gülşen-i: gülşeni B, R, Ş.
1142b āb-ı: ire R; āb u Ş.
1143a Seyḫūn u: Şeyḫūn u B; Şeyḫūn R / Nīl: -R; Nīli Ş.
1143b āb-ı: āb u R.
1144b bi'llāhī: bi'llāh B, R.
1145b a^czam-ı: a^czamı B, R / baḫr-ı: baḫrı B.

Şad hezārān u hezārān °ömrle kılsañ kelām
Bulmaya hergiz nihāyet kışşa vü destān-ı °ışk

KELİMĀT-I İLĀHĪYYE *

Fā°ilātün / Fā°ilātün / Fā°ilātün / Fā°ilün

Ṭalmışam uş baħr-i °ışka ṭālib-i dūr-dāneyem
Girmişem meydān-ı şevke °āşık-ı merdāneyem

İçmişem çün cām-ı °ışkı nām u nengi terk idüp
Lā'übālī °ālemi seyr eylerem mestāneyem

Ṭağ u taşa sözlerüm kılsa eşer itmeñ °aceb
Şerbet-i °ışkı ezelden bir tolu peymāneyem

1150 Bu şıfatda °ālemi kıldum seyāhat şanmañuz
°Ākil olup seyr idem bil yār için dīvāneyem

Ḥaqq Te°ālā genc-i °ışkı kōdı sırrumda benüm
Anı ma°mūr itmek için her zamān vīrāneyem

Sözlerümüñ her biri ehline bulduğda vuşul
Anuñ için mest olurlar °ışka ben meyḥāneyem

Gezdüğüm bunca diyār u gördüğüm bunca nigār
Ḳudretu'llāhı temāşā itmede rindāneyem

1146a hezārān u: hezārān B.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

1147a ṭālib-i: ṭālibi B, R, Ş.

1147b °āşık-ı: °āşığı R, Ş.

1148a cām-ı: cāmı Ş / nām u nengi: nām nengi B, R.

1149a sözlerüm: söz R / kılsa: kılsa °aceb B.

1149b şerbet-i: şerbeti B, R, Ş / bir: ben B, Ş.

1150a şıfatda: şıfatdan Ş / seyāhat: siyāhat R, Ş.

1150b bil: bel R, Ş / yār için: yār çün B.

1152b anuñ için: anuñ çün R / olurlar: olur R.

ıldı gnlmde benm bir yr-ı b-hemt vaan
Ana apdum Şanma zhid gibi ben puthneyem

R 78a 1155 n ezelden yandı dilde nr-ı Hadan nr-ı ıŐ
Gice gndz Şem^c-i ıŐa yanaram pervneyem

Fazl-ı Hadur bana irdi ıŐ ilen ıldum zhr
Ehl-i ıŐku meclisinde her zamn efsneyem

Terk idp gedm ne varsa bu fennun izzetin
ıŐa ul olup cihnda yrrem mrneyem

Beyda-ı ıŐ ile mt itdm bu lem Őhnı
Pes maabbet na ire yrrem ferzneyem

M 35a Geri ıŐ avli ire nieler yazdı kitb

B 39a İtidum zre yazdum ben daı bir dneyem

Ő 34b

1160 Ehl-i ırz u ehl-i tc olan Őofudan ol ırk
rifnn ayaı tozı zhide b-gneyem

Mamil-i ıŐı gtrmekde av pr  cvn
hr-ı dny ekmede gyet av prneyem

1156a ıŐ ilen: ıŐlan Ő.

1157a fennun: cihnun R.

1158a beyda-ı: beydaı B, R, Ő.

1159a avli: avl B.

1160a ırz u: ırz B, R.

1161a pr u: pri R.

1161b hr-ı: hr u Ő.

MAṬLA^c *

Mefā^cīlün / Mefā^cīlün / Fe^cülün

Gel iy Allāha ^cābid cān u dilden
Vücūduñ ḥod mürekkeḥ āb u gilden

Hevā vü nārdan olmış müretteb
Ṭaṣuñ ma^cmūr u içüñdür muḥarreb

Eger zāhirle bāṭın olmasa pāk
Ki senden yeg olısar ḥār u ḥāṣāk

1165 Ki vardur her birinüñ muḳtezāsı
Degül mümkin bularuñ irtizāsı

Ḥudā cem^c eylemiş azdādı sende
^cAdālet vir dürüş bunlara sen de

Diler her biri ola saña ḥākım
Ḥuṣūṣan kendüsine kıla ḥādım

Senüñ sa^cyüñ bu olsun ^caks ola ḥāl
Ḳamu mażbüṭ olup olmayalar zāl

Kemāl oldur ki tebdīl ola aḥlāk
Ki rūḥuñ nefis elinden eyle i^ctāk

* - B (Bir satırlık boşluk var).
1164b yeg: pāk R / ḥār u: ḥār B.
1166a azdādı: azdād B.
1166b vir: ver R.

- 1170 Ki hāşıl ola hūyı aşfiyānuñ
Budur re'si tarīķ-ı evliyānuñ
- Murād olursa Mevlāya °ibādet
°Anāşır hükmin ibtāl it tamāmet
- M 35b Gider hıķd u hāsed °ucb u ğurūrı
Naķıyyü'l-bāl olup kesb it huzūrı
- Riyā vü süm°adan olduñsa hālī
Muķarrer bil bulursın hāl-i °ālī
- B 39b °İbādātuña itme i°timādı
Evāmirde velī kııl ictihādı
- 1175 Hemān emre iṭā°at ola maķşūd
Pes ancaķ vech-i bāķī ola ma°būd
- Ş 35a °İbādetde eger olmazsa şirket
Hucüb ref° ola hāşıl ola ķurbet
- °İbādetden şu kim şāhib ğarażdur
Şaķīhu'l-bāl olmaz zū-marāżdur
- Kişi şirk-i hafīden olsa °ārī
Çıķar dil ravzasından mā-i cārī

1170b tarīķ-ı: tarīķı B, R, Ş.
1172a °ucb u: °ucb B.
1172b naķıyyü'l-bāl: naķıyyü'l-bāb R.
1173a riyā vü: riyā-yı R.
1173b hāl-i: hālī R.
1174b kııl: - R.
1178a şirk-i: şirki B, R, Ş.

- R 78b O mādān tāze kılsañ āb-destüñ
Müsebbih̄ қаtre қаtre āb-ı destüñ
- 1180 Olur eṭrāf u ecvāfuñ kamu nūr
Muḥīṭ olur seni *nūrun °alā nūr* *
- °İbādetden netice ma°rifetdür
Aña her kes irişmez mertebetdür
- Olursa mādde şüretle fāsıd
İrişmez sa°y ile maṭlūba kâşıd
- İkisinden biri olmazsa mevcūd
Yine ḥāşıl degüldür aşl-ı maḳşūd
- Şaḫīḥ olsa ikisi iy °azīzān
Olur elbetde müntic şekl-i bürhān
- 1185 Ṭahāret mādde şüret şalātuñ
Muşahḫah̄ kıl ki münticdür necātuñ
- M 36a Dimek benden velī senden °ameldür
Bulardan ğayrı hep ṭül-i emeldür

1179a kılsañ: itseñ Ş.

1179b āb-ı: āb u R.

1180a eṭrāf u: eṭrāf B.

* “Abdest üzerine abdest (almak), nur üzere nurdur.” Keşfü'l-Hafâ, C.2, s.336.

1182b sa°y ile: sa°yla B, Ş.

1183a olmazsa: olmaz R.

1183b degüldür: degildür: R.

1184b elbetde: elbette Ş.

1186b ṭül-i: ṭüli R, Ş.

KAŞİDE-İ AĦKĀM-I ŞERİ^cAT VÜ ĀDĀB-I ŦARİĶAT *

Mef^cülü / Fā^cilātün / Mef^cülü / Fā^cilātün

İy ĥāmil-i emānet bil eyledüñ ĥıyānet
Allāha kıł ^cibādet hādī ola hidāyet

^cAzm eyleyüp Ħudāya kılsañ taşīĥ-i niyyet
Kaşduñda şābit olsañ Ħağdan irer ^cināyet

B 40a Evvel vuzū[']-i Őer^cī lāzım durur şalāta
A^czāñı eyle t̥ahir ĥāşıl ola liyākat

1190 Őehvāt-ı dūnyeviyye kılmış seni mülevves
Pāk eyle her hevādan vir nefsiñe t̥ahāret

A^czā-yı z̥ahirıyye nefsiñ dağ'olsa t̥ahir
Ol beyt-i ħalbe dāĥil vir ana da letāfet

Ħubb-ı sivā-yı Mevlā şebt oldı çünki dilde
Ġasl eyle levĥ-i ħalbüñ ĥāşıl ola nezāfet

Ş 35b Çünkim şaĥīfe-i dil ĥālī olur ħamudan
Kesb eyle ĥubb-ı Allāh zā'il ola şeĥāvet

* - B (Bir satırlık boşluk var).
1187a ĥāmil-i: cāhili B; ĥāmil ü R.
1188a taşīĥ: taşuĥ M.
1188b ^cināyet: hidāyet R.
1189a lāzım durur: lāzımdur R.
1189b a^czāñı: a^czāñ B.
1191a nefsiñ: nefsiña R / t̥ahir: z̥ahir R.
1191b letāfet: liyākat B.
1192a ĥubb-ı: ĥubbı R, Ş / dilde: dā'im B.
1192b ħasl: ħusl R.
1193a çünkim: çünki B, R.
1193b kesb eyle B, Ş; kütüb eyle R.

Zāhirde bāṭınuñda cem^c eyleyüp kuvāñı
Tevcīh-i Hāḫḫ iderseñ gelmez saña nedāmet

1195 Hūr u cināna meyli rūḫuñdan it izāle
Ḳaşd eyleseñ visāle rā'ic olur ticāret

Hāḫḫuñ sivāsı maḫşūd olursa mekr-i Hāḫdur
Pes naḫd-i nesye virseñ mālūñd'olur ḫasāret

Mevlā çü bī-ğarazdur sen daḫı bī-ğaraż ol
Tefvīz iderseñ emrūñ irer saña kerāmet

Sırruñ sarāy-ı ḫalvet olsa ḫamu cihetden
Ol nūr-ı bī-cihetden pūr-nūr olur tamāmet

M 36b Çünkim vuzū^c-ı kāmīl tertīb idüp tamāmı
Ḳılduñsa her birinūñ ādābını ri^cāyet

1200 Te'zīn idüp kuvāña i^clām-ı ġā'ibīn it
İtgil edā-yı sūnnet tā cem^c ola cemā^cat

Çün ḫāzır ola ġā'ib sūnnet daḫı mü'eddā
Ḫāl ola ḫāl-i vaḫdet ḫıl farz içün iḫāmet

Seccāde-i ḫuzū^cı şal kūşe-i fesāda
Bul ḫıble-i ḫaḫīḫī ḫıl ġayrıdan ferāġat

1195a hūr u: hūr B.
1196b naḫd-i nesye: naḫdi nisye M.
1197b emrūñ: aña B.
1198a sarāy-ı: sarāyı B.
1199a çünkim: çünki R.
1199b ādābını: ābını adını R.
1200a ġā'ibīn: ġā'ibīni R.
1202a seccāde-i: seccādeyi Ş.
1202b ḫıble-i: ḫıbleyi Ş / ġayrıdan: ġayrdan B.

- R 79a Tekbîr-i ibtidâda görseñ eger İlahı
Maṭbû^c-ı ʿâlem olduñ lâyıķ saña imâmet
- Tesbîh idüp Hüdâyı tevḥîdi koma dilden
Ta^cvîz idüp sivâdan pes eylegil kıra’at
- B 40b 1205 Hâmd eyle ğâ’ibâna ol müsta^cîn ü hâzır
Ṭâlib olup hidâyet hem yolda istiķâmet
- Olmaz bir ân miķdâr ol nûr-ı pâke karşı
Kılsañ kıyâm-ı dâ’im olunca tâ kıyâmet
- Bir rek^catüñ rükû^cı biñ yıl olursa bilmez
Müstağraķ-ı şühüduñ yâ Rab zihî sa^câdet
- Ger secde-i fenâyı kılsan o zâta karşı
Maḥv ola cümle varlık kılmaya hiç ʿalâmet
- Geç *kâbe kıvseyinden* bul kırbet-i *ev ednâ* *
Hâşıl olup *tedellâ* kâmil ola kırabet
- 1210 Kalsañ bu hâlet üzre ol ʿâlem-i fenâda
İnsân degül melekler eyler seni ziyâret
- Ş 36a Kılsañ rücû^c-ı ʿâlem kıalb ola pür-ma^cârif
Kıatuñd’olur ber-â-ber ger ğayb ü ger şehâdet

1204a tevḥîdi: tevḥîd B.

1205a müsta^cîn ü: müsta^cîn-i B, Ş.

1206a ân: ân u B, R.

1206b kıyâm-ı: kıyâm u R / olunca: olunca R, Ş.

1207b müstağraķ-ı: müstağraķı B, R, Ş.

1208a secde-i: sicde-i M, secdeyi Ş.

* “Kâbe kıvseyin ev ednâ: İki yay aralığı kadar, yâhut daha az kaldı.” Necm, 53/9; “Tedellâ: (Yere doğru) sarktı.” Necm, 53/8.

1209a “kâbe kıvseyin”den: “kâbe kıvseyin”de R / bul: kıul Ş / kırbet-i: kırbeti B, R, Ş.

1210a ʿâlem-i: ʿâlemi B, R, Ş.

1210b degül: degil R / seni: - R.

Bākī olursa bu hāl zayf-ı mükerrem olduñ
İki cihānda kıldı Mevlā seni ziyāfet

M 37a Zıkr eyledüm şerā'it tekmlē sen de kaçd it
Bu veche kıl şalātuñ maqbūl olur °ibādet

İy sālīkān-ı Allāh olsun size beşāret
Her hāle ben işāret kıldum olur kifāyet

1215 İy tālībān-ı kırbet ref° eyle setr-i fūrkat
Her kim dilerse rü'yet pāk ide dil zi-ğaflet

Қayd-ı vücūdı ref° it kesb eyle hāl-i ıtlāķ
Bir zerre қayd olursa olmaya aślā ric°at

Terk eyle kaçdı dilden kaçd eyle belki dilden
Pāk eyle āb u gilden fevt itme ān-ı fūrşat

Fıkr-i cinān-ı na°mā terk idiser ne varsa
Yār ile bunda her kim bir ān olursa hālvet

Terk eyle i°tibārı geç °izzet-i cihāndan
Kim bunda zillet itdi yarındur aña °izzet

1220 Қalbinde fıkr-i Hāķdan ğayrı hevā olursa
İki cihānda maħrūm lāzımdur aña zillet

1211a kalb: - R.

1211b ğayb ü: ğayb M, B.

1212a zayf-ı: zayfı B, R, Ş.

1215a fūrkat: ğurbet M.

1215b ide: eyle M.

1217b āb u: āb B; āb-ı Ş.

1218a fıkr-i: fikri Ş.

1218b kim: ki Ş.

1219a °izzet-i: °izzeti R, Ş.

- B 41a Bir zerre şemm iderseñ esrār-ı Hāğdan iy yār
Berr-i şühüd içinde ğarķ itdi baħr-i ħayret
- Tazyīķ ider cihānı efkār-ı ħāl-i keşret
Gir ħışn-ı vaħdet içre bī-ħaddür anda vüs^cat
- Kim naķd-i ^cömri kıldı Hāğ ħızmetinde hep ħarc
Maķbül olur ^cibādet vuşlatdur aña ücret
- Ĥubb itdi kim cihāna kim ħür u kim cināna
Kim yār-i bī-nişāna ber-muķtezā-yı kısmet
- 1225 Rāh-ı Ĥudāda sālīk içmezse cām-ı vaħdet
Biñ yıl sülük iderse maħşülü ħurı zaħmet
- Mihr-i muħabbetu'llāh kılmazsa ħalbi pür-nür
Leyl-i firāķ sermed dil daħı dār-ı zulmet
- M 37b Baħr-ı şühüd-ı Hāğķa ğarķ olmadı şu ħāşır
Cem^cinde ^cāciz oldı zāhirde ğördi keşret
- R 79b Yād olsa zerre deñlü Hāğķuñ sivāsı dilde
Biñ sa^cy ü cehd iderse olmaya aña rü'yet
- Ş 36b İki cihānı her kim belkim vüçüd-ı ħāşın
Maħv u fenāya virdi ol buldı Hāğķa vuşlat

1221b berr-i: berri B, R, Ş.

1223a ^cömri: ^cömr R.

1224a ħür u kim: ħür kim B, R.

1225a rāh-ı: rāhı R, Ş.

1225b maħşülü: maħşül B / ħurı: ħuru R.

1226a mihr-i: mihri B, R, Ş.

1226b leyl-i: leyli B, R, Ş / firāķ: firāķı R.

1227a baħr-i: baħri R, Ş / şühüd-ı: şühüdü M; şühüd B / ħāşır: ħādir R.

1228b sa^cy ü: sa^cy B, R, Ş.

1229a vüçüd-ı: vüçüd u R.

1229b maħv u: maħv B.

1230 Rāh-ı vişāli Hāḫḫuñ ğāyetde şa^cb ü düşvār
Kılmaz tecāvüz andan illā ki ehl-i himmet

Keşretde buldı vaḫdet vaḫdetde ḫāl-i bākī
Her şahşa kim Hudādan fetḫ oldı bāb-ı ḫikmet

°İşḫ atınuñ süvārı irişdi menziline
Lāğar ḫar ile zāhid bekler ḫapuda nevbet

Şol resme zıdd olupdur °āşıḫla zāhid iy dōst
Dünyā vü āḫiretde olmaya zerre ülfet

°Ubbāda ḫılma ḫa^cnı meyl-i cinān iderse
Pes böyle oldı n'itsün rüz-ı ezelde ḫilḫat

1235 °İşḫ ehli fāriḡu'l-bāl zevḫ u şafāda her dem
Ehl-i riyā elemde pürdür çü dil zi-^cillet

Fehm eyledüñse yārā ger mebde' ü me^cādı
Sa^cy it vişāle bunda var ise sende ğayret

B 41b İhmāl olursa bunda olmaya vaşl yarın
ḫāk ide nār-ı fūrḫat neşr ide bād-ı ḫasret

ḫāricde Hāḫḫı her kim isterse oldı maḫrūm
°Ārif odur cihānda kendinde buldı ḫurbet

1230a rāh-ı: rāhı R, Ş / vişāli: vişāl B / şa^cb u: şa^cb B.

1230b andan: anda R.

1233a şol: şu R / iy: ey R.

1234a °ubbāda: °ibāda R / meyl-i: meyli B, R, Ş.

1234b rüz-ı: rüzı B, R.

1235a zevḫ u: zevḫ B.

1235b ehl-i: ehli R, Ş / zi-^cillet: zi-ğaflet M.

1237a olmaya vaşl: vaşl olmaya B.

1237b neşr: neşr B.

1238a Hāḫḫı: Hāḫḫ B.

Ṭa^cn itse ger edānī virmez zarar kelāma
Zevk idiser maḳālüm şol dil ki buldı şafvet

1240 Her şahşa farz olupdur seyr ü sülük vācib
Ādāb-ı evliyāyı kendüñe eyle sünnet

Ef^cālī vü şıfātı ref^c eyle māsivādan
Nefy eylegil zevātı Allāha eyle nisbet

M 38a KELİMĀT-I İLĀHİYYE *

Müstef^cilün / Müstef^cilün / Müstef^cilün / Müstef^cilün

Zevk itmedi ḫāl-i vişāl nüş itmeyenler cām-ı lā
İtlāḳa irgürmez ḳadem ḳayd itmese ger dām-ı lā

Şubḫ-ı hidāyetden dile ṭālī^c ola ḫurşīd-i zāt
Rūzī vücūdın ḡaşy ider sālīk olan der-şām-ı lā

Meydān-ı ^cişḳ içre bugün tōp itdi her kim başını
Maḳbūl-i vāşıldur olur çevḡān olursa lām-ı lā

1245 Nūr-ı tecellā dilde şāḫ meydānda ^caşıḳ pehlevān
Hezm itdi varlıḳ ^caskerin naşb itdi çün a^clām-ı lā

Ş 37a Meydāna gel gir şevḳ ile ḫavf itme terk it baş u cān
Bir zerre zāyi^c olmaya vuşlat olur encām-ı lā

1241a ef^cālī: ef^cāl ü R.
1241b eylegil: eyle hep B, R, Ş.
* - B (Bir satırlık boşluk var).
1242a ḫāl-i: ḫālī B, R.
1243a şubḫ-ı: şubḫı B, R, Ş.
1245a nūr-ı: nūrı R, Ş.
1245b ^caskerin: leşkerin R.

İy t̄alibān iy s̄alikān da^cvā-yı bī-ma^cnā durur
Bu yolda zāhir olmasa senden ne var aḥkām-ı lā

Vuşlat olur ḥāli müdām ḳurb ola bu^cdı her nefes
Dā'im şühūd-ı yār ider her kim ider itmām-ı lā

T̄alib olanlar vuşlata yoḳlıkda buldı ^cĀrifīn
Sen daḫı sa^cy it ez-derūn zevḳ idesin peygām-ı lā

1250 Bu yolda yoḳlık iy ^cazīz ḳāl olsa ger ḥāl olmasa
Bir zerre olmaz fā'ide biñ kerre zıkr it nām-ı lā

HĀZİHĪ EYZAN *

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

B 42a T̄alib-i vaşl olanuñ ḥūn-ı cefā ni^cmetidür
R 80a Dil ü cān terkini urmaḳlık anuñ şan^catıdur

^cĀşıḳa lāzım odur ḳıla vücūdını hebā
Varlığın her ki fenā itse anuñ vuşlatıdur

Gel berü t̄alib iseñ sen daḫı ḳo ḡayrısını
Māsivā terkini itmek ulular ḥaşletidür

M 38b Kendüñi bir ḳapuya rabṭ idüp it sa^cy-ı belīg
Ḥāşıl olan ne ise her ḳişinüñ himmetidür

1248a ḥāli: ḥāl Ş / bu^cdı: bu^cd R.

1248b şühūd-ı: şühūdı B, R, Ş.

1249a yoḳlıkda: yoḳlukda R.

1250a yoḳlık: yoḳluk R, Ş.

* Hāzā Eyzan M; - B (Bir satırlık boşluk var).

1251a t̄alib-i: t̄alibi B, Ş / ḥūn-ı: ḥūnı R; ḥ^vān-ı Ş.

1251b terkini: terkin B, R.

1252a vücūdını: vücūdın B.

1253b terkini: terkin B / itmek: urmaḳ B.

1255 İşbu yolda ne kadar gelse şedâ'id başuña
Ġayrıdan şanma anı cümle anuñ miñnetidür

Çekdüğüñ işbu cihānda elem ü hüzn ü ta^cab
Nazaruñ ġayrılara olduġunuñ şiddetidür

Tārik-i iki cihān olsa kişi bula necāt
Her kişi aña irişmez o Ĥaķuñ raħmetidir

Yā İlähî umaram luţfuñı keşf eyle hiçāb
Her kişinüñ burada zevķi ezel kısmetidür

Zāhide ^cābid ile zühd ü ^camel ħür u cinān
Bunlaruñ maķşad-ı aşlāsı ^camel ücretidür

1260 Şüfiye tāc u kemer ħırķa-i vaz^c ile vaķār
^cĀşıķuñ terk-i sivā faķr u fenā kisvetidür

^cĀrif ol gel berü yoķlıġa dürüş sen daġı çün
Fahr-ı ^cĀrif o şehā yoķlıġ ile nisbetidür

Bī-murād ol ķapusında bulasın tā ki murād
Ĥubb u teslīm ü rızā çün ^curefā sünnetidür

1256a elem ü: elem B.

1256b ġayrılara: ġayrıya B, R, Ş.

1257a tārik-i: tāriki B, Ş.

1258b zevķi: zevķ B, R.

1259a ^cābid ile: ^cābidle B / zühd ü: zühd B / ħür u: ħür B.

1259b aşlāsı: a^clāsı B, R, Ş.

1260a tāc u: tāc B, R.

1261a yoķlıġa: yoķluġa R, Ş / dürüş: düş R.

1261b yoķlıġ ile: yoķluġla B; yoķluġ ile R, Ş.

1262a bī-murād ol ķapusında: bī-murādlık ķapusında ol M.

1262b ħubb u: ħubb B.

- Ş 37b MAṬLA^c *
Mefā^cīlün / Mefā^cīlün / Fe^cūlün
Gel iy ^callāme-i ^caşr-ı me^cānī
Oğud dil tıflına seb^ca'l-meşānī
Feşāhatda bugün meydān senūñdür
Belāgat bāğını cevlān senūñdür
- 1265 Tekellüm it kelām-ı pür-işāret
Çalan sözler gib'olmasun fişāret
- B 42b Çü sebkat eylemiş şānuñda hüsñā
Vücūduñ cāmi^c-i esmā-i hüsñā
- M 39a İrişmiş fazl-ı maḥşūşı Hudānuñ
Digil farkın emīr ile gedānuñ
Çıl anı nazm u tertīb ile meşhūn
Görenler diyeler hoş sıhr-i mevzūn
Leṭāfet şöyle vir oğursa Dāvūd
İşitse ide taşdıķ anı merdūd

* - B (Bir satırlık boşluk var).
1263a ^callāme-i: ^callāmeyi Ş / ^caşr-ı: ^caşrı R, Ş.
1263b oğud: oğu M, B.
1264b bāğını: bāğında B, R, Ş.
1265a kelām-ı: kelāmı B, R, Ş / işāret: işārāt B, R, Ş.
1265b fişāret: fişārāt B, R, Ş.
1266b cāmi^c-i: cāmi^ci B, R.
1267b digil: degil R, Ş.
1268a nazm u: nazm B, R.

1270 Kināyāt u rumūz ile pür eyle
Sözün elfāz-ı dürcin pür-dür eyle

Kelāmuñ lafz u ma^cnāsın bedāyi^c
Kılup anda beyān eyle şanāyi^c

Vire ol nazm-ı rengin halka i^ccāz
Kim anı keşf iderse fetḥ ider rāz

Ki her ḥarfi ola āyāt-ı cāmi^c
Nazardan ḳalbe ire nūr-ı lāmi^c

Ola keşfinde ^cāciz ehl-i tefsīr
Ki bir noḳt' olmaya biñ yılda ta^cbīr

R 80b 1275 Şu kim taşdıḳ ider buldı ḥalāşı
Aña münkir olan bu cehl-i ^cāşī

^cArūs-ı ma^cnī ref^c itse niḳābın
Başiret ^caynı def^c itse ḥicābın

Görüp bir noḳta-i ḥālını ^cāşık
Diye cānlar fedā olmaḡa lāyık

Ḳala ol noḳtada şol deñlü ḥayrān
İraḳ yaḳın görenler diye bī-cān

1270a kināyāt u: kināyāti R; kināyāt B.

1270b elfāz-ı: elfāz u Ş.

1271a lafz u: lafz B; lafzı Ş.

1273b nazardan: nazarda R.

1274a tefsīr: taḡyir R.

1276b def^c: ref^c B.

1277a noḳta-i: noḳtayı R, Ş / ḥālını: ḥālin B, R.

1278a deñlü: resme B, R, Ş.

Oğuyup noqtadan hüsni kitabın
Mufaşşal fehm ide her faşl u bābın

Ş 38a 1280 °Ulüm-ı evvelin ü āhirini
Bula derc anda bāṭın zāhirini

M 39b Cihān olmuş o noқта içre mücmel
°Avālim her ne var andan mufaşşal

B 43a Oğursañ noqtādan ger olduñ ekmel
Ve illā bī-başıretsin bil aḥvel

Bu remzi añlamaz illā şu kāmil
Kılur bir noқта-i mevcūda şāmil

Bu noқта şanma cevher yā °arazdur
Bu resme zann iden şāhib-ğarazdur

1285 O noқта noқта-i vaḥdetdür iy yār
Ḥudā her şeyde sırrın kıldı ızhār

O sırdur mūda^c-ı emr-i İlāhī
Sülūk iden bulur yoğ iştibāhı

Oğursañ noqtādan °ilm-i ledünnī
Mükemmilsin Ḥızır-veş cümle fenni

1279a hüsni: hüsni B.
1279b faşl u: faşl B; faşl-ı R.
1280a °ulüm-ı: °ulümü R, Ş.
1281b andan: anda R.
1283b noқта-i: noqtayı R, Ş.
1285a noқта-i: noqtayı Ş / vaḥdetdür: vaḥdetden Ş.
1286a mūda^c-ı: mūda^cı R, Ş / emr-i: emri R, Ş.
1287a °ilm-i: °ilmi R.
1287b mükemmilsin: mükemmelsin R.

Ƙarīn olmaĝa Mūsā ide raĝbet
Bulur Ƙurbet eger Ƙılmazsa nefret

İŝitseñ zāhiren bir Ƙavl-i menkūr
Su'āle sūr^cat idüp olma maĝrūr

1290 TevaƘƘuf eyleseñ mekşūf olur hāl
Tefekkūr birle meftūh olısar bāl

İŝitdūñ Ƙıŝsa-i Hızr ile Mūsā
Ledün ^cilminden oldı aña me'vā

Naŝībūñ var ise ^cilm-i ledünden
İrişürsin berī ol sū'-i zandan

Şu kim ehl oldı ma^clūm aña Ƙıŝsa
O kim nā-ehl ola yoĝ aña ħiŝşe

Ƙo ĝayrı gel şürū^c eyle murāda
Degül nāfiz kelāmuñ her fu'āda

M 40a 1295 Meger ol dil ki sebƘat itdi ħüsnā
Bilür ^cilm-i şıfat u zāt u esmā

1288a Ƙarīn: Ƙarn R.

1290a tevaƘƘuf: tevaƘƘıf R.

1291a Ƙıŝsa-i: Ƙıŝsayı B, R, Ş.

1291b ^cilminden: ^cilminde Ş.

1292a ^cilm-i: ^cilmi R, Ş.

1292b berī: biri R.

1294b degül: degil R, Ş / nāfiz: nāfi^c M / kelāmuñ: kelāmum M.

1295b ^cilm-i: ^cilm B, R, Ş / zāt u: zāt B, R.

KAŞİDE-İ TEVHİD-İ HAQİKİ *

Müstef^cilün / Müstef^cilün / Müstef^cilün / Müstef^cilün

Bir şān-ı pür-esrār idüm maḥzūn-ı der-kenz-i kıdem
Emrem ezelden tā-ebed irmez baña hergiz ^cadem

B 43b Neşr olmadın bārān-ı cūd başt olmadın nūr-ı vücūd
Ş 38b Hıcb itmedin ğaymī şıfat zātı baña bāğ-ı İrem

Resm olmamışdı ^cāleme nefḥ olmamışdı Ādeme
Ḥumḥāne-i vaḥdetde ben nūş eylemişdüm cām-ı Cem

R 81a Tavf-ı Hacer sa^cy-i Harem nām-ı Ḥalīl-i muḥterem
Zikr olmadın bundan biri zātıydı baña mültezem

1300 Bād-ı maḥabbetden ezel deryā-yı vaḥdet cūş idüp
Her kaṭre bir ^cummān olup pür oldı aşdāf-ı ḥikem

Rūzī ^cademden cümle şey kaşd itdi ızhār ide Ḥay
Kıldı tecellā şems-i zāt maḥv oldı zulmet şubḥ-dem

Zāhir olup luṭf u celāl bir ānda buldılar kemāl

^cAhdi elestüñ ḥükmidür *ḳālū belā ḳālū ne^cam* **

* Kaşide-i Tevhid R; - B (Bir satırlık boşluk var).

1296a kenz-i: kenzi R.

1297a neşr: neşr B / nūr-ı: nūrı R.

1297b itmedin: itmedim R / ğaymī: ğaym-ı M / bāğ-ı: bāğı R / İrem: erem M.

1298a nefḥ: nefḥ M, R.

1298b cām-ı: cām u R.

1299a tavf-ı: tavf u B, Ş; tavḳ R / sa^cy-i: sa^cy ü Ş / nām-ı: nāmı R, Ş / Ḥalīl-i: Ḥalīli Ş.

1300a bād-ı: bādı B, R, Ş.

1300b aşdāf-ı: aşdāfi B, R, Ş.

1301a rūzī: rūz-ı B.

1301b zāt: - R.

1302a luṭf u: luṭf-ı B.

** “Evet (buna şahidiz) dediler.” A’raf, 7/172.

Der-meclis-i rüz-ı ezel kaçşām-ı haqqānī olup
Ber-ḥasb-i şān kıldum °aṭā ğarq oldu eşyā der-ni°am

Feth oldu çün kenz-i ezel baş oldu eşyā bī-bedel
Cem° oldu şānumda benüm oldum kamuya ben ḥakem

1305 Maḳşūd-ı emr-i *kūn fekān* zātum durur zāhir nihān *
Şāham cihān bendem durur kim ola benden muḥterem

Vālid benem ḥalq-ı cihān evlād-ı sülbiyyem durur
Bel cedd-i ecdādum °am u bel ibn-i ebnā iy dedem

Aldanma zāhir naqşa gel seyr it derūnum şehrinī
Esmāyı cāmi°dür özüm emrūme tābi°dür qalem

M 40b Seyr eyledüm arz u semā ez-sidre tā taḥte's-serā
Oldum muḥīṭ-i cümle ben °arş üzre naşb itdüm °alem

Rüz-ı ezelden tā ebed her ān giyüp lübs-i cedīd
Eṭvār u evṭān seyr ider zātum degüldür bīş ü kem

1310 Esmā vü evşāf-ı İlāh zātumla bulmuşdur zūhūr
Bel zāhir ü mazhar benem °ayn oldu °ālem lācerem

1303a meclis-i: meclisi M, B, R / rüz-ı: rüzi R, Ş.

1303b ḥasb-i: ḥasb ü R, Ş / şān: ḥāl B.

1304a kenz-i: kenzi B, R, Ş.

*“Ol, hemen oldu.” Bakara, 2/117; Âl-i İmrân, 3/47, 59; En'am, 6/73; Nahl, 16/40; Meryem, 19/35; Yâsin, 36/82; Mü'min, 40/68.

1305a maḳşūd-ı: maḳşüdi R / emr-i: emri B, R, Ş.

1305b bendem durur: bende durur Ş.

1306a ḥalq-ı: ḥalqı B, R, Ş / sülbiyyem durur: sülbiyyemindür B.

1306b ibn-i: ibn ü B, R, Ş.

1308a arz u: arz B / muḥīṭ-i: - R.

1309a rüz-ı: rüzi R, Ş / giyüp: geyüp R / lübs-i: lübsi R.

1309b eṭvār u evṭān seyr ider: eṭvār-ı seyr-i zāt ider M; eṭvār evṭān seyri der B.

1310 evşāf-ı: evşāfı B, Ş; evşāf u R.

1310b mazhar: muzhır Ş.

Bu hil̄kate şānum sebeb zev̄k it sözǖm def^c it ta^cab
Keşf olsa ger hāl-i cihān ma^clūm olur kān-ı kerem

Sırr-ı ezelden nüshayam devr-i vücūda noqtayam
Pergār-ı vaḥdetlen kamu kıldum dü-kevnî der-ḥarem

B 44a Her ān ezelden tā ebed eşyā bulur benden meded
Aşl-ı uşūl-i cümleyem ālūm benüm ḥayru'l-ümem

*Esfel*de seyrüm şūretā ma^cnāda zāhir naqş-ı dōst *
Ol dem şühūd itdüm anı ber-farq-ı cān başdum ḳadem

Ş 39a 1315 Ref^c-i küdüret ḳalb-i şāf emn oldı her cāy-ı meḥāf
Farq oldı her ḳand u nebāt tiryāk-i fārūḳ oldı sem

Āḥirde evvel bulmuşam zāhirde bāḥın görmüşem
Yok bir nefes olam cüdā ḳandan irer baña elem

Ol Ḥayy ü Ḳayyūm u Ebed ḥalk itdi eşyā bī-^caded
^cAḳl ile yokdur aña ḥad bir noqtalan kıldum raḳam

Meddāḥ-ı eşyāyam kamu cennāt ü a^craf ü ḫamu
Zātıyla vaşf ism oldı çün n'eyler müsammālarda zem

1311a def^c: ref^c R.

1311b hāl-i: hāli B / kān-ı: kānı B.

1312a sırr-ı: sırrı B, R, Ş / devr-i: devri R, Ş.

1313a benden: bende R.

1313b aşl-ı: aşlı B, R, Ş / uşūl-i: uşūli B, R, Ş.

* "Aşağıların en aşağısı." Tîn, 95/5.

1314a zāhir: manzar B, R, Ş.

1315a ref^c-i küdüret: ref^c itdi kudret B, R, Ş / oldı: ola M.

1315b tiryāk-i: tiryāk ü R.

1317a Ḥayy ü: Ḥayy B / Ḳayyūm u: Ḳayyūm B.

1318a meddāḥ-ı: meddāḥı B, R / a^craf ü: a^craf B.

Rüz-ı ezelde zerre ğayn yoğ idi belkim cümle °ayn
Setr itdi yitmiş biñ hiçāb ref° it yine ol muğtenem

1320 Ol şānı kim arz u semā olmadı vāsi° t̄alibūn
Ben anı vāsi° olmuşam ḳalbūmde var vūs°at °ızam

Bir pādişāhum bī-zevāl destūmde °azl ü naşb-i küll
Emrūmde şey ḳılmaz ḫilāf eşyā bana ḫayl ü ḫaşem

M 41a Sa°y it zi-dil ref° it hiçāb zāhir ola şey°ün °ucāb *
Her cehle °ilm olup bedel redd eylesen senden seḳam

Her kim ki maḫv itdi vücūd °arş üzre ol ḳıldı şu°ūd
Her dem şühūd-ı yār idüp irdi feraḫ def° oldu ğam

R 81b İy münkir-i vaḫdet olan gel diñle zerrāt-ı cihān
Tevḫīdi söyler her nefes her biri anuñ açdı fem

1325 Deryāda mähīler gibi her demde mā' itme ḫaleb
Fetḫ it başar fehm it seni ref° eyle envā°-ı zalem

A°māsın eylesin ḫaleb gündüzde nūr-ı āfitāb
Nefs-i °azīze cehl ile her dem işūñ cevır ü sitem

1319a rüz-ı: rüzı B, R, Ş / ezelde: ezelden R.

1319b setr: seyr Ş / yitmiş: yetmiş R.

1320a şānı: şān B / arz u: arz R.

1320b ḳalbūmde var: ḳalbūmdeür M, R.

1321a °azl ü: °azl B / ḫayl ü: ḫayl B.

* “Doğrusu bu, şaşılacak bir şey.” Sād, 38/5; Hūd, 11/72; Káf, 50/2.

1322b eylesen: - B.

1323b şühūd-ı: şühūdı B, R, Ş / def°: ref° R.

1324a münkir-i: münkiri B, R / zerrāt-ı: zerrātı B, R, Ş.

1324b tevḫīdi: tevḫīd B, R.

1325b eyle: ola B, Ş / envā°-ı: envā°ı B.

1326a nūr-ı: nūrı R, Ş.

1326b nefsi-i: nefsi R.

Her şeyde vahdetden eşer var lîk sensin bî-haber
Hayretde halk anuñ için ma^cbūd olupdur her şanem

Genc-i vücuduñ tılsımın her kim ki fetḥ itmez bugün
Destinde yarın bulmaz ol bir fūls-i aḥmer ya direm

B 44b Her kim bulur kalb-i selīm oldur ḥaḳīḳatde ^calīm
Eşyā kemāhī fehm olur noḳşānı hep olur etem

1330 ^cĀrif kılar fehm-i murād ^caşık ider zeyn-i nihād
Zāhid ḳatınd’olur kesād a^cmādur ebkemdür eşam

İy ^cābidān-ı put-perest iy zāhidān-ı ḥod-bīn
Terk eyle şirküñ gel berü āḥirde kāruñdur nedem

Sa^cy eyle fehm it şānuñı sen sende bul cānānuñı
Aḳreb tarīḳ aḥsen budur ^cādāt-ı aḣḣāb-ı himem

Ş 39b KELİMĀT-I İLĀHĪYYE *

Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün

Gel iy mestūr olan der-ḣ^vāb-ı ḡaflet kendüden ḡāfil
Gözüñ aç şānuñı fehm it ki cāhilsin aduñ ^cāḳıl

Nefaḥtü fīhi min rūḣī senüñ şānuñda gelmişdür **

Ve naḥnü aḳrabü minküm senüñ ḥaḳḳuñdadur nāzil

1327b anuñ için: anuñçün B, R.

1328a genc-i: genci R, Ş / her: - Ş.

1329a kalb-i: kalbi R, Ş.

1330a fehm-i: fehmi B, R, Ş.

* - B (Bir satırlık boşluk var); Kelimāt-ı İlāhī R.

1333a ḣ^vāb-ı: ḣāb-ı B, Ş; ḣāb u R.

** “Nefaḥtü fīhi min rūḣī: Ben ona ruhumdan üfledim.” Hicr, 15/29; “Ve naḥnü aḳrabü minküm: Biz size sizden (şahdamarınızdan) daha yakınız.” Kâf, 50/16.

M 41b 1335 Dinildi ^c*allame'l-esmā cemī'an* vaşf-ı Âdemde *
Haķıķatde haķāyık her ne var zātuñ durur şāmil

Didi Haķķ *aḥsenī* şüretde ḥalk itdük biz insānı **
Ki redd itdün varup seyr eyleye ol *esfel-i sāfil*

Şaķın fehm itme insānı ola merdūd-ı Haķ ḥāşā
Sebeb bu seyr ide cümle merātib ḥāric ü dāḥil

Ki cāmi^c ola esmā vü kemālātı ne kim varsa
Olup her sırra ol maḥrem emānet eyleye ḥāmil

Zalüm olup cehül olmaķ murādın zāhiri şanma
Vücūdın maḥv ide nefsün sivā-yı Haķķ ola cāhil

1340 Bilürseñ *men'aref* sırrın bulursın Rabbüñe vuşlat ***
Açup her sır-ı mestūrı ma^cārif idesin ḥāşıl

Saña ṭāvus-ı ḳudsīler muşāḥib olmağa rāğıb
Uyup bu zāğ-ı nefse cīfeye olma şaķın mā'il

Bu fānī mülketün naķş u nigārına gönül virme
İriş maḥbüb-ı bāķīye beķā mülkine ol dāḥil

Başuñ ḳaldur bu topraḳdan vücūduñ defterin oķı
Terāzū vü şırāt oldı urupdur şūr-ı İsrāfil

* "Âdem'e isimlerin tümünü öğretti." Bakara, 2/31.

1335 zātuñ durur: zātuñdadur M.

** "Aḥsenī süretde: (Biz insani) en güzel bir biçimde (yarattık)." Tîn, 95/4; "Esfel-i sāfil: Aşağuların en aşağısı." Tîn, 95/4.

1336b esfel-i: esfeli Ş.

1338a esmā vü: esmā B.

*** "Kendini bilen Rabbini bilir." Keşfü'l-Hafâ, C.2, s.262.

1340b sır-ı: sırrı R.

1341 - R.

1342a mülketün: milkinün B, R; milketün M.

1342b mülkine: milkine M, R / dāḥil: rāḥil Ş.

- B 45a Geçer °ömrün beķası yok kılırsın her nefes zāyi°
 Hayāt-ı bāķī kesbine niçün olmayasın °ācil
- 1345 Mu°azzeb қаласın nār-ı ceķīmī fūrķatind’anuñ
 Özün kırtarmaķa bu nuşķ ilen ger olmasañ °āmil
- Eger қalbün sivā fikrinden eylerseñ laķif ü pāk
 Tecellā nūrı pūr ola ki sensin cümleye қābil
- Vücūd-ı fānīyi maķv it bulasın devlet-i bāķī
 Şühüd itmege ol şāhı vücūduñdur senün һā’il
- İrürür sevķ-i Rabbānī yoluñı bir °aceb baķra
 İderseñ seyri yüz biñ yıl bulunmaz bil aña sāķil
- M 42a Olasın sā’ir-i fi’llāh müşāhid olasın her dem
 R 82a Tecellāsını ol zātuñ maķāmuñ olmasa zā’il
- Ş 40a 1350 Bilürsin ba°de-i esrār gözükmez gözüñe aģyār
 Müşāhid olasın dīdār olasın her nefes vāşil
- Dü-kevnün cümle esrārı ne kim var һikmet-i eşyā
 Biline қalmayup °ālemde bir şey zerrece bāķıl
- Melā’ik ideler secde bulursın ķurb-ı *ev ednā* *
 Fenāfi’llāh olup mi°rāc ıraķda қala Cebrā’il

1344b hayāt-ı: hayātı R, Ş.

1345a nār-ı: nārı B, R, Ş.

1346a sivā: sivā-yı R / fikrinden: fikrinde R / laķif ü: laķif B, R.

1347a vücūd-ı: vücūdı R, Ş / devlet-i: devleti R, Ş.

1348b seyri: seyr R / bulunmaz: bulunmaz M, R.

1349a sā’ir-i: sā’iri B, R, Ş.

1349b tecellāsını: tecellāsın R / zātuñ: şāhuñ M.

1350a bilürsin: bilürseñ B.

1350b dīdār: zīrā R.

1351a һikmet-i: һikmeti B, R, Ş.

* “İki yay aralıķı kadar, yāhut daha az kaldı.” Necm, 53/9.

Şu deñlü °ilm olur hāşıl beyān olmaz lisān ile
Ki ebced-hān olur qatun̄da cümle °ālim ü fāzıl

Olursañ °ilm ilen °āmil ki *kerremnāya* lāyıqsın *
Yazarlar defter-i şāhīde nāmuñ °Ārif ü kāmīl

1355 Şağın aḥvāl-i mezkūra °inād il’olmağıl münkir
İlāhuñ luṭf-ı bī-ḥaddür virür sana da ol sā’il

Qo dilden qāl-i taqlīdi taleb kııl ḥāl-i taḥḳīki
Olup Ḥaḳqa’l-yaqīn °ilmüñ olasın cümleye qā’il

MESNEVĪ **

Mefā°ılün / Mefā°ılün / Fe°ülün

Tamām oldı çü aḥvāl-i qaşā’id
İşit kim zıkr idem niçe fevā’id

Me°ānī cevherin aşḥāb-ı meclis
Kimi aḥz itdi vāfir kimi müflis

B 45b Murādı anladı kim kim ḥilāfın
İşit fikr it meşārib iḥtilāfın

1352a secde: sicde M / qurb-ı: qurb u R.

* “Biz Âdem oğullarını (öbür yaratıklardan) üstün kıldık.” İsrâ, 17/70.

1354a °ilm ilen: °ilmine R; °ilmilen B, Ş.

1354b şāhīde: şāhīde ki R / nāmuñ: aduñ M.

1355b luṭf-ı: luṭf u R / virür saña da ol: virürse kân ola B.

** - B (Bir satırlık boşluk var).

1357a aḥvāl-: aḥvāli B, R, Ş.

1357b zıkr idem: niçe zıkr idem M / niçe: nice R / fevā’id: qavā’id M.

1360 Oқundуқча mufaşşal her қаşіde
Niçe te'sīr itdi her kişide

Kimi қılmadı aşlā i^ctibārı
Kimi evvelde қıldı āh ü zārı

M 42b Kimi şāninci ādābı ri^cāyet
Қılup ol veche itdi anı ^cādet

Kime aḥvāl-i şāliş oldı ḥālet
Velī ba^czına az ba^cza tamāmet

Meşārib iḳtizā itdükçe her kes
Қamu fehm-i me^cānī itdiler pes

1365 O meclisde şular kim oldı ḥāzır
Kiminüñ ^caqlı kāmil kimi қаşır

Ne kim her şeyde қонdı vaқt-i ḥilқat
Olur hep aña göre fehm-i ḥikmet

Ş 40b Meşārib muḳtezāsı üzre anlar
Қılur inkār ba^czı ba^czı añlar

Beyān idem bularuñ ḥālin iy yār
O meclis kime gülşen kimedür nār

1360a oқundуқча: oқutduқça R.
1360b niçe: nice M, B, R, Ş.
1362b қılup: қılur R / ^cādet: ^cibādet B, R, Ş.
1364b fehm-i: fehmi B, R.
1365b ^caqlı: ^caql B.
1367b ba^czı añlar: ba^cz añlar B.
1368b nār: ḥār M.

Kime zindān u kime oldı meydān
Ya hāşıl kime cehl ü kime °irfān

1370 Ya kime kırbet oldı kime fürkat
Ya kime rahmet oldı kime zaħmet

Ya kim nāķış olupdur kim mükemmel
Beyān itdükde her hāli mufaşşāl

R 82b Ki Şimden Őoñra her kim olsa sāmī°
Olur mı görelüm aħvāl-i cāmī°

Ya ba°zı redd idüp ba°zına kā'il
Olur mı kııl nażar līk olma sā'il

Bulardan birisin ol kılsa maķbül
Ķo gitsün tınma sen oldur aña yol

B 46a 1375 Ki zīrā muķtezā-yı meşreb oldur
Kime Şol Şağ u kime Şağ Şoldur

M 43a Bu hilkat üzre bağlandı bu °ālem
Ķıyāmet ola tā ez-devr-i Ādem

Biri gitse gelür yirine biri
Bu sırruñ evliyā oldı ħabīri

Muzıll ü hādī ħākimdür cihāna
Nihāyet bula tā devr-i zamāna

1373a ba°zı: ba°z B; ba°zın R, Ő.

1375a muķtezā-yı: muķtezāyı B.

1378b devr-i: devri B, R, Ő.

İkinüñ maẓharıdur cümle eşyā
Ki lâzım gelmeye ta^cīl-i esmā

1380 Cemāl ile celāl ü luṭf u ẓahır
Ki taḳsīm eylemiş eşḫāş-ı dehri

Kimi luṭfa ḫādım kimi ẓahra
Zihī devlet hidāyet ola behre

Kime ol hoş gelür kimine işbu
Anuñçün kim mülāyim kimi bed-ḫū

Diyem ben saña bir mīzān-ı küllī
Ki andan añlanur ^cirfān-ı küllī

Meşāyihdan işitseñ ba^czı aḳvāl
Ya zıkr olsa bulardan ba^czı aḫvāl

Ş 41a 1385 Eger ^caḳluñ bulardan olsa ābī
Hidāyet yok saña fehm it cevābı

Eger redd eyleseñ merdūd olursın
Eger vüdd eyleseñ mevdūd olursın

Şürū^c itseñ eger bunlara ṭa^cna
Olursın müsteḫaḳ sen daḫı la^cna

1380a celāl ü: celāl B / luṭf u: luṭf B.

1384a ba^czı: ba^cz B.

1384b ba^czı: ba^cz B.

1386b vüdd: zevḳ M.

Eger her sözi ħaml itseñ şalāĥa
Sebeb olur kıyāmetde felāĥa

Murādın ehline kılsañ ĥavāle
Ṭarīkatdan irer saña nevēle

M 43b 1390 Bil ehl-i ṭa^cna ṭa^cn itmez ^cazīzān
Bilürler zāhir olur ĥükm-i her şān

B 46b Bu bir sırdur irişmez buña ^cāqıl
Meger keşf ola Ḥaĥdan ola qā'il

Geçüp bundan beyān it aşl-ı maqşūd
O kim ṭālib durur fehm ide ma^cbūd

Ki her bir kışşadan var bir murādum
Lisānum tercümān itdi fu'ādum

Muvāfiq olsa meşreb añlanur söz
Ve illā fehm olunmaz söyleseñ yüz

1395 O kim zevq eyledi her ĥāli bildi
O kim zevq itmedi ĥayretde qaldı

R 83a Kitāb içre ĥitābum ehl-i zevqe
Ola zevküñ gelürsin sen de şevqe

1388a sözi: söz B.
1389b irer: ider R.
1390a ehl-i: ehli B, R.
1394b olunmaz: olunmaz M, R.
1395a ĥāli: ĥāl B, R.

MAṬLA^c *

Fe^cülün / Fe^cülün / Fe^cülün / Fe^cül

Gel iy nefis esīri olan ādemī
Becīd sa^cy it ^cişka geçürme demi

Olar kim bu dünyāda āzād olur
Devām üzre uhrād'olar şād olur

Ḳuyūdāt-ı şehvāt-ı nefsüñ seni
Gözüñ aç idüpdür çü bend-i kavī

1400 Mukayyedsin ammā degülsin ḥabīr
Bul imdi idüp sa^cy bir dest-gīr

Ki i^ctāk idüp ol seni ide ḥür
Mülevveş iken olasın pāk u dur

Ş 41b Ki ıtlāḳa irmege ola sebeb
Şafālar gelüp ref^c ola hep ta^cab

M 44a Seni ol ḥalāş ide tā ez-ḳuyūd
Nüzül itmiş iken kılasın şu^cūd

* - B (Bir satırlık boşluk var).
1397b sa^cy it ^cişka: sa^cy-i ^cişka it B, R, Ş.
1398b Bu mısradā vezin bozuktur.
1399b bend-i: bendi R, Ş.
1400a degülsin: degilsin R.
1400b bul: bil M; bel R / bir: ber M.
1401b pāk u: pāk B, Ş.
1402b şafālar gelüp: şafālar gelüben M.
1403a tā: - Ş.
1403b itmiş iken: itmişken B.

Çü nefsüñ şıfâtı virüpdür keder
Dürüş gice gündüz özünden gider

1405 Silüp nefsüni eyle pāk ü laṭīf
Ki def^c ola şıķlet olasın ḥafīf

B 47a Şıfāt-ı kabīḥa virür şıķleti
Şıfāt-ı laṭīfe virür ḥıffeti

Yola gitse ādem çü ḥıffet gerek
Aña mümkün olduķça °ıffet gerek

Ki taḥfīf-i esbāb ider °ākılān
Çü taḥmīl-i eşķāl ider cāhilān

Sefer ḥod muķarrer ṭurup ḥāzır ol
Ki eşķālī ref^c it uzaķdur çü yol

1410 Eger ceḥle ğālib ola °aķl-ı kes
O taḥfīf-i eşķāl ider her nefes

Eger °aķla ğālib olursa ceḥil
Bulur her nefesde teẓā^cuf şeķıl

Ḷalur yolda varmaz o kes menzile
Ki dünyāda aldandı ol maḥmile

İrer menzile ehl-i tecrīd olan
Görür Ḥaķķı her demde tevḥīd olan

1405a pāk ü: pāk B.

1405b def^c: ref^c B, R.

1406a şıfāt-ı: şıfātı B, R, Ş.

1406b şıfāt-ı: şıfātı B, R, Ş.

1409a ṭurup: durup B.

1409b eşķālī: eşķāl B.

Çü tevḥīd ola pāk olur nefis ü dil
Müzekkā muşaffā durur öyle bil

1415 Zekādan şafādan şaġuñ var ise
Dürüş çünki °aqluñ saña yār ise

Ki ḥāl eyle kendüñe tevḥīd-i ḥāş
Ḳamu kayd olandan bulasın ḥalāş

M 44b ĀMEDEN-İ BĀD-I ŞABĀ *

Fā°ilātün / Fā°ilātün / Fā°ilün

Geldi evvel meclise bād-ı şabā
Ḥoş süpürdi meclisi ol pür-şafā

R 83b Pāk kıldı ḳomadı zerre keder
Āferīn eyler göre şāḥib-naẓar

Ş 42a Yüz yire sürdi çü ḥizmet eyledi
°İşḳ için ehline °izzet eyledi

1420 Aña bir ḥizmet buyurmuş zü'l-celāl
Cān u dilden ol da ḳılmış imtişāl

B 47b Anuñ için gice gündüz devr ider
Gāh kūh u gāh şahrā seyr ider

1414a olur: ola B / nefis ü: nefis B, R.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

1417a bād-ı: bādı R, Ş.

1419a yire: yere R / ḥizmet: ḥıdmet Ş.

1419b için: içinde B.

1420a ḥizmet: ḥıdmet Ş.

Sākin olup bir nefes kılmaz karar
İhtiyāt ider o emr-i Kirdigār

Her kime olsa muşāhib aḥz-i būy
İdiser ol ger bed ü ger nīk ḥūy

Daḥı vardır anda niçe ḥāşiyet
İrişür maḥlūka andan °āfiye

1425 Zāhir andan her zamān luṭf u qāhır
Aḥz ider andan ṭarāvet bu dehir

Zindedür anuñla her ehl-i nefes
Yoğ olur ger irmez ise bir nefes

Şiddet itse niçe cāy eyler ḥarāb
Çoqlaruñ başına koydı ol türāb

Virmiş iken aña kudret zü'l-celāl
Zāhir olan ekşerī luṭf u cemāl

Ḳudretinüñ °öşri ger girse ele
Bir nefesde ḥalkı virürdüñ yile

M 45a 1430 Bu kadar kudret görürsin anda var
Yüzi yirde kıldı ḥizmet ihtiyār

1422b emr-i: emri B, R, Ş.

1424a niçe: nice B, R.

1424b irişür: irüşür R.

1425a luṭf u: luṭf B.

1426a ehl-i: ehli B, R, Ş.

1426b irmez ise: irmeye ol B, R, Ş.

1427a niçe: nice B, R.

1429a °öşri: °öşr B.

1430a kadar: - R.

1430b yüzi yirde: yir yüzinde M; yüzi yerde R / ḥizmet: ḥıdmet Ş.

°İzzeti zilletde buldı ehl-i dil
Nite nūrı nārda şu zımn-ı gıl

Sen daħı °izzet dilerseñ ħizmet it
Ref°-i evşāf-ı kabīħa himmet it

Olasın ūlāda uħrāda °azīz
Nīk ü bed ħatuñda hep ola temīz

Ĥiddeti terk it şabā-veş leyyin ol
Nef°üñ ire cümle şey'e az u bol

1435 Her ki nefsin ġıll ü ġışdan pāk ider
°İrzı terk idüp vücūdın ħāk ider

Tevbe istiġfār ola ħavli müdām
İtdüġi °işyāna nādım ber-devām

B 48a Āteş-i āħ ile aħlāk-ı zemīm
Ş 42b Küllen iħrāk ide şan nār-ı ceħim

Ehli bulup ħizmet itse bir zamān
Tābi° olsa aña ol zāhir nihān

Cümle aħlāķı anuñ tebdīl ola
Olsa sālīk cā'iz andan ol yola

1432a ħizmet: ħıdmet M, B, Ş.

1432b evşāf-ı: evşāfı R.

1435a ġıll ü: ġıll B.

1435b °İrzı: °İrz B.

1437a āteş-i: āteşi B, R, Ş / aħlāk-ı: aħlāķı B, R.

1437b nār-ı: nārı R, Ş.

1438a ħizmet: ħıdmet M, B, Ş.

1438b olsa: ola M, B / ana: - R.

1439b yola: bula R.

1440 Cümle evşāf-ı kabīha maḥv olur
Nefs pāk olmazsa seyrüñ lehv olur

Sögse her kişi saña kılma ğazab
Nefsüñe hīç gelmeye bundan ta^cab

R 84a Eyle iḥsān itseler sū-i nazār
Kimseye ḳaşd itme sen hergiz zarar

Nefsüñe ğālib olup zabt it anı
Ola kim irgüre maḥlūba seni

M 45b Līk ğāfil olma ḥāzır baş ol
Gösterür Ḥaḳ diyü saña niçe yol

1445 Biñde bir gösterdügi olmaz şaḥīḥ
Zāhiren maḳbūl ma^cnāda kabīḥ

Nefs-i şūmuñ ḥīlesine yoḳ ^caded
İre Ḥaḳdan her kese faẓl u meded

Ba^czı vaḳtin şūretā maḡlūb olur
Ḳaşdı bu ğaflet virüp fırsat bulur

Cā'iz olmaz i^ctimād itmek aña
Günde biñ kez ḳaşd ider gizlü saña

1440a evşāf-ı: evşāfi B, R, Ş.

1442a sū-i: şu'i M, R.

1443a zabt: ḥıfz R.

1444b niçe: nice B, R.

1446b faẓl u: faẓl B, R.

1447a ba^czı: ba^cz B, Ş.

Bil yatur oynuda mr-ı heft-ser
Zarb-ı tevidile baına ur teber

1450 Tg-i tevid ile ılmazsa helk
Saa zarb ider o tr-i zehr-nk

Her kii cenbinde besler dmeni
Her nefesde adı atlı itmek seni

unki bildn amunı gyet av
Aldanup gendm diy alma cev

B 48b me destinden vire b-ı ayt
Alma azua una and u nebt

Bu muarrer cmlesi mesmmdur
kle li anu malmdur

 43a 1455 Mmkin olmaz an terk itmek kii
Br anulan mdr it ii

Gice gndz her nefesde zr ol
Cmle avline anu nzr ol

T ki andan irmeye saa zarar
Nefse maqlb olmamak al hner

M 46a Kendne tevidi n itse eh
ılmaya saa zarar ol ejdeh

1449a mr-ı: mr R, .
1449b tevidile: tevid ile .
1450b tr-i: tr R, .
1453a b-ı: b R.
1458a tevidi: tevid B.

Zehrine tiryāk anuñ tevḥīd olur
Şanma evşāfı anuñ ta°dīd olur

1460 aşd olan tenbīhdür sālilere
Nefs elinden °aciz ü hālilere

Tā ki destinden ḥalāş ide °inān
°Aks olup bu ġālib ola bir zamān

Ḥāşıl-ı söz ġāfil olma ḥāzır ol
Tā ki fırsatla saña bulmaya yol

Şol kadar maḥfīdür anuñ ḥīlesi
Mümkin olmaz her kes anı bilmesi

Cümlemüze irişe fażl-ı İlāh
ādir olmaz def°ine anuñ sivāh

1465 Yā Ḥafīz u yā Raīb ü yā Raḥīm
Cümleye senden °ināyet yā Kerīm

R 84b Gerçi nefsüñ saña düşmendür °azīm
Bil sebep odı kemālüne Kerīm

Nefs ilen kesb olunur her mertebe
Ġālib olan lāyık olur cennete

1460a tenbīhdür: tevḥīddür B; tenbīh durur R.

1460b elinden: elinde R, Ş.

1462a ḥāşıl-ı: ḥāşılı B, Ş.

1464a fażl-ı: fażlı R.

1464b sivāh: sivā B.

1465a Ḥafīz ü: Ḥafīz B / Raīb ü: Raīb.

1465b cümleye: cümle B, R / senden: sendendür B.

1466 - M.

1467a nefis ilen: nefislen B / olunur: olunur R.

Nefs ilen oldu melekden kırbetüñ
Nefse ğālib olmağ olsun himmetüñ

- B 49a Hakkı var lāzım saña anuñ dağı
Rütbetinde kıl ri^cāyet iy eğı
- 1470 Merkebüñdür menzil almağda senüñ
Mađmel oldu nitekim cāna tenüñ
- Şöyle mađlūb itme kim yoldan kıala
Kılma ğālib kendüñe ^cāşı ola
- Aldayup göster aña āsān tarık
Vuşlat-ı mađşūduña oldur refik
- M 46b Çünkü mađşūda kıarīb olsañ iy cān
Ş 43b Ol nefesde kıatl idüp virme amān
- Tā ki anda kıalasıñ bākı ebed
Ol mađāma şanma varur her eğad
- 1475 Gelmeye herğiz tenezzül şānuña
Vāşıl oldu çünkü cān cānānuña
- Şol ki tālībdür bu tađrīr aña bes
Nā-ehil kıatında bir cevherle ğas
- Bir ^caceb sırdur sarāy-ı kā'ināt
Zinde sa^cy-i mevt ider mürde ğayāt

1468a nefis ilen: nefslen B.

1469 M'de 1. ve 2. mısralar yer değiştirerek 1468. beyitten önce gelmiştir; 1469a hakkı: hakk B.

1470b mağmel: mekmel B, R, Ş.

1472b vuşlat-ı: vuşlatı B, R, Ş.

1477a bir: pür B, R, Ş / ^caceb: ^cacabdür R / sırdur: - R / sarāy-ı: sarāyı Ş.

KELİMĀT-I İLĀHĪYYE *

Müstef^cilün / Müstef^cilün / Müstef^cilün / Müstef^cilün

°Āṣī baña cān u tenüm bilmen n'ola ḥālüm benüm
Nefsüm hevāsıdur şanum bilmen n'ola ḥālüm benüm

Ġarķ eyledi baḥr-ı günāh ḥazretde yüzümdür siyāh
Luṭfuñ irişmezse iy şāh bilmen n'ola ḥālüm benüm

1480 °İşyān ile buldum kemāl kesb itmedüm bir zerre ḥāl
İrmezse fażl-ı lā-yezāl bilmen n'ola ḥālüm benüm

Oldum bu nefşüme esīr °āciz görüp oĝlan u pīr
İy cümle gizlüye ḥabīr bilmen n'ola ḥālüm benüm

Nefse uyup kıldum ḥuzūr buldum günāh ile zuhūr
Umam yine cennāt u ḥūr bilmen n'ola ḥālüm benüm

Ġaybet müsāvīdür işüm yārın içün yoķ teşvīşüm
Yād oldı cümle bilişüm bilmen n'ola ḥālüm benüm

B 49b Çoķ nesne göñlümden geçer maḥv ola söylersem ḥacer
Göñlüm pür olmışdur keder bilmen n'ola ḥālüm benüm

* - B (Bir satırlık boşluk var); Kelimāt R.

1478a cān u: cān B.

1479a baḥr-ı: baḥrı R, Ş.

1479b iy: i R.

1480a °işyān ile: °işyānla B.

1480b fażl-ı: fażlı R, Ş.

1481a oĝlan u: oĝlan B, R.

1482b cennāt u: cennāt B.

1483a ḡaybet: ḡıybet Ş / yārın içün: ya niçün M.

- 1485 Vaşfum benüm hıkd u hased °ucbum dağı bir ulu sed
İrmez ise senden meded bilmen n'ola hālüm benüm
- M 47a KAtl itmedüm ol kelbümi pāk itmedüm hīç qalbümi
Fehm itmedüm ben Rabbümi bilmen n'ola hālüm benüm
- Bağrum benüm bir qatı taş gelmez gözümden zerre yaş
Sırrum eger olursa fāş bilmen n'ola hālüm benüm
- Varmaz dilüm tevb'etmege nefsüm komaz yol gitmege
Hem Haq sözi işitmege bilmen n'ola hālüm benüm
- R 85a Nā-maħremi gözler gözüm her şaħşa ta°n itmek sözüm
Ĥazretde qalmanı yüzüm bilmen n'ola hālüm benüm
- Ş 44a 1490 Şüretde geydüm bir °abā şavm u şalātum hep riyā
°Ömr oldı bu yolda hebā bilmen n'ola hālüm benüm
- Emrüñe tābi° olmadum yoluñı şorup bulmadum
Yoğdur güneħ ben kılmadum bilmen n'ola hālüm benüm
- Çokdur günāhum bī-ħisāb hīç gitmedüm rāh-ı şavāb
Her cürme olursa °azāb bilmen n'ola hālüm benüm
- İy °Ārif-i sırr-ı İlāh iy °āşıkān-ı rüy-ı şāh
Her cürme °afv olsa güvāh bilmen n'ola hālüm benüm

1485a vaşfum: vaz°um M.
1491b güneħ: günāh B, Ş.
1492a rah-ı: rāhı R, Ş.
1493a °Ārif-i: °Ārifī R, Ş / sırr-ı: sırrı R.

HĀZĪHĪ EYZĀN *

Mefā^cilün / Mefā^cilün / Fe^cülün

Çıkardı bizi yoldan nefs-i gümrāh
Göñülden eydelüm *estağfiru'llāh* **

1495 Hidāyet ire Hāğdan ola hem-rāh
Göñülden eydelüm *estağfiru'llāh*

Uyup nefsumüze kılduğ günāhı
Ağartduğ fışk ilen müy-ı siyāhı

Muṭī^c u ^caşīnūñ Hāğdur penāhı
Göñülden eydelüm *estağfiru'llāh*

Eger kılsağ göñülden āh ü zārı
Akıtsa çeşme gözümüz bıñarı

M 47b Hūdā raħm ide göstermeye nārı
B 50a Göñülden eydelüm *estağfiru'llāh*

1500 Kılalum cān u dilden çok tazarru^c
Sürüp toprağa yüz idüp tevażzu^c

Qabül olur ger olmazsa taşannu^c
Göñülden eydelüm *estağfiru'llāh*

Eger müstağfir olsağ her günāha
Nisāb-ı ^cömrümüz irmez tebāha

* Hāzā Eyzan M, - B (Bir satırlık boşluk var).

** “Allah’tan af dilerim.” anlamında Arapça bir duadır.

1496b fışk ilen: fışklan B / müy-ı: müy1 R.

1497a muṭī^c u: muṭī^c B.

Varuruz alb-i pk ol ulu Őaha
Gnlden eydelm estafuru'llh

Bugn ger albmz pk ide bu sz
Hd lufiyla yarın aarur yz

1505 Dil  cndan drŐp gice gndz
Gnlden eydelm estafuru'llh

Eger mstafir olsa ez-dil  cn
Ne denl o olursa crm  'iŐyn

Ő 44b BaiŐlaya amusın yce Sbhn
Gnlden eydelm estafuru'llh

Gnh eyler efendiden ulı dr
Velkin tevbe istifr anı yur

Dilerse iy ei albn ola nr
Gnlden eydelm estafuru'llh

1510 Anup bir bir gnahunı tammet
Dkp gz yaşını eyle nedmet

Ola kim irişe Hdan hidyet
Dil  cndan dinz estafuru'llh

1503a alb-i: alb  R; albi Ő.

1504b aarur: aara M.

1505a drŐp: driŐp M, B, R, Ő.

1506b crm : crm B.

1509a ola: dola B.

1509b gnlden eydelm: dil  cndan R; dil  cndan dinz Ő.

1511a hidyet: 'inyet B.

1511b dil  cndan dinz: gnlden eydelm B.

- R 85b uşura i°tirāf eyle °amelde
Geçürme °ömrüñi tül-i emelde
- M 48a Gider fikr-i sivāyı oma dilde
Dil ü cāndan diñüz estağfiru'llāh
- Dilerseñ ola azretde yüzüñ a
Günāhuñı nedāmet odına ya
- B 50b 1515 amu şeyden özüñe orura ba
Dil ü cāndan diñüz estağfiru'llāh
- Güneh albüñi berk itse acerden
asāvet albi pür itse kederden
- Eger tevb'eyleseñ red yo o derden
Dil ü cāndan diñüz estağfiru'llāh
- Egerçi °āřınüñ °iřyānı çodur
udānuñ rametinüñ addi yodur
- Velī tālib olana va°de adur
Dil ü cāndan diñüz estağfiru'llāh

1512a i°tirāf: i°tirāf i°tirāf R.
1512b tül-i: tülü R, ř.
1513a fikr-i: fikri R, ř.
1513b dil ü cāndan diñüz: gönülden eydelüm B.
1515a orura: orıra ř.
1515b diñüz: deñüz R.
1516a güneh: günāh B.
1516b albi: alb ü R.
1517a red yo: yo red B, R.
1518a °iřyānı: °iřyān B.
1518b addi: add B.
1519a va°de: va°d-i B, R, ř.

1520 Egerçi ol Һudānuñ ismi Ҷahhār
Eger vird olsa her dem bize Ğaffār

Bağışlaya günāhı cümle Settār
Dil ü cāndan diñüz estagfiru'llāh

İlāhī raḥmetüñ deryāsı bī-ḥad
Bizi °Ariflerüñden eylegil °ad

Vişālüñe günāhı itmegil sed
Göñülde eydelüm estagfiru'llāh

HĀZİHĪ EYZĀN *

Müstef°ilün / Müstef°ilün / Müstef°ilün / Müstef°ilün

Ş 45a Bir reşḥa raḥmet yā İlāh ğarḳ itdi bī-şek her günāh
Sen olıcaḳ baña penāh ḥoş olısar ḥālüm benüm

1525 Redd itme istiğfārumı tevbeyle āh ü zārumı
Ҷalb eyle nūra nārumı ḥoş ola tā ḥālüm benüm

M 48b Deryā-yı raḥmet bī-kenār bir ḳaṭresi maḥv ide nār
°Afv eyle cürmüm her ne var ḥoş ola tā ḥālüm benüm

Nefs atına olup süvār ḳıldum fesād-ı bī-şumār
Derdüme yā Rab ḳıl tımār ḥoş ola tā ḥālüm benüm

1520a ismi: ism B.

* Ve Hāzā Eyzān M, -B (Bir satırlık boşluk var).

1524a bī-şek: bī-şirk B.

1524b olıcaḳ: olucaḳ R.

1527a fesād-ı: fesādı B, R, Ş.

Luṭfuñ irişürse baña maḥv ola hep °ucb u riyā
Benden ḥaṭā senden °aṭā ḥoř ola tā ḥālüm benüm

Hep yavı kıldum bilümi ḥıfz it küfürden dilümi
Göster İlähī yolümü ḥoř ola tā ḥālüm benüm

B 51a 1530 Kıldum günāh ilen nümü °afv it Ḥudā cürmüm kamu
Göstermegil yarın kamu ḥoř ola tā ḥālüm benüm

°Ārifler için vuřlatuñ zāhidler için cennetüñ
°Āřilere vir raḥmetüñ ḥoř ola tā ḥālüm benüm

MAṬLA^c *

Fe^cülün / Fe^cülün / Fe^cülün / Fe^cül

Gel iy kalb-i pākin mülevveş iden
Uyup nefsi-i bed-ḥūya her dem giden

Çü kalb oldı nefsinde pāk ü laṭīf
Olup nefse tābi^c kılırsın keřīf

R 86a Bir āyinedür ol muřaffā durur
Sivā küdretinden munaḳḳā durur

1535 Kamu intikāřa o ḳābil durur
Anı ḥıfz ider ol ki kāmīl durur

1528a hep: tā B / °ucb u: °ucb B.

1529a yavı: yav B; yavu ř.

1530a günāh ilen: günāh ile R.

1531b °āřilere vir: °āřileredür M / tā: - R.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

1532b nefsi-i: nefsi R.

1533a pāk ü: pāk B, R.

Aña māni^c olmuş kūdūret velī
Anı zıkr-i Mevlā kıılır mūncelī

Dilerseñ keder vir dilerseñ şafā
Sañadur amu ger cefā ger vefā

O bir ıfl-ı tābi^c durur am yimez
Nire sev olınsa gider yo dimez

M 49a Muşāhib olur gorse her kişi ger
Şoñın bilmez ammā nedür ayr u şer

1540 Aña māni^c ol nefse meyl itmesün
Muşāhib olup rūhı unutmasun

Ş 45b Ki andan aña irmeye ūy-ı bed
Anı rūa oş kim ide nefsi red

Muşāhibden irer kişiye zarar
Eger kim leāfet eger kim keder

Gel imdi aña kılma taşır iy yār
Şoñında müfīd olmadı āh ü zār

Anı eyle şāhib-kemāle çü sev
Nedür aşl-ı eşyā bile taht ü fev

1538a tābi^c durur: tābi^cdür B.

1538b olınsa: olınsa M, R, Ş.

1540b olup rūhı: olırsa rūh B.

1541a ūy-ı: ūy u R.

1541b nefsi: nefis B, R.

1544b taht u: taht B.

- B 51b 1545 Ola ma^crifetden cevāhir ʔolu
Ki bed fi^cl iken ola g k ek h lu
- M kemmell ola c mle ^cilm   edeb
Ki hayr 'l-halef ola ^cāl -neseb
- Muŝāhib ola r ha ol her nefes
Ola z 'il andan hev  v  heves
- Olar kim bu ʔavra k lur terbiyet
D -^c lemdede kesb itdi  o  mertebet
- Bu vech  zre olan bulur vaħdeti
Bu h l  zre seyr eyle g r h zreti
-  MEDEN-İ B R N *
- F ^cil t n / F ^cil t n / F ^cil n
- 1550 Geldi andan ŝo ra b r n-ı la f
ŝulayup ol meclisi k ldi naz f
- K ŝe k ŝe gezdi d kdi  b-ı p k
Ehl-i meclis  stine  onmaya h k
- M 49b H zmet itdi meclise ol ŝev  ile
 riŝ r andan ru bet her dile

1545b fi^cl iken: fi^clken ŝ.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

1551a  b-ı:  b   R.

1552a h zmet: h dmet ŝ.

Çün edā-yı hizmet itdi ol tamām
Yir öpüp bir küşede kıldı kıyām

Çodı anda dağı Hallāk-ı dehir
Niçe hālet kim luṭuf kimi ḳahır

1555 Cāmi^c oldı şānı anuñ her kemāl
Zāhir olan ekşer āşār-ı cemāl

Gāh olur işbu cihānı pāk ider
Hizmet-i Mevlāda yüzün ḥāk ider

Bu cihāna hoş tarāvet virür ol
İḳtiżā itdükçe her şān az u bol

R 86b Belki her şey'e irer andan ḥayāt
Ş 46a Tāzedür anuñla dā'im her nebāt

Çodı Ḥaḳ ṭab^cında anuñ līneti
Gördüğine meyl ider yoḳ ḥiddeti

1560 Yüz sürür irdüginüñ ayağına
Girse ma^cmür ide her kes bāğına

B 52a Ravza vü büstān anuñ ma^cmürıdur
Niçe şahrālar anuñ maḡmürıdur

1553a edā-yı: edāyı B, R, Ş / hizmet: hıdmet Ş.

1554 – B; 1554b niçe: nice R.

1555a şānı: şān B.

1555b ekşer: ekşeri B / āşār-ı: āşarı B, R.

1556b hizmet-i: hizmeti B, R; hıdmeti Ş.

1557 - M.

1560a sürür: sürer R, Ş.

1561a ravza vü: ravza-yı M / ma^cmürıdur: ma^cmürdur B.

1561b niçe: nice B, R / maḡmürıdur: maḡmürdur B.

Ol şadā itdüg'anuñ tesbîhidür
Kim aña kılsa nazār tefrîh ider

Seyr ider şahrâ vü şehr u küh-sār
Tā ire °ummāna vü kıla qarār

Zāt-ı t̄āhir hem muṭahher pür-şafā
Sākin olmaz bir nefes zıkr-i hafā

1565 Gāh olur sile virür halk-ı cihān
Geh kıparur başına halkuñ t̄ufān

Niçe şehristān u şahrâ kıldı ğarķ
Niçe cāya Hızr olur ol vaķt-i harķ

M 50a Hiddetinden gāh olur ditrer zemīn
Heybetinden çarķ ider anuñ enīn

Ba°zına raḥmet olur ba°za ğazab
Ba°zına kuvvet olur ba°za ta°ab

Zerre deñlü saña açılsa bu bāb
°Ālemi def°ī kıldurduñ ğarķ-ı āb

1570 Virmiş iken Hāķķ aña bu kıdreti
Yüzi yirde °ışķa dā'im hizmeti

1562a tesbîhidür: tesbîh ider R, Ş.
1564a muṭahher: muṭahhir Ş.
1565a halk-ı: halkı M, B, R, Ş.
1566a niçe: nice B / şehristān u: şehristān B.
1566b niçe: nice B / cāya: cāna B.
1567a ditrer: yırtar B, R, Ş.
1569a açılsa: açılma R.
1569b def°ī: def° R.
1570a Hāķķ aña: ana Hāķ B, R, Ş.
1570b yirde: yerde R / hizmeti: hıdmeti Ş.

Şol kişinüñ nefsi muhkem pāk olur
Bāb-ı ƣalbi fetħ idüp ol yol bulur

Ravza-i ƣalbe girüp seyrān ider
Bel semā-yı rūħda ol cevlan ider

Ƙalb nefsinde Şu gibi pāk durur
Nefs anuñ altında mişl-i ħāk durur

Şafvet ü līnetde oldur mişl-i āb
Virmeye āba keder illā türāb

1575 Nefs nehr u anda ƣalb āb-ı revān
Feyzi dā'im menba^cı anuñ cinān

Ş 46b Nehr nā-pāk olsa elbetde keder
İrişür ābına bil iy mu^cteber

B 52b Pāk ola ger āyīne gelmez keder
Zāhir olur her ne kim içinde var

Nehri pāk it sen de aĳsun mā-i pāk
Hīĳ tekeddür gelmesün aña zi-ħāk

1571a nefsi: nefis B.

1572a ravza-i: ravzayı R, Ş / ƣalbe: ƣalb B; -R; ƣalbi Ş.

1572b semā-yı: semāyı B / ol: - M, B, Ş.

1573a ƣalb: ƣalbi R, Ş / pāk durur: pākdür M, B, Ş.

1573b mişl-i: mişli M, B, R, Ş / ħāk durur: ħākdür M, B, Ş.

1575a nefis: nefis ü R / āb-ı: ābı B, R, Ş.

1575b feyzi: feyż B.

1576a nehr: nehr u R.

1576b ābına: āyīne B.

1577b içinde var: içindedür B.

1578a nehri: nehr B; nehr u R.

Ḥilḳatinde cümleye ḳābildür ol
Gördügi her şürete mā'ildür ol

1580 İster ol Mevlāsını her zerrede
Aña [°]arz-ı ḫāl ider her zerrede

M 50b Nefs ilen rūḫ ortasında meskeni
Ol durur dürr ü cevāhir ma[°]deni

Cāmi[°] oldu ikinüñ ḫālātını
Sa[°]y idüp def[°] it anuñ āfātını

R 87a Gāh nefse gāh rūḫa tābi[°] ol
İki şehristānı sā'ir sağ u şol

Fi'l-ḫaḳīḳa rūḫ durur şāfi vü pāk
Nefs maḫlūt u mükedder mişl-i ḫāk

1585 Rūḫ maḫhardur cemāle iy [°]azīz
Nefs maḫhardur celāle ḳıl temīz

Rūḫa nāzır olsa olur pür-ferah
Nefse nāzır olsa irişür terah

Rūḫ ilen olsa yiri fevḳa'l-[°]ulā
Nefse tābi[°] olıcaḳ taḫte'ş-şerā

1580b [°]arz-1: [°]arzı B, R.
1581b dürr ü: dürrī B.
1583a gāh nefse gāh: gāhī nefse gāhī M, Ş.
1583b şehristānı: şehristān B.
1584a rūḫ durur: rūḫdur M, B, Ş.
1586b irişür: irüşür R.
1587a rūḫ ilen: rūḫlan B / yiri: yeri R.

Nefse mā'il olıcağ irer gurūr
Lezzet-i dünyādan aḥz eyler sürūr

Rūḥa tābi^c olsa pür envār olur
Maṭlab-ı a'lāsı rüy-ı yār olur

1590 Nefse mā'il olsa ger irer keder
Ġılzāt ü ḥiddet gelür mislü'l-ḥacer

Rūḥa tābi^c olsa ṭolar ma^crifet
Ḥaḳ ḳatında keşf olur çok mertebet

Nefse tābi^c olsa ḳavli lāğdur
Her zamān aña muşāḥib zāğdur

B 53a Rūḥa tābi^c olsa berḥurdār olur
Her nefes ṭāvus-ı ḳudsī yār olur

Ş 47a Nefse mā'il olsa şeyṭāndur eşi
Lehv ü lu^cb u ḥud^ca vü ḥīle işi

M 51a 1595 Rūḥa tābi^c olsa dā'im feyż-i Ḥaḳ
Mekṭeb-i Ḥaḳdan alur her dem sebaḳ

Nefse mā'il olıcağ düşmān olur
Āteş-i şehvāt ilen külḥān olur

1588b lezzēt-i: lezzeti B, R, Ş.

1589b matlab-ı: maṭlabı B, R, Ş.

1591a ṭolar: dolar B.

1591b ḳatında: ḳatından Ş.

1594a eşi: işi M.

1595b mekṭeb-i: mektebi B, R, Ş.

1596a düşmān: düşmen R, Ş.

1596b āteş-i: āteşi B, R, Ş / şehvāt ilen: şehvātlan B / külḥān: külḥan B, R, Ş.

Rūḥa tābi^c olsa şādık yārdur
Gice gündüz fikri hep dīdārdur

Nefs ilen lu^cb its'olur ehl-i ğāzab
Her kese andan irer dürlü ta^cab

İtse dā'im rūḥ ilen ol şoḥbeti
Terk ider ḥūr u kuşūr-ı cenneti

1600 Maḫşad-ı aḫşās'anuñ Allāh olur
Vāşıl olur dü-cihāna şāh olur

Nefs ilen olsa muşāḥib bir nefes
Zāhir olmaz andan illā ḥār u ḥas

Māsivā-yı Ḥaḫḫ olur aña ḥicāb
Zulmet içre ḳala mesdūd ola bāb

Şoḥbet itse rūḥ ile maḥbūb ola
Ḥaşlet-i zībā ilen mergūb ola

Nefs ilen bulursa ḳalbi imtizāc
Cāmesi fişḳ ola ^cisyān aña tāc

1605 Rūḥ ilen olsa muşāḥib bir nefes
Pāk olup ḳalmaya anda ḥār u ḥas

1597b gice: giçe R.

1598a nefis ilen: nefslen B / ehl-i: ehli B, R.

1599a rūḥ ilen: rūḥlan B.

1599b ḥūr u: ḥūri vü R / kuşūr-ı: kuşūr u B, R, Ş.

1600a maḫşad-ı: maḫşadı R, Ş.

1601a nefis ilen: nefslen B, Ş.

1603a rūḥ ile: rūḥla B.

1603b ḥaşlet-i: ḥaşleti B, R, Ş / zībā ilen: zībā ile B, R, Ş.

1604a nefis ilen: nefslen B, Ş.

1605a rūḥ ilen: rūḥlan B.

İltifâtı nefse olursa bir ân
Kesb ide andan şe'âmet çok zamân

Cānib-i rūḥa iderse i^ctibār
İrişe envā^c ilen bûy-ı nigār

- R 87b Cānib-i nefse kılsa iltifāt
Vaşfi lâzım ola aña bed-şifāt
- M 51b Semt-i rūḥa fetḥ iderse revzenin
B 53b Cennetü'l-firdevs ider ol meskenin

1610 Semt-i nefse eylese ger fetḥ-i bāb
Esfel -i dūzaḥ olur aña me'āb *

Çünkü bildüñ ḥayr u şer her ādeme
Hep muşāḥibden irer baḳ ^cāleme

- Ş 47b Aña göre sen daḥı tedbīr kııl
Def^c idüp küdret olasin pāk-dil

Añla bundan ḳalb ü ḳāleb ḥāletin
Ġāfil olma dāfi^c ol hep āfetin

Ḳalb-i mü'min añla Beytu'llāhdur
Yıḳma ma^cmūr it ulu dergāhdur

1606 Bu beyit M'de 1607'den sonra yer almıştır; 1606a olursa: olur R.
1607a cānib-i: cānibi B, Ş.
1607b envā^c ilen: envā^clan B, Ş / bûy-ı: bûyı B, R.
1608a cānib-i: cānibi B, R, Ş.
1608b vaşfi: vaşf B.
1609 Bu beyit B'de ardarda iki kez yazılmıştır.
1610b esfel-i: esfeli B, R, Ş.
* "Aşağıların en aşağısı." Tîn, 95/5.
1612b olasin: ola pes M.

1615 Her ki anı her nefes ma^cmūr ider
Nefsinüñ a^cvânını maḡhūr ider

Vir nezāfet tā tecellā ide şāh
Pür ola her kūşesi nūr-ı İläh

Lāyık olmaz şāha pāk olmazsa cāy
Ḳaşrı muḡkem it kıla anı sarāy

Ḳalb-i mü'min evsa^cu'l-eşyā durur
Pāk ola ger cennetü'l-me'vā durur

Anı taẓyīḡ idiser fikr-i sivā
Dūzaḡ eyler ṡolıcaḡ anı hevā

1620 Sen de ḡalbübüñ *Beyt-i ma^cmūr* eylegil *
Zıkr-i maḡbüb ile pür-nūr eylegil

Tā ṡavāf ide melā'ik her zamān
Reşk iderler bu cenāna hep cinān

Sālikübüñ ḡalbi çü tıfl-ı tāzedür
Meyli dā'im sāza vü āvāzadur

1616b nūr-ı: nūrı B, R, Ş.

1617b ḡaşrı: ḡaşr B.

1618b ola: olur R.

1619a fikr-i: fikri B, R, Ş.

* "Ma'mur eve (Kâbe'ye) andolsun." Tûr, 52/4.

1620a eylegil: eyle gel R.

1620b eylegil: eyle gel R, Ş.

1621b iderler: ider R.

1622a tıfl-ı: tıflı Ş.

1622b meyli: meyl B.

M 52a Her ne şan^cat gösterürse kesb ider
Kankı yola sev^k ide aña gider

B 54a Sen dahı Mevlāya sev^k eyle tarīk
Saña ol yolda yine oldur refīk

1625 Her ne vech ilen kılursañ terbiyet
Aña göre hāşıl eyler ma^crifet

Maṭlab-ı a^clā ehī vuşlat gerek
Bunda hāşıl itmege himmet gerek

Aldanup te'ḥir idenler yarına
Görmediler bilmediler yāri ne

Tāze iken itdür aña kesb-i hāl
Māni^c olmaya soñında kıl ü kıl

Sa^cy ü cehd eyle hevāyı eyle terk
Vuşlat-ı yāra kuşağūñ eyle berk

Ş 48a 1630 Nefsi kılbe kılbi rūḥa tābi^c it
Māni^cuñ kalmaya var maqşūda yit

Ger üçi olsa muvāfīk yār u dōst
Keşf ola her ne var ise mağz u pōst

1623b gider: geder R.

1625b eyler: olur B.

1626a maṭlab-ı: maṭlabı B, R, Ş.

1629a sa^cy ü: sa^cy B / eyle: ile B, R / hevāyı: hevāy B.

1629b vuşlat-ı: vuşlatı B, R, Ş.

1630a nefsi: nefis R / kılbi: kılbi R.

1630b yit: git M.

1631b mağz u: mağz B

İrişe ol Һaz ki ta^cbîr olmaya
Zevki Һâl ola lisâna gelmeye

R 88a Ma^crifet deryâsına ğavvâş ola
Һaқ қатında Һalk қатında Һâş ola

Añlamaz bunı meger kim ehl-i zevk
Aña keşf olmış ola hep taht u fevk

1635 Her ki bu esrâra vâkıf olmadı
Nefsini vü Rabbini ol bilmedi

Geldi geçdi dünyâdan Һayvân-şıfat
Oldı maһrûmı ebed ez-ma^crifet

M 52b Cân u dilden t̄alibe bes bu kelâm
T̄alibe Һaқdan gelür her dem selâm

Қalbüñi dârü's-selâm it t̄alibâ
Keşf ola envâ^c-ı Һalet dâ'imâ

Bu cihândur bir Һayâl-i pür-şuver
Añlar anı her ki gezdi der-be-der

1632b zevki: zevk B, R, Ş.
1634b taht u: taht B.
1636a dünyâdan: dünyeden M, B, Ş.
1636b maһrûmı: maһrûm M.
1637a bes: pes B, R.
1639a Һayâl-i: Һayâli B, R, Ş.

KELĪMĀT-I İLĀHĪYYE *

Mefā^cilün / Mefā^cilün / Fe^cülün

- B 54b 1640 Hüdā göster tapuña toğru bir rāh
Bulup vuşlat olam ben hāk-i dergāh
- Cemālūñ nūrı pūr-nūr itse qalbi
Gözüme zerre gelmez mihr ilen māh
- Virür qalbe şafālar zıkr-i Mevlā
Göñülden eydelüm diñ Allāh Allāh
- Murād olan şühūd-ı zāt-ı Haqdur
Gerekmez hūr u qaşr u cennet ü cāh
- Pür-āteş qalb-i ^caşık nūr-ı Haqdan
Yaqar iki cihānı kılsa bir āh
- 1645 Göñül qāni^c degül bir kez şühūda
Murādı bu tecellā ola her gāh
- Eger sa^cy eylesem biñ yıl ^cabeşdür
^cİnāyet irmez ise senden iy şāh
- Ş 48b Hidāyet olmasa ger vuşlat olmaz
^cİbādet eyleseñ ger sāl-i pençāh

* - B (Bir satırlık boşluk var).

1640a toğru: toğrı R, Ş.

1641a nūrı: nūr B.

1641b mihr ilen: mihrlen B.

1643a şühūd-ı: şühūdı B, R, Ş.

1647b sāl-i: sāl ü B, R.

Bu dünyā izzetine aldananlar
Yarın anlara cāhı olısar çāh

Olar kim bilmedi maqşūd-ı hilqat
Cihānı añladı anlar çerāgāh

M 53a 1650 Kulüb-ı evliyādur leys-i gālib
Nüfūs-ı ehl-i dünyā oldu rübāh

İñende kendüñi dünyāya virme
Añadur sen dahı Mevlāyı geh gāh

Niçün kılmazsın aḥvālün tedārük
Bilürsin ḥod cihāndur bir gezer-gāh

Uyan gāfletden iy yār-ı azizüm
Geçer qalmaz karar-ı ömr-i kütāh

Utan Ḥaḫdan eyā āşī siyeh-rū
Uyup nefşüne her dem olma gümrāh

B 55a 1655 Dürüş ḥayr işi te'ḥir itme bir dem
Aman virmez ecel irerse nā-gāh

Tazarru^c eyle Mevlāya gönülden
Ḳamu tālibler'oldur yine hem-rāh

R 88b Bi-ḫamdi'llāh Ḥudāyā kılduñ iḥsān
İdüp esrāra Ārif ḥāle āgāh

1650a kulüb-ı: kulübı B, R, Ş.

1650b nüfūs-ı: nüfüsü B, R, Ş.

1651b Mevlāyı: Mevlāñı M.

1653a yār-ı: yāri B, R, Ş.

1653b qalmaz: kılmaz R, Ş / karar-ı: kararı B, R, Ş.

MAṬLA^{c*}

Mefā^cīlün / Mefā^cīlün / Fe^cülün

Gelün iy tālibān-ı vech-i Allāh
Eger kıлмақ dilerseñ seyr-i fi'llāh

Diyār-ı nefis ü qalbi seyr idenler
Bilüp Allāhı nefy-i ğayr idenler

1660 °Anāşırdan ħalāş oldıysa şānuñ
Küşüfindan geçüp kevn ü mekānuñ

Semā-yı rüĥa qaşd eyleñ şu^cüdü
Qılasız tā ki °arş üzre ku^cüdü

Geçüp envā^c-ı nūrānī ħicābı
İşit bi'z-zāt Mevlādan ħiṭābı

M 53b Qılup ref^c-i ħicābı Rabb-i erbāb
Tecellā eyleyüp maḥv ide esbāb

Ş 49a Görürsin anda nūr-ı şems-i zātı
Münevver eylemişdür kā'inātı

1665 Olur çün nūr-ı zāt eşyāya ğālib
Ol arada qalur ḥayretde tālib

* - B (Bir satırlık boşluk var).
1659a diyār-ı: diyarı B, R, Ş.
1661a semā-yı: semāyı B, R, Ş.
1661b ku^cüdü: sücüdü B.
1663a ref^c-i: ref'i B, R.
1664a anda: anuñ R / nūr-ı: nūrı B, R, Ş.

Vücūdı kendüden çün oldı meslūb
Ki müstehlek midür pes yāhū maġlūb

Bu bir hālet durur ta^cbīr olunmaz
Çalışsan niçe yüz biñ yıl bilinmez

Meger kim olasın maḥşūş-ı Raḥmān
Saña hādī olur ol demde Yezdān

Ve illā bunda azmışdur ulular
Şol ulular ki ḥalk anı ulular

B 55b 1670 İlāhī bize göster rāh-ı tevfiḳ
Gidüp taḳlīd olavuz ehl-i taḥḳīḳ

Ola kim yolumuz urmaya şeyṭān
Olavuz biz daḡı maḥfūz-ı Raḥmān

Ḳuyūdāt-ı sivādan ḳıl ḥalāşı
Bize göster Ḥudā tevḥīd-i ḥāşı

Aña kim senden irmişdür hidāyet
Azarsa ḥalk aña yoḳdur zalālet

1666a kendüden: kendiden Ş.
1666b pes: bes Ş / yāhū: yāhūd R.
1667a olunmaz: olunmaz M, R.
1667b niçe: nice R.
1672a ḳuyūdāt-ı: ḳuyūdātı B, R, Ş.
1673b azarsa: iderse M.

ĀMEDEN-İ ÇEMEN *

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

Döşedi geldi çemen sebzīn bisāt
Tā gelüp oturalar ehl-i neşāt

1675 Meclisüñ kıldı yeşimden ferşini
Sen de gel seyr eyle rūḥuñ ^carşını

M 54a Bu virür her bāğa dürlü zīneti
Bunun ilen buldı gülşen kıymeti

Yoğ leṭāfet bitmese bir bāğda
Var ṭarāvet bitse ol her ṭağda

Belki her yirde bite virür şeref
Anuñ ilen pür-ferah ehl-i ḥıref

Pīr-i dehre giydüre sebzīn libās
Nev-cüvān olup olur maḥbüb-ı nās

R 89a 1680 Cān u dilden ^caşık olur ḥalk aña
Kimi mest ü kimisi ḳalur ṭaña

Ş 49b Yılda bir cāme giyer andan cihān
Her ne varsa ^caybını eyler nihān

* - B (Bir satırlık boşluk var).

1674b ehl-i: ehli B, R, Ş.

1675b sen de: sen daḥı R.

1678a yirde: yer R.

1678b anuñ ilen: anuñlan B / ehl-i: ehli B, R, Ş.

1679a giydüre: geydürür M; geydüre R, Ş.

1679b maḥbüb-ı: maḥbūba R.

1680b mest ü: mest B.

1681a giyer: geyer R / andan: ender M.

1681b ne: - R.

Ger giyersen taze camesin iy yār
Gözüne zerre gözükmey her ne var

Mazhar-ı āşār-ı rahmetdür °aceb
Manzar-ı ebşār-ı fikredür °aceb

Buldı anuñlan hayātı her türāb
Bitse ma°mür oldı bitmezse ħarāb

B 56a 1685 Ger ğanī vü ger faķīr u az u bol
Arzını işlāħa göre bitdi ol

Pertev-i şems iledür aña hayāt
Bel yine andan irer aña memāt

Muħyī-i emvāt-ı °ālem āfitāb
Mazhar-ı elvān-ı cümle māh-tāb

İRse şemsün pertevi olur laķīf
İRmez ise ola bī-reng ü keşīf

Belki şems oldı mürebbīsi anuñ
Nitekim rūħ oldı bu ķalb ü tenün

1682a giyersen: geyersen R.

1683a mazhar-ı: mazharı B, R, Ş / āşār-ı: āşarı R.

1683b manzar-ı: manzarı B, R, Ş / ebşār-ı: ebşarı B.

1684b bitmezse: bitmez ise R.

1686a pertev-i: pertevi B, R, Ş.

1687b mazhar-ı: mazharı B, R, Ş.

1688b bī-reng ü: bī-reng-i R.

1689a belki: bil ki R.

1689 Bu beyit R'de 1718. ve 1719. beyitler arasında üzeri çizilmiş olarak tekrar yer almaktadır;

1689b oldı: - R / ķalb ü: ķalb B.

- M 54b 1690 Sen dađı ref^c it ĥicābı ire nūr
Terbiyetlen her nebāt ide zūhūr
- Ebr-i raĥmetden yađup mā-i ťahūr
Ĥoş ťarāvet vire ęalmaya ęuşūr
- Zāhir olsa anda ger *mā-i mā^cīn* *
Reşk ider cennāt-ı ^cAdn ü ĥūr-ı ^cayn
- Çünki muĥyī vü mürebbī şems ü āb
Cümle ma^cmūr ola ęalmaya ĥarāb
- Olsa her kūşe bu vech üzre tamām
Oldı ol bil ravza-i dārū's-selām
- 1695 Luťfını ^cām eylemişken ^cāleme
Gör yine ta^czīmin anuñ ādeme
- Emrine tābi^c olup ęılmaz ĥilāf
Kūdret āşarı durur hep iĥtilāf
- Cān virür ayağına yüz sürmege
Ehl-i ^cışkuñ ĥizmetine irmege
- Añladı gördi cihān kim fānīdür
Meskenet pes evliyānuñ şānıdur

1690 Bu beyit de R'de 1718. ve 1719. beyitler arasında üzeri çizilmiş olarak tekrar yer almaktadır.

1691a mā-i: mā'ī R, Ş.

* "Akar su." Mülk, 67/30.

1692a mā-i: mā'ī R, Ş.

1692b cennāt-ı: cennāt ü R, Ş / ĥūr-ı: ĥūr u R, Ş.

1693b ęalmaya: ęalmayup B, R, Ş.

1694b ravza-i: ravzayı R, Ş.

1697b ĥizmetine: ĥıdmetine Ş.

1698a cihān: cihānı B, R, Ş.

1698b şānıdur: şāndur B.

- Ş 50a Yüzünü baş eyledi ol ber-zemîn
Tâ ayak başa yüzine °aşıkîñ
- 1700 Yirde olan yüzi başmaz °âkılân
Çigneyüp baqmaz geçerler cāhilân
- B 56b Cehli mağlûb eyle hâkim °aql ola
Tâ delîlûñ yolda °aql ü naql ola
- Ger dilerseñ kim bulasın °aql-ı kül
Sâlik olğıl rāh-ı matbûc-ı rusül
- Çünkü pāk ola eḫî kalb ile rūḫ
Ḥaqqûñ esrārından olur çok fütûḫ
- M 55a Āfitābuñ ġaymı zā'il olsa ger
Şarḫ u ġarba fevḫ u taḫta ire fer
- R 89b 1705 °Ālem-i ḳalbe ziyā zīnet vire
İñ°ikāsı °ālem-i nefse ire
- İkisi pür nūr ola ez-nūr-ı cān
İkisi olur muşāḫib her zamān
- Ger bulara pertev-i rūḫ irmeye
Zulmet olup bir birini görmeye

1700a yirde: yerde R.
1704a ġaymı: ġaym-ı M.
1704b fevḫ u: fevḫ B.
1705a °ālem-i: °ālemi B, R.
1705b °ālem-i: °ālemi B, R.
1707a pertev-i: pertevi B, R, Ş.

Bir birinũ bilmeyüp hālın bular
Her birisi pür-ķasāvet pür-keder

Tālī^c olsa şems-i ^cālem nūr olur
Ġārib olsa cümle zūlmetde ķalur

1710 Ġaym gelse yüzine olur hīcāb
Nāķış olur in^cikās ez-āfitāb

Līk zātına anuñ noķşān yoķ
Her yire hīşşe irer ger az u çoķ

Nefs ü dilde olmasa zerre keder
Rūh ilen pür nūr olalar ser-te-ser

Rif^catinde şemsi gör ġāyet ba^cīd
Müslim ü kāfir olurlar müstefīd

Ger hīcāb olmasa her yire irer
Ġanda kim zūlmet bulur cebren sürer

1715 Şol zamān şemsüñ yūzi meķşūf olur
Kim evinden taşra olsa nūr alur

Her ki saķf altında oldu görmedi
Bu ziyānuñ sırrına ol irmedi

1708b birisi: birisini R.
1709a şems-i: şems ü R.
1711b yire: yere R.
1712b rūh ilen: rūhlan B.
1713a şemsi: şems B.
1714b kim zūlmet bulur: zūlmet bulur ü M.
1715b alur: olur M, B.

B 57a Tālib iseñ saḳf-ı ḳalbi rāfī^c ol
Ş 50b Feth ola tā sırr-ı nūr-ı şemse yol

M 55b İrişe seyrüñ eḫī fevḳa'l-^culā
Keşf ola her zerre tā taḫte'ş-şerā

Hāşılıñ bunda ola ^cayne'l-yaḳīn
Ḳıl recā ^cilmüñ ola Hāḳḳa'l-yaḳīn

1720 Nefs ü ḳalbi terk idüp eyle şu^cūd
Şems gibi ber-felek eyle ḳu^cūd

Süfli terk it ^culv ola saña maḳām
Geç tamudan meskenüñ dārü's-selām

Nefs ü ḳalbe ire nūruñ bī-ḫicāb
Zāhir ola anda çok *şey'ün ^cucāb* *

Ma^crifet ezhārılan gülşen ola
Büy-ı zībā birle her kūşe ḫola

Tāze ḳılup her zamān feyz-i İlāh
Pür-kemāl ü pür-^ciber ola giyāh

1725 Olmaḳ isterseñ eger ehl-i ^ciber
Aḫḳar-ı eşyāya a^clā ḳıl nazār

1717b sırr-ı: sırrı R, Ş / nūr-ı: nūrı B, R, Ş.

1720a nefis ü: nefis B, R; nefsi Ş.

1721a süfli: süfl B.

* “Doğrusu bu, şaşılacak bir şey.” Sād, 38/5; Hüd, 11/72; Káf, 50/2.

1724a feyz-i: feyzi B, R, Ş.

1725a eger: eḫī M / ehl-i: ehli R.

1725b aḫḳar-ı: aḫḳarı B, R, Ş.

Niçe şey var zāhirinde hōrdur
Līk anda niçe sır mestūrdur

Sırr ilen hem-sırr olan mesrūr olur
Rūh ilen hem-rāh olan pūr-nūr olur

R 90a Çalb ilen maqlūb olandur pūr-şafā
Nefs ilen maqlūt olandur pūr-cefā

Çün dimek benden velī tutmak senūñ
İşde sır u rūh u çalb işde tenūñ

1730 Rūh Haqqūñ mażhar-ı evşāfidur
Zerre deñlü yok keder pes şāfidür

Çadri anuñ cümleden a^clā durur
Şānı anuñ cāmi^cu'l-esmā durur

M 56a Hāl-i rūhı bilmek isterseñ ^cazīz
Rūh-ı küllī rūh-ı cüz'ī kııl temīz

B 57b Çalma cüz'ī menziline kııl ^curūc
Tā müyesser ola küllīye vülūc

1726a niçe: nice B, R.

1726b niçe: nice R.

1727b rūh ilen: rūhlan B, Ş.

1728a çalb ilen: çalblen B, Ş / maqlūb: maqlūb M / şafā: ziyā M.

1728b nefis ilen: nefislen B.

1729a dimek: demek R.

1729b rūh u: rūh B, R.

1730a mażhar-ı: mażharı B, R, Ş / evşāfidur: evşāfdur B.

1730b şāfidür: şāfdur B.

1731b şānı: şān B.

1732a rūhı: rūh B.

Cüz'î ilen küllî ortasında fark
Şems ü necm ü kaçre baħr u nūr u berķ

Ş 51a 1735 Olsa küllî rütbeti menzil-gehüñ
Saña nisbet nūrı yoķ mihr ü mehüñ

Hem münevver hem münevvir olasın
Nūr içinde nūr-ı a[°]lā bulasın

Yir ü gök vü [°]arş u kürsî her ne var
Nūr u [°]ilmüñ pertevi aña irer

Fehm idersin cümle eşyā ħikmetin
Zāhir u bāṭın kamunuñ [°]illetin

Olmaya kaçatūnda bir fi[°]l-i kerīh
[°]Āķıl olsun fā[°]ili yāħūd sefīh

1740 Her biri yirlü yirinde ħüb olur
Cümlesi mergüb olup maħbüb olur

Zāhir olur nūr-ı aķvā vü eşed
Cümle eşyā andan aħz eyler meded

Rūḫ-ı küllî bil kaçamuya şāhdur
Cümle tābi[°] aña ħoş dergāhdur

1734a cüz'î ilen: cüz'î ile B, R, Ş.

1734b şems ü: şems R / necm ü: necm B / nūr u: nūr B.

1735b nūrı: nūr B / mihr ü: mihrî B, R, Ş.

1737a gök vü: gök B, R / [°]arş u kürsî: [°]arş kürs B; [°]arş kürs ü R, Ş.

1737b nūr u: nūr-ı B, R; nūrı Ş.

1739a fi[°]l-i: fi[°]li B, R, Ş.

1739b fā[°]ili: - R.

1740a yirlü: yerlü R / yirinde: yerinde R.

1740b olup: olur M, - R.

1741a nūr-ı: nūr u R.

Haqq aña virmiş kemāl-i kudreti
Cümle eşyā andan alur zīneti

°İlmüñ olsun mazhar-ı Raḥmāndur
Fehmüñ olsun baḥr-ı bī-pāyāndur

1745 Haqq Te°ālā ol kadar virmiş kemāl
Ḥālını bilmek beşer anuñ muḥāl

M 56b Līk anuñ haqqında ancaḳ °ilm-i ḳalb
Haqq didi Ḳur'ānda *ḳul min emri Rab* *

Emr u ḥalḳı farḳ iden bildi anı
Sen daḥı farḳ eyle olmağıl denī

Tā ki °ilminden ola zerre naşīb
Nūr ğālib ola şemse iy lebīb

B 58a Līk °ilmüñ şemsden bir zerr'olur
Baḥr-i bī-pāyāndan bir ḳaṭr'olur

1750 Bu kadar haqqında anuñ bes kelām
Bāḳīsın *v'allāhü a°lem bi't-tamām* **

Zerre cirmi şemsi ḳılmaya beyān
Ḳaṭre baḥrūñ ḥālını ḳılmaz °ayān

1743a kemāl-i: kemāl ü B, R, Ş / eşyā andan: andan eşyā R.

1744a mazhar-ı: mazharı B, R, Ş.

1745b Ḥālını bilmek beşer anuñ muḥāl: Līk anuñ haqqında ancaḳ °ilm-i ḳalb R.

1746a Līk anuñ haqqında ancaḳ °ilm-i ḳalb: Ḥālını bilmek beşer anuñ muḥāl R.

* “Sana ruhu sorarlar. De ki ruh Rabbimin emrindedir.” İsrâ, 17/85.

1748b nūr: nūrı R, Ş / ola: olsa B.

1750a bes: pes B.

** “Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.” Âl-i İmran, 3/36; Nisâ, 4/25; Mâide, 5/6; En'am, 6/58; Yûsuf, 12/77.

1751a şemşi: şems B, R.

Fehm olunmaz vaşfi kıl ü kâl ile
Tâlib iseñ hâşıl eyle hâl ile

R 90b Kaatre deryâdan virür mi hîç haber
Ş 51b Añla bundan hâlini iy mu^cteber

Lîk fażl-ı Haqq ire ma^clûm olur
Zerreden dil cirm-i şemse yol bulur

1755 Şanma her tâlib aña bulur vuşûl
Yüz biñinde birisi kılmaz duhûl

Qâl ile tafşîl olunmaz işbu hâl
Cümlemüze vir Hudâ hayru'l-me'âl

Fażl-ı Haqdur her kese virmez anı
Sevdüğine virüben eyler gâñı

Pertev-i fażluñ irişse zerreye
Nür vire cümleten her nesneye

Umaruz fażluñı yâ Rab biz za^cîf
İlmi ilen olavuz anuñ şerîf

M 57a 1760 Eyle yâ Rabb ol harîmüñ maḥremi
Olsa erzân biñ cihâna bir demi

1752a olunmaz: olunmaz M, R / vaşfi: vaşf B / kâl ile: kâlile B.

1752b hâl ile: hâlile B.

1754a fażl-ı: fażlı B, R, Ş.

1756a kâl ile: kâlile B / olunmaz: olunmaz M, R.

1758a pertev-i: pertevi M, B, R, Ş.

1759b ^cilmi ilen: ^cilm ilen R, Ş.

Bu cihānı añla fānūs-ı hayāl
Gösterür bir ānda yüz biñ şekl ü hāl

KELİMĀT-I İLĀHİYYE *

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

Lī ma^ca'llāh hālvetine her ki vuşlat buldı zevk^{**}
Māsivā-yı celvetinde kıldı baħr-ı maħva ğarķ

Añladı bildi o kim maķşūd-ı hilķat dünyede
Ħayy ü bāķī^c işķı odına vücūdın itdi Ħarķ

B 58b Evc-i vaşla ger şu^cūd itmek dilerseñ tālībā
Meyl-i ğayr itme şaķın eyler seni bir zerre^c avķ

1765 Leşker-i ervāħa server olmaķ olsun himmetüñ
Devlet-i bāķī bulup pür olasın envār-ı şevķ

Hāy u hūda^c ömrüñi itme telef gel şöfī-veş
Rü'yet-i dīdār-ı Ħaķķ it emr ü Ħalķı eyle fark

Aldanup qalmaz iseñ zāhirde naķş-ı^c āleme
Sırr-ı mevcūdāt-ı Ħaķķa^c ilmüñ ola taħt u fevķ

1761a fānūs-ı: fānūsı B, R.

1761b şekl ü: şekl B.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

** “Benim Allah ile.” Keşfü'l-Hafā, C.2, s.173-174.

1762a buldı: kıldı B, R, Ş / zevķ: fark B.

1762b māsivā-yı: māsivāyı Ş / baħr-ı: baħrı B, R, Ş / maħva: maħv-ı R.

1763b Ħayy ü: Ħayy B / bāķī: ve yā R / işķı: işķ B, R.

1765a leşker-i: leşkeri B, R, Ş.

1765b devlet-i: devleti B, R, Ş.

1766a hāy ü: hāy B, Ş; hāyı R / şöfī-veş: şöf-veş B.

1766b rü'yet-i: rü'yeti R, Ş.

1767a naķş-ı: naķşı M, B, R.

Lem^ca-i nūr-ı tecellā zāhir olsa iy ^cazīz
Vālih ü hayrān olursın zerre gelmez ^cayna halk

İçmedi her kim ezel cām-ı maḥabbet kaldı ol
Leng ü lāgar merkeb irmez menzile biñ eyle sevķ

Ş 52a 1770 İy gözüm nūrı dūrüş sa^cy it muvāfıķ yār bul
Evliyā aşḥābı olan gitdi yola çok çok

Lā-mekāna ṭālib iseñ tārik ol kevn ü mekān
Lā-fenā tāc u ḳabā ola beḳā boynuñda ṭavķ

Luṭf-ı Ḥaḳdur vuşlat-ı dīdār sa^cy ile degül
Līk ider sevdügi insāna tecellā nūr-ı berķ

M 57b Her ki ^cĀrif oldı maḥv itdi vücūd-ı māsivā
Her nefes maṭlūba vāşıl oldı kim terk itdi rızķ

MAṬLA^c *

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

Diñle bir dem bir kelām-ı pūr^ciber
^cİbret almaz bu sözümden kej nazar

1768a lem^ca-i: lem^cayı Ş / nūr-ı: nūrı R, Ş.
1768b vālih ü: vālih B; vā İlāh ü R / halk: Ḥaḳ B.
1769a cām-ı: cāmı B, R, Ş.
1769b leng ü: leng R.
1770a dūrüş: dūriş Ş.
1770b aşḥābı: aşḥāb B, R.
1771a kevn ü: kevn B.
1772a luṭf-ı: luṭf u R / vuşlat-ı: vuşlatı R, Ş.
1773a vücūd-ı: vücūdı B, R, Ş.
* - B (Bir satırlık boşluk var).
1774a bir dem: imdi R / kelām-ı: kelāmı B, R, Ş.

- 1775 °İbret ehli ol durur huşyār ola
Ehl-i °irfān görse ol hoş yār ola
- R 91a İ°tibārı terk ide °ibret için
İhtiyār-ı züll ide °izzet için
- Her ki tutmuş h°āb-ı ğaflet çeşmini
Bilmedi ol rūḥ u ḳalb ü cismini
- Ṭālib iseñ sen de gel aç cān gözin
Göresin tā ma°nī hūbınuñ yüzün
- B 59a Sem°-i dilden penbe-i ğaflet gider
Şafḥa-i ḳalbüñi pāk it ez-keder
- 1780 Şāf-dil olsañ şafā kesb idesin
Ḳās-ı ḳalb olsañ ḳasāvet bulasın
- Sırruñı pāk eyle ez-fikr-i sivā
Hem-nişīn ol yār ilen kesb it şafā
- Zāhirinde ḳalma sen bu °ālemüñ
Bil mufaşşal nüshasıdur ādemüñ
- °Ālim olsañ sırrına °ālem senüñ
Çün Süleymān ḥākim ol ḥātem senüñ

1775a °ibret ehli: ehli °ibret R.

1776b ihtiyār-ı: ihtiyārı B, R, Ş.

1777a tutmuş: dutmuş B / h°āb: ḥāb B.

1777b rūḥ u: rūḥ B.

1779a penbe-i: penbeyi R, Ş.

1779b şafḥa-i: şafḥayı R, Ş / ḳalbüñi: ḳalbüñ R.

1780a şāf-dil: şāfī-dil M, R, Ş.

1781a ez-fikr-i: ez-fikri B, R, Ş.

1781b yār ilen: yārlan Ş.

Kaşd kıl dilden derūnına duḥūl
Ger duḥūl olsa irer maqşūda yol

1785 Qo sevādı t̄alib ol ma^cnāya sen
Añlayasın rūḥa setr olmuş beden

M 58a Ger bu k̄alīb z̄ulmetinden giçesin
Hızır-veş sen āb-ı ḥayvān içesin

Ş 52b Seyr idersin ḳalbūññ şaḥrāsını
Terk iderseñ dü-cihān gavgāsını

Sālik olsañ z̄āhir olur mısr-ı rūḥ
T̄alib olsañ ḥāşıl ola çok fütūḥ

Sır sarāyına mücidd ol görmege
Nīl-i ^cilmūñ menba^cın sen bulmağa

1790 Olsa bu vech üzre ger seyr ü sülūk
Yār ilen vuşlatdasın n'ideñ mülūk

Şanma bunda her kişi rāh irgüre
Rehber olsa ^cavn-i Allāh irgüre

Ehl-i tuḡyān ekşer aşḥāb-ı sübül
Vāşıl olan sālīk-i rāh-ı rusül

1784b maqşūda: maṭlūba B, R; maḡlūba Ş.

1786a k̄alīb: k̄aleb M, R, Ş.

1786b āb-ı: āb u R.

1787b iderseñ: idersin B.

1789a mücidd: becid R / görmege: girmege B, R, Ş.

1789b Nīl-i: Nīli B.

1790a seyr ü: setr B.

1790b n'ideñ: bendeñ R, Ş.

1792a ehl-i: ehli B.

1792b sālīk-i: sālīki B, R, Ş / rāh-ı: rāhı R, Ş.

Zıllı ҡo zũ-zıllı ırgür rāhuñı
Müncelī eyle Һusūf-ı māhuñı

Her ki ҡaldı zıllı maħrūm-ı ebed
Görmedi Һems-i tecellā-yı Ehad

B 59b 1795 İstimā^c it jālenüñ sen ҡışşasın
Zevķ iderseñ sen daħı zũ-Һışşesin

Pertev-i nūr-ı tecellā-yı Hudā
Kim ne veche irdi vü buldı fenā

ĀMEDEN-İ JĀLE *

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

Geldi jāle meclise vaķt-i seher
İbret ilen meclise ҡıldı nażar

Gördi bir maħbūb-ı hoş ra^cnā mekān
Hüsnine reşķ idiser bāğ-ı cinān

M 58b Mecma^c-ı eltāf-ı Hāllāķ-ı dehr
Bād cārū sāķī bārān sāye ebr

1793b Һusūf-ı: Һusūfı B, R, Ş.

1794a maħrūm-ı: maħrūmı B, R, Ş.

1794b tecellā-yı: tecellāyı B, R, Ş.

1796a pertev-i: pertevi B, R, Ş / nūr-ı: nūrı R, Ş / tecellā-yı: tecellāyı B, R, Ş.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

1797a vaķt-i: vaķtı B, R.

1797b meclise: - R.

1798a maħbūb-ı: maħbūb u R.

1798b bāğ-ı: bāğı B, R, Ş.

1799a mecma^c-ı: mecma^cı B, Ş / Hāllāķ-ı: - B; Hāllāķı R, Ş.

1799b cārū: cārüb R.

R 91b 1800 Pür ʔarāvetdür ʔemenler pür-şafā
Çağırup dir *eyne aşhābü'l vefā* *

Gelsün ahz itsün bugün ol hişşeden
Şol ezel bezminde olan kışşadan

Bir nazardan ʔalbe biñ irer sürür
Görse fehmi eyler ʔuşūrın bāğ-ı hūr

Yoğ durur aşlā küdüretden eşer
Pür-^ciber her zerreşi iy bī-ħaber

Ş 53a ʔalb-i ʔāsı ʔılsa ger bir kez nazār
Def^c olup ʔalmaya bir zerre keder

1805 Mazhar-ı evşāf-ı Raħmāndur ^caceb
Ĥikmet añlar zū-başiret zū-edeb

Kendü şāfī-dil olupdur ez-keder
Her nazardan ahz ider dürlü ^ciber

Her birinden zevk ider hāl-i ^cacīb
^cĀkıl aldı cümleden bŷy-ı Ĥabīb

İşbu naqşuñ zāhirinde ʔalmadı
İltifāt idüp aña aldanmadı

Didi vardur bunda bir Ĥikmet Ĥafā
Anı keşf ider olan ^cahde vefā

* “Vefā sahipleri nerede?” anlamında Arapça bir ibaredir.

1805a mazhar-ı: mazharı B, R, Ş.

1806a kendü: kendi B.

1807a birinden: birinde R / hāl-i: hāli B, R, Ş.

1807b bŷy-ı: bŷyı R, Ş.

B 60a 1810 Sen de ger ehl-i başîret olasın
Hikmet-i eşyâyı sa'y it bilesin

Muṭṭalî^c oldu bunuñ esrârına
Ol ki bildi sırrınuñ esrârı ne

Ehl-i sırr olan bilür esrâr-ı Hâk
Ehl-i kalb olan tolar envâr-ı Hâk

M 59a Sırta yol yoḡdur meger rāh-ı fenā
Sâlik ol rāh-ı fenā bulḡıl beḡā

Didügüm şanma fenā-yı zāhirî
Dü-cihānuñ bel vücüduñ ^cābiri

1815 Niçeler giymiş libās-ı fāhiri
^cIşka dilden bende olmuş her biri

Zāhirini bātına setr eylemiş
Genc-i esrâr üstine çetr eylemiş

Yār için terk eylemişdür nām u neng
Kalb şāfî yoḡdur anda zerre jeng

Jāle bundan aḡz ider çoḡ hikmeti
Şāfî-dildür yoḡ içinde ^cilleti

1810a ehl-i: ehli B, R, Ş.

1810b hikmet-i: hikmeti B, R, Ş.

1811b esrârı: esrâr B.

1813a rāh-ı: rāhı B, R, Ş.

1813b rāh-ı: rāhı R, Ş.

1814a didügüm. didigüm M / fenā-yı: fenâyı B, R, Ş.

1815a niçeler: niceler B, R / giymiş: geymiş R, Ş / libās-ı: libāsı B, R, Ş.

1815b ^cişka: ^cişk R.

1817a nām u: nām B.

1817b kalb: kalb ü R.

1818b şāfî-dildür: şāf-dildür B.

Şaklamışdı niçe lü'lü' bî-bahā

Çaşd kıldı eyleye bunda seḫā

1820 İşbu günden yarını fikr eyledi
Geçdi andan yārini zıkr eyledi

Oldı ḳalbi çün anuñ şevḳ ile pür
Meclise başdan başa neşr itdi dūr

Ş 53b Her biri dürr-i yetīm-i bî-bedel
Kim mürebbī aña aşdāf-ı ezel

Varını şarf itdi ḳılmadı dirīḡ
Yoḳ durur bārān-ı nīsān şan ki mīḡ

Her ki varın ḫarc ider dildārına
Vāşıl olur bunda ḳalmaz yarına

R 92a 1825 Her ki māl ü mülk ü cāna ḳıymadı
Būy-ı ıḫşkı ḳadr-i zerre tuymadı

B 60b Her kimüñ kim maḫlabı ola şühūd
Sır sarāyına girüp ḳılsun ḳu'ūd

M 59b Pes celīs olur o kes dildār ile
Ger enīs olmadısa aḡyār ile

1819a niçe: nice B / lü'lü': dürlü M.

1821b başdan başa: başda başa R / itdi dūr: itdürür R.

1822a dürr-i: dürrī B, R / yetīm-i: yetīm ü R, Ş.

1822b aşdāf-ı: aşdāfı B, R, Ş.

1823b yoḳ durur: yaḡ durur R.

1825a mülk ü: mülk B.

1825b ḳadr-i zerre: zerre deñlü Ş.

1827a dildār ile: dildārıla B.

1827b aḡyār ile: aḡyārıla B.

Maḥrem olur yār ilen ḥalvetde ol
Sürse ger nā-maḥremi celvetde ol

Ol ḥarīme girmedi ğayrı ebed
Girse bir zerre olur bir ulu sed

1830 Kesb-i tecrīd ü leṭāfet eyle gir
Girmedi ṭālib meger kim biñde bir

Jāle tedrīc ü leṭāfetde kemāl
Bulduğı çün girdi vü kesb itdi ḥāl

Oldı meclis pür-le’ālī ser-te-ser
Ehl-i ʿışkuñ ayağına ḳodı ser

Kendüyi bezl eyledi ol yār için
Ṭālib-i gül ğam yimez hīç ḥār için

Ḳodı ʿizzet ḳıldı zillet iḥtiyār
Zillet ilen buldı ʿizzet iʿtibār

1835 İḥtiyār itmiş şu deñlü zilleti
Pāyına ḳor ser göre her milleti

Terk-i māl ü mülk ilen olmaz ḥuşul
Cān ü başı terk iden bulur vuşul

ʿİzzeti zilletde buldı evliyā
Yaʿni sālīk oldılar rāh-ı fenā

1831b ḥāl: cemāl R.

1833b ṭālib-i: ṭālibi B, R, Ş / yimez: yemez R.

1836a mülk ilen: mülklen B, Ş; milk ilen R.

1836b cān ü başı: cānı ü baş M; cānı vü başın B / terk: terkin M.

1837b rāh-ı: rāhı B, R, Ş.

Kim tekebbür its' olur merdūd-ı Hâk
Evliyā aḥvālin işit al sebaḳ

Leyyinü't-tab^c ol raḳīḳu'l-ḳalb eḥī
Vāsi^cu'ş-şadr ol olup ^cahde vefī

Ş 54a 1840 Ger tevāzu^c ehli olsañ hoş durur
Kim taşannu^c ehli olsa boş durur

M 60a Her ki luḫf u ülfeti eylerse ḥūy
Pes lisānından aḳar şīrīn cūy

B 61a Kimde olsa ḥūy-ı hoş tatlu kelām
^cAybı mestūr ola noḳşānı tamām

Çün çemenler gördiler bir şāf-dil
Hoş laḫīf ü pāk ez-āşār-ı gil

Ḳalb-i mir'ātı çü ḳābil bā-naḳış
Her ne görse olur anda müntekış

1845 Bāḫnına zāhiri olmaz ḥicāb
Pür-leḫāfet şanasın bir ḳaḫre āb

Meclise virdi şeref ol sağ u şol
Şan şevābit eyledi arza nüzūl

1840a tevāzu^c: tevāzzu^c B, R, Ş / ehli: ehl B / hoş durur: hoşdur B, R, Ş.

1840b ehli: ehl B / boş durur: boşdur R, Ş.

1842b ^caybı: ^cayb B.

1843a şāf-dil: şāfī-dil Ş.

1844a ḳalb-i: ḳalbi Ş.

1846a sağ u: sağ B.

Hemçü dürrī her biri berrağdur
Şan ki ba^czı neyyir-i āfāğdur

Zāhir u bāṭın muvāfiğ olsa ger
Hāşıl olur cümle maqşūd iy püser

°Ākıl oldur bunda oldı ber-murād
Cāhil oldur sa^cy ider her dem fesād

R 92b 1850 Bu maqāmı kıldı çünkim ihtiyār
Kıldı bunlar daḥı aña i^ctibār

Ba^czı baş üzre aña kıldı vaṭan
Ba^czı aşdı kūşe şan dürr-i °Aden

Ba^czı dağdı gögse ba^czı boynına
Ba^czı gāyet sevdi şoğdı қоynına

Ehl olanlar qābile rāğıb olur
Qābil olan ehline ṭālib olur

Ehl ü qābil cem^c ola bir yirde pes
İkisi daḥı olur maqşūd-res

M 60b 1855 Qābiliyyet var ise ehl it ṭaleb
Ehle irmezseñ olur fi^clūñ ta^cab

1847a dürrī her biri: dür her birisi M.

1847b neyyir-i: neyyiri B, R.

1848b olur: olmaz B.

1850a çünkim: çünki B.

1851a ba^czı: ba^cz B.

1851b ba^czı: ba^cz B / dürr-i: dürri B, R, Ş.

1852a ba^czı dağdı: ba^cz ṭağdı R; ba^czı ṭağdı Ş.

1852b ba^czı: ba^cz B.

1854a yirde: yerde R.

1855a var ise: varsa R.

1855b ta^cab: ḥarab M.

Saña bir söz söylerem küllî işit
Sen dağı aña göre fikr it iş it

Ger teķāzā var ise ķābil özün
Yoğ ise küllî fişār olur sözün

B 61b Ol teķāzā buldurur ehlin saña
Ş 54b Her belāya itdürür şabr u şenā

Yoğ ise cüz'î belā şıķlet virür
Ref^c ola bir zerreşi ħiffet virür

1860 Evliyā bu yola çün bağladı şed
İĥtiyār itdi *belā aķvā eşed* *

Ger ķabül eyler iseñ sen de belā
Gir yola evvel ^canā āķir fenā

Gezdi baħr u ber zemīn ü āsümān
Oldı bu meclisde sākīn bir zamān

Çünkü meclisden irişdi bŷy-ı ĥoş
Vaĥdetün cāmını itdi anda nŷ

Nŷ idenler cām-ı vaĥdet cür^casın
Mest olup görmez sivānuñ zerreşin

1865 Her neye ķılsa nazār Mevlā görür
Zerre zerre cāmı^cu'l-esmā görür

1857b yoğ ise: yoğsa B.

1859a yoğ ise: yoğsa B.

* Hatta daha kuvvetli, anlamında Arapça bir ibaredir.

1861a eyler iseñ: eylerseñ R.

1862a zemīn ü: zemīn B.

İrişür esrār-ı Hāḡ ḡayrān ider
Vech-i Rabbin her nefes seyrān ider

Ḳahr-ı Hāḡ seyr itdürür yārā seni
Küllü şey'ün hālikün şahrāsını *

Vech-i bākīye irer rāh-ı fenā
Bundadur yārā fenā-ender-fenā

M 61a İşbu ḡāletden budur ancaḡ ḡaber
Sen daḡı zevḡ it yūri iy bī-ḡaber

1870 Ġālib oldı ḡāl-i vaḡdet jāleye
Gördi Rabbin baḡdı ise her neye

ḡayretinden ḡāh olur ḡalur ḡāña
ḡacletinden lerze irer ḡāh aña

Bād-ı ıışḡ ilen geh eyler ıztırāb
Meskeni geh şāḡ-ı gül ḡāhī türāb

Yār için kendüyi geh perrān ider
Nefsi geh telbis ḡehī uryān ider

B 62a ḡāh olur eyler semāvāta sefer
Geh düşüp arza olur zīr ü zeber

R 93a 1875 Hīḡ ḡarārı yoḡ anuñ bir ḡālde
Yoḡ tesellī çünki ḡīl ü ḡālde

* “(O'nun zatından başka) her şey yok olacaktır.” Kasas, 28/88.
1868a rāh-ı: rāhı B, R, Ş.
1872a geh: ḡāh B.
1873a geh: ḡāh B.
1873b nefsi: nefis B / geh: ḡāh M / ḡehī: geh B, R, Ş.
1875b ḡālde: ḡālden R.

- Ş 55a İztırābı mündefi^c olmadı hīç
Kendüsine dir vücūduñdan da geç
- Vuşlat olmayınca yoǵdur tesliye
Bu vücūduñ keşretin ıl taħliye
- Maǵsad-ı aǵşā olur āħir vuşul
Ĥalvet-i Ĥaǵqa'l-yaǵīne it duħul
- Ĝarǵ ide kendüyi der-baħr-ı şühüd
Her nefesde ger nüzul ü ger şu^cud
- 1880 Añladı bu daħı mümkin olmaya
Maħv ide küllī vücūdın almaya
- Cān u dilden pes fenā ıldı abul
Vāşıl olur bildi maǵşūda bu yol
- Kendüyi cem^c itdi nefy idüp sivā
Sidre seyrin ide ola muntehā
- Pes derūnından teveccüh ıldı tām
Şol recā üzre vire Mevlā selām
- M 61b Pertev-i envār-ı Ĥaǵqa muntazır
Zulmeti ola vücūduñ munteşir

1876a olmadı: olmaya R.
1876b vücūduñdan da: vücūduñda M; vücūhuñdan R.
1878a maǵsad-ı: maǵsadı B, R, Ş.
1878b Ĥalvet-i: Ĥalveti B, R, Ş / it: ide M, B, R.
1879a baħr-ı: baħrı B, R, Ş.
1880 - M.
1883a ıldı: ılmadı B.
1884a pertev-i: pertevi B, R, Ş.

1885 Benliginden almayup aqlā eer
Pes tecellā nūrı ola ser-te-ser

Mav idüp fānī ola bāī bedel
āfī vü pāk ola almaya alel

İbu āle muntazır aylī zamān
Tā oa nūr-ı zemīn ü āsümān

Bu recā üzre ururken pür-edeb
Zāhir oldu ba^czı āār-ı ^caceb

Marıkından ālī^c oldu āfitāb
Ref^c olup ortada almadı icāb

B 62b 1890 Eyledi ol dem tecellā nūr-ı ber
oldı ol nūr ile ^cālem arb u ar

ünkü irdi pertev-i nūr-ı İlāh
Mav ü fānī oldu küllī māsivāh

Nār-ı dilden nūr-ı ems itdi zuhūr
Benligüñ zūlmātı andan oldu dūr

Doymadı envāra mav itdi vücüd
Bu afesden ıldı a^clāya u^cüd

1886a bedel: beden R.

1886b āfī: āf B, R.

1887b nūr-ı: nūrı B, R, .

1888b ba^czı: ba^cz B,  / āār-ı: āārı R, .

1890a nūr-ı: nūrı R, .

1890b arb u: arb B.

1891a pertev-i: pertevi B, R,  / nūr-ı: nūrı R, .

1891b mav ü: mav R.

1892b zūlmātı: zūlmāt B.

- Ş 55b Geçdi cāndan vuşlat-ı cānān için
Tālib olmazsın ^caceb cānā niçün
- 1895 Kāli hāl itdi o sā^cat fikr-i zevk
İrdi boynından vücūd olmuşdı tavk
- Vuşlat için ihtiyār itdi fenā
Faqr u fāqa virdi vü aldı ğınā
- Kim vücūdı tağını kıldı hebā
Fürqati zā'il olup buldı liqā
- M 62a Kendüyi kim görse Hāqdan oldu dūr
Lā yühıbbü küllü muhtālin faḥūr *
- Vuşlat-ı yār isteyen cāndan geçer
Fāriğ olur qalb-i kāsı ez-ḥacer
- R 93b 1900 Ğayretüñ var ise kıl sen de taleb
Seyr-i maḥbüb it ḥalāş ol ez-ta^cab
- Yok qapusından o şāhuñ redd-i kes
Kışşayı taṭvīl itme sözi kes
- Bu cihāndur bir ḥayāl-i pür-^ciber
Bildi anı her ki gezdi der-be-der

1894a vuşlat-ı: vuşlatı B, R / cānān için: cānān çün B.

1895a kāli: kāl B.

1896b faqr u: faqrı Ş.

* "Allah, her büyüklük taslayan öğüngeni sevmez." Lokman, 31/18; Hadîd, 57/23.

1899a vuşlat-ı: vuşlatı B, R, Ş.

1899b olur: olan B, R, Ş / qalb-i: qalb ü R.

1901a qapusından: qapusında B, R, Ş.

1901b sözi: söz B.

1902a ḥayāl-i: ḥayāli B, R.

KELİMĀT-I İLĀHĪYYE *

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

Cümle mevcūd içre mestūr itdi bil sırrın Hūdā
Zāhir olan hep anuñ āşārıdur zūlmet ziyā

Her ki geldi bu cihāna kesb-i kırbet itmedi
Nār-ı fūrkatde mu^cazzebdür ebed ^cömri hebā

B 63a 1905 Niçe yıllar yıl gibi yolında sa^cy itmek gerek
Hāzretinden bir selām-ı cān-fezā vire şabā

Ṭā^cat itmekden murāduñ zāhidā vuşlat ise
Biñ yıl itseñ hāşıl olmaz olmayınca cān fedā

Her ki irdi kırbete şanma anı merdūd olur
Māni^c olmaz ehl-i hālūñ hāliline tāc u kabā

Keşf olur esrār-ı Hāq fehm olur eşyā hikmeti
Ger başiret çeşmine ola hidāyet tūtiyā

Ṭālibe lāzım olan evvel budur ez-cān u dil
Bir ola kıtında altun u hācer mīr ü gedā

1910 Zerre gelmez ^cāşıkuñ ^caynına cānā dü-cihān
Vuşlatuñ bir ānına yüz biñ cihān olmaz bahā

* - B (Bir satırlık boşluk var).

1903a bil: - B.

1904b nār-ı: nār u R.

1905a niçe: nice B, R.

1905b selām-ı: selāmı B, R, Ş.

1907b tāc u: tāc B.

1909a ez-cān u: ez-cān B.

M 62b Zerre-i nūr-ı tecellā zāhir olsa müttekī
Ş 56a Tā^cat ü cennet degül bel cān ü baş olur fedā

Ol bisāṭ-ı kırbete şanma ki her tālib irer
İrişür bezm-i ezelde her kime itdi nidā

Ger temāşā eyleseñ Hāḳ yolına sālikleri
Her biri bir mertebetde tutmuş anuñ bir hevā

Çok kişiler ma^crifetden ol kadar söyler kelām
Zerre deñlü zevki yok kılsañ nazār kıru şadā

1915 Yalıñuz zühd ü ^cibādetlen bilinmez sırr-ı Hāḳ
Vāşıl olmaz hergiz aña kılmayan varlık fenā

Saña benden bir naşihat tālib iseñ gir yola
^cAdd iderseñ luṭf u fażlı her ne var renc ü ^canā

Tālib olanlar şu vaḳt irer kemāl-i vuşlata
Tā ki kaç^c ide ne varsa māsivā-yı tīg-ı lā

Vuşlat-ı maḥbüb içün her kim vücūdın itdi ḥāk
Kim yapışsa altun olur toprağ anuñ kimyā

1911a zerre-i: zerreyi R, Ş / nūr-ı: nūrı R, Ş.

1911b fedā: sezā B, Ş; fezā R.

1912a bisāṭ-ı: bisāṭı B, R, Ş.

1912b bezm-i: bezmi B, R, Ş / ezelde: ezelden R / itdi: irdi B, R, Ş.

1914b zevki: zevk B / kıru: kıru R, Ş.

1915a zühd ü: zühd B.

1915b hergiz aña: aña hergiz Ş.

1916a bir: bu R, Ş.

1916b luṭf u: luṭf B / fażlı: fażl B; fażl u R, Ş / var: olur B, R / renc ü: renc B.

1917a kemāl-i: kemāli B, R, Ş.

1917b māsivā-yı: māsivāyı R, Ş.

1918a vuşlat-ı: vuşlatı B, R / içün: çün Ş.

1918b olur: - M / toprağ: toprağı Ş.

Cennet ü hür u kuşūra ʔālib olan pür-kuşūr
Zāt-ı Hāqdan ğayrı ger maʔlūb ola olur haʔā

1920 Devlet-i iki cihāna irmedi illā şu kim
Kısmet-i rüz-ı ezel oldı hidāyetden °aʔā

B 63b Şüret-i zībā görüp şanma anı şeyḥ ü °azīz
Evliyānuñ hāleti mestūr olur zikri haʔā

Çok kimesne zāhiren mekrūh egninde palās
Ġāfil olma iy eḥī anlardur aşḥāb-ı şafā

°Ālem-i iʔlāka sālīk rehber olsa faʔl-ı Hāq
Bī-kerān deryā görürsin bī-nihāyet bir feʔā

R 95a Ba°zı ḥayr u ba°zı şer işler görürsin dünyāda
Her kişi bezm-i ezelde °ahdine eyler vefā

M 63a 1925 Nefse uyup zāyi° itme elde iken °ömrüñi
Şoñ peşimān aşşı kılmaz ḥāşıl it °ömr-i beḳā

Buldı devlet her kim irdi zıllına °Āriflerüñ
Her biri çünkim hevā-yı lā-mekānda bir Hümā

1919a cennet ü: cennet B / hür u: hür B.

1919b ğayrı: ğayr B / olur: ulu B, R, Ş.

1920a devlet-i: devleti B, R, Ş.

1920b kısmet-i: kısmeti B, R, Ş / rüz-ı: rüzı R, Ş / oldı: irdi M.

1921a şüret-i: şüreti R, Ş.

1922a egninde: igninde R / palās: palāsın R.

1922b aşḥāb-ı: aşḥābı R, Ş.

1923 Bu beyit R'de 93b'nin sonundadır; 1923a °ālem-i: °ālemi B, R, Ş.

1924a ba°zı: ba°z B / ba°zı şer: ba°z şer B / dünyāda: dünyede M, R, Ş.

1924b bezm-i: bezmi B, R, Ş.

1925b °ömr-i: °ömri B, R, Ş.

1926b çünkim: çünki Ş / hevā-yı: hevāyı R, Ş / lā-mekānda: lā-mekāndan B.

Ḥazrete ṭālib olan aldanma cüz'ī ḥālete
°Ārif ü °āşıqlara çünkim maḳām oldı °amā

MAṬLA^c *

Fe^cülün / Fe^cülün / Fe^cülün / Fe^cül

Ş 56b Gel iy bağıryanmış zi-ıışk āteşi
Eger başa iltmek dilerseñ işi

Taḥammül gerek her belā kim gelür
Tefekkür gerek her ne şey kim olur

1930 Teneffür gerekmez zi-cevr ü cefā
Ḳabül eyle dilden bulasın şafā

Ki °ıışk āteşi bil muşaffā durur
Küdürātı dilden munaḳḳā durur

O nārı dürüş nūra ḳalb eyle sen
İkisine daḫı gönüldür vaṭan

Şaḳın nār şanma anı iy püser
Tecellā-yı Ḥaḳdan durur ol eşer

Derūnuñda yaḳmış durur Ḥaḳḳ anı
Ki pür-nür ide tā ol āteş seni

1927b °Ārif ü: °Ārif B.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

1928b dilerseñ: isterseñ B.

1931b küdürātı: küdürāt B.

1933b Ḥaḳdan durur: Ḥaḳdandur B.

1934b pür-nür ide: pür eyleye M / tā: - Ş.

- 1935 Çü rüşen ider beyt-i albi o nūr
ılur zūlmet-i ayrı dilden u dūr
- B 64a Derūnında hıfz itdi kāmīl olan
İder hāy-ı hūyı çü cāhil olan
- Kemāl ol durur ola ma^cmūr dil
Bilürsin arāb olısar āb u gil
- M 63b ĀMEDEN-İ LĀLE *
- Fā^cilātūn / Fā^cilātūn / Fā^cilūn
- Geldi lāle yir yirin ıldı arār
Ol bisāt-ı sebzi ıldı lāle-zār
- İstimā^c itmiş bu meclis vaşfını
Geldi tā seyr ide auñ lufını
- 1940 Pes temāşā itdi bir sebz-i ^cacīb
Zerre zerre pūr durur būy-ı abīb
- Her ki girdi içine ayrān olur
Vūs^catin gördükde sergerdān olur
- Mest olur irdükde būyı her dimāğ
Āteş-i ^cışı urur bağrına dāğ

1935a o nūr: olur B.

1935b zūlmet-i: zūlmeti B, R.

1936b hāy-ı hūyı M; hāy-ı hūy B; hāyı hūyı Ő.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

1938b bisāt-ı: bisāti M, B, R, Ő / sebzi: seyr M; sebz B; sebze R.

1940a sebz-i: sebzī B, R, Ő / ^cacīb: ^caceb R.

1940b būy-ı: būyı R.

1942b āteş-i: āteşi B, R, Ő.

Her ki bŷyından ider bir zerre ŧem
Def^c ider dilden ŧomaz āŧār-ı ğam

İstimā^cından anı artuħ görŷr
Hacletinden derler ŷ ħumret bŷrŷr

ŧ 57a 1945 Ba^czı ŧandı eyledi sŷ-i edeb
ŧorħusından beñzi aĝ oldu ^caceb

Ba^czına ħubb-ı Hudā oldu maraĝ
Anuñ iħŷn aña ŧufretdŷr ^caraĝ

R 95b Her biri bir levn ilen mevŧŷfdur
Ehl-i ħāle cŷmlesi ma^crŷfdur

ŧaŧd idŷp ta^czīm-i meclis al sebaħ
Ba^czı giymiŧ ħırmızı ba^czısı aħ

Ba^czı geldi sākin oldu bāĝda
Ba^czı ^cuzlet itdi ħaldı taĝda

1950 Her gelen bir kŷŧe ħıldı iħtiyār
ŧā'im oldu ħizmete leyl ŷ nehār

M 64a Her ne gelse luŧf u ħahr itdi ħabŷl

B 64b Geh nezāret iriŧŷr gāhī zŷbŷl

1943b def^c: ref^c B, R, ŧ.

1945a ba^czı: ba^cz B / sŷ-i: sŷ'ī R, ŧ.

1946a ħubb-ı: ħubbi R, ŧ.

1946b anuñ iħŷn: anuñħŷn B, R / ŧufretdŷr: ŧufret durur ŧ.

1947a levn ilen: levnlēn B.

1948a ta^czīm-i: ta^czīm ŷ R.

1948b ba^czı: ba^cz B / giymiŧ: geymiŧ R.

1949a ba^czı: ba^cz B / sākin: sālīk B.

1949b ba^czı: ba^cz B.

1950b ħizmete: ħıdmete ŧ.

1951a luŧf u: luŧf B.

Gāhī abz u gāh bařdur rūz u řeb
İriřūr aña velī virmez ta°ab

Gāhī nā'im gāh uyanu °ādeti
İřbu ĥālāt ile bulmıř ūlfeti

Bunlaruñ gōrdük mūzeyyendūr ařı
Līk yamış bağrını °ış āteři

1955 Her birisi giydiler dūrlū libās
Tā ki bunlar ĥalka vire iltibās

Setr iderler sırrını ağıyārdan
Keşf iderler ehline esrārdan

ālīb iseñ ol muřāĥīb anlara
Tā giresin sen dağı bu onlara

Kend'odıyla kendū yanup yaılır
Kimse bilmez ĥālin anuñ ne ılır

Geh ĥarāretten aar ağızın velī
Sōylemek aşd eylese yanar dili

1960 Ğayrıya ĥālin demek aşd eylemez
şorsalar ağızın yumar hī sōylemez

1952a gāhī: gāh B, R; gāh u ř / bařdur: bař u B, R, ř / rūz u: rūz B.

1953a gāhī: gāh R, ř.

1953b işbu: uşbu R.

1955a giydiler: geydiler M, R, ř.

1956a sırrını: yirini B.

1956b iderler: sırrını R.

1958a kendū yanup: kendi yanup B; kendūye yanup R; kendi ř.

1959a geh: gāh B.

Sırr-ı ıışkı şağlayup eyler süküt
Bu acebdür nārı cāna kıldı küt

Her hevā ol nāra virür kuvveti
Yok sükün içmezse āb-ı vuşlatı

ř 57b Āh için açduğça ağzın lāleler
şu seper üstine anuñ jāleler

Ol řarāret anı maıv eyler diñer
İrmese pes şebnem āna her seşer

M 64b 1965 Zāhiren gör zīnet-i her-bāđdur
Līk çalbi yār için pür-dāđdur

Şırmızı şanma o giydüği libās
Āteř-i çalbi kılupdur in^cikās

B 65a Ba^czı nāra ba^czı nūr'oldı řaraf
Gösterür ařkām-ı ıışkı şarf şarf

Her birisi oldı fānūs-ı řayāl
Zāhir olur her nefes biñ şekl ü řāl

1961a sırr-ı: sırrı ř.
1961b nārı: nār B.
1962a hevā: řadā B.
1962b içmezse: içmez ř / āb-ı: ābı R, ř.
1964a diñer: deñer M.
1964b pes: bes ř.
1965a zīnet-i: zīneti B, R, ř.
1966a giydüği: geydüği M, R.
1966b āteř-i: āteři B, R, ř / kılupdur: olupdur M.
1967a ba^czı nāra: ba^cz nāra B / ba^czı nūr: ba^cz nūr B.
1968a fānūs-ı: fānūsı B, R.
1968b şekl ü: şekl B; şekli R.

Her ki bağrı nār-ı ışka yanmadı
Ėaflet uyđusından ol uyanmadı

1970 Açmadı gözün göre nūr-ı cemāl
Kaldı zulmetde ebed bulmaz kemāl

Çünkü bunlar yār için yağdı ciger
Oldılar pes halk içinde mu^cteber

R 94b Ba^czı elde ba^czı başda götürür
Ba^czı anı bir birine yitürür

Tuħfe olur ba^czısı elden ele
Seyr ider ba^czısı geh ilden ile

İçi taşu bunlaruñ ma^cmürdur
Zāhiri nār u velī pür-nürdur

1975 Zāhir u bātıñ kimüñ olsa ĥarāb
Ol kişinüñ başına her dem türāb

Ėalbi şāfī olsa zāhirde faķīr
Evliyā katında pes oldur emīr

Taşrası ma^cmür ola bātıñ fesād
Aña düzaħdur maķar *bi'se'l-mihād* *

1970a nūr-ı: nūrı B, R, Ş.

1972a ba^czı elde ba^czı: ba^cz elde ba^cz B.

1972b ba^czı: ba^cz B.

1973a olur: eyler B.

1976a ĥalbi: ĥalb B.

* “Ne kötü döşek (cehennem).” Bakara, 2/206; Âl-i İmran, 3/12, 197; A’raf, 7/41; Ra’d, 13/18; Sād, 38/56.

Zāhir ü bāṭın eger olsa tamām
Ṭaşrası berzaḥ gönül dārü's-selām

- M 65a Nefy var isminde anuñ şüretā
Pes müsemmā aña tābi^c sīretā
- 1980 Her müsemmāda mü'eşşirdür isim
Şanma sen esmā hemān ancak resim
- Ş 58a Pes işāretdür ki zāhir müntefī
Bāṭınuñ nefy it olasın müntehī
- Lā-lehivdendür muḥarref lāle bil
Ya^cni kim yoḡdur vücūd-ı cism ü dil
- B 65b Yāḥū yoḡluḡ aña muḥtaşdur dimek
Oldı ma^cnā aña anı itme şek
- Ḳaldı lāda irmedi işbāta ol
Evlıyāyı müşil olan yol bu yol
- 1985 Şanma her sālİK buña eyler vuşül
Ḳanda Ḳaldı zevḡ ider ehl-i ^cuḡül
- Raḡmet-i maḥşūşadur fazl-ı İlāh
Zevḡ-i sālİkdür buña ancak güvāh

1982b vücūd-ı: vücūd B; vücūd u R, Ş / cism ü: cism B.

1983a yoḡluḡ: yoḡlık M.

1984b yol bu yol: yol bulur R.

1985b ehl-i: ehli B, R, Ş.

1986a raḡmet-i: raḡmeti B, R, Ş / fazl-ı: fazlı B, R, Ş.

Fehm olunmaz söylesem biñ kâl ile
Zevk olunmayınca tâ ol hâl ile

Bu kadar söz kim burada söyledüm
Tâlibe ancak işâret eyledüm

Ol ki şânında anuñ vardur bu hâl
İstimâ^cından ider fikr-i me'âl

1990 Sa^cy ider taḥsîl ide ol hâleti
Bunda bulur rü'yeti vü kırbeti

Pes dimişlerdür ^cazîzân-ı tarîk
Bir ^caceb söz kim *edaqqı min-daqqı* *

İrişür sâlik olan bir hâlete
Anda kudret yokdur aşlâ rü'yete

M 65b Bel vücūd u şâhid ü meşhūd yok
Çanda kaldı ^cilm ü ma^clūm az u çok

Pes fenâsından bulur sâlik fenâ
Bunda buldı seyr-i sâlik intihâ

1995 Ba^czı kaldı işbu hâletde ebed
Ba^czısı oldu vücūda yine red

1987a olunmaz: olunmaz M, R / kâl ile: kâlile B.

1987b olunmayınca: olunmayınca M, R / hâl ile: hâlile B.

1989b fikr-i: fikri B, R, ş.

1990a ide: ider R.

* İncenin daha incesi, anlamında Arapça bir ibaredir.

1993b ^cilm ü: ^cilm B.

1995a ba^czı: ba^cz B / kaldı: kıldı R.

Bir vücūd-ı bākīdür irmez zevāl
Buldı ƙalbin ma^crifetlen pür-kemāl

R 94a Ol durur ^cilm-i ledün maḥşūş-ı Hıaƙ
^cAbd-i maḥşūşa virür kendü sebaƙ

Terk idüben cān u dilden her heves
Hızır ilen ol hem-ṭarīƙ u hem-nefes

B 66a Tā delīl ola saña ol ḥazrete

Ş 58b Emrine tābi^c olup ir ƙurbete

2000 Şey'-i münker göricek ƙılma su'āl
Şabr iderseñ feth olısar cümle ḥāl

Şabr ilen dirler ƙoruƙ ḥelvā olur
Bel ğıdāsı *menn* ilen *selvā* olur *

Şabr ilen irdi iren maḥşūdına
Şabr iderseñ feth olur maḥşūd ne

Sevdi şābir ƙulların çün ol Hūdā
Va^cde itdi bī-ḥisāb ücret aña

Ücret-i rü'yet bilüp şabr it eḥī
Ol Hūdā ḥod ahdine oldı vefī

1996a vücūd-ı: vücūdı R, Ş.

1996b ma^crifetlen: ma^crifetle R.

1997a ^cilm-i: ^cilmi B, R, Ş.

1998a cān u: cān B.

1998b Hızır ilen: Hızırlan B, R, Ş.

2001a şabr ilen: şabırlan B.

2001b menn ilen: menlen B.

* “Kudret helvası ve bıldırcın eti.” Bakara, 2/57; A'raf, 7/160; Tâhâ, 20/80.

2002a şabr ilen: şabırlan B, Ş.

2002b olur: ola M / maḥşūd ne: maḥşūdı ne M, R.

2004a ücret-i: ücreti B, R, Ş / bilüp: bulup M.

2005 Pür-^caceb sırdur sarāy-ı kâ'ināt
Zinde kesb-i mevt ider mürde hayāt

KELİMĀT-I İLĀHİYYE *

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

M 66a Cism ü cānum nār-ı ^cişka yandı dermān n'eylesün
^cĀşık-ı dīvāneyem pes bend ü zindān n'eylesün

Feth olup bāb-ı tecellā keşf olur esrār-ı Hāk
^cAklı terk itdi bu cānum oldı hayrān n'eylesün

Oldı cān şebbāz-ı lāhūtī fezā-yı qudsde
Şayd idüp dürlü şikārı kıldı cevlān n'eylesün

Çünki taqdīr u irādet böyle olmışdur ezel
^cĀlem-i nāsūta geldi kıldı seyrān n'eylesün

2010 Merd erenler cān ü baş aldı ele girdi yola
Çünki ol maḥbūb-ı ^cālem düzdi meydān n'eylesün

Zümre-i ^cuşşāk mest ü lā'übālī olsalar
Tañ degül açıldı çünkim rāz-ı pinhān n'eylesün

2005a sarāy-ı: sarāyı R.

2005b kesb-i: kesbi B, R, Ş.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

2006a cism ü: cism B; cismi Ş.

2006b ^cāşık-ı: ^cāşıkı B, R, Ş / bend ü: bend B; bendi R.

2007a bāb-ı: bābı R.

2008a şebbāz-ı: şebbāzı Ş / fezā-yı: fezāyı R.

2009a taqdīr u: taqdīr B, Ş.

2009b ^cālem-i: ^cālemi B, R, Ş.

2010a cān ü: cān B.

2010b maḥbūb-ı: maḥbūb u R / ^cālem düzdi: ^cālemdür R.

2011a zümre-i: zümreyi R, Ş.

2011b rāz-ı: rāz u R.

°Āşık olanlar vücūdı zevrağın itdi helāk
Düşdi bir deryāya yokdur aña pāyān n'eylesün

Çünkü aña şāh-ı °ālem şundi °ışkı cāmını
İçdi geçdi dü-cihāndan buldı cānān n'eylesün

B 66b Kılmañuz °uşşāka ta°nı bi'llāhi dōstlar
Cür°a-i bezm-i ezelden oldı sekrān n'eylesün

2015 İhtiyārın dest-i °ışka cümle teslīm itdiler
Tābi°-i ğayr oldılar çün nuş u fermān n'eylesün

Ş 59a Ehl-i °ışk olan görürsin kimseye olmaz enīs
Meşrebine çün muvāfık bulmaz ihvān n'eylesün

Söyler ise ehl-i °ışk esrār-ı Hāğdan kılma °ayb
Hilkatinde çün kodı Hāğ dürlü °irfān n'eylesün

Her nefesde zāhir olur işbulardan dürlü hāl
Oldı çünkim mazhar-ı evşāf-ı Yezdān n'eylesün

°Āşıka vuşlatdan özge çāre yokdur iy tabīb
Kabiliyyet yok °ilāca aña yārān n'eylesün

2012a itdi: kıldı R.

2013a °ışkı: °ışk R.

2014a bi'llāhi dōstlar: bi'llāhi iy dōstlar M, B, Ş.

2014b cür°a-i: cür°ayı R, Ş / bezm-i: bezmi B, R, Ş.

2015b tābi°-i: tābi°i B, R, Ş / nuş u: nuş B, R.

2016a görürsin: görsin R.

2016b ihvān: insān M.

2017b çün kodı: kodı çün B, R, Ş.

2018b mazhar-ı: mazharı B, R, Ş.

2019b Kabiliyyet yok ilāca aña yārān n'eylesün: Kabiliyyet kōnmadı şānında bārān n'eylesün R
(Aslında bu mısra bir sonraki beytin ikinci mısraıdır. Yanlışlıkla 2019a'dan sonra yazılmıştır.)

M 66b 2020 Şüre yirde bitmeye hergiz benefşe lāle gül
Kabiliyyet k̄onmadı şānında bārān n'eylesün

Çün muḳadderdür sa^cādet ba^cza ba^czına şekā
Mu^ccizāt-ı enbiyā āyāt-ı Kur'ān n'eylesün

Ma^crifet da^cvāsın itse ^cĀrif olan tañ degül
Kısmet-i rüz-ı ezelde oldı ihsān n'eylesün

MAṬLA^c *

Mef^cülü / Fā^cilātün / Mef^cülü / Fā^cilātün

Gel iy çeken cihānda ālām-ı bī-nihāyet
Devrān şedā'idin sen şanma ki bula gāyet

R 96a Rüz-ı ezelde dehrūñ bağlandı çün bināsı
Pes luṭf u ḳahr maḳlūṭ mūntic belā ḳıyāsı

2025 Ba^czı cemāle maḳhar ba^czı celāle ḳaḳkuñ
İsmi Laṭīf ü Ḳahhār Nāfi^c u Żār Ḳaḳkuñ

Luṭfında ḳahrı mevcūd ḳahrında luṭfi mestūr
Ḳahr irse pūr-gam olma luṭf irse olma mağrūr

2020 - R (Bu beyit R nüshasında 94a'da derkenardır); 2020a şüre: şūr Ş / hergiz: hırgiz M.

2021a ba^cza: ba^czı R.

2021b mu^ccizāt-ı: mu^ccizātı B, R / āyāt-ı: āyāt ü Ş.

2022 Bu beyit R'de derkenardır; 2022b kısmet-i: kısmeti R, Ş / rüz-ı: rüzı R, Ş.

* - B (Bir satırlık boşluk var); R'de başlık 2024. beyitten öncedir.

2023 Bu beyit R'de derkenardır; 2023a ālām-ı: ālām ü Ş / bī-nihāyet: bī-nihāye B, R, Ş.

2023b gāyet: gāye B, Ş; gāye n'eylesün R.

2024a ezelde: ezelden R.

2024b ḳahr: ḳahr u R.

2025a ba^czı cemāle: ba^czı cemāle B.

2025b ismi: ism M / Ḳahhār: Ḳahhār u M / Żār: Żār u Ş.

2026a ḳahrı: ḳahr B / luṭfi: luṭf B.

2026b luṭf irse: luṭf olsa B, R, Ş.

Çahrını luṭf °add it luṭfını çahr iy cān
Bulduñ ḥuzūr-ı dā'im olsa ikisi yeksān

Emrūñi kıl müfavvaż ol °ālimü'l-ğuyūba
Andan gelür kamu ḥāl ervāḥa vü kulūba

B 67a Her dem belā eşeddi çün irdi enbiyāya
Maḳbūl-i Ḥaḳ bulardur şabr itdi çün belāya

2030 Gāhī gelür şedā'id ardınca luṭf-ı bī-ḥad
Bir dem taḥammül itgil na°mā-yı Ḥaḳça yoḳ °ad

Geh mübtelā ider Ḥaḳ bir °abdini belāya
Kendüye bi'z-zarūrī gelsün diyü şifāya

°Abdini sevdüğinden virür belā ḳulına
Sedd ide her tarafından toḡru vara yolına

M 67a Dirler buña °azīzān te'dīb-i pādişāhī
Ş 59b Ḳalb inkisārı birle terk ide her günāhı

Bātında ḥāli nāfi° zāhirde fi°li müşkil
°Abdini bu yol ile kendüye oldı mūşıl

2027a luṭfını: luṭfın B, R / çahr: çahra M.

2027b bulduñ: buldı M.

2030 luṭf-ı: luṭf u R, Ş.

2030b dem: - R.

2031a geh: gāh B.

2031b diyü: deyü R.

2032b toḡru: toḡrı Ş.

2033b inkisārı: inkisār B.

2034a ḥāli: ḥāl B, R / fi°li: fi°l B, R.

2034b °abdini: °abdin B, R.

2035 Vuşlat tarîkı üzre bî-ħad durur şedâ'id
Her kim taħammül itdi her bire biñ fevâ'id

Ĥâl-i benefşeden gel aħz eyle ĥişşe sen de
Bâġ-ı vişâle irgür rûħuñ bugün bedende

ĀMEDEN-İ BENEFŞE *

Mefâ'ılün / Mefâ'ılün / Fe'ülün

İşit kim vaşf idem ĥâl-i benefşe
Nazar eyle bu reng-âmîz naqşa

Görinür anda elvân-ı °acîbe
Kimisi oldı ĥasnâ kim ĥabîħa

Olupdur dürlü şüret anda zâhir
Kimi nâ-pâk olupdur kimi tâhir

2040 Kimi anuñ müferriħ kimi mü'lim
Müzî bi'z-zâtdur kim kimi muzlim

Televvüşden kimi buldı taħâret
Kimine vaşfı lâzımdur ĥabâşet

2035a tarîkı: tarîk B, Ş.

2035b kim: ki M, B.

2036a ĥâl-i: ĥâli B, Ş / ĥişşe sen de: ĥişşesinden R.

2036b bâġ-ı: bâġı R / bedende: bedenden R.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

2037a ĥâl-i: ĥâli R, Ş.

2038a elvân-ı: elvâni R, Ş / °acîbe: kebîbe M.

2039b kimi tâhir: kim tâhir B.

2041b vaşfı: vaşf B.

Bulur ba°zı küdüretten şafâyı
Kılur terk-i hevā-yı hūy-ı hāyı

Benefşūñ kıldı Hāķ şānını a°lā
Velī bilmezdi ķadrin oldu ednā

B 67b Kōmıřdı anda Hāķ çok ķabiliyyet
Velākin ġālib oldu cāhiliyyet

2045 Uyup nā-ehle ol āvāre oldu
Anuñçün vechi anuñ ķara oldu

M 67b Refiķından gelür her şaķşa nekbet
Celīsinden alur her hūy u hāşlet

R 96b Aġarmaz bil anuñ vech-i siyāhı
Meger kim iriře fażl-ı İlāhī

Muřāhib oldu nādān ile bir dem
Belā eksük degül başında her dem

Hevāsı ġālib oldu düşdi taġa
Ki ehli görmez ol gitdi ıraġa

Ş 60a 2050 Gelür bir hālet aña ıztırārī
Çıķup seyr itdi şaķrā kūhsārı

2042b terk-i: terki R / hevā-yı: hevāyı B, R.

2045b vechi: vech B.

2046a refiķından: refiķında R.

2046b alur: olur Ş / hūy u: hūy B; hūyı R.

2047a vech-i: vechi R, Ş.

2047b fażl-ı: fażlı R.

2048b başında: başına M.

2049a oldu: olup B, Ş.

2049b görmez: urmaz M.

Hevā-yı bŭy-ı zŭlf āvāre itdi
Anuñçün taġ u taşa dŭşdi gitdi

Gehī bir °arz-ı yābisde qarārı
Gehī aña maķardur ŧu kenārı

İder seyr-i beyābān niçe müddet
İrişŭr anda aña niçe ŧiddet

Murādı bu idi hoş-ħāl olaydı
Ne kim maķşŭd olur anda bulaydı

2055 Didüġi olmadı dŭşdi cefāya
Muşāhib olmadı bir dem ŧafāya

Hevālar irişŭr aña muħālif
Olur nādān aña her dem müşādif

Anuñ ba°zına meskendŭr beyābān
Anuñçün çigner otlar cümle ħayvān

Kimi bitti anuñ orman içinde
Çalur pes ħār u ħas nādān içinde

Anuñ eṭrāfi memlŭ mār ilen mŭr
Ki zīrā ehl-i dilden oldu ol dŭr

2051a hevā-yı: hevāyı ŧ.
2053a seyr-i: seyri R, ŧ / niçe: nice B, R.
2053b niçe: nice B, R.
2054a bu idi: buydı B.
2056a irişŭr: irüşŭr R.
2057b çigner: çignin M; çiyner B.
2059a eṭrāfi: eṭrāf B / mār ilen: mārılan B.

M 68a 2060 Bulardan çekdi ol bī-ḥad şedā'id
B 68a Nevā'ib her ne varsa añā °ā'id

Ḳarīn olsa kişi bed-ḥūya bir dem
İrer anuñ dilinden niçe verhem

Ne yire vardısa ḥālī degül ğam
Anuñ gözine ṭar oldı bu °ālem

Ḥuzūr-ı ḳalb ola vüs°at bulur dil
Elem irse olur pes ḥālī müşkil

Gezer ḳurtılmaḳ içün bu belādan
Ḥalāş olmadı ol hergiz hevādan

2065 Gehī vādī gehī ṭaḡ gāhī şaḥrā
Ḳarārı yoḳ gezer ol mest ü şeydā

Tefekkür eyledi āḥir bu ḥālī
Ne yirden geldi vü ḳanda me'āli

Nedür maḳşūd-ı aşlī bu cihāndan
Yāḥūd ḥāşıl nedür bu cism ü cāndan

Ş 60b Cihānuñ ḥālını fikr itdi muḥkem
Feraḥ yoḳdur anuñ ehline bir dem

2060b nevā'ib: nevāhib R.
2061b niçe: nice B, R.
2063a ḥuzūr-ı: ḥuzūrı B, R, Ş.
2063b irse: olsa M / ḥālī: ḥāl B.
2064a ḳurtılmaḳ: ḳurtulmaḳ R.
2064b hergiz: - R.
2065a gāhī: gāh u R; gāh Ş.
2067b yāḥūd: yaḥūd M, B, Ş.

Görür halkı kamusı pür-gam olmuş
Anuñ biñ yıl huzurı bir dem olmuş

2070 Fenāsın añladı işbu cihānuñ
Tedārük itdi hāl-in cism ü cānuñ

Didi kendüye kesb it hāl-i bākī
Ki artur her nefesde iştiyākı

R 97a Muqarrer bildi çün dehrüñ fenāsın
Kebūdī ihtiyār itdi libāsın

Giyüp mātem tonın terk itdi her hāl
Küdūrāt-ı hevādan şāf ola bāl

M 68b Olupdur hādişāt-ı dehre mazrüb
Beden hep gök gök olup oldı maqlüb

2075 Girüp orman içine kıldı ʿuzlet
Çamu aşhābdan ol itdi nefret

B 68b Diler hālī ola ez-fikr-i ağıyār
Ola ez-zümre-i ebrār u ağıyār

Velī aşhāb anı terk itmediler
Çoyup bir ğayrı yire gitmediler

2073a giyüp: geyüp R.

2073b küdürāt-ı: küdürātı R, Ş.

2074a hādişāt-ı: hādişātı B, R, Ş.

2074b maqlüb: mağlüb R, Ş.

2075b itdi: itdi çü Ş.

2076b ez-zümre-i: ez-zümreyi B, R, Ş / ağıyār: ihtiyār R.

Kiřinũn olmaya bir vaşfı zā'il
Eyü yatlu ne cem^c itdiyse ĥāřıl

Bulardan bĩ-ĥuzũr oldu o ġāyet
Ki bulmaz ehl-i dil ide Őikāyet

2080 Tedārũk ideler bunlar zevālin
Aña taqrĩr ide hep vaşf-ı ĥālin

Biraz çekdi bu ĥālet üzre ālām
İşit kim n'olısar āĥir serencām

Kişiye olıcaĥ luşf-ı İlāhĩ
Gedāya gönderũr bir pādiřāhı

Hidāyet itmege olsa irādet
İder bir ^cabd-i maĥřũřa iřāret

Delil olur gelũp rāh-ı Ĥudāya
Sũrer anı řarĩĥ-i Muřtafāya

2085 Meger kim var idi bir řaĥř-ı kāmil
Ķamu eřyāya olmış ^cilmi řāmil

ř 61a İçi vũ şaşı ^cilm ilen mũzeyyen
Yanında ĥikmet-i eřyā mũbeyyen

2078a olmaya: olma R / vaşfı: vaşf B.
2080a zevālin: revānın M.
2081a çekdi: geçdi M.
2082a luşf-ı: luşfı R.
2082b gönderũr: göndürür ř.
2083b ^cabd-i: - R; ^cabdi ř.
2084a rāh-ı: rāhı R, ř / řarĩĥ-ı: řarĩĥı R, ř.
2085a kim:- R.
2085b ^cilmi: ^cilm B.
2086b ĥikmet-i: ĥikmeti B, R, ř.

Teferrüc itmege meyl itdi albi
Bula her Şeyde ol iŐbāt ü selbi

M 69a ıkup seyr eyledi ol ba^czı e^trāf
Olup evŐāf-ı Hāı dilde vaŐŐāf

Duĥūl itmiŐ id i faŐlı rabī^cuñ
Zuhūr itmiŐdi āŐārı bedī^cuñ

2090 Nüzūl itmiŐdi pes eŐyāya raĥmet
Ĥayātuñ ĥānına oymıŐdı millet

Ki aĝ u aş olmiŐdı besā^tīn
Ki her kūŐe riyāz u pūr-reyāĥīn

TemāŐā eyledi Şun^c-ı İlāĥī
ılur her Őey'i tevĥīdūñ güvāĥı

B 69a Görür her Şeyde ol Allāĥı evvel
Kelāmum Şanma zāĥir bel mü'evvel

Ki her zerre ılur Allāĥı tevĥīd
Gehī teŐbīĥ ĥāli gāĥī tecrīd

2095 İder eŐyāya ^cibretlen nazarlar
Virür her biri vaĥdetden ĥaberler

2087b iŐbāt ü: iŐbāt B.
2088a ba^czı: ba^cz B, Ő.
2088b evŐāf-ı: evŐāfı R.
2089 - B.
2090a nüzūl: duĥūl B / itmiŐdi: itmiŐ idi B.
2091b riyāz u: riyāz B.
2092a Şun^c-ı: Şun^cı B, R, Ő.
2093a Şeyde: Şey'i R / Allāĥı: İlāĥı B.
2095a ^cibretlen: ^cibret ilen R.
2095b biri: birü R.

anı bir alb-i h zır fehm ide s z
Diseň ba zına bamaz d nd r r y z

R 97b Bu ab rı ider tad k dilden
Geh  ad itdi gie  b u gilden

Aňa kim irmiŐ ola fazl-ı tevfi
Bu ab rı işitse ide tad k

Bu h letde y r rken Ő yle Őeyd 
Dim gına irer bir b y-ı z b 

2100 MeŐamm-ı r h  ol ıldı mu atar
Şanursın kim cih n oldu mu anber

Baar er fa c mle h r u hasdur
Didi y  Rab bu bir  ucbe sesd r

M 69b Ne yirden h Őıl oldu işbu h let
Dim g-ı c na  Ő r-ı sa adet

Tecess s ıldı v  itdi tefekk r
atında buldı bir c nib taarr r

Ő 61b Tevecc h itdi v  ol semte gitdi
Yolu  hir anuň ormana yitdi

2096b d nd r r: d nder r R, Ő.

2098a fazl-ı: fazl u Ő.

2099a h letde: h letden R.

2100a r h : r h B, R.

2100b Şanursın: Şanur R.

2101b Rab: Rabb  M, Ő / sesd r: sırdur B.

2102a yirden: yerden R / işbu: uşbu R.

2102b dim g-ı: dim g  B, R, Ő /  Ő r-ı:  Ő rı B, R, Ő.

2103a itdi: bir dem B, R, Ő.

2104b  hir anuň: anuň  hir R.

2105 Yaqın varduqça oldı bŷyı gālib
Didi maqlŷba irer bunda t̄alib

İriřŷr cāna bŷy-ı āřināyī
Gidŷp zŷlmet gelŷr pes rŷřināyī

Var ise bundadur maqlŷb olan bŷy
Zihī Qādir ki h̄alk itmiş °aceb hŷy

Varuraq cŷnki irişdi kenāra
Mecāli qalmanı bir dem qarāra

B 69b Velī rāhında var gŷrdi şu°ŷbet
İrilmez ger cekiłmezse °uqŷbet

2110 Turup qaşd itdi ormana duhŷli
Ola kim irişe maqlŷba yolu

Duhŷl itdi vŷ bir miqdār gitdi
Yolu āh̄ir benefşe irdi yitdi

Çeker ol h̄ār u h̄asdan bunca zaşmet
Velī maqşşuda irdi oldı raşmet

Ki her °usruñ řoñında yŷsri vardur
şaşın mālŷñ ki ribhŷñ hŷsri vardur

Benefşi gŷrdi ol orman içinde
°Aceb cekiłmiř belā devrān içinde

2105a varduqça: vardıqça R / bŷyı: bŷy B.

2106a bŷy-ı: bŷyı R, ř.

2110a turup: durup B, R.

2111a itdi vŷ: itdŷkde M.

2113b hŷsri: h̄ayr B.

- 2115 Ferāgat eyleyüp geçmiş cihāndan
Ṭabanca yimiş ol dest-i zamāndan
- M 70a Ḳabāsın ihtiyār itmiş kebūdī
Geçüp bir kūşede kılmış ḳu^cūdī
- Nedāmet eylemiş bir ḥāl-i sābıḳ
Velākin bulmamış yār-ı muvāfıḳ
- Anuñ eṭrāfı ḥār u ḥasla memlū
Muşāḥib aña nādān kendü ḥoş-bū
- Teraḥḥum itdi ḥālın çünki gördi
Biraz aḥvālını fikr itdi ṭurdı
- 2120 Didi ḥālın bunuñ bilmek gerekdür
Gözinüñ yaşını silmek gerekdür
- Varup yanına ḥoş virdi selāmı
Diler kim fetḥ ide aña kelāmı
- R 98a Yapışdı aña vü sürdi gözine
Ş 62a Başın ḳalduruban baḳmaz yüzine
- Mu^cānıḳ oldı irdi būyı cāna
Mu^caṭṭar oldı şan girdi cināna
- Didi ḥālün nedür ğurbetde iy yār
Ki eṭrāfuñ ḳamu memlū durur ḥār

2115b yimiş: yemiş R / dest-i: desti R, Ş.

2117b yār-ı: yarı R, Ş.

2118b kendü: kendi M, B, Ş.

2122a sürdi: vurdı M.

2123a būyı: büy B.

B 70a 2125 °Aceb itmiş saña bendi zamāne
Elüñ alup seni atmış yabana

Ehî kendüñ mi itdüñ ihtiyârı
Yâhūd sevķ-i İlāhî ıztırârı

Getürdi seni bunda kıldı maḥzün
°Aceb kılmış cihān fettānı meftün

Ki kıalmışsın bugün nādān içinde
Ki şan kāmīl yatur zindān içinde

Ne hoş ğadr eylemiş bu çarḥ-ı mekkār
Ki aĝyârı saña kılmış durur yār

M 70b 2130 Niçün kıadrüñi bilmezsin ehî sen
Dilerseñ ger delīl olam saña ben

Kıomışdur kıābiliyyet sende ol Hāķ
Anı zāyi° idüp gel olma aḥmaķ

Ḥalāş idem seni nā-cins içinden
Ki geldüm ben saña uş ins içinden

Uyarsañ baña irer çok fevā'id
Ki şimden şoñra görmezsin şedā'id

Enīs olsañ eger insāna bir dem
Celīs olduñ muķarrer yāra her dem

2126a kendüñ mi: kendü kim R / sevķ-i: sevķi B, R, Ş.

2127a seni: sini R, Ş.

2127b fettānı: fettān B.

2129a mekkār: ğaddār B.

2135 Kelīm olup ḫalīm olmağa sa^cy it
Ḥabīb olup raḫīm olmağa sa^cy it

Benefşe çün bu sözler itdi te'sīr
Açup ağızını ḫālin itdi taqrīr

Ḳamu ḫālin aña itdi ḫikāyet
Ki dehrüñ ḫādīsātından şikāyet

Benefşüñ ḫāli virdi buña ḫayret
Biri birine bunlar itdi ülfet

Didi çok görmişem ben tatlu acı
Baña uy kim kılam saña ^cilācı

Ş 62b 2140 Didi ben tābi^c oldum her ne fermān
Gelürse luḫ idüp kıl baña iḫsān

B 70b Yapışdum dāmenüñe cān u dilden
Ḳabül itdüm ne gelse ḫār u gülden

Didi bir ravza vardır bu cihānda
Anı cāhil olan ister yabanda

Aña her kim kılor yārā duḫūli
Ḳamu maḫşūda ol bulur vuşūli

2136a benefşe: benefşeye Ş / çün: - Ş.

2136b ağızını: ağızın R.

2137a ḫālin: aḫvālin M.

2138a ḫāli: ḫāl B.

2138b itdi: buldı B, R, Ş.

2139b kılam saña: saña kılam B.

2140b iḫsān: dermān B, R, Ş.

2141a yapışdum: yapuşdum R.

2141b ḫār u gülden: ḫār u gilden M; ḫār gönülden B; ḫārı gülden Ş.

2143b ol bulur: bulur ol M, B.

- M 71a Şedâ'idden durur ol cāy hālī
Anuñ ehli ebed görmez melāli
- 2145 Aña kim dāhīl olsa sehl olur hāl
Duḥūl itmez aña bir ferd-i cūhhāl
- R 98b Emīn olur aña her kim girürse
Meşā'ibden ne şey aña gelürse
- Ḥalāş olur kamu ḥavf itdüginden
Su'al olmaz ne idüp n'itdüginden
- Bu °ālem içre oldur cāy-ı me'men
Gel imdi eyle sen de anı mesken
- Aña girmez meger kim qalb-i şāfī
Nebātātı anuñ emrāza şāfī
- 2150 Şafā kesb eyleyüp def° eyle emrāz
Cevāhir ḥāşıl it redd eyle a°rāz
- Qamu merzāya vardur anda dermān
Velī ba°zına cennet ba°za zindān
- Virür ol pāk olan qalbe leṭāfet
Marīz olan dile irer qasāvet
- Olan perhīz ehli buldı şıḥḥat
O kim perhīz yoḡdur çekdi miḥnet

2144a cāy: cāyı M, R, Ş.
2145a kim: - R / dāhīl olsa: ehl olursa B, R, Ş.
2146a girürse: girirse R.
2148a cāy-ı: cāyı R.
2152a virür: irer M.

Didi kim geçmişem iki cihāndan
Eger dirseñ geem bu cism ü cāndan

2155 Kerem it baña yārā dest-gīr ol
Nire varsañ senüñlen varuram yol

Yapışdum dāmenüñe kıлма reddi
Қабül eyle қаpuñda işbu ʿabdi

B 71a Bunuñlan ʿahd ü қavli muħkem itdi
İkisi bu aradan тұrdı gitdi

M 71b Temāşā iderek eṭrāfi bunlar
Ş 63a Ki giymiş her birisi dürlü ṭonlar

Yaқīn oldı vuşūl ide o cāya
Şanasın kim şuʿūd eyler semāya

2160 Alup geldi benefşi bāğa ol kes
Қalur orman içinde ҳār ilen ҳas

Ayırdı anı ol nādān içinden
Ҳalāş itdi anı zindān içinden

Bulardan oldı ҳālī buldı һiffet
Virür bil şoҳbet-i nā-cins şıқlet

2154a geçmişem: geçmiş R.
2155b senüñlen: senüñle R.
2156b ʿabdi: ʿahdi B.
2158b giymiş: geymiş M, R, Ş.
2160b ҳār ilen: ҳārlan B.
2162b şoҳbet-i: şoҳbeti M, B, R, Ş.

Muḥālif şahş ile cem^c olsa ādem
Gözine ıar olur anuñ dü-^cālem

Muvāfıq yār ilen ger kılsa şoḥbet
Gider ālām ü irer ıalbe vüs^cat

2165 Liyākat buldı ḥıffetlen duḥūle
Girürsin sen daḥı gitseñ bu yola

Qoyar bu ravzaya ol çün benefşı
Temāşā itdüre tā dürlü naqşı

Gözin açdı görür bir bāğ-ı ^cālī
Ki nādān şoḥbetinden oldu ḥālī

Çü anda yoq durur nā-cins ü mūzī
Me^cānī çoq durur fehm it rumūzı

Açıldı ıalbi ḥamd itdi Ḥudāya
Marīz olmış iken irdi devāya

R 99a 2170 Aña gösterdiler bir kūşe anda
Didiler sākın olğıl sen de bunda

Geçüp ol kūşede kıldı ıarārı
Temāşā itdi şun^c-ı Kirdigārı

M 72a

2163a şahş ile: şahşla B, Ş.

2164b ālām ü: ālām B, R.

2165b girürsin: gidersin B.

2168a çü: çün M.

2169a ıalbi: ıalb R.

2171b şun^c-ı: şun^cı B, R, Ş.

Gelür hayret aña her bir nazardan
Virür her şey haber ol bî-haberden

B 71b Açıldı bunda aña niçe ebvâb
Hidâyet eyleyüp ol Rabb-i erbâb

Göñül bâğı olur çün gülşen-i râz
Kılur evrâkıını eṭrâfa pervâz

2175 Varaqlar sūr olup hıfz itdi rāzı
Çü mü'min qalbini biş vaqt namāzı

Ş 63b Düşer üstine meclisden mehâbet
Ḥacâlet irişür aña tamâmet

Var idi anda gerçi bûy-ı zîbâ
Velâkin gördi bunda daḥı ra^cnâ

Görür aḥvâl-i bî-ḥadd ol ^cacebden
Utandı boynını egdi edebden

Dimişlerdür edeb qurba sebebdür
Taşavvuf küllîsi cānâ edebdür

2180 Olur sâlik olan ehl-i ḥaḳîḳat
Ri^câyet itse âdâb-ı ṭarîḳat

2172b virür her şey: virürler hep M.

2173a niçe: nice B, R.

2173b Rabb-i: Rabb ü R.

2174a gülşen-i: gülşeni B, R, Ş.

2175b biş: beş R.

2178a aḥvâl-i: aḥvâli B, R, Ş.

2179b küllîsi: küllüsi Ş.

2180a ehl-i: - R; ehli B, Ş.

2180b âdâb-ı: âdâbı B, R, Ş.

Görür dil hānesi hālī halelden
Teveccüh itdi Hāḡḡa cān u dilden

Sülük itdi tekāzā eyledi şān
Mu^cārız oldu aña nefis ü şeyḡān

Şu dem Fir^cavn-ı nefis oldu muḡābil
^cAşāsın ejdehā itdi o kāmīl

Ne varsa bel^c idüp ol cünd-i aḡyār
Gidüp küllen ḡicābı gördi dīdār

2185 Yanında ḡalmanı bir kes muḡālīf
Muḡarrebler gelüp olur mu'ālīf

M 72b ḡuyūdı redd idüp buldı tecerrüd
Gelüp vaḡdet aña gitdi ta^caddüd

Gözükmez ḡayr-ı Hāḡ bir dem gözine
İnanmaz nā-ehil anuñ sözine

Sözi taşdıḡ ider erbāb-ı tecrīd
ḡıllur inkār-ı Hāḡḡ aşḡāb-ı taḡlīd

B 72a Olar kim kesb ider tevḡīd-i ḡāşı
Bulur taḡlīd ḡaydından ḡalāşı

2190 Benefşüñ bil murādı oldu ḡāşıl
Ba^cīd olmışdı oldu yine vāşıl

2181b itdi Hāḡḡa: Hāḡḡa itdi B, R, Ş.

2182b nefis ü: nefis B.

2183a Fir^cavn-ı: Fir^cavn ü R, Ş.

Hicābı ref^c olup olmuşdı maḥcūb
Tecellā eyledi ol demde maḥbūb

Şühūd itdi vücūd irdi fenāya
Tolar envār-ı Haqq arz u semāya

Gidüp bāṭıl gelüp Haq zāhir oldu
Tolup Haqdan sivādan ṭāhir oldu

- Ş 64a Bu ḥāle kāl ile olmadı tafşīl
Gel iy sālīk dūrüş it zevki tekml
- R 99b 2195 Muşāhib olsa her kes aḥz ider bŷy
Ki ḥāşıl eyledi ol bir ^caceb ḥŷy
- İdŷp sa^cyi ^caceb keşf itdi her sır
Olur ḥoş bŷy her kim olsa hem-sır
- Sarāy-ı sırra server oldu iy yār
Olar kim sālīk oldu rāh-ı ebrār
- Bu deñlü bes durur erbāb-ı zevke
Mü'eşşirdür sözüml aşḥāb-ı şevke
- Eger zevki eger şevki var ise
Girür meydāna anlar kim er ise

2191a olup: olur M, R, Ş.
2193a zāhir oldu: oldu zāhir B.
2193b ṭāhir: zāhir R.
2194a kāl ile: kālile B, Ş.
2194b it zevki: it zevk B; zevk it Ş.
2195a kes: kez R.
2196a sa^cyi: sa^cy R, Ş.
2196b olur: ol R.
2197a sarāy-ı: sarāyı R.
2198a erbāb-ı: erbāb u R.
2199b girür: girer R.

M 73a 2200 Benefş irdi bugün bāğ-ı vişāle
Er oldur almanı yarınki āle

Cihān geri eī pūr-derd ü amdur
Kime tiryāk-i ekber kime semdūr

KELİMĀT-I İLĀHİYYE *

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

Bu cihānda bilmeyen sırr-ı Hūdā ^cömri hebā
Tīğ-ı fūrat a^c idüp bulmanı āf ü rā ü bā

Tārik ol gel zāhidā hūr u uşūr-ı cenneti
Sebt-i vuşlat eyle ola zātı cīm ü nūn u tā

B 72b *Semme vechu'llāh* fehm it gel berü iy mütteı **
Hāşılın bunca belānuñ ılma ^cayn ü bā ü şā

2205 Hākim-i ^cişa ul olan kimse görmez zerre am
Hāa malūt olmaz eyler ^caks-i rā ü zāl ü hā

Hilat-i rüz-ı ezelde her kime irdi şeqā
Ramete olmaz sebep bil himmet-i şīn yā ü hā

2200a benefş: benefşe R / bāğ-ı: bāğı R, Ş.

2200b yarınki: yarınuñ R.

2201a eī: - R / derd ü: derd B.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

2202a sırr-ı: sırrı B, R, Ş.

2202b tīğ-ı: tīğ u R / āf ü rā ü bā: āf rā bā B.

2203a hūr u: hūr B / uşūr-ı: uşūr u R, Ş.

2203b zātı: zāt B / cīm ü nūn u tā: cīm nūn tā B; cīm ü nūn tā R.

** “(Nereye dönerseniz) Allah’ın yüzü (zati) oradadır.” Bakara, 2/115.

2204b ^cayn ü bā ü şā: ^cayn bā şā B.

2205a hākim-i: hākimi B, R, Ş.

2205b ^caks-i rā ü zāl ü hā: ^caks-i rā zāl hā B; ^caks ü rā ü zāl ü hā R.

2206a hilat-i: hilati B, R, Ş.

2206b himmet-i: himmeti B, R, Ş / şīn yā ü hā: şīn yā hā B.

Rāḥat olma ṭālibā sa^cy eyle keşf ola rumūz
Zeyn ola ^cilm ile dil nūr ola şād u dāl ü rā

Zāhidā zāhirde ḳalma zāyi^c itme ^cömrüñi
Ṭālib ol esrār-ı Ḥaḳ keşf ola mīm ü ğayn ü zā

Ṭālibe lāzım degül çoḳluk riyāzāt ü ta^cab
Zālīm olma nefsüñe git yola vāv ü sīn ü ṭā

2210 Zāhire aldanma iy sālīk olanlar ḥazrete
Fevt-i furşat itme sözüñ şanma lām ü fā ü zā

Ş 64b Fāniye aldanmayup ifnā iderseñ māsivā
Her nefes vaşlın ider Ḥaḳ ^caks-i zād ü rā ü fā

Hem-dem olmaḳ kim dilerse yāri ile her nefes
Lā ile maḥv ide ğayrı bāḳī elf lāmeyn ü hā

M 73b *Lā ilāhe illā'llāh*ñ bulursañ sırrını *
Yāra vāşıl olasın bil ^caks-i kāf ü şīn ü lā

Yarına aldanmadı ^cĀrif olanlar yār için
Umaram ḳıldı hidāyet baña rā ü bā ü yā

2207a ola: eyle B.

2207b şād u dāl ü rā: şād dāl rā B; şād u dāl rā Ş.

2208b Ḥaḳ: Ḥaḳḳa B / mīm ü ğayn ü zā: mīm ğayn zā B; mīm ü ğayn zā Ş.

2209a degül: degil R / çoḳluk: çoḳluk R, Ş / riyāzāt ü: riyāzāt B.

2209b vāv ü sīn ü ṭā: vāv sīn ṭā B; vāv ü sīn ṭā R, Ş.

2210b fevt-i: fevḳ u R/ lām ü fā ü zā: lām fā za B.

2211b Ḥaḳ: Ḥaḳ saña M / ^caks-i: ^caks ü R, Ş / zād ü rā ü fā: zād rā fā B.

2212a yāri ile: yār ile B, R / her: bir Ş.

2212b lāmeyn ü: lāmeyn B; lāmeyni R.

*“Cennetin bedeli lā ilāhe illā'llāh(Allah'tan başka ilah yoktur)tır.” Abdülkadir Karahan, Kırk Hadis, s.19, 20.

2213a sırrını: sırrımı R.

2213b ^caks-i: ^caks ü R, Ş / kāf ü şīn ü lā: kāf şīn lā B, Ş; kāf şīn lā R.

2214a aldanmadı: aldanmaya M / yār için: yār için B.

2214b rā ü bā ü yā: rā ü bā yā M, B.

MAṬLA^c *

Fe^cülün / Fe^cülün / Fe^cülün / Fe^cül

2215 Gel iy hüsne vü isme mağrūr olan
Yāhūd hāle vü māle mesrūr olan

Bulardan vefā bulmadı hīç ehad
Ki ^cākıl ider kesb-i hāl-i ebed

Dilerseñ cihānda sa^cadet yolın
Geçüp cümleden tut ferāgat yolın

R 100a Nażar itme mādūnuña her zamān
Ehālī efāzıl toludur cihān

B 73a Dilerseñ eger fetḥ ola ma^crifet
Özüñe nażar itme şeytān-şifat

2220 Nażar eyle mā-fevkuña geh gehī
Ki çok senden artuğ ğanī vü seḥī

Eger nisbet itseñ bulara özüñ
Bulursın tehī kendüzüñ kes sözüñ

Özüñden gider benligüñ vaşfını
Kemāle irişdür fenā hüsniñi

* - B (Bir satırlık boşluk var).

2215b yāhūd: yaḥūd M, B.

2216b kesb-i hāl-i: kesbi hāl-i B, R, Ş.

2220a geh: gāh B.

2222a benligüñ: benlügüñ R.

Ki bākī olan māle hāle dūrüş
Hasāret irişmez kemāle iriş

Eger ism ü resmi kılsañ mañıv
Gidüp sekri ğayrı gelür pes şağıv

2225 Bilüp *küntü kenzün* o dem sırrını *
Bulursın çü meknün olan dürrini

M 74a O kim māl ü mülke kıılır i^ctimād
Hasāret irer māle yāhūd kesād

Hužūrı mü'ebbed sürürı müdām
Eger hāl ola qalb dārü's-selām

Ş 65a Ğurūrı olan dil mükedder durur
Şoñında hacālet muqarrer durur

Naşihat saña hāl-i nerges yeter
Ne bāğa irişdi yabanda biter

ĀMEDEN-İ NERGİS **

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

2230 Diñle imdi cān u dilden bu sözi
Ola kim meftüh ola qalbün gözi

2223b iriş: dūrüş M.

2224b sekri: sekr B.

* “Ben bilinmeyen bir hazine idim, bilinmeyi diledim, birtakım insanları yarattım, onlara kendimi bildirdim, onlar da beni bildiler.” Keşfü'l-Hafā, C.2, s.362.

2227b qalb: qalb ü R.

** Āmeden-i Nerges M, R; - B (Bir satırlık boşluk var).

2230a cān u: cān B.

Nergisün hālinden aḥz itseñ sebaḳ
°Ucbı terk idüp bulasın ḳurb-ı Hāḳ

Evliyānuñ şānı kesb-i hāldür
Ġayrı sözler ḳurı ḳıl ü ḳāldür

Ḳıṣṣadan maḳşūd olan pes ḥıṣṣedür
Ger naḳar ḳılsañ cihān pür-ḡuşşadur

B 73b Ġuşşayı ref° eyleyüp ol ḥıṣṣedār
Her kişi çün bu cihānda ḥıṣṣe var

2235 Ḥıṣṣesinden ḡayrı aḥz itmez kesī
Şübhe varsa diñle hāl-i nergisi

Bitdi nergis arz-ı yābıde °aceb
Bī-aşıldur idiser sū-i edeb

Terbiyet itdi hevā-yı serd anı
Şuyı māliḥ şānı pes oldı denī

Terbiyetde daḥl ider āb u hevā
Ba°zına olur devā ba°zına dā

2231a nergisün: nergesün M.
2231b °ucbı: °ucb B, R.
2232a kesb-i: kesbi B, R, Ş.
2232b ḡayrı: ḡayr B / ḳurı: ḳuru B, R, Ş.
2234b ḥıṣṣe var: ḡuşşadār R.
2235b hāl-i: hāli R, Ş / nergisi: nergesi M, R.
2236a nergis: nerges M, R, Ş.
2236b sū-i: sūyı B, R, Ş.
2237a hevā-yı: hevāyı R, Ş.
2237b şuyı: sūy-ı B / şānı: şān B / denī: anı B.
2238a ider: idüp B.
2238b Ba°zına olur devā ba°zına dā: Ba°za olur dā ba°zıya olur devā M.

- M 74b Pes zühür itdi çü bir miqdār ol
Qıldı eṭrāfa nazar ol sağ u sol
- 2240 Tā göre her cānibin kim var durur
Qarşusunda bu tūran kimler durur
- Kendüye beñzer bularda var mı şey
Her kemāle anı maḗhar m'itdi Ḥay
- R 100b Gördi kim eṭrāfi memlūdur nebāt
Her biri bir yirde qılımışdur şebāt
- Qaddi ba^czuñ dūn ü ba^czuñ mürtefi^c
Müfteriḗdür ba^czı ba^czı müctemi^c
- Ba^czısı bir birilen şoḗbetdedür
Ba^czı ḥālī küşede ^cuzletdedür
- Ş 65b 2245 Dürlü reng ilen bular qılımış zühür
Kendüye ba^czı qarīb ü ba^czı dūr
- Hep temāşā eyledi yakın ırak
Şanki mülk oldı aña Rūm u ^cIrāk
- Gözine ednā görindiler bular
Pes gurūr ilen anuñ qalbi tolar

2239b sağ u: sağ B.
2240b tūran: duran B.
2242a eṭrāfi: eṭrāf B.
2242b yirde: yerde R.
2243a qaddi: qad B / dūn ü: dūn M, B, R.
2244a bir birilen: bir birlen B, Ş.
2244b ba^czı: ba^cz B.
2245b qarīb ü: qarīb B, R / ba^czı: ba^cz B.
2246b mülk: milk M, B / Rūm u: Rūm B.
2247a görindiler: göründüler R, Ş.

İltifāt itdi bular rengine çok
Kendü levni gibi hîç bir levn yok

Ġālīb oldı kendüye °ucb u ġurūr
Didi şankim zulmet içre kaldı nūr

B 74a 2250 Yāhū nādān içre bir şāhib-kemāl
Yāhū Sūdān içre bir Yūsuf-cemāl

Bunlaruñ hālī қоқудan her biri
Benden artuқ kim bularuñ serveri

Her nebātātī ki eṡrāfında var
Cümlesin ol yanına da°vet ider

M 75a Cem° olup bunlar daḡı eṡrāfına
Pes қulaқ ṡutdı қамusı lāfına

Didi her kim geldi buldı қurbeti
Fetḡ idem ben aña bāb-ı ḡikmeti

2255 Başına giydi o bir altunlu tāc
Dir ki virsünler baña cümle ḡarāc

Ḥākim oldum cümleye ḡükm eylerem
Şanmañuz bu sözi maḡfī söylerem

2248b kendü: kendi Ş.
2249a °ucb u: °ucb B.
2250b Yūsuf-cemāl: şāhib-cemāl M.
2253b ṡutdı: dutdı R, Ş.
2254b bāb-ı: bābı R.
2255a giydi: geydi M, R, Ş.

Ḥaḵ Te^cālā virdi baña devleti
Baña niçün bunlar itmez ^cizzeti

Yoḵ bularda bende olan reng ü bũ
Cümlesinden olmışam ben nāik-ḥũ

Pes niçün bunlar baña olmaz muḥī^c
Her cihetden olmışam ḵadri refī^c

2260 Gelsün alsun her biri benden ḵoḵu
Cāmi^cam her ḥībi hem ḵassām-ı bũ

Ḷabz u baḥ u her taḥarruf bendedür
Ḥalk-ı ^cālem baña cümle bendedür

Hīç sizũñ eḥrāfiñuzda bir kiḥi
Bencileyin var mı bitmiş her iḥi

Ş 66a Kim Ḥudā itmiş aña iḥsānı tām
Bende-i ḥāḥ oldu bilmezler ^cavām

Tācı zībā rengi gökçek bũyü ḥoḥ
Hīç biriñüz oldu mı diñ baña ḥuḥ

2265 Bunca ḥālet kim görürsüz bende var
Pes yine bir kũḥe ḵıldum iḥtiyār

2257b niçün bunlar: bunlar niçün R.

2258a reng ü: reng B.

2260b ḥībi: ḥīb B / ḵassām-ı: ḵassām u R.

2261a baḥ u: baḥ B, R / taḥarruf bendedür: taḥarruf bende var B.

2262a eḥrāfiñuzda: eḥrāfuñuzda R.

2263a aña: baña B / iḥsānı: iḥsān-ı B, R, Ş.

2263b bende-i: bendeyi B, R / oldu: itdi M, B, Ş.

2264a tācı: tāc B / rengi: reng B / bũyü: bũy B, Ş.

2264b oldu: oldu M, R.

B 74b Didiler bunlar dađı iy hoş-đū
Đanda olur sencileyin reng ü bū

M 75b Görmedük işitmedük mişlüñ şehā

R 101a Yalıñuz başuñda tācuñ bī-bahā

Senden ađz eyler řamumuz đūy-ı řīb
Sen gül-i ra^cnāya olduğ ^candelīb

Her ne da^cvā eyleseñ girçek durur
Her sözinde er olan irkek durur

2270 Tābi^c olduğ emrüñe fermān senüñ
Cürmümüz ^cafv eyleseñ ihsān senüñ

Çün bular taşdıķ iderler her sözün
Bađladı ^cucb u đurūr iki gözün

Cem^c olup yoldan çıkardılar anı
Efķar oldur şandılar anı đanī

Fi'l-ħaķīķa müflis ü bī-çāredür
Yolda şanur kendüyi āvāredür

Virdiler aşđābı aña çok đurūr
Cümlesi Ĥađdan bularuñ oldu dūr

2266b reng ü: reng B.
2268b gül-i: güli B, R, ř.
2269a girçek durur: gerçek durur R.
2269b irkek durur: erkek durur R.
2270a fermān: dermān M.
2271b ^cucb u: ^cucb B.
2273a müflis ü: müflis B.
2274a aşđābı aña: aña aşđābı R.

2275 Çün çıķup seyr itmediler bir yaña
Şandılar kim münhaşırdur ғib aña

Pes ne bilsünler bular aһvāl-i ғib
Ehl-i  ışķ olan bilür ғadr-i ғabīb

Evvelā bunlarda yoķdur ғib-i ғoş
Şāniyen olmadılar ғoş-būya tuş

Her kişi bir nesneye ehl olmadı
Pes anuñ ғadrin vü farķın bilmedi

Ѓilķatinde bunlaruñ yoķdur bu ғāl
Tā ki taşşil ideler bir ғoş kemāl

2280 Pes ne vech ilen bilürler nīk ü bed
Қaldı bunlar işbu ғāl üzre ebed

M 76a Қudret-i Mevlā  aceb ғikmet durur

Ş 66b Ѓilķat-i eşyā tolu  ibret durur

B 75a Қābiliyyet her birinde bir degül
Kimde bitdi ғār u ғas kim yirde gül

Çünki bunlar bitdiler bir yirde hep
Müttefikdür ger esā'et ger edeb

2276b ғadr-i: ғadri M, B, R, Ş.

2277a ғib-i: ғib ü R.

2281a ғudret-i: ғudreti B, R, Ş.

2281b ғilķat-i: ғilķati B, R, Ş /  ibret durur: ғikmet durur M.

2282b ғar u: ғār B.

2283a yirde: yerde R.

Ol sebebden anı taşdıķ itdiler

Muķtezā-yı şānı taķķıķ itdiler

2285 Ol da aldandı bularuñ ķavline
Anuñ iķün cem^c ider hep ķavline

Cümlenüñ āb u hevāsı bir durur
Fi^cl-i vāķid cümleden zāhir durur

Ger nażar ķılsañ cihān pürdür ^ciber
Zerre zerre her biri virür ķaber

Bulmadı ma^clüm u maķdür intihā
^cĀrif oldur Rabbin itdi müntehā

Olmasa ger ittifaķ-ı meşrebi
Bir yire cem^c olmaz idi her biri

2290 Hāķ Te^cālā halk idüp ba^czı melek
Didi ehlin ehle sevķ itmek gerek

Hızmete ķā'im bular leyl ü nehār
Cem^c ider eşķāşı seyr idüp diyār

Çünki bunlar şānı oldı müttefiķ
Cem^c olurlar olmış iken müfteriķ

2284b şānı: şān B.

2285b anuñ iķün: anuñçün R.

2286b fi^cl-i: ni^cl-i Ş.

2287a cihān: cihāna R.

2288a ma^clüm u: ma^clüm-ı M.

2289a ittifaķ-ı: ittifaķı B, R, Ş.

2290a idüp: ider B.

2291a hizmete: hıdmete B, Ş.

2291b ider: idüp M, B, Ş.

- R 101b Cümlesi hālī bularuñ ez-kemāl
Virdiler aña gurūr ilen zevāl
- İşbu hāl üzre bular hizmetdedür
Gice gündüz aña hep izzetdedür
- M 76b 2295 Ol dağı oldı azīz ü muhterem
Görmek ilen def ider her biri gam
- Gāhī qalbine gelür baʿzı zamān
Cāʿiz ola bundan aʿlā bir mekān
- Olmaya mesmūcumuz olup baʿīd
Anuñ ehli ola bunlardan saʿīd
- B 75b Līk yine gālib olur iʿtibār
Unıdur ol hāleti bī-ihtiyār
- Ş 67a Baʿzı āyende revende görse ger
Şorar eṭrāf-ı cihāndan ol haber
- 2300 Buncılayın var mıdur cāy-ı şerīf
Bencileyin var mıdur şahş-ı laṭīf
- Her ki gelse yanuma būy aḥz ider
Ger muşāhib olsa hoş hūy aḥz ider

2294a hizmetdedür: hizmetdedür B, Ş.

2298a yine: - R.

2298b unıdur: unudur B, R.

2299a baʿzı: baʿz B, Ş.

2299b eṭrāf-ı: eṭrāfı B, R, Ş.

2300a cāy-ı: cāyı R, Ş.

2300b bencileyin: ancılayın M / şahş-ı: şahşı B.

Buncılayın var mıdur aşhāb-ı pāk
Hizmetümde her birisi oldu hāk

Bencileyin var mıdur pür-ma^crifet
Ahsen-i ahlākı cāmi^c her şıfat *

Yāhū bunlar gibi aşhāb-ı ^cazīz
Her biri ehl-i edeb ehl-i temīz

2305 Kālbi hālī her birinūñ ez-ḥased
İnsilāḥ-ı rūḥ itmiş ez-cesed

Emrūme tābi^c bular kılmaz ḥilāf
Müttefikdür cümlesi yok ihtilāf

Her ne teklīf olsa eylerler kabūl
Rāh-ı Haḫda yok bular gibi ḥamūl

İşbu tavr üzre şorar ḥaylī zamān
İrişür bir şahş seyyāḥ-ı cihān

M 77a ^cĀlemi seyr eylemiş ol ser-te-ser
Her ne yirden şorsalar virür ḥaber

2310 Gördi bir yirde oturmuş nergisi
Cem^c idüp eṭrāfına ḥār u ḥası

2303b ahsen-i: ahseni B, R / ahlākı: ahlāk B.

* “Ben güzel huyları tamamlamak için gönderildim.” Seçme Hadisler, s.9,10

2304a aşhāb-ı: aşhābı B, R, Ş.

2304b ehl-i edeb: ehli edeb R, Ş / ehl-i temiz: ehli temiz B, R, Ş.

2305b insilāḥ-ı: insilāḥı B, R, Ş / ez-cesed: ez-ḥased Ş.

2308b şahş: şahşı Ş / seyyāḥ-ı: seyyāḥı B, R, Ş.

2309b yirden: yerden R.

2310a yirde: yerde R / nergisi: nergesi M, R.

Lāf ider bunlara pür olmuş sürür
Gözlerini bağlamış h^vāb-ı gurūr

Yanına vardı bunuñ seyr iderek
Ol daħı gördi bu şahşu giderek

Şordı kim kıandan gelüp kıanda gider
Yāħū maķşūdı nedür kim seyr ider

B 76a Didi maķşūd eyledüm çekdüm emek
Ĥilķat-i ĥalkı temāşā eylemek

2315 Görmişem eşĥāş-ı °ālem bī-ĥisāb
Kime dünyā cennet ü kime °azāb

Şordı aña bundan özge cāy-ı ĥoş
Seyr iderken ĥiç yoluñ oldı mı tuş

Ş 67b Sākit oldı virmedi aña cevāb
Şāniyen yine aña kıldı ĥiķāb

Ol daħı didi buña iy bü'l-heves
Bir °abeş yirdür bu ĥolu ĥār u ĥas

R 102a Bir niçe aħmaķ seni taħmīķ ider
°Āķıl oldur ĥālını taħķīķ ider

2320 °Āķıle bu yir degül zindāndur
Her ki aldandı buña nādāndur

2311b h^vāb-ı: ĥābı M, R, Ş.

2313b yāħu: yāħūd R.

2314b ĥilķat-i: ĥilķati B, R, Ş.

2315a eşĥāş-ı: eşĥāş u R.

2316a şordı: şor R.

2319a niçe: nice R.

İ^ctikāduñ bu ki cāyuñdur nefis
Menzilüñ hem dağı aşhāb-ı ḥasīs

Bir niçe nādān gelmiş yanuña
Añlamazsın zulm iderler cānuña

M 77b Soḥbetinden her nefes irer elem
Pes vücūdından bularuñ yig^cadem

Bunlaruñ taşdıķ u tekzībi nedür
Bunlaruñ tenfīr ü terġībi nedür

2325 Bunlar evvel bī-ḥaberdür ḥālden
Her birisi oldı ḳavm-i zālden

Görmek ilen irişür ḳalbe keder
Vāy aña olur muşāḥib bir nazār

Dūn-ı himmet olmadandır her kesī
Kim muşāḥib idinür ḥār u ḥası

Ehl ilen olan muşāḥib ehl olur
Ḳalsa nādān içre vaşfı cehl olur

Pes dimāġuña senüñ irmiş ḥalel
Şan^catuñ bī-fā'ide tūl-i emel

2321a cāyuñdur: cāyuñ var B, R, Ş.

2321b aşhāb-ı: aşhābuñ B, R, Ş.

2322a niçe: nice B, R.

2323b yig: yeg R.

2324a taşdıķ u: taşdıķ B; taşdıķı R.

2324b tenfīr ü: tenfīr B, R.

2325b ḳavm-i: ḳavmi B, R, Ş.

2326a irişür: irüşür R.

2328a ehl ilen: ehllen B / olan: olur B; -R.

2329b tūl-i: tūli B, R, Ş.

B 76b 2330 Saña lâzımdur taşîh itmek dimâğ
Bu yiri terk eyle seyr it ğayrı bâğ

Bu hevâdan çık hevâ-yı ğayra gir
Yoğ ise bārī ikâmet seyre gir

Zâhiren bunlar olupdur saña cār
Lîk bâtında bulardur mūr u mār

Zâhiren olmuş bular saña muhib
Lîk bâtında bulardur muntehib

Zâhiren bunlar sözüñ taşdîk ider
Lîk ma^cnâda seni taħmîk ider

Ş 68a 2335 Zâhiren bunlar saña olmuş muñ^c
Lîk ihlâküñde olmuşlar serî^c

^cAkluñı cem^c eyle ref^c it ğumkuñı
Kıl teccüs tül ü ^carz u ^cumkuñı

M 78a Gel bu ğavġâdan geçüp terk it diyār
Tā fesād-ı ħâlüñ ola aşikār

Pes tecerrüd kesb idüp bul ħurbeti
Vaħdeti ħâl eyle terk it keşreti

2330b ğayrı: ğayr B.
2331a hevâ-yı: hevâyı B, R, Ş.
2331b yoğ ise: yoğsa B.
2332a bunlar olupdur saña: saña bunlar olupdur R.
2335a bunlar saña olmuş: olmuş bular saña M.
2337b fesād-ı: fesadı B, R, Ş.
2338a bul: bil Ş.

Ger bulardan bulmaz iseñ infişāl
Menzilüñ sifl oldı bulmazsın kemāl

2340 *Esfel-i sâfilde* kaldı ehl-i kâl*
İrdiler fevka'l^culāya ehl-i hāl

Ķālını hāl eylediler vāşilün
Ħālını kâl eyleyendür fāşılün

Seyr ilen ma^clüm olur hāl-i dehir
Kime irdi luţf-ı Ħaķ kime ķahir

Ger temāşā eyleseñ hāl-i cihān
Zāhir olur saña çok şān-ı nihān

R 102b urmağ ilen irmedi er menzile
Sürmek ilen irdiler her menzile

2345 Bilmek isterseñ maķām u rütbetüñ
Seyr-i ^cālem itmek olsun himmetüñ

B 77a Ehl-i himmet ķāni^c olmaz degmege
Ehl-i miĦnet ögrenüpdür döğmege

Terk idüp işbu maķāmı gir yola
Senden a^clā i^ctiķād it her ķula

2339b sifl: siflī B.

*“Aşāğuların en aşāğısı.” Tîn, 95/5.

2340a esfel-i: esfeli R, Ş.

2341b eyleyendür: eyleyenler B.

2342a seyr ilen: seyrlen B, R / hāl-i: hāli B, R, Ş.

2342b luţf-ı: luţf u R.

2343a hāl-i: hāli B, R.

2343b şān-ı: şānı B, R, Ş.

Benligüñ şehrin harāb eyle tamām
Tā bedel ola aña dārü's-selām

Çıl tenezzül her kime olsañ refiķ
Tā ire bir bāğ-ı a^clāya ʔarīķ

2350 Dest-i kudret anı halk itmiş ulu
Kim irişürse aña key bahtlu

M 78b Kendüsi mümtāzdur ehlī ^caceb
Her birinüñ vaşfidur hüsni edeb

Vaşf olunmaz hāli anuñ kāl ile
Ehli anı zevķ iderler bal ile

Ş 68b Ger irişdürse yoluñ sevķ-i İlah
Pür-koḫū olmuş görürsin her giyāh

Kendüñi ol dem görürsin pür-kuşūr
Çanda kaldı bŷy-ı hoş yāḫūd gurūr

2355 Nergise te'sīr itdi bu kelām
Didi vāh kim ҡalmışam beyne'l-^cavām

Nādim oldı itdügi ef'āle hep
Didi kim çok eyledüm sŷ-i edeb

2348a benligüñ: benlŷgüñ R, Ş.

2350b key: gey Ş.

2351b vaşfidur: vaşfdur B / hüsni: hüsni B, R, Ş.

2352a olunmaz: olunmaz M, R / hāli: hāl B / kāl ile: kālile B.

2352b ehli: ehl B / bal ile: balla B.

2353a sevķ-i: sevķi B, R, Ş.

2355a nergise: nergese M, R, Ş.

2355b vāh: veh R, Ş.

2356b sŷ-i: sŷ'i B, R.

Gel delîl ol luṭf idüp ol bâğa sen
Ola kim rāhum iriſe ſağ esen

Pes recā oldur ola baña naſīb
Ben dağı zevk eyleyem bŷy-ı ḥabīb

Didi kim ben olmazam saña delîl
Cā'iz anda sen beni kılmak ḥacîl

2360 Bunca ḥālet sende kılmıſdur qarār
Zā'il olmağa gerek çok rŷzigār

Göricek anı teneffŷr idesin
Eski ḥālātuñ tezekkŷr idesin

B 77b Kırkaram kılmaga saña i°timād
°Ucbuñı terk eyledüñ mi ez-fu'ād

Bed ḥŷlardan çŷn pŷr olmıſdur dimāğ
Pes gözŷkmez gözlerüñe degme bâğ

Ol dağı itdi kaſem kıldı kabŷl
Her ne emr itseñ muṭf° emrŷñe kul

M 79a 2365 Kılmayam bir zerre emrŷñden ḥilāf
Rehber ol kim ḥāſıl idem kalb-i ſāf

°Ahd ŷ kavli ikisi berk itdiler
Terk idüp aſḥābı yola gitdiler

2358b bŷy-ı: bŷyı R, ſ.

2363a bed ḥŷlardan: bed koḥulardan B, R, ſ.

2365a emrŷñden: emrŷñde B, R, ſ.

2365b kalb-i: kalb ŷ R; kalbi ſ.

2366a °ahd ŷ: °ahd-i M, B / berkitdiler: perkitdiler R.

Geçdi ʿizzetden kabûl itdi taʿab
Tâ irişe aña dağı fazl-ı Rab

Kesreti terk eyledi vaḥdet için
Râzı oldu zillete ʿizzet için

R 103a Qaldılar aşḥâbı bunda ḥâ'irün
Tîh şahrâsı içinde sâ'irün

2370 Bilmediler qanda gitdi bunları
Çünkü ğâ'ib oldu dünđe yönleri

Ş 69a Birisi kaçd itmedi gitmek bile
Rü'yet-i Haq mümkün olmaz her dile

Didiler şanduk bunı biz pür-kemâl
Zâhirinden görünür şâhib-cemâl

Bizcileyin bu dağı ʿâciz imiş
Râhumuzda bel bizüm ḥâciz imiş

Pes degül idi bular şâdık refîk
Didiler *evvel refîk sümme 't-ṭarîk* *

2375 Kendülerde kabiliyyet yoğ idi
Zâhiren bunlar egerçi çoğ idi

Biñde bir olmaz muḥibbün şâdıkı
Çoq durur ʿâlemde şüret ʿaşıkı

2370b dünđe: döndi B, R, Ş / yönleri: bunları R, Ş.

2371b rü'yet-i: rü'yeti B, R, Ş.

2372b görünür: görünür R.

* "Önce arkadaş, sonra yol." anlamında Arapça bir ibaredir.

2375a yoğ idi: yoğdı B.

2375b çoğ idi: çoğdı B.

Gitdiler bu ikisi haylī zamān
Görinür bir aşr-ı a°lā nagehān

B 78 İrtifā°ı °arş-ı °ālādan yüce
Devlet anuñ seyr ider ucdan uca

M 79b Görmek ilen irişür albe fera
Girmek ilen zerre almaya tera

2380 Didi kim ol cāy-ı a°lā bu durur
Ehl-i Haa cümle me'vā bu durur

Her ki girdi gördi ol Mevlāsını
Geçdi terk idüp cihān avāsını

Oldılar tecrīd ilen aña arīb
Zāhir olup başladı bŷy-ı Haīb

Çünkü irişdi anuñ urbına rāh
Gördi her şey anda tevīde güvāh

Pes mehābetden aña hayret gelür
Līk °alın cem° ider ayret gelür

2385 Gördi etrafın müsevverdür °aceb
Didi kim vardur duūlinde ta°ab

Balamış ŷstād anda çok kemāl
Şanma sen kim irişür aña zevāl

2379a irişür: irüşür R.

2382a tecrīd ilen: tedrīclen B.

2382b olup: ulu M, B, Ş / bŷy-ı: bŷyı B, R.

2383a urbına: ŷyına B.

2383b tevīde: tevīd B.

2386b şanma sen: şanmasın M / irişür: irüşür R.

Çün temāşā eyledi ol taşrasın
Eylesen inkār zīrā taşrasın

Gezdiler sūruñ biraz eṭrāfını
Bildiler bennāsınuñ evşāfını

Ş 69b Eylediler Hakkā çok hamd u senā
Kim bu ḥāli bunlara kıldı °aṭā

2390 Devr iderken irişür bir bāba yol
°Arşdan vüs°atde vü rif°atde bol

Çapusunda dest-i kudretlen İlāh
Yazdı her kim bāba irişdürse rāh

Dāḥil olur ger ola ehl-i fenā
Ḥāşıl eylerse fenā-ender-fenā

M 80a Sa°y iderse biñ yıl olmaz fetḥ-i der
Benliginden zerre ger olsa eşer

B 78b Līk gördi çapusun mesdüddur

R 103b Didi kim fetḥi bunuñ maşşüddur

2395 Çünki gösterdüñ baña rāh-ı şavāb
Luṭf idüp gel eyle himmet fetḥ-i bāb

2387a çün: çok M.

2387b inkār: inkārı M.

2388b bennāsınuñ: bināsınuñ R.

2390a irişür: irüşür R.

2392a ehl-i: ehli R, Ş.

2395a rāh-ı: rāhı B, R, Ş.

Nergise ol dağı didi iy refik
Saña gösterdüm bu miqdarı tarik

Yolda kalmadıñ irişdüñ menzile
Şanma bunu hâşıl olur her dile

Hem kapusına dağı bulduñ vuşul
Şimdiden şoñra senüñ durur duğul

Himmetüñe göre olur fetĥ-i bāb
Ėurbetüñe göre irişür ĥiĥāb

2400 Sa^cyüñe göre bulursın ĥurbeti
Pes fenāña göre bulduñ vuşlatı

Bu naşihat kim saña didüm yiter
Terbiyetlen şüre yirde gül biter

Niçe zībā ravzalarda bitdi ĥār
Terbiyet olmaduğı çün iy nigār

Baña lāzım olanı kıldum tamām
Didi gitdi nergise virüp selām

Ėaldı nergis ĥapuda ĥayrān ü zār
Gice gündüz ağladı çok rüzigār

2396a nergise: nergese M, R, Ş.
2399b irişür: irüşür R.
2400a ĥurbeti: vuşlatı M.
2400b vuşlatı: ĥurbeti M.
2401b yirde: yerde R.
2402a niçe: nice B, R.
2403b nergise: nergese M, R, Ş.
2404a nergis: nerges M, R, Ş / ĥayrān ü: ĥayrān R.

2405 İçerüden itmediler iltifāt
Ola kim tebdīl ola evşāf-ı zāt

Pes bilürlerdi ki var anda ğurūr
Anuñ içün bu aradan oldı dūr

M 80b Niçe müddet kıldı bu hāletde ol
Ş 70a Baqmağa yoqdur mecāli şağ u şol

Pes nedāmet eyledi her fi^cline
Mu^cterif oldı kuşūr-ı kavline

Gözi yaşına vücūdın kıldı ğarq
Benligin āhı odına kıldı ğarq

B 79a 2410 Her qaşır kim dilde yapmışdur hevā
Cümlesin ifnā idüp kıldı hebā

Geçdi bu hāletde ol ğaylī zamān
Çıkdı dilden bu cihān hūr u cinān

Qalbi şāfī oldı qalmadı keder
İçerüden bildi aşhāb-ı nazār

Var durur her qalbden her qalbe yol
Görinür her şey şafā buldıysa ol

2406a var anda: anda var R.
2406b anuñ içün: anuñ çün B, R.
2407a niçe: nice B, R.
2408a her: ol M.
2408b kuşūr-ı: kuşūrı B, R, Ş.
2411b hūr u: hūr B.
2412a qalbi: qalb R.
2412b aşhāb-ı: aşhābı B, R, Ş.
2413a var durur: vardur R.

Didiler fetḥ eyleñüz bir bābını
Ol daḥı görsün Ḥudā aşḥābını

2415 Pes ḳapunuñ bir ḳanadın açdılar
Üstine evrāk-ı zerler saçdılar

Cān dimāğına irer bir bŷy-ı ḥoş
Her ne şey'e zerre irse ide cŷş

Virdiler destine bir altun ḳadeḥ
Didiler nŷş eyleyŷp def^o it teraḥ

Āb-ı Kevşerden pŷr olmışdur o cām
Her ki nŷş itdi bulur dārŷ's-selām

R 104a Nŷş idŷp ol sāğarı irdi fenā
Māsivādan her ne var buldı ġınā

2420 Kendüden geḫdi ḳılup terk-i vŷcŷd
Eyledi esfelden a^olāya ŷu^oūd

M 81a Çŷn fenā irdi vŷcŷd-ı evvele
Vāşıl oldu āḫirinde evvele

Bir zamāndan ŷoñra geldi kendŷye
Pes nağar itdi o kendŷ kendŷye

2415b evrāk-ı: evrāk u ŷ.

2418a olmışdur: olmışdı B, R, ŷ.

2420a kendüden: kendiden ŷ / ḳılup: bulup M / terk-i: terki ŷ.

2421a vŷcŷd-ı: vŷcŷdı R, ŷ.

2422b kendŷ kendŷye: kendi kendiye B; kendŷ kendiye ŷ.

Maḥva irişmiş vücūd-ı sâbıkı
Ḥazret-i Mevlāda buldı ābıkı

Bāğ içinde buldı ol dem kendüzin
Secde idüp toprağa urdı yüzün

Ş 70b 2425 Cān dimāğını pür itmiş bŷy-ı yār
Her ne yire baksa görür rŷy-ı yār

B 79b Hem mübeddel olmuş evşāfı kamu
Oldı cennet mesken olmuşken tamu

Ḳalmamış aḥvāl-i sâbıkdan eşer
Buldı ḳurbet °avdet itmezse eger

Pes ḳapu ḳurbında aña bir mekân
Gösterüp ta°yîn itdi bāğbân

Şāna göre olısar rütbet maḳām
Dŷzaḥ u a°raf hem dārŷ's-selām

2430 Ḳāni° olup ol daḥı ḳıldı ḳarār
Zāhir oldı her ne kim şānında var

Münḳaṭı° oldı teḳāzā vŷ murād
Her tesellāsını buldı ez-fu'ād

Ṭālibe göre ḳılır sevḳi delīl
Kimisi ḥalkuñ ḳavī kimi °alīl

2423a vücūd-ı: vücŷdı R, Ş.

2423b ḥazret-i: ḥazreti R, Ş.

2424b urdı: sŷrdi B, R.

2429b a°raf: a°raf u R, Ş.

2431a tesellāsını: tesellāsın R.

Ḳābiliyyet ol ḳadardı anda pes
İ^ctirāzı terk idüp var sözi kes

Var ise şübheñ eḫī meydāna gel
Za^cf ilen gelme velī merdāne gel

M 81b 2435 Pes mufaşşal bāḡ için ol görmedi
Cürm-i sâbıḳ māni^c old'irgürmedi

Seyr ider eṭrāf-ı bāḡı şaḡ u şol
Her ne kim gördi ḳapudan gördi ol

İstimā^cı üzre buldı her birin
İ^ctiḳādı bu ki gördi her yirin

Ḥamd ü şükr itdi irüp Mevlāsına
Sen de gel sa^cy it daḫı evlāsına

Bu cihāndur bir ḫayāl-i pür-^ciber
Kāmil oldur seyr ḳıldı ser-te-ser

KELİMĀT-I İLĀHİYYE *

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

2440 İy bürāder nefse tābi^c olup olmışsın zelīl
^cĀr ü ḡayret ḳanda gitdi Ḥaḳḳa ṭoḡru ṭut sebīl

2434a var ise: varsa B, Ş.

2434b za^cf ilen: za^cflan B.

2436a eṭrāf-ı: eṭrāfı B; eṭrāf R / bāḡı: bāḡ B, R / şaḡ u: şaḡ B, R.

2437b yirin: birin B, R.

2439a ḫayāl-i: ḫayāli B, R, Ş.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

2440b ^cār ü: ^cār B / ṭoḡru ṭut: ṭoḡrıdur B; ṭoḡru dut Ş.

- B 80a Rızık için ğam çekme şanma alasın uryān ü a
Cümle mevcūduñ udā erzāına oldu kefil
-  71a Enbiyā vü evliyā meyl itmedi dūnyāya hī
Ümmet iseñ tābi ol kim aa anlardur delil
- R 104b Keşret-i emvāle hırş itmek ider adan cūdā
Zā'id-i adr-i kifāyet ger keşir u ger alil
- Bel taşaddu eyle nad-i ömrüñi bunda bugün
Yarın anda rü'yet-i didār ola ecr-i cezil
- 2445 Unıdup a cānibin albüñ pür olmuş ğayr ile
İbtilā-yı izzet ü cāh ile olmuşsın alil
- albüñi hubb-ı sivādan fāriğ ü pāk eylegil
Lāyık ola tā tecellā ide envār-ı cemil
- alb-i mü'min bil ki Beytu'llāhdur hıfz it anı
Her ki yımaq aşd ider irer belā-y' *aşāb-ı fil* *
- M 82a ıble-i erbāb-ı hācāt olmağ isterseñ ei
Cümle eşnāmı izāl'it olasın sen de alil

2441a uryān ü: uryān B.

2441b mevcūduñ: malūkuñ .

2443a keşret-i: keşreti R, .

2443b zā'id-i: zā'idi M, B, R / adr-i: M, B, R, .

2444a nad-i: nakdi B, R, .

2444b rü'yet-i: rü'yeti B, R,  / ecr-i: ecri B, R.

2445a ğayr ile: ğayr B, .

2445b ibtilā-yı: ibtilāyı R, .

2446a eylegil: eyle gel R, .

2446b envār-ı: envārı B, R.

2447a alb-i: alb ü R.

*“(Habibim) Rabbinin fil sahiplerine nasıl (muamele) ettiğini görmedin mi?” Fil, 105/1.

2448a ıble-i: ıbleyi R,  / olmağ: olmağ R.

2448b olasın: bulasın R.

Ref^c idüp estâr-ı ğayriyyet hüviyyet hâşıl it
Zâhir ü bâtın ne var keşf ola esrâr-ı celîl

2450 °Ārif-i esrâr-ı Hâk fehm it iki kısım oldılar
Biri küll itdi lisânın birisi kıldı tavîl

MAṬLA^c *

Fâ^cilâtün / Fâ^cilâtün / Fâ^cilâtün / Fâ^cilün

Gel berü iy Hind ü Sindi seyr iden °uşşâķ-ı yâr
Büy-ı yâr ilen ʔoludur fehm iderseñ her diyâr

Lîk lâzımdur ta^calluķ mäsivâdan kaç^c ola
Feth^c olur bâb-ı me^cânî mâni^cuñ ger ref^c ola

Ğayr-ı Hâķ maħv olsa ger zâhir olur nûr-ı İlâh
Keşret-i eşyâ olurlar vaħdet-i Hâķķa güvâh

Her ki ʔalibdür eħî elbetde lâzımdur seyir
Farķ ola tâ şavma^ca ħum-ħâne vü mescid deyir

2455 Pes sülük ehli bulurlar seyr ilen ma^cbūdını
Cümle eşyâdan Ğudānuñ fehm idüp maķşūdını

B 80b Hâķ Te^cālâ ķodı her bir şeyde bir hoş hâşıyyet
°Āķıl oldur anı ızhâr itdi buldı °āfiyyet

2449a ref^c: def^c R / estâr-ı: estârı M, R / ğayriyyet: ğayret R.

2449b esrâr-ı: esrârı B, R, Ş.

2450a °Ārif-i: °Ārifı B, R, Ş.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

2452b bâb-ı: bâbı R.

2453a nûr-ı: nûrı B, R, Ş.

2453b keşret-i: keşreti B, R, Ş / eşyâ: zâhir M / vaħdet-i: vaħdeti B, R, Ş.

2454b mescid deyir: mescid ü deyr M, R.

2455a seyr ilen: seyirlen M, B.

2456a her bir: her B.

Ḳābiliyyet ba^czı yirde ḥāşıl ammā bilmedi
Zāyi^c itdi naḳd-i ^cömri bir nefes ol gülmedi

Ba^czısı ızhāra ḳaşd itdi idüp sa^cy-i belîğ
Kendü şānında temāşā eyledi şun^c-ı bedī^c

Ş 71b Buldı şānın cāmi^c-i mecmū^c-ı esmā-yı Ḥudā
Nüşha-i ^cālem olupdur her ne var arz u semā

2460 ^cĀlem anı cāmi^c ü ol ^cālemi cāmi^c durur
Şanma sen bu iki söz birbirine māni^c durur

M 82b Bu sözün işbātına ger ḫālib olursañ delīl
Münḥaşır zevḳ-i şaḫīḫa sālīk olursañ sebīl

Didiler من لم يذق لم يعرف احوال الطريق

Lākin اصحاب الصفا يا تون من فج عميق

ان تريد الذوق منها سر على اثرالسلف

منتها السيرربك كنت من خيرالخلف

2457a ba^czı: ba^cz B / yirde: yerde R.

2457b gülmedi: gelmedi R.

2458a ızhāra: ızhār B, R; ızhārı Ş.

2458b şun^c-ı: şun^cı B, Ş; şun^c u R.

2459a cāmi^c-i: cāmi^ci B / esmā-yı: esmāyı R.

2459b nüşha-i: nüşhayı R, Ş / arz u: arz B.

2460a cāmi^c ü: cāmi^c R.

2461b zevḳ-i: zevḳi Ş / olursañ: olursın M.

2462 Yolun hallerini tatmayan kimse bilmez, dediler. Lākin safā ashābı derin, ince bir yoldan geliyorlar.

2463 Eğer selefin yolundan (sen de) zevk almak istersen, yürü! Bu yürüyüşün sonu Rabb'indir. Halefin en hayırlısı olursun.

ĀMEDEN-İ SÜNBL-İ HİNDİ *

Mefā^cılün / Mefā^cılün / Fe^cülün

İşit gel sünbl-i Hindiden aḥvāl
Sözüm zevkī durur şanma kıru kāl

2465 Mü'eşşirdür kelāmı ehl-i zevküñ
Müferrihdür şadāsı ehl-i şevküñ

R 105a Kelāmından bilürler ehl-i şevki
Girü zevk ehli bildi ehl-i zevki

Ḥudā kıldı anı bir hoşça terkib
Muşāhib olsa her kim kıldı taṭyīb

Qılur şānın anuñ çün künc-i esrār
Olur kıatında zāhir genc-i esrār

Qomışdı pes derünında daḥı nūr
Zuhūr idüp ola *nūrun^c alā-nūr* **

2470 Biter evvel çün ol Hindüstānda
Yabanda şanma bil bir būsitānda

B 81a Görüp büstancı anda kabiliyyet
Didi şakla Ḥudā ez-cāhiliyyet

* - B (Bir satırlık boşluk var).

2464a sünbl-i: sünblü R, Ş.

2465a ehl-i: ehli B.

2467a hoşça: hoş B, R, Ş.

2468a künc-i: genc-i M, R.

2468b kıatında: vaqtinde B, R, Ş.

** "Abdest üzerine abdest (almak) nur üzere nurdur." Keşfü'l-Hafâ, C.2, s.336

2470a çün: çü R, Ş.

2470b bil: bel Ş.

Qılur çok terbiyet çün aña bāgvān
Ki tā ma^cmūr ola anuñla büstān

Hidāyet eylemişdür aña Rabbi
Anuñçün buldı anda ol mürebbī

M 83a °İnāyet itse ger bir °abde Mevlā
Olur yevmen fe-yevmen ḥāli a^clā

2475 İderdi aña eşnāfi ri^cāyet
Qılur nā-cinsden anı ḥimāyet

Ş 72a Muşāfiḥdi aña şubḥ u mesāda
Muşāḥibdi ḳasāvetde şafāda

Biraz müddet bu veche geçdi ḥāli
İşit kim n'olisar anuñ me'āli

Qılur te'sīr aña Hindüñ hevāsı
Riyāzat eyleyüp artar şafāsı

Mürebbī şems durur evc-i felekden
Muḳarreb olisardur ol melekden

2480 Zuhūr itdi özinden bŷy-ı ra^cnā
Kemāl ŷzre degŷldŷr belki ednā

Şanursın °ilm-i zāhirlen müzeyyen
Ki °ilm-i bāḫın olmamış mübeyyen

2479a şems durur: şemsdür R, Ş / evc-i: evci B, R, Ş.

2480b degŷldŷr: degildŷr Ş.

Velī her kim olur aña muşāhib
Alur şāna göre bŷy-ı mŷnāsib

Ki  ilm-i bŷyda şan zŷ-fŷnŷndur
Kimi zāhir anun kimi derŷndur

Aña dirler idi sensin mŷkemmell
Ki cehlŷn  ilme olmuşdur mŷbeddel

2485 O dağı aldanurdu gāh gāhī
Bu hālŷn nefis ŷ şeytāndur gŷvāhı

 avī olur iki şāhidle da vā
Eger i hāl-i şāhid olsa ednā

B 81b Yine geh terk ider ber-şān-ı hılkāt
Ki gālībdŷr i erden aña himmet

M 83b Ki bildi şāhidŷn her biri fāsıķ
 abŷl itse olurlar aña  aşıķ

 ıllur bu bāğda hıylī riyāzat
Velī irer mizācına harāret

2490 Harāret zāhir ŷ bātında mevcŷd
Hevā-yı Hindī dağı hŷbb-ı ma bŷd

2482b alur: olur Ő / bŷy-ı: bŷyı B, R, Ő.

2483a  ilm-i:  ilmi B, R, Ő / bŷyda: bunda R.

2485a gāh: gāhī R.

2485b nefis ŷ: nefis B.

2487a geh: gāh B.

2488b  aşıķ:  ā'ıķ R, Ő.

2490b hevā-yı: hevāyı R / Hindī: Hindŷ M; Hind B, Ő / hŷbb-ı: hŷbb u R, Ő.

R 105b Hārāretden irişdi çün yübüset
Ki lâzım oldu taḥşîl-i ruṭûbet

Mizācuñ olmasa ger i^ctidāli
Yaḳîn olmaz dükenmez iḥtimāli

Sülûk ehli eşāğır ger ekābir
Gerek elbetde talṭîf-i ^canāşır

Ş 72b Didi kendüye terk it bu diyārı
Yübüsetden dimāguñ ola ^cārī

2495 Ola kim iresin bir hoş hevāya
Zemīn-i ḥûb u āb-ı pür-şafāya

Hārāret mu^ctedil eşḥāşı hoş ḥû
Ki anda sen de tekmīl eyle hoş bû

Mu^cin olur muvāfiḳ olsa yoldaş
Elem gelmez ne deñlü olsa yol daş

Refîḳ-i nā-muvāfiḳdan bu yolda
Bizi ḥıfz it Ḥudā fetḥ ola yol da

Bu fikri çün muḳarrer itdi gitdi
Niçe şehrûñ ḳurānuñ seyrin itdi

2491b taḥşîl-i: taḥşîli R, Ş.
2493a ger: - R.
2493b talṭîf-i: talṭîfi R, Ş.
2495b zemīn-i: zemīn ü R / āb-ı: ābı B, R, Ş.
2496a eşḥāşı: eşḥāş B, R.
2496b sen de: - R / hoş bû: hoş hû B.
2498a refîḳ-i: refîḳi B, R.
2499b niçe: nice B, R / şehrûñ: şehr u Ş.

2500 Bu yolda çok kişi oldu muřāhib
Gehī mađlūb oldu gāhi ğālib

Bu hālet ūzre kıldı haylī seyri
İdūp sa^cyi ki mescid ide deyri

M 84a Yolu anuñ kenār-ı baħre irdi
Kenārında bir ulu şehre irdi

B 82a Bu řehrūñ kıldı eřhāřın temāřā
Faķīr ū ađniyā vū mīr ū pāřā

Ŧoludur her birisi bir hevāda
Kimi zilletde vū kimi řafāda

2505 Görūr ol arada bir řaħř-ı Rūmī
Ki seyr itmiř tamām eřrāf-ı Rūmı

Varup yanına Rūmī kıldı teftīř
Ki ħalkı ortasında niĉedūr ^cıyř

şorar aña şamu āb u hevāsın
Ki rařb u yābis ū kūdret řafāsın

Olur mı anda ařhāb-ı ma^cārif
Ki her řaħřuñ ola şadrine ^cārif

2501b sa^cyi: sa^cy B.
2502a kenār-ı: kenārı B, R, ř.
2503a kıldı eřhāřın: eřhāřın kıldı R.
2505b eřrāf-ı: eřrāfı B.
2506b niĉedūr: niceđūr M, R.
2508a ařhāb-ı: ařhābı B, R, ř.

ılurlar mı aribe itibarı
°Aceb teskîn ider mi âbı nârı

2510 Didi Rûmuñ hevâsı mutedildür
Ne kim maşşûd olursa müştemildür

Mülâyim ab° u âbil ehli âyet
Maarîf anda bulmuşdur nihâyet

 73a aribe mûnis ü malûma nâşır
Faîre musin ü isâna şâkir

Aña med eyledi Rûmî tamâmet
Muabbet itdi Rûma ez-ikâyet

Didi kendüye seyr it ol diyârı
abûl eyle gül için zam-ı ârı

2515 Ola kim irie maşşûda râhuñ
icâbı ref° ola tâ şemse mâhuñ

M 84b Didi Rûmîye oldum saña yoldaş

R 106a ılam seyri senüñlen çok uru yaş

Didi Rûmî bu yolda çok şuûbet
Gehî irer yubûset geh ruûbet

Taammül eylemez aña mizâcuñ
Şedâ'id birle yodur imtizâcuñ

2509b âbı: âb B.
2511a ehli: ehl B / âyet: âret B.
2512a malûma: malûba M.
2514a didi: didiydi R.
2516b senüñlen: senüñle R.

- B 82b Didi kim her ne şiddet olsa maqbül
Ola kim irişe maqlübuma yol
- 2520 Görür Rümî ki Hindî şevk ilen pür
Didi tur tãlibi maqlûba irgür
- İkisi buldı girdi bir sefîne
Ki Rümî pür-ferah buldı defîne
- İkisi ortasında mâcerâ çok
Ki fırsat fevt olur taħrîre yir yok
- Qılurlar niçe müddet seyr-i deryâ
Geçüp deryâyı daħı küh u şahrâ
- Gehî ma^cmûra irerler geh ħarâba
Gehî bir âb-ı hoş gâhî serâba
- 2525 Giderken gördiler bir küh-ı a^czam
Aña her kim çıkarsa def^c ider ğam
- Seĥâba ğâlib olmiş irtifâ^cı
Murâduñ anda mümkin imtinâ^cı
- Olur dil pür-ferah aña nazardan
Duĥûl iden olur ^cârî kederden
- Teveccüh itdiler ol taĝa qarŝu
Gelür pes bûy-ı hoş bunlara qarŝu

2520a şevk ilen: ŝevklen B, Ŝ.

2522b yir: yer R.

2523a niçe: nice B, R / seyr-i: seyri R.

2523b küh u: göre Ŝ.

2524a geh: gâh B / Bu mısradâ vezin bozuktur.

2527b ^cârî: ^câlî M.

Biraz müddet sürerler işbu yolu
Varup ol ғаға kıldılar duħūli

M 85a 2530 Görüp āb u hevāsı hoş yaylağ
Ş 73b Ki bir dem Һazız'anuñ dünyāya aylaq

Duħūlinde olur ҡalbi güşāde
Mişāl-i bāğ-ı cennetdür şafāda

Nebātātı ҡamusı pür-revāyılı
Ğuyüb aħvāli anda ҡalbe lāyılı

Müsebbihdür muvaħħiddür tıyūrı
Bulurlar ehl-i ħāl anda Һuzūrı

Ne var ise ҡamu eşcār-ı müşmir
Ĥudānuñ vaħdetin her biri muħbir

B 83a 2535 Ne kim bitdise anda şey-i nāfi^c
Ararsañ her birinde çok menāfi^c

Hevāsı mu^ctedildür ābı bārid
Cemī^c -i müşkilātuñ ħalli vārid

Dimāğına irer çünkim hevāsı
İçüp ābın ziyād'oldı şafāsı

2529a sürerler: sürer R / işbu: uşbu R.

2529b duħūli: duħūl R.

2530a görüp: görür B, R.

2531a duħūlinde: duħūlinden B, R, Ş.

2531b mişāl-i: mişāli M, B, R, Ş.

2532a nebātātı: nebātı R.

2534a eşcār-ı: eşcārı Ş.

2535b birinde: birinden B.

2536a ābı: āb B.

2536b cemī^c-i: cemī^ci M, B, Ş.

Ruḡbet geldi ref^c itdi yübüset
Her iş āsān olup gitdi şu^cübet

Mizācına muvāfiḡ buldı anı
Didi yoḡdur buña ^cālemde şānī

2540 Didi Rūmīye buldum ben murādı
Muvāfiḡ eyleyem ḡavl ü fu'ādı

R 106b Seni ıḡmarladum Mevlāya iy yār
Refiḡ olsun selāmet saña her-bār

Delīl olduñ baña sen işbu cāya
Recām oldur şu^cūd idem semāya

Gidüp Rūmī ḡalur çün bunda Hindī
Unutdı ol hevā-yı Hind ü Sindi

M 85b Bu ḡaḡ içre ḡılur kendüyi pinhān
Muşāḡib olmaya nā-cins ü nādān

2545 Ferāḡat eyledi ḡayrı hevādan
Ḥalāş oldu o dem fikr-i sivādan

Geçüp bir kūşede ḡıldı temekkün
Diler kim ref^c ide bunda ta^cayyün

Teveccüh eyledi Mevlāya dilden
Diler tefrīḡ ide ol āb u gilden

2538a ref^c : def^c R.
2540a buldum ben: ben buldum Ş.
2544a kendüyi: kendüy B, Ş.
2545b fikr-i: fikri B, R, Ş.
2546b ref^c ide: ref^c ola ide M.
2547b āb u: ābı Ş.

- Ş 74a Bu hālet üzre geçdi bunda haylī
Şafā irdi gidüp aġyāra meyli
- Göñül āyīnesi oldı mücellā
Ma^cārif naqşılan oldı muhallā
- 2550 Gehī hālvēt iderdi niçe eyyām
Ki çıkmaz idi taşra şubḥ ilen şām
- B 83b Gehī qalbi iderdi ıztırābı
Diler kim keşf ide bir ġayrı bābı
- Çıqup ol seyr iderdi işbu taġı
Temāşā itmek için şol u şaġı
- Qarār itmişdi anda ehl-i ^cuzlet
Kimisi zāhid ü kim ehl-i vuşlat
- Kimisi ^cābid ü kim ehl-i ^cirfān
Kimisi müttekī kim hāke yeksān
- 2555 Var idi bunlar içre niçe ādem
Gözine zerre gelmez iki ^cālem
- Beqā bulmuşdı ol dār-ı fenāda
Kemāl'irmişdi qalbi ġināda

2548b aġyāra: aġyār M.
2549b naqşılan: naqşlan B.
2550a niçe: nice B, R.
2550b şubḥ ilen: şubḥlan B, Ş.
2551b ġayrı: ġayr B.
2552a işbu: uşbu R.
2552b şol u: şolı R.
2555a niçe: nice B, R.
2556a dār-ı: dārı R, Ş.
2556b irmiş idi: irmişdi B.

Götürmişlerdi dilden ihtiyacı
Olar terk eylemişdi hırka tacı

M 86a Fenā meydānınuñ şāhib-kırānı
Cinān-ı °Adn kılmışlar cenānı

Bilürlerdi bular geldi müsāfir
Didiler tınmañuz olsun mücāvir

2560 Görüñ kim bunda eyler mi qararı
Zarūrī geldi mi yā ihtiyārī

Ne miqdār ola şānında tekāzā
Zuhūr eyler mi andan cem°-i esmā

Geçer bu hālet üzre niçe eyyām
Bulardan biri bir gün kıldı iqdām

Odı bir şahş-ı kāmīl pür-ma°ārif
Kılur mebhūt eger biñ gelse °ārif

Varur sünbül katına seyr iderken
Ki uğrar yolu şān seyre giderken

2565 Görür anı turur hizmetde kâ'im
Cenāb-ı Haqqā açuq kalbi dā'im

2557b olar: olur R.

2558b cinān-ı: cinānı B, R, Ş.

2562a niçe: nice B, R.

2563a odı: özi B.

2564a seyr: ol seyr M.

2564b yolu: yol R / seyre giderken: seyr iderken B.

2565a hizmetde: hıdmetde Ş.

2565b cenāb-ı: cenābı B, R, Ş.

- R 107a atına vard'anuñ viridi selāımı
Ş 74b Diler feth eyleye aña kelāımı
- B 84a Didi andan gelürsin iy birāder
Ya kim oldu bu ađa saña rehber
- Ki her alib buña irgürmedi rāh
Refi ola meger kim °avn-i Allāh
- Hikāyet itdi sünbül mācerāsın
Didi Allāh ayr itsün cezāsın
- 2570 Görür sünbülde çün ğāyetde himmet
Diler feth ide aña bāb-ı hikmet
- Didi pes sünbüle ol şahş-ı kāmil
Gel eyle °ilmüñi eşyāya şāmil
- M 86b urup feth eyle bābın *küntü kenzüñ* *
Murādın añlama aşd it bu remzüñ
- Bu ağ içinde var bir bāğ-ı ra°nā
Maamı *ābe avseyni ev ednā* **
- Aña nisbet sekiz cennet uşūrı
Şanasın bir aşırduur pür-uşūrī

* “Ben bilinmeyen bir hazine idim, bilinmeyi diledim, birtakım insanları yarattım, onlara kendimi bildirdim, onlar da beni bildiler.” Keşfü'l-Hafā, C.2, s.132.

2572a eyle: - R.

** “İki yay aralığı kadar, yahut daha az kaldı.” Necm, 53/9.

2574b pür-uşūrī: pür-uşūr R.

2575 Muḥīṭ olmuş durur ol bāğı bu ʔağ
Niçeler gezdi ʔağı görmedi bāğ

Kimisi varlığını bilmediler
Kimisi ʔalib olup bulmadılar

Kimisi seyr ider eṭrāfi ḫayrān
Kimisi dāḫil olup kıldı seyrān

Kimisi anda kılmışdur ʔararı
Görürler her nefesde rūy-i yāri

Bu ʔağ ol bāğa nisbet arz-ı yābis
Türābı misk na^cmāsı nefā'is

2580 Aḫar anuñ içinde niçe enhār
Zuhūr itmişdür anda dürlü ezhār

Anuñ içindedür pes ḫavz-ı Kevşer
Dilerseñ gel olayın saña rehber

Temāşā eyle gel eşcār-ı esmā
Niçe ızhār ider eşmāri eşyā

B 84b Görürsin anda cennātın sıfātuñ
Mebādīsın bilürsin kā'inātuñ

2575a bāğı: bāğ B.

2575b niçeler: niceler B, R.

2577a eṭrāfi: eṭrāf B.

2580a niçe: nice B.

2580b ezhār: enhār M.

2581b gel olayın saña: olayın ben saña M.

2582a eşcār-ı: eşcār u R.

2582b niçe: nice M, B, R, Ş / eşmāri: eşmār B / eşyā: esmā M.

- Ş 75a Fenā gülzārına irişse ger rāh
Tecellā ide anda zāt-ı Allāh
- 2585 İşitdi bāguñ evşāfını sünbül
Muḥabbet ġālib oldı aña ez-dil
- M 87a Diler rūḫı bedenden ola t̄ā'ir
Varup pes ola ol gülzārı sā'ir
- Gidilmez yalıñuz lākin sebīle
Gerekdür Ḥaḫḫa elbetde vesīle
- Bu tağ olur gözine seng-i ḫāre
Didi luṭf it duḫūle eyle çāre
- Ḳarārım yoğ durur bir ān bunda
Beden bunda velākin cānum anda
- 2590 Helāk olmazdan evvel eyle himmet
Temāşā eyleyem tā bāğ-ı vuşlat
- R 107b Didi bu sa^cy ilen aña irilmez
Bu cism ü cān ilen aña girilmez
- Yolında zīḳ vardur bī-nihāye
Ḥarābına anuñ olmadı ġāye

2584b zāt-ı: zātı Ş.
2586b gülzārı: gülzār B.
2591a sa^cy ilen: sa^cylan B, Ş.
2591b cān ilen: cānlan B, Ş.

Fenā iklīmi vü yoqlıq diyārı
Beķā mülkin'irer lākin ķarārı

Ki yitmiş biñ menāzil var arada
Ki her menzil semādan tā ŗerāda

2595 Bu fānī °ömr ilen bulmaz nihāyet
Delīl ola meger nūr-ı hidāyet

Refīķ olur ise ger °avn-i Mevlā
Ķılursa °abdi da°vet Rabb-i a°lā

Gelürse cezbe-i ĥubb-ı İlāhī
Muķarrer tayy ider bir demde rāhı

Zihī °izzet zihī iĥlā-yı lezzāt
Ki °abdin da°vet ide Rabbi bi'z-zāt

B 85a Gel imdi ķaşd iderseñ işbu bāģa
Ķadem başmaķ gerekdür fevķ-i taģa

M 87b 2600 Fenādan ĥāşıl olan cism ü cānı
Duĥūl itmek dilerseñ eyle fānı

Eger bāķī ķalursa zerre varlıķ
İrişmezsın aña hīç çekme tarlıķ

2593a iklīmi: iklīm B; iklīm ü R / yoqlıķ: yoqluķ R, ŗ.

2593b mülkin: mülkin M, R.

2594b ki her: her R.

2595a °ömr ilen: °ömrilen B, ŗ.

2595b nūr-ı: nūrı B, R, ŗ.

2596b °abdi: °abd B.

2597a cezbe-i: cāmeyi B; cezbeyi R / ĥubb-ı: ĥubbı R, ŗ.

2598b ide: ider R / Rabbi: Rab B.

2599a işbu: uşbu R.

2599 fevķ-i: farķ-ı B, ŗ.

2600a cism ü: cism B.

Didi luṭf irmiş idi baña Ḥaḫdan
Ki terk itmiş idüm bunları çoḫdan

Ş 75b Bunuñ olmışdı isti^cdādı ḫāşıl
Delil isterdi rāha ola vāşıl

Virüpdı kendüzine ḫābiliyyet
Ne dinse naḫş ola olmaya riddet

2605 Bulupdı ol taḫayyüdden tecerrüd
İrüp ıtlāḫa ref^c itmiş ta^caddüd

Görür ol sünbüli ḡāyetde ^caṭşān
Ki nārın sākın itmez baḫr-ı ^cummān

Meger kim nüş ide ol cām-ı vuşlat
İrüp cānāna rūḫı bula rāḫat

Didi ṭur ger olursañ baña tābi^c
Şurū^c it yola ol estārı rāfi^c

İkisi bu aradan ṭurdı gitdi
Elin aldı anı bāḡa iletdi

2610 Gelinek buldılar meftūḫ bābı
Ki ref^c itmişdi sābıḫda ḫicābı

Aña ḫiç olmadı bir şey māni^c
Muḫaddem eylemiş ref^c-i mevāni^c

2604a virüpdı: virüpdür M.
2605a taḫayyüdden: ta^cayyünden B.
2606b baḫr-ı: baḫrı Ş.
2607b rūḫı: Rümī Ş.
2608b yola: bula M / estārı: estār B / rāfi^c: dāfi^c Ş / Beytin ikinci mısraı olarak bir sonraki beytin ilk mısraı yazılmıştır; bu mısra ise derkenardır.

Didiler hayr-ı maqdem kıl duhūlī

Temāşā eyle gel bāğ-ı vuşūlī

Ki saña muntazırdur ehl-i ravza

Qudūmuñdan irişsün şevk-i tāze

- M 88a Sarāy-ı sırr-ı vaḥdet içre iy yār
Qurılmış anda niçe qaşr-ı esrār
- B 85b 2615 Senüñ çün bir maqām olmış müheyyā
Merātib içre ismi cem^c-i esmā
- R 108a Münezzehdür müşebbeh olmadan ol
Aña biñde biri irgürmedi yol
- Bilürsin ḥikmetini cem^c ü farquñ
Bulursın farqın anda maḥv u ğarquñ
- Ki teşbīh ile tenzīh anda ḥāşıl
Maqāmuña gelüp ol imdi vāşıl
- Varup geçdi oturdı ol makāma
Qamu noqşānın irgürdi tamāma
- 2620 Yoğ idi zāhir ü bāṭın tekeddür
Qamusın itdi anda ol taşaddur

2611a olmadı bir şey: bir şey olmadı R.

2611b ref^c-i: ref^ci B, R, Ş.

2612a hayr-ı: hayr B; hayra Ş.

2612b bāğ-ı: bāğı B, R, Ş.

2614b kurulmuş: kurulmuş M, R, Ş / niçe: nice B, R.

2617a bilürsin: bulursın B / cem^c ü: cem^c B / farquñ: fer^cuñ M.

2617b bulursın: bilürsin B.

2620 M'de birinci mısra ile ikinci mısra yer deġiştirmiştir.

Çü teşbîh ile tenzîh oldu hûsı
Gül-âb ü miski cāmi^cdür қоҳusı

Ş 76a Aña hāl oldu çünkim cem^c ilen fark
Қılor aşhābını hoş būya ol ğark

Ki ^cilm-i zāhir ü bāṭınla mevşūf
Olupdur ol sebebden ol da ma^crūf

Bu evşāf ile şānın kıldı çün zeyn
Didiler aña olduñ zū-cenāheyn

2625 Mu^caṭṭar oldu meclis hoş қоқudan
Anuñ būyı müreccaḥ cümle būdan

Қudūmından müşerref oldu meclis
Ġaniyyü't-ṭīb oldu cümle müflis

Dimāğ-ı ehl-i meclis ṭoldı hoş bū
Muşāhib olsa her kes oldu hoş hū

M 88b Şanasın geldi Hindī micmer ile
Buḥūr itdi muşāfiḥ her biriyle

Yoğ anuñ nār-ı zāhir līk hoş bū
Yaқupdur bāṭınını āteş-i hū

2621b miski: misk B, Ş / қоҳusı: қоҳusı M.
2622a cem^c ilen: cem^c len B.
2623a ^cilm-i: ^cilmi B, R, Ş.
2623b ol da: oldı B, R.
2625a қоқudan: қоқudan Ş.
2627a dimāğ-ı: dimāğı B, R, Ş.
2629b āteş-i: āteşi R, Ş.

- 2630 Kimüñ qalbind'ola nār-ı İlähī
Anuñ hoş bŷy olmaqdur gŷvāhı
- B 86a Qulŷb-ı ehl-i meclis tāzelendi
Qamu halk içre ol āvāzelendi
- Meşāmm-ı rŷha irdi virdi rāhat
Sŷrŷr irdi qıluq sırra sirāyet
- Anuñ bŷyı mŷretteb ber-merātib
Alurlar hıŷŷe ber-şān-ı meşārib
- Virŷr cŷmle revāyıhdan ğınāyı
Anı kim ŷemm ider buldı fenāyı
- 2635 Fenā ehli olan buldı beqāyı
Beqā ehli olan gŷrdi liqāyı
- Mŷlāqāt isteyen terk itdi varın
Gŷrŷr ol her nefesde rŷy-i yārin
- Gel imdi varuñı terk eyle sen de
Ki Mevlāsına irsŷn bunda bende
- Dŷrŷŷ sŷnbŷl gibi sen hoş hıŷāle
İriŷ anuñ gibi bāğ-ı viŷāle

2630a nār-ı: nārı B, R, ŷ.
2631a qulŷb-ı: qulŷbı B, R, ŷ.
2632a meşāmm-ı: meşāmı B, R, ŷ / virdi: verdi M.
2632b sırra: size R.
2633b ber-şān-ı: berşānı B, R, ŷ.
2636b her: - R.
2638a hıŷāle: hıŷāle R.
2638b bāğ-ı: bāğı B, R, ŷ.

Eger bu kıřşadan alduńsa hiřşe
Ferah hāřıl olup def^c oldu ğuşşa

Ş 76b 2640 Ve illā sensin ol hayvān-şıfat kes
Taleb da^cvāsını terk it sözüñ kes

R 108b Bu ^cālem bir hayāl-i pür-şuverdür
Haķāyık fehm iden řāhib-hünerdür

M 89a KELİMĀT-I İLĀHİYYE *

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

Zāhir oldu yine sırdan sere sevdā-yı ^caceb
Düşdi andan bu vücūd iline ğavgā-yı ^caceb

Fetret iriřdi niżāmına zuhūr itdi kümün
Rüz u şeb oldu kıtāl ile o bir cāy-yı ^caceb

Hākim-i taht-ı ezel aşsen-i nazm ecl için
Emr idüp kātib-i sırra ider inřā-yı ^caceb

2645 Kāřıd-ı sırr-ı hüviyyet getürür nāme-i řāh
Başka bir noķtas'anuñ mecma^c-ı fehvā-yı ^caceb

2639b def^c : ref^c B / oldu: ola R.

2640b sözüñ: sözi Ş.

2641a hayāl-i: hayāli M, B, R, Ş.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

2643b rüz u: rüz B; rüzü R.

2644a hākim-i: hākimi B, R, Ş / aşsen-i: aşseni R, Ş.

2644b kātib-i: kātibi B; kātib ü R.

2645a kāřıd-ı: kāřıdı B, R, Ş / getürür: götürür R.

2645b noķtas'anuñ: noķtasın anuñ B, R / fehvā-yı: mahvā-yı R.

- B 86b Varak-ı dilde mufaşşal kıluban mücmelini
Fevkına yazmış anuñ nāmını tuğrā-yı °aceb
- Ser-te-ser halk-ı cihān oldu muṭī° emrine çün
Gördiler ismin anuñ cāmi°-i esmā-yı °aceb
- Çünki yārūñ koğusun bülbül-i dil tıydı tamām
Gül yüzi karşıasına oldu o şeydā-yı °aceb
- Cüş-ı °ışk ile bu dil kaṭresi çün baḥr-i muḥīṭ
Ġarğa virdi kamu mevcūdı bu deryā-yı °aceb
- 2650 Kıldı meyḥāne-i vaḥdetde ḥuzūr ile şalāt
Kıble oldu aña çün ṭal°at-ı zībā-yı °aceb
- Cür°a-i vaḥdet içüp düşdi melāmet rehine
Mest ü lāya°kılı gören didi rüsvā-yı °aceb
- Levh-i dilden oğı Kur°anı ki keşf ola rumüz
Ehl-i zevk olana Ḥaqq eyledi imā-yı °aceb
- Nağş-ı zāhirde kalan görmedi dildārı ebed
°Aql u vehm eyledi bil bunlara iğvā-yı °aceb
- Zāhid aldanma şağın ḥūr u kuşūra berü gel
Tā ki zāhir ola senden saña sīmā-yı °aceb

2646a varak-ı: varakı B, R, Ş.

2648a koğusun: koğusun R, Ş.

2651a cür°a-i: cür°ayı Ş / içüp: içün B, Ş / rehine: rāhına R.

2651b mest ü: mest B, R / lāya°kılı: lāya°kılu Ş.

2653a dildārı: dildār B.

2653b °aql u: °aql B, Ş; °aqlı R / bunlara: bunları R, Ş.

2654a ḥūr u: ḥūr B, R.

- M 89b 2655 Çün vücūdı haremīn seyr ide zāhid zi-derūn
Leyl-i İsrāda bulur Mescid-i Aḳṣā-yı °aceb
- Seyr idüp seb^c-ı semāvātı irer sidreye ol
Terk idüp iki cihānı bula me'vā-yı °aceb
- Ş 77a Nefḫa-i nār-ı Celāli ide ifnā ne ki var
Nefḫa-i nūr-ı Cemāli ḳıla ibḳā-yı °aceb
- Nefḫateyn oldı ḳubūr ehli zuhūr itdi ḳamu
Bunca mevtāyı Ḫudā eyledi iḫyā-yı °aceb
- Rūz-ı ḫaṣr oldı gözūñ aç oḳı zātuñ kütübün
Cāmi^c-i ḫalḳ-ı cihān oldı bu ṣaḫrā-yı °aceb
- 2660 Farḳ olup ehl-i cinān ehl-i cehennem ne ki var
Zāhir oldı ṣu ki Ḫaḳḳ itdidi iḫfā-yı °aceb
- Keṣf ider sırr-ı ḫafī feth-i tılısmāt-ı ḡarīb
Ḫamdüli'llāh ki Ḫudā ḳıldı tecellā-yı °aceb
- B 87a Münkir olmaz o ki zevḳ eyledi ḫikmetden eṣer
°Ārif-i sırr-ı Ḫudā eylese da^cvā-yı °aceb

2655a vücūdı: vücūd-ı M / zāhid: sālik B, R, Ş.

2657a nefḫa-i: nefḫayı R.

2657b nefḫa-i: nefḫayı R, Ş.

2658a ehli: ehl B.

2658b iḫyā-yı: aḫyā-yı R.

2659b cāmi^c-i: cāmi^cı B, R, Ş.

2660b Ḫaḳḳ: - R /itdidi: itdi B.

2662b °Ārif-i: °Ārifī B, R, Ş.

MAṬLA^c *

Müfte^cilün / Fā^cilün / Müfte^cilün / Fā^cilün

Gel berü iy ṭālibān ister iseñ cisme cān
Diñle sözüm bir zamān fetḥ ola sırr-ı nihān

R 109a Gel berü iy ^cābidān cenneti bil pür-kušūr
Tārik olursañ gurūr göre gözün vech-i nūr

2665 Gel berü iy zāhidān gezme ^cabeş zū-terah
Ṭolu elümde ḳadeḥ nūş idüp ol pür-ferah

Gel berü iy ^caşıkān tā göresin rūy-ı yār
Her gül için çekme ḥār ḳıl nazār işde nigār

Gel berü iy ^cārifān sāğar-ı vaḥdet içüp
Sırr-ı hüviyyet açup küllī sivādan geçüp

B 87a Al ele zerrīn ḳadeḥ diḳḳat ilen ḳıl nazār
Ḳaṭresi virür haber zerresidür pür-^ciber

Fıkr-i sivādan eger eyler iseñ ḳalbi boş
Şāğar-ı ^cişḳ eyle nūş baḥr gibi eyle cūş

2670 Her kelimem bir ḳadeḥ şerbet-i ḥikmet ṭolu
Nūş ideñi baḥtlu ḥazḳ iden oldı ulu

* - B (Bir satırlık boşluk var).

2663a berü: beri B / cisme: cism ü Ş.

2663b sırr-ı: sırrı B, R, Ş.

2664a berü: beri B / cenneti: cennet B.

2667 Bu beyitten sonra 2695. beyte kadar M nüshası eksiktir.

2668a ele: - R / diḳḳāt ilen: diḳḳatlen Ş.

2668b ḳaṭresi: ḳaṭresin R.

Her ki anı nūş ider fetḥ ola bāb-ı ḥikem
°Arşa basup ol ḳadem ferşe olur bil ḥakem

Ḥalk-ı cihānuñ °aceb bağladı ğaflet gözin
Görmedi yārūñ yüzün ḳanda işidür sözin

Ekşeri nāsuñ eḫī Ḥaḳḳı görüp setr ider
Ḳalbi ṭoludur keder ṭođrı ḳor egri gider

Ş 77b Ṭārik olursañ °inād pāk ḳılursın fu'ād
İde tecellā İlāh *leyse lehü min-nifād* *

2675 Ḥālūñ olursa fenā ḥāşıl idersin ğinā
قال اله اثنا انك عبد لنا

ĀMEDEN-İ ZERRİN ḲADEḤ **

Fe°ülün / Fe°ülün / Fe°ülün / Fe°ül

B 87b Gelüp diñle zerrīn ḳadeḫ ḳışşasın
Eger şevḳuñ olursa zū-ḫişşesin

Ki cā'iz degüldür °avāma kelām
Dimişler berāber °avām u hevām

Çü ḫayvān insan degül bir °azīz
Ki °aḳl-ı selīm ile buldı temīz

2671a bāb-ı: bābı Ş.

2672a bağladı ğaflet: ğaflet bağladı R.

2673a ekşeri: ekşer ü R.

2673b ḳalbi: ḳalb B.

* “Bu, (cennette mü'minlere verdiğimiz nimet) bitmez tükenmez rızımızdır.” Sād, 38/54; Ahkaf, 46/32; Rüm, 30/11; Secde, 32/11.

2675b Övülen İlah: “Sen bizim kulumuzsun.” dedi.

** - B (Bir satırlık boşluk var).

2678b °aḳl-ı: °aḳlı B, R, Ş / selīm ile: selīm eyle R, Ş.

Sözümden benüm hazz alur ol kişi
Her anda Hudā fikri oldu işi

2680 Ne vech ile oldu bu hālet ezel
İşit zevk iderseñ sözi bî-halel

Şu meclis ki ervāhı cem° itdi Haq
Hiṭāb itdi bunlara virdi sebaq

Alup hazzı her kes °alā-ḥaşb-i şān
Kimi cisme cān oldu kim cāna cān

Aña şundi sāķī-yi Bezm-i elest
Tolu cām-ı vaḥdet içüp oldu mest

Bu keyfiyyet ile qalur pür-sürür
Mü'ebbed bu hālet irişmez kuşūr

2685 O °ālemde °arız degül aña ğam
Velī işbu °ālem tolu cümle hem

Bu °ālem içinde o °ālem bulur
Ol ādem ki cānā ḥaķīqat bilür

Bu hāletde gezdi niçe °ālemi
Giyer āḥirī şüret-i ādemī

2680a oldu bu hālet: bu hālet oldu R.
2681a ervāhı: ervāḥ B.
2682a hazzı: hazz B.
2682b cisme: cism-i R / kim: kimi R.
2683a Bezm-i: Bezmi R, Ş.
2684a keyfiyyet ile: keyfiyyetle B, R.
2687b giyer: geyer R, Ş / şüret-i: şüreti B, R, Ş.

- R 109b Gezüp bu cihānı kıllur ol seyr
Gehī meskeni mescid ü gāh deyr
- Ri^cāyetde gāhī geh olur zelīl
Himāyetde gāhī gehī ber-sebīl
- 2690 Bu hāl ile añlardı ol kendüzin
Hāķā ķalbi açuķ gice gündüzin
- Ş 78a O hālet bu ^cālemde kıldı zuhūr
Teķāzā idüp virmez aña huzūr
- B 88a Olup ğālib aña ezel lezzeti
Girü hāşıl itmegedür himmeti
- Gehī pür-ğam ü geh tolar şevķ u zevķ
Hābībin görür geh tolu taht u fevķ
- Gehī vuşlat üzre gehī pür-firāk
Gehī ķurbet üzre geh olur ırāķ
- M 90a 2695 Elinden gidermezdi bir dem ķadeh
Ola kim müzīl ola dilden terah
- Baş üzre ķoyup geh ri^cāyet ider
Ki nādān elinden himāyet ider

2688b meskeni: mesken B / gāh: geh R, Ş.
2689a geh olur: gāh olur B.
2690b ķalbi: ķalb B / gice: gece R / gündüzin: kendüzin R.
2693a şevķ u: şevķ B.
2695b dilden: dile R.
2696a geh: gāh B.

Düzer aña gāhī zeberced ayak
Anuñ fevķına ķodı sīmīn ıabaķ

Anuñ iķine sāgar-ı zer ķodı
Anuñ ıoldurur iķin ol ııķ odı

Çü zerrīn ķadeķ bil müferriķ durur
Ķoķusı dimāģı muşahķiķ durur

2700 Gehī nūş idüben geh ider nazār
Gehī sākit olur virür geh ķaber

Biraz müddet eglendi bu ķāl ile
Gehī fikr-i Mevlā gehī ķāl ile

Firāķa nihāyet bulunmaz görür
Ne itmek gerekdür tedārük ķılır

Çıkardı gōñülden o fikr-i cinān
Murādı bu keşf ide ķāl-i nihān

Tesellī bulup gitmedi ıztırāb
Ķıdāsı belādur te'ellüm şarāb

2705 Didi lāzım oldı biraz seyr idem
Ümīdüm ķamu şerrümi ķayr idem

2697a aña gāhī: gehī aña B.
2698a sāgar-ı: sāgarı B, R, Ş.
2698b ıoldurur: ıoludur M / iķin: iķini Ş.
2699b muşahķiķ durur: muşahķiķdür R.
2701a ķāl ile: ķālle B.
2701b ķāl ile: ķālle B.
2702a bulunmaz: bulunmaz M, R, Ş.
2703a fikr-i: fikri B, R, Ş.
2703b ķāl-i: ķāli B, R, Ş.

Aña ğālib oldı hevā-yı baħır
Diler kim irişdüre baħre nehir

Anuñ nehri baħre ħarıřdı bugün
Fenā şehrine rāh irişdi bugün

B 88b Bugüni ħodı şol kişi yarına
Muħabbetde noħřānı var yārine

M 90b Ķılup berr-i keşretde seyr-i keşş
ř 78b Diler vara seyr ide baħr-i kebş

2710 Ķü mādur ħayāta muħarrer sebeb
AnuñĶün anı ħıldı her şey taleb

Ki her şey diler aşla ric^cat ide
Merātib menāzil ne var seyr ide

Ŧutup gitdi baħr isteyü bir řarřĶ
Ķarřb ü za^cřif aña yoĶdur refřĶ

R 110a FirāĶ odına gice gündüz yanar
Velş fikr-i vuşlat şuyından şanar

GeĶüp niĶe řaħrā vü küh u beled
NiĶe şehr-i a^cşam niĶe ulu sed

2706a hevā-yı: hevāyı R, ř.

2707b rāh: rāhı M, B, ř.

2708b noħřānı: noħřān B.

2709a seyr-i: seyri B, R, ř.

2709b baħr-i: baħri B, R, ř / kebş: keşş ř.

2710a ħayāta muħarrer: muħarrer ħayāta ř.

2712b Ķarřb ü: Ķarřb B / za^cşif: za^cşif ü R.

2714a niĶe řaħrā: nice řaħrā B, R.

2714b niĶe şehr-i: nice şehr-i B, R / niĶe ulu: nice ulu B, R.

2715 Şedâ'id çeker yolda bî-ḥad çü ol
Varup āḥiri irdi şahrāya yol

Giderken görindi bir ulu şehir
Muḥīṭ olmuş ol şehri gördi baḥir

Ne baḥr-i ʿaceb yok aña intihā
İçinde cezāre bu arz u semā

Varup kıldı ol şehre çünkim duḥūl
Temāşā kıılır anı hep sağ u şol

Çıķup şehir içinden kenāra varur
Kenārında baḥruñ sefīne görür

2720 Müheyyā müretteb kamu āleti
Bilür anda vardur sefer niyyeti

Didi ger sefer itse itmek gerek
Ne yire gider bile gitmek gerek

Varup bu sefīne içine girer
Re'īsın bulur aña şorar ḥaber

M 91a Kimüñdür bu keştī ne yirden gelür
Ya ʿazmi yine kaçkı semte olur

B 89a Re'īs ana dir kışşa çoķdur kışı
Geçüp bu fikirden götür teşvīşi

2716a görindi: göründi R.
2716b şehir: şehir B.
2717a baḥr-i: baḥr M, B, R, Ş.
2718b anı: an R / sağ u: sağ B.
2722b re'īsın: re'īsi B, R.

2725 Kılup aña ibrām ki dir kııl °ayān
Kerem luṭf idüp ḥāli eyle beyān

Hem ismüñ baña luṭf idüpdi re'īs
Ki ḥulḳuñ kelāmuñ ve vechüñ nefīs

Ş 79a Didi kim dimişlerdür adum °aḳıl
Bular ḥālini diñle idem naḳıl

Bular cümle ḥalḳ-ı °anāşır durur
Kim a°rāz anuñ kim cevāhir durur

Muḥālif ṭabī°atdedür her biri
Kimüñ °ulvīdür süflī kimüñ yiri

2730 Bulara meger emr-i Mevlā gelür
Benüm °abdüm oldur ki ḥāzır olur

Çü peyk-i irādet irişdi gelüp
Dimiş kim irişdükte peyküm varup

Ḳamuñuz ne var bir yire cem° oluñ
Tedebbür idüp ḥoş tefekkür kıluñ

Murād oldı bir şehr-i ra°nā yapam
İçinde anuñ şem°-i °aḳlı yaḳam

2725a ki dir: dir B, R, Ş / °ayān: beyān B, R, Ş.

2725b ḥāli: ḥāl B / beyān: °ayān B, R, Ş.

2727a dimişlerdür: dimişler R.

2728a ḥalḳ-ı: ḥalḳı B, R, Ş.

2729b °ulvīdür: °ulvī B; °ulv ü R, Ş / süflī kimüñ: kimüñ süflīdür B, R; kimüñ süflüdür Ş.

2731a peyk-i: peyki B, R, Ş.

2733b °aḳlı: a°lā B, R, Ş.

Çü baħr-i vücūduñ kenārındasız
Varup ŧehr-i a^czam binā idesiz

2735 Ki her biriñüzde ne varsa kemāl
Kıluñ anda zāhir celāl ü cemāl

Şanāyi^c pür ola içi taşı hep
Disün kim görürse binā-yı ^caceb

M 91b Dinilsün anuñ adı ŧehr-i beden
Ki bir ^cabd-i maķbūle idem vaţan

R 110b Anuñ adı emr-i İlähî durur
Ki ya^cnî urüc-ı izāfî durur

İçinde yapılsun anuñ bir serîr
Sekiz cennet olmaya aña nazîr

B 89b 2740 Olup cümle eţrâfı anuñ naķış
İki ^câlem anda ola münteķiş

Cülūs ide maķbülüm anda ŧurup
Ki bî-ħad feraħ ħāşıl ide görüp

Serîrinde bulsun sürür-ı müdām
Kamu kulları vire her gün selām

2734a baħr-i: baħri B, R, Ş / vücūduñ: vücūdı R.

2735a ki her biriñüzde: biriñüzde her M / varsa: var ise M.

2735b celāl ü cemāl: cemāl ü celāl B, Ş.

2736b binā-yı: bināyı R, Ş.

2737a ŧehr-i: ŧehri B, Ş; ŧehr ü R.

2737b ^cabd-i: ^cabdi Ş.

2738a emr-i: emri B, Ş.

2738b ya^cnî: ma^cnî B / urüc-ı: o rüĥı B, R, Ş.

2741a ŧurup: varup B, R, Ş.

2742a sürür-ı: sürürü B, R, Ş.

Bu emre amusı idüp imtişāl
Gelüp bunda yaptı binā-yı mişāl

amusı kemālātın ızhār idüp
İçinde serīr-i pūr-esrār idüp

Ş 79b 2745 Tamām itdiler çün binā-yı ğarīb
Cülūs itdi geldi içinde ħabīb

Tevābi^c levāḫi amu geldiler
Bu şehriñ içi vü taşu oldılar

Begendi temāşā idüp her araf
Ki çodur içinde muşanna^c ğuref

Ki her ğurfede revzen-i bī-mişāl
Açılmış baan görmedi hīç melāl

Çü her günde her birini seyr ider
Yüzün görse bir kişi biñ ğam gider

2750 Çü ma^cmūr olup şehir buldı kemāl
Kemāl-i mu^cāıbdur elbet zevāl

M 92a Neşāt u sūrūr üzre ḫaylī zamān
ḫuzūr itdi bunda o zāḫir nihān

2743b binā-yı: bināyı R, Ş.
2744b serīr-i: serīri B, Ş.
2745a binā-yı: bināyı B, R, Ş.
2748a revzen-i: revzeni B, R, Ş.
2749b bir: bu B / biñ: bir B.
2750a olup: oldı B.
2750b kemāl-i: kemāli B, R, Ş.

İder °azl ü naşbı taḥakküm kılup
Bular tâbi° oldı anı şeh bilüp

Velî şimdi gelmiş durur ıztırāb
Ki dir bu ḥuzūr oldı baña °azāb

Sebeb bu meger bir müsāfir gelür
Bu şehri temāşā iderken görür

2755 Ki bir қаşr-ı a°lā felekden yüce
Muşanna° yapılmışdur ucdan uca

B 90a Anı her tarafından temāşā kıılır
Didi kim ne gökçek ne ra°nā olur

Muḳarrer içi daḫı yigdür bunuñ
Şanasın mişāli bu ḳalb ü tenüñ

Ḳapusına vardı için seyr ider
Ki diḳḳatle eṫrāfa kııldı nazār

Muşavver görür anda eşyā ḳamu
Ki cem° olmuş a°raf u cennet ṫamu

2760 Anuñ vüs°atine çü yoḳ intihā
Ki bir ṫop içinde bu arz u semā

Görür bir serīr üzre bir ḥüb rü
Oturmuş durur pür-edeb ḥoş ḥü

2752a taḥakküm: o muḫkem M.

2752b şeh: şāh B

2754a bu: - R.

2757a yigdür: yegdür R.

2759b a°rāf u: a°rāf B.

Ṭurur karşıusunda °ibād-ı kirām
Ki dīvāna çıkmış virürler selām

R 111a Kıamu karşıusunda eli bağlu kıul
Ş 80a Müzeyyen müretteb ṭurur şağ u şol

Yüzi nürü kıaşrı pür itmiş ziyā
Ṭurup karşıusunda iderler du°ā

M 92b 2765 Duğul itdi dīvān içine varup
Bu dağı du°ā itdi řāhı görüp

Şadāsın işidüp kıılur iltifāt
Görincek anı bildi ehl-i şebāt

Nidā itdi şeh añā kııldı hıřāb
Ne yirden gelürsin gelüp vir cevāb

Bu dağı yağın vardı şeh kıatına
Oturdı işāret idüp yanına

Didi şeh beyān eyle hālũñ baña
Ki meyl itdi göñlüm görincek saña

2770 Didi vuşlat ilinden itdüm sefer
Şorarsañ virem saña andan ĥaber

2762a °ibād-ı: °ibādı B, R, Ş.

2763b ṭurur: durur B, R, Ş / şağ u: şağ B.

2764a kıaşrı: kıaşr B.

2765b dağı: dayı R / R'de bu mısraın yerinde 2766. beytin ilk mısraı vardır. Bu mısra ise derkenardır.

2766b görincek: görüncek R / ehl-i: ehli B, R, Ş.

2767 M'de birinci mısra ile ikinci mısra yer değiştirmiştir; 2767a şeh: řāh B.

2768a şeh: řāh B.

Çü aḥbār-ı esrāra maḥzen dilüm
Ḥudā sevḳ idüp bunda irdi yolum

B 90b Saña keşf idem anı ger diñleseñ
Ki ḥall-i rumūz eyleyem añlasañ

Adumdur hidāyet irişdüm saña
Delīlem eger tābi^c olsañ baña

Bu ^cālemde vardur bir ulu maḳām
Lisān ile olmaya vaşfı tamām

2775 Aña ḥāş-ı dergāh olanlar girür
Ki ebrār u aḥyār aña yüz sürür

Didi bundan a^clā olur mı maḳām
Ḳılur ḳarşumuzda ḥalāyık ḳıyām

Ne emr eyler isem ḳamusı muṭī^c
Şaġīr ü kebīr ü vażī^c ü refī^c

Didi baḥr-i vaḥdet içinde şehā
Ki var bir cezīre adıdur fenā

M 93a Eger aña irgürse bir kişi rāh
Tecellā ide aña her dem İlāh

2780 Geçüp bu fenādan beḳāya iriş
Ḥicābı gider gel likāya iriş

2771a aḥbār-ı: aḥbārı Ş / maḥzen: maḥzün M.

2772a diñleseñ: diñler iseñ B.

2772b ḥall-i: ḥalli R / añlasañ: anlar iseñ B.

2773b olsañ: olsañ sen B.

2775a ḥāş-ı: ḥāliš-i B.

2775b ebrār u: ebrār B / aḥyār: aḥbār B.

- Ş 80b Ki bir ravza vardur o yirde °aceb
Aña girmez illā ki ehl-i edeb
- Bekā ravzasıdur işit aña nām
Selām itdi her demde dārü's-selām
- Çü vaşfi lisān ile olmaz beyān
Bilürsin şu dem kim görürsin °ayān
- Saña bu kadar bes durur hoş meşel
Bu külhan o gülşen ya zindān ķulel
- 2785 Bu dūzaķ o cennet bu zulmet o nūr
Bu dārü'l-ķüzündür o dārü's-sürür
- Bu dārü'l-firāķ u o dārü'l-vuşul
Bu dārü'n-nisādur o dārü'l-fuķul
- Bu dārü'l-ķicāb u o dārü's-şühüd
Bu dārü'n-nüzul ü o dārü's-şu°ud
- B 91a Eşer itdi aña kelām-ı °aceb
R 111b Anı görmege itdi dilden taleb
- Didi pes ne tedbīr aña irmege
Didi ķālib iseñ eger görmege

2781a yirde: yerde R.
2781b ehl-i: ehli B, R, Ş.
2784a bes durur: pes durur R.
2786a firāķ u: firāķ B, R.
2787b nüzul ü: nüzul B, R.
2788a kelām-ı: kelāmı B, R, Ş.
2789b ķālib iseñ: ķālibseñ B, Ş.

2790 Bu mülki cemī^can ḥarāb eylegil
Yıķup ŧehr u ḥalkın tūrāb eylegil

^cAlāķaņ kesilsün buradan senüñ
Aña irmege bil ki māni^c tenüñ

Ķatında muķarrer olup çün sefer
Bize ŧimdi gelmiŧ durur tīz ḥaber

Gemi ḥāzır itsün sefer eylerem
Fenā mülki iķre beķā isterem

M 93b İtā^cat idüp ḥāzır itdük gemi
Sefer eyleyüp def^c ola ŧeh ğamı

2795 Anuñçün sefīne müheyyā durur
Gelüp ŧimdi ol ŧeh gemiye girür

Didi aña zerrīn-ķadeḥ luṭf ile
Kerem eyle ben ķuluñ al git bile

Varup ben daḥı seyr idem çok diyār
Baŧuma ne yazdı ğörem Kirdigār

Elin öpdı anuñ tazarru^c idüp
Ayağına düŧdi tevāzzu^c idüp

2790b yıķup: yaķup M / ŧehr u: ŧehr M.

2791a kesilsün: kesülsün R, ŧ.

2792b Bize ŧimdi gelmiŧ durur tīz ḥaber: Fenā mülki iķre baķa bir naķar M.

2793 – M; 2793b mülki: milki R.

2795b ol: o B.

2796a luṭf ile: luṭfla B.

2798b tevāzzu^c: tevāzu^c M.

- Ş 81a Re'īs aña didi n'ola git bile
Dağı her ne maqşud olursa dile
- 2800 Ki şāhuñ kerem her zamān °ādeti
Ġarībi sevüp ol ider ülfeti
- Bu hāletde iken bular nāgehān
Ġapudan zuhūr itdi şāh-ı cihān
- Öñince yanınca cemā°at keşīr
Faķīr u ġanī vü şaġīr u kebīr
- Sefīne içine girüp pür-şafā
Ġamu halka ol demde itdi nidā
- B 91b Bilüñ iy cemā°at eger °ām ü hāş
Benümlen gidenler bulurlar hālāş
- 2805 Bu şehre od urup yaķarven tamām
Yanar kim qalursa eger hāş u °ām
- Kimi girdi halkuñ kimi girmedi
Kimi irdi maqşūda kim irmedi
- Ġarāb itdi şehri tamāmet yıķup
Aña her tarafdan od urdı yaķup
- M 94a Tamām itdi andan qomadı eşer
Ki qalmadı bir kimse vire haber

2801b qapudan: qapuda B / şāh-ı: şāhı M, R, Ş.

2802a öñince: öñünce R, Ş.

2804a bilüñ: didi B, R, Ş / °ām ü: °ām B, R.

2805a yaķarven: yıķarven M.

2805b hāş u: hāş B.

2807a şehri: şehir R.

Yanup şeh̄r halkı kamu oldu kül
Ta^calluğ kesildi aña cüz ü kül

2810 Çü deryā yüzine şalarlar gemi
Mülāyim hevā irdi sürdi ğamı

Gemi halkına şeh̄r kılur çün nazār
Görür bir müsāfir giyer sīm ü zer

Görüp āşinālık tezekkür ider
Ne yirde olupdur tefekkür ider

R 112a O dem da^cvet itdi yanına anı
Didi görmişem ben ne yirde seni

Didi aña zerrīn-ķadeğ iy nigār
Tecerrüd diyārında leyl ü nehār

2815 Senüñlen muşāhib idüm her nefes
Velākin ayırdı bizi bu ķafes

Bi-ğamdi'llāh irdüm yine ģizmete
Ķafes şındı irdük bugün vuşlata

Ş 81b İrüp luğf-ı Ħağ kıldı ref^c-i ģicāb
Firāğ odına yanmışa virdi āb

2809a kamu: - B.
2809b cüz ü: cüz B.
2811a şeh̄r: şāh B.
2811b giyer: geyer R / sīm ü zer: sīme zer R.
2812b yirde: yerde R.
2813b yirde: yerde R.
2816a ģizmete: ģıdmete Ş.
2817a luğf-ı: luğf u R / ref^c-i: ref^c i B, Ş.

İki yār çün bir birini bilüp
Mu^cānıķ olurlar muşāfiḥ olup

Biri birine zıkr ider kışşasın
Başından ne geçdi feraḥ ğuşşasın

B 92a 2820 Ya işbu seferden nedür pes murād
Beyān eylediler bir oldı fu'ād

İkinüñ murādı bir oldı bu dem
Göñülden kılurlar bular def^c-i ğam

M 94b Re'ise didi şeh bize rehber ol
İrişdürdi çün vāşıl-ı ^caķl-ı kül

Giderler bu deryāda ḥaylī zamān
Ki vaḥdet yüzinden belürdi nişān

Қılup baḥr-i vaḥdet içine duḥūl
Temāşā iderler anı şağ u şol

2825 Giderken belürdi cezīre ^caceb
Bilürler fenādur kılurlar taleb

Görincek didi şeh tolup şevķ ü zevķ
Sefīneñ re'is eyle bu semte şevķ

Sefīne yakın kıldı vara aña
^cAlāmet belürdi kılurlar taña

2821a ikinüñ: ikisinüñ R.
2822b vāşıl-ı: vāşılı B, R, Ş.
2826a görincek: görüncek R, Ş / şevķ u: şevķ M, B.
2826b sefīneñ: sefīnenüñ R.
2827a kıldı: kıldı R.

Şadālar belürdi kıılır Zühre çāk
İrişdi şu yir kim kıoyar başa ħāk

Gelüp irdi bunlara rīĥ-i şedīd
Ulu taġlar olmaya anı sedīd

2830 Ki her mevc-i deryā bir ulu cebel
Ĥalāş olmaya kes gezerse kıulel

Geminüñ çü ālātını ol ĥarāb
Kıılup kıoydı ĥalkuñ başına türāb

Sürüp çaldı anı bir ulu taşa
Muķadder ne ise gelür hep başa

Helāk oldu keştī olup ĥalkı ġarķ
Muĥīţ oldu deryā ne var ġarb u şarķ

Ne şeh kıaldı bunda ne kıul ne °azīz
Ne °aķl u ne varlık ola tā temīz

Ş 82a 2835 Çü zerrīn-ķadeĥ daĥı bī-°aķl u cān
Yitüp maĥva virdi o nām u nişān

M 95a İrişdürdi cānın o cānāneye

B 92b Dürüş sen de irgür tevaķķuf neye

2828a Zühre: Zühreler R.

2828b yir: yil B, Ş; yel R.

2829a rīĥ-i: rīĥi R, Ş; zihī B.

2832b hep: her B, R, Ş.

2833a ĥalkı: ĥalk B.

2833b ġarb u: ġarb B.

2834a ne °azīz: iy °azīz B, R, Ş.

2834b tā temīz: ne temīz M; nā-temīz B.

2835a bī-°aķl u: bī-°aķl B.

2835b yitüp: yanup B; yetüp R, Ş / virdi: verdi M / nām u: nām B.

2836a cānāneye: cāneye M.

Çü mağbūn olur fevt-i fırsat iden
Ve maḥrūm olur terk-i himmet iden

Zamān geçdi °aqlı gelüp yirine
Naẓar itdi tā kim görür yiri ne

R 112b İder devri girdāb-ı ḥayretde ol
Ḥalāşa idüp sa°y bulmadı yol

2840 Dönerken olur çün kenāra yakın
İrer destine anda *ḥablū'l-metīn* *

O ḥable yapışdı kenāra irer
İdüp secde vechin türāba sürer

Çü kaşd eyledi ol aradan gide
Beḳā ravzasına varup seyr ide

Ṭutup gitdi bir semti seyrān ider
°Acā'ib görür °aqlı ḥayrān ider

Beḳā ravzasına irişdürdi rāh
Dimāğın mu°aṭṭar kıllur her giyāh

2845 Temāşā ider anuñ ezhārını
Görür cennetüñ anda enhārını

2837a fevt-i: fevt ü R.

2839a devri: devr B.

2839b sa°y: sa°yi Ş.

* "Sağlam ip, Kur'ân, İslâm dîni." Âl-i İmrân, 3/103.

2843a semti: semt B.

2843b °aqlı: °aql B.

Ki her bir şükûfe virür t̄ib-i hoş
İrüp cān dimāğına arturdu cūş

Türābı mümessek hevā mu^ctedil
Ne var dü-cihānda odur müştemil

Görür anda eşyā ki görmez beşer
Ya sem^cine andan irişmez haber

Ya bir qalbe ol kılmamışdur huṭūr
Ya bir rūḫa ol itmemişdür mürür

M 95b 2850 Bilür anı ancak yine ehl-i zevk
Görür anı ancak yine ehl-i şevk

Anuñ ehli her demde rü'yetdedür
Olar iki ^cālemde vuşlatdadur

B 93a Aña bes durur aña işbu nişān
Odur kenz-i maḥfī vü sırr-ı nihān

Ş 82b Didiler aña ḫayr-ı maḫdem kişi
Hidāyetle başa iletdüñ işi

Ḥudā sende daḫı qomış hoş qoḫu
Anuñçün qabül itdi aşḫāb-ı bū

2846a t̄ib-i: t̄ib ü R.
2847b var dü-cihānda: vardur cihānda B.
2852a bes durur: pes durur B.
2852b sırr-ı: sırrı B, R, Ş.
2853a ḫayr-ı: ḫayra Ş.
2853b hidāyetle: hidāyetlen B.
2854a qoḫu: qoḫu M.

2855 Geçüp sen de bir kûşe kııl iḥtiyār
Tecellā ider saña bunda nigār

Bu bāğa girenler beḳā ehlidür
Olar her nefesde liḳā ehlidür

Bu daḫı geçüp çünki kııldı ḳarār
Görür anda yarın ṭolu her diyār

Bulur anda lezzet dükenmez ebed
Bulurlar bilenler İlāh ü Eḫad

Çü zerrīn-ḳadeḫ buldı rāh-ı reṣād
Fenā kııldı ol cism ü rûḫ u fu'ād

2860 Mürīd oldı irdi murāda bu dem
Devām üzre vuşlat didi dem bu dem

Ḳomadı bugün ḳadr-i zerre ḫicāb
Didi evliyā aña ni'ce'l-me'āb

تعالوا الينا ايا طالبين

تنادوا فكونوا من الواصلين

2856a ehlidür: ehlidür B.

2856b ehlidür: ehlidür B.

2859a rāh-ı: rāhı R, Ş.

2859b cism ü: cism B.

2862 Ey talipler! Haydi bize gelin! (Siz de) davet edin ve ulaşanlardan olun.

KELİMĀT-I İLĀHĪYYE *

Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilātün / Fe^cilün

- M 96a İçelüm sāğar-ı vaḥdet dime kim n'olsa gerek
Cānuña virme ta^cab çün olacağ olsa gerek
- R 113a Cümle mevcūd tekāzā-yı cemāl ile celāl
Kimisi ağlar u ḥalḫuñ kimisi gülse gerek
- 2865 Kısmet-i rüz-ı ezel ḥayr ile şerr oldı tamām
Her kişi mertebesin bunda bugün bulsa gerek
- Aña kim irdi hidāyet ebedī buldı ḥāyat
Aña kim irdi zalālet ebedī ölse gerek
- Aña kim rüz-ı ezel ḥişşe-i ^cışık oldı naşīb
Ḳalbi envār-ı tecellāyla anuñ tolsa gerek
- B 93b Ol ki esrār-ı Ḥudā zerresini eyledi şem
Ḥayrete varup o kendüyi yavu ḫulsa gerek
- Baḫr-i vaḥdetde vücūdı gemisin eyledi ğarḫ
^cĀrif olan bu cihānda didi kim n'olsa gerek

* - B (Bir satırlık boşluk var).

2864a cemāl ile celāl: celāl ile cemāl M.

2864b ağlar u: ağlar B, R.

2865a kısmet-i: kısmeti B, R, Ş / ḥayr ile: ḥayrila B, Ş.

2867 – B; 2867a aña kim: eger kim R.

2868b o kendüyi: kendüyi B, R, Ş / ḫulsa: ḫılsa B.

- Ş 83a MAṬLA^c *
Mefā^cīlün / Mefā^cīlün / Fe^cülün
- 2870 Gel iy hizmetle ^cizzet isteyen kes
Görincek ehl-i himmet di aña pes
- Çü hizmet himmete her dem sebebdür
Alur himmet o kim ehl-i edebdür
- Mü'ebbeddür anuñcün ehl-i himmet
Olur maqbül edebden olsa hizmet
- İşit sen dağı işbu hālī maḥdüm
Şu kes kim hizmet itdi oldı maḥdüm
- Ne varsa enbiyā vü evliyā hep
Edeblen hizmet ilen buldılar Rab
- 2875 Olar kim hizmetinde oldı kâ'im
Şeb u rüz olmadı bir dem o nā'im
- M 96b Ki bir dem ğaflet üzre olsa hizmet
Muḳarrer kendü de noḳşān-ı himmet

* - B (Bir satırlık boşluk var).

2870a hizmetle: hıdmetle Ş.

2870b görincek: görüncek R / pes: bes M.

2871a hizmet: hıdmet Ş.

2871b ehl-i: ehli B, R, Ş.

2872b maqbül: maḳşüd B / hizmet: hıdmet Ş.

2873b kes kim: kes ki M / hizmet: hıdmet Ş.

2874a enbiyā vü evliyā: evliyā vü enbiyā R.

2874b hizmet ilen: hizmetlen R; hıdmet ilen Ş.

2875a hizmetinde: hıdmetinde Ş.

2875b şeb u: şeb B.

2876a hizmet: hıdmet Ş.

Çü erbāb-ı himem pes aña n'itsün
Bular hāzır o kes hızm̄etde yetsün

Eşer şartı muķarrer fā^ciliyyet
Velī te'sīr şartı ķābiliyyet

Şerā'it olmasa olmaya te'sīr
Ezelde böyle olmuş cümle tedbīr

2880 Müheyyā ol ķabūle tā ki fā^cil
Eşer idüp olasın sen de kām̄il

Aluñ himmet olasız ehl-i himmet
Kıluñ hızm̄et kıllalar size hızm̄et

Ezelden böyle olmuş ^cādetu'llāh
Ki hızm̄etlen bulunur vuşlatu'llāh

B 94a O kim hāzır durur besdūr bu miķdār
O kim ğāfil işitmez kıllama tekrār

ĀMEDEN-İ REYHĀN *

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

İy ki dehr içre aduñdur zū-fünün
Diñle reyhānuñ gelüp hālin bugün

2877a erbāb-ı: erbābı Ş / pes: bes Ş.

2877b hızm̄etde: ğafletde B, R, Ş / yetsün: n'itsün M.

2878b velī: dağı B.

2881b kıluñ hızm̄et: kıluñ hıdmet Ş / size hızm̄et: size hıdmet Ş.

2882b hızm̄etlen: hıdmetlen Ş / bulunur: bulunur R.

2883a besdūr: pesdūr B.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

2884a içre: içinde M.

- 2885 Çün tekebbür terkine himmet idüp
İhtiyâr-ı zilleti hizmet idüp
- Ş 83b Kim ne vech ilen kılpudur ol taleb
Tâ bula bir meclis-i ehl-i edeb
- R 113b Cân u dilden ola hizmetde müdâm
Her murâdın hâşıl ide bi't-tamâm
- Çâbiliyyet kıldı anda çün İlâh
Hizmet ilen ola ol maqbûl-i şâh
- M 97a Kendüsinde gördi vardur hoş tîb
Didi irmişdür baña bu ez-ğabîb
- 2890 Şol zamân kim didi maqlûka İlâh
Rabbüñüz benven sizüñ oluñ güvâh
- Anı taşdıķ eyledüm ez-cân u dil
Lîk ġâlib şimdi baña âb u gil
- Ol zamândan kıldı bende bu eşer
Çalb ü rûha sırr u sır virdi ġaber
- Lâzım itdüm kendüme idem seyr
Gâh mescid gâh şahrâ gâh deyr

2885b ihtiyâr-ı: ihtiyârı B, R, Ş / hizmet: hıdmet Ş.

2886b meclis-i: meclisi B, R, Ş / ehl-i: ehli B, R, Ş.

2887a hizmetde: hıdmetde Ş.

2888b hizmet ilen: hizmet ile M; hıdmet ilen Ş.

2892b çalb ü: çalb B / sırr u: sır B.

2893b gâh mescid: gâhî mescid M, R, Ş / gâh şahrâ: gâhî şahrâ M, R, Ş / gâh deyr: geh deyr M, R, Ş.

Ola kim bulam bugün ol hāleti
Fūrkatī olmışken olam vuşlatī

2895 Kendüsine didi sensin bir ğarīb
Çandasın sen çandadur vaşl-ı ħabīb

Aña tedbīr ol durur iy rūḥ-ı pāk
Çanda bir meclis var ol ħizmetde ħāk

Çā'im ol ħizmetde sen leyl ü nehār
Nefs ü kalb u rūḥuñı eyle nişār

B 94b Tā ki bir şāḥib-naẓar himmet ide
Senden işbu hālet-i fūrkat gide

Dest-gīr olup saña ola delīl
Sidretü'l-a^clāya ire tā sebīl

2900 Yarın için her ne kim mev^cūd olur
Kāmil oldur kim bugün bunda bulur

Çün tekāzā eyledi işbu murād
Didi i^ctā it Ḥudā rāh-ı reşād

Saña tefvīz eyledüm emrüm İlāh
Baña ğam irmez oluncağ sen penāh

2895b vaşl-ı: vaşlı B, R, Ş.
2896a rūḥ-ı: rūḥ u R.
2896b ħizmetde: ħıdmetde Ş.
2897a ħizmetde: ħıdmetde Ş.
2898b hālet-i: hāleti B, R.
2901b rāh-ı: rāhı B, R, Ş.
2902b oluncağ: oluncağ R, Ş.

- M 97b Kim müfavvaż eyledi emrin saña
Her nefesde sen mu^cin olduñ aña
- Ş 84a Her kuluñ kim saña tevcih itdi yüz
Buldi kapuñda ri^cayet bire yüz
- 2905 Kāşid olsa saña bir ^cabdūñ Hudā
Aña sen bī-vāşıta kılduñ nidā
- Sālik oldı saña kim vuşlat için
Karşu geldüñ aña sen ^cizzet için
- Tālibī sen mūşil-i maṭlūbsın
Hem muḥıbsın ^caşıka maḥbūbsın
- Cān u dilden kıldı vaşluñ kim taleb
Gösterürsin aña vechüñ bī-ta^cab
- Çün muḳarrer oldı katında sefer
Bu münācātı dili tekrār ider
- 2910 Tıtdı bir semti yola oldı revān
Kaşdı bu maḥbūbdan bula nişān
- Bī-nişāndan ol nişān ister ^caceb
Ol sebebden çekdi yolda çok ta^cab
- R 114a Gitdi dildār isteyü oldı ğarīb
Bilmedi oldur aña andan qarīb

2906b Karşu geldüñ aña sen ^cizzet için: Tālibī sen mūşil-i maṭlūbsın M.
2907a Tālibī sen mūşil-i maṭlūbsın: Hem muḥıbsın ^caşıka maḥbūbsın M.
2907b Hem muḥıbsın ^caşıka maḥbūbsın: Karşu geldüñ aña sen ^cizzet için M.
2910a kaşdı: kaşd B.

Yolda kime uğrasa şorardı o
Kanda var bir meclis-i aşhâb-ı bû

B 95a İstimâ^c itse varup hizmet ide
Her ne hiddet itseler lînet ide

2915 Çekdi bu yolda şedâ'id bî-hisâb
Geh haţâ üzre olurdu geh şavâb

İttifâk irdi giderken bir yire
Zâhiren ma^cmûr baġsañ her nire

M 98a Gördi vardur anda bir bâġ-ı^c aceb
Didi budur meclis-i ehl-i edeb

Çün dimâġına irişdi ba^czı bû
Didi varsa bundadur aşhâb-ı hû

Ravza-i cennet şanur her kim görür
Görse anı hûr u ġılmân yüz sürür

2920 Her şükûfe gösterür bir dürlü reng
Görmez anı ol ki ġalbin tutdı jeng

Diġkat idüp bunlara kıldı nazâr
Var mıdur tâ göre aşhâb-ı hüner

2913b meclis-i: meclisi B, R, Ş.

2914a hizmet: hıdmet Ş.

2916a yire: yere R.

2916b ma^cmûr baġsañ: baġsan ma^cmûr M / nire: yire Ş.

2917a bâġ-ı: bâġı B, R, Ş.

2917b meclis-i: meclisi B, R, Ş / ehl-i: ehli B, R, Ş.

2918a ba^czı: ba^cz B.

2919b hûr u: hûr B.

2921b aşhâb-ı: aşhâbı B, R, Ş.

Ş 84b Gördi cem^c olmuşdur anda ba^czı nās
Kimi bī-ğam kimisi tıtmışdı yas

Ba^czı hāy u hūy ider ehl-i hevā
Ba^czı dır zevk it cihāndur bī-vefā

Rūyı ba^czuñ verd-i aḥmer ba^czı zer
Ba^czısı şalmış anuñ zānūya ser

2925 Ba^czı şalmış eñsesinde taylasān
Ba^czı sākıt ba^czı söyler çok lisān

Kimi giymiş aḳ^c abā kim hırka-pūş
Ba^czı tınmaz eylemişdür ba^czı cūş

Her biri bir şūret itmiş iḥtiyār
Kimisi hılķī anuñ kim i^ctibār

Göricek bunları ol mā'il olur
Şandı kim maḳşūdını bunda bulur

İlerü vardı bular ḳatına ol
Bunları ḳıldı temāşā şağ u şol

2922a ba^czı: ba^cz B.

2923a ba^czı: ba^cz B / hāy u: hāy B / ehl-i: ehli B, R.

2923b ba^czı: ba^cz B.

2924a rūyı : rūy B / verd-i: vardı B; ver R / ba^czı: ba^cz B.

2925a ba^czı şalmış: ba^cz şalmış B.

2925b ba^czı sākıt: ba^cz sākıt B, Ş / ba^czı söyler: ba^cz söyler B.

2926a giymiş: geymiş R, Ş.

2926b ba^czı tınmaz: ba^cz tınmaz B / ba^czı cūş: ba^cz cūş B.

2927b hılķī: ḥalķī R.

2929b şağ u: şağ B.

- B 95b 2930 Gördi bunlar her biri ehl-i vaqār
Nıyyet itdi bunda ol ide qarār
- M 98b 2930 Qaşd idüp bunlara cāndan izzete
Öpdi yir tırdı maqām-ı hizmete
- Çün şürü^c itdi o hizmet itmege
Himmet itdi aḫz-i himmet itmege
- Yüz yire qodı tazarru^c eyledi
Her birine hoş tevażzu^c eyledi
- Didi luḫf idüp qabül eyleñ beni
Hizmet için qomışam cān u teni
- 2935 Hizmet bil baqladum ez-cān u dil
Tā ki zā'il ola vaşf-ı āb u gil
- Her ne kim emr itseñüz baş üstine
Tā ne yazıldı görem qaş üstine
- R 114b 2935 Yüzüm üzre başum üzre ber-devām
Qapuñuzda eyleyem hizmet müdām
- Her ne taḫmīl itseñüz olam ḫamūl
Ola kim maḫlūba müşıl ola yol

2930a ehl-i: ehli B, R, Ş.

2930b ide: tuta M.

2931b maqām-ı: maqāmı Ş / hizmete: hıdmete Ş.

2932a hizmet: hıdmet Ş.

2934b hizmet: hıdmet Ş.

2935a hizmete: hıdmete Ş.

2935b vaşf-ı: vaşfı B, R, Ş.

2936a itseñüz: eyleseñ B.

2937b hizmet: hıdmet Ş.

Çapuñuza gelmişem bî-çāreyem

Yār için ilden ile āvāreyem

Ş 85a 2940 Çapuñuzdan bendeyi redd itmeñüz
Ehl-i hācāta çapu sedd itmeñüz

Feth-i bāb idüñ ola tā feth-i bāb

İşigüñüz bilmişem ni^cme'l-me'āb

Didi bunlar hayr-ı maqdem iy kişi

Bunda geldüñ hep tamām itdüñ işi

Luţf-ı Haq sevq eylemişdür bil seni

Gelse bunda her faqir olur ganī

İrişürsin bunda maqşūda ^cazīz

Cem^c olupdur bunda aşhāb-ı temīz

M 99a 2945 İhtişāş iden olupdur ber-murād
Yollar içre işbu yol rāh-ı sedād

B 96a Her ne kim maqlūb olur hāşıl durur
İşbularuñ cümlesi vāşıl durur

Gel huzūr üzre olup def^c eyle gam

Nüş it ol tiryākı kim def^c itdi sem

2939a çapuñuza: çapıñuza M.

2940a çapuñuzdan: çapıñuzdan M.

2941a idüñ: idüp B.

2941b işigüñüz: işigüzi Ş.

2942a hayr-ı: hayra R.

2943a luţf-ı: luţf u R.

2944b aşhāb-ı: aşhābı R, Ş.

2945b rāh-ı: rāhı B, R, Ş / sedād: sevād R.

Ol kadar lāf itdiler bī-çāreye
Şandı kim merhem ururlar yaraya

İ^ctimād itdi bularuñ kavline
Tābi^c oldı bunlaruñ her fi^cline

2950 İstimā^c itdi bulardan hoş kelām
Bāb-ı hı̄zmetde kabūl itdi maqām

Hāzır oldı hı̄zmetinde her zamān
Nāzır oldı emre ol zāhir nihān

Her ne emr olsa anı ikmāl ider
Şanmañuz bir zerresin ihmāl ider

Qıldı hı̄zmet bunda niçe ay u yıl
N'oldı hālın soñra anuñ diñlegil

Bulmadı bunlarda ol bir hoşça hāl
İltifāt itdi qamusı qurı qāl

2955 Gice gündüz hoş tecessüs eyledi
Her birinüñ qavl ü fi^clin soyladı

Şan^cat u hāli bularuñ cümle lāf
İçlerinde bulmadı bir qalb-i şāf

2949a bularuñ: olaruñ Ş.

2950b bāb-ı: bāb u R / hı̄zmetde: hı̄zmetde Ş.

2951a hı̄zmetinde: hı̄zmetinde Ş.

2953a hı̄zmet: hı̄zmet Ş / niçe: nice B, R / ay u : ay B, R.

2954b qurı: quru B, R, Ş.

2955b qavl ü: qavl B.

2956a şan^cat u: şan^catı B, R, Ş.

2956b qalb-i: qālbi B.

Bildi bunlar zāhirinde hoş durur
Ma^crifetden her birisi boş durur

Ş 85b Her biri muhtāc-ı himmet iy dede
Çanda kaldı gayrıya himmet ide

M 99b Lāfa gelse kuṭb-ı ʿālem her biri
Dir niçe mevtāyı ben kıldum diri

2960 Līk yoğdur qadr-i zerre kudreti
Ehl-i hācāta ide ol himmeti

Kisvet ü misvāk u tesbīḥ u şaḳal
Zīnet itmiş her biri ḳalb-i dağal

B 96b İşbu vech ilen ḳılurlar ḥalkı şayd

R 115a Her biri bir tavra düzmiş dām-ı ḳayd

Çün bularuñ bildi için taşını
Urdı her gördüğü taşba başını

Çıqdı gitdi buradan ḥayrān ü zār
Taşba ğarḳ-ı āb u içi tolu nār

2965 İrişür bir demde aña biñ hevā
Geh yüzün toprağa ḳor idüp şadā

2957a hoş durur: hoşdur B, R, Ş.

2957b boş durur: boşdur B, R, Ş.

2959a lāfa: lāf R / kuṭb-ı: kuṭb u R.

2959b niçe: nice B, R.

2960b ehl-i: ehli R.

2961a misvāk u: misvāk B.

2961b ḳalb-i: ḳalbi B, R, Ş / dağal: zağal B, R, Ş.

2962a ḥalkı: ḥalk B.

2963b gördüğü: gördük B.

2964a ḥayrān ü: ḥayrān B, R.

2964b ğarḳ-ı: ğarḳı B, R, Ş / āb u: āb B, Ş.

Dir o kendüye ki bî-devlet başum
Ben şanurdum kim tamām ola işüm

Ber-murād oldum şanurdum nā-murād
Olmışam dünyā baña *bi'se'l-mihād* *

Çurbete irdüm şanup oldum ba^cīd
İster iken va^cdi irişdi va^cīd

Saña Mevlādan ^cināyet yok gibi
Rāh-ı Hāḡḡa pes hidāyet yok gibi

2970 Ğarḡ olupsun çün şe'āmet baḡrine
Rāhuñ irmez bil ki vuşlat şehrine

Cennet isterken irişdüñ dūzaḡa
Çanı cennet rāzısın sen berzaḡa

Nūra ḡālibken yoluñ zulmet olur
Şafvet isterken ^caceb küdret bulur

M 100a Gülşen isterken olur külḡan maḡām
Her kemālātuñ bulur noḡşān-ı tām

Nefsine bu vech ilen tevbīḡ ider
Başına her fi^clini bir mīḡ ider

* “Ne kötü döşek (cehennem).” Bakara 2/206; Âl-i İmrân, 3/12, 197; A'raf, 7/41; Ra'd, 13/18; Sâd, 38/56.

2968b va^cdi: va^cd B, R; va^cde Ş.

2970a çün: çü B.

2974a vech ilen: vechlen B, Ş.

- 2975 Gezdi bu hāletde ol haylī diyār
Yolı geh şahrā olur geh kūhsār
- Ş 86a Yoq refīki aña taqrīr ide hāl
Aldı hayret n'olısar bilmez me'āl
- Yolda niçe ravza gördi girmedi
Belki çeşmin yumdı ba^czın görmedi
- B 97a Gördüğün dir bu da anuñ mişlidür
Hep herez durur görünür mişlidür
- Pes müzahrefdür qamusı bunlaruñ
Cümlesi telbīsdür bu tonlaruñ
- 2980 Görse ger bunlar gibi bir tã'ife
Gitseler gitmez bularlan Tã'ife
- Şöyle nefret eylemiş bunlardan ol
Girmeye ger cennete irgürse yol
- Āhiri birgün gider idüp enīn
Hızır-veş bir şahş olur aña qarīn
- Didi kim qandan gelürsin iy kişi
Başuña üşmiş cihānuñ teşvīşi

2975b geh şahrā: gāh şahrā B / geh kūhsār: gāh kūhsār B.
2976a refīki: refīk R.
2977a niçe: nice B, R.
2977b ba^czın: ba^czı M, R.
2978a gördüğün: gördüğün Ş / bu da: ba^czı M / mişlidür: mişldür B.
2978b görünür: görünür yinür R / mişlidür: mişldür B.

Ol dağı Şordı senüñ ħālünñ nedür
Pes ħerez midür metā^cuñ yāĥū dūr

2985 Bir birinünñ sergüzeŐtin Őordılar
Yolda gāĥī gitdiler geh Őurdılar

Bu kişi bir ĥoŐ muŐāĥib yār idi
Her ne maĥŐūd olsa anda var idi

M 100b Rıfĥ idüp luĥf ile Őöyler her Őözi
Pes aña tevcĥ idüp reyĥān yüzi

R 115b Ĥālını bir bir aña ^carz itdi hep
Kim ne deñlü çekdi bu yolda ta^cab

Didi aña iy birāder sen ^caceb
Bir ulu dergāĥı ĥılmıŐsın Őaleb

2990 Aña Őālib çoĥ velākin görmedi
Yüz biñinde biri yol irgürmedi

Lĥk Őorarsañ her biri görmiş geĥer
Görmedi görmeyiser anı beşer

Bu ĥadar zaĥmet bu yolda çoĥ degül
Ravza çoĥdur lĥk bitmez çoĥda gül

2984a Şordı: Şor R.
2986a yār idi: yārdı B.
2986b var idi: vardı B.
2988b bu: - R.
2989b dergāĥı: dergāĥ B, R, Ő.
2990b irgürmedi: irgümedi R.
2992b lĥk: lākin B.

Cān u başın terk iden vāşıl durur
Terk iderseñ sen dağı ħāşıl durur

B 97b Çün birinden ħāşıl olmadı murād
Ş 86b Bir yire dağı varup pāk it fu'ād

2995 Bularuñ bāţıl degüldür her biri
Ba^czı dūzađ ba^czınuñ cennet yiri

Her ne çekseñ işbu yolda az u çok
Zaĥmetüñ ol bāba nisbet zerre yok

Niçeler çekdi şedā'id bī-ĥisāb
Ĥavline varmadı kanda fetĥ-i bāb

İşbu yolda ekseri oldu helāk
İrmedi rāhı ola bābında ĥāk

Rāh-ı vāsi^cde ĥarāmī çok durur
Şanma bir menzil ki anda yok durur

3000 Belki her demde kişi ĥāzır gerek
Ġayrı koyup maţlaba nāzır gerek

M 101a Sālik olsañ kırtarur her kırkıdan
İ^ctimād it kırkı yokdur kırkıdan

2993a cān u: cānı B, R / başın: başı M.

2995b ba^czı: ba^cz B.

2997a niçeler: niceler B, R.

3000b Ġayrı koyup maţlaba nāzır gerek: Sālik olsañ kırtarur her kırkıdan R.

3001 - R.

Ben de seyr itdüm cihānı ser-te-ser
Terk idüp bu yolda cānā cān u ser

Çok gelüpdür yolda ıuttā^c-ı tarīk
Līk Hāğdan her zamān irdi refīk

^cAvn-i Hāğ yoldaş ola saña eger
Cümle eşyā hāşm ola irmez zarar

3005 Görmişemdür ben dahı bī-ğad riyāz
İçmişemdür yolda çok āb-ı hıyāz

Ba^czı gökçek ba^czısı yatlu bunuñ
Ba^czı acı ba^czısı tatlu şunuñ

Līk bunlardan birisi hoş gelür
Devlet ol başuñ ki aña tuş gelür

Ravzanuñ āb u hevāsı hoş laṭīf
İçse ābından bulur kuvvet za^cīf

Ṭaşrasından baqsalar ma^cmūrı yok
Seyr olinsa ger içi mestūrı çok

3002a itdüm: idem B, R.

3002b cān u: cān B.

3003a ıuttā^c-ı: ıuttā^c B, R.

3003b irdi: oldı M.

3005b āb-ı: ābı R, Ş.

3006b ba^czı acı: ba^cz acı B.

3008a āb u: āb B.

3008b ābından: ābında R.

3009a ma^cmūrı: ma^cmūr M.

3009b olinsa: olunsa M, R / mestūrı: mestūr M.

- B 98a 3010 Ehli cümle her ne varsa şāfī-dil
Tālib olurlar görüncek şāfī-dil
- Tābi^c olsañ anda iltem ben seni
Hep faķır olur ne kim gelse ğanī
- Ş 87a Her ki faķr üzre gelür bulur ğinā
Rāhat olur yolda çekdüği ^canā
- Gelse cāhil ğalbi tolar ma^crifet
Gelse ^cālim anda bulmaz menzilet
- Bunlaruñ ğāli bilinmez zıkr ile
Hem dağı yolu bulunmaz fikr ile
- M 101b 3015 Gel benümlen git saña olam delīl
R 116a Hep şifā buldı ne kim geldi ^calīl
- Ber-murād oldı gelenler nā-murād
Ehlini gören didi ni^cme'l-^cıbād
- Gel temāşā it bu bāğı bir nazar
Tırmasañ yok saña seyrüñden zarar
- Niçe yir seyr eyledüñ gel bunı gör
Çok kişi geldi velī görmedi kör

3010a ehli: ehl B / şāfī: şāf B.

3010b görüncek: görünce R / şāfī: şāf B.

3011b olur: olur ğanī M.

3013a ğalbi: ğalb B.

3014a zıkr ile: zıkrle B.

3014b bulunmaz: bulunmaz M, R, Ş / fikr ile: fikrle B, R.

3017b seyrüñden: seyrinden B.

3018a niçe: nice B, R / yir: bir B.

Taşrasında kalma kaçd it dāhil ol
Her ki dāhil oldu oldu kāmīl ol

3020 Tābi^c oldu aña reyḥān gitdiler
Günler içre bir gün aña yitdiler

Gördi bir şahrā ucında yüce tağ
Tağ eteginde görür bir ^cucbe bāğ

Gördi anı oldu kalbi pür-neşāt
Def^c-i ğam oldu irişdi inbisāt

Şan müsāfir irdi kendü şehrine
Rāḥat irdi gitdi dehrüñ kahrı ne

Seyr iderken geldiler bāğa karīb
Sem^cine irdi şadā-yı ^candelīb

3025 Āşinālīk var arada şanasın
Kendüye dir bunda lāzım yanasın

B 98b Cānına te'sīr ider işbu şadā
Kaçd ider kim rüḥını ide fedā

Pes dimāğına irer envā^c-ı bū
İşidür her zerreden āvāz-ı hū

3021a gördi bir: gördiler Ş.
3022b def^c-i: ref^c-i M.
3023a kendü: kendi B.
3023b kahrı: kaçr B.
3024b şadā-yı: şadāyı B, R.
3027a envā^c-ı: envā^cı B.

Bir niçe yirden aqar āb-ı nazīf
Her çiçekden irişür bŷy-ı laţif

M 102a Görđi eşhāşın ferāgat ŷzre hep
Kendü hālinde qamusı pŷr-edeb

B 87b 3030 Kim gelŷp kim gitdi kılmaz iltifat
Rŷtbetinde her biri bulmış ŷebāt

Belki ba^czı sŷyleseñ virmez cevāb
Qanda qaldı ideler saña hiţāb

Didi reyhāna o kişi iy refik
İrdi maţlŷba bi-hamdi'llāh tarik

Çok harāmiden seni qurtarmışam
Ravza-i maqřŷda uş irgŷrmiřem

şimdiden řoñra senŷndŷr bākī hāl
Hiżmet ŷzre qā'im ol terk it su'al

3035 Bir zamān bunlara dađı hiżmet it
Oldı hoş olmadı ğayrı yire git

Çok naşihat itdi gitdi ol kişi
Didi ğayret başa iltmekdŷr işi

Terk idŷp bu qapuda her i^ctibār
Qıldı ednā hiżmeti ol iřtiyār

3028a niçe: nice B, R / āb-ı: ābı B, R, ř / nazif: laţif B.

3028b bŷy-ı: bŷyı B, R.

3033b ravza-i: ravzayı ř.

3034b hiżmet: hiđmet ř.

3035a hiżmet: hiđmet ř.

3037b hiżmeti:hiđmeti ř.

Pes ḥalā pāk itmek oldı şan^catı
Tā ki aḥz ide bulardan himmeti

R 116b Kıldı ḥizmet bunda ol ḥaylī zamān
Kimse ḥālin bilmedi zāhir nihān

3040 Gördiler ḥizmetde a^clā himmeti
Didiler büstāna gel it ḥizmeti

Anı büstān ḥizmetine ḳodılar
Ber-kemāl itdi ne şey kim didiler

B 99a Ḳomadı büstān içinde ḥār u ḥas
Ḥizmetinden zā'il olmaz bir nefes

M 102b Anuñ eṭrāfına muḥkem yapıdı sūr
Tā ki nā-cins itmeye aña ^cubūr

Anı daḥı eyledi ḡāyetde pāk
Misk ü ^canberden müreccaḥ oldı ḥāk

3045 Zāhir oldı anda envā^c-ı çiçek
Her biri bir bāḡa besdür itme şek

Her birinden irişür eşnāf-ı bū
Kim girürse ḳalbi olur pür-ḳoḡu

3039a ḥizmet: ḥıdmet Ş.
3040a ḥizmetde: ḥıdmetde Ş.
3040b ḥizmeti: ḥıdmeti Ş.
3041a ḥizmetine: ḥıdmetine Ş.
3041b ber-kemāl: pür-kemāl B.
3042a ḥār u ḥas: ḥār kes B.
3042b ḥizmetinden: ḥizmetinde B; ḥıdmetinde Ş.
3044b misk ü: misk B; miski R, Ş.
3045a envā^c-ı: envā^cı Ş.
3045b besdür: pesdür B.
3046b ḳalbi: ḳalb B / ḳoḡu: ḳoḡu M.

Niçe müddet bunda hizmet itdi ol
Âhiri bir gün gelüp aña rasûl

Ş 88a Didi gel iltem seni bir mevzî^ca
Vardur anda bir ^caceb hoş şavma^ca

Her ki hizmet itdi aña cân u dil
Anda kalmadı eşer ez-âb u gil

3050 Saña destür oldı anda varasın
Bulısarsın anda derdüñ çâresin

Çün rasûl iltür kapusına anı
Da^cvet itdi ehl-i himmet dir seni

Çapusına yüz urup kıldı kıyâm
Zî-Hudâ halk eylemiş ni^cme'l-mağâm

Çün içine ba^cdehû kıldı duhûl
Seyr itdi taht ü fevķ u sağ u şol

Hâtırına gelmeyen eşyâ görür
Her kadem varur yüzün yire urur

3055 Aña dahı hizmet itdi çok zamân
Çomadı aşıla küdüretden nişân

3047a niçe: nice B, R / hizmet: hıdmet Ş.
3049a hizmet: hıdmet Ş / cân u dil: ez-cân u dil M; cân dil B.
3052a urup: vurup R, Ş.
3053b fevķ u: - B, Ş.
3055a hizmet: hıdmet Ş.

Geldi bir gün didi bir şahş-ı °acīb
Lāyık olduñ görmege rüy-ı ḥabīb

M 103a Baña teslīm eyle cānā kendüzüñ
Yevm-i bākī ola tā kim gündüzüñ

B 99b Didi reyḥān emrūñüz kıldum ḳabūl
Gösterürseñ tābi° oldum her ne yol

Ḥāzır itdi ol da bir zarf-ı °aceb
Ḳodı reyḥānı içine bā-edeb

3060 Anı bir miḳdār kıldı terbiyet
Ḳābiliyyet ire bula mertebet

Aldı gitdi bir °aceb yüksek yire
Şanma kim anı beşer cinsi göre

Oldı bir şahrā-yı bī-ḥad müntehā
Kim anuñ seyrine yoḳdur intihā

İrdiler şāḥib-naẓar ḳarşusına
Tā naẓar ide ḳodı ḳarşusına

R 117a Aña şāḥib-himmet itdi çün naẓar
Kendüsinden gitdi oldı bī-ḥaber

3056a şahş-ı: şahşı R.
3056b rüy-ı: rüyı B, R.
3057b kim: ki M.
3059a zarf-ı: zarfı B, R, Ş.
3059b reyḥānı: reyḥān B.
3060b ire bula: bu ire bula R.
3061a yire: yere R.
3062 - M.

- 3065 Ba^cdehū kendüsine geldi yine
Şandı ^carız oldu nevm ü ya sine
- Ş 88b Kendüyi buldı muhālif evvele
Didi varsa irdi āhir evvele
- Pes vücūd-ı evvelin gitmiş bulur
Hoş laṭif ü tāzedür bitmiş bulur
- Gördi pür olmuş revāyiḥ ḳalb ü rūḥ
Bildi kim kendüye oldu çok fütūḥ
- Buldı ol ḥālātı ta^cbīr olmaya
Biñ yıl içre biri taḳrīr olmaya
- 3070 Bu maḳāmı bilmez illā ehl-i zevḳ
Diñlemez bu sözi illā ehl-i şevḳ
- Sen de şevḳüñ var ise sa^cy eyle zevḳ
Tā ki meḳşūf ola cümle taḥt u fevḳ
- M 103b Ḳarşusunda ḳaldı şāḥib-himmetüñ
Didi şimden soñra budur ḥizmetüñ
- Ḥizmet ile irdi ol hoş devlete
Sen de ir sa^cy eyle şāḥib-himmete

3065b nevm ü: nevm B; yevmi Ş / sine: sene Ş.
3067a vücūd-ı: vücūdı B, R, Ş / bulur: bular R, Ş.
3067b laṭif ü: laṭif B / bulur: bular R.
3068a ḳalb ü: ḳalb B, R; ḳalbi Ş.
3069a ḥālātı: ḥālāt B.
3071a var ise: varsa B, Ş.
3071b taḥt u: taḥt B.
3072b ḥizmetüñ: ḥidmetüñ Ş.
3073a ḥizmet: ḥidmet Ş.

- B 100a Çün hayāta irdi ol ba[°]de'l-memāt
Yok tağayyür hāline buldı sebāt
- 3075 Karşusunda hāzır oldı ber-devām
Pes maķāmāt içre bu ni[°]me'l-maķām
- Ol sebebden halk içinde mu[°]teber
Oldı halk andan revāyiḥ aḥz ider
- Ba[°]zı elde tutdı kim [°]izzet ider
Başına kor başını zīnet ider
- Çün tamām aḥz eyledi ol himmeti
Kaṅkı bāğa varsa virür zīneti
- Ṭālibe bu deñlü yārā bes durur
Şanma bu eşyā-yı hār u ḥas durur
- 3080 Kāmil oldur ḥişşe aldı zerreden
Zevķ-i deryā eyledi her kaṭreden
- Baḥre müstağraķ şusuzdur cāhilün
Berr içinde şuya kaṅdı kāmilün
- Bu cihāndur bir ḥayāl-i pür-[°]iber
Bildı anı her ki gezdi der-be-der

3076b halk andan: Haḳḳ andan B.
3077a ba[°]zı: ba[°]z B / tutdı: toydı B.
3078b virür: vardur M.
3079a bes durur: pes durur B.
3082a ḥayāl-i: ḥayāli B, R, Ş.

KELİMĀT-I İLĀHĪYYE *

Mef[°]ülü / Mefā[°]ilün / Mef[°]ülü / Mefā[°]ilün

- Ş 89a Bildüm dü-cihān fānī kıldum taleb ol şānı
Çurbān idüben cānı buldum ben o canānı
- İçdüm yine bir cāmı virdi baña bed-nāmı
Zevķ itmez anı [°]āmī buldum ben o cānānı
- 3085 Çağırdı benī Allāh gösterdi baña bir rāh
Kendüsi yine hem-rāh buldum ben o sulţānı
- Girdüm yine bir rāha tālib olup Allāha
İrdüm ulu dergāha bildüm ben o sulţānı
- Ŧaldum yine bir nehre irgürdi ben'ol baħre
Vaşl oldı baña behre gördüm ben o Sübhānı
- Gördüm yine bir dīzār ħār oldı göze gülzār
Bülbül ne aña gülzār gördüm ben o Sübhānı
- B 100b [°]Ābidler için cennet zāhidler için miħnet
R 117b [°]Ārifleredür ķurbet gördüm ben o Sübhānı

* - B (Bir satırlık boşluk var).

3084 Bu beyitten sonra 3111. beyte kadar M nüshası eksiktir.

3085b buldum: bildüm R, Ş.

3086 - R; 3086a bir: bu B.

3087a irgürdi: gördi B.

3089b [°]Ārifleredür: [°]Āriflere R.

MAṬLA^c *

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

3090 Gel berü iy mürşid-i rāh isteyen
Bī-riyā bī-reyb Allāh isteyen

Key şağın sen çoğdur aşhāb-ı zalāl
Ekser aqvāli bularuñ kīl ü qāl

Kisvet ü tesbīh ü misvāk u şağal
Şüret itmiş şan^cat-ı mekr ü hiyel

Hırka ile zāhirin telbīs ider
Fi^cl ider hāşā anı İblīs ider

Hulğ ilen maḥlūt-ı Hağdandur ba^cid
Kim aña olmaz refiğ oldur sa^cid

3095 Gösterür zāhirde ol zühd ü fenā
Ḳalbi pür-hığd u ḥased ^cucb u riyā

Ehl-i ^cırz u şüretā ehl-i vağar
Dīn ü ^cuqbā mülkin itmiş tārümār

* - B (Bir satırlık boşluk var).

3090a mürşid-i: mürşidi B, R.

3090b bī-riyā bī-reyb: bī-riyāyı reyb R.

3091a aşhāb-ı: aşhābı B, R, Ş.

3091b kīl ü: kīl B.

3092a tesbīh ü: tesbīh B; misvāk aña Ş / misvāk: tesbīh Ş.

3092b şan^cat-ı: şan^catı B, R, Ş.

3094a hulğ ilen: hulğlan B, Ş.

3095a zühd ü: zühd B.

3095b ḳalbi: ḳalb B; ḳalb ü R / pür-hığd u: pür-hığdur vü R.

3096a ehl-i ^cırz: ehl ü ^cırz R / ^cırz u: ^cırz B / ehl-i vağar: ehli vağar B, R, Ş.

3096b dīn ü: dīni R / mülkin: milkin R.

Dir muvaḥḥidven velī mülḥid durur
Bilmeyen ḥālin şanur mürşid durur

Ma^crifet dürcin açup dürlər şaçar
İstimā^c itse sözün şeytān kaçar

Kendü mişli bir niçe ehl-i hevā
Cem^c olup ƣatınd'ider medḥ ü şenā

Ş 89b 3100 Ol müzaḥref sözlerin taşdıķ ider
Belki ^caql u naql ilen taḥķiķ ider

Kendü aşḥābı zalālet mazḥarı
Her birisi oldı şeytān meşḥarı

Cümlesi azğun durur şeytāndan
Vay aña fazl irmeye Raḥmāndan

Rüz u şeb şeytān gelür ḥizmet için
Her nefesde aña biñ la^cnet için

B 101a Kendü oldı çün re'isü'l-mülḥidīn
Gıtdiler ƣa^cr-ı cehīme ecma^cīn

3105 Baña bir tenbīhdür lāzım olan
Aşşı itmez şoñ nefes nādim olan

3097a mülḥid durur: mülḥiddür B.
3097b mürşid durur: mürşiddür B.
3099a niçe: nice B, R / ehl-i: ehli B, R, Ş.
3099b medḥ ü: medḥ B.
3100a sözlerin: söz ilen R.
3100b naql ilen: naqlen B.
3102b irmeye: olmaya B.
3103a rüz u: rüz B / ḥizmet: hıdmet Ş.
3104a kendü: kendi R.
3104b ƣa^cr-ı: ƣamu B; ƣa^crı R.

Ġāfil olma ħāzır ol iy t̄alibūn
Cāhil olma °ākıl ol iy sālīkūn

Rehber ola saña ger °avn-i Ĥudā
Sevķ ider bāb-ı İlāh bī-cūdā

Feth olup bāb-ı t̄arīķ-ı Muştafā
Keşf olur sırr-ı rasūl-i Murtażā

°Āķıl oldur ħişşe aldı ķışşadan
Cāhil oldur ħālī olmaz ğuşşadan *

ĀMEDEN-İ MĪR-İ °ĀŞIKĀN **

Fā°ilātūn / Fā°ilātūn / Fā°ilūn

3110 Diñle yārā ħāl-i mīr-i °aşıķān
Kim ne şüret ķurdı ol bir ħasb-i şān

M 104a Ya ne vech üzre cihānı añladı
Kim cihānı bildi ħālin tañladı

R 118a Ĥaķ Te°ālā ħilķatin ķılmış °aceb
Kim riyāset rütbetin eyler t̄aleb

3107a °avn-i: °avni B, R, Ş.

3107b bāb-ı: bābı B, R, Ş.

3108a bāb-ı: bābı B, R, Ş / t̄arīķ-ı: t̄arīķı B, R, Ş.

3108b sırr-ı: sırrı B, R, Ş / rasūl-i: rasūli B, R, Ş.

* Ş'de aşāğıdaki beyit (89b'de) farklı bir yazıyla derkenardır ve vezni bozuktur:

“°Āķıl ne şād olayın dir ne ğam ķeker

Cāhil hemīşe şād olayın dir elem ķeker”

** - B (Bir satırlık boşluk var).

3110a mīr-i: mīri B, R.

3110b bir: bel Ş / şān: ħāl B.

Muḳteżā-yı nefsine olmuş esīr
Fikri her dem ḥalkā olmaḳdur emīr

Līk istiḥḳākı yoḳdur devlete
Ḥālını bilmez düşüpdür miḥnete

3115 Ḳalbi memlūdur anuñ °ucb u ğurūr
Gice gündüz fikri çoḳ yoḳdur ḥuzūr

Kendüye dir bu cihānı seyr ḳıl
Gör ne ḥalk itdi Ḥudā ez-āb u gil

Ş 159a Kim ne veche añlamışlar °ālemi
Ya ḥaḳīḳat bildiler mi ādemi

Āḥiri bir ğün ṭurup ḳıldı sefer
Tā ki °ālem ḥalkına ide nażar

B 101b Hem teccessüs ide bunlar ḥālını
Her birinüñ diñleye aḳvālını

3120 İşbu ṭavra seyr ider ol çoḳ diyār
Her birinden ola tā kim ḥişsedār

Gezdi işbu °ālemi ol ser-te-ser
Kendüye lāyık o hīç bulmadı der

3113a muḳteżā-yı: muḳteżāyı R, Ş.

3113b fikri: fikr B.

3114a istiḥḳākı: istiḥḳāk B.

3115a ḳalbi: ḳalb B; ḳalb ü R.

3116b ez- āb u: ez- āb B.

Söyleşür her kime irse az u çok
Kendü zevkine muvâfık kimse yok

İctikâdı üzre halkuñ hâlini
Bildi añladı kamunuñ kâlini

Kendü hâlin cümleden tercîh ider
Ġayrınıñ aqvâlini taqbîh ider

M 104b 3125 Kendüye didi ki gezdüñ c'alemi
Fehm kılduñ cümle hâl-i âdemi

Şan^catı her birinüñ mekr u hıyel
Görmedi ol Hakkı gâlibdür hıvel

Her biri bir şüret itmiş ihtiyâr
Tâ ki bu halk ide aña ic'tibâr

Dir ki bildüñ bu cihân dâru'l-^cubür
Sen de bir şüret qurup itgil huzür

Bu cihân bir şofradur ni^cmet tolup
Müştehâsın ekl ider her kes turup

3130 Hakk anı insân için halk eyledi
Dürlü ni^cmetlen bu halkı toyladı

3122a irse: irer B.
3124a kendü: kendi R.
3124b Ġayrınıñ: Ġayrınıñ B.
3125b hâl-i: hâli B, R, Ş.
3126b Hakkı: Hak B.
3130a için: çün B.

Ba^czı bu halkuñ nazār it gör n'ider
Ni^cmet-i Mevlāyı kıldan men^c ider

Çünki bildüñ bu durur ehl içre yol
Sen dağı bir küşesinden ākil ol

Kim bu remzi añlamaz oldur ^cavām
Anuñ içün anlara dirler hevām

Añlayanlar setr ider bir hāl ile
Cāhili tağlīt iderler kāl ile

B 102a 3135 Şüret-i şūfiyyeyi kendüñe hāl
Ş 159b Eyle tā maqbül olına cümle kāl

Ba^cdehū bir küşede oturdı ol
Hālet-i zühd ü fenā kıldı kabül

R 118b ^cUzlet itdi halk içinden çok zamān
Kimse andan bilmedi nām u nişān

Şöyle tezyīn eyledi ol şüretin
Kim görür kaşd ider almağ himmetin

M 105a Yine āhir kıldı bir yirde zuhūr
İttifāk itdi aña bir kes mürūr

3131a ba^czı: ba^cz B.
3131b ni^cmet-i: ni^cmeti B, R, Ş.
3132b küşesinden: küşesinde R.
3133b anuñ içün: anuñçün R.
3134a hāl ile: hālile B.
3134b tağlīt: tağlīt M / kāl ile: kālile B.
3135a şüret-i: şüreti B, R, Ş.
3135b olına: ola bu B; ola R, Ş.
3136b hālet-i: hāleti M, B, R, Ş / zühd ü: zühdden B.
3138b ider: eyler B.

3140 Kim meger bu kes giderdi Ka^cbeye
Yolu azdı uğradı bilmez neye

Görđi bir şüret ^caceb havf eyledi
Mîr havfin bildi aña söyledi

Çorqma benden yanuma olğıl yakın
Çün seni sevğ itdi Rabbü'l-^câlemîn

Hoş hidâyet eylemiş Mevlâ saña
Kim seni sevğ eyledi bunda baña

Gel berü bunda baña olğıl qarîn
Tâ ki hâşıl idesin Hağğa'l-yağîn

3145 Hem hağâyıkdan seni idem habîr
Bende ola kapuña oğlan u pîr

Çün toğundı başuña zıll-i Hümâ
Hağk içinde aduñ olsun reh-nümâ

Niçeler vardur müsemmä bi'n-nağîz
Kim şahih oldı adı oldur marîz

Ol mağüle olan esmâdan biri
Bu durur fehm it sözüm qalma giri

3140b azdı: irdi M.
3141a bir: - R.
3142 - R.
3146a zıll-i: zılli R.
3147a niçeler: niceler B, R.

Çıldı ol bī-çāreyi lāf ile bend
Bende oldu çıldı anda derdmend

3150 Ol müzahref sözlerinden aña çok
Nesneler ta'lim itdi aşlı yok

B 102b Bu kişi hod ebleh ü ahmaç idi
Hep kabül itdi ne sözler kim didi

İ'tikād itdi buña yoçdur nazır
Vaşfını yazmaz bunuñ yüz biñde bir

M 105b Niçe müddet bunda hizmet eyledi
Ş 160a Dā'imā mīr ile şöbet eyledi

Didi bir gün aña mīr-i cāşıkān
Gel yanuma iy re'īs-i şādıkān

3155 Saña destūr ideyin halk içre var
Gördüğün ahevālden virgil haber

Niçe kâbil kimseler vardur gelür
Hizmet ü şöbet idüp devlet bulur

Sen delālet eyleyüp olğıl meşāb
Tā ki sālīk olalar rāh-ı şavāb

3149b bende: bend M / R'de bu mısra atlanmış, yerine 3150a yazılmış, mısra eksikliği 3153a ikinci kez yazılmak suretiyle giderilmiştir. Bu mısra kayması 3150, 3151, 3152. beyitlerde devam etmektedir.

3153a niçe: nice B, R / hizmet: hıdmet Ş.

3154a mīr-i: mīri B, R.

3156a niçe: nice B, R.

3156b hizmet ü: hıdmet B; hıdmet ü Ş; hizmet R.

3157b rāh-ı: rāhı B, R, Ş.

Hoş kabûl itdi o mîrûñ emrini
Şarf ide bu yolda bâķī °ömrini

Mîr aña himmet idüp destür ider
Ol dahı hâķ içre gitdi gör n'ider

3160 Ger mülâķī olsa yolda aña kes
Mîri medh ider tura ger bir nefes

Gezdi bu tavr üzre ol eşhâş için
Sa°y ider cem°iyyeti işhâş için

Dir anuñ nāmı emîr-i °aşıkāñ
Hālını nāmından añlar °ākılān

R 119a Meyl iderler nāmın iden istimā°
Kaşd iderler aña kılmaķ ittibā°

Çok kişi ızlāl ider bu tavra ol
Didiler luţf eyle göster bize yol

3165 Tā ziyāret idevüz ol °aşıkı
Belki anuñ olavuz biz şādıkı

Cem° olur bir yire eşhâş-ı keşîr
Kim ğanî vü kim faķîr u kim şağîr

3158a o mîrûñ: emîrûñ B.
3159a himmet idüp destür: destür idüp himmet B.
3160b mîri: mîr R / tura: dura B.
3161a eşhâş için: işhâş için M.
3161b işhâş için: eşhâşı çün M; eşhâş için R, Ş.
3162a emîr-i: emîri B, R.
3163 - M.
3165b biz: bir R.
3166a yire: yerde R / eşhâş-ı: eşhâşı R.

- B 103a Reh-nümā oldı bulara hoş delil
Niçe müddet girdiler bunlar sebil

Yolları irdi bularuñ bir yire
Gördiler var anda bir yābis dede

Bir zamānda akmamışdur anda şu
Hār u has eṭrāfinı tutmuş kamu
- 3170 Reh-nümā didi ṭuruñuz bunda siz
Meskeni anuñ bu vādīdür ışız
- Ş 160b Ben varup aña virem sizden haber
Ola kim size çıķup ide nażar

Reh-nümā gitdi bulardur muntażır
Vardı mīrūñ hıżmetinde öpdı yir

Didi cem^c itdüm getürdüm çok kişi
Hoş tamām itdüm buyurduĝuñ işi

Luṭf idüp bunlara ^carż itgil cemāl
Her nażardan bula biri biñ kemāl
- 3175 Mīr daħı ṭaşra çıķdı nāzla
Pes selām virdi naħıf āvāzla

3167 Bu beyitten sonra 3196. beyte kadar M nüshası eksiktir; 3167b niçe: nice B.

3168a yire: yere R.

3168b bir yābis: yābis bir Ş.

3170a ṭuruñuz: duriñuz B.

3172b hıżmetinde: hıdmetinde Ş / öpdı yir: yir öpdı B.

3173a itdüm: - R.

3175a nāzla: nāz ile R.

3175b virdi: itdi R, Ş.

Cümlesi aldı bularuñ hoş selām
Şandılar kim ğārdan çıkdı imām

Didiler kim yine gelmiş Bāyezīd
Her ki münkirdür buña oldur Yezīd

Ĥavf-ı Ĥaķ taġyīr itmiş reng-i rū
Şan riyāzat ġice gündüz aña ĥū

Arķasında ĥırķa pāre pāredür
Şanki derd-i yār ilen dil yāredür

3180 Dürlü dürlü rengden giymiş ķabā
Sebz ü aşfer aķmer ü ebyaz °abā

Zāhirinden görünür zühd ü fenā
Bāıını ĥālīdür ez-zıkr-i Ĥudā

°İşķ odına baġrı yanmış çün sipend
Her ki görse raķm idüp dir derd-mend

B 103b Kimseye ķılmaz kelām eyler edeb
İ°tibār-ı nāsa olsun dir sebeb

Bir nazarda kim görür bī-iķtiyār
Eyler aña bī-nihāyet i°tibār

3177a gelmiş: geldi R.
3179b derd-i: derdi B, R / yār ilen: yārlan R.
3180a giymiş: geymiş R.
3181a görünür: görünür R.
3181b ez-zıkr-i: ez-fıkr-i B; ez-zıkr-i R, Ş.
3182a çün: - R.
3183b i°tibār-ı: i°tibārı B, R, Ş.
3184b bī-nihāyet: bī-nihāye B.

3185 Zāhirinde meskenet albi ulu
Ol durur ālemde gāyet bed-hūlu

Kim grr Şanur olu by-ı laif
Rāh-ı Hāda nefsini ılmıŐ naif

Ehle olsa ger muŐāib bir nefes
Fehm ider b-rāyia bir urı as

R 119b Zāhirin grdi bular aldandılar
Bāının daı muvāfi Şandılar

Ő 161a Didiler luf it abl it izmete
Bendeyz geldk apua himmete

3190 Āsitānundan bizi redd itmegil
A apusın lufuu sedd itmegil

Feyz-i himmet eyle isān-teŐneyz
aresi besdr gelrse nie yz

Ol adar ıldı tevazzu her biri
Şandılar mevtāy eyler ol diri

Mr daı bunları ıldı abl
Tā ki gsterde bulara orı yol

Her biri bir kŐede oturdı pes
Terbiyet eyler bulara her nefes

3186a by-ı: by B, R.

3187b urı: uru B.

3189a izmete: ıdmete Ő.

3191b besdr: pesdr B, R / nie: nice B, R.

- 3195 Gāh şoḥbet gāhī ḥalvet gāhī lāf
Gözine gelmez sinek Sīmürġ-ı Qāf
- M 106a İşbu ḥāl üzre gider ḥaylī zamān
Geldi bir seyyāḥ anda nāgehān
- Görđi bir tertīb düzmiş bir kişi
Kendüye qadr u şeref virmek işi
- Meclis itmiş cem^c olmuş çok beşer
Her birinüñ qalbi memlûdur keder
- B 104a Bu kişi girdi qapudan içerü
Mîr görđi didi aña gel berü
- 3200 Kim ne yirden geldüġüñ itgil beyān
Ya ne görđüñ bu cihānda qıl °ayān
- Ya nedür ismüñ bize virgil ḥaber
Ya nedür maqşûd qıldıñ sen sefer
- Didi adumdur hidāyet iy °azîz
İsterem °ālemde bir řāḥib-temîz
- Ravzatü't-Tevḥîddür baña mekān
Görmişem ben anda bir řāḥib-zamān

3195a gāh: gāhī R, ř.
3197a düzmiş: qılmış B.
3198b qalbi: qalb B; qalb ü R.
3200a yirden: yerden R.
3202a adumdur: adımdır M.

Meclis itmiş ol °aceb da°vā ider
Dir kimüñ var şübhesi gelsün gider

3205 Yanına cem° olmuş eşhāş-ı °aceb
Her biri ehl-i sükün ehl-i edeb

Zū-revāyihdür şükūfe her taraf
Pür-le°ālī her kişi gūyā şadef

Ş 161b Her kelāmı pür-işārāt u rumūz
Kālb ü rūḥ u sırra setr olmuş künūz

Aḥsenī aḥlāk üzre ḥilḳati *
Her ki şādıḳdur ider ol himmeti

Levh-i maḥfūz eylemişdür ḳalbini
Anda işbāt itdi eşyā selbini

M 106b 3210 Şöyle medḥ itdi hidāyet ol eri
Görmege müştāk oldı her biri

Mīr ḥalkuñ ıztırābın fehm ider
Kendüyi terk ideler dir vehm ider

Didi anlar ṭālib-i dünyā ḳamu
Ben cihāndan geçdüm ez-ḥavf-ı ṭamu

3204b var şübhesi: şübhesi var R.

3205a eşhāş-ı: eşhāşı R, Ş.

3205b ehl-i sükün: ehli sükün B, R, Ş / ehl-i edeb: ehli edeb B, R, Ş.

3207a pür-işārāt u: pür işārāt B.

3207b ḳalb ü: ḳalb B / rūḥ u: rūḥ B / sırra: sırrı R.

*“Ben güzel huyları tamamlamak için gönderildim.” Seçme Hadisler, s.9,10

3212a ṭālib-i: ṭālibi B, R, Ş.

3212b ez-ḥavf-ı: ez-ḥavf u M; ez-ḥavfı B, R, Ş.

R 120a Kıl nazar eṭrāfuma iy şahş-ı kūr
Hīç metā^cı bu cihānuñ var mı gör

Bir şükūfe dahı hattā yoq durur
Zīnet-i dünyā olarda çok durur

B 104b 3215 Bī-nihāyet kendüyi kıldı mediḥ
Anları kıldı kemāl üzre qadiḥ

Dir zalāletdür muqarrer saña nām
Aduñı tağyīr itmişsin tamām

Şüret-i ādemde şeytānsın gezer
Ehl-i Haqquñ meclisin görse bozar

Bī-edebisin turma qarşumda benüm
Kim görincek sevmedi cān u tenüm

Çün hidāyet çok tettebbu^c eyledi
Her tarafdān diqqat ilen yiyledi

3220 Bulmadı bir qadr-i zerre bŷy-ı hoş
Hŷkm ider taşrası ma^cmŷr içi boş

Çün hidāyet ol qapudan redd olur
Ol nefesde bāb-ı raḥmet sedd olur

3214b zīnet-i: zīneti B, R, Ş.

3217a şüret-i: şüreti B, R, Ş.

3218b görincek: görüncek R.

3219b diqqat ilen: diqqat ile B, Ş.

3220b taşrası: taşrasın R / içi: iç R.

3221b bāb-ı: bāb u R.

Bunda olanlar iki kısım oldılar
Bir bölük gitdi birisi kaldılar

Her ki kaldı oldu maḥrūm-ı ebed
Feyz-i raḥmetden aña yoḫdur meded

M 107a Kim hidāyetlen gidenler ber-murād
Oldılar anlar durur ni^ome'l-^oibād

Ş 155a 3225 Kim ḫalur oldu zalālet maḫharı
Kim gider oldur hidāyet mefḫarı

^oĀḫılān oldu hidāyet tābi^o
Cāhilān oldu zalālet tābi^o

^oĀḫılān aldanmadılar şūrete
Nāzır oldılar derūn-ı ḫālete

Şūretinden sīretin zevḫ itdiler
Ḳālebinden ḫalbini farḫ itdiler

Cāhilān şandılar anı pūr-kemāl
Zāhirinden gördiler bir ḫūb-cemāl

3230 Taşrası gibi şanurlar ḫalbini
Ehlī olmayan ne bilsün ḫalbini

B 105a ^oĀḫıl olan olmadı şūret-perest
Ehl-i ḫāli buldı zeylin'urdu dest

3222b bölük: bölük R.
3223a maḥrūm-ı: maḥrūmı B, R, Ş.
3225b oldur: oldı M.
3227b derūn-ı: derūnī B, R, Ş.
3230a gibi: bigi R, Ş.
3230b ehlī: ehl M.

Cāhil olan gözledi tāk u kabā
Hoş şaḡal tesbīḡ ü misvāk u °abā

°Ākıl olan ehl-i ḡāl ister gezer
Taşrası ma°mūr ola ḡālī sizer

Cāhil olan şūret-i zībā arar
Ehl-i faḡr üzre göre kılmaz naḡar

3235 °Ākıl olan ehl-i şöhretten kaçar
İ°tibār-ı ḡalkı °add eyler keder

Cāhil olan ḡālib-i şeyḡ-i şehīr
Şūfisi ola yigit oḡlan u pīr

°Ākıl olan terk idüp °izz-i cihān
Kaşd ider keşf eyleye sırr-ı nihān

M	107b	Cāhil olan aldanurlar cāhile
R	120b	Setr iderler nūr-ı şemsi māḡ ile

°Ākıl olan emrini tedbīr ider
Bir nefes şanma işin te°ḡīr ider

3232a tāk u: tāk B.

3232b hoş şaḡal: şaḡal hoş şaḡal R / tesbīḡ ü: tesbīḡ B / misvāk u: misvāk B; misvākı R.

3233a ehl-i: ehli B.

3234a şūret-i: şūreti B, R, Ş.

3234b faḡr: faḡḡ M.

3235b i°tibār-ı: i°tibārı B, R, Ş / ḡalkı: ḡalk B.

3236a ḡālib-i: ḡālibi B, R, Ş / şeyḡ-i: şeyḡi B, R, Ş / şehīr: şehri B, R.

3236b oḡlan u: oḡlan B.

3237a °izz-i: °izzi R.

3237b sırr-ı: sırrı B, R, Ş.

3238b şemsi: şems B.

3240 Cāhil olan dir daḥı çoḡdur zamān
Fevt olur fırsat ecel virmez amān

°Āqıl olan bildi bu dāru'l-fenā
Gice gündüz sa°y ider ḥāl-i beḡā

Cāhil olan kesb ider evlād ü māl
Zerre zevḡ itmez o ḥāl-i ehl-i ḥāl

Ş 155b °Āqılān çün naḡş u renge ḡalmadı
Aldanup maḡrūm u merdūd olmadı

Cāhil olan zīnete baḡladı bil
Kesb-i uḡrādan ba°id oldu o bil

3245 °Āqıl olan naḡd-i °ömre vaşl-ı yār
Aldı ol ḡıldı ḡayātın pāyidār

Cāhil olan °ömrinüñ sermāyesin
Zāyi° itdi ḡodı dünyā sāyesin

B 105b °Āqıl olan bildi pes mebde me°ād
Virmedi taḡyīr aña dāru'l-fesād

Cāhil olan itmedi fikr-i me°āl
Bu serābı şandı ol āb-ı zülāl

3240b Fevt olur fırsat ecel virmez amān: Fevt-i fırsat olur virmez amān M.

3241b ḥāl-i: ḡāli B, R, Ş.

3242a evlād ü: evlād B.

3242b ḥāl-i: ḡāli M, B, R, Ş.

3243a °āqılān çün: °āqıl olan B, R, Ş.

3243b maḡrūm u: maḡrūm B.

3244b oldu o: oldu R.

3246a °ömrinüñ: ḡalbinüñ B.

3247b dāru'l-fesād: dāru'l-°inād M.

3248a fikr-i: fikri B, R, Ş.

3248b āb-ı: ābı B, R.

°Ākıl olan bildi nefis ü Rabbini
Kadr-i zerre ğayra kılmaz ħubbını

3250 Cāhil olan oldı nefsine esīr
Ĥubbı ğayra düşdi yoğdur dest-gīr

°Ākıl olan bunda kesb eyler vişāl
Yārına kıomaz bilen mebde me'āl

M 108a Cāhil olan dir bugün °ışk idelüm
Yarın içün niçe teşvīş idelüm

°Ākılān aldanmadılar cennete
Bunda irişdi irenler vuşlata

Cāhilān eydür bizüm ħūr u kıuşūr
Yoğ °ibādet rahmete olmış ğurūr

3255 °Ākılān maķşūdı kıomaz yarına
Aldanan fevt itdi fırsat yarına

Cāhilān ħalt itdi dünyāya özin
Ĥ^vāb-ı ğaflet bağlamış iki ğözin

°Ākıl olan Ĥaķkı bund'itdi şuhūd
Sifle aldanmadı evc'itdi şu^cūd

Cāhil olan rü'yet uħrāda şanur
Bilmeyüp maķşūdı ülāda kıalur

3250b ħubbı: ħubb B; ħubb u R.

3251b me'āl: me^cād Ş.

3252b niçe: nice R.

3253a °ākılān: °ākıl olan R.

3254a ħūr u: ħūr B.

3256b ħ^vāb-ı: ħāb u R; ħāb-ı Ş.

°Ākıl olan açdı °ibret gözini
Añlayup zevk itdi hikmet sözini

3260 Cāhil olan bī-başiret bī-başar
Söyleseñ hikmet kelāmın dir keder

Ş 156a °Ākıl olan görmedi hīç ğayr-ı yār
Zāhir u bāṭın kamu şey her ne var

Cāhil olan bilmedi yār ile ğayr
Bāṭınını °ālemüñ kılmadı seyr

B 106a °Ākıl olan fehm ider sözden murād
R 121a Māni° olmaz fehm-i ma°nāya sevād

Cāhil olan zāhirin añlar hemān
Kaşdı fehm itmez tolar kalbi gümān

3265 °Ākılān fehm itdi sözden şāhibin
Göriccek haṭṭ añladılar kātibin

M 108b Cāhilān katında birdür her kelām
Ḳudreti yok fark ide hāş u °avām

°Ākıla maḳşūd olan tenbīhdür
Levş-i dünyādan özin tenzīhdür

3260b dir keder: dir gider B, R, Ş.

3261a ğayr-ı: ğayrı B.

3263b māni°: zāyi° B.

3264b kaşdı: kaşd B, R.

3265b añladılar: eylediler B.

Cāhile maḫşūd olan tevbiḥdür
Her sözü m bağrına çün bir mīḥdür

Bir °aceb sırdur sarāy-ı kā'ināt
Zinde sa°y-i mevt ider mürde ḥayāt

KELİMĀT-I İLĀHİYYE *

Fā°ilātün / Fā°ilātün / Fā°ilātün / Fā°ilün

3270 ılmadum ben °ömrüm içre Ḥaḫḫa lāyık bir °amel
Gice gündüz vird ü zikrüm fikret-i ṫül-i emel

Ḥalvetümde müştēhā-yı nefsi fikr itmek işüm
Celvetümde ḥod müsāvī ğıybet ü mekr ü ḥiyel

Fikr-i dünyā eylesem ğāyet ḫavīdür bu gönül
ṫā°at itmek ḫaşd ḫılsam yoğ durur benden kehil

Ger şalāt u ger şıyām itsem riyā vü süm°adur
ḫavl ü fi°lüm her ne kim var pür-ğarazdur pür-°ilel

Nefsüme tābi° olup ol resme °işyān itmişem
Rüz-ı maḫşer gelmeye a°mālde benden eḫal

3275 Naḫd-i °ömri ma°şiyet yolında hep ḫıldum telef
Olmışamdur her °azāb u şiddete yā Rab maḫal

3268b çün: çü R.

3269a sarāy-ı: sarāyı R, Ş.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

3270b vird ü: vird B; vird-i R, Ş / fikret-i: fikreti B, R, Ş / ṫül-i: ṫül ü R.

3271a nefsi: nefis B, R.

3271b mekr ü: mekr B.

3273a şalāt u: şalāt B.

3274b rüz-ı: rüz u R.

Ārzū-yı nefsüme şol deñlü sa^cy itdüm ki uş
Geldi ^cömrüm āħir oldı yoğdur elde mā-ħaşal

İttişāf-ı ma^cşiyetlen bulmışam bir ħaddi kim
Bunca maħlūk içre yā Rab yoğ durur baña mesel

B 106b ^cAdlūñ ilen ger ^cazāb itseñ baña yevme'l-cezā
Ş 156b Ger göre ħālüm firār ide yanumdan hep milel

M 109a Ķalmışam yā Rab zalālet içre hādī ol baña
Her kime senden hidāyet irdi yoğ aña vecel

3280 Ger ziyā-yı şems-i cūduñ irmeye ben Ķalmışam
Zulmet-i ^cisyānda mānend-i üstür der-vaħal

Olmazam nevmīd yā Rab feyz-i fażluñdan senūñ
Nefs-i bed-ħūya me^cāşī ger vire bī-ħad zelel

Ķalk-ı ^cālem fācir olsa ya muṭī^c olsa Ķamu
Zāt-ı pākūñe senūñ gelmez tezāyüd ya ħalel

Her kişi ger ħayr u ger şerritse rāci^c nefesine
Leyse li'l-insāni illā mā-se^cā didūñ ezel *

3276b elde: anda R.

3277a ittişāf-ı: ittişāfı B, R, Ş / ħaddi: ħadd B, Ş.

3278b firār ide: firār ider B, R.

3279b irdi: ire R / aña: - R.

3280 – R; 3280a ziyā-yı: ziyāyı B, Ş.

3280b zulmet-i: zulmeti M, B, Ş.

3281a nefsi: nefsi ü R.

3283a ħayr u ger şer: ħayr u şer B; ħayr ger şer Ş.

* “İnsan ancak çalıştığına erişir, insana çalışmasından başka bir şey yoktur.” Necm, 53/39-40.

Çünkü ta^cmīm-i ^caṭā idüp didüñ *lā-ṭaknatū* *
Āb-ı rahmetden muḳarrer bildi ḫalk irer bedel

3285 Reṣḫa-i rahmet ^cuṣāt-ı mü'minīne bes durur
Zümre-i ma^cfüvden olmaḳdur recā iy bī-bedel

Mücrim ü ^caṣīlerüñ cürmin ḫamu ^cafv eyleyüp
Cennet ü dīdār virseñ saña kims'itmez cedel

Baḫr-i rahmet ḫaṭresi ḫurbında cümle maḫv olur
Bu me^caṣīnüñ ger ola her birisi bir cebel

R 121b Yā İlähī sen ḫalāṣ it bu siyeh-rū bendeñi
Mekr-i şeyṭān u hevā-yı nefsdan ḫable'l-ecel

Luṭf u fazluñdan Ḥudāyā ^cĀrif it esrāruña
Feth ola tā sırr-ı ^cālem ḫalmaya gözde sebel

MAṬLA^c **
Fe^cülün / Fe^cülün / Fe^cülün / Fe^cül

3290 Gel iy ṭālib olan viṣāl-i nigār
Ḳoma ḫadr-i zerre gönülde ḡubār

* “(Allah’ın rahmetinden) umudunuzu kesmeyiniz.” Zümer, 39/53.

3284a ta^cmīm-i: ta^cmīmi B, R.

3284b āb-ı: āb u R.

3285a reṣḫa-i: reṣḫayı R / ^cuṣāt-ı: ^cuṣātı B, R, Ş / mü'minīne: mü'mīne R / bes durur: pes durur B.

3285b iy: ey R / bī-bedel: bī-meded R.

3286a mücrim ü: mücrim b / ^cafv: redd B.

3286b dīdārı: dīdār M, B, R.

3288a siyeh-rū: siyāh-rū B.

3288b hevā-yı: hevāyı B, R, Ş.

3289a luṭf u: luṭf-ı B, R.

3289b sebel: seyel R.

** - B (Bir satırlık boşluk var).

3290a iy: ey R / viṣāl-i: viṣāli R, Ş.

İderseñ muşaffā gönül ez-keder
Kılur aña Haq günde yitmiş nazār

M 109b Cilā eyleseñ qalbūñ āyīnesin
Tecellā-yı Haqqa bil āyīnesin

B 107a Olar kim kılur def^c-i ğaflet zi-^cayn
Görür künh-i eşyā olup Haqqa ^cayn

O kim her nefes Haqqa nāzır durur
Görür Haqqı her şeyde hāzır durur

Ş 157a 3295 Olar kim açuq tutdı qalbin müdām
İrer Haqdan anlara her dem selām

O kim ^cādeti oldı şavm-ı vişāl
Bu halk içre anlar durur ehl-i hāl

O kim ^cādeti oldı ihyā-yı şeb
Muqarrer şühüd itdi bir şebde Rab

Olar kim kılurlar kıyām-ı sene
İrer qadre sen dağı terk it sine

Bilün her ki ihyā iderse sinān
Olur qalbi anuñ *kitābün mübīn* *

3291b yitmiş: yetmiş R.

3293a def^c-i: def^ci B, R, Ş.

3293b eşyā: -Ş.

3294b Haqqı: Haq Ş.

3296a şavm-ı: şavmı B, Ş.

3297b bir: bu B, R, Ş.

3298a kıyām-ı: kıyāmı B, R, Ş / sene: sana R.

3299a her ki: her kim B.

*“(Gerçekleri) açıkça anlatan Kur’ân.” Hicr, 15/1; Yâsin, 36/69.

3300 Kimüñ ^cādeti olsa cü^c u seher
Olur Hıağ huzürında ol her seher

Qılan gice gündüz şıyām u kıyām
Bulur kırbet-i Hıağkı ol bi't-tamām

Bu tavr üzre her kim sülük itdi rāh
Olur müntehā aña bī-şekk İlāh

Gel iy tālib itgil özüñ imtiḥān
Ola açıla bāb-ı sırr-ı nihān

Dimek benden ammā ki itmek senüñ
Delālet benüm yola gitmek senüñ

ĀMEDEN-İ ŞEB-BŪY *

Mefā^cılün / Mefā^cılün / Fe^cülün

M 110a 3305 İşit kim naql idem aḥvāl-i şeb-būy
Niçün ezhār içinde oldı hoş hūy

Neden oldı anuñ maqşūdı ḥāşıl
Ne rāha sālİK oldı oldı vāşıl

Bu sözlerden alursañ ḥişşe sen de
İrişdür cānuñı cānāna tende

3301a kırbet-i: kırbeti B, R, Ş.

3303b sırr-ı: sırrı R, Ş.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

3307a sözlerden: sözlerinden Ş.

- B 107b Meger bitmişdi bir yirde nebātāt
Çamu bī-rāyihā ḡālī zi-ḡālāt
- Kiminüñ ḡaddi bālā kimi alçaḡ
Kiminde var zekāvet kimi aḡmaḡ
- 3310 Meger şeb-būy daḡı bunda bitmiş
Velī kendüyi bunda zāyi^c itmiş
- R 122a Kime nā-ehl olur bir dem muşāḡhib
Gidüp hep nūr zulmet ola ḡālib
- Ş 157b Bularlan muḡteliḡ ḡadrini bilmez
Muşāḡhib olsa nādān kişi ḡülmez
- Geçer bu ḡālet üzre niçe müddet
Açılur aña bir ḡün bāb-ı ḡikmet
- Didi kendüsine var sende bir ḡāl
Anı ızḡāra ḡaşd it itme ihmāl
- 3315 Bular ḡālī durur ol ḡālden hep
Bulardan ol müfāriḡ bulasın Rab
- Bulardan her nefes ḡāşıl kederdür
Bulardan fāriḡ olmaḡlık hünerdür

3308a bitmişdi: bitmiş R / yirde: yerde R.

3309a ḡaddi: ḡadd B / kimi: kim R.

3309b kimi: kim B, R.

3311b nūr: nūrı R, Ş.

3312a ḡadrini: ḡadrin R.

3313a niçe: nice B.

3313b açılur: açılup B, R, Ş.

3314b ızḡāra: ızḡār R.

Anuñçün muẓtaribdi rūḥ u ƙalbi
Ƙomişdı ƙābiliyyet anda Rabbi

Anuñ kim ola şānında teƙāzā
Görinür aña bī-şek Rabb-i a^clā

M 110b Bu fikr üzre geçerdi gice gündüz
Olısar aña bir gün gice gündüz

3320 Meger kim Hızr u İlyās oldı yoldaş
Gezerler kūh u şaḥrā çoƙ ƙuru yaş

Tecessūs itdiler hīç var mı muḥtāc
Berāyā içre ƙaldı mı şusuz aç

Görürler müctemi^c bir yirde çoƙ nās
Mürür itdi bu cāya Hızr u İlyās

Görürler işbu yir bir arz-ı yābis
Degüldür rüzı anuñ yevm-i şāmis

B 108a Görür ba^czında bunlar ƙābiliyyet
Velākin ğālib olmış cāhiliyyet

3325 Didiler bunlara var bir ^caceb cāy
Varupdur anda ger yoḥsul u ger bay

3317a rūḥ u: rūḥ B, R.

3320a Hızr u: Hızr R, Ş.

3320b kūh u: kūh B.

3321b şusuz: şusız R.

3322a yirde. yerde R.

3322b Hızr u: Hızr Ş.

3323a görürler: görür B, R, Ş / işbu: uşbu R / yir: yiri B, R, Ş.

3325b yoḥsul u: yoḥsul B.

Ki nāmı Ravzatü't-Tevhīd bāğı
Muṭī^c olur varursa anda bāğī

Müzeyyendür içi hoş bŷy-ı ezhār
Birini osa mŷmkir ide ikrār

Ṭurup bir kes ılur anda nidāyı
Ṣalā eyler bŷlend itmiṣ ṣadāyı

Yanuma cem^c olup gelsŷn ṭavā'if
İṣitsŷn her biri āvāz-ı hātif

Ṣ 158a 3330 Niṣār itdŷm bu meclisde cevāhir
Ne cevher her biri bir necm-i zāhir

Bugŷn bezl eyledŷm envā^c-ı ni^cmet
Ṭoyarlar gelseler ger cŷmle millet

Ṣu ni^cmet kim anı gŷz gŷrmemiṣdŷr
Anuñ vaṣfı ulağā irmemiṣdŷr

M 111a Degŷldŷr biṣmesi nār u duḣānla
Yinilmez cism ilen ol belki cānla

Aḣıtdum meclise hoṣ āb-ı *Kevṣer*
Gelŷp imez anı bil *ṣānı ebter* *

3330a bu: - R.

3333b cism ilen: cismlen B; cism ile R.

3334b ṣānı: ṣānŷ R.

* "Kevṣer: Cennette bir havuz." Kevser, 108/1 / "ṣānı ebter: Nesli kesik, gŷdŷk." Kevser, 108/3.

- 3335 Ne deñlü gelseler cīʿān ü ʿaṭṣān
Olurlar cümlesi reyyān ü ŧebʿān
- R 122b Bunuñ emşāli söyler niçe sözler
O kim ṭālib durur ol semti özler
- Kimi varmış kimisi dağı yolda
Kimi azmış kimüñ azması dilde
- Aña kaşd eylemiş ādem ziyāde
Kimisi atludur kimi piyāde
- Velī her kişi irgürmez sebīli
Meger içmiş ola ol selsebīli
- B 108b 3340 Delīl olmuş ola ʿavn-i İlähī
Refīk olsa hidāyet buldı rāhı
- Varuñ siz dağı seyr eyleñ o ḥālī
Bu yābis yirde ḳalmañ şöyle ḥālī
- Tamām itdi bular evşāfı taḳrīr
Bu sözler eyledi ŧeb-būya teʿşīr
- Bu sözden bākisi ḥaḳḳ itmediler
Anuñçün bile yola gitmediler

3335a cīʿān ü: cīʿān B.

3335b reyyān ü: reyyān B.

3336a niçe: nice B, R.

3336b semti: semt B.

3337b azmış: irmiş B; ermiş R, Ş / azması: varması B, R, Ş.

3338b atludur: atlu R.

3339b ol: - R.

3340a ʿavn-i: ʿavni B, R, Ş.

3342a evşāfı: evşāf B.

Çü yokdur ğayrısında işbu hilkat
Anuñçün itmediler vaşla himmet

3345 Kılur şeb-büy ol bāga muḥabbet
Didi kendüye lâzım eyle °uzlet

Bu evşāf ile ol bāga irilmez
Diken zaḥmın yimezseñ gül dirilmez

M 111b Dilerseñ kim olasın aña lâyıķ
Varup bir küşede қаı° it °alâyıķ

Ş 158b Mübeddel eyle aḥlāk-ı zemīme
Ḥayāt-ı tāze vir °azm-i remīme

Bu fikr üzre buları eyledi terk
Bu °ahd üzre kuşağın eyledi berk

3350 Kılurlar bunda bunlar gitdi şeb-büy
Didiler bizi terk itdi bu bed-ḥüy

Biraz müddet olur bir cāya tālib
Ki anda olmaya aşlā muşāḥib

Araşdurdı bulup bir küşe-i ḥalvet
Kıla tebdīl-i aḥlāk itdi himmet

3344a işbu: uşbu R.

3348a aḥlāk-ı: aḥlākı R, Ş.

3348b ḥayāt-ı: ḥayātu B, R, Ş / °azm-i: °azmi B, R, Ş.

3350a bunlar gitdi: gitdi bunlar R.

3352a araşdurdı: irişdürdi M.

Kaçardı ger ırakdan görse âdem
Bu hālî hâlet içre kıldı °âlem

Çü °âdet itdi taqlîl-i ta°âmı
Dağı terk itdi teksîr-i kelâmı

3355 İder sa°yı kıomaya dilde ğayrı
Murâdı bu ki mescid ide deyri

B 109a Nehârî şâ'im ü leylinde kıâ'im
Bu hâlet aña °âdet oldı dâ'im

Bu tavr üzre kıılır ol çok °ibâdet
Ki bir miqdâr kesb itdi liyâkıat

Didi şimden ğirü ol bâğa sâlik
Ola kim me'men ola her mehâlik

Gidüp bu câydan ol tıtdı bir râh
Toludur kıalb ü rûhı fikr-i Allâh

3360 Yolu ğeh berre uğrar ğâh baĦra
Ġehî bir arz-ı yâbis ğâhî nehre

M 112a Yolın ğeh sedd iderdi hâr u hâşâk

R 123a FeraĦ üzre olurdu ğâhî ğâm-nâk

3353b içre: üzre R.

3354a taqlîl-i: taqlîli B, R.

3354b teksîr-i: teksîri B, R.

3355a sa°yı: sa°y Ş.

3358a ğirü: ğiri R.

3359b kıalb ü: kıalb B.

3360a ğeh: ğâh B, R / ğâh: ğâhî M, B, Ş.

3361a ğeh: ğâh B / hâr u: hâr B.

Bu hālet üzre kıldı haylī seyri
Gehī mescid gehī şahrā vü deyri

Muşāhib geh nebāt u gāhī hayvān
İrişdi aña bir gün luḫf-ı Yezdān

İrer yolu anuñ bir kūhsāra
Kimi eşcār u kimi seng-i hāra

3365 Kimisi cāy-ı hālī kimisi hār
Ki şevķinden görünür cümle gülzār

Ş 152a Ne irse cismine zaḫm-ı dikenden
Şikāyet eylemez aşlā dikenden

Gezer bu kūh-ı hayretde biraz ol
İrişdürdi anı bir cāya bir yol

Varuraķ gördi ol bir mürġ-zārı
Ta^cab irmişdi kaşd itdi qarārı

Didi bu cāy bir hoş mesken ancaķ
Ki nādān şöḫbetinden me'men ancaķ

3370 Nebātı tayyib ü eşcārı mevzūn
O bāġa girmedi illā ki me'zūn

3363a nebāt u: nebāt B, R.
3364a kūhsāra: kūh u şahrāya R.
3365b ki: kime R.
3366a zaḫm-ı: zaḫmı B, R.
3367a kūh-ı: kūhı Ş.
3368a bir: - M.
3368b ta^cab: - R.

Aķar anuñ içinde niçe enhār
Toludur her ¼araf ¼oş-büy-ı ezhār

B 109b Şadā-yı °andelīb āvāz-ı ¼umrī
Müzīd olur bilüñ her demde °ömri

Temāşā itdi didi ravza-i ¼oş
Muķarrerdür bunuñ ehli degül boş

Görür bir küşede bir niçe ādem
Oturmuşlar ¼ılup hep terk-i °ālem

M 112b 3375 Varup yanına ol ¼ıldı temāşā
Bular baķmaz gelürse mīr ü pāşā

Eger bir kes gelüp virse selāmı
Dil ucıyla ¼ılurlar hep kelāmı

Baķar her birisi bir hāle meşgöl
¼amunuñ ¼avl ü fi°li gördi maķböl

Görür hālī bular hep hāy u hūdan
¼ulūbı °ārī nā-ma°ķül hūdan

Biraz müddet didi ol bunda sākin
Araşdur ba°dehū a° le°l-emākin

3371a içinde: içinden B, Ş / niçe: nice R.
3372a şadā-yı: şadāyı B, R / āvāz-ı: āvāzı R.
3373a ravza-i: ravzayı R.
3374a niçe: nice B, R.
3376a bir: bu Ş.
3378a hāy u: hāy B; hāyı R.

- 3380 Tetebbu^c eyledi bir kûşe hālī
Ki hāşıl ide anda niçe hālī
- Görür kim bunda var birkaç şavāmi^c
Birine girdi bula hāl-i cāmi^c
- Çapusın sedd idüp revzen bekitdi
Şanasın kabre girdi öldi gitdi
- Biraz müddet bu hālet üzre oldı
Bu vaşf üzre çamusın soñra bildi
- Ş 152b Bularlan gāh şöhet gāh halvet
Gehī nefret kııurdı gāhī ülfet
- 3385 Bularda görđi bir matbū^c-ı a^clem
Zamānında şan İbrāhīm Edhem
- R 123b Eger bir dem muşāhib olsa ādem
Olur hākım ki budur çuţb-ı ^cālem
- Kemāl üzre mü'eddeb pür-mehābet
Yanında bende olmışdur hidāyet
- B 110a Çü baħr-ı ma^crifetde oldı ğavvāş
Olupdur Haç katında bende-i hāş

3380b niçe: nice B, R.

3384a gāh şöhet: gāhī şöhet B, R, Ş / gāh halvet: gāhī halvet B, R, Ş.

3385b İbrāhīm: İbrāhīm ü R.

3388a baħr-ı: baħrı B, R.

3388b bende-i: bendeyi Ş.

M 113a Hüdā kılmışdur anı luşfa mazşhar
Yüzün görmekdür anuñ ĥacc-ı ekber

3390 Kşamu ařlāķı ĥořdur līnet üzre
Ki ĥācet ehline ol himmet üzre

Muşaddem her kese eyler selāmi
Cevāhir neşr ider kılsa kelāmi

Olurdı gāh anuñlan muřāřib
Görür eřřāřa ol her şeyde ġālib

Ŧolardı çalbi řevķ eřnā-yı şoşbet
İderdi keşret-i ařbār-ı vaşdet

Kelāmi pür durur remz u iřārāt
Ki zevķīdür edā itmez °ibārāt

3395 Anuñ vaşfında °āciz ehl-i taķrīr
Sükūt idüp ferāġat itdi ta°bīr

Oturdı bunda kılmaz fevt-i evķāt
İşi şavm u kıyām u hem riyāzāt

Bu ĥāl üzre geçürdi bir niçe yıl
Ola kim pāk ola āyīne-i dil

3389a kılmışdur: kılmışdı M.

3392a gāh: gāhī B, ř.

3393a çalbi: çalb B; çalb ü R / řevķ: řevķi R.

3393b keşret-i: keşreti R, ř.

3394b zevķīdür: zevķdür R.

3395b itdi ta°bīr: it zi-ta°bīr B, R, ř.

3396b kıyām: řiyām M.

3397a niçe: nice B, R, ř.

3397b āyīne-i: āyīneyi R.

ılup nefsini hālī her hevādan
Muşaffā itdi albin māsivādan

Gidüp zulmet olar dil nūr-ı Mevlā
Görür Mecnūn Őan kim vech-i Leylā

3400 Muallā ıldı rūın her cihetden
Muallā oldı sırrı her cihetden

İrişdürdi sürüp bir yire rāhı
Tecellā idiser nūr-ı İlāhī

Ş 153a Görür bir gice olmış albi hālī
Neşā ilen oludur rū-ı °ālī

M 113b İrişmiş cismine ğāyet leāfet
°Anāşır hūkmī ref° olmış tamāmet

B 110b Naar itdi sarāy-ı sırıra hālvēt
Bu hāletden irişdi aña hayret

3405 Didi yā Rab ne sırdur işbu hālet
Yoğ idi bende sābıda bu °ādet

Recām oldur ki bāī ola bu hāl
Edā itmez bu hālī nie biñ āl

3398a nefsini: nefsin B; nefsi R.
3399a olar dil: olardı B.
3400b her cihetden: bī-cihetden B, R, Ş.
3401a yire: pīre Ş.
3401b nūr-ı: nūrı B, R, Ş.
3402a albi: alb B.
3403b hūkmī: hūkm B; hūkm ü R.
3405a işbu: uşbu R.
3406b nie: nice B, R.

Meger kim *leyletü'l-kadr* idi bu şeb *
Tecellâ idiser eşyâya ol Rab

Olur her yılda bir kııl iltifâtı
Aña her kim irer buldı hayâtı

Haķıķatde degüldür vaķt-i ma°lüm
Kim ihyâ itdi bil olmadı maħrüm

3410 O kim hâzır göriser Rabb-i a°lâ
O kim ğâfil iki °âlemde a°mâ

R 124a Çü zâyî° ğaflet ilen geçse her ân
Ki luţf u fażl-ı Haķdur sırr-ı pinhân

Kimi ihyâ ider bil leyli görmez
Geçer pes ğaflet üzre anı bilmez

Kimi °ömrinde kimi yılda bir kez
Kim ay u kimi hefte günde bir kez

Kimi her ânda itdiler şühüdü
Görüp Rabbin kıılur her dem sücüdü

3415 Bu hâl üzre tururken şöyle hâzır
Olur pes kıbleden bir nür zâhir

* “Kadir gecesi.” Kadir, 97/1.

3409a vaķt-i: vaķtı Ş.

3409b ihyâ itdi: irdi aña M.

3410a Rabb-i: Rabbi Ş.

3411b luţf u: luţfı B, R, Ş.

3412a leyli: lîk B, R, Ş.

3413b kimi hefte: kim hefte B, Ş.

İrişdi şark u ğarb arz u semāya
Olur ğālib ziyāsı şems u aya

M 114a Ki her bir zerreye irişdi behre
Çamu eşyā görindi zerre zerre

Egerçi rüz şemsün nūrı ezhher
Velī şeb nūr-ı Haçdur çalbe enver

Bu nūruñ pertevi her şey'e irdi
Çamu secde idüp yüz yire urdı

B 111a 3420 Meger bu şeb idi rüz-ı mübārek
Ş 153b Cemālin °arz ider çalka *tebārek* *

Nüzül ider yire rüh u melā'ik
Görinür Haçç olur her şey hālik

Muħiç oldu çamu eşyā yakın dūr
Didi kim bu durur *nūrun °alā nūr* **

Egerçi kim görüpdür niçe envār
İrüpdür her birinden niçe āşār

Bilür bu nūrı ammā nūr-ı eşmel
Çalanı nāçış u bu nūr-ı ekmel

3416b şems u: şems B.

3417b görindi: göründi R, Ş.

3418a rüz: rüz u M / nūrı: nūr B.

* "Allah ne ulu, Allah mübārek etsin, mâşallâh." A'raf, 7/54; Mü'minûn, 23/14; Gâfir, 40/64.

3421a rüh u: rüh B.

3421b görinür: görünüp B, Ş; görinür R.

** "Abdest üzerine abdest (almak), nur üzere nurdur." Keşfü'l-Hafâ, C.2, s.336

3423a niçe: nice R.

3423b irüpdür: iripdür R, Ş / niçe: nice B, R.

3424a bilür: bulur B, R, Ş / nūrı: nūr u R.

3424b nāçış u: nāçış B, R.

3425 Görür ol nūra ğarķ oldu ķamu Őey
Didi varsa tecellā eyledi Hāy

Görürdi nūr-ı Őābıķda mülevven
Olup her birine vechi mu^cayyen

Bunuñ anlara yoķdur zerre Őibhi
Zamānı yoķ mekān ü semt ü vechi

Mu^carrādur cihetden levni yoķdur
Teĝayyürden münezzeh kevni yoķdur

İder ol nūr ķalb ü rūha te'Őir
Olur evvelki hāli cümle taĝyir

3430 Sürādıķ ref^c olur çün muħtecibden
İrişdi Hāķķa *ve 'scüd vaķteribden* *

M 114b Baķar a^czāsınuñ her zerresine
O nūruñ ğarķ olur hep Őu^clesine

Bu hāli kendüsinde çünki ğördi
Gidüp ^caķlı o dem yüz yire urdı

Çü ķurbet hāŐıl oldu secde itdi
Çü rü'yet hāŐıl oldu maħve yitdi

Bu bir hālet durur olmaya taķrir
Ki yüz biñ yılda olmaz biri ta^cbir

3428b kevni: kevn B.

3429b taĝyir: taĝayyür R.

3430b Hāķķa: hişŞe B, R, Ő.

* "(Allah'a) secde et ve yaklaş." Alāk, 96/19.

3433b yitdi: yetdi R.

- 3435 O kim zevk eyledi añlar muradı
O kim zevk itmedi gördi sevadı
- B 111b Olup hāşıl aña ol demde vuşlat
R 124b alur ol secde ire nie mddet
- Bulur kllen vcd n fenāy
amu eşyādan ol oldu nāy
-  154a Vcd- evvelin n itdi ifnā
Vcd- şān birlen ıldı inşā
- Gzin adı grr bir cāy- ekber
Bu ālem aña nşha lākin ebter
- 3440 Bulur kendyi ol dem bā iinde
Tecellā eylemiş Rab a iinde
- Ne bā ol kim fezā-y b-nihāyet
D-ālem mntehā yo aña gāyet
- Olupdur arz şaf şaf a- azam
Tecellā eyledi n Rabb-i ekrem
- Naar itseñ ivec yo anda aşlā
Zemn olmiş tamāmet arz- beyzā

3436b nie: nice B, R.

3437b oldu: buldı B, R, .

3438a vcd-: vcd B, R, .

3438b vcd-: vcd B, R, .

3440a ol dem: oldum R.

3441a fezā-y: fezāy B, R,  / b-nihāyet: b-nihāye .

3441b gāyet: gāye .

3442a arz: arz B, R / a-: a u R.

3442b Rabb-i: Rabb  R.

3443b arz-: arzn R.

Fenā bulmuş ne kim var cümle eşyā
Çalur bākī hemān ol vech-i a°lā

M 115a 3445 Bu hāli gördi ol kıldı ta°accüb
Taḥayyür irdi çün itdi te°eddüb

Çarīb olmışdı bāğa bilmez idi
Ki cüz°ı perde var ref° olmaz idi

Ki belki ravzaya olmışdı dāḥil
Velākin var idi cüz°ıce ḥā°il

Bulupdı lākin isti°dād-ı tāmı
Vire Rabb ü Raḥīm aña selāmı

İrişdi aña Ḥaḫdan çün hidāyet
Ḥicābı ref° olup gitdi tamāmet

3450 Ḥaḫâyık keşf olup gördi kemāhī
Şühūd itdi kamu şeyde İlähı

Ḥaber virmişdi aña Ḥızr-ı hādī
Ki var bir ravza içre bir münādī

B 112a Nidā iden görür matbū°-ı a°lem
Bilür bu Ravzatü°t-Tevḥīd-i ekrem

Görür ehlin kamu evvelki aşḫab
Hidāyet itdi bildi Rabb-i erbāb

3446b olmaz idi: olmazdı R.

3447a belki: bil kim Ş.

3448b Rabb ü: Rabb B; Rabbün Ş.

3449b olup: idüp B.

3452b Tevḥīd-i: Tevḥīdi B; Tevḥīd ü Ş.

3453b Rabb-i: Rabb ü R, Ş.

Velākin cümle aḥsen şüret üzre
Zuhūr itmiş kâmusı sîret üzre

3455 Hicāb ilen görürdi şüretini
Hicābı gitdi gördi sîretini

Ş 154b Hakaḫkat şüret-i insān-sîret
Bu sırrı keşf iden çok gördi °ibret

Ne meclis bel cihān olmuş muğayyer
Nazar itdi kamu eşyā mu°anber

Alur ol her birinden dürlü büyü
Bulardan öğrenür hem hoş-ḥüyü

M 115b Bulardan ahz kıldı çünki hoş büy
Olur ezhār içinde nāmı şeb-büy

3460 Qarār itdi olup qalbini cāmi°
Oқunduқda qaşā'id ola sāmī°

R 125a Bulur bunda bugün mev°üd-ı yarın
Görür kim ister ise bunda yārin

Gel imdi sen de ğayret eyle ādem
Ki tā keşf idesin mestür-ı °ālem

Bunuñlan fark olur insān u ḥayvān
Açuқ her demde bāb-ı luḫf-ı Yezdān

3456a şüret-i: şüreti R, Ş.
3459b nāmı: nām B.
3460a qalbini: qalbin R.
3463a insān u: insān B, R.
3463b bāb-ı: bābı B, R / luḫf-ı: luḫf u R.

Dimek benden taleb senden virür Hâk
Çabül eyle sözümi olma ahmaq

3465 Ki bir zerre bedeldür dü-cihāna
Kerem it kendüni atma yabana

Cihānuñ zāhirin görseñ hebādur
Derūnı zerrenüñ arz u semādur

Degülseñ iy eñi nefsuñ zebūnı
Hebā it kendüni seyr it derūnı

B 112b Dü-^cālem zerre zerre pür-^ciberdür
Anı kim fehm ider şāhib-naẓardur

KELİMĀT-I İLĀHİYYE *

Müstef^cilün / Müstef^cilün / Müstef^cilün / Müstef^cilün

İy Hāyy ü Çayyūm ü İlāh bildüm seni buldum seni
İy nūr-ı mekşūf-ı penāh bildüm seni buldum seni

3470 Gezdüm aradum çok zamān terk eyledüm ben baş u cān
Her şeyde olmışsın nihān bildüm seni buldum seni

Her zerrede mestür olan arz u semāya nūr olan
Maḥcüb olandan dūr olan bildüm seni buldum seni

3465a bedeldür: beledür M / dü-cihāna: bu cihāna B.

3468b ider: iden R.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

3469a iy: ey R / Hāyy ü: Hāyy B / Çayyūm ü: Çayyūm B.

3470 – B; 3470a baş u: baş R.

3471a arz u: arz B.

M 116a İy lā-mekān ü lā-fenā iksīr-i vaşluñdur ğınā
Her şey saña ider senā bildüm seni buldum seni

Ş 101a İy evvel ü āhır olan iy bāṭın u zāhir olan
Ṭāliblere kāhir olan bildüm seni buldum seni

İy hem qarīb ü hem ba^cid ^cişkuñda cān viren sa^cid
^cĀşıqlara mevt oldı ^cıyd bildüm seni buldum seni

3475 Ṭaşra arar ^cāşıq ğarīb sensin aña andan qarīb
Sübḥānehū şey'ün ^cacīb bildüm seni buldum seni *

Zātuñ senüñ sırr-ı ḥafā bilmez meger ehl-i şafā
Şādıqlara қahruñ vefā bildüm seni buldum seni

Her zerrede luṭf u celāl kılduñ zihī şun^c-ı kemāl
Zātuña yoқ naқş u zevāl bildüm seni buldum seni

Āşār-ı fi^clüñ kā'ināt vaşfuñ durur cümle şıfāt
Zātuñ senüñ aşl-ı zevāt bildüm seni buldum seni

Her kim muvaḥḥiddür seni pes ğayrıdan oldur ğanī
Bu remzi fehmi itmez denī bildüm seni buldum seni

3480 ^cĀrif vücūdın maḥv ider ^cāşıq teğannī lehvi ider
Her demde zāhid sehv ider bildüm seni buldum seni

3472a iy: ey R / lā-mekān ü: lā-mekān B.

3473a iy evvel ü: iy evvel B; ey evvel ü R / bāṭın u zāhir: zāhir ü bāṭın B.

3474a qarīb ü: qarīb B / cān:- R / viren: virür R.

* “Doğrusu bu şaşılacak bir şey.” Sād, 38/5; Hüd, 11/72; Kâf, 50/2.

3476a sırr-ı: sırrı B, R, Ş / ehl-i: ehli B, R, Ş.

3477a luṭf u: luṭf B / celāl: cemāl Ş / zihī: seni B / şun^c-ı: şun^c u R, Ş.

3478a āşār-ı: āşār u R.

3478b aşl-ı: aşlı B, R.

3479a ğayrıdan: ğayrdan M / oldur: oldı M.

Cümle vücūd-ı mümkünāt meclā-yı esmā vü şıfāt
Fānī kamu bākī o zāt bildüm seni buldum seni

MAṬLA^c *

Müfte^cilün / Fā^cilün / Müfte^cilün / Fā^cilün

Gel berü iy pāk-dil zāhiruñ ez-āb ü gil
Mün^cakis olsa gerek āyīne-i qalbi sil

B 113a Naşş ola dilde kamu cennet ü berzağ kamu
Ehlini gör cümleññ bunda bugün iy ^camü

R 125b Gel berü iy bī-ğaraž añla cihānı ^caraž
Şıḥḥate kaşd it eḡī ḥubb-ı sivādur maraž

M 116b 3485 Şerbet-i ḥubb-ı Hudā kim içe buldı şıfā
Cümleten emrāza bil ol durur aqvā devā

Gel berü bī-kağd olan ^cişğ-ı Hudā şayd olan
Keşretüñ ehli durur ^cAmr u Bekir Zeyd olan

Kesb-i tecerrüd iden ref^c-i te^caddüd iden
İrdi bugün vaḥdete kaldı tezehhüd iden

Gel berü yār-ı kadīm ḥışn-ı Hudāda muḡīm
Görmedi rāhı zalāl-meşreb olan müstaḡīm

3481a vücūd-ı: vücūdı B, R, Ş / esmā vü: esmā-yı B, R, Ş.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

3482a ez-āb ü: ez-āb B.

3482b gerek: keder B / āyīne-i: āyīneyi Ş / qalbi: qalbüñi B.

3483a cennet ü: cennet B, R.

3484b şıḥḥate: şıḥḥat R / ḥubb-ı: ḥubb u R / sivādur: sivādan B, R.

3485a şerbet-i: şerbeti B, R / ḥubb-ı: ḥubbı R.

3486a Hudā: Hudāya B.

3486b ^cAmr u: ^cAmr B.

3488a yār-ı: yārı R, Ş.

Hāline viren şebāt buldı ebed ol hayāt
Vuşlat-ı dā'imdedür kōrkusı yoķ ez-memāt

Ş 101b 3490 Gel berü şābit-ķadem irmeye saña nedem
Şānuñı fehm eylegil olmadı °arız °adem

Añla sözüm müstemî° kendüñi ol müctemi°
Zanbağuß aḥvālini zevķ idüp ol müntefî°

Hāli ben itdüm naķil diñlemedi bî-°aķıl
Bār-ı cehil bilini bükdi çü virdi şeķıl

ĀMEDEN-İ ZANBAĞ *

Fe°ülün / Fe°ülün / Fe°ülün / Fe°ül

İşit naķl idem saña ḥāl-i °aceb
Ki sen daḥı anı kılasın taleb

Diyem saña bir bir ḥaķāyık sözün
Virem cevherī kimse görmez yüzün

3495 Bilürseñ eger ķadrin ol cevheruß
Şaķın dürc-i cānda odur mefḥaruß

Sözüm ger mü'eşşir olursa saña
Anuß ehlini bul şorup her yaña

Ki şarrāfa irmek gerekdür kişi
Bu fende tamām ola anuß işi

3489b kōrkusı: kōrkısı R.

3492a ḥāli: ḥāl B.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

3493a ḥāl-i: ḥāli M, B, R, Ş.

M 117a Eger kendüsine kıla i^ctimād
B 113b Mukarrer zalāletdedür i^ctiqād

Olar kim mürīd oldı buldı murād
Tetebbu^c iden buldı rāh-ı reşād

3500 Eger kılmaz iseñ söze iltifāt
Ki yok zerre zevkuñ yimezsın nebāt

Meşārib arasında var ihtilāf
Kimi pür-küdūret kimi oldı şāf

Hudā zanbağūñ meşrebin kıldı pāk
Keder irmedi ana ez-āb u hāk

Hevāsı anuñ hū olup nārı nūr
Leţāfetle kıldı cihānda zuhūr

Çü talţif idüpdür ^canāşır kamu
Aña irmeyiser zarar ez-ţamu

3505 Qavī itdi rūhını nefsin za^cif
Qılupdur cenānın cinān-ı laţif

İçi taşu şāfī anuñ yok dağal
Tecerrüdde hālī zi-ţul-i emel

3499b rāh-ı: rāhı R, Ş.
3501b küdüret: küdret B.
3503a hū: - B / nārı: nār B.
3505a rūhını: rūhın u M.
3505b cinān-ı: cinānı B, R, Ş.
3506a dağal: zağal B, R, Ş.
3506b tecerrüdde: tecerrüde R / zi-ţul-i: zi-ţülü R, Ş.

- Ş 102a Riyā vü ḥased ʿucbı terk itmiş o
Anuñçün zuhūr itdi andan da bu
- R 126a Derūnında var çün tamāmet şafā
Giyer zāhirinde daḥı aḳ ʿabā

Muvāfıḳ oluncaḳ içi taşına
Ḳoyup naḳşı irer o naḳḳāşına

3510 O kim aldanur naḳşa cāhil durur
O kim irdi naḳḳāşa ʿāḳıl durur

Çü başında tācı anuñ Bekdaşī
Görüp ʿizzet ider aña her kişi
- M 117b Derūna muvāfıḳ oluncaḳ libās
Netīceñ şaḥīḥ oldı müntic ḳıyās

Muḥālif olursa eger dü-cihet
İrişmez aña ḥişşe ez-maʿrifet
- B 114a Elinde anuñ var niçe nāmeler
Oḳunsa içi çāk olur cāmeler

3515 Açılsa irer ḥalḳa bŷy-ı melīḥ
Kelāmı düreürdür lisānı faşīḥ

3507a ʿucbı: ʿucb B, R.
3507b andan da: anda R.
3508b giyer: geyer R.
3509a oluncaḳ: oluncaḳ R.
3512a oluncaḳ: oluncaḳ R, Ş.
3512b netīceñ: nitācda Ş.
3514a niçe: nice B, R.
3515a bŷy-ı: bŷyı R, Ş.
3515b düreürdür: dürer B, R / faşīḥ: naşīḥ R.

Açup ağızını ger tekellüm ider
Kamu müstemi^cden kasâvet gider

İçinde yazılmışdur esrâr-ı Hâk
Ki ^cârif alur her varağdan sebağ

Ki her bir varağda ^culüm-ı keşîr
Yazılmış durur ger olayduñ habîr

Nazar olsa her zerre pürdür ^ciber
Kemâlât-ı Hâğdan virürler haber

3520 Gezer lâ'übâlî o bî-ğayd olup
Yürür dâm-ı ^cışğ içre çün şayd olup

Şağîr u kebîr u fağîr u ğanî
Muşâhib olurdu görürse kimi

Ki bir yirde aşlâ idinmez mekân
Bu hâliyle ol gezdi haylî zamân

Mürûr itdi yolu niçe ravzaya
Geçüp tâlib oldu dağı tâzeye

Ki bir kayd ilen ol muğayyed degül
Bilür kim bulunmaz muğayyedde gül

3518a ^culüm-ı: ^culümü B, R, Ş.

3519a zerre pürdür: zerrede pür R.

3519b kemâlât-ı: kemâlâtı R.

3521b kimi: anı R.

3522a yirde: yerde R.

3522b haylî: çok R.

3523a niçe: nice B, R.

3524a kayd ilen: kaydlan B, R / bulunmaz: bulunmaz M, R, Ş.

- Ş 102b 3525 Cihān ḥod muḳarrer çü dāru'l-^cubūr
Ḳılur her ki bī-ḳayd olursa ḥuzūr
- M 118a Muḥabbet ider her muṣāḥib olan
Ḳoḥusından alurdı ḳadrin bilen
- Dirīḡ itmedi kimseden ol ḳoḥu
İrişmez bilür añā noḳşān-ı bū
- Elinden geleydi kim olsa yaḳın
Ki ayrılmaz idi olup hem-nişīn
- Mürūr itse her cāya būyı ḳalur
Ḳoḥusından anı kim ister bulur
- B 114b 3530 Ṭolardı ḳoḥu ile hep ḥār u ḥas
Muṣāḥib olaydı eger bir nefes
- Ne ḥoşdur kişi ola ḥoş ḥilḳatī
Kime olsa yoldaş ide raḡbeti
- Ḥaḳuñ luṭf-ı maḥşūşıdur işbu ḥāl
Niçe kes bu ḥālī şanur ḳīl ü ḳāl
- R 126b Ne yirde ki ṭıtdı biraz ol vaṭan
Didiler bize geldi misk-i Ḥuten

3526b ḳoḥusından: ḳoḳusından M.

3527a ḳoḥu: ḳoḳu M.

3528b ki: kim M.

3529b ḳoḥusından: ḳoḳusından M / bulur: bilür R.

3530a ṭolardı: ṭolarlar M / ḳoḥu: ḳoḳu M / hep: her M / ḥār u: ḥār B.

3531a ḥilḳatī: ḥil^catī R.

3531b ide: ider M.

3532b niçe: nice B, R / ḳīl ü: ḳīl B.

3533b misk-i: miski B, R, Ş.

Bu ahlāk-ı gökçek bu evşāf-ı hoş
Neden hāşıl itdi neden oldu tuş

3535 Muvāfık idi bāṭını zāhire
Muṭābık idi evveli āḫire

Bu ṭavr üzre gördi gezüp çok diyār
Edānī ehālī şıgār u kibār

Cihān bir temāşā yiridür ehī
Açup °ayn-ı °ibret gözet sen daḫı

Hidāyet irüp olasın ḫişşedār
Kime saltanatdur kime ḫişşedār

İrer āḫiri yolu bir ravzaya
Muvāfık degül beñzedürse neye

M 118b 3540 Görür meşrebine muvāfık bu cāy
Didi sākın ol bunda bir niçe ay

Bu bāğ içre ol ḫaylī müddet ṭurur
Velī her nefes ḫavf u ḫaşyet bürür

Anuñçün kim ehli mü'eddeb durur
Bilür çün ḫamusı muḫarreb durur

Ş 103a Egerçi mürūr itdi çok ravzaya
Velī biri ḫāşā buña beñze

3534a ahlāk-ı: ahlāk u R, Ş / evşāf-ı: evşāf u R.

3540b niçe: nice B, R.

3541b ḫavf u: ḫavf B.

3543b biri ḫāşā buña: ḫāşe biri buña M; ḫāşā buña biri Ş.

Bulardan biri didi aña eḫī
Uşanmaz mısın gezmeden hīç dahı

3545 Gezüp niçe yıldur kılırsın sefer
Ne kesb eyledüñ baña gel vir ḫaber

B 115a İdersin ticāretde her dem ziyān
Çıkar aşl-ı mālūñ elüñden inān

Ḳuru gezme şanma cihāndan ğaraz
Geçer sür^cat üzre cihāndur ^caraz

^cArazdan geçenler irer cevhere
Velākin irişmek gerek rehber

Ki dirler kılağuzsuz uçmadı kuş
Yaluñuz giden oldı a^cdāya tuş

3550 Bu elvān ü eşkālī gör pür-kemāl
Muḫarrer bulardur serī^cu'z-zevāl

Cihānda beḫā yok degül kim vefā
Cihāndan alur ḫazḫı ehl-i şafā

Kemāl ol dürüş sen iriş bākīye
Bugün ḫāşıl eyle ḫoma bākīye

3544a eḫī: iy eḫī B.
3545a niçe: nice B, R.
3546b aşl-ı: aşl u R.
3549a kılağuzsuz: kılavuzsuz M; kılağuzsuz R.
3549b oldı a^cdāya: a^cdāya oldı R.
3550a elvān ü: elvān B / eşkālī: eşkāl B.
3551b ḫazḫı: ḫazḫ B / ehl-i: ehli B, R, Ş.

Bu °ömrüñ bir ānına yokdur beķā
Ki nā-ehle virmek degüldür seķā

M 119a Anı zāyi° itme Őaķın her nefes
Helāka irer ĥod muķarrer ķafes

3555 Ticāretde olduñsa rābiķ eger
Bu °ömrüñ bir ānı cihāna deger

Egerçi bu ĥālet gelür Şimdi ĥoŐ
Velī āķirinde elüñ oldu boş

Tedārük idenler bulur devleti
Tekāsül ķılanlar görür zilleti

R 127a Nedāmet Őoñında muķarrer ķiŐi
Müfid olmadı bil bugün it işi

Seni görmişem ķünkü ĥālī fu'ād
Saña bir naŐīķat dimekdür murād

3560 Gerekse ķabül it gerek eyle red
Yoluñ bağlamışdur senüñ niķe sed

Ő 103b Bu Őözler aña ķıldı te'Şir-i tām
Didi ķalmıŐam veh ki beyne'l-°avām

B 115b Şanasın uyurdı uyandı o dem
Ķamu ķavl ü fi°line itdi nedem

3553a beķā: bahā B.
3557b görür: bulur B.
3560b niķe: nice B, R.
3562b ķavl ü: ķavli B.

Görüp bunları aña haclet gelür
Maķāma nazardan mehābet gelür

Bu hod bir maķām idi °ibret-nümā
Bedel olmaz aña bu arz u semā

3565 Temāşā ider anda şun°-ı İläh
ĶoĶudan °abīrden tolu her giyāh

Bulur ħāli günden güne izdiyād
Bilüp bunları didi *ni°me'l-°ibād* *

Olup her nefesde aña fetĥ-i bāb
Ħaķāyık bilüp didi ni°me'l-me'āb

M 119b Daĥı diĶkat itdükçe arturdı ħāl
İdüp şükrini didi ni°me'l-me'āl

Görüp her birinde o sırr-ı °aceb
Didi bunda sen eyle ħıfz-ı edeb

3570 Mü'eddeb görür bunlaruñ her birin
Ri°āyet iderlerdi yirlü yirin

Görüp bunları ġālib oldu ħicāb
Ħudādan şanasın irişdi °itāb

3565a şun°-ı: şun°ı B, R, Ş.
3565b °abīrden: °iberden B, R, Ş.
3566a ħāli: ħāl B.
* "O ne güzel kuldu." Sâd, 38/41,44.
3568 - R.
3569a sırr-ı: sırrı B, R, Ş.
3569b ħıfz-ı: ħıfzı B, R, Ş.
3571b °itāb: iķāb R.

Geçüp lâ'übālîliği terk ider
Edeb üzre olmaqlığı berk ider

Muqadder ola saña hayru'l-me'âl
Bir ānda taḥavvül bulur cümle ḥāl

Hidāyet gelincek zalālet gider
°İnāyet irincek şu°übet gider

3575 Bularlan muşāhib olup çok zamān
Bulardan alur ḥişşe zāhir nihān

Daḥı diqqat itdükçe arturdı ḥāl
İdüp şükrini didi ni°me'l-me'âl

Şafā üzredür çünki mir'āt-ı dil
Ne olsa muqābil olur münteḳıl

Muşāhibden irer şafā vü keder
Refîḳından irer kişiyе zarar

B 116a Edeb zühd içinde bulupdur kemāl
Ki zīrā muqaddemde pāk itdi bāl

Ş 104a 3580 Çü ḥarc itdi sermāyesin yirine
Bulur aşşı yüz biñ anuñ yirine

O kim zāyi° itdi ebed yirine
İrer ribḥ-ı °ömrüñ biñün birine

3575a olup: olur B; - R.
3575b alur ḥişşe: ḥişşe alur R.
3576 - M, B, Ş.
3579b bāl: ḥāl B.

Eger ehl-i meclis olan taşradan
Biri kılsa sū-i edeb her neden

M 120a Varup yanına aña dir kim ^cazīz
Eyü yatlu zāhir kılursın temīz

R 127b Geçüp i^ctibār-ı cihāndan kamu
Gelüpsin buraya zi-ḥavf-ı kamu

3585 Bu kavm içre çünkim kılupsın vülūc
Ya niçün edebden kılursın ḥurūc

Kişi varduğı yire tābi^c gerek
Olar vaşfını cümle cāmi^c gerek

Muvāfık degül kavlı ü fi^clūñ eḥī
Saña çok riyāzat gerekdür daḥı

Ki tā bu maḳāma liyāḳat gele
Kerem eyle mir'āt-ı ḳalbūñ sile

Naşīḫat kıılır aña rıfḳ ile ol
Sever cān u dilden kıılursa ḳabūl

3590 Eger redd iderse kıılup red zi-dil
Pes ider kemāl üzre ta^czīz-i dil

3582a olan: eger B, R, Ş.

3582b sū-i: sū'i B, R, Ş.

3584a i^ctibār-ı: i^ctibārı B, R, Ş.

3584b zi-ḥavf-ı: zi-ḥavf u M; zi-ḥavfı B, R, Ş.

3587a kavlı ü: kavlı B.

3589a rıfḳ ile: diḳḳatle M.

3590b pes: bes Ş / ta^czīz-i: ta^czīr-i B, Ş; ta^czīr u R.

Kime luṭf u kimine ḥiddet gerek
Kime nuṣḥ u ba^czına ṣiddet gerek

Meṣāribde vardur tefāvüt keṣīr
Anuñçün kimi cāhil ü kim ḥabīr

Eger ṣālīṣen vāqı^c olsa bu ḥāl
Bu meclisden anı sürer bī-mecāl

Bilür k̄ābiliyyetde vardur kuṣūr
Anı taṣra kılmazsa kılmaz ḥuzūr

3595 Kiṣiye muṣāḥib ola nā-eḥil
Keder iriṣūr ğālib olur cehil

B 116b Bu üslūbı kendüye ^cādet ider
Kimin redd ü ba^czın ri^cāyet ider

M 120b Kime bu^cz u kime muḥabbet kıılır
Şaқın ṣanma bu ḥalқа nisbet kıılır

Ş 104b Қamu ḥubb u buğzı çü li'llāh durur
Anuñçün o maқbūl-i dergāh durur

Görüp bāğbān çün bunuñ ḥālını
Bilür zāhirine uyar bātını

3600 Muḥabbet ider aña ez-cān u dil
Olur gice gündüz aña müṣteğil

3592b cāhil ü: cāhil B.

3595b iriṣūr: irüṣūr R; iriṣüp Ş.

3596b ba^czın: ba^cz B.

3598a ḥubb u: ḥubb B / li'llāh durur: li'llāhdur B, R, Ş.

3598b dergāh durur: dergāhdur B, R, Ş.

Ki tā terbiyet ide anı tamām
Bu bāğ içre gösterdi bir hoş maḳām

Didi bunda sen ger kılsañ qarār
Olur saña çok gizlü şey āşikār

Eger kılsañ ıtlāḳı kendüñe kayd
İdersin çü Sīmurğ-ı °Anḳāyı şayd

Bu daḫı ḳabūl itdi her emrini
Geçüre bu ḫāl üzre hep °ömrini

3605 Hidāyet eḫī kime yoldaş ola
Sürer anı elbetde toḫrı yola

Ayağ üzre ḳā'im olup ber-devām
Ḳaşā'id oḳundı işitdi tamām

Anuñ zāhirinde iḳāmet görüp
Daḫı meşrebind'istikāmet görüp

Aña terbiyet kıldı ol rüz u şeb
Kemāl üzre gördi tecellā-yı Rab

R 128a Ḥudādan irişmişdi aña hüdā
Anuñçün ḳulağına irdi nidā

3610 Olur saña her günde yitmiş nidā
İşitmez o kim ḳalbi ḫolmuş sivā

3603a ıtlāḳı: ıtlāḳ B.

3608a rüz u: rüz B.

- M 121a Nidāya icābet idenlerden ol
Hudā da^cvetine gidenlerden ol
- B 117a Yiyüp vaḥdetüñ hūnını kıl ḥazım
Ola ^casker-i keşretüñ münhezim
- Bu ḥāl üzre oldı o ḥaylī zamān
Beyān eylemez ḥālin anuñ lisān
- Fenādan kemāle irişdi çün ol
Beḳā bāğı içine kıldı duḥūl
- 3615 Aña māni^c olmadı hīç bir eḥad
Girenler ḳalur anda çıkmaz ebed
- Ş 105a Didiler aña ḥayr-ı maḳdem eḥī
Seni gözlerüz dā'imā biz daḥı
- İşāret beşāret olupdı bize
Mülāḳāt olaydı burada size
- Sivā-yı Hudādan ḳılup ol firār
Girüp ḥışn-ı tevḥīde kıldı ḳarār
- Bilüñ mışr-ı tevḥīd ḥışn-ı ḥaşīn
Girenler fenādan olurlar emīn

3612b ^casker-i: ^caskeri B, R, Ş.
3614a fenādan: fenāda B, R, Ş.
3614b bāğı: bāğ B.
3616a ḥayr-ı: ḥayra R, Ş.
3619a tevḥīd: tevḥīdi Ş / ḥışn-ı: ḥışnı R.

3620 Fenā ehli olmak gerek girmeye
Aña ğayrı yol yok kişi irmege

Bu hālini gördi anuñ bāğbān
Didi lāyık ancak ola dīde-bān

Recā eyler andan zuhūr-ı eṣer
Haķāyıkdan ister ki vire haber

Diler meclise anı hāfız kıla
Kamu ehl-i meclis bu hāli bile

Aña halvetinde kıluv nuṣḥ-ı hāṣ
İder aña himmet kıla ez-havāṣ

M 121b 3625 Ne kim didi sebt itdi ol hāṭıra
Göñül ṣuḥfi hāliydi ez-hāṭıra

Ruḥām-ı dile cümle nuṣḥı yazar
Ki tīĝ-ı iṭā^catla anı kıazar

Cihāna iriṣse Hudādan kıahır
Aña virmeye hīç taĝayyür dehir

B 117b Kāmu nuṣḥı ol çünki ḥatm eyledi
Bu daĝı aña hıfz-ı ḥatm eyledi

3620a ehli: ehl B.
3620b ğayrı: ğayr R.
3622a zuhūr-ı: zuhūrı B, R, Ş.
3625a sebt: hep M.
3625b ṣuḥfi: ṣuḥf B.
3626a ruḥām-ı: ruḥāmı B, R, Ş.
3626b tīĝ-ı: tīĝı B, R, Ş.
3628a nuṣḥı: nuṣḥ Ş / çünki: çünkim B.

Qoyar baħr-i bī-ħaddi ol der-zücāc
Kime Şuyı ıtatlu kimine ücāc

3630 Qılur kaıre baħrı ihāıa °aceb
Muħııı oldu bir ŐıŐe °ummānı hep

Bu Őöz ehl-i °aqla muħālif gelür
O kim gördi zevk itdi ħāli bilür

Kelāmum kamu ehl-i zevk iledür
Gelür ehl-i zevke Őözüm cümle dür

Bilür kaıdrini ol ki Őarrāfdur
Görüp nā-ehil dir ki hep lāfdur

R 128b Cihān bir ħayāl-i muħaqqāq durur
Ő 105b Ĥaqqāıat bilenler muvaffaq durur

KELİMĀT-I İLĀHİYYE *

Fā°ilātün / Fā°ilātün / Fā°ilātün / Fā°ilün

3635 İımiŐem vaıdet meyin bilmen ki ĩmān n’olısar
AımiŐsam estār-ı °ışkı rāz-ı pinhān n’olısar

Lā’übālī mest ü bī-pervā gezüp itdüm °aceb
Cāme-i °ırzı bugün çāk-i girībān n’olısar

3629a bī-ħaddi: bī-ħadd B.

3629b ücāc: aı B.

3630b °ummānı: °ummān B.

3631a ehl-i: ehli B.

3633b nā-ehil: nā-ehli B, R.

3634a ħayāl-i: ħayāli B, R, Ő.

* - B (Bir satırlık boşluk var); Kelimāt-ı İlāhī R.

3635b rāz-ı: rāz u Ő.

3636a mest ü: mest B, R.

3636b cāme-i: cāmeyi R, Ő / çāk-i: çāki B, R.

Çatreyem ammā ki bahrem cevherem şanma harez
Ben muhîṭ-i a^czam oldum baḥr-i ^cummān n'olısar

M 122a Bu ^cacebdür vuşlatumda derdüm artar dā'imā
Cānı teslīm eylemekden özge dermān n'olısar

Çün ezel ^cişkuñ meyinden kılmışam bir cür^ca nüş
Olmışam rüsvā vü şeydā bend ü zindān n'olısar

3640 Keşretüñ mülkin yaqup yıqdum ne kim var ser-te-ser
Vaḥdetüñ mülkinde geldi baña fermān n'olısar

Çünkü esrār-ı hüviyyetden irişdi qalbe bu
Geçdi hep fikr-i sivādan oldu ḥayrān n'olısar

Al ele ṭabl-ı maḥabbet gir melāmet sūqına
Ol nigāruñ naqş-ı şun^cin eyle seyrān n'olısar

B 118a Çārsū-yı ^cişka gir ṭālib qalender gibi sen
Oqı ḥüsninde ğazel kıl āh ü efgān n'olısar

Terk idüp aşḥāb-ı zühdi gel melāmet ehline
^cĀr u nāmūsı gider ol ḥāke yeksān n'olısar

3645 İrdiler maqşūda bunlar buldılar maḥbūbını
Her ki ^cĀrif oldu bildi cān u cānān n'olısar

3637b muhîṭ-i: muhîṭi B, R, Ş.

3638b cānı: cān R.

3640a mülkin: milkin M, R; milki B / yaqup yıqdum: yıqup yaqdum M, R, Ş.

3640b mülkinde: milkinde M, R, Ş.

3641b fikr-i: fikri R.

3642a ṭabl-ı: ṭablı B, R, Ş.

3643b oqı: oqı sen B / āh ü: āh B.

3644b ^cār u: ^cār B.

3645 Bu beyitten sonra 3661. beyte kadar R nüshası eksiktir; 3645b cān u: cān B; cānı Ş.

MAṬLA^c *

Mef^cülü / Fā^cilātün / Mef^cülü / Fā^cilātün

İy salṭanat esīri olduñ ırak Hudādan
Kim zıkr-i Haḳḳa yir yoḳ ḳalbün ṭolu sivādan

İy ṭālib-i riyāset düşdüñ ^caceb belāya
Ḳıl nefśüñe siyāset elyaḳ budur ḳazāya

Bu ^cizzeti cihānuñ küllen fişār olupdur
Mār oldu mīr-i ^cādil ḳulm ile il ṭolupdur

^cAdl ile iştiḥāruñ ḳulmüñe yoḳ nihāyet
^cĀdil re^cāyāsını her dem ider ḥimāyet

Ş 106a 3650 Taḥt-ı ḥükümetünde kim var atup yabana
Fikrün bu gice gündüz ḥükm idesin cihāna

M 122b Nesfün hevāsıdur bu terk eyle fikr-i fāsıd
Pā-māl olup re^cāyā mesrūr oldu ḥāsıd

Evvel kişıye lāzım kendü vücūdın işlāḥ
İhmāl iden bugün bil olmadı yarın iflāḥ

Mülk-i vücūda sulṭān olmaḡa sa^cyüñ olsun
Def^c eyle cevır ü ḳulmi ^cadl ile cümle ṭolsun

* - B (Bir satırlık boşluk var).
3647a ṭālib-i: ṭālibi B.
3648b il: ile B
3649b re^cāyāsını: re^cāyasını M.
3650a taḥt-ı: taḥtı B, Ş.
3652b olmadı: bulmadı B.
3653a mülk-i: milk-i M; milki Ş.
3653b def^c: ref^c Ş / cevır ü: cevır B.

Bu naqş u renge gönülün virme beğası yoqdur
Hüküm eyle mülk-i nefse anda defîne çoqdur

3655 Emn ü emān iderseñ qalbün vilāyetin ger
Sultān-ı dü-cihānsın olsañ çü °abd-i aşgar

Dil mülki °aşkerilen fetḥ eyle mıṣr-ı rūḥı
Manşūr olup Hudādan gör anda çoq fütūḥı

Şāh ol serīr-i sırra °adl eyle ber-re°āyā
Dünyāda şāh-ı a°zam qapuñda °abd-i ednā

B 118b Her salṭanat cihānda bāqī degül muqayyed
Bu ḥāli kesbe sa°y it zā'il degül mü'ebbed

Zāhirde şāh-ı a°zam bātındasın ra°iyyet
Ḥālünü eyle tebdīl var ise ger ḥamiyyet

3660 Ḥālin tedārük itdi ol kes ki oldı °āqıl
Ursañ başına taşu baqmaz yüzüne ğāfil

ĀMEDEN-İ GÜL *

Fā°ilātün / Fā°ilātün / Fā°ilün

Dinleñüz kim naql idem aḥvāl-i gül
Ḥişse ire ba°za cüz'ī ba°za kül

3654b mülk-i: milk-i M.
3655a vilāyetin: vilāyetün B.
3656a mülki: milki M, Ş.
3656b anda: elde M.
* - B (Bir satırlık boşluk var).
3661b cüz'ī: cüz B; cüz ü R, Ş.

Her kişiden zāhir olsa bir eser
Hilkatinden her kese virür haber

Gerçi bu üslübadur °ālem velī
Līk hikmet üzredür bilmez denī

M 123a Kim haqāyık fehm ider ta°n eylemez
Kim meşārib zevk ider şeyn eylemez

3665 Var idi anda enāniyyet tamām
Kimseye virmez tekebbürden selām

İ°tibār-ı halkdan tölmiş dimāğ
Kanda varsam dir olur tağ üsti bāğ

Ş 106b Dir benümlen buldı zīnet her riyāz
Yüz sürer ayağuma āb-ı hıyāz

Reng ü bŷy-ı hŷsnine mağrŷr idi
Tāc u taht-ı °izzete mesrŷr idi

İ°tiqādı bu ki mişli yoğ durur
Gerçi ezhārı cihānuñ çoğ durur

3670 Bŷlbŷl-i şŷrīdeden gizler cemāl
Bilmedi bu °ālemi dārŷ'z-zevāl

3665b tekebbŷrden: tekebbŷrdŷr M.

3666a i°tibār-ı: i°tibārı B, R, Ş / tölmiş: tŷtmış B, R, Ş.

3666b tağ: dağ R.

3667b sürer: sŷrŷr R / āb-ı: ābı B, R, Ş.

3668a reng ŷ: reng B / bŷy-ı: bŷyu R / mağrŷr idi: mağrŷrdı B.

3668b tāc u: tāc B / taht-ı: taht u R, Ş / mesrŷr idi: mesrŷrdı B.

3670a bŷlbŷl-i: bŷlbŷli B, R, Ş.

Geh çıkardı taşra yüz biñ nāz ile
Perdeden söyler gözükmey rāz ile

- R 129a Hālvetine ʿıyş u ʿiştredî müdām
Karşusunda kulları idüp kıyām
- B 119a Refʿ iderdi dilde olsa zerre ğam
Dirdi kim var ola benden muhterem

Yılda bir kez ʿarz ider halka cemāl
Çok gözükmek hürmete virür zevāl

- 3675 Dest-i nādān irmesün dir ʿırzın o
Şaklayup gicʿeyler idi ʿarz-ı bū

Geçdi bu hāl üzre niçe ay u yıl
Gör ne ızhār itdi yine āb u gil

Mülk-i ezhārı kamu iy hoş-hışāl
ʿAsker-i berķ eylemişdi pāy-māl

- M 123b İrmış idi Rūma deştüñ ʿaskeri
Yağdı yıkdı ğāret itdi her yiri

3671a geh: gāh B / biñ: - M / nāz ile: nāzla B.

3671b rāz ile: rāzla B.

3672a ʿıyş u: ʿıyş B.

3675a ʿırzın: ʿırz B; ʿırzı R, Ş.

3675b gicʿeyler idi: gecʿeyler idi R.

3676a niçe: nice R / ay u: ayı R.

3676b āb u: āb B.

3677a mülk: milk R.

3677b ʿasker-i: ʿaskeri B, R, Ş / eylemişdi: eylemişdür M.

3678a irmış idi: irmışdi B.

3678b yağdı yıkdı: yıkdı yağdı B, R, Ş / yiri: biri B, R, Ş.

Çün şovukdan arzı irmişdi memāt
Muhtefiydi arz içinde her nebāt

3680 Şiddet irse ādeme lāzım şabır
Luţf irer elbetde bil ba^cde'l-ķahir

Çarķ-ı encüm devr idüp leyl ü nehār
İttifāk irdi yine faşl-ı bahār

Ebr-i rahmet neşr idüp āb-ı hayāt
Hep ķubūrından zuhūr itdi nebāt

Çün irüp bād-ı şabā °İsī-nefes
İtdi ihyā ger çiçek ger hār u has

Dest-i devrāndan irişmişken elem
Pür-sürūr oldı ķamu def^c itdi ğam

Ş 107a 3685 Pīr-i dehr oldı yine tāze cūvān
İ^ctidāl irdi hevāya cisme cān

Hükmini icrā idüp şāh-ı rabī^c
Eyledi ızhār-ı āşār-ı bedī^c

Bu cihāndur mazhar-ı luţf u ķahir
Gāhī hār u gāhī gül bāġ-ı dehir

3679a irmişdi: irişdi R.

3680b irer: ider M, R.

3681 – R; 3681a çarķ-ı: çarķ u Ş.

3682a ebr-i: ebr u R / neşr: neşr B / āb-ı: ābı B, R, Ş.

3683a irüp: idüp B, R / bād-ı: bādı B, Ş.

3684a devrāndan: devrānda R.

3684b def^c: ref^c B, R, Ş.

3686a şāh-ı: şāhı B, R, Ş.

3686b āşār-ı: āşārı B, R, Ş.

3687a cihāndur: cihāndan M / mazhar-ı: mazharı R, Ş.

3687b gāhī hār: gāh hār B / bāġ-ı: bāġı B, R, Ş.

Iz̄tırāb irdi nebāta ber-kemāl
Kim çıķup  arz ide her biri cemāl

B 119b oğdı  n eţfāl-i ezhār-ı emen
Terbiyet itdi ķamuya z 'l-minen

3690 Zīnet  zre her biri ķıldı zuķ r
Şan cihān bāđına nāzil oldu  r

Her Őuk feylen m zeyyen deŐ   tağ
Cennet 'l-Firdevs olupdur c mle bāđ

M 124a Őāh-ı g l dağı bil p bu  aleti
 aŐd ider seyr eyleye bu zīneti

Vaķt olupdur  askere g sterde y z
Her birine ide iŐsān niçe y z

Ba za ķurbet ide ba zına nağar
Ba za  zzet ba zına Şorup  aber

3695 adrine g re ri āyet eyleye
 āline g re  imāyet eyleye

Didi tertīb eyle  z bir enc men
Her ne kim var gels n ezhār-ı emen

Her ki tābi  emr me maķb ld r
Kim  ilāf itse bil n maķt ld r

3688b ide her biri: ideler her bir M.

3689a ezhār-ı: ezhārı B, R, Ő.

3691a deŐ  : deŐ B.

3696b ezhār-ı: ezhārı B, R, Ő.

- R 129b °Askerüm görmek murād oldu yine
Görmedüm bunları oldu bir sene
- Cümlesi gelsün müzeyyen bī-kušūr
Tā ki ben daḥı kılam taşra zuhūr
- 3700 Çün nidā-yı ğayb irdi bunlara
Her birisi gire ra^cnā ṭonlara
- Her birine Ḥaḳ ne virdiyse libās
Cümlesi giysün temāṣā ide nās
- Her şüküfe istimā^c idüp yasaḳ
Ḳudreti miḳdārı ṭıtdı cümle sāḳ
- Ş 107b Her birine her ne kim virdi Ḥudā
Büy u dürr ü cevher ü reng ü ḳabā
- Cümlesi ızhār ider maḳdūrını
Şeh temāṣā ide tā her birini
- B 120a 3705 Döşediler evvelā sebzīn bisāt
Kim görürse ḳalbi olur pür-neşāt
- M 124b Her ṭarafdan anda çoḳ āb-ı revān
Bu cihān bāğına reşḳ itdi cinān

3698b bunları: buları R.
3699a bī-kušūr: pür-kušūr M.
3700a nidā-yı: nidāyı M, B, R, Ş.
3701b giysün: geysün M, R.
3702b miḳdārı: miḳdār B, R.
3703b büy u: büy B.
3704b şeh: şāh B.
3705b ḳalbi: ḳalb R / pür-neşāt: neşāt R.
3706a ṭarafdan: ṭarafda B, R, Ş / āb-ı: ābı B, R, Ş.

Çünkü tezyîn itdiler bir hoş maqâm
Her ki gördi dir budur dârü's-selâm

Ba^cdehū ezhār geldi bir birin
Zīnet üzre qā'im oldu yir yirin

Her biri bir renge giymişdür qabā
Ortada çāvuş durur bād-ı şabā

3710 Bunları tertīb ilen tezyîn ider
Pür-edeb oluñ diyü telqîn ider

Muntazırlardur ki şeh ide hurūc
Taht-ı şāh üzre gelüp ide ^curūc

Başladı yap yap zühūr itdi havāş
Şeh yaqîn oldu bilür her ^cām u hāş

Zāhir oldu hālvetinden nāgehān
Didiler kim işde geldi cisme cān

Çünkü şah itdi bulara ^carz-ı rū
Zümre-i ezhār kıldılar tapu

3715 Döşediler pāyına sebzīn kumaş
Alqış u ta^czīm itdi quru yaş

3709a giymişdür: geymişdür R.
3709b bād-ı: bādı B, R, Ş.
3710a tertīb ilen: tertībilen B, Ş.
3711b şāh: şāhı R.
3712b ^cām u: ^cām B.
3713a oldu: olur M.
3713b işde: işte R.
3714b zümre-i: zümreyi B, Ş.
3715a pāyına: yanına B, Ş.
3715b alqış u: alqış R / quru: qurı R.

Şaçdılar üstine dürler jäleler
Bülbül-i şūrīde eyler nāleler

Taht-ı şāh üzre geçüp kıldı qarār
Tınmayup eşhāşa hıfz itdi vaqār

Qarşusunda tırdı bunlar bā-edeb
Hüsüne şāhuñ olurlar münteheb

Başına giymişdi ol tāc-ı ğurūr
Arqasında cāme vardı ez-sürūr

M 125a 3720 Bağlamışdı bile izzetden kemer
Ayağına yüz sürer şems ü kamer

B 120b Ba^cdehū kıldı nazar eṭrāfına
Ş 108a İltifāt itdi bular evşāfına

Gördi ezhār-ı çemen yir yir tıurur
Hızmet için her biri qā'im durur

R 130a Her biri bir renge giymişdür libās
Bunları eyler temāşā cinn ü nās

Emr-i şāha her biri nāzır durur
Hā dise ger cümlesi hāzır durur

3716a dürler: dürlü B, R.
3716b bülbül-i: bülbülü B, R, Ş.
3717a geçüp: gelüp M.
3718a qarşusunda: qorğusından R.
3719a tāc-ı: tācı B, R, Ş.
3720b sürer: sürür M.
3722a ezhār-ı: ezhāri B, R / yir yir: yer yer R.
3723a giymişdür: geymişdür R.
3724a emr-i: emri R / şāha: şāh B.
3724b hā dise: hadiše B.

3725 Kendü için bildi bu ta^czīm ol
°Ucb ilen etrāfa baqdı sağ u şol

Bir kişiye olsa gāyet i^ctibār
Halk-ı a^clem gözine gelmez gubār

Qalbi hod memlū idi anuñ sürür
İşbu hāletden gelüp gāyet gurūr

Başlayup meclisde bī-ḥadd itdi lāf
Şanki dāḥil mülki içre kūh-ı Qāf

Germ olup ḥaylī tekebbür eyledi
Dinleñüz kim niçe sözler söyledi

3730 Kim tekebbür eylese olur zelīl
Kim ta^cazzüm eylese olur ḥacīl

Bunlara idüp nazār kıldı ḥiṭāb
Size bir şey şoraram virüñ cevāb

Her biriñüz niçe yir seyr itdüñüz
Gördüñüz ba^czın kimin işitdüñüz

Didiler bunlar buyur iy pādişāh
Tābi^cuz fermānuña bel mihr ü māh

3725b °ucb ilen: °ucblan B, Ş.
3726a olsa gāyet: gāyet olsa R.
3727a qalbi: qalb B.
3728a başlayup: başladı B.
3728b mülki: mülk B; milki R / kūh-ı: kūh u Ş.
3729a germ: kerem R.
3729b niçe: nice B, R.
3732a niçe: nice B, R / yir: bir R.

- M 125b Her ne kim fermān gelür baş üstine
Baş vururuz ger diseñ taş üstine
- 3735 Şandılar kim ide teklif-i sefer
Her birisi şāha gösterde hüner
- Şāh öninde her biri baş oynaya
Atı ayağında şān taş oynaya
- B 121a Didi benden ğayrı bir şāh-ı cihān
Yir yüzinde var mıdur işbu zamān
- Ḳudret ü kuvvetde mişl ola baña
Her neye kaçd eylese ire aña
- Bende olan tāc ü taht ü salţanat
Var mıdur bir şehde vüs^c-i memleket
- Ş 108b 3740 ^cAskeri cümle müheyyā ber-kemāl
Eyleye haşmın ne varsa pāy-māl
- Ya baña kimse muķābil var mıdur
^cAskerümlen ya muķātil var mıdur
- Emr idersem var mıdur eyler hilāf
Mülk-i insān içre yāhūd kūh-ı Ḳāf

3734b vururuz: ururuz B, R.

3736b atı: at B.

3737a şāh-ı: şāhı Ş.

3739b şehde: şāhda B / vüs^c-i: vüs^cī B, R, Ş.

3741b ^caskerümlen: ^casker ilen B; ^caskerümle R / muķātil: muķābil R.

3742a hilāf: hıţāf R.

3742b mülk-i: mülk-i M, R, Ş / kūh-ı: kūh u R, Ş.

İ^cti^kādı mişli yokdur der-cihān
Ya Sikender ya Süleymān-ı zamān

Ṭınmayup hıfz-ı edeb itdi bular
İşbu sözden başa koyıldı şular

3745 Gördiler vardur kemāl üzre ğurūr
Her birisi oldı ğāyet bī-ḥuzūr

Her ki da^cvā-yı enāniyyet ider
Pes bilürler anı Mevlā redd ider

Şāniyen şeh eyledi yine su'āl
Söylesünler kimde varsa kıl ü kāl

M 126a Korkmasunlar söylesün her kes sözün
R 130b Gönlüm ister seyr idem bu yir yüzün

Ṭınmadılar sākıt oldılar yine
Pür elem oldılar anuñ ^cucbına

3750 Ḥavf iderler kim ire aña zevāl
Devlete mağrūr olanda böyle hāl

Yine i^kdām itdi şāh idüp ^citāb
Didi niçün söylemezsiz bir cevāb

3743 mişli: mişl B.
3743b Süleymān-ı: Süleymānı Ş.
3744a hıfz-ı: hıfzı B, R, Ş.
3744b koyıldı: koyuldu M, Ş.
3747a şeh: şāh B, R / yine: - R.
3748a söylesün: söylesünler R.
3750b olanda: evvelinde R.
3751a şāh: şeh R, Ş.

Emrūme tābi^c degül misüz benüm
Yāḥūd işitmez misiz sözüüm benüm

B 121b Bildiler geldi ğazab şāha ḳamu
Geh kızardı geh ağardı reng-i rū

Geldi āḥir ilerü bād-ı şabā
Şeh öñinde öpdi yir itdi du^cā

3755 Didi bunlar hep ḳapuñda bendedür
Lākin aḥbārı cihānun bendedür

Rub^c-ı meskūnı bilürven ser-te-ser
Gezmişemdür bu cihānı der-be-der

Acı tatlu eyü yatlu her ne var
İstimā^c eyler iseñ virem ḥaber

^cAsker içre gerçi kim leffāf çok
Cümlede ben deñlü bir seyyāh yok

Ş 109a Böyle ḳılmış Ḥaḳ Te^cālā ḥilḳatüm
^cĀlemi devr eylemekdür ḥizmetüm

3752a degül misüz: degülsiz mi B; degülsüz mi R, Ş.

3752b işitmez misiz: işitmezsiz R / sözüüm: sözümi B, Ş.

3753a bildiler: bildi R.

3753b geh kızardı geh: gāh kızardı gāh B.

3754a bād-ı: bādı Ş.

3754b şeh: şāh B / yir: yer R.

3755b lākin: līk R.

3756a rub^c-ı: rub^c u R.

3757b eyler iseñ: eylerseñ R.

3758a gerçi kim: gerçe kim R.

3759b ḥizmetüm: ḥıdmetüm Ş.

3760 Eylemezse ben ulına Şeh itāb
azretūnde sōyleyem tođru cevāb

Kim dimiŐler tođru sōz acı gelūr
Hem anı kim zıkr iderse redd olur

M 126b Yanına ağırdı Őāh itdi asem
Toğru sōylerseñ sen'idem muħterem

Őol ki vāidūr baña itgil beyān
Gōrdūđūñ aħvāli naql eyle ayān

Didi kim geşt eyler iken der-cihān
GōrmiŐem oğ nesnelere zāhir nihān

3765 Seyr iderken irdi yolum bir yire
Cūmle Őāhrā anda yođ ađ u dere

Arz-ı beyzā mūlk-i bī-đāyet durur
Āyete'l-kūrsī aña āyet durur

Māverā-yı mūlk-i keŐretde o yir
ālib olanlar varurlar biñde bir

Aña Őol ālib olan irgūrdi rāh
Kim delīl oldu aña avn-i Īlāh

3760a Şeh: Őāh B.

3762a Őāh: Şeh R, Ő.

3762b toğru: toğru R, Ő.

3766a mūlk-i: milk-i R; milki Ő.

3766b Āyete'l-kūrsī: Āyetū'l-kūrsī M, B.

3767a māverā-yı: māverāyı B, R, Ő / mūlk-i: milk-i R, Ő.

3767b varurlar: varur R.

3768b avn-i: avni B, R, Ő.

- B 122a Ol vilāyet adı vaḥdet mülkidür
Hep bilādı muntaẓam ŧan silkīdür
- 3770 Anda yoḳdur arz-ı ḥālī bir arıŧ
Cümlesi ma^cmūr olmiŧ ber-naıŧ
- Vardur anda nie kez yüz biñ bilād
Her biri memlū durur anuñ ^cibād
- ^cAbd-i ednāsına ŧāhān-ı cihān
Bende olurdu abūl itse bir ān
- R 131a ŧehr-i ednāsınd'olan vūs^cat ŧıfır
İine arz u semā oysañ ŧığar
- Var ıyās eyle o mülküñ vūs^catin
Bu cihān ŧāhına anlar nisbetin
- 3775 İttifā irdi yolum bir ŧehrine
Yoḳ nihāyet seyr ola yüz biñ sene
- M 127a ^cArŧ u kürsī levḫ-i maḥfūz u alem
Kim anuñ bir kūsesinde bir raam
- ŧ 109b Nāmına anuñ dimiŧler ŧehr-i dil
ŧanma kim olmiŧ binā ez-āb u gil

3769a mülkidür. milkidür M, R, ŧ.

3769b silkīdür: silkdür B.

3770b ber-naıŧ: pür-naıŧ B.

3771a nie: nice B, R.

3772a ŧāhān-ı: ŧāhānı B, R.

3773a ednāsınd'olan: ednāsından olan R.

3774a mülküñ: milküñ R.

3774b anlar: eyler B.

3776a kürsī: kürs ü R, ŧ / levḫ-i: levḫ u R, ŧ / maḥfūz u: maḥfūzı B, R, ŧ.

3777b ez-āb u: ez-āb B.

Dürre-i beyzâdan olmuş her binâ
Eylemez hîç biri hacb-ı mâverâ

Âbı Kevşer misk-i ezferdür türâb
Görse cennet aña dir ni^cme'l-me'âb

3780 Görmüşemdür anda bir şâh-ı ^caceb
Taht-ı vuşlatda oturmuş bâ-edeb

Cümle aşhâbı muqarrebler durur
Karşusunda hem mü'eddebler durur

Aña virmiş Haq kemâl-i kudreti
^cAskerinüñ vaşfa gelmez zîneti

Emrine tâbi^c durur ins ü melek
Tür dise şâbit olur necm ü felek

Dön dise bir kez döner bu baır u ber
Dirse olur raṭb yâbis huşk ter

B 122b 3785 Lîk bu hâle ol itmez iltifât
Kim edeb hışnında kılmışdur sebât

^cÖmri içre itmemiş sū-i edeb
Anuñ içün olmuş ol maqbûl-i Rab

3778a dürre-i: dürreyi B, R, Ş.
3778b hîç: her M / hacb-ı: hacbı B, R, Ş.
3779a âbı: âb B; âb u R.
3780a şâh-ı: şâhı B, R, Ş.
3782a virmiş: vermiş R / kemâl-i: kemâl ü R, Ş.
3783a tâbi^c durur: tâbi^cdür R.
3784b raṭb: raṭb ü M, R, Ş / huşk: huşk u M, Ş.
3786a sū-i: sū'î B, R, Ş.
3786b maqbûl-i: maqbûl ü R.

Biñde bir hâlin şabâ naql eyledi
Hacletinden şeh kızardı derledi

Bildi kim şâha sözi kıldı eşer
Tınmadı artuq şabâ ez-ğayr u şer

Egdi şâh çünkim te'emmül başını
Geh tudağın oynadur geh kaçını

M 127b 3790 Düşdi baħr-i hayrete yüzdi biraz
Gitdi berr-i fikrete gezdi biraz

Geh cezîre görünür gâhî kenâr
Gâh kühistân ü geh gül gâh hâr

Çün tamâm itdi kamu fikret işin
Bir zamândan şoñra kaldurdı başın

Karşusunda gördi kâ'imdür şabâ
Dir toqundı baña senden bir hevâ

Bu haberden kalbe irdi iztırâb
Varması lâzım yol olsa berr ü âb

Ş 110a 3795 Çünki ol yirden baña virdüñ haber
Ben daħı kıldum aña °azm-i sefer

3787b şeh: şâh B.

3789a şâh: şeh R, Ş.

3789b geh: gâh B / tudağın: dudağın B.

3790a baħr-i baħri B, R, Ş.

3790b berr-i: berri B, R.

3791a geh: gâh B.

3791b gâh: gâhî M, R / kühistân ü: kühistân B; kühistânî R / gâh hâr: gâhî hâr M, R.

3794a iztırâb: ıştırâb R.

3794b yol: yolu M / berr ü âb: pür-âb M.

3795b °azm-i: °azmi B, R, Ş.

Gel delīl ol işbu rāha baña sen
İrevüz tā ol diyāra sağ esen

Feth idersem ol diyārı bi't-tamām
Ben dağı idem saña ihsān-ı tām

R 131b Didi şāhā emrūñüz baş üstine
Her ne yazıldı gelür kaç üstine

Līk ol yolda şedā'id çok durur
°Asker ü şehde taħammül yoğ durur

3800 Berr-i yābisdür yolu yoğ zād ü āb
Kim ğidā qahr u elem şuyı serāb

B 123a Ba°zı küh u ba°zı sengistāndur
Ba°zı şīr u ba°zı mārīstāndur

Çün meħāf ü mühlik oldı cümle cāy
Terk-i nevm itmek gerekdür niçe ay

Baş ü cāndan geçmeyenler irmedi
Ehl-i kayd olanlar aña girmedi

M 128a Aña aşhāb-ı tecerrüddür iren
Keşret ilen varmadı aña varan

3797a ol: - R.

3799b °asker ü: °askeri R.

3800a zād ü: zād B.

3801a ba°zı küh u ba°zı: ba°z küh ba°z B; ba°z u küh u ba°z u R; ba°z küh u ba°zı Ş.

3801b ba°zı şīr u ba°zı: ba°z şīr u ba°z B.

3802a meħāf ü: meħāf B.

3802b niçe: nice B, R.

3805 Bu şedâ'id kim saña kıldum beyân
Biñde birin şanma kim kıldum °ayân

Aña göre bâķĩsin eyle kıyās
Yol kolay olsa varurdı cümle nās

Her şedâ'id ihtiyār eyler iseñ
Kıl tedārük yola gir ger er iseñ

Sür^cat üzre devr ider necm ü felek
Hişşe kime vuşlat u kime emek

Şeh buyurdı °askere oldı nidā
Şāh öñinde kimdür iden cān fedā

3810 Hāzır olsunlar sefer vardur ulu
Kim gider şāh ile oldur bahtlu

Bir mübārek vaķt içinde şāh-ı gül
Bindi esb-i himmete kaçd şehri-i dil

°Askeri cümle müzeyyen pür-yaraķ
Kendüsin °arz itdiler yakın ıraķ

Ş 110b Emr olındı °askere hep göçdiler
Niçe kūh u niçe şahrā geçdiler

3804a aşhāb-ı: aşhābı B, Ş; aşhāb u R.

3806a bâķĩsin: kamasın B.

3808a necm ü: necm B.

3808b vuşlat u: vuşlat B.

3809a şeh: şāh B.

3811b bindi esb-i himmete: esb-i himmet bindi B, R, Ş / kaçd: niyyet B; kaçdı R, Ş / şehri-i: şehri B.

3813a olındı: olundı M, R, Ş / göçdiler: geçdiler R.

3813b niçe kūh u: nice kūh B; nice kūh u R / niçe şahrā: nice şahrā B, R.

Rehber oldu řāha çün bād-ı řabā
Tāze tāze irişür her dem hevā

3815 Niçe şehr u ķarye seyr itdi bular
Hep dükendi arz-ı ma^cmür u şular

Uğradı bir berr-i bī-pāyāna yol
^cAsker ilen ķıldılar aña duğul

B 123b Yoğdur anda ādem ü ģayvān nebāt
Ekşerine ^caskerüñ irdi memāt

M 128b Her ķonağda niçe ādem ķaldılar
Ba^czısı za^cf üzre ba^czı öldiler

Dönmege ařlā girüye yoğ mecāl
Dönseler dağı ģalāř olmağ muğāl

3820 Cümle ^casker oldu bu yolda hebā
Ķaldı řāh ilen hemān ancağ řabā

Gitdi řāhuñ atı ķaldılar yayan
Gitdiler bu ģāl üzre bir zamān

3814a bād-ı: bādı R.
3815a niçe: nice B, R / ķarye: - R.
3815b ma^cmür u: ma^cmür B, R.
3816a yol: ol M.
3816b ķıldılar aña: řāh ķıldılar B, R, ř.
3818a niçe: nice B, R.
3818b za^cf: za^cf u R.
3819a girüye: girü R.
3819b ģalāř: řalāğ M.
3821b ģāl: ģālet B, R, ř.

Giderek kaftān virdi sıķleti
Hep bıraķdı hāşıl ide hıffeti

R 132a almadı illā ki ancak pārehen
Setr-i  avret ecl i n Şanma beden

unki Őāhuñ hālını g rdi Őabā
Didi hep naql eyled mdi ben saña

3825 Didi Şeh ged m ne varsa hān mān
Ola kim Őiĥhatlen ire aña cān

Ol yire irg rse tek bizi İlāh
Ser Őaĥ olsun eks k olmaz bir k lāh

Didi keşretten halāŐ olduñ iy Őāh
M lk-i vaĥdet ired r Şimdi bu rāh

Başladı bir bir bilād itdi zuh r
G rdi ma m rı  olar albi s r r

G rdi kend  m lkine yoķ nisbeti
Ger bilād u ger urā ger v s ati

3830 Secde-i Ő kr itdi ol dem Rabbine
Cān u dilden d Ődi anuñ ĥubbına

3822a kaftān: kaftānı B, R.
3822b ide: itdi R.
3823a illā ki ancak: ancak ki illā M.
3823b i n:  n B.
3825a Şeh: Őāh B, R / ne varsa: c mle B.
3826a irg rse: irg re M.
3827b m lk-i: m lk-i M, R, Ő.
3828a bir bir: yer yer B, Ő.
3829a m lkine: m lkine M, R, Ő.
3830a secde-i: secdeyi B, R, Ő.

Ş 111a Terk idüp geçdi ne varsa salṭanat
Çıkdı dilden ḥubb-ı eski memleket

M 129a Gitdiler bu ḥālet üzre çok sene
İtmediler rûz u şeb nevm ü sine

B 124a İkisi bir gün giderken pür-ta^cab
Zāhir oldu karşıdan şehr-i ^caceb

Gördi ol şehri münevver pür-ziyā
Şandı kim şems irdi arza ez-semā

3835 Bundan irişür kamu eṭrāfa nūr
Şems-i kevneyn varur andan nūr alur

Zāhir u bāṭın ne var cāmi^c durur
Nūr-ı bī-reng anda bil lāmi^c durur

Vardılar yab yab o şehriñ yanına
İrişür dürlü revāyiḥ cānına

Cān dimāğına irüp ^cıṭr-ı laṭīf
Bir cüvān-ı tāze oldu bu naḥīf

Girdiler şehr içine seyr iderek
Vardılar dīvān-ı şāha giderek

3832b rûz u: rûz B; rûzı R.

3833b şehr-i: şehri B, R, Ş.

3835b şems-i kevneyn: şems her gün B, R, Ş.

3836b nūr-ı: nūr u Ş.

3838a ^cıṭr-ı: ^cıṭrı B, R.

3838b cüvān-ı: cüvānı B, R, Ş.

3840 Bir meḥābet gördi dīvān içre ol
Ḥayretinden fark itmez sağ u sol

Gördi cem^c olmuşdur anda cinn ü nās
Vüs^cat-i keşretde yok aña kıyās

Vardur anda niçe ezhār-ı laḫīf
Ger birin қоқsa bulur kuvvet za^cīf

Gelse işbu mülke anuñ ger biri
Reng ü būdan uşanurdı her biri

Ḥalk idüpdür anda Ḥaḫ bir hoş nebāt
Mürdeler қоқsa bulur āb-ı ḫayāt

3845 Baḫdı bu ^caskerde olan zīnete
Ḥacletinden düşdi baḫr-ı ḫayrete

M 129b Çün şabā sābıḫda itmişdi beyān
İ^ctiḫādı kızb idi hep ol zamān

Didüğinden buldı artuḫ her birin
Bildı kim naḫl itmemiş biñde birin

R 132b Taḫt üzre gördi bir şāh-ı ^caceb
Ḥoş oturmuş pür-mehābet pür-edeb

3840b fark: zevḫ B / sağ u: sağ B.

3841a cinn ü: cinn B.

3841b vüs^cat-i: vüs^cat ü R, Ş.

3842a niçe: nice B, R / ezhār-ı: ezhārı B, R, Ş.

3843b reng ü: jeng B.

3844b bulur: olur B / āb-ı: ānı B, R, Ş.

3845b baḫr-ı: baḫrı B, R, Ş.

3846b kızb idi: kızbdı B.

3848a şāh-ı: şāhı Ş.

B 124b Ğālib oldı kendüye ħavf-ı ħicāb
Ş 111b Şandı kim şehden irer aña °itāb

3850 İtdügi da°vāya nādim oldı hep
Ğalbini pāk itdi tırdı bā-edeb

Şāh ħod luţf u mürüvvet kānıdur
Pür-seĥādur mürde cismüñ cānıdur

Ğördi °uryān şāh virdi bir libās
Ger göre ħayrān olurdı cinn ü nās

Şāh gösterdi aña bir ħoş maĥām
Rüz u şeb dir eyle sen bunda kıyām

Çün şabā irgürdi anı ħurbete
Ğoĥdı yüzün ğitdi yine ğurbete *

3855 Çün güle şehden olur bu i°tibār
Geldi eski ĥāleti bī-iĥtiyār

Didi çün bunlardan oldum muĥterem
Bunda daĥı bunlara ĥükm eylerem

Ğördi bunlar her biri ehl-i sükūn
Kendüyi a°lā buları şandı dūn

3849a ħavf-ı: ħavf u R, Ş.

3849b şehden: şāhdan B.

3851b cānıdur: cāndur B.

3852b cinn ü: cinn B.

3853b rüz u: rüz B; rüzı R.

* B'de yeri 3854. beyitten sonraya işaret edilen, der-kenar Farsça şu beyit yer almaktadır:

”طریق کفتم که آن لباس این راهست
تخلقوا با خلاق الله است“ Anlamı: “Bir yol söyledim ki o, Allāh'ın ahlâkıyla ahlâklarının
hükümünde bu yolun elbisesidir.”

3855a şehden: şāhdan B.

3856a bunlardan: bunlar R.

3857a ehl-i: ehli B, R, Ş.

Zāhir oldı andan āşār-ı ğurūr
Pes yaqın oldı ki şehden ola dūr

Gördi hālin geldi zanbağ ilerü
Dil uzadup dir aña iy nīk-rū

M 130a 3860 Pes ne gördüñ eyledüñ sū-i edeb
Hālünüñ fikr eylemezsın bu °aceb

Sende olan dürlü bu rengī libās
Her birinde bunlaruñ var it kıyās

Var bularda sende olan levn ü tīb
Böyle germ olmağ nedendür iy habīb

Zāhiren gördüñ buları sen haqīr
Şāhdur ma°nāda şüretde faqīr

Dürlü zīnetlen bulardur muttaşif
Līk her biri quşūra mu°terif

B 125a 3865 Senden artuğ var bularda çok kemāl
İtmedi bunlar velī ızhār-ı hāl

Her birisi eylemiş hıfz-ı edeb
Sen de bunlar hālını eyle taleb

3858a andan: anda R / āşār-ı: āşārı B, R, Ş.

3858b şehden: şāhdan B.

3860a sū-i: sū'ī B, R, Ş.

3861a dürlü: - R.

3861b birinde: birinden R.

3862a levn ü: levn B.

3865a artuğ var: artıq var R; artuğdur Ş.

3866a hıfz-ı: hıfzı B, R.

Ş 112a °Ākıl iseñ dağı taĥsīl eyle ĥāl
Yoksa çok olur bu yolda kīl ü kāl

Şanma sen kendüñi irdüñ rütbeta
İntihā yok seyr-i esb-i himmete

Çıldı bu sözler anuñ cānına kār
Cān u dilden çıldı terk-i i°tibār

3870 Bir cihetden dağı bağdı bunlara
Kim bular aldanmamış bu ÷onlara

Bunlaruñ maĥşūdını çün itdi derk
Kendünüñ °ucbını dilden çıldı terk

Cāmesini çün ġurūruñ itdi çāk
Benliginden geçdi kālbi oldu pāk

R 133a Yüzi üzre düşdi bir kez didi hū
Pes fenā buldı ne varsa reng ü bū

M 130b Çün fenā vādīsini itdi °ubūr
Ġayrı reng ü būy ilen çıldı zuhūr

3875 Görđi bunlar her biri ehl-i sūkūn
Ol dađı çıldı edeb oldu zebūn

3867b kīl ü: kīl B.

3868b esb-i: esbi B, R, Ş.

3869b cān u: cān B / terk-i: terki B, R, Ş.

3871b °ucbını: °ucbın B.

3873b reng ü: reng B; reng-i R.

3874b ġayrı: ġayr-ı B / reng ü: reng B; rengi R, Ş / būy ilen: būylan Ş.

3875a ehl-i: ehli B, R, Ş.

3875b zebūn: sūkūn B.

Fikr idüp itdi nedāmet her işe
°Avn-i Hāḡḡ irdi işüm vardı başa

Aldı iki destine iki ṭabaḡ
Biri la°līn birisi sīmīn varaḡ

İçi pūr altun le°ālī yādigār
Şeh ayaḡına ider ol dem nişār

Tā ki °afv ide günāhın şeh bunuñ
Şükrini ide edā sānī ṭonuñ

3880 Bildi şeh kim cān u dilden oldı ḡul
°Afv ider cürmin idüp °özrin ḡabūl

B 125b Şāh iken ḡulluḡı ḡıldı ihtiyār
Bende oldı aña şehler şad-hezār

Çünki vaḡdet cāmını gül itdi nūş
Kim ki aḡzın ḡoḡdı rūḡı itdi cūş

Buldı şol °izzet ki bulmaz biñde bir
Eyledi şeh başı üstinde o yir

ḡanda varsa ṭutdılar el üstine
Tuḡfe eyler anı her kes dostına

3878a içi: iç Ş.
3878b şeh: şāh B, R, Ş.
3879a şeh: şāh B.
3880a şeh: şāh B, R, Ş / cān u: cān B.
3881a şāh iken: şāhken B.
3881b şehler: şāhlar B.
3883a °izzet: °izze R.
3883b şeh: şehler B, R, Ş / o: - B, R, Ş.
3884a el: ol B.

Ş 112b 3885 Hikmeti bu pāk olupdur ez-keder
°İzzet isterseñ bu evşāfı gider

Her kime vaşf olsa bil °ucb u gurūr
Haq katında halk içinde oldu dūr

Bu şifātuñ soñıdur elbet nedem
Maḥva sa^cy eyle aña virme kıdem

M 131a İrişür elbetde āḥir haclete
Evvelā terk eyle girme zaḥmete

Bu cihānı aña fānūs-ı ḥayāl
Gösterür bir ānda yüz biñ şekl ü ḥāl

KELİMĀT-I İLĀHİYYE *

Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün

3890 Şular kim °izzet-i dünyāya cāndan i^ctibār eyler
Muḥarrer bil olar yarın yirini cümle nār eyler

Şular kim ṭālib-i Haqdur bu yolda varı terk idüp
Geçüp cümle lezā'izden şedā'id ihtiyār eyler

Şular kim °ışka münkirdür ider °uşşāka ṭa^cn anlar
Eger zāhid eger şūfī riyāsın āşikār eyler

3886a °ucb u: °ucb B.

3886b içinde: içinden B.

3887a soñıdur: soñıdur B.

3888a elbetde: elbette B.

3889a fānūs-ı: fānūsı B, R, Ş.

3889b şekl ü: şekl B.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

3890a °izzet-i: °izzeti B, R, Ş.

3890b olar: olur R.

3891a ṭālib-i: ṭālibi B, R, Ş / varı: var R.

Şular kim merd erenlerdür olup şebbâz-ı lâhûtî
Hevâ-yı hūyı yâ hūnuñ Hümâsını şikâr eyler

Şular kim ʿârif-i bi'llâh olup şüretde sâkindür
İder seyr-i semâvâtı dime yirde qarâr eyler

3895 Şular kim rütbet-i Manşûra irdi ʿışk yolında
Eger hezm itmese sırrın yirin elbetde dâr eyler

B 126a Şular kim zühd ü taqvâ içre taḥşîl eyledi aʿmâl
Vişâli lezzetin bilse bu yolda hep nişâr eyler

R 133b Şuña kim sırr-ı vaḥdetden irişe peyk-i Rabbânî
Kılur benliğini yağma vü ʿaqlın târumâr eyler

Melâmet ehli olmayan irişmez vuşlat-ı yâra
Sen anı şanma vâşıldur o kim nâmûs u ʿâr eyler

İñen germ olma iy zâhid kılup ʿuşşâka taʿnı çok
Şağın Hâkkuñ huzûrında sen'anlar şermsâr eyler

3900 Eger bir ʿabd-i ednâya irişse luṭf-ı Sübhânî
Egerçi aḥḳar-ı eşyâ olursa şehriyâr eyler

3893a şebbâz-ı: şebbâz u Ş.
3893b hevâ-yı: hevâyı R / hūyı: hūy B.
3894a ʿârif-i: ʿârifî B, R, Ş.
3894b seyr-i: seyri B, R, Ş.
3895a rütbet-i: rütbeti B, R, Ş / ʿışk: ʿışkı B.
3895b elbetde: elbette B.
3896a zühd ü: zühd B /eyledi: itdiler Ş.
3896b bilse: bulsa M.
3897a vaḥdetden: vaḥdet R.
3897b benliğini: benlüğini M, R, Ş.
3898a vuşlat-ı: vuşlatı B, R, Ş.
3898b şanma vâşıldur: şanmağıl vâşıl B, R, Ş.
3900a luṭf-ı: lutf u R.
3900b aḥḳar-ı: aḥḳarı B, R, Ş.

- M 131b Şağın aldanma dünyā-yı denīnūñ nağş u rengine
Şunar evvel gül-i zībā velākin şoñra hār eyler
- Ş 113a Şu kim °Ārif durur her dem gülistān-ı vişālūñde
Cemālūñ şevķine bülbul gibi feryād ü zār eyler

MAṬLA^c *

Fe^cülün / Fe^cülün / Fe^cülün / Fe^cül

Gel iy tıfl-ı tāze baña tut kulağ
Ki ta^clīm idem saña bir hoş sebağ

Anı levh-i dilde bu dem yazasın
Ki nisyān irişür dağı tāzesin

- 3905 Oğı anı şubḥ u mesāda müdām
Sa^cadet senūñ ezber itseñ tamām

Bu °ömr-i girān-māyedür şeb-çırāk
Bahā bī-bahā oldı bi'l-ittifāk

°Aṭā itdi Mevlā anı saña pes
Ticāret id anuñla sen her nefes

Ki her bir nefesde anuñ ribḥi çok
Hevā-yı nefisde anı itme yok

3901a dünyā-yı: dünyāyı B, R.

3901b gül-i: güli B, R, Ş.

3902a gülistān-ı: gülistānı B, R, Ş.

3902b feryād ü: feryād B.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

3905a şubḥ u: şubḥ B.

3906a °ömr-i: °ömri B, R.

3907b id: - R; it B.

3908a ribḥi: rinḥ B.

3908b hevā-yı: hevāyı B, R, Ş.

Cihān ʔolı mālā viren sā^catin
Anı zāyi^c itdi ʔeker zaḥmetin

3910 ʔü taẓyī^c iden müflis oldı ebed
Aña virmeye fūls-i aḥmer Eḥad

B 126b Kişiyе şeref virmez aşl u neseb
Virür māl-i rābiḥ anı ʔıl ʔaleb

Şu kim ^cākıl oldı şatup dü-cihān
Alur ribḥ-i ^cömre o genc-i nihān

Eḥī tāze iken yapış her işe
Varur tāzelikde muḥarrer başa

M 132a ʔü mir'āt-ı ʔalbe keder irmedin
Göñül ḥānesine sivā girmedin

3915 Şaḥın irmesün aña jeng-i hevā
Pür it ḥāne-i ʔalbi ḥubb-ı Ḥudā

O kim ʔābil oldı bu deñlü yiter
Kevādın ebed ʔoḥmadı bŷy-ı ter

3909a ʔolı: ʔolu B.
3911b māl-i: māl ü R.
3912b genc-i: genci B, R.
3915a irmesün. girmesün Ş / jeng-i: jengi B, R, Ş.
3915b ḥāne-i: ḥāneyi B, R / ḥubb-ı: ḥubbı B, R, Ş.

ĀMEDEN-İ ĞONÇE *

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

Diñleñüz naql eyleyem bir hoş kelām
Kim murādum fehm ider oldur hümām

Ş 113b Dil kulağın tüt taqam dürr-i yetīm
Cān gözin açan görür mülk-i ^caẓīm

R 134a Her ki kāl-i ğonçeden aḥz itdi ḥāl
Añladı zevk itdi ol ḥayru'l-me'āl

3920 Ğonçe giymiş başa la^clīn şeb-külāh
Var ümīdi kim varuraq ola şāh

Tāze dilber gibi göstermez yüzün
Kimsenüñ koymaz kulağına sözün

Jāle taqmış gūşına dürr-i ^cAden
Koşusu şan bir göbek misk-i Hutun

Dir ki ben ^cālī-neseb şeh-zādeyem
Ğam ḥazānından bugün āzādeyem

Ḳankı bāğa varuram rif^cat benüm
Ğurbete kılsam sefer ^cizzet benüm

* - B (Bir satırlık boşluk var).

3917a diñleñüz: diñle gör M.

3918a taqam: daqam M / dürr-i: dürrī B, R, Ş.

3918b mülk-i: mülki B, R, Ş.

3919a kāl-i: kālī B, R, Ş / ğonçeden: ğonceden B, R.

3920a ğonçe: ğonce B, R, Ş / giymiş: geymiş R.

3922a dürr-i: dürri B, R, Ş.

3922b koşusu: koşısı M, B, R / misk-i: miski B, R, Ş.

3925 Cem^c olup eṭfāl-i ezhār ile ol
Şalınurlar bāğ içinde sağ u şol

B 127a Her hevā gelse aña tābi^c durur
Līk anda nūr-ı Haḫ lāmi^c durur

M 132b Nūrı setr itmiş velī nār-ı hevā
°Arzı gör hıfz eylemiş baṭnında mā

Kimse bilmez kim derūnında ne var
Ya cevāhir ya le'ālī ya fişār

Zāhirinde var idi ḫaylī gurūr
Kim benem dirse kıllur da^cvā-yı dūr

3930 Bāṭın-ı ḫālī anuñ mestürdur
Olsa cā'iz anda çok mestūr dūr

Ṭıfldur kıllmañ ta^caccüb ḫālını
Diñleñüz şoñra n'olur aḫvālını

Ṭab^cı anuñ her ne görse meyl ider
Ḳanḳı yola sevḳ ola aña gider

Tāze olsa lāzım elbet terbiyet
Terbiyetlen ḫāşıl olur mertebet

3925b sağ u: sağ B.

3927a nūrı: nūr B / nār-ı: nārı B, R, Ş.

3927b °arzı: °arż B.

3929b kim: ki R.

3930a bāṭın-ı: bāṭını B, R, Ş.

3932a ṭab^cı: ṭab^c M.

Çün mürebbī °ākıl ü kāmīl gerek
Hem mürebbī kâbil ü fâ°il gerek

3935 Şāh-ı gülde şalınurken ittifāk
Nāgehān irdi şabā burdı kulaq

Ş 114a Bir şabanca urdı anuñ vechine
Gonçe oldı munqabız dir vechi ne

Haylī silkti şarşdı anı şabā
Dir niçe tābi° olursın her hevā

Lehv-i bī-nef° itme uşanmaz mısın
Āhīrī hālūñ n'olur şanmaz mısın

Tıfldur kaçmış gibi üstāddan
Dir ölüm yig saña yatlu addan

3940 Cehl ilen mevşūf olsa bir kişi
İki °ālemde anuñ hayvān işi

M 133a Rütbet-i insāna irgür kendüñi
Muşkem it *hablū°l-metīne* bendüñi *

B 127b Bir mu°allim var bir yirde °aceb
Kim kemāl üzre şamu hulk-ı edeb

3934a °ākıl ü: °ākıl B, R.

3934b fâ°il: °ākıl M.

3936a şabanca: şabança Ş.

3936b gonçe: gonce R.

3937b niçe: nice B, R.

3938a lehv-i: lehv ü R.

3940a cehl ilen: ceħllen B.

3941a rütbet-i: rütbeti B, R, Ş.

* “Sağlam ip, Kur’ân, İslâm Dini.” Âl-i İmran 3/103.

3942a yirde: yerde R.

3942b hulk-ı: hulkı M; hulk u R, Ş.

Efzālū'l-insān gördüm ben anı
A^clem olur varsa aña her denī

R 134b Gel seni elbetde aña ilterem
Ben seni hayr işe cānum yilterem

3945 Anda tekml̄ eyle sa^cy it şānuñı
Nār-ı fürkatden halāş it cānuñı

Ola kim zāhir ola senden eşer
Ol saña virür haqāyıqdan haber

Sende gördüm qābiliyyet var gibi
Līk qalbūñ bunda gāyet tar gibi

Ol didügüm yir durur vāsi^c mekān
Anda dağı seyr eyle bir zamān

Bundan artuq anda ezhār-ı laṭīf
Pür-şafā oldur budur gāyet keşīf

3950 Ehli anuñ her nefes ber-inbisāṭ
Açılup qalbūñ olursın pür-neşāṭ

Ehl olur ehle muqārin olsa kes
Aḫz ider bī-ḥad fevā'id her nefes

3949a ezhār-ı: ezhārı B, R, Ş.
3949b keşīf: laṭīf B.
3950a ehli: ehl B, R.
3951 - B.

Kişiye virmez şeref  izz   neseb
Belki vir r h lķ-ı h ş h sn-i edeb

 Āķıl oldur şatdı d ny   izzetin
Aldı vuşlat terk id p ol cennetin

ř 114b K alb h l  olsa  olar ma rifet
T zelikte kesb olur her mertebet

M 133b 3955 Sal anat d ny da ancak i tib r
D 'im olan devleti ķıl iħtiy r

Dime sen c n  ki daħı t zeyem
T ze olanlar g t rmez derd   gam

  mr n n h ddine  ilm n yok durur
Mevt irişmiş t ze kimse  ok durur

Fevt-i furşat ola c 'izd r şeh 
  mr bir serm yed r yoķdur bah 

B 128a Her ki ķadrin bildi ribħ itdi keş r
M l-i b -ħad cem  ider g yet faķ r

3960   yi  itme şarf it anı yirine
Her ki z yi  itdi yarın yiri ne

T ze olan c mleye ķ bil olur
Ķ bil olan sa y ilen k mil olur

3952a  izz  :  izzi ř.
3952b h sn-i: h sni B, R, ř.
3954b mertebet: ma rifet ř.
3958a fevt-i: fevt   R.
3959b m l-i: m li B.
3960a şarf: fevt B.

İhtiyār itseñ ferāgat gencini
Feth idersin sırr-ı Haqquñ gencini

Terk iderseñ māl ü mülk ü °izz ü cāh
Reşk iderler saña yarın cümle şāh

Gāh luṭf u gāh verhem gāh pend
Eyleyürek taḳdı boynına kemend

3965 Ṭatlu söz ilen yılan inden çıkar
Yatlu söz ilen muşāhibler kaçır

Ṭutılur āl ilen aslan u bebir
Bir meges girmez ele biñ it cebir

Çün şabānuñ sözlerini istimā°
İtdi ḡonçe kıldı dilden ittibā°

Didi nuşhuñ baña te'sīr eyledi
Dilde olan ḡālī taḡyīr eyledi

R 135a Zevḳ itdüm sözlerüñ ṭatlu senüñ
Añladum kim yoḳ durur yatlu senüñ

3970 Tābi° oldum emrüñe ṭur gidelüm
Şimdiden şoñra bu bāḡı n'idelüm

3963a °izz ü cāh: °izz çāh B.

3964a Gāh luṭf u gāh verhem gāh pend: Gāhī luṭf u gāhī verhem gāhī pend M, R, Ş.

3965a söz ilen: söz ile B.

3965b kaçır: çıkar B.

3966a ṭutılur: ṭutulur R, Ş.

3967a sözlerini: sözlerin M / istimā°: itdi istimā° M.

3967b ḡonçe: ḡonce R.

3969b yoḳ durur: yoḳdur M.

Çünkü bundan rāciḥ oldu ol maḳām
Ol °azīze virelüm varup selām

Ş 115a Ger ḳabül eylerse °abdin ḥizmete
Baḡladum bil ben de dilden himmete

Ḡonçeye çünkim şabā oldu delīl
İkisi tutdılar ol bāḡa sebīl

Çün şabā her dem mülāyim ḥoş refīḳ
Oldı tuymaz ḡonçe ālām-ı tarīḳ

B 128b 3975 Nārdan bir ḳıṭ°adur gerçi sefer
Ger refīḳ olsa muvāfiḳ ḡam gider

Gerçi ḥālī olmadı yol taşdan
Līk irişür elem yoldaşdan

Gice gündüz ṭurmadılar gitdiler
Gāḥ şaḡrā gāḥ kūha yitdiler

Niçe baḡr u berre itdiler °ubūr
Geh elem üzre geh itdiler ḥuzūr

Çekdi bir miḳdār bu yolda ta°ab
Gül gibi degül velī budur sebeb

3972a ḥizmete: ḥıdmete Ş.

3974b ḡonçe: ḡonce R / ālām-ı: ālāmı M, Ş; ālā R.

3977b gāḥ şaḡrā gāḥ: gāḥī şaḡrā gāḥī M, R, Ş / yitdiler: yetdiler R.

3978a niçe: nice B, R.

3978b geh elem: gāḥ elem B / geh itdiler: gāḥ itdiler B.

3979a bir miḳdār bu yolda: bu yolda bir miḳdār R.

3980 Zihni hālīdūr asāvetden anuñ
Çok degüldür dağı şehvātı tenüñ

Tāze olsa az olur dilde keder
Her ne arız olsa dilden tiz gider

İrdi çün bir şehir-i mamūra tarīk
Girdiler şehir içine iki refīk

M 134b Ravzatü't-Tevhīd dağı bundadır
Ol azīzūñ meskenidür andadır

Seyr iderken ravzaya irdi bular
Taşrasında olaşur bed-hūlular

3985 Didiler size girüñ destürdur
Līk agyāra apu mestürdur

Girdi bunlar içerü seyrān ider
Cān dimāğın būy-ı hoş hayrān ider

Gördi bunda her giyāhı pür-oşu
Her birinden işidür āvāz-ı hū

Dir lisān-ı hāl ilen her bir giyāh
Hoş hidāyet eylemiş saña İlāh

Kim seni sev eylemiş bunda bugün
Kime mātemdür cihān kime düğün

3980a zihni: zihn B.

3984b bed-hūlular: bed-hular R.

3988a lisān-ı: lisānı R, Ş / hāl ilen: hāllen B.

- Ş 115b 3990 Hizmetine irdiler ol ʿālimūñ
 Kıtıb-ı aqıtābı durur bu ʿālemūñ
- B 129a Vech-i nūrından irer āfāka nūr
 Bir nefes Őoĥbet ider zılmātı dūr
- Zāhiri pūr-luĥf kılbi pūr-Őafā
 Ol durur kā'im-maķām-ı MuŐtafā
- Dest-i ķudret aña virmiş iķtidār
 Emr iderse Şems olur ednā ğubār
- R 135b KāŐd ide pāyında Őayy olur zemīn
 Emr iderse biñ yıl olur baş ħīn
- 3995 Gōrdi bir seccāde ũstinde ʿaceb
 ĦoŐ oĥurmıŐ bā-ĥuzū^c u bā-edeb
- Őanki ķatında anuñ *ūmmū'l-kitāb* *
 Maĥv u iŐbāta ķılur her dem ĥiĥāb
- M 135a Gāh olur Őevķ ile başın ķaldurur
 NeŐr ider dūrler ki meclis Őoldurur
- Var mı dir Őālib bugūn gelsūn berū
 Aña ta'lim eyleyem esrār-ı hū

3990a hizmetine: ĥıdmetine Ő.

3990b kıtıb-ı: kıtıb u R.

3991b zılmātı: zılmāt B.

3992a pūr-luĥf: pūr-luĥf u R; pūr-luĥfı Ő.

3992b maķām-ı: maķāmı R.

3995b bā-ĥuzū^c u: bā-ĥuzūr B; bā-ĥuzū^c R.

* "Ana kitap (būtūn kitapların aslı, Levh-i Mahfuz)." Ra'd, 13/39.

3996b maĥv u: maĥv B, R.

Hem şerī^cat hem tarīkat hālını
Hem haqīkat ma^crifet aḥvālını

4000 Kim taḥammül itdügi miqdār aña
Şol haqāyık naql idem qalsun taña

Ref^c ider kim cism ü nefsuñ h^vābını
Küntü kenzüñ gördi maḥfī bābını *

Pür-edeb aşḥābınıñ her zümresi
Diz çöküpdür qarşusına cümlesi

Żāyi^c olmasun diyü her biri söz
Her nefes tutmuşlar aña sem^c u göz

Şan ḥuzūr-ı h^vācede eṭfāldür
Sözleri hep aḥsenü'l-aqvāldür

4005 Ğonçe bu ḥālī görüp ḥayret gelür
Ḥāşıl itsem ben de dir ğayret gelür

Ğonçeyi gördi mu^callim sāde-rū
Qoqdı andan cān dimāğı ṭib-i hū

B 129b Var tenāsüb ^cālem-i ervāḥda
Gördi bildi ^cālem-i eşbāḥda

4001a cism ü: cism B.

* “Ben bilinmeyen bir hazine idim, bilinmeyi diledim, birtakım insanları yarattım, onlara kendimi bildirdim ve onlar da beni bildiler.” Keşfü'l-Hafâ, C.2, s.132.

4003a diyü: dir R / biri: bir B.

4003b sem^c u: sem^c B.

4004a ḥuzūr-ı: ḥuzūrı R, Ş / h^vācede: ḥōcada M.

4005a ğonçe: ğonce R.

4007a ^cālem-i: ^cālemi M, B, R, Ş.

4007b ^cālem-i: ^cālemi M, B, R, Ş.

- Ş 116a Didi bunda var durur maḥzūn sır
Gelmedi bu bāba illā biñde bir
- Meyl ider rūḥı aña bī-iḥtiyār
Ayağuma geldi didi bir şikār
- 4010 Gül yanında aña gösterdi mekān
Bī-tekellūf geçdi oturdı hemān
- M 135b Her ne kim ʿālemde var şāhib-hüner
Cümlenüñ maḥşūdı ızhār-ı eser
- Bil ezelden böyledür ḥāl-i selef
Kendüden soñra ḫala ḫayru'l-ḫalef
- Çün şabā irgürdi bāğa gonçeyi
Sābıkan irgürdi bunda niçeyi
- Dir seni işmarladum Allāha ben
Gİtdüm uş sen bunda ḫal şağ u esen
- 4015 Öpdi ḫoḫdı didi kim ğayret gerek
Er gibi ol bunda çoḫ himmet gerek
- Ĝonçeyi çünkim şabā tevdī^c ider
İstimā^c it ol dahı bunda n'ider

4011b ızhār-ı: ızhārı R, Ş.
4012a ḥāl-i: ḫāli B, R, Ş.
4013a gonçeyi: gonceyi R.
4013b niçeyi: niceyi R.
4014a Allāha: Allāh B.
4016a gonçeyi: gonceyi R.

Çün mu^callim aña kılmışdı nazar
Kendüyi şandı bulardan mu^cteber

Kāmilü'l-^caql olmamışdı dağı ol
Pes te'errüb birle bağıdı sağ u şol

R 136a Eski hāli eyledi tāze zuhūr
Dağı vardı dilde āşār-ı fütūr

4020 Kaşdı ider kim bunlara hüküm eyleye
Kim taḥakküm birle sözler söyleye

Benligi ref^c olmamışdı bi't-tamām
Şandı istiḥkāk ilen buldı maḳām

Añlamadı vardı kendinde kuşūr
Ġālib oldı ol kuşūra bu sürūr

B 130a Cünbişinden tıydı zanbağ fikrini
İtmedi bu ni^cmetüñ ol şükrini

Ger bu hāl üzre ola irer zevāl
Didi lāzımdur buña i^clām-ı hāl

M 136a 4025 Vardı yanına anuñ didi oğul
Bu fikirden geç ki yañlış gitdi yol

4017a mu^callim aña: aña mu^callim R.

4018b sağ u: sağ B, Ş.

4019b āşār-ı: āşarı B, R, Ş.

4021b istiḥkāk ilen: istiḥkākılan B, Ş.

4023a cünbişinden: cünbüşinden Ş, R / tıydı: duydu B.

Ş 116b Tāzesin ʿaqluñda var dağı kuşūr
Her ki geldi bunda terk itdi ğurūr

Çankı t̄alib kim kuşūrın fehm ider
Maṭlab-ı aʿlāya yol ṭođrı gider

Şanma geldüñ bunda istiḥkāk ile
İʿtibār olmadı illā ʿākıla

ʿĀkııl oldur terk ider ḥubb-ı sivā
Ḥağ katında oldu ol şāḥib-livā

4030 Sen dağı cemʿ eyle ʿaqluñ başuña
Tāzesin mağrūr olma yaşuña

Saña himmet itdi bir şāḥib-nazar
Çandasın sen çandadur kesb-i hüner

Bunlaruñ her biridür şāḥib-kemāl
Sen bulara ḥākim olmaçlık muḥāl

Ḥaddüñi bil itmegil sū-i edeb
Her birinüñ ʿabdi olmaç kııl ṭaleb

Senden ednā yoğ bularda bir kişi
Bunlaruñ ammā ki maḥfī her işi

4026a dağı: eḡī B; - R.

4027b maṭlab-ı: maṭlabı B, R, Ş / yol ṭođrı: ṭođrı yol B; ṭođru yol R, Ş.

4028a istiḥkāk ile: istiḥkākla B.

4029a ḥubb-ı: ḥubbı B, R, Ş.

4031b kesb-i: kesbi B, R, Ş.

4034b bunlaruñ: her bir bunlaruñ R.

4035 Saña lâzımdı bulara niçe yıl
Hızmet itmek pāk olaydı tā ki dil

Puhte olayduñ tarīķ-ı Haķda sen
Maħv ideydüñ işbu yolda cān u ten

Zaħmet ilen bulsa bir kişi maķām
Her ne yir olsa şanur dārü's-selām

Līk sen bu i^ctibārı bilmedüñ
Çeşm-i dilden h^vāb-ı ğaflet silmedüñ

M 136b Çünki sen irdüñ bu bāġa bī-ta^cab
B 130b Anuñ içün eyledüñ sū-i edeb

4040 Key şaķın kim irmiş iken ^cizzete
Kend'elüñle şalma kendüñ zillete

Bī-edebler işbu yirden redd olur
Girmeye kim çıķsa bābı sedd olur

Şanma kim çıķdı girü eyler duħül
Niçe biñ yıl tolaşursa şaġ u şol

Bī-edeblik eyleme ħaddüñ degül
Bā-edeb ol kim bite ħaddüñde gül

4035a lâzımdı: lâzımdur M, R.

4035b hızmet: hızmet Ş.

4036a tarīķ-ı: tarīķı B, R, Ş.

4036b cān u: cān B.

4038b h^vāb-ı: h^vāb u R.

4039b sū-i: sū'ī B, R, Ş.

4040b kend'elüñle: kend'elüñlen B, R, Ş / zillete: zaħmete M.

4041a işbu: uşbu R / yirden: yerden R.

4042b niçe: nice R / tolaşursa: tolanursa Ş / şaġ u: şaġ B.

4043b ħaddüñde: ħaddüñde R, Ş.

R 136b Çünki Hâk virdi saña bu ni^cmeti
Ş 117a Şükrini it dağı artur ^cizzeti

4045 Küfr iderseñ ni^cmete irer ^cazāb
Mesken olur saña ıştablu'd-devāb

Sa^cy idüp terk eyle cānum ħulķ-ı bed
Olasın bu ravzada bākī edeb

Bunlaruñ her biri oldı pāk-dil
Sen dağı mir'āt-i ħalbūñ pāk kıl

Ortañuzda ola kim ülfet ola
Bunlaruñlan sen refīķ ol git yola

Çünki bunlar ihtiyār itdi fenā
Oldı ħatında ber-ā-ber şeh gedā

4050 Gelse bunda her ne var şāh-ı cihān
Ser-te-ser ħolsa bu meclis ins ü cān

Bunlar itmez anlara hīķ iltifāt
Rütbetinde her biri bulmış sebāt

Sende dağı var ise fikr ü ħired
Bunlaruñ ħālinden aĥz it nuş u pend

4046a ħulķ-ı: ħūy-ı R.
4047a pāk: baña B.
4047b kıl: sil M.
4050a gelse: geldi M / şāh-ı: şāhı B, R, Ş.
4050b ins ü: ins B.
4052a var ise: varsa B.
4052b nuş u: nuş B.

- M 137a Tālibe te'sīr ider hāl-i refīk
Kaşd idüp bunlarla ol sen hem-ţarīk
- Añla sen oldı bular maħbüb-ı Hıağ
Sen daħı bunlardan al her dem sebağ
- B 131a 4055 Kim ferāğat eyledi ez-dü-cihān
Cān içinde buldı ol kes özge cān
- Evliyā yolına kim itdi sülük
Bende oldılar ғаpusında mülük
- Buldı ol mağşūd-ı kevneyne vuşul
Oldı reddi red қаbūlidür қаbūl
- Zanbağ itdi ğonçeye çoğluk kelām
İstimā^c itdi o daħı bi't-tamām
- Gāh nuş u gāh ta^czīr eyledi
Kağl-i zanbağ aña te'sīr eyledi
- 4060 Ğonçe bildi kendüye zanbağ ħalīl
Kağl ü fi^clin fikr idüp oldı ħacīl
- Ağzını yumdı hemān itdi sükūt
Zanbağ uñ sözini cāna itdi kūt
- Ş 117b Hıacletinden yandı kağbi itdi āh
Başına çığdı şerār oldı külāh

4053a hāl-i: hāli B, R, Ş.

4058a ğonçeye: ğonceye R.

4059a gāh nuş u gāh: gāhī nuş u gāhī M; gāh ü nuş u gāh ü R; gāh ü nuş u gāh Ş.

4060a ğonçe: ğonce B, R.

4060b kağl ü: kağl B.

Her ařā'id kim oundı dıñledi
Hep iřārāt u rumūzın añladı

Çün sivādan pāk olmışdı fu'ād
Pür olur dil la°l ü yāūt-ı murād

4065 Pes cevāhir buldı alb'irdi ğınā
Māsivādan her ne var buldı fenā

Çekdi başın hıraya hāmūş olur
Seyr iderken cezbe-i Hā tuş olur

Rehber oldı aldı gitdi hāzrete
İrgürür bir ān içinde urbete

M 137b Ğonçe çün irdi tecellā ağına
R 137a Maħva irdi girdi vuşlat bāğına

Ğülşen-i vuşlatda çün tutdı arār
Hā içinde buldı adr ü i°tibār

4070 anda varsa başı üzre yiri var
Sen de isterseñ bu hāli yüri var

B 131b Cezbe-i Raħmān olur dirler bedel
İns ü cinden her ne itdiler °amel

4063 - M.
4064b la°l ü: la°l B; la°li ř.
4066b cezbe-i: cezbeyi R.
4068a ğonçe: ğonce B; - R.
4069a ğülşen-i: ğülşeni B, R, ř / vuşlatda: vaşlında B.
4069b adr ü: adri R.
4070a başı: baş M, R, ř.
4070b yüri: yürü ř.
4071a cezbe-i: cezbeyi B, R, ř.
4071b ins ü: ins B.

Mağşad-ı aqşā °amelden vaşl-ı Hağ
°Āqıl oldur kışşadan aldı sebağ

Şol °amel kim anda rü'yet olmamış
Şol şecerdür kim zuhūr itmez yimiş

Her ne deñlü baş olursa bunda söz
Olmadı taqrır fehm it biñde yüz

4075 Ehl olana lāzım olmaz çoğ kelām
Kellimü'n-nāse didi ħayru'l-enām

Sözümüz yoğdur bizüm nā-ehl ile
Ehl olan añlar sözümüz sehl ile

Niçe biñ yıl söyleseñ nā-ehle söz
Bir nefes Hağdan yaña dönmeye yüz

Pür-°aceb sırdur sarāy-ı kā'ināt
Zinde sa°y-i mevt ider mürde ħayāt

4072a mağşad-ı: mağşadı B, R, Ş.

4075b didi: didi ol B.

4076a nā-ehl ile: nā-ehlle B.

4076b añlar sözümüz: sözimi añlar B; añlar sözümü M, R / sehl ile: sehlle B.

4077a niçe: nice R.

4077b dönmeye: tutmaya B.

4078a sarāy-ı: sarāyı B, R.

4078b sa°y-i: kesb-i B, R, Ş.

KELİMĀT-I İLĀHĪYYE *

Mef^cülü / Mefā^cilü / Mefā^cilü / Fe^cülün

- Ş 118a Bir derd-i ^caceb zāhir olup yakdı dil ü cān
Yoğdur aña hıç çāre meger vuşlat-ı cānān
- 4080 Şunlar ki bugün bulmadılar maṭlab-ı a^clā
Sermāye-i ^cömr eylediler zāyi^c ü hūsrān
- M 138a Şunlar ki gelüp añlamadı sırr-ı vücūdı
Farğ itmediler sīret ilen şūret-i insān
- Şehvātına tābi^cdür olar gice vü gündüz
Ādem dime anlara eḡī her biri ḡayvān
- Şunlar ki Ḥudā vuşlatına olmadı ṭālib
Ḥayvāndan *eżall* oldı olar ḡāk ile yeksān **
- Sermāye-i ^cömr elde iken eyle ticāret
Aşş'itmedi vallāhi olan şoñra peşīmān
- 4085 Geldüñ bu cihāna varacağ yirüñi fikr it
Gördüñ çü gelüp gitdi ḡamu her biri mihmān
- B 132a Ger irse saña zerre ḡadar būyı ḡabībüñ
Bu evsa^c-ı dūnyā gözüne gözūke zindān

* - B (Bir satırlık boşluk var).

4079a dil ü: dil B.

4079b aña: buña B, R, Ş.

4080b zāyi^c ü: zāyi^c B, R.

4081b sīret ilen: sīretlen B, Ş.

4083b ḡāk ile: ḡākla B.

** “Hayvanlar gibidir, hatta daha aşağıdırlar.” A’raf, 7/179.

4084b olan: olandan B.

Dünyāya gelüp bakmadılar °izzete māle
Şarf eyledi kırbetde kamu °ömrini merdān

Terk eyler iseñ ħubb-ı sivāyı dil ü cāndan
Kılbüñ ola ezhār-ı ma°ārifle gülistān

Terk eyle fenā tālib olup vaşl-ı Ĥudāya
Müşıl ola irüp saña tā cezbe-i Raĥmān

4090 Aĥvāl-i ma°ārif ki didüm kesb ile şanma
Bel rüz-ı ezelde baña Ĥaĥĥ eyledi ihsān

Ger °Ārif iseñ sen de eĥī kırbete sa°y it
Yoğsa bu cihānda çoğ olur kışsa vü destān

R 137b MAṬLA^c *

Fā°ilātün / Fā°ilātün / Fā°ilün

Gel berü iy °āşıkān-ı rüy-i yār
°Āşık oldur cāna cān itdi nişār

Kıanķı dil pür-°ışķ ola idem ĥıṭāb
Fehm iderse sözüml olur fetĥ-i bāb

4088a eyler iseñ: eylerseñ R, Ş / ħubb-ı: ħubbı Ş / dil ü: dil B.

4089b Raĥmān: cānān B.

4090a kesb ile: kesble B, R.

4091a °Ārif iseñ: °Ārifseñ B / sen de eĥī: sen daĥı B.

4091b yoğsa: yoğsa M / çoğ: çoķ M / kışsa vü: kışsa-i B.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

4092a °āşıkān-ı: °āşıkānı Ş.

4093b olur: ola B.

- M 138b °İşkî zevk iden kelāmum feh̄m ider
Olmasa ger zevkî ancaḡ vehm ider
- 4095 Var durur her dilde °ışkuñ pertevi
Līk ḡulmet ḡālib olmış münzevī
- Ş 118b Hā'il olur şemse geh arz u seḡāb
Kim ḡabīdür şındı gitdi āfitāb
- Līk yoḡdur nūrına anuñ zevāl
Ref° iden ḡulmet görür her dem cemāl
- Şāh ider kim taḡt-ı ḡalbe °ışkî çün
Ol durur maḡbül-i bende °ışk içün
- Mülk-i dil ma°mür olup ḡalmaz keder
Pür-şafādur Rabb ider her dem naḡar
- 4100 Her ne deñlü zikr ola bunda kelām
Ehl-i ḡalb olanlaruñdur bu maḡām
- B 132b ḡalbūñi şāf it bugün meydāna gel
Za°f ilen gelme şehā merdāne gel

4094a °ışkî: °ışk B.
4094b zevkî: zevk M.
4096a olur: olmaz B.
4096b şındı: şandı R, Ş.
4097b ref° iden: def° ider B.
4098a °ışkî: °ışk M, B.
4098b maḡbül-i: maḡbūli M; maḡbül ü R / bende: bunda M / içün: çün M, B.
4099a mülk-i: milk-i R, Ş.
4099b pür-şafādur: pür-şafā durur M / Rabb ider: ide M.
4101b za°f ilen: za°flan B.

Oynasun t̄öp-ı süḥan çevgān-ı dil
Her kemālin zāhir itsün āb u gil

Farq ola tā ehl-i kāl ü ehl-i ḥāl
Fehm ola cāndan gelen söz kıl ü kāl

Aldanurlar kāle ḥāli bilmeyen
Ḥaqqı görmez ḥ^vāb-ı keşret silmeyen

4105 Bāğ-ı vaḥdet tağ-ı keşretten öte
Kim geçüp girdiyse bülbül-veş öte

Rehber oldı her kime fażl-ı İlāh
Ravza-i Rızvāna ol irgürdi rāh

ĀMEDEN-İ BÜLBÜL *

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

M 139a Dinle imdi cān u dilden iy lebīb
Evvel āḥir n'oldı ḥāl-i ^candelīb

Bir açuq meşreblü hoş dil yār idi
Süz u nāle aña her dem kār idi

4102a t̄öp-ı: t̄öpı B, R, Ş.

4102b āb u: āb B.

4103a ehl-i kāl ü: ehle kāl-i M; ehl-i kāl B; ehl-i kāle R.

4103b kıl ü: kıl B.

4104b keşret: ğaflet B.

4105a tağ-ı: bāğ-ı B.

4106a fażl-ı: fażlı B, R, Ş.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

4107a cān u: cān B.

4107b ḥāl-i: ḥāli B, R, Ş.

4108a yār idi: yārdı B.

4108b süz u: süz B / kār idi: kārđı B.

Gice gündüz °ıyş u nüş eyler müdām

Pür-şafā cüş u hurüşı ber-devām

4110 Nālesin āhenk ider gördükde sāz

°İrzını terk eyler itmez hıfz-ı rāz

Görse bir h^vānende yā gūyende pes

Ol nefes olur muşāhib hem-nefes

Meclis-i mey görse yok bir dem qarār

Cān u dilden hizmet eyler ihtiyār

Ş 119a Hemdem-i kånūn u °ūd u erganūn
Çeng ü şanbūr u çopuzda zū-fünūn

Çanda görse meyl ider bir naşş u reng

Çalbi şolar şevç olur mest ü deng

R 138a 4115 Görse bir maşbūb-ı müsteşnā vū pāk
İhtişāş idüp olur yanında hāk

B 133a Rūhını kılmaz dirīg isterse ger
Hikmetin añlar o kim şāhib-nazar

4109b cüş u: cüşı B, R, Ş.

4110a sāz: nāz R.

4110b hıfz-ı: ehl-i M.

4111a h^vānende: hānende B, R, Ş / yā: yā bir B.

4111b hem-nefes: her nefes M.

4112a meclis-i: meclisi B / mey: ney R / yok: çü B.

4112b cān u: cān B / hizmet: hıdmet Ş.

4113a hemdem-i: hemdemi B, R, Ş / kånūn u: kånūn B / erganūn: erkanūn M.

4113b çeng ü: çeng B / çopuzda: çopuzdur B, R, Ş.

4114a naşş u: naşş B.

4114b çalbi: çalb ü R.

4115a maşbūb-ı: maşbūb u Ş.

4115b idüp: olup B.

Gāh kūh u gāh şahrā seyr ider
Gāh mescid gāh deyr ister gezer

Gāh kafesdür cāyı gāh gülzārdur
Hāleti gāhī feraḥ geh zārdur

Gāh °ākıl gāh mecnūn gāh mest
Gāh ayuḡ geh şūfī geh şüret-perest

4120 Kavli her dem geh terennüm geh ğazel
Böyle kılmış hılkatın Haḡ fi'l-ezel

M 139b İstimā^c-ı nuşı-ı vā^ciz itse ger
Pāk olup ḡalbinde ḡalmaz hıġ keder

Şeyḡ görse tevbe istiġfār ider
İtdüġi cürme ḡamu iḡrār ider

Şūfīler görse ider ḡizmet ḡavī
Geh ḡalender olur ol geh ḡaydarī

Līnet üzre ḡab^cını ḡalḡ itdi Haḡ
Zerre zerre aldı eşyādan sebaḡ

4117a kūh u: kūh B / gāh şahrā: gāhī şahrā R, Ş.

4117b gāh mescid: gāhī mescid R, Ş / gāh deyr: gāhī deyr R.

4118a cāyı: cāy B / gāh: geh R, Ş.

4118b geh: gāh B.

4119a gāh °ākıl: gāhī °ākıl R / gāh mecnūn: gāhī mecnūn B, R / gāh mest: gāhī mest R.

4119b ayuḡ: ayıḡ M

4120a kavli: ḡavl B / geh ğazel: gāh ğazel B.

4121a istimā^c-ı: istimā^cı R, Ş / nuşı-ı: nuşı u Ş.

4123a ḡizmet: ḡıdmet Ş.

4123b geh ḡalender: gāh ḡalender B / geh ḡaydarī: gāh ḡaydarī B.

4125 Kim ğalīzu'ṭ-ṭab^c ola aḥmaḳ olur
°Ālim-i ḥikmet olan anı bilür

Var derūnında muḥarrrik bir eṣer
Līk ḳandan geldi aṣlın bī-ḥaber

Āḥirī ṣol resme irdi ıztırāb
Āteṣi maḥv olmaz olsa ğarḳ-ı āb

Zerre zerre neṣr ide ḥākini bād
Kendüden bu ḥāleti olmaya yād

Kendü fānī oldı ol bulmaz fenā
Gāh ni^cmet °add ider gāhī °anā

4130 Görđi āḥir mümkin olmaz iftirāḳ
Bulđı nefis ü ḳalb ü rūḥı iḥtirāḳ

Ş 119b Çıḳdı °aynından ne varsa bu zamān
Māl ü mülk ü sāz u mül kevn ü mekān

B 133b Seyr ider saḥrāda gāhī ṭağda
Gāh ṣehr u geh ḳurā geh bāğda

Eyledi seyr u temāṣā çoḳ ṣühūr
Ḳıldı dürlü dürlü gülzāra °ubūr

4125a ola: olan Ş.
4125b °ālim-i: °ālimi B, R, Ş.
4129b gāh: gāhī M, R, Ş / °anā: ğinā M.
4130b ḳalb ü: ḳalb B.
4131b mülk ü: mülk B / sāz u: sāz B.
4132a ṭağda: dağda B.
4132b gāh: gāhī M; gāh ü R, Ş.

Çanda cem^cıyyet görür aña varur
Meclis ister her taraf şorar yürür

M 140a 4135 İztırābı def^c ola eyler recā
Mümkin olmaz āhıri ref^c-i belā

Hzır-veş bir şahş ider nāgeh kelām
Saña yoç çāre meger dārü's-selām

Var durur bir gülsitān-ı dil-güşā
Dü-cihān fānı ola bulmaz fenā

Didiler dārü's-selām anuñçün ad
Kendü sālīm ehli sālīm ez-fesād

Ehline olsañ muşāhib sen eger
İztırābuñ def^c olup qalmaz keder

R 138b 4140 Saña beñzer niçeler hayrān ü zār
Anda irüp her biri kılmış qarār

Didi bi'llāh baña andan vir haber
Kūh-ı Çāf ardınd'ola varam ger

Mümkin ola ber-semā idem şu^cūd
Ger diseñ bir yirde biñ yıl it ku^cūd

4135b ref^c-i: ref^ci B, R, Ş.
4136a nāgeh: nāgāh B, R.
4137a gülsitān-ı: gülsitāmı B.
4138b ehli: ehl B, R.
4139b def^c: ref^c B.
4140a niçeler: niceler R.
4141a bi'llāh: bi'llāhi R.
4142b ku^cūd: şu^cūd B; ku^cūt R.

Tābi^c oldum emrũne iy hũb-nefes
Olasın tā derdüme feryād-res

Didi şanma ola ol meclis ba^cĩd
Hĩç ta^cab çekmez irer aña sa^cĩd

4145 Saña ammā bir niçe nuş eylerem
Ger abũl eylerseñ andan sũylerem

Didi ıldum saña dilden inıyād
Her ne kim dirseñ idem naŝ-ı fu'ād

Didi evvel saña lāzımdur edeb
Bĩ-edeb olsañ olur redde sebeb

B 134a Hāy u hũyı nāliŝi terk it amu
Terbiyet irũp bulasın hoş-nũmũ

M 140b aŝrasın gũrdũkde inkār itme sen

Ŝ 120a Nāzır-ı alb ol ki ŝũretdũr bu ten

4150 Zāhirinde anlaruñ zĩbā libās

Lũbs ilen ala virũrler iltibās

Her birinũñ albi pũr-esrār-ı Hā

Zāhirinde alma sen de albe ba

4145a niçe: nice B; aç R.

4146b naŝ-ı: naŝı B, R, Ŝ.

4147a lāzımdur: lāyıdur B.

4148a hāy u: hāy B; hāyı R.

4149b nāzır-ı: nāzır M, B, R, Ŝ / alb ol ki ŝũretdũr: ol kim ŝũretdedũr M.

4150b lũbs ilen: lũbslen B.

4151a albi: alb B.

Ehl-i alb olsañ olursın müstefid
Feth ola ger olasın cāndan mürid

avl ü fi^cline amunuñ nāzır ol
Her birinden hişse az it az u bol

Ehl-i alb olmaz muşāhib alb ile
Nāzır olma key şaın zāhir dile

4155 Terbiyet az eyle sa^cy it bul kemāl
Sen daı tā göresin nūr-ı cemāl

Bu lisān ile olan fānī olur
aı her kim buldı alb ile bulur

Her birisi ma^crifetde zū-fünūn
Menzil-i *mūtūda* līk ehl-i sūkūn *

ilm-i cevher her biri atm eylemiş
ufl urup şandūına atm eylemiş

Cümlesi mav ü fenā itmiş vücūd
Virdi fānī aldı bāı itdi sūd

4160 Malab-ı a^clā dilerseñ sen daı
Cān ü baş emrinde ol gāyet seı

4152a olursın: olursañ B.

4154a alb ile: alble B, Ş.

4155a sa^cy it bul: bulıl sin M.

4155b nūr-ı: nūrı B, R, Ş.

4156a lisān ile: lisān ilen M.

4157b menzil-i: menzili B, R, Ş / ehl-i: ehli B, Ş.

* “Ölmeden önce ölünüz.” Keşfü’l-Hafā, C.2, s.291

4160a malab-ı: malabı B, R, Ş.

Tā biline bu eſer andan gelür
Taſradan mıdur ya od cāndan gelür

Keſf olup almaya ſübheñ her ne var
Hem ucub ref^c eyleyüp gör rüy-ı yār

M 141a Didi emrüñ cümleten ıldum abül
Rehber ol lu eyle göster baña yol

B 134b Didi vardur bir ^caceb ſehr-i ^caẓīm
Kendüsi bāğ-ı İrem alkı kerīm

R 139a 4165 Mecma^cu'l-bareyn dirler aña ad
Miſlini alk itmedi a fi'l-bilād

Vardur anda bir gülistān-ı ^cacīb
Ehli her dem ſāhid-i rüy-ı abīb

Œ 120b Adına dirler anuñ gülzār-ı sır
alkı cümle zāhir u bāında bir

Ortasında bunlaruñ yo itilāf
anda aldı ideler lāf u güzāf

İttiād ire bular bulmiſ kemāl
Birine olan olur mecmū^ca āl

4163a ıldum: ılduñ B.

4164a ſehr-i: ſehri B, R.

4164b bāğ-ı: bāğı R, Œ / İrem: Erem M.

4166a gülistān-ı: gülistānı B, R.

4166b ehli: ehli B / ſāhid-i: ſāhidi B, R, Œ / rüy-ı: rüyı B, R.

4167b alkı: alk B.

4168b lāf u: lāf B.

4169b mecmū^ca: mecmū^c-ı M, B.

4170 albũnĩ ger idesin sen dağı Şaf
Bu Şıfat ilen bulursın ittiŐaf

Lĩk rāhında Őedā'id bĩ-aded
Kimseler yokdur saña aŐlā meded

am refĩk u zād miğnet mā serāb
Gice gũndũz yollaruñ cāy-ı ĥarāb

Baş u cān terkin iderseñ iđtiyār
Rehber olur luťf u fazl-ı Kirdigār

ıldı mađbũl ez-berāy-ı vaşl-ı dōst
Mağz ĥāŐıl ide tā terk itdi pōst

4175 El-vedā^c itdi yola oldu revān
Gice gũndũz gitdi ol ĥaylĩ zamān

Yolda geldi ok Őedā'id başına
Geh yanar geh ĥarđ gōzi yaşına

M 141b Gice gũndũz kũh u Őaĥrā baĥr u ber
Āĥirĩ bir gũn gōrũr vağt-i Őeĥer

Zāhir olur arŐudan bir ĥoŐ binā
Yũz yire sũrdi idũp Ĥađđa Őenā

4170b bulursın: bilũrsin R.

4172b cāy-ı: cāyı B, R, Ő.

4173a baş u cān terkin: baş terkin ger M; baş cān terkin B.

4173b luťf u: luťf B, R / fazl-ı: fazlı Ő.

4176b gōzi: od u B, R, Ő.

4177a gice gũndũz: geçdi nice B, R, Ő / kũh u: kũh B.

4177b gōrũr: irer M / vağt-i: vağti B, R, Ő.

Didi budur var ise zeynü'l-bilād
Kıldı ol dem rehberin hayr ile yād

B 135a 4180 Gerçi biñ sa^cy ile irdi menzile
İrmedi illā hemān pes cān ile

Varlığın yolda döküp olmuş hafif
Rūhı kuvvetde velī nefsi naḥif

Taşradan ol şehri seyr itdi tamām
Didi bunuñ içidür dārü's-selām

Zāhirinde dürlü şan^catlar görür
Ger yazarsam kışşamız taṭvīl olur

Kendü daḥı nāzır olmaz zāhire
Kaşd ider maḫşūdı ilte āḫire

Ş 121a 4185 Çünkü bu şehir içine kıldı duḫūl
Eyledi anı temāşā sağ u şol

Gördi anda çok ^cacā'ib yādigār
Her ne kim ^cālemde vardur anda var

Kıldı bir miḫdār aña daḥı nazār
Her birinden dürlü ^cibret aḫz ider

4179a var ise: varsa B.
4180b cān ile: cānla B, Ş.
4182a şehri: şehir B.
4184a kendü: kendi B.
4184b maḫşūdı: maḫşūd B.
4187b ^cibret: ^cizzet B.

Ba^cdehū ^cazm-i gülistān eyledi
İstimā^c it kışşayı gör n'eyledi

Gördi nā-geh bī-nihāyet bir fezā
Hep muhīt olmuş ne var arz u semā

R 139b 4190 Şafha-i melsāya oldur mā-şadağ
Meşhed-i envār-ı hū meclā-yı Hağ

M 142a Aña mücmel nüşhadur iki cihān
On sekiz biñ ^cālemi kılmış nihān

Cümle esmāya mezāhir her ne var
Anda cem^c itmiş kamasın Kirdigār

Ma^cden-i a^clā-yı elṭāf-ı dürer
Dest-i devrān virmeye kesr ü zarar

Her ne kim var mazhar-ı luṭf-ı İlāh
Gel şühūd it olasin sen de güvāh

4195 Bu sekiz cennet kamu andan geçer
Ġāfil olma aç gözün iy bī-ğaber

B 135b Dir lisān-ı hāl ilen her bir varağ
Ṭālibā gel benden aḡz eyle sebağ

4188a ^cazm-i: ^cazmi B, R, Ş.

4189a nā-geh: nā-gāh B, R / fezā: każā R.

4189b arz u: arz B.

4190b meşhed-i: meşhedi B, R, Ş.

4193a ma^cden-i: ma^cdeni B, R, Ş / elṭāf-ı: elṭāfi R, Ş.

4193b kesr: keşr B.

4194a mazhar-ı: mazharı B, R, Ş / luṭf-ı: luṭf u B; luṭfi R, Ş.

4195a kamu: ne var R, Ş.

4196a lisān-ı: lisānı B, R, Ş / hāl ilen: hāllen B, Ş.

Mazhar-ı evşāf-ı Raḥmāndur özüm
Aç başiret gözini iki gözüm

Āb-ı ḥayvān āb-ı *Kevser* bendedür *
Her ne var mevcūd baña bendedür

Güllerinden irişür bŷy-ı ḥabīb
Mevte vardur anda çāre iy ṭabīb

4200 Anda Ḥaḫ ḥalḫ eylemiş ba^czı devā
Kim içer anı ebed görmez fenā

Çünki bu gülzāra irdi ^candelīb
Cān dimāğın kıldı pür-bŷy-ı ḥabīb

Çün dimāğına irer bŷy-ı nigār
Eski derdin tāze eyler āşikār

Ş 121b Bŷy-ı yār ilen dil ü cān oldu mest
Nuşḥı unuttı ider ^cahdi ūikest

Çünki irdi cāna cānāndan eṣer
İḥtiyārı gitdi ged'ez-cān u ser

M 142b 4205 Nār-ı ^cişḫı ġālib oldu kıldı cūş
Bād-ı āhı dökdi yaş itdi ḥurūş

4197a mazhar-ı: mazharı B, R, Ş.

* "Cennette bir havuz." *Kevser*, 108/1.

4198a āb-ı ḥayvān: āb u ḥayvān R / āb-ı *Kevser*: āb u *Kevser* R.

4198b ne var: ne kim M.

4199a bŷy-ı: bŷyı R.

4201b dimāğın: meşāmmın B, R, Ş / bŷy-ı: bŷyı B, R.

4202a bŷy-ı: bŷyı R.

4204b ez-cān u: ez-cān B.

Gāh iñler gāh olur na^cra-zen
Nālesine eyler āheng encümen

Gāh olur memlū olur dil şevk ile
Gāh olur hayrān olur cān zevk ile

Āteş-i ^cışk ile olmışdur remād
Tābi^c olmuş şu gibi bāda fu'ād

N'eylesün çün yār için āvāredür
Derdi tāze bağı eski yāredür

4210 Eyledi haylī zamān feryād ü zār
^cAql gāhī cem^c olur geh tārümār

Bir zamāndan şöñra buldı intibāh
Kendüyi cem^c itdi dilden didi vāh

B 136a Açdı gözin añsuzın şan gitdi hāb
Şıçradı yāhūd başından pes şarāb

Āh-ı serd ile bulur āteş sükün
Şerbet-i vaşl ile def^c olur cünün

Nuşh-ı sābık geldi ol dem pīşine
Eyledi dilden nedāmet işine

4206a gāh iñler: gāhī iñler R, Ş / gāh olur: gāhī olur R, Ş.

4207a gāh olur: gāhī olur R / şevk ile: şevkle B.

4207b zevk ile: zevkle B, Ş.

4208a āteş-i: āteşi B, R, Ş.

4209a çün: pes B, R; bes Ş / yār için: yār çün B.

4210a feryād ü: feryād B.

4210b ^caql gāhī cem^c olur: ^caqlı geh cem^c olur vü: M.

4211b dilden: didi M / didi: vāh ü M.

4213b şerbet-i: şerbeti B, R, Ş.

4214a nuşh-ı: nuşh u R.

R 140a 4215 Bunlaruñ aḥvāline kıldı nażar
Kendü kıanda kendülerden bī-ḥaber

Her birisi pür-edeb kılmış sükün
Meyl-i küllī eylemişler ez-derün

Cümlesi bulmış maḳāmında şebāt
Kendüye bir zerre yoḳdur iltifāt

Bildi ehlu'llāh içündür bu vaṭan
Şöyle ḥaclet geldi gitdi kendüden

M 143a Yir delük olsa geçer idi yire
Şanma her ṭālib bu gülzāra ire

4220 °Aḳlını cem° eyleyüp fikr eyledi
İtdügi evzā°ı hep zıkr eyledi

Ş 122a Cümleye ez-cān u dil itdi nedem
Didi her kim geçer demden dem-be-dem

Ḳıldı bir yirde sükün itdi süküt
Buldı bŷy-ı yāri cāna itdi ḳüt

Muntazır oldu ḳaşā'id diñleye
Sa°y ider dilden rumŷzın añlaya

4216a pür: bir R; ber Ş.

4216b meyl-i: meyli B.

4219a yir: bir R, Ş / delük: delik M.

4219b her: - M.

4220b evzā°ı: evzā° B; evzā°ına R.

4221b demden: geçer B, R, Ş / dem-be-dem: dem bu dem B, R, Ş.

4222b bŷy-ı: bŷy B, R, Ş / yāri: yār B, R.

Kaşđ ider aḫz ide bunlardan edeb
Def[°] olup almaya cānda hī ta[°]ab

4225 Bunlaruñ evşāfılan mevşūf ola
Ol daḫı maṭlūbına vuşlat bula

Diat itdi ıldı eṭrāfa nazar
Gördi şalmış cūmlesi zānūya ser

Cūmle fikret baḫrine avvāşdur
Yo [°]avām ortada ḫāşu'l-ḫāşdur

B 136b Her biri müstaḡra-ı baḫr-i şūhūd
Girmemiş sem[°]ine hergiz bu sūrūd

Ḥālet olmiş ḫubb u teslīm ü rızā
Benliginden cūmlesi bulmiş fenā

4230 Yo birinde iltifāt-ı ayr-ı yār
Virmemiş albe sivā fikri ubār

Şanki Ādem cennet ire seyr ider
Şanma bunlar fikr-i ḫāl-i ayr ider

Nūḫ-veş bulmiş necāt ez-māsivā
İzṭırāb irgürmemiş āb ü hevā

4224b cānda: cāndan B, R, Ş.

4225a evşāfılan: evşāflan B, Ş.

4228a müstaḡra-ı: müstaḡraı B, R, Ş / baḫr-i: baḫri B, R, Ş.

4228b hergiz: hergez R.

4229a ḫubb u: ḫubb B.

4229b benliginden: benlūginden B.

4230a iltifāt-ı: iltifātı B, R, Ş / ayr-ı: ayrı B.

4231b ḫāl-i: ḫāli B, R, Ş.

4232b izṭırāb: ıṣṭırāb R.

M 143b alбини şaf eylemiş ubb-ı Celil
Terk-i ubb-ı ğayr idup olmiş Halil

Nerm ider Dāvud-veş alb-i hadid
Kim ğalizu't-tab^c ola olur ba^cid

4235 Her biri olmiş Suleymān-ı zamān
Emrine tābi^c ne kim var ins ü cān

Mūsī-veř her biri Tırında Kelim
Hāřıl itmiş cümlesi alb-i selim

ızr-veş içmiş kamu āb-ı hayāt
Buldu ^cömr-i bākī hergiz yok memāt

^cİsī-veş olmiş mücerred her biri
Terk-i ğayr itmiş semā olmiş yiri

ř 122b Cümlesi tutmiş tarīķ-ı Muřafā
Farķ-ı cem^c itmiş beķā olmiş fenā

R 140b 4240 Gördi üslubın bularuñ oş-tarīķ
Cān u dilden oldı bunlara refīķ

Tābi^c oldı terk idup avālini
Tā ki hāřıl ide bunlar hālini

4233a ubb-ı: nārı B, R, ř.
4233b ubb-ı: ubbi ř.
4234a alb-i: albi M, B, R, ř.
4235a Suleymān-ı: Suleymānı B.
4236b alb-i: albi R, ř.
4237a içmiş: olmiş M / āb-ı: ābı R, ř.
4237b ^cömr-i: ^cömri R, ř.
4239a tarīķ-ı: tarīķı B, R, ř.
4239b farķ-ı: farķ u B, R, ř / olmiş: bulmış B, R, ř.

Bildi çün maḥlūba mūşıldur bu yol
Kendüyi teslīm itdi oldı ḳul

Ṣābitü'l-aḳdām olup ḳıldı ḳarār
Virmeye taḡyīr ḥāl-i rūzigār

B 137a Her ki bu gülzār-ı sırra buldı rāh
Her nefes itdi şühüd-ı rūy-ı şāh

4245 Maḥzen-i Esrārdur bu gülsitān
Cümle müşkil remz olur anda °ayān

Ba°zı dimiş adına bāḡ-ı vişāl
Ba°zı dimiş bāḡ-ı °ışḳ iy ḥoş-ḥışāl

M 144a °Āşıḳuñ derdine dermān andadur
Cānda iste anı dime ḳandadur

Anda irdiler vişāle vāşılūn
Žāyi° itmeñ °ömrüñüz iy ḡāfilūn

°Āşıḳ anda itdi ma°şūḳın şühüd
Sālik anda ḳıldı ifnā-yı vüçüd

4250 Ṭālib iseñ ḳıl özüñ pāyında ḥāk
Şu gibi ḳalbüñ sivādan eyle pāk

4243a olup: - R.

4243b taḡyīr: taḡyīri Ş / ḥāl-i: ḥāli B, R, Ş.

4244b şühüd-ı: şühüdü B, R, Ş.

4245a maḥzen-i: maḥzeni B, R.

4246a ba°zı: ba°z B / bāḡ-ı: bāḡı R, Ş.

4246b ba°zı: ba°z B.

4249b ifnā-yı: ifnāyı R, Ş.

4250a pāyında: bābında R, Ş.

Bād-veş ref^c it derūnuñdan ğubār
Fıkr-i ğayr-ı Hakkı tā ħarḳ ide nār

Ola kim seyr idesin dārū's-selām
Gice gündüz mesken ola bu maḳām

Ṭālibe bu sözlerüm raġbet virür
Fārīga ez-cān u dil nefret virür

Ṭālib ü sālīkleriñdür bu ħiṭāb
Fehm ola ger oldı her söz bir kitāb

4255 Bu cihāndur bir ḫayāl-i pür-^ciber
Zevḳ ider seyr itdi her kim der-be-der

KELİMĀT-I İLĀHİYYE *

Mef^cülü / Fā^cilātü / Mefā^cilü / Fā^cilün

Ş 123a Çün ^caşıḳuñ ḳulaġına irdi ḫaber zi-ney
Baġlandı giydi ^cişḳa o tāc u kemer zi-ney

Def ḳıldı mihr ü māhı felek Zühre raḳş ider
Yirden semāya eyledi efġān-güz^cer zi-ney

A^czāsı şerḫa şerḫa vü baġrı delük delük
Kim ola bezm-i ^cişḳda şāḫib-hüner zi-ney

4251b fikr-i: fikri R / ğayr-ı: ğayrı B, R, Ş / Hakkı: Haḳ B.

4252a ola: olasın B.

4253b ez-cān u: ez-cān B.

4254a ṭālīb ü: ṭālīb B.

4255a ḫayāl-i: ḫayāli B, R, Ş.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

4256b giydi: geydi M, R, Ş.

4257a mihr ü: mihr B; mihrī R / māhı: māh B.

4258a delük delük: delik delik R.

B 137b Efgāna gelse meclis-i ʿiṣk iṣre her nefes
Vecd ire ehl-i bezme ʿkamu ser-te-ser zi-ney

M 144b 4260 Girdi semā^ca seb^c-ı semāvāt u ʿarş u kürs
Bir zerre şevk irdi bulara meger zi-ney

Pür oldı şevk u zevk u şafā çün derün-ı ney
ʿIşk ehli her nefesde yidiler şeker zi-ney

Pāk eyle bātınuñ ki pür ola şafā vü şevk
ʿIşk ehli tā ki ʿtuta seni mu^cteber zi-ney

Her dem fiğān ü nāle vü raşş u semā^c işi
Her kim irişdi ʿkalbine cānā eşer zi-ney

R 141a Ger ʿiṣkuñ olsa zerre ʿkadar ʿkıl semā^c kim
Cüş u ʿhurūşa geldi ʿkamu ʿhuşk u ter zi-ney

4265 Pür oldı ʿiṣk-ı yār ile mest-i ebed şu kim
Meclisde nāgehān aña irdi naẓar zi-ney

Zāhid ʿkaçarsa meclis-i neyden ʿaceb degül
ʿIşk’olmayan kişiyē irişür keder zi-ney

ʿKalb-i ʿkasāveti çü ʿhacerden ziyādedür
ʿKılmañ ta^caccüb eylese her dem ʿhazer zi-ney

4260a semā^ca: şamā^ca B / seb^c-ı: seb^c u Ş / semāvāt u: semāvāt B / ʿarş u: ʿarş B, Ş.

4260b bulara: bunlara B / meger: - B.

4261a zevk u: zevk B / derün-ı: derüni B.

4261b yidiler: yediler R.

4262a şevk: ʿiṣk R.

4263a raşş u: raşş B / semā^c: şamā^c B, Ş.

4264a semā^c: şamā^c B, R, Ş.

4264b cüş u: cüş B / ʿhuşk u: ʿhuşk B; ʿhuşk-ı R.

4265a yār ile: yārıla B / mest-i: mest ü B, R, Ş.

4267a ʿkalb-i: ʿkalbi M, B, R, Ş.

Zühd ehli dil vilāyetine girmedi henüz
°İşk ehli hısn-ı vaşla bulupdur zafer zi-ney

°Ābid geçerdi cennet ü hūr u kuşūrdan
Bir zerre zevk kılsa derūnı eger zi-ney

4270 °Ömrüñi zāyi° itme °abeş yirde müttekī
Gel ehl-i °ışka muhteliğ ol yok zarar zi-ney

Hayvān-ı rāciğ añla şu kesden ki °ışkı yok
Zevk olmasa şağın dime cānā beşer zi-ney

°İşk ehli zerre görmeye ğam olsa Konyada
°Ārif alur lezā'iz-i şām u seher zi-ney

MAṬLA^c *

Mefā^cilün / Mefā^cilün / Fe^cülün

M	145a	Gel iy tālib açup çeşm-i başiret
Ş	123b	Murādı fehm idüp aḫz it naşīhat
B	138a	Yazam ger diñleseñ evşāf-ı tāvus Bu ḫāli olasın şānuñda cāsūs

4268a ehli: ehl B.

4269a cennet ü: cennet B / hūr u: hūr B.

4270a yirde: yerde R.

4271a hayvān-ı: hayvāmı Ş / °ışkı: °ışk B, R, Ş.

4271b zevk: zevkı Ş.

4272a olsa: ol B.

4272b alur: olur B, R / şām u: şām B.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

4273a çeşm-i: çeşmi B, R.

4274b cāsūs: çāsūs B.

4275 Eger yoğ ise var hilkatde devlet
Eger var ise yoğdur saña izzet

Eger izzet dilerseñ kıl izäle
İre tā kalbüñe Hağdan neväle

Eger buğz u hased kibr olsa zā'il
Hağı her kıanda görse ola kıabil

Şağın sen dağı cānā olma hod-bīn
Ki cem^c olmaz dimişler kibr ilen dīn

Kime vaşf olsa evşāf-ı kıabāhat
Virür dünyāda uhrāda fezāhat

4280 Beşerde kıodı bu evşāfı Hağlak
Kemāl oldur ki tebdīl ide ağlak

Olur ākıl olan sā'ī kemāle
Kemāl-i uhravī irmez zevāle

Kemāl-i zāhire kim olsa mağrūr
Muğarrer dü-cihānda oldı mağhūr

Bu zāhir haletüñ yoğdur sebātı
Kamışdur zāhiri ma^cnā nebātı

4275a var: der Ş.
4277b kıabil: kıā'il Ş.
4278b kibr ilen: kibrilen B, Ş.
4279a evşāf-ı: evşāfı R, Ş.
4280a evşāfı: evşāf B.
4281b kemāl-i. kemāli B, R, Ş.
4282a kemāl-i: kemāli B, R, Ş.

Ꞙamıřdan ger iderseñ  uřr-ı s kker
Ĝıdā her dem saña  and-i m kerrer

4285  alursañ zāhire neysin mu arrer
Eger maĥl t iseñ olduñ m kedder

Bulursañ sa y ilen neyden řafāyı
Bulursuñ bil c dālıķda liķāyı

M 145b Firāķı iĥtiyār it ola vuşlat
Belā ile iriş r bala şafvet

R 141b şu ud eyler m dām ābuñ laşfi
M cāvir her zamān arza keşfi

şu udına sebep lākin řarāret
řarāret ref  ola irer keřāfet

B 138b 4290 İrişmişken leřāfet birle  ulve
N z l eyler keřāfet birle sifle

ř 124a Dilerseñ  ulv ola dā'im maķāmuñ
Leřāfetde mu arrer eyle ĥāl ñ

 z ñden ger řarāret olsa zā'il
Muĥaķķaķ menzil oldu saña *sāfil* *

4284b  and-i:  and   M, B, R, ř.

4285b maĥl t iseñ: maĥ třañ B / olduñ: oldur B.

4286b c dālıķda: c zālıķda ř.

4288 - M.

4290a  ulve:  ulv R.

4291a  ulv:  ulv   R / dā'im: - R.

* "Ařaĥıların en ařaĥısı." T n, 95/5.

Eger ahlākı kılmazsañ mühezzeb
Ebed Һasretde olduñ sen mu^cazzeb

ĀMEDEN-İ TĀVUS *

Mefā^cilün / Mefā^cilün / Fe^cülün

Қулақ тут naql idem aһvāl-i tāvus
Қılam temsıl ki bāṭın ola maһsūs

4295 Һudā kılmış aña çoқ luṭf u iһsān
Özi cāmi^c ne var envā^c-ı elvān

Nuḳūř-ı hoř ilen zāhir müzeyyen
Velī aһvāl-i bāṭın nā-mu^cayyen

Ṭuyūr içre bu deñlü hořça tařvīr
Özine mu^ctekid kılmadı taқdīr

şu resme mu^ctekid olmiş özine
Gözükmez ğayrılar zerre gözine

Kemāle irġürüp ^cucb u ğurūrı
Cihānda kibr ilen bulmiř zuhūrı

4300 Ta^cazżüm setr idüpdür ^cayn-ı inřāf
Haқа bāṭıl hiċāb idüp ider lāf

* - B (Bir satırlık boşluk var).

4294a тут: dut B.

4294b kılam: idem B, R, ř / temsıl ki: temsıl-i B, R, ř.

4295a luṭf u: luṭf B.

4296a nuḳūř-ı: nuḳūřı B, R, ř / hoř ilen: hořlan B.

4296b aһvāl-i: aһvāli B.

4297a hoşça: hoş B, R, ř.

4298b ğayrılar: ğayrlar B.

4299a irġürüp: irġürp R / ^cucb u: ^cucb R.

4299b kibr ilen: kibrilen B.

- M 146a Şanasın giydi arkasına zer-beft
Müsellem oldu yāhūd tāc ilen taht

Yāhūd cümle tıyūra oldu sulţān
Çatında mā^cadāsı hāke yeksān

Görür kendüsini pür-naşş u pür-reng
Şanur kendinden aldı naşşı Erjeng

Öñinde ger ide bülbül ser-āğāz
Anuñ haqqında dir bī-reng-āvāz
- B 139a 4305 İre sem^cine tūñnūñ kelāmı
Ki dir olsun kafes bunuñ maqāmı

Çulağına ire āvāz-ı kumrī
Bu nā-sāzuñ ki dir çat^c ola ^cömri

Çü şāhin şayd ide tırna vü dürrāc
Ki dir budur cihānda bir gözi aç
- Ş 124b Gelürse Çāfdan Sīmürğ-ı ^cAnkā
Görür anı sinekden dağı ednā

Açarsa Rūh-ı Çuds öñinde şeh-per
Anı kendüye ^cadd itmez ber-ā-ber

4310 Eger bir kes kemāl eylerse ızhār
İder hıkd u hasedden aña inkār

4301a giydi: geydi M, R, Ş.

4301b tāc ilen: tāclan B, R, Ş.

4302a tıyūra: tıhūra R.

4303a pür-naşş u: pür-naşş B, R.

4309a Rūh-ı: Rūh u R, Ş.

Bilür haqdur ta^caşşub eyler ammā
Görüpdür cümleden kendüyi a^clā

R 142a Olupdur halka dahl ü ta^cn şan^cat
Çeker kendüsi bundan niçe zaḥmet

Eger bir kimseden bir fi^cl-i mergüb
Zuhūr itse olur qatında mağzüb

Ki zīrā istemez bir ḥāl-i zībā
Özinden ğayrıdan ola hüveydā

M 146b 4315 Göre her qanda bir şāhib-kemāli
Olursa qādir irgürür zevāli

Muḥaşşal bir nefes yoqdur ḥuzūrı
Ḥaşūd olan ebed görmez sürūrı

Virür vaşfi yine kendüye zaḥmet
^cAceb bu bir nefes olmadı rāḥat

Yaraşur ehl-i buğz olan belāda
Özin qor çünki fikr eyler sevāda

Yanar düşmiş ḥased odına dā'im
Ta^caşşub ^caynı hīç olmadı nā'im

4312a ta^cn: ta^cn ü M, R.

4312b niçe: nice B.

4314b ğayrıdan: ğayrdan B / hüveydā: mü'eddā M.

4317a virür: verür R.

4317b olmadı: ola mı M.

4318b sevāda: sivāda R, Ş.

4319b ^caynı: ^cayn B / olmadı: olmaya B.

- 4320 Yürür hod-bîn olup işbu cihānda
İder cevlan ire bu būsitānda
- B 139b İre her meclise eyler taşaddur
Bu şüret naqşılan eyler tefahhur
- Qılur şıyt u şadā seyr itse gülzār
Benüm mişlüm cihānda şanmañuz var
- Ki zātum mecma^c-ı cümle kemālāt
Müsāvī olmaya hıç baña bir zāt
- Özümi şanma yek-fen zū-fünündür
Efāzıl taht-ı destümde zebündür
- 4325 Bilün ^callāme-i ^caşr-ı vañıdüm
Ne deñlü var fünün içre ferıdüm
- Ş 125a Zamānumda eger şağ olsa cānā
Baña şākird olurdı İbn-i Sīnā
- Bunuñ emşāli her meclisde lāfı
İderdi qalbi olmamışdı şāfı
- İderken seyr tāvus ittifaķı
Hidāyet oldı bir yirde mülāķı

4320a işbu: uşbu R.

4320b bu: her B, R, Ş.

4321b naqşılan: naqşlan B.

4322a şıyt ü: şıyt B.

4323a zātum: dā'im M / mecma^c-ı: mecma^cı M, B, R, Ş.

4324a yek-fen: yik-fen M.

4325a ^callāme-i: ^callāmeyi R, Ş / ^caşr-ı: ^caşrı B, R, Ş.

4326b İbn-i: İbn ü R.

4327b qalbi: qalb B.

4328a seyr: seyri Ş.

4328b yirde: yerde R.

- M 147a Kelāmın istimā^c itdi tamāmı
Görür nā-puḥte kendü sözi ^cāmī
- 4330 Teraḥḥum eyleyüp ḳaşd itdi nuḣı
Özinden tā ki ref^c ide bu ḳubḣı
- Muşāḣib oldı aña niçe müddet
Mizācına muvāfiḳ ḳıldı ḣizmet
- Didi eṣnā-yı sözde bir gün iy yār
İṣitdüm var durur bir ḣoş gülzār
- Anuñ ehli ḳamu dirler efāzıl
Ki oldur mecma^c-ı cümle kevāmıl
- Bularuñ var bir ulu muḳtedāsı
Ṭolupdur ^cāleme ṣimdi ṣadāsı
- 4335 Nidā idüp ider bu ḣalkı da^cvet
Ma^cārif ḣünılan eyler ziyāfet
- Aña her kim ola bir dem muşāḣib
Olur biñ kerre ḣāli ḳāle ḡālib
- B 140a Emīn-i kenz-i sırru'llāhdur ol
R 142b Żalālet yoḳ aña kim irgüre yol

4329b sözi: söz B.
4331a niçe: nice B, R.
4331b ḣizmet: ḣıdmet Ş.
4332a iy: i B.
4333b mecma^c-ı: mecma^cı B, R, Ş.
4335b ḣünılan: ḣünlan B.
4337a ol: olur R.

Kemālāt ü ma^cārif itmiş itmām

Niçe lāf ehlini ol itmiş ilzām

Ne kim aşhābı var pür-ma^carifetdür

Fünün aşhābı şanma yik-cihetdür

4340 İçi taşı kamunuñ oldı ma^cmūr

Diye her kim görür *nūrun °alā nūr* *

Ve-ammā cümlesi ehl-i edebdür

Muqarrer bil edeb qurba sebebdür

Eger anlara mümkün olsa şöbet

Gümānum bu ki ref^c olurdı zahmet

M 147b İşitdi bu sözi itdi tebessüm
Didi lāzım degül çoklık tekellüm

Ş 125b İşitdüm anlaruñ aḥvālını ben
Ma^cārifden kamu ḥālī kuru ten

4345 Ma^cārif ger ola bir kimseye ḥāl
Anuñ olur kamu meclisde her qāl

Olaruñ ağızı var gālib dili yok

Kelām eylerdi olsa az ü ger çok

4338a kemālāt ü: kemālāt B.

4338b niçe: nice B, R.

4339a kim aşhābı: kim aşhāb B.

* “Abdest üzerine abdest (almak) nur üzere nurdur.” Keşfü'l-Hafâ, C.2, s.336

4341a ve-ammā: fe-ammā M / ehl-i: ehli B, R, Ş.

4342b ref^c olurdı: def^c olurdı M; ref^cdi R.

4343b çoklık: çokluk R, Ş.

4346a var: der R.

Meseldür bu süni şıgmaz çuvala
Güneş yüzine tın olmaz havāle

Eger olsa kemāl eylerdi ızhār
Kamusına olaruñ kıldum inkār

Hidāyet didi iy yār-ı sühan-dān
Kemālātın bular bil kıldı pinhān

4350 Olaruñ zāhirine olma nāzır
Muqarrerdür bular her fende hāzır

Derūnında kemālın kıldı maḥfī
Anuñçün söylemez pes yoqdur ehli

Senüñ bigi eger bulsaydı bir şān
Kemālātın kamu eylerdi i°lān

B 140b Eger olmazsa bārī imtiḥān it
Murāduñ üzre ger olmasa ço git

Bu sözler kıldı çün qalbine te'sīr
Bulara irmege ol itdi tedbīr

4355 Egerçi zāhiren qaşd itdi dilden
Velī yoq i°tikādı yine dilden

4349a yār-ı: yārı B, R, Ş.
4349b bular: bulur B.
4350b fende: qanda B, R.
4351b ehli: aşı B.
4352a eger: - R / bulsaydı: olsaydı B.
4355b velī: daḥı B.

Didi kendüsine gel eyle ikdām
Varup her birisini eyle ilzām

M 148a Naķīz ilen bulur her şey zuhūrı
Olar zūlmetdedür °arz eyle nūrı

Muķarrer ben ķadar yoķdur tezeyyūn
Olam ğālib bulam daķı ta°ayyūn

Çü °azm itdi ire ol ğūlsitāna
Şorup semtin yola oldu revāne

4360 Hidāyet dir dilerseñ ben refīķuñ
Olam tā gitmeye yañlış ʃarīķuñ

Didi lāzım degūldür baña reh-ber
Hidāyet ķaldı gitdi açdı şeh-per

R 143a Delīl olmazsa bir şaķşa hidāyet
Ş 126a Refīķ olur muķarrer bil źalālet

Gice gündüz sürüp gitdi o rāhı
Zamāndan şoñra ğör sevķ-i İlēhī

İrişdi nāgehān ğūlzāra yolu
Ēörür envā°-ı ezhār iķi ʃolu

4356b birisini: birisine B, R, Ş.

4357a her şey: her kes B.

4357b olar: olur B, R.

4358a tezeyyūn: müzeyyen B.

4360a dir dilerseñ: didi dirseñ M.

4361b şeh-per: şeh-bār R.

4363b sevķ-i: sevķi B.

4364b iķi: iķ R / ʃolu: ʃolu B.

4365 Didi bāğ-ı İrem bundan nişāne
Ne deñlü vaşf ola gelmez beyāna

Mülebbes her biri bir reng-i zībā
Kimi zer-beft giymiş kimi dībā

Kimisi sebz-püş olmuş melek-vār
Kiminüñ cāmesi ezrağ felek-vār

Libāsı kiminüñ ħamrā şafağ-veş
Kimisi cāmi^c-i elvān-ı dil-keş

B 141a Boyanmış her biri bir dürlü renge
°Uķūl aşĥābı görse ire denge

4370 Egerçi seyr idüpdür niçe gülzār
Didi mişlin bunuñ görmedi deyyār

M 148b Nağar şaldı temāşā kıldı eṭrāf
Müzeyyen zāhirinde cümle eşnāf

Velākin her biri bir yirde sākin
Kemālātın ħamu kılmışdı kāmın

Biraz müddet kılur seyr u temāşā
Görür bunları sākit didi ĥāşā

4365a bāğ-ı: bāğı B, R, Ş / İrem: Erem M.

4366b giymiş: geymiş M, R / kimi: kim R.

4367a sebz-püş: sebze-püş B, R, Ş.

4368b cāmi^c-i: cāmi^ci B, R.

4369b aşĥābı: aşĥāb B, R.

4370a niçe: nice B, R.

4372a yirde: yerde R.

4373b sākit: sākin Ş.

Eşer ola bularda ma^crifetden
Yanar bağıri kıamuya merħametden

4375 Didi kim ħayf ola bu cāy-ı ^cālī
Ma^crifetden ola aşħābı ħālī

Cihānda mişli yok zīnetde fā'ik
Efāzıl meskeni olmağa lāyık

Düşüpdür dest-i nādāna dirīğā
Ya cennet oldu ħayvānāta mer^cā

Vařan oldu ħurāba yāħū gülşen
Ya büm u kerkes itmiş anda mesken

Semā^c ilen kıamunuñ ħālını derk
İdüpdüm gördüm uş oldu daħı berk

Ş 126b 4380 Kıamunuñ kıalbi ħālī ez-ma^cārif
Bu zevkı eylemez illā ki ^cārif

Ezel daħı yoğ idi i^ctiķādum
Özüme şimdi artuķ i^ctimādum

Cihānda kim ola baña mukābil
Kemālāt ü ma^cārif işe kāmīl

Benümçün ħalk olınmış bu gülistān
Velī ħālī kıalupdur niçe ezmān

4375b aşħābı: aşħāb B.
4376a mişli: mişl B.
4380 – M; 4380a kıalbi: kıalb B.
4383a olınmış: olunmış M, R, Ş.
4383b niçe: nice B; bunca Ş.

İrişdi şimdi ehline maḥalli
Didi hoş itdi anda lâfi ḥaylî

B 141b 4385 Olupdur kendüye şol deñlü ğarra
Gözine gelmedi birisi zerre

M 149a Girüp bu gülsitānı kıldı seyrān
Görüp cāy-ı laṭīfi itdi cevlan

R 143b Gezer bu gülsitānı küşe küşe
Velî yok zevk kanda ire nüşa

Ne ehlî ḥālını bildi ne bāġî
Şanasın girdi gülşen içre tāġî

Buları bilmeyincek añla n'oldı
Bularuñ muḳtedāsı kanda kaldı

4390 Yoġ idi kâbiliyyet pes ne kılsun
Başiret olmayan ḥālî ne bilsün

Ziyā idrāk ider mi çeşm-i a^cmā
Mür olur tatlu ğālib olsa şafrā

Müsāvî olmaya cehl ile ^cirfān
Bir olur mı begüm şeytān ü insān

4384a maḥalli: tecellî Ş.

4384b lâfi: lâf B; lâf u Ş.

4386 – B; 4386b cāy-ı: cāyı R / laṭīfi: laṭif R.

4387a gezer: girüp B.

4387b zevk: zevkı R, Ş.

4388a ne ehlî: nā-ehli R.

4390b ne bilsün: n'eylesün R.

4392b şeytān ü insān: şeytān insān B; insān ü şeytān R.

Ḥaḳīḳatde çü olmadı ḥaberdār
Görüp kendüyi ğayra kıldı inkār

Niçündür Ādeme bu deñlü °izzet
Çü bilmez oldı ol merdūd-ı cennet

4395 Muvāfiḳ oldı şeytāna şıfatda
İkisi daḫı echel ma°rifetde

°Acebdür kendünün görmes kuşūrın
Ġurūr-ı zülmeti setr itdi nūrın

Özine vaşfı lāzımdur zalālet
Kör olmuş n'eylesün çeşm-i hidāyet

Ş 127a Hidāyet olmasa bir şaḫşa yoldaş
Zuhūr itmez eşer şan bir kuru taş

Zalālet bir kese ger olsa hem-rāh
Ḥalāş olmaz ebed ez-rāh-ı gümrāh

M 149b 4400 Velī zāhir ḳamusı ḥikmet üzre
Kimi zilletde kimi °izzet üzre

Eger fetḫ olsa bāb-ı kenz-i esmā
Cevāhirdür ne var ednā-yı eşyā

4393a ḥaḳīḳatde: ḥaḳīḳatden Ş.
4394a niçündür: neçündür Ş.
4396b ğurūr-ı: ğurūrı B, Ş.
4397a vaşfı: vaşf B.
4397b çeşm-i: çeşmi B, R, Ş.
4398a olmasa: olmaya R.
4401a bāb-ı: bābı B, R, Ş.

B 142a Dürüş her demde eyle sa^cy ü himmet
Ola kim ola fetḥ-i bāb-ı ḥikmet

Naẓar esmāya kılsañ cümle ḥaḳdur
Ḳalem esmā vü mevcūdāt varaḳdur

Devātı ^cālem-i ğaybuñ künūzın
Ezelden tā ebed cümle rumūzın

4405 Yazar evrāḳ-ı mevcūdāta dā'im
Bu remzi añlamaz bil ḳalb-i nā'im

İder ba^czını maḥv u ba^czın işbāt
Ḥucūbdan zāhir ola tā kemālāt

Ḳalem olmaya ḥālī ez-kitābet
Vücūduñ şafḥasına tā-ḳıyāmet

Dükenmez bil midād-ı ^cālem-i ğayb
Ḳalem süst olmaya ez-ḥaṭṭ-ı bī-reyb

Ḥudā ḳavline yoḳ hergiz tebeddül
Bulur her ān eşer işr-i taḥavvül

4410 Ezelden tā ebed bāḳīdür esmā
Anuñ esrārıdur bu cümle eşyā

Bu remzi fehm iden buldı kemālī
O kim bilmez cihāndan gitdi ḥālī

4402a sa^cy ü: sa^cy B, R, Ş.

4402b fetḥ-i: fetḥi B, R.

4403b varaḳdur: raḳdur B, R, Ş.

4404a ^cālem-i: ^cālemi B, R, Ş.

4408a midād-ı: midādı B, R, Ş / ^cālem-i: ^cālemi B, R, Ş.

4409b her ān: her ānda B, R, Ş / eşer işr-i: āşarı B, R, Ş.

R 144a Tılısm-ı kevnî fetḥ it bulasın genc
Ve illā irdi saña çāresüz renc

İderseñ rencüñe bunda müdāvāt
Ḥayātuñ bāķīdür irmez bil āfāt

M 150a Eger kılmaz iseñ derdüñe çāre
Elüñlen şalduñ uş kendüñi nāra

4415 Ḳalursın sen ebed der-nār-ı ḥicrān
Ki bunda olmaz iseñ rūḥa sultān

Ş 127b Eger fehm olsa her söz bir risāle
Velī zevḳ olmayan dil seng-i ḥāre

°Aceb sırdur cihān ger olsa ma°lūm
Diseñ cā'iz ki hem mevcūd ma°dūm

KELİMĀT-I İLĀHĪYYE *

Mefā°ilün / Mefā°ilün / Fe°ülün

B 142b Benüm gibi cihānda var mı bed-ḥū
Günāḥ içre ağardı her ser-i mū

Zebūn oldum bu nefsi-i şūm elinden
Göñül her gördüğine bir aḳar şū

4412a tılısm-ı: tılısmı Ş / kevnî: kevn B.

4415a sen: tā B / der-nār-ı: der-pāy-ı Ş.

4416b zevḳ: zevḳi M.

4417b mevcūd: mevcūd u M.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

4418b ser-i mū: ne var hū B; ne var mū R, Ş.

4419a nefsi-i: nefsi ü R.

4420 Cihān lezzetlerine şöyle mā'il
Başiret gözin'oldı ğaflet uyhu

Bulursa biñ murād olmaz tesellī
Dükenmez arzūsı dürlü dürlü

N'idem ben müttefik nefis ile şeytān
Beni maġlūb ider ol iki ulu

İder dünyā için ħalka tevāzu^c
Kıomaz Ħaḳ yolına gire ser u rū

Üşenmez şol kadar söyler zevā'id
Añup Ħaḳ cānibin bir kez dimez hū

4425 Kelām-ı ehl-i fişkı kıldı maḳbūl
Meşāyih sözlerinden almadı bū

Ġurūr ilen şu resme ḳalbi ṭolmış
Ki gelmez āhiretten zerre ḳayġu

M 150b Dilerseñ nefsüñi zabṭ itmek iy yār
Zikir cū^c u seherden eyle bārū

Dilerseñ pāk ola ḳalbüñ evi ḳıl
Nedāmet tevbe istiġfārı cārū

Dilüñden gitmesün zikri Ħudānuñ
İrişdürmeye siḫrin saña cādū

4423a tevāzu^c: tevāzzu^c B, R, Ş.

4425a kelām-ı: kelāmı B, R, Ş.

4428b istiġfārı: istiġfār B, R.

4429b cādū: cāzū B, R, Ş.

4430 Marīz-ı vizr-i keşret olsa bir kes
Hıaķuñ tevħıdı olur aña dārū

°İnāyet it Hıudā °Ārif ķuluña
Ki ħāşıl ola aña ħūy-ı nıķū

Delıl oldu ise nūr-ı hidāyet
Aña mevt ü cehennemden ne ķorķu

Ş 128a MAṬLA^c *

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

B 143a Gel berü iy t̄alib-i bāğ-ı vişāl
İnfışāl-i ġayr idüp bul ittişāl

Şānuñı gör ķābiliyyet var ise
Maṭlab-ı a^clā şühüd-ı yār ise

R 144b 4435 Sa^cy iderseñ rāh-ı Hıaķda ez-derün
Bilmeseñ bir fenn olursın z̄ü-fünün

Ger bu yolda ihtiyār itseñ elem
Naşb idersin °arş-ı °ālāda °alem

4431a it: ķıl B.

4432a nūr-ı: nūrı B, R, Ş.

4432b mevt ü: mevt B.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

4433a t̄alib-i: t̄alibi R, Ş / bāğ-ı: bāğı B, R, Ş.

4433b infışāl-i: infışali B, R, Ş.

4434a var ise: varsa B.

4434b maṭlab-ı: maṭlabı B, R, Ş / şühüd-ı: şühüdü B, R, Ş / yār ise: yārsa B.

Ger muşāhib olasin nā-ehl ile
Dünye vü uhrāda alduñ cehl ile

Bir nefes ehle olur iseñ arīn
Cümle °irfānuñ ola aa'l-yaīn

āyi° itme ābiliyyet cevherin
āi° ol dilden enāniyyet serin

M 151a 4440 °Ömrüñüñ nadini şarf it yirine
Niçe biñ ecr ola yarın birine

Ger teāzā var ise seyr it diyār
İrişe tā luf u fazl-ı Kirdigār

Hind u Sind u bar u berr eyle °ubūr
Dilde defn olan künüz ide zuhūr

Ger tılsımın fet iderseñ şānuñuñ
adrini ol dem bilürsin kānuñuñ

Anda var envā°-ı cevher bī-isāb
Cevher olmış cümle zerrāt-ı türāb

4445 Andadur kibrīt-i amer tālībūn
A baīret çeşmini iy nā°imūn

4437a nā-ehl ile: nā-ehlle B.
4437b cehl ile: cehlle B.
4438a ehle olur iseñ: ger ehle olursañ B, R, Ş.
4440b niçe: nice R.
4441a var ise: varsa B.
4441b luf u: luf B / fazl-ı: fazlı M, B, R, Ş.
4442a bar u: bar B.
4443a şānuñuñ: şānuñ R.
4444b zerrāt-ı: zerrātı B, R, Ş.

Ger bu iksire olursañ dest-res
Bir nazarda ola altun ħār u ħas

İrişe ħalbüñe bir ħāl-i ğınā
Dü-cihān fānī ola bulmaz fenā

Ehl olanlar fehm ider sözden murād
Söyleseñ nā-ehle söz olur kesād

B 143b ĀMEDEN-İ TŪŪĪ *

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

Ş 128b Diñle imdi tūŷinüñ sen ħıŷŷasın
Naql idem her kiŷi alsun ħiŷŷesin

4450 Ĥaqq aña rüz-ı ezel ħılmıŷ kerem
Ol sebebden ħalk içinde muħterem

Zāhirinde cāme-sebzīn mu^cteber
Bāŷınında ħodı envā^c-ı hüner

Ĥilķatinde var idi ide kelām
Līk ħaldı n'eylesün beyne'l-^cavām

M 151b Ol diyāruñ ehli hep yābis-mizāc
Leyyinü'ŷ-ŷab^c ile bulmaz imtizāc

4447a ħāl-i: ħāli B, R, Ş.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

4450a rüz-ı: rüzī B, R, Ş.

4451b ħodı: ħondı B / envā^c-ı: envā^cı B, Ş.

4452a var idi: vardı B.

Ger düşe nā-ehl arasına kişi
Zā'il olmaz bir nefes dil teşvīşi

4455 Ehl ilen nā-ehl olursa bir nefes
Cennet içre olsa ger olur kafes

Añlamaz zī-қadri bil bī-қadr olan
Pür-elem nā-ehl arasında қalan

Cevherüñ қadrini bilmez pīlever
İrgürür belkim ҳarez diyü zarar

Қaldı ol bī-çāre pes nā-cins ile
Maṭlab-ı a^clāsı şöḥbet ins ile

R 145a Līk bilmez niçesi tedbīr ide
Müşil-ı maṭlūb olan yola gide

4460 İşbu ḥāletde gezer ḥayrān ü zār
Қıl temāşā n'itdi aña rūzigār

Seyr ider geh deşt ü gāhī gülsitān
Gāhī sākin gāh ider āh ü fiḡān

Buḡz idüp ol ḥalқ gör kim n'itdiler
Nālesinden incinüp ḥabs itdiler

4455a ehl ilen: ehllen B.
4458a nā-cins ile: nā-cinsle B.
4458b maṭlab-ı: maṭlabı B, R, Ş / ins ile: insle B.
4459a niçesi: nicesi B, R, Ş.
4459b müşil-ı: müşılı B, R.
4460a işbu: uşbu R.
4461a geh deşt ü: gāh deşt B.
4461b gāh ider: geh ider B, Ş / āh ü: āh R.
4462a ḥalқ: ḥalkı B, R, Ş.

- Bi'z-zarūrī meskeni oldu afes
Bulmadı feryādına feryād-res
- B 144a Düşdi bende n'eyesün oldu zebūn
İrişür ğam ger muşāhib olsa dūn
- 4465 Şoĥbet itse bir kişi nā-ehl ile
İrişür aña belālar cehl ile
- Ger ola bir şaĥş nā-cinse refīk
Dürlü dürlü şiddete olur ĥaı
- M 152a İĥtiyār ilen muşāhib olsa ger
Ş 129a Lāyık olur ire envā^c-ı zarar
- Ger zararūretlen refīk olsa kiři
Her nefes ayrılmak olsun teşvīři
- Tā ki andan irmeye aña belā
ĥayr u şer fark eylemez ehl-i hevā
- 4470 aldı ol bu ĥabs iinde nie sāl
ıldılar ĥaında olık īl ü āl

4463b feryād-res: feryād u res B, Ş.

4464a düşdi: düşdü R.

4464b irişür: irüşür R.

4465a nā-ehl ile: nā-ehlle B.

4465b irişür: irüşür R / cehl ile: cehle B.

4466 – B; 4466a şaĥş: şaĥşa M / nā-cinse: nā-cins R.

4467b envā^c-ı: envā^cı B, R, Ş.

4469a tā ki: tā kim R.

4469b ehl-i: ehli B, R.

4470a ol: o Ş / nie: nice R.

4470b olık: oluk R, Ş / īl ü: īl B.

Āhīrī bir h̄^vāce geldi Rūmdan
Balını şāf eylemişdi mūmdan

Zū-başīret zū-ma^cārif zū-kerem
Rub^c-ı meskūna irişdürmiş kadem

Nāmına dīrlerdi anuñ h̄^vāce cān
Çoq cevāhir cem^c idüp olmuşdı kān

Girdi bu şehri içine kıldı nazār
Dir ^caceb bundan irer qalbe keder

4475 Vardı bir yirde temekkūn eyledi
Şehri seyr itmek murādın söyledi

Kūşe kūşe qaşd ider seyr ide ol
Tā temāşā ide şehri şağ u şol

Şehr-i bu^d eydürler anuñ nāmını
İçmemişdür ehl-i vaḥdet cāmını

Her birisi bende-i keşret durur
Nūrı yoq qalbinde pūr-zulmet durur

Qābiliyyetden qamusı dūrdur
Çeşm-i zāhir daḥı şan bī-nūrdur

4471a h̄^vāce: h̄ōca M, R, Ş.
4471b eylemişdi: eylemişdür B, R, Ş.
4472b rub^c-ı: rub^c u R.
4473a dīrlerdi: dīler idī R / h̄^vāce: h̄ōca M, Ş.
4475a yirde: yerde R.
4476b tā: kim M / şağ u: şağ B.
4477a şehri-i: şehri ü R.
4478a bende-i: bendeyī R.
4478b nūrı: nūr B.

- 4480 H^vāce bir sūqa irişdi giderek
Hikmet-i Haqqı temāşā iderek
- M 152b Nāgehān sem^cine irdi bir nidā
B 144b Āşinādur şanasın dir merhabā
- Bağdı gördi kim aşılmış bir kafes
Bu kafesden zāhir olur işbu ses
- Diğkat ilen kıldı çün aña nazar
Kendüye meşgöl o bundan bī-ğaber
- R 145b Bir kafes içre turur bir hūb-cemāl
Zāhir olmuş anda çok şun^c u kemāl
- Ş 129b 4485 Gördi çünkim qalbi meyl itdi aña
Dir getürdüñ şāhibin benden yaña
- Şāhibin ol dem arayup buldılar
H^vāce qatına alup çün geldiler
- Didi h^vāce bunu bey^c eyle bize
Her ne kıymet isteseñ virem size
- Didi iy h^vāce size lāyık degül
Zāhirine baqmañuz fā'ik degül

4480a h^vāce: hōca M, R, Ş.
4480b hikmet-i: hikmeti B, R, Ş.
4481a nidā: şadā B, R, Ş.
4482b işbu: uşbu R.
4483b o bundan: oluban Ş.
4484a bir kafes: bu kafes Ş / turur: durur B, R.
4485a qalbi: qalb B.
4485b getürdüñ: getürüñ M.
4486b h^vāce: hōca M, Ş.
4487a h^vāce: hōca M, Ş.
4488a h^vāce: hōca M, Ş.

Zerre deñlü yoğ derünında kemāl
Hem şadāsı bī-ħalāvet pür-melāl

4490 İncinüp ħabs eylemişdüm ben bunu
Niçe kez ħaşd eylemişdüm ħatlini

Līk ba^czı kimse māni^c oldılar
Tutdılar bu ħabs içine şaldılar

Ger murād ise bağışladum size
Niçe gün geçse gelür söz bu söze

Her ne ise ^caybını didüm saña
Tā ki soñra bed-du^cā itme baña

Bildi ħ^vāce nā-ehildür işbu kes
Bir durur ħatında cevher ħār u ħas

M 153a 4495 Didi kendüye budur fi^cl-i cemāl
Dest-i nādāndan ħalāş ola zelāl

Şāħibine virdi bir şey'-i ħalāl
Meskene tutdı hemān ol dem sebāl

B 145a Aldı gitdi ħ^vāce çün şādān olur
Şanasın heft iħlīme sultān olur

4490b niçe: nice B, R.
4491a ba^czı: ba^cz B.
4492b niçe: nice B, R.
4494a ħ^vāce: ħōca M, Ş.
4495a fi^cl-i: fi^cli B, R, Ş.
4496a virdi: virür R.
4496b ol dem: oldum R.
4497a ħ^vāce: ħōca M, Ş / çün: - R.

Dir ki gezdüm bunca yıl Rüm u °Irāk
Dağı şimdi mālîk oldum şeb-çırāk

Hāşıl itdüm bunca yıl ebnā vü kul
Şimdi buldum dağı bir gökçek oğul

4500 Cem° idüpdüm bunca yıldur çok metā°
Bunı buldum cümleye kıldum vedā°

Karşusunda kıldı aña bir mekân
Tā naẓar ide yüzine her zamân

Kıldı sükkerden aña her dem ğidā
Dir °aceb kıldı bize ihsân Hudā

Ş 130a Karşusından ırmaz anı bir nefes
Pür-cevāhir şanasın işbu kafes

Aldı şatdı kıldı maşşüdın tamām
Ba°dehü °azm itdi Rūma ol hümām

4505 Girdi keştiye yola oldu revān
Şanasın kendüye mülk oldu cihān

Gice gündüz niçe müddet gitdiler
Āhiri bir gün kenāra yitdiler

4498a dir ki: dir kim R / bunca: niçe M / Rüm u: Rüm B.

4499a ebnā vü: ebnā B, R.

4502a sükkerden: şekerden B.

4504a kıldı maşşüdın: maşşüdın kıldı M.

4505b mülk: milk R, Ş.

4506a niçe: nice B, R.

Çıkdı keştiden kenāra ol h^vāce
Kurdılar huddām eyvānı yüce

Haḫḫa kıldı anda çok ḥamd ü senā
Kendüsi şıḥhatde ḳalbi pür-ḡınā

M 153b Ba^cdehū ^cazm itdi h^vāce tā vaṭan
R 146a Menzili her günde şahrā vü çemen

4510 Şehr-i himmet kim cihād ilindedi
H^vāce cānuñ oldı ol pes mevlidi

Var idi bir ravza ol şehre ḳarīb
Şāḥibi anuñ mükerrem bir edīb

Nāmına dirler anuñ bāḡ-ı vişāl
Her ne var ehli ḳamusı hoş-ḥışāl

B 145b Ol edībe virmiş idi h^vāceye
Çok ma^cārif öğredüpdi h^vāceye

Ol mu^callim şāḥibü'l-ḥikmet idi
Her murāda kāmیلü'l-ḳudret idi

4515 Bulmuş idi ḳurbet-i Haḫda kemāl
Şol taḳarrub kim aña irmez zevāl

4507a h^vāce: ḥōca M, Ş.
4509a h^vāce: ḥōca M, Ş.
4510b h^vāce: ḥōca M, Ş / ol: - B, R, Ş.
4511a var idi: vardı B.
4511b bir edīb: pür-edīb M.
4512a bāḡ-ı: bāḡı B, R, Ş.
4513a virmiş idi: varmış idi B; vermiş idi R, Ş / h^vāceye: ḥōcaya M.
4513b h^vāceye: ḥōcaya M, Ş.
4515a ḳurbet-i: ḳurbeti B, R, Ş.
4515b taḳarrub: muḳarreb B / irmez: yokdur Ş.

Nāmına dirler idi hādiyü't-ṭarīk
Vuşlat-ı Hāḳ buldı kim oldı refīk

H^vāce her gün çün gider seyr iderek
Hātırına geldi bir gün giderek

Dir bunuñ gibi laṭif ü hūb-cemāl
Meskeni lāzım ola bāğ-ı vişāl

Ol maḳāmuñ şāhibine armağān
Eyledüm tā fetḥ ide anda zebān

4520 Terbiyet aḥz ide bundan ol tamām
Ḳābiliyyet ḳadri pes ide kelām

Ş 130b Ol mu^callim buña ta^clīm eyleye
Pes recām oldur ma^cārif söyleye

Def^c ola ḥayvān şıfātı kendüden
Ḥaşlet-i insān bula cān ü beden

M 154a Zāhir ola niçe dürlü ma^crifet
Bula ḥalḳ u Hāḳ ḳatında menzilet

Bāṭın u zāhir muvāfiḳ ola hep
Ehl-i ^cirfān ola ol ehl-i edeb

4516a Bu mısırada vezin bozuktur.

4516b vuşlat-ı: vuşlatı B, R, Ş.

4517a h^vāce: ḥōca M, Ş.

4518b bāğ-ı: bāğı B, R, Ş.

4519b eyledüm: iletem M.

4520b ḳadri: ḳadr B.

4522b ḥaşlet-i: ḥaşleti B, R, Ş.

4523a niçe: nice B, R.

4524a bāṭın u zāhir: zāhir u bāṭın M.

4524b ehl-i: ehli B, Ş.

4525 Çünkü bu fikri muḳarrer kıldı ol
Niçe günden ol araya irdi yol

Çün irer bāğ-ı vişālũñ ehline
İtdügi va^cde irişdi mehline

Dir getürdüm size bir şey'-i ^cacīb
Vir mizāca göre şerbet iy řabīb

Eyle miḳdārınca aña terbiyet
Tā ki ma^cmür ola cümle şeş cihet

B 146a İ^ctiḳādum ḳābiliyyet anda bol
Līk nā-ehl ortasında ḳalmıř ol

4530 Çün ḫalāř itdüm anı nādāndan
Sizlere teslīm itdüm cāndan

Umaram zāhir ola çoḳlıḳ eşer
Olıcaḳ ol beyne ařḫābi'l-hüner

Bu ḳafeslen şüşiyi teslīm ider
Ḥ^vāce bunlara vedā^c itdi gider

Çün derūnına anuñ kıldı nazar
Bildi bundan zāhir olur çoḳ hüner

R 146b Didi bir yirde anı ḫıfz eyleñüz
Kimse varmasun ḳatına söyleñüz

4525b niçe: nice B, R.

4526a bāğ-ı: bāğı B, R, ř.

4528b tā ki: - R.

4531a çoḳlıḳ: çoḳluḳ M, R.

4532b ḫ^vāce: ḫōca M, ř.

- 4535 Kōdılar bāğ içre bir yirde anı
Kūşe-i hālī durur görmez denī
- Karşusına aşdılar bir āyīne
Ġayrınıñ baqmaya hūy u hāyına
- M 154b İştigāl-i ġayrdan men^ceyleye
Tā ki andan çok ma^cārif söyleye
- Bu daħı çekmiş riyāzat ħaylīden
Kor imiş yolda kafesde bu beden
- Ş 131a Şaldı ol tūfī bu bāğ içre nazar
Gördi bir cāy-ı laṭīf ü mu^cteber
- 4540 Ravza-i cennet didi bundan nişān
Görmedi mişlin bunuñ bil ins ü cān
- Her ne kim var cümlesi şāhib-cemāl
Hiç biri hālī degüldür ez-kemāl
- Her biri tutmuş durur hūy-ı melek
Her ne var hādīm semādan tā semek
- Her birisi mazhar-ı luṭf-ı Hudā
Rūz-ı kısmetde bular bulmuş ^caṭā

4534a yirde: yerde R.

4535a yirde: yerde R.

4535b kūşe-i: kūşeyi R, Ş.

4536b hūy u: hūy B.

4537a iştiğāl-i: iştiğāli B, R, Ş / ġayrdan: ġayrıdan Ş.

4538a ħaylīden: ħaylden B.

4538b kor imiş: kormuş R; korumuş Ş / yolda: yola M.

4539b bir: - R / cāy-ı: cāyı B, R.

4540a ravza-i: ravzayı R / cennet: - R / nişān: neşāṭ R.

4542a hūy-ı: hūyı R, Ş.

4543a mazhar-ı: mazharı B, R, Ş / luṭf-ı: luṭfı B, R, Ş.

Hoş geldi bunların aña hūsı
Cāna irdi āşinālık koğusı

B 146b 4545 Gözin açdı Haqqa kıldı çoq şükür
Şanki gitdi h^vāb-ı ğaflet yā sekir

Şehr-i bu^cd ilinden oldum çünki dūr
Hamdüli'llāh gitdi zulmet geldi nūr

Meskenümdür şimdi bu cāy-ı yüce
Zikr-i hayr olsun delil oldı h^vāce

Bunları eyler temāşā her taraf
Her birinden gördi aḥvāl-i tıraf

Her birisi sākin olmuş bā-edeb
Bunların ḥāl-i aña geldi ^caceb

4550 Bunları seyr eyler iken nāgehān
Tuş olur mir'āta bir gün çeşm-i cān

M 155a Bāğ içinde her ne şey kim bulunur
Cümlesi mir'āt içinde görünür

Zerre zerre munteķışdur anda hep
^cĀkıl iseñ sen de it cānā taleb

Her ne var bunlarda evşāf-ı kemāl
Anda kılmış mün^cakıs ol lā-yezāl

4544b koğusı: koğusı M; koğısı R.

4545b h^vāb-ı: hāb-ı B, R.

4547a cāy-ı: cāyı B.

4547b zikr-i: zikri B, R, Ş / h^vāce: hōca M, Ş.

4548b aḥvāl-i: aḥvāli B, R, Ş.

4553a evşāf-ı: evşāf u R, Ş.

Kendünüñ mişlin dağı anda görür
İşbu hālâtı görüp hayrân olur

4555 Her ne vaz^c itse bulur anda zühür
Hem dağı kalbe ne şey ide ^cubür

Görinür anda ne varsa zî-vücüd
Ger tenezzül eyleye ol ger şu^cüd

Ş 131b Bu durur âyîne-i ^câlem-nümâ
Pes muhîf olmış ne var arz u semâ

Bildi çün kadri anuñ a^clâ durur
Her ne kim var ğayrısı ednâ durur

R 147a Meyl-i ğayrı terk ider ol ez-derün
Bunlaruñ mişli olur ehl-i sükün

4560 Nâzır-ı âyîne oldı her zamân
Seyr ider andan ne varsa dü-cihân

B 147a Zâhir u bâtın hep oldı münkeşif
Olmış iken şems-i rûhı münkesif

Mümtelî olur ma^cârif birle dil
Pâk ü şâfî oldı çün ez-âb u gil

4555a bulur: bular M.
4556a görünür: görünür R.
4557a âyîne-i. âyineyi R, Ş.
4557b arz u: arz B.
4558b ğayrısı: ğayrı şey M.
4559b ehl-i: ehli B, R, Ş.
4560a nâzır-ı: nâzır B, R, Ş.
4560b andan: anda B.
4561b rûhı: nûrı Ş.
4562b pâk ü: pâk B, R / ez-âb u: ez-âb B.

Söylese dür nazm ider insān gibi
Her kelāmı mürde cisme cān gibi

Līk nā-ehl añlamaz anuñ sözin
Añlasa cā'iz açan hikmet gözin

M 155b 4565 Ehl ilen olan muşāhib ehl olur
Ehle tefhīm eylemeklik sehl olur

Cāhile olsa muşāhib bir kişi
Nāķış olur hep tamām olan işi

Her kişiye kim gelür naķş u kemāl
Bil muşāhibden irişür cümle hāl

Żāyi^c itme ^cömrüñi nā-cins ile
Şoĥbet eyle gel enīs ol ins ile

Ĥaşlet-i ĥayvāndan pāk it özüñ
Gel temāşā it neler görsün gözüñ

4570 Kışsa-i tūñden aĥz it ĥişşe sen
Ĥalmaya ĥalbüñde def^c ola ĥazen

Bir zamān nā-ehl ilen gör ĥālını
Şoñra ehl ilen işitdüñ ĥālını

4565a ehl ilen: ehllen B.
4568a nā-cins ile: nā-cinsle B.
4568b enīs ol: iş ol sen M / ins ile: insle B.
4569a ĥaşlet-i: ĥaşleti B, R, Ş.
4570a kışsa-i: kışşayı R, Ş.
4570b def^c: ref^c R.
4571a nā-ehl ilen: nā-ehllen B.

Ġayretüñ var ise ʔalib ʔıl ʔaleb
Sa°y ü cehd it bulasın ehl-i edeb

Mü'minüñ ʔalbi durur mir'āt-ı Hıaʔ
Ehl-i hāl andan alur her dem sebaʔ

Ger cilā virseñ göñül mir'ātına
°İlmüñ olur cümle maşnū°ātına

Ş 132a 4575 Pertev irerse aña ez-nūr-ı Rab
Sırr-ı aḥfā gördi bī-şek bī-ta°ab

Ger dilerseñ vuşlat-ı bāğ-ı vişāl
Geç sivādan ḥāşıl it ḥüsnü'l-ḥışāl

B 147b Ehline olğıl muşāhib bir nefes
Evsa°u'l-cennāt ola tā bu ʔafes

°Ālemi seyr idesin mir'ātdan
İrişe pertev şıfāt u zātđan

M 156a Ger bu yolda maḥv iderseñ varuñı
Gel şühüd it her nefesde yāruñı

4580 Terk-i fānī it bulasın tā beḳā
İnfışāle irmeye hergiz likā

°Ömrüñ olur bel mü'ebbed lā-yezāl
Bu cihāna gelmeden budur me'āl

4572b ehl-i: ehli B, R, Ş.

4575a irerse: iderse B.

4575b bī-şek: - R.

4576a vuşlat-ı: vuşlatı B, R, Ş / bāğ-ı: bāğı R.

4581a bel: bil R, Ş.

Ger me'āle bunda bulmazsañ vuşul
Āh̄iretde şanma sen olur huşul

Tālib olanlar vişāl-i yārına
Bir nefes tırmaz degül kim yarına

R 147b Her kimüñ °ışkı ola bu deñlü pes
Fāriğa gelmez bu āvāz-ı meges

4585 Kanda olsa pertev-i °ışk iy lebīb
Aḥz ider her zerreden bŷy-ı ḥabīb

Pür-°aceb sırdur eger bilseñ cihān
Muttaşıl mevcūd u ma°dŷmı her ān

KELİMĀT-I İLĀHİYYE *

Mef°ülŷ / Mefā°ilŷ / Mefā°ilŷ / Fe°ülŷn

°İşk āteşine her ki sivāy'eyledi muḥrak
Şarf eyledi sermāye-i °ömrin yirine elḥak

Her kes ki diler sırr-ı Ḥudāya ola vākıf
Terk ide kıyŷdını vücŷduñ ola muḥlak

4583a olanlar: olanlara R / vişāl-i: vişāli B, R, Ş.

4584a pes: bes M, Ş.

4584b āvāz-ı: āvāzı R, Ş.

4585a pertev-i: pertevi B, R, Ş.

4585b bŷy-ı: bŷyı R.

4586b mevcūd u: mevcŷdı B, R, Ş.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

4587a sivāy'eyledi: sivā eyledi M, B.

4588b kıyŷdını: kıyŷdın B.

Manşūra degüldür yalıñuz hâl-i hüviyyet
Sen dağı dürüş keşf idesin sırr-ı ene'l-Hak

4590 Dil levhine haṭṭ olanadur maḥv ile işbāt
Oldı bu gönül kātib-i ğaybına Haḫuñ raḫ

Terk eyle hevā ḫalma eḫī ḫāk ile āba
Kej nefsüñi şehvāt-ı sivā odına ṭap yaḫ

M 156b Kesb eyle tecerrüd iresin evc-i vişāle
B 148a Keşretde iseñ *esfel-i sāfil* yirüñ aḫmaḫ *
Ş 132b

Pāk eyle küdürāt-ı sivāyı dil ü cāndan
°İzzet ḫareminde olasın ḫurbete elyaḫ

Eşyā ne ki var maḫzar-ı esmā-yı İlähī
Ṭa°n eyleme bir şey'e eḫī °ibret ilen baḫ

4595 Fehm it özüñi zübde-i mevcüd-ı Hudāsın
Gündüz gice ḫizmetde saña çarḫ-ı muṭabbaḫ

Sa°d ile şeḫā bulmaya sa°y ile tebeddül
Nesh olmaya şol ḫaṭ ki ezel yazdı muḫaḫḫaḫ

Daḫl eyleme fehm oldı şanup ḫaşd-ı meşāyiḫ
Maḫşadları maḫfī vü murādātı mudaḫḫaḫ

4589a yalıñuz: yalıñuz B.

4590a maḥv ile: maḫvla B.

4591a ḫāk ile: ḫākla B.

4591b kej: geç B, R, Ş / ṭap yaḫ: ṭarīḫ R; ṭab yaḫ Ş.

* "Aşağıların en aşağısı." Tîn, 95/4.

4593a küdürāt-ı: küdürāti Ş / sivāyı: sivā-yı M, B, R, Ş / dil ü: dil B.

4593b °izzet: °izzet ü R.

4594b °ibret ilen: °ibretlen B, Ş.

4595b ḫizmetde: ḫıdmetde Ş.

4596b ḫaṭ: ḫaṭṭı M.

4597b murādātı: murādāt B.

Ger t̄alib iseñ mürşid-i k̄amil etegin t̄ut
Keşf ola k̄amu fet̄h idesin h̄alet-i muğlağ

İy °Arif-i esrār-ı Hudā °ālim-i hikmet
Hamd it ki °aṭā kıldı saña rüz-ı ezel H̄ağ

MAṬLA^c *

Fe^cülün / Fe^cülün / Fe^cülün / Fe^cül

4600 Gel iy rüy-ı yārı şühūd isteyen
Bu ednā kafesden şu^cūd isteyen

Dilerseñ h̄alāş ola z̄ātuñ zi-h̄āk
Sivādan dilüñ eyle şu gibi pāk

Hevā-yı sivādan geçüp h̄üya gel
Yanup nār-ı °ışka eyü h̄üya gel

Bu seb^c-ı semāvātdan kııl şu^cūd
İde tā ki saña melā'ik sücūd

Geçüp kürsīden °arşa gel baş kadem
Ne kim yazdı fet̄h ola anda kalem

M 157a 4605 Biline ne kim varsa esmā-yı şey
Ne vech ile h̄alğ itdi eşyāyı H̄ay

4599b °aṭā kıldı saña: °aṭā itdi saña M; saña kıldı °aṭā R.

*-B (Bir satırlık boşluk var).

4601b dilüñ eyle: eyle dilüñ R.

4602a hevā-yı: hevāyı R.

4603a kııl: - Ş.

Ne tertible oldı kamu zī-vücūd
Bu hikmet bisāṭına itgil ƙu'ūd

B 148b Şu resme ire vüs'at-i dil şehā
R 148a Muḥīṭ olasin cümle arz u semā

Bulasın maḳāmāt-ı ƙalb-i selīm
Merātib şühūd it olasin nedīm

Ş 133a Eger ṭālib olsañ daḡ'a^clā maḳām
Sivā-yı fenā ƙıl ne varsa tamām

4610 Ƙılursañ vücūduñ ne varsa fenā
O maḳşūd-ı aḳşāya ola liḳā

Geçüp cümleden ƙıl müselleme özüñ
O kim reh-nümā oldı ḡāk it yüzüñ

Ḥilāf itmeden emrine ƙıl ḡazer
İrişmeye ƙalb-i şerīfe keder

İderseñ eger sen de teslīm-i tām
Cemī^c-i cihetden bulasın merām

Ki teslīm-i sālīk gerek evvelā
Sülūkında tā kim ola müntehā

4606a tertible: tertīb ile M, R, Ş.
4606b itgil: itgel B, R, Ş.
4607a vüs'at-i: vüs'atı B, R, Ş.
4608a ƙalb-i: ƙalbi R, Ş.
4609b sivā-yı: sivāyı R, Ş.
4610b maḳşūd-ı: maḳşūdı R.
4611a cümleden ƙıl: cümlesinden M.
4612b ƙalb-i: ƙalbi R, Ş.
4613b cemī^c-i: cemī^ci M, B, Ş.
4614b ola: bula R.

4615 Merātib şühüd it zi-teslīm-i dil
Ki gevher nazīf ola ez-āb u gil

Eger olmaz ise ta^cabdür hemān
Ceḥīm oldı yirūñ şanursın cinān

Cihāna gelüp bilmeseñ şānuñı
Ne cānuñ bilürsın ne cānānuñı

Ki teslīm olursañ gider hep ḥicāb
^cUlūm-ı ledünden olur fetḥ-i bāb

M 157b Eger meyyit olsañ o ğassāle sen
Nezāfet bulur rūḥ u ḳalb ü beden

4620 Yuyup itmese pāk şāḥib-hüner
Ḳalursın mülevveş göñül pür-keder

Cemī^c-i cevāriḥ müselleme gerek
Muṭī^c ola emrüne cinn ü melek

Ḥilāf olsa ba^czında şeyṭān-şıfat
Hidāyetde a^cmā vü yoḳ ma^crifet

B 149a İçüñ taşuñ olsa muvāfiḳ ḳamu
İrişmez saña bil ^cazāb-ı ṭamu

4615b ez-āb u: ez-āb B.

4618b ^culūm-ı: ^culūmı B, R, Ş.

4618b fetḥ-i: fetḥ ü R.

4619b rūḥ u: rūḥ B / ḳalb ü: ḳalb B.

4620a pāk: pāk ü M.

4621a cemī^c-i: cemī^ci M, B, Ş.

4623b saña bil: bil saña Ş / ^cazāb-ı: ^cazābı B, R, Ş.

Muḥālif ola ger biri birine
Nişān ola her dem belā tīrine

4625 Ve bi'l-cümle teslīmle olur vişāl
Muʿānid olan zerre görmez cemāl

Bu sözler şaḫın şanma ola güzāf
Bilür ol ki yoḫdur eşer ez-ḫilāf

Ş 133b

ĀMEDEN-İ ḲUMRĪ *

Feʿülün / Feʿülün / Feʿülün / Feʿül

Gelüp diñle sen ḫumrī aḫvālini
Kemālinde teslīm işit ḫālını

İrişe saña ḫişşe bu ḫışşadan
Alursañ ḫalāş olasın ḫuşşadan

Ḥudā meşrebinde ḫomış līneti
Velākin şafā bulmamış küdreti

4630 Sükün üzre ḫalḫ itmiş anı Ḥudā
İder Ḥaḫḫa dā'im o ḫamd ü şenā

R 148b

Sivādan geḫüp ḫıldı meyl-i İlāh
Diler kim ola dü-cihānda o şāh

M 158a

Ferāḡat ider ol cihāndan geḫüp
Cevāhir bula genc-i esrār açup

4625a teslīmle: teslīm ile M, R.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

4629b velākin: ve leylī R.

4630b dā'im o: o dā'im B.

Cihān hil^catinden ne varsa kabā
Geçüp cümlesinden giyer aq^cabā

Ṭaḳup boynına ṭavḳ-ı teslīm-i rāh
Rızā vü maḥabbet olurlar güvāh

4635 Muvāfiḳ ider bātına zāhirin
Muṭābıḳ kıla evvele āḫirin

Göñülden olur ṭālib-i vuşlat ol
Ki ḥāşıl ide bir ^caceb ḥaşlet ol

Hücüm itdi şānına taḥşīl-i ḥāl
Velī ehlini bulmağa yoḳ mecāl

B 149b Diler kim irişe bunuñ ehline
Müdāvāt ide her ne var cehline

Özin aña teslīm ide ez-derün
Bile *nūn kalem ve mā yesturūn* *

4640 Şorup bāğ-ı zībā ne yirde sizer
Gülistān-ı ra^cnā ne kim var gezer

Bu ḥāletle seyr eyler ol niçe cāy
Sükūn üzre lākin dimez hūy u hāy

4633a hil^catinden: hil^catinde B; hilḳatinden R / kabā: fenā B.

4633b giyer: geyer R.

4635a bātına zāhirin: zāhirin bātının M.

4636a ṭālib-i: ṭālibi B, R, Ş.

4638a diler kim: dilerseñ B.

* “Nun. Kaleme ve (kalemle) yazdıklarına andolsun. Kalem, 68/1.

4640a sizer: sezer Ş.

4640b ra^cnā: a^clā M.

4641a ḥāletle: ḥāl ile M / niçe: nice B, R.

4641b hūy u: hūy B, R.

Meger bir gün irmişdi bir bāğa yol
Oturmuşdı şāḥ-ı ferāgatda ol

Çılup virdini zıkr-i Ḥaḫ rüz u şeb
Şafā-yı gönül ire gide ta^cab

Ş 134a Bu bāğ içre vardı bir ādem nühüft
Ki oldur cihān içre şayyād-ı cüst

4645 Görür bāğ içinde tırur bir tayır
Didi bunda çoklık görünür ḫayır

M 158b Çılup cidd ü cehdi anı itdi şayd
^cAle'l-ḫufle boynına şaldı o kayd

Anuñ adı şayyād-ı ^cişḫ oldı bil
Olur şaydı dā'im anuñ rüḫ u dil

Gözin açdı ḫumrī baḫar kendine
Düşüpdür çü şayyāduñ ol bendine

Görüp ḫāli ol itmedi iztırāb
Ki şayyād aña itmeye tā ^cazāb

4650 Özin çünki şayyāda teslīm ider
O daḫı sürür ile aldı gider

4642b şāḥ-ı: şāḫı B, R, Ş.
4643a rüz u: rüz B; rüzı R, Ş.
4643b şafā-yı: şafāyı M, B, R, Ş.
4644b şayyād-ı: ^cayyār-ı Ş.
4645b didi: didiydi R / çoklık: çokluḫ M, R.
4646a cidd ü: cidd B; ciddi R.
4647a şayyād-ı: - R.
4647b şaydı: şayd B / rüḫ u: rüḫ B; rüḫı R.
4648b bendine: benzine Ş.

Var idi atında muşanna^c afes
oyar iine umryi ol nefes

Didi bes durur baa işbu şikr
Ki yodur bunu mişli hoş ydigr

Evinde od arşusında an
Olur aa badua gnli gn

B 150a İder gice gndz aa hizmeti
Ola ide kendye ol lfeti

4655 Bu hod terk idpdr ne varsa hilf
Ki sfvetle buld gnl ittişf

R 149a Muşhib olup old aa ens
Gdsn virr her nefesde nefs

Olurlar bu hl zre hayl zamn
Gelr htrna anu ngehn

Zamn ile grmişdi bir bg- hoş
Meger şehr- vuşlatda olmşdı tuş

Ki nmna dirlerdi bg- şhd
Aa kim nzl itdi eyler şu^cd

4651a var idi: vardı B.
4652a bes durur: pesdr B, R.
4652b mişli: mişl B.
4654a hizmeti: hdmeti ř.
4657b gelr: gelp B.
4659a dirlerdi: dirler R / bg-: bg B, R, ř.

- M 159a 4660 O bāğ içre görmişdi şahş-ı °aceb
Bişāt-ı hüviyyetdedür bā-edeb

Ne kim varsa aşhābı hep müttehid
Olupdı bular hāline mu°tekid
- Ş 134b Buları görüpdü kamu hoş-hışāl
Anuñ şöhetinden kamu ber-kemāl

İşitdüm o kimse idüpdür nidā
Nebātāt ü hayvāna irmiş şadā

Ki cem° olmuş anda çü halk-ı kesīr
Şağīr u kebīr u ğanī vü faķīr
- 4665 Ulu meclis olmuş ki yok mişli hīç
Bu halkuñ kimi ir gelür kimi giç

Kaşā'id oķunsa gerekmiş °aceb
Alur hişşe olanlar ehl-i edeb

O meclisde biz daħı olmaķ gerek
Ne hişşe virürlerse almaķ gerek

Şikāruñ götür ol kafeslen bile
Ki şāhib-nazarlar görüncek bile

4660a şahş-ı: şahşı M, Ş.
4660b bişāt-ı: bişāti B, R, Ş.
4662b ber-kemāl: pür-kemāl B, R, Ş.
4663b nebātāt ü: nebātāt B.
4664a halk-ı: halkı B, R, Ş.
4665b giç: geç R.
4666b ehl-i: ehli B, R, Ş.
4668a götür: getür M, B.
4668b görüncek: görüncek R, Ş.

Eger ol °azīze bunı armağān
İletseñ kılurdu anı cisme cān

B 150b 4670 Anuñ hizmetinde bulup terbiyet
Ki hāşıl iderdi o çok ma°rifet

Zuhūr eyler idi °acā°ib eser
Virürdi haqāyıqdan ol çok haber

Bu fikri muqarrer idüp ol cüvān
Götürdi kafes yola oldu revān

Gice gündüz ol haylī müddet yürür
Meger bir gün ol bāğa yolu varur

M 159b Varup çünkü ol bāğa kıldı duhūl
°Azīzūñ huzūrına buldı vuşūl

4675 Didi aña iy nūr-ı çeşm-i hüdā
Bu cismüm degül saña cānum fedā

Getürdüm saña bir teberrük °acīb
Qabūl eyle luḫ it anı iy habīb

Qafeslen kodı qarşusunda anuñ
Getürmek benüm līk himmet senūñ

Nazar itdi aña o şāhib-nazar
Derūnında maḫfī anuñ çok eser

4669a eger: ekmez R.
4670a hizmetinde: hıdmetinde Ş.
4673a ol: o B.
4675a çeşm-i: çeşmi R, Ş.
4676a bir: - R.
4676b luḫ it anı: anı luḫ it B.

Didi bāğ içinde aña bir mekân
İdüñ kim tura anda ol bir zamân

Ş 135a 4680 Ƙodılar anı anda bir hoş yire
Görinürdi eṭrāfı baḡsa nire

R 149b Bilür Ƙumrī Ƙıldı Ƙafes çün Ƙarār
Baḡar her ṭaraf tā göre kim ne var

Görür anı kim bir ^caceb gülsitān
Zarar irmez aña zi-dest-i zamân

Dimāğına bŷy-ı laṭfī irer
Şanur cennet içre özin gül direr

Meşāmmı mu^caṭṭar olur tāze rūḡ
Didi baña bundan olur çok fütūḡ

4685 Maḡāmāt-ı ra^cnāyı seyr itdi çok
Lezā'iz ne var bunda ḡayrında yok

B 151a Hemān bunlara itdi teslīm özin
Şu resme ki yok itdi ol kendüzin

Kemāle irişdi iṭā^catde bil
Olur bunlar ile niçe ay u yıl

M 160a Geçer cümle teḡbīr u fikretten o
Olur tābi^c anlara şan ḡas be-mū

4682b zi-dest-i: zi-desti R, Ş.

4683a bŷy-ı: bŷyı R.

4685a ra^cnāyı: ra^cnāy(i) B, Ş.

4687a kemāle: kemāl B / irişdi: irmişdi R.

4787b bunlar ile: bunlar bile R / niçe: nice B, R.

4688a teḡbīr u: teḡbīr B.

omaz ¼adr-i zerre özinde vücüd
anur kim görür meyyit itmiş ¼uüd

4690 Gören dir ki gitmiş özinden hayāt
Müebbed hayāta mübeddel memāt

Olur çünki amā vü ebkem aşam
¼uvā oldu bāıl vücüdü adem

Bu resme ¼ılır çünki teslīm-i tām
Olur münkeşif aña cümle ma¼ām

Bulup meşrebine muvāfı¼ refı¼
Murāda giderler anuñlan ¼arı¼

Bular ma¼şad-ı müntehāya vuşül
Ki redd olmuş iken irişdi ¼abül

4695 Cüdālı¼ içinde bulur ol li¼ā
İdüp say buldı fenāda be¼ā

¼arābet bulur olmuş iken baıd
Şe¼āvet şıfātı olur hep saıd

Bu no¼şān içinde bulur bir kemāl
Ebed bulmaya hıç kemāli zevāl

Ş 135b Şuüd itdi ol itmiş iken nüzül
¼ulü eyledi bulmuş iken ufül

4689a özinde: özinden B, R, Ş.

4689b şanur: şanursın R.

4691a çünki: çünkim M.

4692a teslīm-i: teslīm ü B.

4694a ma¼şad-ı: ma¼şadı B, R, Ş.

4695a cüdālı¼: cüzālı¼ Ş.

Küsüf irmiş iken irişdi cilā
Husūf olmuş iken olur pür-ziyā

4700 Hicāb idi şemsüñ yüzine guyūm
Zuhūr itdi maḥv oldu cümle nücūm

Ḳarañu olup ol didi rüz u şeb
Müzīl oldu nūr-ı İlāhī ta^cab

M 160b Aşamken işitdi o sırr-ı ḥafā
B 151b Açup çeşmini oldu zā'il ^camā

Ṭavīl oldu küll olmuş iken lisān
Kelāmı hep oldu bedī^cu'l-beyān

Muḳayyed yürürken o muṭlaḳ olur
Zalātetde iken hidāyet bulur

4705 Huşūşın müzīl oldu buldı ^cumūm
Ferahlar gelüp ref^c olur hep ḡumūm

R 150a Veled olmuş iken eb oldu ḳamu
Daḫı ḥāl ü ḥāle vü ^camme ^camū

Marāz irmiş iken ifāḳat irer
Muḡaylān ağacında güller direr

4701a rüz u: rüzü M, R; rüz B.

4701b nūr-ı: nūrü R, Ş.

4702a sırr-ı: sırrı B, R, Ş.

4703b bedī^cu'l-beyān: bedī^c-i beyān B; bedī^c u beyān R, Ş.

4705b gelüp: gelür M / ref^c olur hep: ref^c olurlar B, R, Ş.

Berāyāda her dem içüp āb-ı pāk
Olur cümle kibrīt-i aḥmer bu ḥāk

Gidüp ḥ^vābı gözden irer intibāh
Sürūra mübeddel olur āh ü vāh

4710 Sümüm irmiş iken mizācına ḥāş
Ki tiryāḳ-ı fārūḳ virdi ḥalāş

Muḥavvel olup ḥāki āba şehā
Ḥarāret irüp oldu ābı hevā

Hevāsı yanup cümleten oldu nār
Küdüret gidüp ḳaladı bir ğubār

Mübeddel olup nūra nārı anuñ
Gider cümle āşarı işbu tenüñ

Olur cism iken rūḥ-ı şāfi laṭif
Ḳavī ḳādir oldu o °aciz naḥif

4715 Memāt irmiş iken irişdi ḥayāt
Ḳamu aḥsen oldu ne varsa şifāt

M 161a Cemād olmuş iken irişdi nümū
Ş 136a Nebātāt içinden ḥalāş oldu o

Ḥayāt oldu aña bu kez dā'ire
Olur zāt-ı insān olup sā'ire

4708a āb-ı: āb ü R.
4709a ḥ^vābı: ḥābı M, B, R.
4711a ḥāki: ḥāk B.
4711b ābı: āb B.
4714a rūḥ-ı: rūḥ u R, Ş / şāfi: şāf B.

- B 152a Geçüp ol aradan irer tā melek
Aña hādīm oldı bu arz u felek
- Geçüp °arş u kürsī vü levh u qalem
Basīt ādem oldı vü şāhib-°alem
- 4720 Çü esmāya °ālim olur her ne var
Emānet virür aña ol Kirdigār
- Olur Haqqıñ esrārınıñ mağzeni
Teqarrüb kemāl’irdi olmaz denī
- Bulur ol maqām-ı hayāt-ı ebed
Ki aḥz itdi eşyā hep andan meded
- Gidüp °acz-i kudret irişdi tamām
Faķır u gedā oldı bāy u hümām
- Çü memlūk iken oldı āzād ol
İder cümle mazlūma hep dād ol
- 4725 Ra°iyyet iken oldı şāhum sipāh
Emīr olmış iken olur pādişāh
- Muṭī° oldı emrine anuñ cihān
Olur rub°-ı meskūna şāhib-ķırān
- Müsellem olup ḥalk-ı iqlīm-i heft
Ger ednā ger a°lā olur taḥt-ı dest

4718b arz u: arz B.

4719a °arş u: °arş B.

4722a maqām-ı: maqāmı M, B, R, Ş / hayāt-ı: hayātı B, R, Ş.

4724a memlūk iken: memlūkken B, R.

4726b rub°-ı: rub° u R.

4727b taḥt-ı: taḥt u R.

İrer evc-i eflāke tā salṭanat
İder cümle eşyā añā meskenet

Nüfūz itdi emri ḳamu şarḳ u ğarb
Vilāyet ḫalāş oldu ez-żarb u ḫarb

M 161b 4730 Ḥilāfet serīrinde itdi ḳu^cūd
Müdām irdi eṭrāfa andan vüfūd

R 150b Şalar her dem āfāḳa peyk-i niżām
°Adālet kemāl üzre yoḳdur kelām

Cenābet içün ğusl idüp ol zi-āb
Derūnında itdi vuzū¹ nūr-ı tāb

Ṭahāret kemāle irüp oldu pāk
Ḳamu mescid oldu añā işbu ḫāk

B 152b Şürū^c-ı şalāt itdi ez-cān u dil
Ş 136b Sivādan çü ḳalması ḳalbinde ğıl

4735 Ḥaḳīḳatde Ḥaḳḳa teveccüh ider
Şu niyyet degül kim tefevvüh ider

Ḳılup isti^cāze oḳur besmele
Olur ibtidā her şeye ism ile

4729a şarḳ u ğarb: şarḳa ğarba R.
4729b ez-żarb u: ez-żarb-ı B, Ş.
4731a peyk-i: peyki B, R, Ş.
4734a şürū^c-ı: şürū^cı B, R, Ş / ez-cān u: ez-cān B.
4734b ğıl: sifl M.
4736b ism ile: ismle B.

ırā'atda evvel our Fātia
ıur zamm-ı sūre olur hātime

ıyām u ruū^c u sūcūdın tamām
alātında mü'temken oldu imām

Sūnenden ferā'iz edā eyledi
alāta iāmet nidā eyledi

4740 °İbādetde buldı Şu resme kemāl
Olup kendi fānī alur lā-yezāl

alāt olsa bu resme olur abūl
amu tālīb ol demde bulur vuşul

Ma^cārif zuhūr eyledi bī-isāb
Ki her arfi cāmī^c fuŐul ü kitāb

Delālāt-ı elfāzı aŐr eyledi
Muābı me^cānī ne var sōyledi

M 162a Bulup iltizām u tazammun zevāl
Beyān oldu medlūl-i ma^cnā-yı āl

4745 BaŐiret telāzūm bulup Őānına
^cAmāsı gidūp gōrdi cānānı ne

4737b zamm-ı: hātm-i B, Ő.
4738a sūcūdın: sūcūddan B.
4738b mü'temken: mü'memken B.
4739a sūnenden: sūnnetden B.
4742b fuŐul ü: fuŐul-i B.
4743a elfāzı: elfāz B.
4744a iltizām u: iltizām B.

Mürekkeb iken oldı müfred °aziz
Ki cüz'î vü küllî idüp hep temiz

Teşahhuş gidüp çün tenevvü° bulur
Kime fazl u kimine hâşşa olur

°Araz olup eşyâya oldı °umüm
Olup cins-i °âlî müretteb rüsüm

Ḥudūdın beyân itdi mâhiyyetüñ
Uşul aşlî ol gitsün âliyyetüñ

B 153a 4750 Mu°arrif olur cümle eşyâ ne var
Ḳamu hâl-i nâķış kemâle irer

Taşavvur olan °ilmi taşdîķ ider
Ḳıyâs ile işbât muḥaķķaķ ider

Ş 137a Ḳazâyâda eczâ-yı aḥkâmını
Ḳabül itdi ḥaşmı hep ilzâmını

Gidüp şart-ı ḥamliyye oldı zi-dil
İrer ittişâle olup munfaşıl

4747b kime fazl: ki fazl M; kime faşl Ş / kimine: kimine ki M.

4748a oldı: buldı B, R, Ş.

4748b cins-i: cinsin R.

4749b aşlî: aşl B.

4750b hâl-i: hâli R.

4751a °ilmi: °ilm B.

4751b muḥaķķaķ: taḥķîķ B, R, Ş.

4752a eczâ-yı: icrâ-yı R, Ş.

4753a şart-ı: şartı R, Ş.

4753b olup: olur B.

İder selbi icāb ü icābı selb
Zi-mevzū^c-ı maḥmūl olur münteḥab

4755 Şürūṭ-ı tenākuḥ bulunmadı hīç
Ki ḳalmadı ^caks ü naḳīz ir ü giç

R 151a Olur müntic elbet ḳıyās-ı şaḥīḥ
Kelāmum müretteb belī^c ü faşīḥ

Mürekkeb ḳamu cüzleri ez-yaḳīn
Zünūn u ḡalaṭ yoḳ birinde kemīn

M 162b Şu esrār-ı ra^cnā durur mantıḳī
Birin zerre zevḳ eylemez mantıḳī

Ḳamu naḥv ü şarf ü kelām ü ḥikem
Uşūl ü fūrū^c u nücūm u raḳam

4760 Aḥādīs ü āyāt ü cümle rumūz
Bu miftāḥ ilen fetḥ olur bu künūz

Girürse elūne bu miftāḥ-ı ḡayb
Ḥaḳāyıḳda ḳalmaya bir zerre reyb

Bilinür ne var ḥikmet-i kā'ināt
Ve ef^cāl ü esmā şıfāt ile zāt

4754a selbi: selb B; selb ü R / icāb ü: icāb B / icābı: icāb B; icāb ü R.

4754b zi-mevzū^c-ı: zi-mevzū^c u R, Ş.

4755a şürūṭ-ı: şürūṭı B, R, Ş / tenākuḥ: tenākuş M, B / bulunmadı: bulunmadı R, Ş.

4755b ^caks ü: ^caks-i B, Ş / naḳīz: naḳīz u R / ir ü giç: ir giç B; ir ü geç R.

4759a naḥv ü: naḥv B / şarf ü: şarf B.

4759b uşūl ü: uşūl B.

4760a aḥādīs ü: aḥādīs B / āyāt ü: āyāt B.

4760b miftāḥ ilen: miftāḥlan B, Ş.

4761a girürse: girerse R, Ş.

4762a bilinür: bilinüp R / ḥikmet-i: ḥikmeti B, R,Ş.

4762b ef^cāl ü: ef^cāl B / esmā: esmāyı B.

Muradāt-ı ʿulyāya kıldı vuşul
Şühüd-ı harīminde buldı üfül

Sülükında seyri olur müntehā
Velī seyr-i fi'llāha yoq intihā

4765 Bedenden müfāriq oluncaq bu rūḥ
Şaḥın münkaṭı^c oldı şanma fütūḥ

B 153b Tecellāsı Ḥaḫḫuñ dükenmez müdām
Ki yoq evvel āḥir aña ber-devām

Şühüd üzre naql itse bundan kişi
Olur yine uḥrāda rü'yet işi

Eger intikāl itse ber-iftirāḫ
Ebed menzil oldı ceḥīm-i firāḫ

Dürüş bunda ḫaşd it şühüd-ı nigār
Ki dünyāda uḥrāda ol ber-ḫarār

Ş 137b 4770 Ḥuşūline teslīm olupdur sebeb
Maḥabbet rızā olsa ḫalmaz ta^cab

Dilerseñ eger dü-cihānda şühüd
Özüñ ḫıl müselleḥ ḫıyām u ḫu^cūd

M 163a Sülūkuñda teslīmdür re's-i māl
Ki sermāye olmasa olmaḫ muḥāl

4763b şühüd-: şühüdi M, B, R, Ş / harīminde: harāmında M.

4764a seyri: seyr R.

4765a oluncaq: oluncaḫ R, Ş.

4766a tecellāsı: tecellāsın R.

4768b ceḥīm-i: ceḥīm ü R.

4769a şühüd-ı: şühüdi B, R, Ş.

Yiter t̄alib olduŋsa bu deñlü söz
Helāk anlara bunda açmadı göz

Cihān sırrına ger bulayduñ vuķūf
Görürdüñ vücūd u °ademden şufūf

4775 Ĥayāl-i muḥaķķaķ diseñ vechi var
Kemāl üzre şun^c itdi Ĥaķķ āşikār

KELİMĀT-I İLĀHİYYE *

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

Yā İlāhī vaşl-ı dā'im kıl °aṭā
Sen yitersin dü-cihānda baña dōst

T̄alib olmaķ ġayruñı sehv ü ḥaṭā
Sen yitersin dü-cihānda baña dōst

Her ki ġayra meyl ider maġbūn olur
Rūz-ı maḥşer mücrim ü maḥzūn olur

T̄alib-i Leylī olan Mecnūn olur
Sen yitersin dü-cihānda baña dōst

4773a olduŋsa: olduñ B.
4774a bulayduñ: bulayduķ Ş.
4774b şufūf: şuķūf B, R, Ş.
4775a ḥayāl-i: ḥayāl ü R, Ş / vechi: vech B.
* - B (Bir satırlık boşluk var).
4776a vaşl-ı dā'im kıl: vaşl kıl dā'im M.
4776b yitersin: yetersin R.
4777a sehv ü: sehv B.
4777b yitersin: yetersin R.
4778b rūz-ı: rūz u R / mücrim ü: mücrim B.
4779a t̄alib-i: t̄alibi B, R, Ş.
4779b yitersin: yetersin R.

- R 151b 4780 Terk idersem °izz ü cāhı ğam degül
°Āşık olan hār-ı ğamda buldı gül
- B 154a Derdüme vaşluñdan özge em degül
Sen yitersin dü-cihānda baña dōst
- Luţf idüp her demde °arz eyle cemāl
Hāşıl ola tā kemāl-i lā-yezāl
- °Āşıkā yokdur °ilāc illā vişāl
Sen yitersin dü-cihānda baña dōst
- Çün ezel °ışkuñ meyinden içmişem
Ni°met ü hūr-ı cināndan geçmişem
- M 163b 4785 Bī-nihāyet bahre pervāz açmışam
Sen yitersin dü-cihānda baña dōst
- °Ālem-i lāhūtdan kıldum sefer
Gezmişem bunca °avālim ser-te-ser
- Ş 138a Tālib-i aşlam yine oldur maşar
Sen yitersin dü-cihānda baña dōst
- Çünki evvel āhir u sensin kadīm
Bağladum bil yola iy mişl-i °adīm

4780b hār-ı ğamda buldı gül: buldı h^vāhı ğam degül M; buldı hārı ğam degül B, R.
4782b kemāl-i: kemāli B, Ş.
4784b ni°met ü: ni°meti B / hūr-ı: hūr u R; hūri Ş.
4786a °ālem-i: °ālemi B, R, Ş.
4787a t̄alib-i: t̄alibem B, R, Ş / maşar: kader Ş.
4787b yitersin: yetersin R.
4788b mişl-i: mişli Ş.

Gice gündüz vird-i zikri bu nedīm
Sen yitersin dü-cihānda baña dōst

4790 Tālib olsam vaşluñı olmaz °aceb
Cümle eşyā aşlını eyler taleb

°Ārif irdi vaşl-ı yāra bī-ta°ab
Sen yitersin dü-cihānda baña dōst

MAṬLA^c *

Mefā°ılün / Mefā°ılün / Fe°ülün

Gel iy şehbāz-ı şahrā-yı ma°ānī
Şikāruñ vaqtidür fevt itme anı

Seni şayd ecl için gönderdi ol Hāḳ
Açup °ayn-ı başiret şayduña baḳ

Ḳaçar şayduñ eger ğaflet olursa
Bulunmaz şoñra biñ zahmet olursa

4795 Elüñde çünki şehbāz ola ḥāzır
Niçün olmayasın şayduña nāzır

B 154b Dime maḳşūd olan şayd-ı cihāndur
Hāḳīḳatde şikāruñ cāna cāndur

4789b yitersin: yetersin R.

4791a vaşl-ı: vaşlı R.

4791b yitersin: yetersin R.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

4792a şahrā-yı: şahrāyı B, R, Ş.

4793a ecl için: ecl çün B.

4793b °ayn-ı: °aynı B, R, Ş.

4794b bulunmaz: bulunmaz M, R, Ş.

4796a maḳşūd: maḳşad M / şayd-ı: şaydı B, R, Ş.

Cihān şaydına mā'il olsa bir kes
Şikārı cīfedür mānend-i kerkes

M 164a Şıfāt-ı kelb ü zāğ il'oldı mevşūf
O kim dünyāya meyli oldı ma^crūf

Müsaḥḥar oldı çün şebbāz-ı lāhūt
Niçün cīfe kılırsın her nefes kūt

4800 Fezā-yı kıuds olupdur saña mışyed
Cihānı kıılma şebbāz öñine sed

Şu şayda kıaşıd ol kim ola bākī
Aña meyl itme kim olur firākī

Şikār ilen töludur şahn-ı kıudsün
Dürüş sa^cy it ola ins ile ünsün

Müyesser olsa saña üns-i insān
Olur her dem şikāruñ sırr-ı pinhān

R 152a Şu resme kıodı Ḥakk ādemde ḥaşlet
Dü-^cālem şaydıdur kim bulsa ülfet

Ş 138b 4805 Çü ādem olmasañ bārī celīs ol
Ve illā bārī insāna enīs ol

Velī şebbāz meyl itmez şikāra
Eger aç olmasa gelmez kenāra

4798a şıfāt-ı: şıfātı B, R, Ş / kelb ü: kelb B, R.

4800a fezā-yı: fezāyı R, Ş.

4803a şikār ilen: şikār ile R / şahn-ı: şahnı Ş.

4804b şaydıdur: şayddur B.

Tecevvü^c eyleseñ ger rü'yet oldı
Tecerrüd eyleseñ ger vuşlat oldı

Özüñden zā'il olsa h^vāb-ı ğaflet
İrüp kalbe şafā def^c oldı küdret

Fezā-yı dilde her şayd olsa zāhir
Birin fevt itme ol şayyād-ı māhir

4810 Bugün şayduñ saña yarın ğıdādur
Cihān aḥvāli bir qurı şadādur

Ġıdāñı pāk iderseñ ez-vesāvis
Ṭa^cāmuñ her nefes olur nefā'is

M 164b Ṭa^cāmuñ şübhe birlen olsa maḥlūt
B 155a Qasāvet tola qalb olmaya mebsūt

Şu resme qalbüñi pāk it kederden
Ki maḥfī olmaya zerre nazardan

O vaqtin zāyi^c olmaz bir şikāruñ
Olur kibrīt-i aḥmer her ğubāruñ

4807b eyleseñ: eylese Ş.
4808a h^vāb-ı: ḥāb-ı B, R, Ş.
4808b oldı: ola B.
4809a fezā-yı: qazā-yı B; fezāyı R, Ş.
4810b qurı: quru B, R, Ş.
4812a birlen: birle B.

ĀMEDEN-İ BĀZ *

Mefā^cīlün / Mefā^cīlün / Fe^cülün

4815 Gel imdi istimā^c it kışsa-i bāz
Ola kim ide cān ŝehbāz-ı pervāz

Anı şayd ecl içün halk itdi Raḥmān
Velākin meskeni oldı beyābān

Kaçan kim kaçd ider ol āŝiyāna
Erer gāyetde bir şa^cbī mekāna

Yuvasın yapar ol bir qurı taşa
Cihān gark olsa ger gelmeye yaşa

Mürür itmez aña hīç ādemī zād
İşitmez kimse biñ yıl itse feryād

4820 Murādı kırtıla ez-dest-i insān
Düşer kıyda irişür gāhī nisyān

Ş 139a Müfid olmaz yaluñuz fikr ü tedbīr
Muvāfiq olmasa tedbire taqdīr

İder insāndan ol şol resme vaḥŝet
Tura bir yirde biñ yıl olmaz ülfet

* - B (Bir sırlık boşluk var).

4815a kışsa-i: kıŝsayı R, Ş.

4816a ecl içün: ecl çün B.

4817b mekāna: zamāna B, R, Ş.

4818a yapar ol: ol yapar B, R, Ş / qurı: quru B, R, Ş.

4819b kimse biñ yıl: biñ yıl ol ger M.

4820a kırtıla: kırtula R, Ş.

4822a ol: - B, R, Ş / resme: recme R.

4822b tura: dura R, Ş / yirde: yir B; yerde R / olmaz: bulmaz B, R, Ş.

Enīs oldı vuhūş ilen tıyūra
Hicāb oldı şıfātı dilde nūra

Derūnında var idi k̄abiliyyet
Velī hucb itdi anı fā^ciliyyet

M 165a 4825 Şikārı her nefes ^cuşfūr ilen zāğ
Berāyā seyr ider hīç görmedi bāğ

Şanur dünyāda bundan bāğ-ı zībā
Yaratmadı cihān Hāllākı aşlā

B 155b Ki zīrā görmedi bir bāğ-ı dil-keş
Anuñ şavkı ura cānına āteş

R 152b Gerekdür istimā^c u yāhū rü'yet
Kişi bir şey'e cāndan ide rağbet

Velākin k̄abiliyyet birle meşrūṭ
Teveccüh eylemez ger olsa maḥlūṭ

4830 Olur ḥilḳatde olan zāhir āhir
Ne şan^cat ḳonsa olur anda māhir

Bu resme her zamān eyler şikārı
İder cīrān andan āh u zārı

Ki zīrā ḥaḳḳ u nā-ḥaḳḳ eylemez fark
Ḳavīdür meşrebi ğāyetde çün berḳ

4826b Hāllākı: Hāllāḳ B.

4827b ura: üzre R.

4828a istimā^c u: istimā^c vir R / yāhū: yāhūd B.

4831b cīrān: cīrānı R, Ş / andan: anda Ş.

4832a ḥaḳḳ u: ḥaḳ B.

Hücüm itse degül define kâdir
Kılur kalbind'olan ma'nâyı zâhir

Tekezâ çokdur olmaz kalbi sâkin
Gazabdan kaçd ider ba'zûñ helâkin

4835 Velî bu ıztırâb ehli nedendür
Degül ma'lûm zîrâ kuru tendür

Haķîkatde bilür bu vaşfi 'arif
Sebebdür kesb ide a'le'l-ma'arif

Velâkin şart olupdur ba'zî aḥvâl
Anı kendüye ḥâl itse degül kâl

Muḳarrerdür olur maḳşûda vâşıl
İki 'âlem şikârı oldu ḥâşıl

M 165b Gerekdür terbiyet ehlinden evvel
Ş 139b Ola tâ cümle evşâfi mübeddel

4840 İrerse terbiyet ehlinden aña
Olur şaydı anuñ Sîmurğ-ı 'Ankâ

Degül mi ḥayf ola bu şayda imkân
Meges ola şikârı bunca ezmân

4834a çokdur: çok durur R / kalbi: kalb B.
4835b kuru: kuru B, R, Ş.
4836a bilür: bulur B.
4837a ba'zî: ba'z B.
4838a muḳarrerdür: muḳarrer durur R.
4839b ola: olup B.
4841b bunca: nice B.

Qılıp   mr-i  azizi bunda z ayi 
  h d itmeye her dem n r-ı l mi 

B 156a Ve amm  vakti vardur ivmek olmaz
 u kim hilqatde vardur  anma gelmez

Vel kin daqli vardur ihtiy ru 
Gerekd r sa y def  ola gub ru 

4845 Meger bir g n yine qa d itdi  ayda
Ne vech ilen d  er g r imdi qa da

 u d itdi biraz m ddet hev ya
Olur n zır geh arza geh sem ya

Tevecc h itdi bir semte rev n ol
 ik ru  g zley rek  ağ ilen  ol

Giderken z ahir oldu bir  aceb  ayd
Olur hır  u  ama  boynına pes qa d

Bunu  mi li  ik rı g rmedi h  
Didi  ayd eyleyem bunu ir   gi 

4850 G n lden qa d id p ardınca gitdi
Yuvasın yavrusın c mle untdı

Bunu  ardınca gitdi ni e m ddet
Gehi i d m ider g hi fer gat

4842a   mr-i:   mri B, R.
4844b def : ref  B.
4847b  ağ ilen:  ağlan B.
4850b yavrusın: yavrusın R,  .
4851a ni e: nice B, R.
4851b g hi: g h B.

Şikârı dağı şol resme gider tîz
Kovar ardınca anuñ şanki hûn-rîz

M 166a İkişi dağı itdi şöyle pervâz
R 153a Nitekim °aşıkâ ma°şûk-ı şannâz

Şama° çün gösterürdi gâh kurbet
Cefâ yüzinden itdi gâh nefret

4855 Ğarâz bu kim ba°id ide vaşandan
Ola hâlî ne kim varsa fitenden

Bu şayduñ nâmıdur şayr-ı hidâyet
Delîl-i Haş durur olsa °inâyet

Ş 140a Diler kim irgüre bâğ-ı beşâyâ
Fenâdan pâk olup ire lişâyâ

Yaşîn oldı ki irişe şikâra
Şikâr indi görür bir mürğ-zâra

B 156b Hemân ardınca anuñ bu da indi
Geçüp bir şâh-ı ra°nâ üzre şondı

4860 Ta°abdan bir zamân eyler teneffüs
Başup eşrâfa şayd eyler tecessüs

4854a gâh: gâhî M, R, Ş.
4854b gâh: gâhî M, R, Ş.
4856a şayr-ı: şayrı M, B, R, Ş.
4856b delîl-i: delîli B, R.
4857a bâğ-ı: bâğı B, R, Ş.
4858a oldı ki: oldı kim R.
4858b indi: itdi R.

Görür bir bâğ-ı ra^cnâ-yı mükemmel
Olupdur dü-cihân anda mümessel

Şorarsañ adını bâğ-ı beğâdur
Dimişler Tûr-veş tağ-ı liğâdur

Şamu şun^cına Hağkuñ oldı mazhar
Anı fehm itmez illâ kalb-i enver

Şoğusından dimâğ olur mu^cağtar
Şafâsından kulûb olur münevver

4865 Virür her dem riyâhı rûha râhat
Bulur andan sarây-ı sır meserret

Zuhûr itmişdür anda sırr-ı ahfâ
Kemâlâtına Hağkuñ oldı meclâ

M 166b Leben hamr ü ^caselden mâdan enhâr
Şamunuñ re'si andan itmiş ızhâr

Çıqup andan aqar yenbû^c-ı hikmet
Biter ol âb ilen envâ^c-ı ni^cmet

Şu ni^cmet kim anı göz görmemişdür
Beşer fikri aña hîç irmemişdür

4861a ra^cnâ-yı: ra^cnâyı Ş.
4862a bâğ-ı: bâğı B, R, Ş.
4862b tağ-ı: tağı B, R, Ş.
4864a çoğusından: çoğusından M.
4865b sarây-ı: sarâyı B.
4867b re'si: re's B; re'sin R.
4868b âb ilen: âblan B.

4870 Murabbā olmamış āb u hevādan
Eşer yoğ mihr ü meh necm ü semādan

Bu bāġuñ ehline işbu ġidādur
Olar kim ehl ola cānlar fedādur

İçi pürdür tezerv ü kebg ü dürrāc
Ki bir şayyādı kılmaz ġayra muhtāc

Şikārı dürlü dürlü var yüsūde
Müyesser olmadı biri ġasūda

Görür kendüyi dūr olmuş vaţandan
Ėasāvet irişür ġalbe ġazenden

B 157a 4875 Velī bāġuñ irişdi ġalbe nūrı
Ş 140b Ėasāvet ref^c olup buldı ġuzūrı

Olup kendüsi kendüsine nāşıġ
Didi andan bu yir biñ kere rāciġ

Ėuşūşā ehline şaldı nazār ol
Görür her birisi kendüye meşġul

R 153b Birinüñ yoğdur aña iltifātı
Yirinde her kişi kılmış şebātı

Didi bunlar ^cacebdür meyyit olmuş
Kimesne bunları bilmez ki n'olmuş

4872a kebg ü: kebg B.
4873a var yüsūde: var pusuda B, Ş; der-pusuda R.
4878b yirinde: yerinde R; yirinden B, Ş.

4880 Bulardan yoğ zarar ħavf itme ađlā
Tavađđun eyleyüp beyt eyle inđā

M 167a Yuvasından geçüp terk itdi evlād
Ķılur beyt-i mağabbet bunda bünyād

Yapar ol bāđda bir āđiyānı
Muğığ olmış zemīn ü āsümānı

Var idi bunda bir řayyād-ı māhir
Bu bāđuđ ħāfızıydı evvel āđir

Görür řebbāzı nāzil oldu bāđa
Diler kim anı ħayd ide duzağa

4885 Didi tınmağ aña ħılsun şararı
Gözükmeğ itmesün sizden firarı

Tavađđun eyledi ħün bunda řebbāz
Gehī sākin gehī iderdi pervāz

Bu kez başlar ki şayd ide řikārı
Ķılur kendüye mışyed mürđ-zārı

Görüp řayyād ħāli ħıldı tedbīr
Şürü^c itdi ħıla tā anı teşħīr

Aña tertīb itdi bir ^caceb dām
İşit kim n'olısar āđir serencām

4881b beyt-i: beyti B, R, Ş.
4884b duzağa: durağa B.
4887a ide: ider B / řikārı: řikār R.

- 4890 Görür şebbâz tırnış bir hamâma
Şalup kendüyi aña düşdi dâma
- B 157b Dilerdi ol nefes anı kıla şayd
Velî boynına geçdi bir °aceb kayd

Depindi şol kadar kim oldu mağlûb
Didi şayyâd hâşıl oldu mağlûb
- Ş 141a °Acebdür râst geldüñ hoş şikâra
Ki mişli gelmedi bu mürğ-zâra

Tutup başına üsküf urdı çün tîz
Cihânı görmeyüp hîç ola şeb-hîz
- M 167b 4895 Şikâr ister iken düşdi şikâra
Gezerken tağda geldi kenâra

Kažâ katındadur devlet dimişler
Ölüm çün t̄alibân gam yimemişler

Ki olmaz havf ilen mağlûb hâşıl
Bu cāndan geçmeyen olmadı vâşıl

Egerçi görünür zāhirde zaḥmet
Vücūduñ noḡtasın sil ola raḥmet

4893a şikâra: şikâr R.
4894b ola: ol B / şeb-hîz: hîz R.
4895a şikâra: şikâr R.
4896b ölüm: elem Ş.
4897a havf ilen: havflan B.
4897b olmadı: olmaya B.

İrişür *yūsre* soñı her belānuñ *

Türābı zer şehīd-i Kerbelānuñ

4900 Cezā maqtül-i ʿışka oldı vuşlat
Baʿīd olan özinden buldı kırbet

Bulan maṭlūb yolında fenāyı
Ebed görmez bilüñ ribḥ u ʿanāyı

Dirīğ eyler o kim bu yolda cānın
Ulaşdırmaz ƣalur cānāna cānın

R 154a Bıraƣ her ḥavfı sen ƣaşd eyle şayda
Şikāruñ ola cümle āferīde

O kim terk itdi rūḥın buldı rāḥat
Ebed oldı ḥayātı irmez āfet

4905 Muḥaşşal her ki geçdi cism ü cāndan
Bulur rūḥ u cesed sırr u nihāndan

Gözükmez oldı bu ʿālem gözine
Nazar itmez ebed bir şey yüzine

B 158a Ƙomazlar anı bir dem ola nā'im
Ƙılurlar gice gündüz anı şā'im

* “Allah her güçlükten sonra (er geç) bir kolaylık yaratacaktır.” Talāk, 65/7.

4899b şehīd-i: şehīdi B, R, Ş.

4902a bu yolda: o yolda B.

4902b ƣalur: ƣulu B.

4903a şayda: şayd R.

4903b ola cümle: cümle ola B.

4905a cism ü: cism B.

4905b rūḥ u: rūḥ B / sırr u: tīr-i B.

Egerçi terk-i nevm itmek ta'abdür
Mesāfe at'ına lākin sebebdür

M 168a Olar kim her nefes şavm üzre oldı
Yarın mev'üdü anlar bunda buldı

4910 Ğaraż bu kim bula insāna ülfet
Görincek ādemi ılmaya vaşset

Ş 141b odı ādemde Ğa çok dürlü hāşa
Bunı bildürmedi illā havāşa

ılursañ rūhı baħr-ı sırra ğavvāş
Olursın sen daħı ez-zümre-i hāş

Dürüş sa'y eyle bul sen bunda ünsi
Süleymān-veş muı' it cinn ü insi

Gice gündüz anı seyr itdürürler
Velī kendüsi bilmez n'itdürürler

4915 Geçüp bundan bulur bir ğayr-ı 'ālem
Mürür itmez aña illā ki ādem

Enīs olur bu hālet üzre seyre
amudan geçdi ılmaz meyli ğayra

4909a olar: olur R.
4909b mev'üdü: mev'üd B
4910b görincek: görüncek R, Ş.
4912a rūhı: rūh B / baħr-ı: baħrı B, R, Ş.
4912b ez-zümre-i: ez-zümreyi R.
4913a bul sen: sen bul M.
4915a bundan: bunda M / ğayr-ı: ğayrı B, R, Ş.
4916b meyli ğayra: meyl ğayra M; ğayrı meyle B.

Muḳarrer oldu çünkim üns-i insān

Ne kim var ise ğayrı itdi nisyān

İderler ref^c anuñ gāhī ḫicābın

Ḳılurlar setr yine geh niḳābın

Ola kim ola bu ḫālāta me'nūs

İki ^cālem ola ḳatında maḫsūs

4920 Bulur tedrīc ilen her şey kemāli
Bu veche ḫāl olan bulmaz zevāli

Ne şan^cat kim mürebbī olsa kāmīl

Olur elbetde bu vech üzre ^cāmil

Şu ḫālet kim ḫuṣūli oldu def^ci

Anuñ āsān olur ğāyetde ref^ci

M 168b Zamān ilen olur bu ḫāle me'lūf
B 158b Gidüp vaḫşet olur üns ile mevşūf

Ḫicābın ref^c iderler küllen anuñ

Açarlar ḳapusın genc-i nihānuñ

4925 Şalarlar anı şol ra^cnā şikāra
Ki biñ yılda biri gelmez kenāra

4917a üns-i: üns ü R.
4917b ğayrı itdi: itdi ğayrı M.
4918a gāhī: geh M, B, R.
4918b geh: gāh B.
4920a tedrīc ilen: tedrīcilen B, Ş.
4920b zevāli: zāli R.
4922a def^ci: def^c R.
4924b genc-i: genci R, Ş.

Aña teslīm iderler mürġ-zārı
Kılur şayd anda envā^c-ı şikārı

Olur kâdir tamâmet şayd-ı bâga
Teveccüh eylemez ^cuşfūr u zāga

R 154b Kaçurmaz oldı bir şaydı nazardan
Mükemmel oldı zātı her hünerden

Ş 142a Olur mışyed aña bu bâġ-ı bâkî
Cihân fânî ola bulmaz firâkı

4930 Begüm bu bâġ bir cāy-ı ^cacebdür
Bunuñ aşhâbı hep ehl-i edebdür

Bu bâġuñ ehli kılmaz hūy u hāyı
Edebden redd iderler āh ü vāyı

Olursañ sen daġı ehl-i edebden
İki ^cālemde kırtıldıñ ta^cabdan

Dürüş sen daġı ol bu bâga ħâkim
Ki yarın olmayasın anda nâdim

4926b envā^c-ı: envā^cı B, Ş.
4927b ^cuşfūr u: ^cuşfūr B, R.
4929a bâġ: bâġı R, Ş.
4930a cāy-ı: cāyı B, R.
4930b ehl-i: ehli B, R, Ş.
4931a ehli: ehl B / hūy u: hūy B.
4931b āh ü: āh B.
4932a ehl-i: ehli R, Ş.
4932b kırtıldıñ: kırtulduñ R.
4933a ol bu: ol ol M.

Aḥālī içr'adı bāğ-ı beḳādur
Ḳamu eṣmār u eṣcārı liḳādur

4935 Gel itme dōstum kendüñe taḳṣīr
Eger var ise °aḳluñ eyle tedbīr

Beḳā ḥod yoḳ bilürsin işbu tende
Bu dünyā fikri ḳor seni yabanda

M 169a Niçün geldüñ özüñ fikr it cihāna
°Ömür sermāyesini atma yabana

Bunı fehm eyledi her ṣaḥṣ-ı ebter
Ki olmaz °āriyet mülke berāber

B 159a Bi-ḥamdi'llāh Ḥudā virdi bizā°at
Ḳılursın her nefes anı izā°at

4940 Anuñlan iştirā eyle °aceb mülk
Cihān fānī ola olmaya ol hülk

Ola her dem anuñ eṣcārı müṣmir
Anı kim yir ledünden oldı muḥbir

İzāle ide ḡayra ihtiyācı
Ḳıla ol belki ṣeb°ān niçe acı

4934a ahālī: emāli (?) R / adı: oldı a R / bāğ-ı: bāğı B, R, Ş.
4934b eṣmār u: eṣmārı B, R, Ş.
4936b seni: sini R, Ş / yabanda: yapanda Ş.
4940b olmaya: bulmaya B, R.
4941a eṣcārı: eṣcār B
4942a ide: eyle R.
4942b niçe: nice B.

Gidüp faķruñ ğınā ire tamāmet
Saña muhtāc ola ehl-i kerāmet

O kim °aķıl durur bu deñlü besdür
Ķabül itmez şular kim bü'l-hevesdür

4945 Olurduñ sen cihān sırrına vākıf
Olayduñ beyne aşhābü'l-ma°arif

Diseñ cā'iz hayāl ü yā muhaķķaķ
Görinür geh muķayyed gāh muṭlaķ

Ş 142b KELİMĀT-I İLĀHİYYE *

Fā°ilātün / Fā°ilātün / Fā°ilātün / Fā°ilün

Gel berü iy ṭālib-i Haķķ ister iseñ yāruñı
Māsivādan geç ķamu terk eyle cümle varuñı

İhtiyāt eyle şedā'id ol ķapusında muķīm
Nefsüñi eyle melāmet terk idüp sen °aruñı

Ķayra nāzır olmayup fikr eyle dā'im zikrũñi
°ıřķını tekmīl idüp şevķ ile yandur nāruñı

M 169b 4950 Kendũñi teslīm idüp andan ne gelse cān ile
Hoş *semī°nā ve aṭa°nā* demek eyle kāruñı **

4943b ehl-i: ehli R, Ş.

4944a deñlü: deñli Ş / besdür: pesdür B.

4946b gāh: gāhī M, B, Ş.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

4947a ṭālib-i: ṭālibi B, R, Ş.

4950a cān ile: cānla B.

** “Duyduk ve boyun eğdik.” Bakara, 2/117; Âl-i İmran, 3/47, 59; En'âm, 6/73; Nahl, 16/40; Meryem; 19/35; Yâsin, 36/82; Mü'min, 40/68.

Nālişi °āşıkларуñ ma°şūka hoşdur sen dağı
°Āşık iseñ kııl tazarru° turma artur zāruñı

Naqd-i °ömri zāyi° itme elde iken key şağın
Cānı vaşla bey° idüp yār ile it bāzāruñı

R 155a °Işık ilen qalbūñı tıldur ki ğayrı girmeye
Bülbül-i dil nālesiylen zīnet it gülzāruñı

B 159b °Āşık oldur °ışık yolında her belādan qaçmadı
Tālib iseñ sen dağı gel şar güle her hāruñı

4955 Tālib-i vaşlam °ināyet umaram luţf eyleyüp
Yā İlähī baña göster dā'imā dīdāruñı

Anlaruñdur °izzet-i bākī hayāt-ı sermedī
Varlığın ifnā idüp terk eyledi ağıyāruñı

Şūfīler zühd ü ma°ariflen dilerler şöhreti
°Ārif-i maqbül odur hıfz eyledi esrāruñı

Terk ider iki cihānı bel vücūdından geđer
Ol ki bir kerre şehā görmiş durur envāruñı

Çünkü iy °Ārif muvaħħidsin haqīkat añladuñ
Sābitü'l-aqdām olup hıfz eylegil ikrāruñı

4952 – R; 4952b cānı: cān B / vaşla: vişāle B / yār ile: °ışık ile B.

4953a °ışık ilen: °ışık ilen B, R, Ş.

4953b bülbül-i: bülbülü B, R, Ş.

4954a her: - B, R, Ş.

4954b şar: şay B, R, Ş.

4955a tālib-i: tālibi B, R, Ş / dīdāruñı: dīzāruñı R.

4956a °izzet-i: °izzeti B, R, Ş / hayāt-ı: hayātı B, R, Ş.

4957b °Ārif-i: °Ārifī B, R, Ş.

MAṬLA^c *

Mef^cülü / Fā^cilātün / Mef^cülü / Fā^cilātün

4960 Gel iy derün-ı dilden t̄alib olan Hudāya
Nuşhum saña budur kim meyl itme mäsivāya

Ḥubb-ı sivā-yı Ḥaḫdan ḳalbüñ pür olmuş iy yār
Şol resme ğaflet irmiş yārı şanursın ağyār

Bu ^cālemüñ fenāsı ḳatuñda ḥod muḳarrer
Bu ḥāl ilen olursañ ḳalduñ ebed mükedder

M 170a Bir şahşa yoḳ vefāsı dünyāyı sevme cāndan
Ş 143a Çoḳ gitdiler peyince yoḳdur şadāḳat andan

Terk eyle bu cihānı ḳaşd eyle ḥāl-i bāḳī
Redd eyle ğayrı dilden Ḥaḫḳ ola saña sākī

4965 Bu lezzet-i cihānuñ bir niçe gün beḳāsı
Geç Ḥaḫḳa ḳıl teveccüh bāḳī ebed liḳāsı

Uyduñ hevā-yı nefse ḳalduñ türāb içinde
Yanduñ firāḳ odına ğarḳ olduñ āb içinde

Ḳoyup Hümā-yı ḳudsi uyduñ bu zāğ-ı nefse
Ḳand ü şeker yirine ḳılduñ ğıdāñı cīfe

* - B (Bir satırlık boşluk var).
4960a gel iy: gel gel M / derün-ı: derün u R.
4962b ḥāl ilen: ḥāl ile M; ḥāllen B.
4965a lezzet-i lezzeti B, Ş; lezzāti R / niçe: nice B.
4967b ḳand ü: ḳand B.

Terk eyledüñ gülistān hār oldı saña mesken
Cāy-ı helāki alduñ virdüñ sarāy-ı me'men

B 160a Manzardı saña her dem gülzār-ı bāğ-ı vuşlat
Terk eyledüñ °aceb bu kılduñ qabūl-i fūrkat

4970 Kendü elüñle yārā kendüñe kıılma taqşır
°Ömr elde iken eyle aḥvāl-i fikr ü tedbır

Sermāye ḥāzır iken olmazsa ger ticāret
Ḥaqquñ emānetine bil eyledüñ ḥıyānet

Her anda biñ nedāmet itseñ müfīd olmaz
Zāyi° olanı °ömrüñ bildüñ ki girü gelmez

İmdi tedārük eyle ḥālüñ n'olısar āḥir
Na°mā-yı māl ü mülki °add itmegil mefāḥir

Faḥr itse cā'iz ol kim buldı cihānda qurbet
Bu ḥāli ḥāşıl itmez illā ki ehl-i himmet

4975 Şanma ki kesb-i ḥāle °ömr-i ṭavīl lāzım
Qābil olan bir anda biñ °ilmi olsa °ālim

Olmazsa qābiliyyet biñ yıl iderse ceḥdi
Bir zerre ḥāşıl itmez ger mürşid ola Meḥdī

4968a oldı: oldu R.

4968b sarāy-ı: sarāyı B / me'men: meknen (?) M.

4970a yārā: yār R.

4970b aḥvāl-i: aḥvāl Ş / fikr ü: fikr B.

4973b na°mā-yı: na°mā ü R, Ş.

4974b ḥāli: ḥāl B.

4975a °ömr-i: °ömri B, R.

4975b °ilmi: °ilm B; °ilme R, Ş.

M 170b Mağşūdı bilmeyenler meyl itdiler cihāna
R 155b Kılısañ nazār geçerler °allāme-i zamāna

Ba°zısı °ilm ü māle ba°zısı °ömre mağrūr
Devlet anuñ kim itdi Haqq °ilmi qalbi pür-nūr

Ol hāl-i nāsa nāzır aḡz eyle ḡikmetu'llāh
Ba°zı cihāna ḡālib ba°zısı vuşlatu'llāh

4980 Rūz-ı ezel hidāyet her kime irdi Haqdan
Rabbūñ o vaşf u ismin oqur kamu varaqdan

Ş 143b Sā°ī olur bugün kim ide şühūd-ı yārı
Mağşūda irdi bunda kim itdi qalbi °ārī

Her kime kim hidāyet olmadı bil ezelde
°Ömrini zāyi° itdi şarf itmedi °amelde

ĀMEDEN-İ KERKES *

Mef°ülü / Fā°ilātün / Mef°ülü / Fā°ilātün

Gel diñle dilden iy yār nakl ola hāl-i kerkes
Fehm ola kışşadan tā n'olur me'al-i her kes

4977a mağşūdı: mağşūd B.
4977b °allāme-i: °allāmeyi R.
4978a °ilm ü: °ilme M; °ilm B.
4978b °ilmi: °ilm B / qalbi: qalb B.
4979a hāl-i: hāl B.
4979b ba°zı: ba°z B.
4980a rüz-ı: rüzı Ş.
4980b vaşf u: vaşf B.
4981b qalbi: qalb B.
* - B (Bir satırlık boşluk var).
4983b fehm ola: fehm eyle R.

- B 160b Kılmışdı aña Hālîk °ömr-i avîli ihsân
Seyr eyleye anuñla dünyâda niçe ezmân
- 4985 Sa°y ide gice gündüz hâşıl ide ma°arif
Ahvâle vâkıf olup esrâra ola °arif
- Sermâye elde iken kılmaya anı zâyi°
Şarf eyleyüp yirine fehm ide zarr u nâfi°
- Cehd ide her nefesde şol hâli ide hâşıl
Dünyâ fenâ bulursa olmaya hâli zâ'il
- Uyup hevâ-yı nefse kılmaya zâr u mağbûn
Dünyâya tâbi° olup kılmaya anı meftûn
- °Ömr-i °azîz yârâ bir kân-ı pür-güherdür
Çok kimse kıldı zâyi° aldandı bî-ğaberdür
- M 171a 4990 Her kim ki bildi adrin kıldı anı bizâ°at
Ribh itdi şol cevâhir irmez ebed hâsâret
- Lezzâtına cihânuñ aldanmadı şu °âķıl
Sermâyesin yirine şarf itdi oldı kâmil
- Gördi cihânı kerkes bir bâğ-ı bî-bedeldür
Mağşûd olan budur dir ğayrı *uzun emeldür* *

4984a °ömr-i: °ömri R.

4984b anuñla: anuñlan R, Ş / niçe: nice B.

4986b zarr u: - R; zar B.

4987a hâli: hâl B.

4988a zâr u: zâr B.

4989a °ömr-i: °ömri R / °azîz: °azîzi M, R / pür-güherdür: gevherdür B.

4989b kıldı zâyi°: zâyi° itdi B.

4991b yirine: yerine R.

4992b ğayrı: ğayr B / uzun: tûl-i B.

* "Ademoğlı ihtiyarlar, (fakat şu) iki (şey gençleşip) onunla beraber kalır: Hırs ve tûl-i emel."

Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, C.7, s.247

Nefsine dağı ğayra nuşđı anuñ bu her bār
Ėalk itdi bu cihānı Ėallāķ-ı °ālem iy yār

Ekl ile şürb içündür °ıyş eyle bunda dā'im
Zevķ eyle her nefesde olma şoñında nādim

4995 °ıyş itmeseñ cihānda olur şoñı peşīmān
Ėalk itdi dürlü na°mā ekl içün anda RaĖmān

°Ömr-i °azīzi zāyi° itme riyāzat ile
Gitmeyesin cihāndan şoñra nedāmet ile

Fehm itmedi cihāndan bī-çāre kaçd-ı Ėılķat
Zevķ itmedi ma°ānī tā bula aşl-ı Ėikmet

Ş 144a Çıķmadı toğrı yoldan oldu kime hidāyet
Gelmedi rāh-ı Ėaķķa irdi kime zalālet

Ėılsañ nażar cihāna bir cāy-ı pür-°iberdür
Her şeyĖi ķanda görseñ şanma ki pür-hünerdür

B 161a 5000 Rüz-ı ezel hidāyet her kime kim irişdi
İşbu cihāna anlar yine gelüp bilişdi

R 156a Anlara kim irişdi rüz-ı ezel zalālet
Cem° oldılar cihānda °ömr itdiler Ėasāret

Fehm eyledüñse Ėikmet şükr eyle Ėaķķa her dem
Tā bāĖ-ı ķalbe ire her demde feyż-i şebnem

4993a her bār: dehr ü bār R.

4996a °ömr-i: °ömri B, R.

4999a nażar cihāna: cihāna rü'yet M.

4999b şeyĖi: şeyĖ B, R.

5000b anlar yine gelüp: geldi anlar yine B, R, Ş.

5002b demde: dem B / feyż-i: feyzi Ş.

Bu hāl ilen cihānda şarf itdi °ömri haylī
Olmadı kesb-i hāle bir zerre deñlü meyli

M 171b

Her dem ğidāsı cīfe seyr itdügi beyābān
İçdügi mā mükedder qatında cümle yeksān

5005 Aşhābı kelb ü şa°leb mesken aña mezābil
Hem-sırrı zāğ u quzğun zu°mında haylī kāmīl

Cem° olsalar qatında virür bulara pendi
Rāh-ı Hudāda şankim irişdi qurba kendi

Dünyānuñ evvelinden virür o hoş haberler
Her kim ki sāmi° olsa i°tā ider güherler

Naql itdügi haberler ekl itdügi habīşāt
Ahvāli cümle mühmel fahr itdügi haḫī°āt

Bir cīfe vāqı° olsa bī-ḫadd irer meserret
Ger qādir olsa ğayra virmez ider mażarrat

5010 Nefse uyup kıılır ol aşhāb ilen °adāvet
Maḫşūdı bu yaluñuz ekl eyleye tamāmet

Her kim muḫibb olursa dünyāya dilden iy yār
Dōstını düşmen eyler bir demde yārin ağyār

5003a hāl ilen: ḫāllen B / °ömri: °ömr ü R.
5005a aşhābı: aşhāb B / kelb ü: kelb-i B, R.
5005b zāğ u: zāğ B; zāğı R.
5008b itdügi: itdi R.
5008b ahvāli: ahvāl B.
5009a irer: ider B.
5010a aşhāb ilen: aşhāblan B, Ş.
5010b eyleye: eyleyem B.
5011b düşmen: düşmān B.

Fikr eyleseñ cihānı çok geldi senden evvel
Ba[°]zı hālāş olupdur ba[°]zısı oldu erzel

Terk it cihāna hıbbı maḥbūb-ı Hāḫḫ olasın
Dünyā vü āḫiretde [°]izzet beḳā bulasın

Dünyāya mā'il olan iki cihānda maḡbūn
Bulmaz ebed hālāşı zulmetde oldu mescūn

5015 Devlet anuñ kim açdı [°]ayn-ı başiretin Hāḫ
Terk itdi māsivāyı oldu cihānda muḫlaḫ

B 161b Dünyāya her ki kıldı dilden eḫī maḥabbet
Ş 144b Ḳurtılmadı belādan ölince çeḫdi miḫnet

Meyl eyleseñ cihāna [°]isyānuña sebebdür
Lāzım rızāsı Hāḫḫuñ ḡayrısı hep ta[°]abdür

M 172a Gel imdi eyle tedbīr var ise [°]aḫl u fikrūñ
Pāk it sivāyı dilden Mevlāyı eyle zikrūñ

Lezzātına cihānuñ aldanma yoḫ beḳāsı
Bir yāra [°]aşık ol kim bir cevre biñ vefāsı

5020 Ebleh cihānda oldur dünyāyı sevdi iy cān
Yüz biñ cefāsı vardur bir zerre luḫfa her ān

5012b ba[°]zı: ba[°]z B.

5014a mā'il: tābi[°] B, R, Ş.

5015a [°]ayn-ı: [°]aynı B, R.

5016b kurtılmadı: kurtulmadı R, Ş / ölince: ölünce R, Ş.

5018a [°]aḫl u: [°]aḫl B.

5018b sivāyı dilden: dili sivādan Ş.

Virdügi cümle ni^cmet maḥlūṭ-ı semm-i ḳātil
Nefse uyup yir anı anlar ki oldı ḡāfil

Bu zehr-i mühlik iy yār ḳılmaya saña te'sīr
Tiryāk-ı zıkr-i Ḥaḳdan eyle özüñe tedbīr

Günlerde yine bir gün kerkes gider şıkāra
Seyr itdi ba^czı yirler iriṣdi bir kenāra

Eṭrāfi seyr iderken bir cīfe gördi nā-geh
Ḥālī kimesne yoḳdur dünyāya oldı şan şeh

5025 İndi bu cīfe üzre ekl itdi bunda vāfir
Ḥırş u ṭama^c ucından eṭrāfa oldı nāzır

R 156b Ḳorḳar ki kendünüñ aṣḥābından ire bir kes
Ol daḥı yiye vāfir ḳuzḡun ola ya kerkes

Şol resme ḥırşı ḡālib artarsa kendüden şey
Aṣḥābına rızāsı yoḳ yiye ger ola pay

Bu cīfeyi yimekten şol resme oldı şeb^cān
Ḳalmadı hīç mecālī eṭrāfa ide cevlan

Ḳalkup buradan āḥir ḳondı o bir cidāra
Gıtmez ıraḳ bundan olur yine ḥavāle

5021a maḥlūṭ-ı: maḥlūṭ u R.

5022b tiryāk-ı: tiryāki M, R.

5023a yine bir gün: bir gün yine R.

5023b ba^czı: ba^cz B, R, Ş.

5024b şeh: şāh B, Ş.

5026a M'de birinci mısra der-kenar şu şekilde tashih edilmiştir:

“Kendü muşāhibinden ḳorḳar ki ire bir kes”

5027a ḥırşı: ḥırş B, R.

5028a yimekten: yemekden R.

5030 Eṭrāfa nāzır oldı kıldı biraz temāşā
Lākin dü-çeşmi şaydın gözler çü necm-i raḥşā

Bu ḥāl ilen ṭururken nā-geh irişdi bir bāz
Yanına geldi ḳondı terk eyleyüp o pervāz

M 172b Eṭrāfa baḳdı görđi yatır öñinde bir leş
B 162a Ḳanḳı dimāğa irse ḳoḳusu kıldı serḥoş

Eṭrāfına niçe mīl andan irer °ufūnet
Bir şaḥşa irse zerre dünyādan ide nefret

Ş 145a Didi ki aña iy yār bu cāy-ı bed-hevāda
Kendüñi zāyi° itme °aḳluñ virüp fesāda

5035 Cism ile cāna irer bundan zarar muḳarrer
Terk eyle bu maḳāmı olmaya dil mükedder

Sürdüñ cihān içinde °ömr-i °azīzi çoḳlık
Ḥālüñde nesne ḥod yoḳ °aḳluñda yoḳ bu çoḳlık

Her dem ğıdāñ cīfe menzil-gehüñ ḥarābe
Geç bu ḥaṭā işüñden meyl eyle gel şavāba

Sen bu cihān içinde şeyḥ-i °azīz olasın
Lāyık mıdur saña kim bu cīfede ḳalasın

5030b dü-çeşmi: dü-çeşm B / gözler çü: göz çün B / necm-i: necm ü R.

5031a ḥāl ilen: ḥāllen B / nā-geh: nā-gāh R.

5032a yatır: yatur B.

5032b kıldı: ide M; kıla R.

5033a niçe: nice B, R.

5034a iy yār: yārā B, R, Ş.

5036a °ömr-i: °ömri B, R / çoḳlık: çoḳluḳ M, R.

5036b bu: - B.

5037a cīfe: cīfedür M.

5038a şeyḥ-i: şeyḥi B, R.

Sen pīri görse her kes vāfir kıılır ri°āyet
Maķbūl-i Hāķ şanurlar senden umar °ināyet

5040 Bu deñlü °ömri žāyi° itdüñ cihān içinde
Şarf eyle bāķīsin gel bir hoş mekān içinde

İrişe fażlı Hāķķuñ hayr ile ĥatm olasın
Maķşūd-ı dü-cihānı sa°y eyle tā bulasın

İşitdi bu kelāmı incindi cān u dilden
Pāk olmamışdı ķalbi hıķd u ĥasedle ğilden

Nā-ehle toĝrı söz bil baĝrına şanki oķdur
Ķılmaz ķabūl ķalbi ĥilķatde çünki yoķdur

Göstermegil cevāhir gördükde pīleversen
Farķ eylemez bilürsin cāhil eķass ü aķsen

5045 Kerkes didi cihānda biñ yıl °ömür geçürdüm
Her yıl senüñ gibi ben çok yavrılar uçurdum

M 173a Sen ķanda ādem olduñ geldüñ ki nuşķ idersin
Var nuşķı başuña vir ĝayra virüp n'idersin

Gezdüm cihān içinde ben daķı niçe müddet
Ķılmadı kimse ta°nı itmedi hiç naşīĥat

5039a her kes: her kez R.
5039b maķbūl-i: maķbūl ü R.
5040a °ömri: - R.
5040b bāķīsin: baķsın B.
5041b maķşūd-ı: maķşūdı B.
5042a cān u: cān B.
5042b hıķd u: hıķd B.
5044b cāhil: ĥāşıl B / eķass ü: eķass B.
5046b nuşķı: nuşķ B; nuşķ u R.
5047a niçe: nice R.

- B 162b Āhır zamān olupdur nuşh ide pīre evlād
İrdi zamān-ı fitne tıfl ide şeyhe irşād
- Ben bu cihān içinde naşb eyledüm hālā'if
Görseñ birin olursın bī-ihtiyār hā'if
- R 157a 5050 °Ömr-i dırāz içinde çok kılmışam riyāzat
Döküldi niçe perrüm gezdüm ne var tamāmet
- °Ömr-i °azīz içinde seyr eyledüm maķāmat
Bundan ziyāde şanma olur elezz-i lezzāt
- Ş 145b Bu deñlü °ömr ilen sen °ayb oldı söylemek söz
Ola nihāyet elli olmadı dahı biş yüz
- Biñ kanda elli kanda cem° eyle gel özüñi
Fıkr it kelāmuñ evvel hām itme gel sözüñi
- Var mı cihān içinde bunuñ gibi nazargāh
Hāki fezāsı vāsi° hāzır gıdā sehergāh
- 5055 °Aķluñ var ise sen de gel bize ol muşāhib
°Ömrüñi zāyi° itdüñ bāķīsin ol muşāhib
- Sen şimdi mübtedīsin ma°zürdur kelāmuñ
Olmaz °aceb bu sözler alçaķ durur maķāmuñ

5049a bu: - R.

5050a °ömr-i: °ömri B, R, Ş.

5050b niçe: nice B, R / perrüm gezdüm: perrüm B; kere perrüm R, Ş.

5051a °ömr-i: °ömri R, Ş / seyr: ser R.

5052a °ömr ilen: °ömlen B, R, Ş.

5052b biş: beş R.

5054b hāki: hālī B, R, Ş / vāsi°: evsa° M.

5056a ma°zürdur: ma°zürdur her M, B, R.

Bunuñ mişāli sözler şol resme didi vāfir
Hālını itdi i°lām kıldı kelāmın āhir

Şehbāz gördi çünkim ğāyetde bek mizācı
Luţf ile söyleyüp ol qaşd itdi imtizācı

Didi ki aña yā şeyh haqdur kamu kelāmuñ
Var bendenüñ murādı katında sen hümāmuñ

M 173b 5060 °Arz eyleyem tapuña destür olursa anı
Def° ola bu faķırüñ kalbind'olan gümānı

Didi ki aña söyle her ne olursa maķşüd
Ma°ķül ise diyem hoş kılmayam anı merdüd

Başladı çünki şehbāz tafşil ide kelāmı
Şāyed ki toĝrı yola sevķ ide nā-tamāmı

Didi ki bu cihānda çok kılmışam siyāhat
Gülzār u kūh u şahrā gezdüm kamu tamāmet

B 163a Gördüm kamudan evlā bir bāĝ-ı pür-°acā'ib
Bir kerre görse bir kes cāndan olurdı rāĝıb

5065 Cem° itmiş anda Raħmān envā°-ı cümle ezhār
İşitmedi kulaķlar görmedi anı ebşār

Her kim ki nāzır olsa kalbi olur münevver
İrişse ger şabāsı cānı kıılır mu°aţtar

5058a bek: pek B.

5059b hümāmuñ: hümānuñ M, B, Ş.

5061b maķbül ise: maķbülse B.

5062b toĝrı: toĝru B.

5063b gülzār u: gülzār B / kūh u: kūh B.

İrdüre rûha rāhat her kim içerse ābın
Zevk itse kim ta^cāmin def^c ide cümle h^vābın

°İşk ehlidür tuyūrı eyler kamu tegannī
Ehlin'olan muşāhib görmez ebed tedennī

Kesb eylemişdür ehli gāyetde hūsn-i hūlķı
Şanma taķavvūl ola kılmış kaması zevķi

Ş 146a 5070 Luţf ehlidür ne kim var hāli edeb sūkūnet
Hālī hāsed riyādan yok kimseye huşūmet

Ger zaḥmet olmaz ise seyr itseñ ol diyārı
Kılsañ biraz teferrūc şayd eyleseñ şikārı

İşbu faķire ḥaylī hoş geldi ol gülistān
Kılsañ nazār aña sen bir kerre görseñ iy cān

Maķbūl olaydı cā'iz ķatuñda bāġ-ı mezkūr
Āb u hevāsı birle ķalb ola belki mesrūr

M 174a Ger ḥazḗ olmaz ise işbu mekān ḥāzır
Sensin çü zū-başīret ķatuñda bende ķāşır

R 157b 5075 Ben daḥı saña tābi^c olam olunca iy yār
Olam ķatuñda sākin ger gülşen ola ger ḥār

5067a irdüre: irüre R, Ş.
5067b h^vābın: hābın B, Ş; ^cābın R.
5069a hūsn-i: hūsn ü R, Ş.
5070a hāli: hāl B.
5073b hevāsı: hevāsın R / ķalb: ķalb ü R.
5075a olunca: olunca R, Ş.
5075b ḥār: ḥāzır R.

Redd itme bu sözümi luḡf it mürüvvet eyle
Sen ma[°]den-i keremsin faẓl it fütüvvet eyle

Bunuñ mişāli efsün oḡudı aña bī-ḡad
Gāhī ḡabūl iderdi gāhī ider anı red

Şol denlü itdi ibrām ḡıldı ḡabūl āḡir
Dir imtiḡān idem bil idrāküñ ola zāḡir

Bu bāḡ ile o bāḡuñ beyninde zerre nisbet
Yoḡdur ḡatumda ma[°]lüm seyrüñde ḡurı zaḡmet

B 163b 5080 Lākin sözüñe tābi[°] oldum ki idesin derk
[°]İlmüñle [°]ilmümi tā fehm eyle ḡanḡısı berk

Āḡir ikisi bundan [°]azm itdiler ol bāḡa
Uḡradılar bu yolda geh ḡūḡī gāhī zāḡa

Geh kūh u gāhī şaḡrā geh gülsitān-ı ra[°]nā
Geh şehr u geh beyābān çoḡ kıldılar temāşā

Seyr üzre bu ikisi bir niçe gün giderler
Zāḡir olur bulara seyrinde çoḡ eserler

Günlerde bir gün āḡir irişdi bāḡa rāhı
Eḡrāfa nāzır olup seyr itdi her giyāhı

5076b ma[°]den-i: ma[°]deni B, R, Ş.

5079a bāḡ ile: bāḡla B, Ş.

5079b ḡurı: ḡuru B, R, Ş.

5080a sözüñe: sözüme M.

5080b [°]ilmümi: [°]ilmüni R.

5082a geh kūh u: gāh kūh B; gāhi kūhı R; geh kūhı Ş / gāhī: - R, Ş.

5082b şehr u: şehri R.

5083a niçe: nice B, R.

5084a bāḡa: bāḡ M.

5085 Țurđı biraz hevāda seyr itdi ƙıldı cevġān
Bir ŧāĥa indi ƙondı bāġ iĉre ez-dıraĥtān

Yanında bile ŧehbāz didi ki b'illāĥ iy yār
Miŧlin °aceb cihānda seyr itdi m'ola deyyār

Bir niĉe ġün Țururlar seyr itdi ba°zı eȚrāf
Ĥoŧ gelmedi mizāca ƙılmadı anda inŧāf

M 174b Ĥikmet budur ki yoĥdur ĥilƙatde ƙābiliyyet
ŧ 146b Aŧĥābı cümle nādān aĥvāli cāhiliyyet

Her kes ŧabāvetinde nā-ehl'ola muŧāĥib
Ĥāli olur aña ĥāl olmaya ġayra Țālib

5090 Nāƙıŧ ola mürebbī ĥilƙatd'ola denā'et
Ƙılmaz ƙabūl ƙalbi ger ġörse biñ kerāmet

Țurđı biraz ġün anda ġāyetde oldu cī°ān
Bu bāġ-ı pür-leȚāfet oldu ġözine zindān

Sābıƙda °ādeti bu ekl ide cīfe dā'im
Bulmadı anı bunda mühmelden oldu ŧā'im

Țīƙ oldu ƙalbi ġāyet ƙıldı ĥiȚāb bāza
İtdüñ çü bizi muĥtāc °ālemde bir piyāza

5085a Țurđı: durđı B, R.

5086b deyyār: devvār B, R, ŧ.

5087a niĉe: nice B / Țururlar: dururlar B / ba°zı: ba°z B.

5088b aŧĥābı: aŧĥāb B / aĥvāli: aĥvāl B, R.

5089a her kes: her kez R.

5091b oldu ġözine: ġözine oldu B.

Ben n'eyleyem yaluñuz bunuñ qurı hevāsın
Ekl itmeyüp ta'āmin sürmeyicek şafāsın

5095 Her şey ki bāğ içinde gördüñ °abeş hayālāt
Ger şüret ola gökçek yāhūd ola nebātāt

B 164a Aldanmadı cihānda °aқıl olan hayāle
Ehl-i haқıkat olan sa'cy itdi irdi hāle

Bu bāğ-ı bī-mişālūñ rūhānīdür ğıdāsı
Zevқ itmedi olar kim nefis old'anuñ hevāsı

Her kim ki nefse uydı bilmez lezā'iz-i rūh
Ger bu cihān içinde olursa °ömri çün Nūh

İncindi bāza kerkes didi ki aña ahmaқ
Yoқ zerre deñlü °aқluñ fehmüñ de budur ancaқ

R 158a 5100 Ol bāğ-ı pür-ni°amdan kizb ile eyledüñ dūr
Dil oldı pür-қasāvet olmışdı anda mesrūr

Ahmaқ cihānda benven kim saña tābi° oldum
Terk itdüm ol maқāmı uydum buraya geldüm

M 175a Bu deñlü yaş geçürdüm bend itdi tıfl-ı ebter
Başdan çıkar muқarrer tıfl olsa şahşa rehber

5094a qurı: quru B, Ş.
5095a her şey ki: her şey R.
5096b ehl-i: ehli R, Ş.
5097a rūhānīdür: rūhāndur B.
5098a lezā'iz-i: o lezzi B, o lezzātı R, o lezzeti Ş.
5098b °ömri: °ömr B.
5102a bend: pend B, R.

Benden size naşīhat nūş itme āb-ı Kevser
Sāķī olursa oğlan ger ola vech-i enver

Bu bāđ içinde bir kes yoğdur idem tekellüm
Kibr ile hep pür olmuş ıalbi ıolu ta^cazzum

5105 Her birinüñ hayāli eglence kendüzine
Olmış Őu resme mađrūr kes Őey degül gözine

Ş 147a Olmayıcağ hidāyet n'itsün aña mürebbī
Devlet anuñ dü-^cālem faız itdi aña Rabbı

Rüz-ı ezel hidāyet olmazsa ŐaĥŐa mađrūr
Ger girse cennete ol Şanur özini mescün

Tađdīr ola zalālet cennet gelūr cehennem
Āsān olur ıamuya tađdīr olan *fe efhem* *

Kerkes bu bāđ içinde incindi çekdi zaĥmet
Didi ferāđat itdüm bundan olursa cennet

5110 Bāza didi ki ııldum senden dağı ferāđat
Kim saña tābi^c oldum irişdi uş Şe'āmet

Olmadı mümkün ide ol bāđ-ı ^culve ülfet
Bī-çāre n'eylesün kim sifli olupdı ĥilķat

5105b degül: degil R.

5107a rüz-ı: rüzı R.

*“Olduğu gibi anla, anlamında Arapça bir ibaredir.

5109b Didi ferāđat itdüm bundan olursa cennet: Kim saña tābi^c oldum irişdi uş Şe'āmet M.

5110 – M; 5110b oldum: - R.

- B 164b Kendüye ğālib oldı ħubb-ı mekān-ı aṣlī
Olmadı men^ca kādīr zīrā ki meyli ṭab^cī
- Şol deñlü itdi nuşhı ^caql ile naql ilen bāz
Kılmadı zerre te'şīr āħirde itdi pervāz
- Terk itdi bu maḳāmı aşlına rāci^c oldı
İrişdi merkezine şevḳ ile ḳalbi ṭoldı
- 5115 Rūz-ı ezelde ħilḳat çünkim bulur taḳarrūr
Biñ sa^cy ü cehd iderse gelmez aña tağayyūr
- Sa^cyüñde daħli vardur olursa ḳābiliyyet
Zā'il olur özinden cehd itse cāhiliyyet
- M 175b Evvelki menziline irişdi çünki kerkes
Reyhān ü yāsemendūr gözine ḫār ilen ḫas
- Cem^c oldılar ḳatında aşḫābı her ne kim var
Bi'llāh bize ḫaber vir kim n'oldı ḫālūñ iy yār
- Terk eyledüñ bizi sen ḫaylī zamān olupdur
Zann eyledük ki bundan a^clā vaṭan bulupdur
- 5120 Didi bulara kerkes ger söylesem ḫikāyet
Taḳrīr ola biş on yıl bulmaz bilüñ nihāyet

5112a ħubb-ı: ħubbi R, Ş.

5112b meyli ṭab^cī: meyl ṭab^c R.

5113a naql ilen: - R; naqlen B.

5114b ḳalbi: ḳalb R.

5115a rūz-ı: rūzı R, Ş / taḳarrūr: muḳarrer B.

5115b sa^cy ü: sa^cy B, Ş / cehd: cidd M / iderse: iderseñ Ş.

5116a sa^cyüñde: sa^cyüde R / daħli: daħl B.

5117b ḫār ilen: ḫarlan B.

5119b vaṭan: mekān M.

5120b biş: beş R, Ş.

Diñlerseñüz velâkin naql ola ba^czı icmâl
Ma^clûm ola bu sözden fehm ola bâkî aḥvâl

Bir kimse geldi bunda medḥ itdi bir maḳâmı
Emrine tâbi^c oldum uydum aña tamâmı

Bu yolda geldi başa envâ^c ilen şedâ'id
Olmadı zerre deñlü nâfi^c ḳamu zevâ'id

Ş 147b Çünkim o bâğa irdük gördüm ^cabesce büstân
Âb u hevâsı mühmel eşḫâşı cümle nâdân

R 158b 5125 Terk itdüm anı yine irdüm mekân-ı aşla
Bulmuş iken firâḳı irdük maḳâm-ı vaşla

Aşḫâbı didi niçün iy ḫayr-ı şeyḫ-i a^clem
Nâ-cinse tâbi^c olduñ ḳıldıñ özüñe maḫrem

Sürdüñ cihân içinde bu deñlü ^cömr-i bî-ḫad
Senden alur naşâyiḫ aḫmer ola ger esved

B 165a Fehm eyledük ḳamumuz ^caḳluña irdi noḳşân
Bend itdi saña bir kes gezdürdi bâğ u büstân

Ehl-i hevâ işidür meyl ide gülsitâna
Aḫmaḳ cihânda oldur aldandı dâsitâna

5121a ba^czı: ba^cz B.
5122b uydum: uydu R.
5123a envâ^c ilen: envâ^clan B.
5123b nâfi^c: tâbi^c B.
5124b eşḫâşı: eşḫâş B.
5126a şeyḫ-i a^clem: şeyḫ-i a^czam B.
5127a ^cömr-i: ^cömr ü R.
5127b aḫmer: emred B.
5128a ḳamumuz: ḳamu hüner B.
5128b gezdürdi: dürdi R / bâğ u: bâğ B.
5129a ehl-i: ehli R, Ş / meyl ide: meyl iden B.

- 5130 Bir ğayrı kimse itse lâzımdı saña men^ci
Terk eyledüñ ^caceb kim işbu maķām-ı cem^ci
- M 176a Bu resme kıldı cümle aşhābı aña ta^czīr
Ger niçe gün yazarsam olmaya ^cusr-ı taķrīr
- Āhīr şu resme oldı bunda cevāb-ı şāfī
Virmişdi bize Raḥmān na^cmāyı bunda vāfī
- Müstagraķ olup aña irmişdi bize nisyān
Kıldı ba^cīd bu yirden zıkr ola tā ki iḥsān
- Ḳadrini bilmek için bu ni^cmetüñ Ḥudāvend
Kıldı bu resme ḥālet andan ire bize pend
- 5135 Kıldılar anı maķbūl ḳaşd itdiler ziyāfet
Bir cīfe buldılar kim irmiş aña ^cufūnet
- Cem^c oldılar yidiler her biri anda vāfir
Kıldılar anı ta^czīm ḥazḳ eyledi müsāfir
- Var ise ^caķluñ iy yār kıl ḥālūñi tefekkūr
İtseñ naḳar cihāna ḳalbūñ ṭolar taḥayyūr
- Eşḥāşa nāzır olsañ bulmuş ḳamu tesellī
Her biri menziline kılmaz ṭaleb te^callī

5130a ğayrı: ğayr B.

5131a aşhābı: aşhāb B.

5131b ger: kim Ş / niçe: nice R / olmaya: olmaz B / ^cusr: ^cusr (?) B.

5132a cevāb-ı: cevāb u R / şāfī: şāfī^ci R.

5132b virmişdi: virmişdür B.

5133b bu yirden: bundan B, R, Ş.

5134a bu: bir B.

5138b ṭaleb: ta^cab B / te^callī: tesellī M.

Ger kerkese şorarsañ bāg ehlinüñ huzūrın
Kılmaz kabul zīrā görmedi qalbi nūrın

5140 Haml eyledi bularuñ hoş hālını o kibre
Olmadı hāle °ālim aḥz ide tā ki °ibre

Bunlar sükūnetinde müstağrağ-ı şehādet
Fehm itdi ol ta°azzüm kıldı °aceb hamāqat

Ş 148a Her kişinüñ ne deñlü olursa zevk u hāli
Fehm ider aña göre her zerreden me'āli

Her kes ki görse bir şey °ālim ola ya cāhil
Zu°mınca aḥz ider ol haqq ola yāḥū bāṭıl

B 165b Biñ kez diseñ ki haq bu kılmaz qabul qalbi
İtmez aña ifāde sa°y itse biñ mürebbi

M 176b 5145 Cümle °ulümü kendü °ilmine ide taṭbik
Nefsinde bāṭıl ammā anuñ qatında taḥkik

Tālib olana besdür sözde bu deñlü tafşil
°Aqıl cihānda oldur kılmadı anı ta°fil

Sırr-ı cihāna bir kes yārā olursa vāqıf
İrişe rūḥa rāḥat dil ola pür-ma°ārif

Cā'iz diseñ cihāna haqdur veyāḥū bāṭıl
Kim zevk ider murādı oldur cihānda kāmil

5139b qalbi: qalb B.
5141a müstağrağ-ı: müstağrağı B, R,Ş.
5141b itdi ol: aña ol M.
5142a zevk u: zevk B; zevki R.
5145a °ulümü: °ulüm B.
5147a sırr-ı: sırrı B, R, Ş.

KELİMĀT-I İLĀHĪYYE *

Müstef^cilün / Müstef^cilün / Müstef^cilün / Müstef^cilün

R 159a İy ol Hâķuñ mürşidleri eydüñ baña n'itmek gerek
Ol hâzretüñ dergâhına ķankı yola gitmek gerek

5150 Mürşid baña kıldı nidâ iy t̄alib-i rāh-ı Hūdā
Gitdi o gökçek Muştafā sa^cy eyleyüp yitmek gerek

İç sen maḥabbet ḥamrını ķatlı eyle nefsuñ ^cömrini
Sultān-ı şer^cüñ emrini yirine iletmek gerek

Hâķķuñ rızāsın t̄alib ol şeytān u nefse ğālib ol
Ġayr' ihtiyācı sālīb ol bunlar bu dem bitmek gerek

İşbu cihān ğavġāsını *t̄ül-i emel* sevdāsını **
Sen benligüñ da^cvāsını yolında terk itmek gerek

İster iseñ Hâķķa vişāl bākī ola dā'im bu ḥāl
Terk eyleyüp sen ķīl ü ķāl yitüp girü bitmek gerek

5155 T̄alib olanlar yārına ķomaz bugüni yarına
İrem diyen dīdārına baş ile cān yitmek gerek

* - B (Bir satırlık boşluk var).

5149a ol: - B.

5150a t̄alib-i: t̄alibi B, R, Ş / rāh-ı: rāhı R, Ş.

5150b gökçek: gökçe B, R, Ş.

5151a ^cömrini: ğayrını Ş.

5152a şeytān u: şeytān-ı B, Ş.

5152b ihtiyācı: ihtiyāc B / bitmek: yitmek M.

** "Ademoġlu ihtiyarlar, (fakat şu) iki (şey gençleşip) onunla kalır: Hırs ve t̄ül-i emel." Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, C.7, s.247.

5153a t̄ül-i: t̄ülü B.

5154b ķīl ü: ķīl B.

İy °Ārif-i sırr-ı ḥaḳīḳ her kiſiye lâzım refīḳ
Ādāb u aḥvāl-i ṭarīḳ görüp de iſitmek gerek

MAṬLA^c *

Müfte^cilün / Müfte^cilün / Fā^cilün

- M 177a Gel berü aç^c ayn-ı baſiret^c azīz
Ehl-i cefā ehl-i ſafā kıl temīz
- B 166a Ḥālīḳ-ı °ālem yaradupdur °ıbād
Ş 148b Zāhid ü °ābid kimi ehl-i fu'ād

Ba^czı cüdā ba^czı tecellādudur
Her birisi līk tesellādudur

5160 °Ālim-i ḥikmet ola kılmaz^c aceb
Fehm idesin sen de kıl ehlin ṭaleb

Ḳıldı Ḥudā ba^czına iḥsān-ı tām
Kimdür anı bilmedi hergiz^c avām

Bildi yine anı o Ḥayy ü °Alīm
Hem daḫı bildürdi ḥavāſa Kerīm

Çünkü °avām oldu muſāḫib saña
Varmayasın bir ḳadem andan yaña

5156a °Ārif-i: °Ārifī B, R, Ş / sırr-ı: sırrı R, Ş.

5156b ādāb u: ādāb B / aḥvāl-i: aḥvāli B, R, Ş.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

5158a Ḥālīḳ-ı: Ḥālīḳ u R.

5158b ehl-i: ehli B, R, Ş.

5159a ba^czı cüdā ba^czı: ba^cz cüdā ba^cz B; ba^czı cüdā ba^czın R.

5160a °ālim-i: °ālim ü R.

5162a Ḥayy ü: Ḥayy B.

Ger iresin zümre-i hāşşa ḥabīb
Gülşen-i vuşlatd'olasın °andelīb

5165 Uyma °avāma sözi taḳlīddür
Cehl ile ḳalbin işi tesvīddür

Tābi°-i ehl ol olasın ḥāş-ı ḥāş
Bende ola ḳapuña tā kim ḥavāş

Cümle °avāmuñ işi ḥüsrāndur
Ḥāş olanuñ ḥāleti pinhāndur

Ḳıldı Ḥudā ba°zını ehl-i cefā
Zāhirini kim göre dir pür-şafā

Farḳ idemez şüret ilen sīretin
Def° idemez dilde olan küdretin

5170 Ehl ile nā-ehli bilür şāf-dil
Sa°y idegör ref° idesin āb u gil

M 177b Çoḳ ḳişinüñ şüreti ma°mürdur
Taḥt-ı sivāda velī maḳḥürdur

Līk şanur kendüyi maḳbül-i Ḥaḳ
°Āḳıl o her zerreden aldı sebaḳ

5165b ceh ile: ceħllen B / işi: iş B.
5166a ehl: - R.
5167b ḥāleti: ḥālet B.
5168a ehl-i: ehli R, Ş.
5168b kim göre dir: kim göresin M.
5169a şüret ilen: şüretlen B, Ş.
5170a ehl ile: ehle B / şāf-dil: şāfi-dil R, Ş.
5170b ref° : def° M / āb u: āb B.
5171a şüreti: şüret B.
5171b velī: vel (?) B.

- R 159b İmdi açup ʿayn-ı başiret tamām
Kıl nazar eşhāşa kamu iy hümām
- B 166b Farq ola tā haqq ile bātıl ne var
Fehm ola şarrāf ile tā pīlever
- 5175 Ola kim irgürmeye şeytān zarar
Ehle ir ol sen dağı şāhib-hüner
- Ş 149a Şüret-i insānda müvesvis keşir
Farqı anuñ oldı be-ğāyet ʿasir
- Şol ki seni kıldı Hudādan baʿid
Oldı muzil ger ola şüret saʿid
- Sen dağı yoluñda kılup ihtirāz
Haqq ile bātıl idegör imtiyāz
- Key şağın aldanma görüp zāhire
Saʿy-ı belīg it iresin māhire
- 5180 Māhir olan kim diseñ ehl-i şühüd
İrişe Hağdan aña her dem vüfūd
- Şanma ki ʿuzlet ola hāle sebeb
Kanda olursa bulur ehl-i taleb

5174a haqq ile: haqqıla B.

5174b şarrāf ile: şarrāfla B.

5176b farkı: fark R / ʿasir: ʿabir B.

5177a seni kıldı: kıldı seni B.

5178a kılup: olup M.

5178b haqq ile: haqla B / bātıl: bātılı R / idegör: ide göre R.

5180a diseñ: dise B / ehl-i: ehli B, R, Ş.

5180b vüfūd: vüfuh R.

5181b olursa: bulursa B / ehl-i: olsa B, R, Ş.

Sen de şühüd ehlin eḫī ṭālib ol
Tā bilesin Ḥaḫḫa nedür toğrı yol

Sa°y idegör olmağa ehl-i fenā
Her ki fenā olmadı dil pür-hevā

Sañā fenā didügi şanma hemān
Terk idesin her ne var iki cihān

M 178a 5185 Belki vücūduñ ne ki var maḫv ola
Bāḫī eger zerre ḫala sehv ola

Fehm olına ḫışşadan aḫvāl-i nās
°Āḫıl olan def° ide hep iltibās

Sevḫ olına bunda şu resme kelām
Farḫ ola tā dūzaḫ u dārü's-selām

ĀMEDEN-İ BŪM *

Müfte°ilün / Müfte°ilün / Fā°ilün

Diñle göñülden ki yazam ḫāl-i büm
Añlar iseñ def° ola dilden ğumüm

B 167a Farḫ ide tā ḫāl ile ḫāli lebīb
Zāhir u bāṭında kim oldu ḫabīb

5183a ehl-i: ehli B, R, Ş.

5186a olına: oluna Ş.

5187a olına: oluna M, Ş.

5187b dūzaḫ u: dūzaḫ B.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

5188b def°: ref° B, R.

5189a ḫāl ile: ḫālle B / ḫāli: ḫāl B.

5190 ılddı udā ılatin anuñ aceb
anda olur ālī yir eyler aleb

Nefret idüp kimseye olmaz enīs
Cāhil ü ālim ya asīs ü nefīs

ħiri bir kūşede ılddı vaan
Gedi cihāndan ne ki var cümleten

 149b Mesken ider kendüye cāy-ı arāb
Yaşduğı aş dōşegi her dem türāb

Tārik olur izzet ü māl ü veled
Olmaya tā hī biri rāhında sed

5195 aşra ıup alkā o ılmaz naar
avfi budur irişē āle keder

Uzlet ü zūhdinde bulur ün kemāl
ubb-ı cihān gitdi olur oş-ışāl

R 160a Terk-i cihān itdi şu resme şēhā
omadı atında aşā vü adā

M 178b Virdi tevekkül aña ekleinde Rab
Gelse yir ü gelmese ılmaz aleb

5190b ālī: ālī B.
5191a idüp: ider B.
5191b asīs ü: asīs B.
5192a āħiri: āħir u R.
5193a cāy-ı: cāyı R, .
5193b yaşduğı: yaşduğ B.
5194a māl ü: māl B.
5194b biri: bir B, R.
5195b avfi: avf u R.
5196a uzlet ü: uzlet B, R.

Anuñ için irişür aña ʔa^cām
Vaqt-i ğadā vaqt-i ^caşā ber-devām

5200 Bir kişi kim kendüyi teslīm ide
İre murādı aña ʔanda gide

Her kişi kim Haqqa tevekkül ider
Fikr-i ʔa^cām eyleyüp ol kes n'ider

Hāşā ki maħrūm ide anı Hudā
Cümleten emrāza ider ol devā

Her ne ʔarīḳ üzre dilerseñ murād
Ola revā şāfī olursa fu'ād

Terk-i cihān olmadı maqşūd olan
Terk-i vücūd ile bulupdur bulan

B 167b 5205 Zāhide zühdi olısdur hicāb
^cĀbid ider ʔullığı her dem hisāb

^cĀşıḳ olan ʔalbini ez-māsivā
Pāk ʔılıp ḥubb ile eyler cilā

Tā ki tecellā ide ol nāzenīn
Maḥv ide bir demde vücūdın hemīn

5199a anuñ için: anuñ çün R, Ş.
5200a bir: her B, R, Ş.
5202a hāşā ki: hāşe ki M, Ş.
5205b ʔullığı: ʔulluğı R, Ş; ʔulluğ B.
5206a olan: - Ş.
5206b ḥubb ile: ḥubla B.

Zerre kadar dilde olursa ğayır
Gelmeye maḥbūb ola mescid deyir

Olmaya bir yirde iki dil-rübā
Maṭlab iki olsa olur bil riya

5210 Şıdķ ile iḥlāş ile olur vuşul
Olmaya ḥalṭ olsa ʿibādet ḳabul

Ş 150a Ref^c ola āyīne-i dilden ğubār
Zāhir olur anda tecellā-yı yār

M 179a Ṭālib iseñ pend saña bu yiter
Ḳalbūñi pāk it ire tā būy-ı ter

Geçdi bu ḥāl üzre niçe māh ü sāl
Kimse ilen eylemez ol ḳıl ü ḳāl

Gāh ü gehī ṭaşra çıkar olsa şeb
Tā ki ire nefsine bundan ta^cab

5215 Nefs hevāsı bu ki gündüz geze
Seyr ide her ḳanda ki ğülşen size

Ḥavfi bu kim meyl ide dil ğülşene
Ravzaya ḳaşd ide düşe külḥana

5208a olursa: eger olsa M.
5208b mescid: mescidi M, R.
5210a şıdķ ile: şıdķla B / iḥlāş ile: iḥlāşla B.
5211b olur: olan B.
5212a pend saña bu: saña bu deñlü Ş.
5213a niçe: nice B / māh ü: māh B.
5213b kimse ilen: kimseylen B / ḳıl ü: ḳıl B.
5214a gāh ü: gāh B.
5216a ḥavfi: ḥavf B.

Žāyi^c ide hālini maġbūn ola
Ĥubb-i cihān eyleye meftūn ola

Ĥıfz ider ol hālini ez-hāl-i nās
Ĥalṭ olup anlardan ire ḳalbe pās

Ĥalk görüp yanına hep cem^c ola
Ḳaçmaġ ilen ōanma biri men^c ola

5220 Ĥālet-i maḥfiyyesi ōāyi^c ola
Nefsine ḳorḳar ki tekebbür gele

B 168a Biñ kiōide birine ḳılmaz kelām
Sözde ^cabeō olmaya miōlü'l-^cavām

R 160b Bunları def^c itmek içün gündüzün
Ṭaōraya çıḳmaz ōaḳınur kendüzün

Hem daḥı ^cibret gice dir çoḳ durur
Fehm bu kim gündüzün ol yoḳ durur

^cĀlem olur hālī dir aġyārdan
Pāk olur dil daḥı her kārdan

5225 Nāzır olup arz u semāya ne var
Aḥz ide ḥikmet zi-nücūm u ḳamer

5217b ḥubb-i: ḥubb u R.
5219b ḳaçmaġ ilen: ḳaçmaġlan B.
5220a maḥfiyyesi: maḥfiyyesin R.
5221a birine: birle Ő.
5222a gündüzün: kendüzün R.
5223a gice dir: gicede B.
5225a arz u: arz B.

M 179b Seyr-i kevākib ne ki var seyr ide
Naqş ola aḥvāl-i dilin deyr ide

Gündüz ola yine ider ihtifā
Ḥalka muşāhib ola irer cefā

°Uzlet ü ḥalvetde bulur vaḥdeti
Keşret ider terk ide ger ḥalveti

Ş 150b Arz u semā gerçi ṭoludur °iber
Līk kıllur zūlmet içinden nazār

5230 Her ki nazār ide semāya zi-arz
Bulmaya ol ḳurb-ı nevāfil ü farz

Gündüz ilen gice berāber gerek
°Uzlet ü keşret ü zemīn ü felek

Tā ki bula vaḥdeti keşretde ol
Olmaya ḳatında anuñ sağ u şol

Her ki dilin bağlamış olsa ḳuyūd
Ḳayd ile ıtlāḳa o ḳılmaz şu°ūd

Vuşlat-ı Ḥaḳ ğayrı durur iy ḥabīb
°Āciz olur bunda eḫī her lebīb

5228b ider: irer R, Ş.
5230b ḳurb-ı: ḳurb u R.
5231a gündüz ilen: gündüzlen B.
5231b °uzlet ü: °uzlet B.
5232a vaḥdeti: vaḥdet B.
5232b sağ u: sağ B.
5233b ḳayd ile: ḳaydla B.
5234a ğayrı durur: ğayr durur B.

5235 Her kime kim irişe faẓl-ı İläh
İşbu kelâma olur anlar güvâh

Hâlet-i mezkûre ilen çok zamân
Ŗarf ider °ömrini ol der-cihân

B 168b Ŗâyî^c olur zühd ile taqvâ ile
Hâlî tarîkatdan o fetvâ ile

Çok kişiler anı ziyâret ider
Kâlb-i harâbını °imâret ider

Tâbi^c olup aḥz ider andan tarîk
Sâlik olur râhına olup refîk

M 180a 5240 Nuŝḫı budur anlara dâ'im bunuñ

R 161a Fânî durur ḥükmi cihân ü tenüñ

Bâkî olan cennet ü ḥür u kuŝûr
Aldamasun sizi cihânda ḡurûr

Her ki kabûl itdi cihân °izzetin
Görmedi yarın o Ḥudâ cennetin

Qıldı anı ehl-i cihâna ḡarâm
Sen daḡı fikr eyle özüñ iy ḥümâm

5235a faẓl-ı: faẓlı B, R, Ŗ.

5237b ḡâlî: ḡâl B, R, Ŗ / tarîkatdan: tarîkatda B, Ŗ.

5239b râhına olup: râhına olur B.

5240a nuŝḫı: nuŝḫ B, R / bunuñ: anuñ B, R, Ŗ.

5240b fânî durur: fânîdür R / ḡükmi: ḡükm B, R.

5241a ḡür u: ḡür B.

Ger dile dünyāyı abūl eyle sen
Mā'il-i dünyā aa boyna resen

5245 Ger dile cennātı abūl it Őehā
Terk-i fenā ıl bulasın tā beā

İkisi cem^c olmaya bir yirde pes
^cĀıl iseñ cennete eyle heves

 151a Her ne ki dünyāda bugün terk olur
Cūmlenūñ ez^cāfını yarın bulur

Her ne ilen bunda bugün az ider
Yarın anuñ azı bulunmaz gider

Bunda olan cūmle uzūza zevāl
İrişür elbetde degül bāı hāl

5250 Anda olan cūmle lezā'iz ebed
^cAl u vehm bulmadı hī aña ad

İmdi eger yār ise ^caluñ saña
Nuş budur tābī^c olursañ baña

Her kişi kim varsa anuñ yanına
ubb-ı cihānı bıraur cānına

5244b aa: baa M / boyna: boyuna B; boynuna .

5245a cennātı: cennāt B / abūl it: abūl eyle .

5247a her ne ki: her ki B.

5247b ez^cāfını: ez^cāfin R.

5248b azı: az B / bulunmaz: bulunmaz M, R.

5249b irişür: irüşür R.

5250b ^cal u vehm: ^cal vehm B; ^cal u hem R / ad: ead R.

5251a yār ise: yārsa B.

5252b ubb-ı: ubb u R / cihānı: cinānı .

B 169a albi olar cennet ü na^cmā ile
Fikr-i Hudā gelmeye hergiz dile

M 180b Zikr-i Hudā terk-i sivā birledür
Pāk ola dil ola tecellāsı pür

5255 Sev-i mürebbīye muābı gider
Sālik olan yolda ne kim seyr ider

Hālet-i teslīm ü rızā ālibüñ
Tābi^c olur ünkü hūküm ğālibüñ

Göriccek avālını anuñ ^cavām
Dir ki budur rāh-ı Hudāda imām

Ehli degül tā ki tekellüm ide
^cĀlim olup hāline cehli gide

Hūkm ider avāline zāhirden ol
Dir ki budur Haa varan oĝrı yol

5260 Zāhir ilen bāına hūkm itmeye
ol kii kim bāına ^cilm itmeye

Zāhir ü bāın olısar müttefi
Cümle cihātı ger ola munabı

5253a albi: alb B / na^cmā ile: na^cmānla B.

5255a mürebbīye: mürebbīne B, R.

5256a hālet-i: hāleti M; hālet ü R / teslīm ü: teslīm B.

5257a göriccek: görücek R.

5257b dir ki: der ki R.

5259b dir ki: der ki R.

5260a zāhir ilen: zāhirlen .

5261a bāın: bāına B.

5261b cihātı: cihānı B, R, .

Ekşeri beyninde olur ihtilâf
Farğ idemez bunı meger ƣalbi şâf

Bir kişi kim terk ide izz-i cihân
Lâzım odur terk ide hūr u cinân

Her kişi kim maṭlabı oldı Hudâ
Müşrik olur ger ide ḥubb-ı sivâ

R 161b 5265 Sa°y ide biñ bulmaya ƣalbi şafâ
Ş 151b Def° ide illâ şu ki şirk-i ḥafâ

Şirk-i ḥafî ref°i be-ğâyet °asîr
Lîk fenâ ehline olur yesîr

Her ki ire aña tamâmet fenâ
Ḥaḳḳ ile ola ne ki neşv ü nemâ

M 181a Ref° ide ƣalbinden o şirk-i ḥafî
Fehm idemez bu sözi zihni-i ğabî

B 169b Fazl-ı maḥızdur ƣula Ḥaḳdan bu ḥâl
Her kime virdi olısar ehl-i bâl

5262a ekşeri: ekşer R.
5262b ƣalbi: ƣalb B.
5263a °izz-i: °izzi R.
5263b hūr u: hūr B.
5264a maṭlabı: maṭlab B.
5264b ḥubb-ı: ḥubbı B, R, Ş.
5265b şirk-i: şirki B, R, Ş.
5266a ref°i: ref° B, R.
5267a fenâ: bil fenâ Ş.
5267b Ḥaḳḳ ile: Ḥaḳla B.
5268a şirk-i: şirki B, R, Ş.
5268b zihni-i: zihni B, R, Ş.
5269a ƣula: ƣulina Ş.

5270 Sem^cine bāzuñ irişür hāl-i büm
Görmege albi ider anuñ hücüm

anda olur meskeni teftiş ider
Bildi anuñ semtini ıtdı gider

Seyr iderek gördi bir arz-ı hārāb
Sākin olan anda ebed der-^cazāb

Yebsi şu deñlü ki zi-nev^c-i nebāt
Bitmedi hīç bitmeyiser şeş-cihāt

atre-i raħmet aña nāzil degül
Bitmeye hār anda ebed anda gül

5275 Cārı anuñ ^careb ilen mār u mūr
Gelmemiř erāfına hergiz uyūr

anda ola aña ki insān gele
Vaşfı anuñ aşd ola gelmez dile

Zıkr olınan yirde bulup bir mağār
Mesken iün ılmış anı iħtiyār

Girmiş anuñ iine ılmış arār
Anda geürmiş o nie rüzigār

5272a arz-ı: arz u R.

5272b olan: olur B.

5273a yebsi: yebs B / zi-nev^c-i: zi-nev^ci B, R, ř.

5275a cārı: cār B / ^careblen B, ř / mār u: mār B; mārı R.

5276b vaşfı: vaşf B.

5277a olınan: olunan M.

5278b o nie: olanca B; o nice R.

Çıldı teveccüh içerü girdi bāz
Gördi yüzi yirde ider ol niyāz

5280 Tırdı biraz eyledi ğāra nazār
İerüsi gördi ki dağı beter

Āđiri aldırdı bağın bağdı büm
Çandan iriđdüñ didi bunda iy şüm

M 181b Halk-ı cihāndan ne ki var fāriġam
Halk ile şoğbetden irer baña ġam

Ş 90a Her ne adar kim açar isem zi-halk
Çıldı havāle anı Hağ şanki tavğ

Luğf ile didi aña bāz iy °azīz
Çıldı Hudā şānuñı ehl-i temīz

B 170a 5285 Ben dağı °ālemde bugün tālībem
Rāh-ı Hudāda ekerem derd ü ġam

Bulmamışam işbu cihānda murād
Kimsene yok ġöstere rāh-ı sedād

Eylemişem ġazretüñi istimā°
Ĥamd-i Hudā eyledi çün ictimā°

5279b yirde: yerde R.

5280b beter: biter M, R.

5282b halk ile: halkla B, Ş.

5284a luğf ile: luğfla B.

5284b ehl-i: ehli B, R, Ş.

5286b rāh-ı: rāhı B, R, Ş.

Luṭf u °aṭā eyle beni kılma red
Ola ki derde ire senden meded

Her ki gönülden çü kapuña gele
Şānuña lāyık mı ki maḥrūm ola

R 162a 5290 Kıldı tenezzül aña şol resme ol
Oldı qapusında bir ednāca kıl

İtdi tevāzu° aña şol mertebe
Āḥiri qalbi irişür līnete

Būm didi kılmayalum kıl ü kıl
Kimse baña tābi° ola bu muḥāl

Ni°met-i dünyā ne ki var geçmişem
Bāl ü peri āḥirete açmışam

Her ne ki Ḥaḫ göndere oldur ğıdā
Eylemişem cū°a tevekkül devā

5295 Virmeye ger men° ide kılman taleb
Eylemezem mevt ire terk-i edeb

M 182a Taşra çıqup °āleme gündüz nażar
Eylemezem irmeye qalbe keder

5288a luṭf u: luṭf B.
5288b ola ki: ola kim R.
5289a her ki: şu ki B.
5291a tevāzu°: tevāzū° B, R, Ş.
5293b bāl ü: bāl B / āḥirete: āḥirine R.
5294a oldur: olur B.
5295b terk-i: terki B, R, Ş.
5296b eylemezem: eylemez R.

Şubha degin her gice ihyā gerek
Gündüz ola hālūñi ihfā gerek

Kimse qabūl itmeye bu hāleti
Eyer ise on gün ola gāyeti

Ben niçe yıldur sürerem böyle hāl
Bencileyin eyleye bir kes muḥāl

5300 Bāz didi aña ki iy nūr-ı °ayn
Ṭālibe emrūñ ne ki var farz-ı °ayn

B 170b Ṭālib olan ṭālib olur ez-derūn
Ş 90b Cehli gidüp °ālim olur zū-fünūn

Her ki muṭīc° olmadı emrūñe bil
İrmeye maqşūda yıla niçe yıl

Her kişi kim rāh-ı Ḥudā qaşd ide
Lāzım odur aña olunca gide

Hem daḥı ol terk ide fikr-i me'āl
Dā'im olursa olısar ehl-i hāl

5305 Her ne ki emr eyleseñ itdüm qabūl
Tā ki cihāndan ire rūḥa ufūl

5299a niçe: nice B, R.
5299b eyleye: eylese M.
5300b farz-ı: farz u R.
5301b cehli: cehl B.
5302a bil: yıl B.
5302b yıla: bile B / niçe: nice R.
5303b olunca: olunca R, Ş.
5304a fikr-i: fikri B, R.

Bāz ile büm eyledi °ahd ü vefā

Ḥoş süreler ikisi bunda şafā

Ehl-i sülūk idi velī añla bāz

Ḳaşdı bu kim fetḥ ide bunda rāz

Kendü sülūkında bulupdı kemāl

Līk murādı ide anuñla ḳāl

Tā ki bile dā'iresin rütbetin

Fehm ide hem fūrḳat ilen vuşlatın

M 182b 5310 Geçdi bu °ahd üzre bular çok zamān

Vāḳıf olur ḥāline zāhir nihān

Ḥizmet ilen bümü musaḥḥar ider

Ḳā'il olur bāza o da her n'ider

Her ne dise ḳavlini redd eylemez

Tābi° olur her ne ider söylemez

Ṭaşra çıkar bāz ile ol ba°zı şeb

Söylemeyüp bāz ider anda edeb

5306a bāz ile: bāzla B / °ahd ü vefā: °ahdi ḳavī B, R, Ş.

5306b Ḥoş süreler ikisi bunda şafā: Bu mısra M'de tashih kaydıyla birlikte der-kenardır. Bütün nüshalarda bu mısraın yerinde, “Ḥoş geçüre ikisi bunda demi” mısraı vardır.

5307b ḳaşdı: ḳaşd B / bu kim fetḥ ide: budur kim ide M / bunda: bundan da M, Ş / rāz: bāz Ş.

5308a kendü: kendi B, R.

5308b ḳāl: fāl Ş.

5309b fūrḳat ilen: fūrḳatlen B, Ş.

5310b ḥāline zāhir nihān: bāza o da her n'ider R.

5311a ḥizmet ilen: ḥıdmetlen B, Ş / bümü: büm B.

5312a ḳavlini: ḳavlin R.

5313a bāz ile: bāzla B, Ş / ba°zı: ba°z B, Ş.

Gösterür aña ne ki arz u semā
Gāhī nücüm u gehī bedr-i dücā

R 162b 5315 Didi ki aḥz eyle bulardan hikem
İtmeyesin fi^clüñe tā kim nedem

°Ādeti bu nuşh ider aña müdām
Müstemi^c olur bu da kılmaz kelām

B 171a Bir niçe kez taşra çıkarlar gice
Bāz bilür büm daḥı oḡur hece

Ḳanda olur oḡıya Ḳur'ānı bu
Fehm ide tā ma^cnīyi elfāz-ı hū

Ş 91a Ba^czı ḳazāya bu ki tedbīr ider
Diñle hikāyet niçe taḳrīr ider

5320 İkisi bir şeb yine taşra çıkar
Seyr idüben aḥz ideler çoḡ^c iber

Eyledi bunda yine vāfir kelām
Bāz daḥı diñledi anı tamām

Bāz didi būma ki iy hoş fi^cāl
Ḳıldı Ḥudā şānuñı çün pür-kemāl

5314b gāhī: gāh B / gehī: geh B, R / bedr-i: bedri B, R, Ş.
5316b olur: bulur B.
5317a niçe: nice B, R / çıkarlar: çıkalar R.
5317b hece: hıce M, Ş.
5318a Ḳur'ānı: Ḳur'ān B.
5319a ba^czı: ba^cz B.
5322a fi^cāl: hışāl B, R.

Şoĥbet ilen buldı Şeref cān u dil
Ĝayrıda bulmazdı bunı niće yıl

M 183a Şükr-i Ğudā eylerem uş her nefes
Ğazretüñ oldu baña feryād-res

5325 Var idi ħalbümde niće Őekk ü zan
Ekşeri def^c oldu vü gitdi fiten

Līk ħalur ba^czısı dilde kemān
Ğikmetine olmadı ^cilmüm yaĥın

Cā'iz ise anı da ^carz eyleyem
Def^c ola tā ħalmaya dilde elem

Büm didi söyle kelāmuñ ne var
Def^c ola Őübheñ gide dilden keder

Bāz didi ^cādetüñüz her zamān
Gice ola taşra ħıĥarsız hemān

5330 Büm didi gicede ^cibret keşir
Şanma buña ^cālim olur her ħabīr

Gice ola her kişi ĝafletdedür
Her ki Şeb iĥyā ide cennetdedür

5323a Őoĥbet ilen: Őoĥbetlen Ő / cān u: cān B.

5323b ĝayrıda: ĝayrda B / niće: nice B, R.

5325a var idi: vardı B / niće: nice B, R / Őekk ü: Őek R, Ő.

5327a cā'iz ise: cā'izse R.

5329b ħıĥarsız: ħıĥarsın Ő.

Haqq ile kul gicede halı olur
Halvet ola her ne ki ister bulur

B 171b İşbu cihān içredür a^clā hüner
Aḥz ide bir kes kamu şeyden ^ciber

Ṭolı durur ^cibret ilen bu cihān
Ba^czı anuñ zāhir u ba^czı nihān

5335 Her kime kim kıldı hidāyet o Haqq
Aḥz ider eşyā ne ki var ol sebaqq

Ba^cz yine didi ki iy ḥūb-cemāl
Diñle kerem eyle diyem ba^czı ḥāl

Ş 91b ^cibret ola çünki cihāndan murād
Gündüz ola seyr bulur izdiyād

M 183b Ben daḥı seyr eylemişem der-cihān
Gülşen-i ra^cnā vü ^caceb çok mekān

Līk kamudan yüce bir hoş maqqām
Görmişem anuñ adı dārü's-selām

R 163a 5340 Ḥālīqq anuñ şun^cını kılmış ^cacīb
^cĀciz olur ger göre lübb-i lebīb

5332a Haqq ile: Haqla B, Ş.

5332b ola: olur M.

5334a ṭolı durur: ṭolu durur B, R / ^cibret ilen: ^cibretlen Ş.

5334b ba^czı anuñ: ba^cz anuñ B.

5336a yine didi ki: didi yine ki B, R, Ş.

5336b ba^czı: ba^cz B.

5340a ^cacīb: ^caceb R.

Mümkin ola bir kese añā naẓar
Görür o bir zerrede biñ biñ °iber

°İbreti terk idüp irer Һayrete
Tārik olur keşret irer vaҺdete

Anı temāşā velī gündüz olur
Şanma añā kimse gice yol bulur

Şems-i cihān eyleye çünkim zuhūr
Tolar anuñ küşeleri cümle nūr

5345 Zāhir olur nūr ile sırr-ı Hudā
Zulmeti ref° olup olur hep ziyā

Arz u semā her biri pür-nūr olur
Zav'-ı kevākib kamu maḫhūr olur

Anı temāşādan irer dürlü ḫāl
Vaşfi beyān olmağa anuñ muḫāl

Belki kişi kendüyi zāyi° ider
Bilmez o demde ki turur mı gider

B 172a Şoñra tolar ḫalbi anuñ ma°rifet
Her ki irer añā bulur menzilet

5350 °Ālim olur ḫikmet-i Haḫḫa kişi
İrse añā def° ola hep teşvīşi

5345a nūr ile: nūrla B / sırr-ı: sırrı R, Ş.

5345b zulmeti: zulmet B / ref°: def° R.

5346a arz u: arz B.

5347b vaşfi: vaşf B.

5348b bilmez: bilmez ki Ş.

5349a ḫalbi: ḫalb B.

Eyledi terġib-i kavī būma ol
Āhīri bŭm itdi kelāmin ħabŭl

M 184a Bāz olur rehber-i dārŭ's-selām
Bŭm daħı dilden olur aña rām

İkisi pervāz idŭben gitdiler
Ķurb-ı seħer bāġa olar yitdiler

Nāzil olup ħondı olar bir yire
Tā ki temāşā ide bāġı göre

Ş 92a 5355 Ķŭnki dimāġına şabāsı irer
Dāfi^c olur dilde ne varsa keder

Ķıldı nazār gŭlşenŭñ eṭrāfına
ĶarĶ olur anda ĦaĶuñ elṭāfına

Her ne ħadar ider ise diĶĶati
Artar anuñ ħayret ilen ^cibreti

Gāh olur Ķalbi ṭolar nŭr ile
Şoħbet ider şanki bu dem ħŭr ile

Keşf olur aħvāli bularuñ aña
^cĀlim olur ħikmete Ķalur ṭaña

5354a yire: yere R.
5355b keder: gider B.
5356b ĦaĶuñ: ĦaĶ B, R.
5357a ider ise: ide Rab B.
5357b ħayret ilen: ħayretlen B, Ş.
5358a nŭr ile: nŭrla B.
5358b ħŭr ile: ħŭrla B.
5359a aħvāli: aħvāl B.

5360 Gāh olur kendüye ol nuşh ider
Dir ki buña meyli gönülden gider

Bunca zamān terk-i cihān eyledüñ
Āhirini gör kim anuñ n'eyledüñ

Mā'il olursañ buña ez-cān u dil
Zāyi^c olur bunca emek bellü bil

Gāh tolar albi anuñ şev ile
Vecde varur hālet irer zev ile

Lezzet-i ^cuzmā irişür ol zamān
Tārik olur hūr u uřür u cinān

B 172b 5365 ıldı nazar eyledi bāza hiab
R 163b Görmeyesin iki cihānda ^cazāb

M 184b Sen ki getürdüñ bizi bir hoş yire
Añlamazam her kişi bunda ire

olı durur ^cibret ilen zerresi
ar ide deryāyı bunuñ aresi

Havf iderem lk gönül virmeyem
Mā'il olam malaba ben irmeyem

5361a bunca: nie M.

5362a ez-cān u: ez-cān B.

5363a gāh: gah Ş / albi: ālb B / şev ile: şevle B.

5363b zev ile: zevle B, Ş.

5364a lezzet-i: lezzeti B.

5364b hūr u: hūr B / uřür u: uřür B.

5367a olı durur: oldurur R; olu durur Ş / ^cibret ilen: ^cibretlen B, Ş.

5368a virmeyem: dirmeyem Ş.

Bāz didi būma ki iy °ālī şān
Dağı bunuñ olmadı ħāli °ayān

5370 Şimdi henüz zulmet-i leyl içre yüz
Eyle tevaqquf olısar bire yüz

Şems tulū° itse tolar bāğ nūr
Cümle zerā°ir bulısardur zuhūr

Çalmaya bir zerre ki maĥfī ola
Tālib olan maṭlab-ı a°lā bula

Ş 92b °İbret-i °uzmā ola ħāşıl şehā
Zerresine iki cihāndur bahā

Ĥālet ire bilmeye ħalb-i beşer
Diñlemedi görmedi sem° u başar

5375 Anı edā itmeye hergiz lisān
Fehm idemez °āķıl odur zevķ-i cān

Şevķ ile bāz eyledi vāfir kelām
Būm dağı müstemi° oldu tamām

Dā°im olur bu ikisi der-nażar
Zāhir ola tā ki ufukdan seķer

Ba°de zemen zāhir olur bir ziyā
Būm didi toğdı mı şems-i semā

5372b maṭlab-ı: maṭlabı Ş.
5374a ħalb-i: ħālbi B, R, Ş.
5376a şevķ ile: şevķle B, Ş.
5378a ba°de: ba°d B / zemen: zamān M, B.
5378b toğdı: doğdı B / şems-i: şemsi Ş.

Fecr-i muḳaddem idi zāhir olan
Fehmi murād eyledi māhir olan

M 185a 5380 Şemsi şühūd itmedi °ömrinde ol
Tā ki bile zav'ı ʔulū° u ufūl

B 173a ʔılımlş idi vaşfin anuñ istimā°
Rü'yet ilen bir ola mı hīç semā°

Görmese bir şey'i kişi ez-yaḳīn
Olmaya ḫāşıl aña °ilm-i yaḳīn

Rāh-ı Ḥaḳa bulmasa kes reh-nümā
ʔaldı küdüretde o bulmaz şafā

Bāz didi būma ki iy nūr-ı dil
Zā'il olur işbu ziyā def°i bil

5385 Bāḳī degül ʔılma aña iltifāt
Bāḳī odur nūr ola şeş-cihāt

Bunda niçe nūr olısdur °ayān
Kimisi şābit kimi zā'il iy cān

5379b fehmi: fehm B, R.
5380a şemsi: şems B.
5380b zav'ı: zav' B; zav' u R, Ş.
5381a ʔılımlş idi: ʔılımlşdı B, R, Ş.
5381b rü'yet ilen: rü'yetlen Ş.
5382b °ilm-i: °ilmi B, R, Ş.
5383b ʔaldı: ʔıldı R.
5384b def°i: def° B, R / bil: dil B.
5385a ʔılma: ʔılmaya R.
5385b bāḳī: baḳ B.
5386a niçe: nice B, R.
5386b kimi: kim B, R.

Her birine kılma anuñ iltifāt
Zulmet içinde bulasın tā necāt

Büm biraz bunda tevaqquf ider
Gördi ki zā'il oluban zav' gider

Şoñra yine zāhir olur tāze nūr
Eyledi tedrīc ile zulmātı dūr

R 164a 5390 Nūr-ı muḳaddem gibi şanma bunı
Her ki şühūd itmedi oldur denī

Ş 93a Hem daḫı tedrīc ile artar ziyā
Zāhir olur her ne var arz u semā

Gördi ziyā eyledi ḡāyet hücūm
Toḡdı bu kez şems-i cihān didi büm

Nāzır olur gülşenüñ eṭrāfına
Muṭṭali^c olur anuñ evşāfına

M 185b Olmadı bir zerre ḳala der-kemīn
°İlmi olur cümleye °ayne'l-yaḳīn

5395 Zāhir olur ḫikmet-i eşyā ne var
Arz u semā necm ü ḳamer baḫr u ber

5387b içinde: içinden Ş.
5388a biraz bunda: bunda biraz R.
5388b gördi: gördü Ş.
5389b tedrīc ile: tedrīcile B, Ş / zulmātı: zulmāt B.
5391a tedrīc ile: tedrīcile B.
5391b arz u: arz B.
5394a der-kemīn: durur kemīn B.
5394b °ilmi: °ilm R.
5395b arz u: arz B / necm ü: necm B.

Zıkr olınan nūrı çün eyler şühūd
Cümle zerā'ir ider aña sücūd

B 173b Çünki görür işbu °aceb hāleti
°Aklı gider gālib olur hayreti

Kendüyi geh zāyi° ü geh cem° ider
Gāh olur hālını bilmez n'ider

Bāz bilür hālını anuñ tamām
Didi ki cem° eyle özüñ iy hümām

5400 Şanma ki tālī° ola şems-i cihān
Olmadı zāhir dağı sırr-ı nihān

Çünki tūlū° itdi ufuğdan bu nūr
Bil ki qarīb oldı ider gün zuhūr

İşbu ziyā añla ki şādık durur
Kizb ü gālağ yok çü muṭābık durur

Pertevidür şems-i cihānuñ bu zav'
Anuñ içün yoğdur ara yirde rev

Şems ile nūruñ arasında hicāb
Yoğdur anı fehm ider ehl-i hitāb

5396a nūrı: nūr B.
5397b °aklı: °açal B, R.
5398a geh: gāh B / zāyi° ü: zāyi° B.
5398b gāh: gāhī B, R.
5400a şems-i: şems ü R.
5400b sırr-ı: sırrı B, R, Ş.
5402b kızb ü: kızb B.
5403a şems-i: şems ü R.
5403b anuñ içün: anıñçün R, Ş / yirde: yerde R.
5404a şems ile: şemsle B.
5404b ehl-i: ehli B, R, Ş.

5405 Eyle tevaḳḳuf biraz iy nūr-ı rūḥ
Zāhir ola °āleme tā zātı yoḥ

°İlm ola eşyāya ne var ān u īn
Rütbet-i °ilmūñ ola Ḥaḳḳa'l-yaḳīn

Būm daḥı vāḳıf olur bir zamān
Tā ki ṭulū^c eyleye mihr-i cihān

M 186a Şemsūñ olur çünki ṭulū^cı ḳarīb
Başladı zāhir ola sırr-ı ḡarīb

Ş 93b Nāzil olur pertev-i şems ez-semā
Sürdi ziyā zulumeti itdi fenā

5410 Çünki irer pertevi o ber-cibāl
Şūret-i ūlāsı bulur pes zevāl

Giydi ol ān içre °aceb bir libās
Ḥayrete varur göre ger cinn ü nās

Andan iner zav'ı anuñ ber-zemīn
Nūr olur yiryüzi cümle hemīn

B 174a Çünki muḥīṭ oldı cevānib ziyā
Maḥv olur cümle nücūm-ı semā

5405b zātı: zāt B.
5407b mihr-i: mihri B, R, Ş.
5408b sırr-ı: sırrı B, R, Ş.
5409a pertev-i: pertevi B.
5409b zulumeti: zulmet B.
5411a giydi: geydi M, R, Ş.
5411b göre ger: göreler M, B.
5413a oldı: olmuş B.
5413b olur: ider B / nücūm-ı: nücūm u B, R, Ş.

Arz ile gülşen ne ki var maḥv olur
İşbu mekân içre niçe sehv olur

R 164b 5415 Nesne gözükmey göze ez-ğayr-ı nūr
Cümle ḥaḳāyık bulur ol dem zūhūr

Būm görür işbu °aceb ḥāleti
Vaḥşet ider yoğ idi pes ülfeti

Ġālib olur zav' gözi nūrına
Meyl ider ol demde hemān görine

Kendüye didi ki çü ḥalk-ı cihān
Buldı kamu maḥv ü fenā bu zamān

Ḥavf iderem ben daḥı pes maḥv olam
Bunca zamān ḥālūme ire elem

5420 Žāyi° ola bunca °ibādetlerüm
Cennete māni° ola ḥāletlerüm

Bunca zamān Ḥaḳḳa °ibādetdeyem
Cümle ḥuşuşumda kifāyetdeyem

M 186b Cānib-i Ḥaḳdan niçe iḥsān gelür
Kimisi zāhir kimi pinhān gelür

5414a arz ile: arzla B, Ş.

5414b niçe: nice B, R.

5416b ider: irer R.

5417a zav': zav' u R.

5418a didi ki: didi kim B / ḥalk-ı: ḥalkı B, R.

5418b maḥv ü: maḥv B.

5419b ire: irem B.

5422a niçe: nice B, R.

5422b kimi: kimisi B; kim R.

Görmemişem buncılayın hâli ben
Hüküm iderem irdi baña pes fiten

Sâhîr imiş var ise işbu kişi
Sihr ile irgürdi bize teşvîşi

5425 Kim bize gösterdi niçe şekl ü hâl
Biri şahîh olması °aqla muhâl

Añlamazam Hakk ola işbu şuver
Sem^cine irişmedi bundan haber

Ş 94a Hüküm ider ol Hakkı çü bâtıl diyü
Sen dağı hüküm it aña câhil diyü

Çılmadı ol bâtıl ilen hakkı fark
Oldı düşüp bañr-ı zalâletde ğark

B 174b Pertev-i şems eyledi ğâyet hücüm
Çıldı sefer meskenine yine büm

5430 Bâz anı eyledi men^c-i kavî
Çurmadı ol hilkatî zîrâ denî

Bâza bu bâğ idi kadîmî vağan
Bunda çalur büm gider pür-fiten

5424b sihr ile: sihrle Ş.
5425a niçe: nice B, R / şekl ü: şekl B.
5425b olması: olmasın B.
5426b sem^cine: sem^cuma R, Ş.
5428a bâtıl ilen: bâtıllan B, Ş / hakkı: hak Ş.
5428b bañr-ı: bañrı R.
5429a pertevi: pertevi B.
5430a men^c-i: men^ci B, R, Ş.
5430b hilkatî: hilkat B.

Olmadı mümkün ki taḥammül ide
Kendü kamu nūr ola zulmet gide

Dār-ı selāmetden idüp ol firār
Cāy-ı ḥarāba varup itdi qarār

Çünkü şühüd itmedi ol āfitāb
Lāyık ola meskeni arz-ı ḥarāb

5435 Benligini kılmadı her kes ki dūr
Görmedi ol görmeyiser şems-i nūr

M 187a Büm kıılır eski mekāna duḡül
Şems-i hidāyet bulur ol dem ufül

Zulmet olur cümle cevānib yine
Rāḥat irer ḳalbine dir kendine

Ḥamd idelüm Ḥaḳḳa ki kııldı °aṭā
İtmiş iken ben de bir ulu ḥaṭā

İrmiş iken ḳalbüme dürlü fiten
Kııldı müyesser yine eski vaṭan

R 165a 5440 Büm ḳalur zulmet içinde ebed
Vāy aña ki irmeye Ḥaḳdan meded

5432b kendü: kendi M.
5434b arz-ı: arzı B, R, Ş.
5435a benligini: benlüğini Ş / her kes: her kez R.
5436b ol dem: evvel M.
5438b itmiş iken: itmişken B, Ş.
5439a irmiş iken: irmişken B, Ş.
5440b aña ki: aña kim B, R, Ş.

Dūzaḡ olur gözine dārü's-selām
Olmaya mümkin ide anda kıyām

Cennet-i a^clā ola dārü's-selām
Şol kese kim maṭlabı ola sevām

Her ki diler rāḡat ola der-cihān
Fāriḡ ola ḡūr u cināndan cenān

Aç gözüñi sen daḡı şāḡib-naḡar
Kim ṭoludur cümle zerā'ir ^ciber

B 175a 5445 Sa^cy-i belīḡ it göresin şemsi sen
Ş 94b Gülşen-i vaḡdetde kılasın vaṭan

Fehmi murād eyledi ehl-i fu'ād
Ġayrıları görmedi illā sevād

KELİMĀT-I İLĀHİYYE *

Mefā^cilün / Mefā^cilün / Fe^cülün

Cemālūñ var iken ḡūr-ı cinānı
Ḳabül itmen baña ^carż itme anı

5442a dārü's-selām: dārü'l-belā B, R, Ş.

5442b sevām: sivā B, R, Ş.

5443a der-cihān: dü-cihān B, R, Ş.

5443b ḡūr u: ḡūr B.

5445a şemsi: şems B.

5446a fehmi: fehm B, R, Ş / ehl-i: ehli B, R, Ş.

5446b ḡayrıları: ḡayrları B; ^ciberleri R / sevād: sivā R.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

5447a ḡūr-ı: ḡūrı B, R, Ş.

Ne gözdür görmedi nūr-ı ھاqıķat
Münīr itmiş zemīn ü āsümānı

M 187b Vişāl-i ھاqķa iy zāhid irilmez
Bu yolda qomayınca cism ü cānı

5450 °Acebdür qatre iken şaḡş-ı insān
Muḡıṭ olmış çü baḡr-i bī-kerānı

Ḥaķıķat ol münezzeh cümle şeyden
Ṭolu buldum velī kevn ü mekānı

Şühūd itdi şular kim şems-i vaḡdet
Yaķīn ehli olup gitdi gümānı

Şular kim işbu yola sālīk oldı
Bıraķdı evvelā nām u nişānı

Şular kim içdiler °işkuñ meyinden
Qabūl itmez olar bil dü-cihānı

5455 İçüp vaḡdet meyın ol lā'übālī
Bulasın tā ki °ömr-i cāvidānı

Vişāl-i yāri iy zāhid dilerseñ
Dürüş bunda ulaşdur cāna cānı

5448a gözdür: kördür Ş / nūr-ı: nūrı B, R, Ş.

5448b zemīn ü: zemīn B.

5449a vişāl-i: vişāli B, R, Ş.

5449b cism ü: cism B.

5450b baḡr-i: baḡrı B, R, Ş.

5451b kevn ü: kevn B.

5455b °ömr-i: °ömrü B, R, Ş.

5456 – M; 5456a vişāl-i: vişāli B, Ş.

Vücūd-ı māsivāyı cümle ifnā
Kılup fetḥ eylegil sırr-ı nihānı

Bugün bunda vişāle her ki irmez
Müfid olmaz yarın āh ü fiġānı

O kim °Ārif durur besdür işāret
Ferāgat eyle sözden yum dehānı

MAṬLA^c *

Fe°ülün / Fe°ülün / Fe°ülün / Fe°ül

B	175b	5460	Gel iy rāh-ı Ḥaḳḳa sülük eyleyen
İşit yine Ḥaḳdur ḥaḳı söyleyen
Ş	95a		Dilerseñ eger vuşlat-ı Ḥaḳḳı sen
Bu yolda fenā eyle gel cān u ten

Gerek nefsiñe evvelā tezkiye
Ki te'sīr ide aña tā terbiye |
| M | 188a | | Virüp ḳalbüñe taşfiye eyle pāk |
| R | 165b | | Ġubār-ı sivā ḳalmaya ḳanda ḥāk |

5457a vücūd-ı: vücūdı B, R, Ş / cümle: kıldı M.

5457b eylegil: eyle gel R, Ş / sırr-ı: sırrı R, Ş.

5458b āh ü fiġānı: zār u fiġānı B; zār u efiġānı R.

5459a besdür: pesdür B.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

5461a vuşlat-ı: vuşlatı B, R, Ş.

5461b eyle gel: eylegil Ş / cān u: cān B.

5462a nefsiñe evvelā: evvelā nefsiñe R.

5462b tā: - R.

5463b ġubār-ı: ġubārı B, R, Ş.

İrür rûḥa rāḥat kılup taḥliye
Tecellā vire sırra ḥoş tecliye

5465 İçüñ taşuñ olsa muvāfiḳ eḫī
Yüri rāh-ı ḥacca dürüş sen daḫı

Bulursañ eger yolda şādık refīḳ
Görürsin varup sen de *Beyt-i c atīḳ* *

Olup muḥrim eyle vuḳūf u tavāf
Bu ḥālātı ketm eyle terk eyle lāf

Şalāta olur kıble Beyt-i şerīf
Velī kıble bātında zāt-ı laṭīf

Ḥicāb-ı sivāyı götür aradan
Tecellā ide tā saña yaradan

5470 Şühūd u ḥuzūr ile kılsañ şalāt
Ḳamu maḥv olur anda esmā şifāt

Bu ḥālāt içinde bulursañ fenā
Virür zāt-ı Ḥaḳ cümle şeyden ğınā

5464b tecliye: taḥliye B; taḥliye R, Ş.

5465b rāh-ı: rāha B, R.

5466b beyt-i: beyti R.

* “Eski ev, Kâbe.” Hâc, 22/29.

5467a muḥrim: maḥremi B; maḥrem Ş / vuḳūf u: vuḳūf B.

5468a Beyt-i: Beyti B, R.

5468b zāt-ı: zātı B, R, Ş.

5469a ḥicāb-ı: ḥicābı B, R, Ş.

5469b tā: bil M.

5471a ḥālāt: ḥālet B, R, Ş.

5471b şeyden: şeyde R.

Ara yirde benlik durur çün hicāb
Anı ref^c iden buldı ni^cme'l-me'āb

Şühūd-ı devāmı olar buldılar
Ki mevt-i irādī irüp öldiler

Eger kābiliyyet ola bes bu söz
Ve illā müfīd olmadı niçe yüz

B 176a 5475 O kim t̄alib oldı bulur ehlini
O kim münkir izhār ider cehlini

M 188b ĀMEDEN-İ LAĞLAĞ *

Mefā^cilün / Mefā^cilün / Fe^cülün

İşit sen z̄ikr idem aḥvāl-i lağlağ
O lağlağ dimez ammā dir ki Ḥağ Ḥağ

Anuñ tesbīḥ ü z̄ikri añla Ḥağdur
Ki lağlağ añlayan bāṭıl qulağdur

Ş 95b Lisānın bilmez anuñ sem^c-i zāhir
Murādın fehm idüpdür qalb-i t̄ahir

Aña pertev irüpdür nūr-ı Ḥağdan
Kimesne bilmedi ḥālin ırağdan

5472a yirde: yerde R / benlik durur: benlük durur R.

5472b ref^c: def^c B.

5473a şühūd-ı: şühūdı B, R, Ş.

5473bb mevt-i: mevti B, R, Ş / öldiler: buldılar B.

5474a bes: pes B, R, Ş.

5474b niçe: nice R.

* - B (Bir satırlık boşluk var).

5477a tesbīḥ ü: tesbīḥ R, Ş / añla: añunla B.

5478b qalb-i: qalbi M, Ş; qalb ü R.

5480 Ki Hakkı ehl-i Hakk olan bilürler
Olar kim t̄alib-i Hakkdur bulurlar

Çomışdı kabiliyyet anda Allāh
Şühüd ide varup Mevlāyı her-gāh

Sükūn üzre olupdur çünki hilkat
İrer andan dimāğa b̄y-ı vaḥdet

Żarar görmez kimesne h̄iç elinden
Daḥı incinmedi bir kes dilinden

Ṭuyūr ilen olupdur l̄ik ünsi
O kılmaz fark vaḥş u cinn ü insi

5485 Olup ġalib özine vaşf-ı ḥayvān
Kıılır vaḥşet görürse kıanda insān

Żarar irer şanur kendüye andan
Ki bilmez ḥālını anuñ yabandan

R 166a Bu ḥālet üzre geçdi niçe müddet
Zamān ilen bulardan kııldı nefret

Yaḳīn oldu derūnında olan nūr
Ki ızḥār eyleye aḥkām-ı mestūr

M 189a Meger bir gün kıılır ḥālin tefekkür
Olur fikr ile ol ġarḳ-ı taḥayyür

5480b t̄alib-i: t̄alibi B, R, Ş / bulurlar: bilürler R.

5484b vaḥş u: vaḥş B / cinn ü: cinn B.

5487a niçe: nice B, R.

5487b zamān ilen: zamān ile B / bulardan: bunılan bulardan M.

5488b mestūr: mesrūr M.

5489b ġarḳ-ı: ġarḳı R, Ş.

- B 176b 5490 Didi kendüsine iy şahş-ı ğāfil
Tuyūr ilen muşāhibsin niçe yıl

Ne hālet hāşıl itdün sen bulardan
Te'ellüm irişür bil bed-hūlardan

Kimine ekl-i cīfe şan^cat olmuş
Kimine yırtıcılık haşlet olmuş

Bu halkuñ bāğına ber-vech-i mestūr
Girürler istemezler izn ü destūr

Gezerler bāğ için siñ siñ tamāmı
Bulup bir meyvesin mişlü'l-ħarāmī
- 5495 Büyügi kiçüğine eyler īzā
Gice gündüz bularuñ işi ğavġā
- Ş 96a Yaluñuz şanma ādem incidürler
Bular bel halk-ı ^cālem incidürler

Çü gördüm bunları ehl-i hevādur
Ki ibnü'l-vaqtdür hep bī-vefādur

Bularuñ ortasından gel ħurūc it
Ki insān zümresine var vülūc it

5490b tuyūr ilen: tuyūr ile B / niçe: nice B, R.

5491b bil: bel R, Ş.

5493a ber-vech-i: bir vech-i R.

5493b istemezler: isdemezler R / izn ü: izn B, R, Ş.

5496b halk-ı: halk u R.

5497a gördüm: gördün B, R, Ş / ehl-i: ehli R, Ş.

5498b zümresine: zümresinde R.

Ola kim kılasın insāna ünsi
Olar seyr itdi Beytu'llāh-ı ıudsı

5500 Naşīb olup kılasın sen de seyri
Ki mescid idesin bu köhne deyri

Muıarrer eyledi bu fikri çün ol
Teveccüh itdi bir semte tıutup yol

Biraz müddet hevāda kıldı pervāz
İrişdi nāgehān sem^cine āvāz

M 189b Görür kim uğradı bir şehre yolu
Anuñ eşrāfı insān içi tılı

Baıar eırrāfa cümle bāğ ü büstān
İrişmez hıç aña berd-i zemistān

5505 Muıııı olmış anı bir sūr-ı muııkem
Öñinde var idi bir baıır-i a^cızam

B 177a Bilür bundan gelür āvāz sem^ca
Tıolanur anı şan pervāne şem^ca

Biraz devr eyleyüp itdi temāşā
Didi hoş eylemiş üstādı inşā

5499b Beytu'llāh-ı: Beytu'llāhü M.

5501b itdi: - R.

5503a uğradı bir şehre: şehre uğradı çü M.

5503b eşrāfı: eşrāf B / içi: iç Ş.

5504a eırrāfa: eırrāfı B, R, Ş / bāğ ü: bāğ B.

5504b berd-i: berdi B, R.

5505b var idi: vardı B.

5507b üstādı: üstād B, Ş.

Ki yapmış hikmet üzre anı üstād
Vücūd ilinde nāmıdur ten-ābād

Begendi şehir içinde bir mekânı
Çör ü çöpden düzetdi āşiyānı

5510 Ferāgat eyleyüp gayrı fikirden
Diler kim olmaya hālī zikirden

Giyüp arkasına bir aq^c abāyı
Bu yolda ihtiyār itdi fenāyı

R 166b Çü beñzetti özin dervīşe zāhir
İder sa^cyi kıla kalbin de tāhir

Recā idüp Hudādan rāh-ı tevfiķ
İçini taşına kaşd itdi taṭbīķ

Ş 96b Murādı bu ola bāṭında dervīş
Ne varsa pāk ola ez-ķayd-ı teşvīş

5515 Şürü^c itdi kıla işlāh-ı bāṭın
Varup seyr eyleye aşlü'l-mevātın

Қılup pes gice gündüz cidd ü cehdi
Tefekkür eyleyüp ol mehd ü laḥdi

5509a mekânı: mekân R.
5510b hālī: hālī B.
5511a giyüp: geyüp R.
5514b ez-ķayd-ı: ez-ķayd ü M.
5516a cidd ü: cidd B.
5516b mehd ü: mehd B; mehdi R.

- M 190a Helāk eylerdi her dem nefsi-mārın
Söyündürdi ne var şehvāt nārın
- Qılur vechin semāya gāh arza
Müdāvim vācibāt ü nafl ü farza
- Olup dilden cenāb-ı Hāqqa rāğıb
Gehī zākır olurdu geh mürākıb
- 5520 Olup müstağraq-ı deryā-yı fikret
Tırurdu bağlamış şan ħabl-i ħayret
- Şalardı başını geldükçe ħālāt
Dağı artar idi şevk-i °ibādāt
- B 177b Hidāyet oldı çün anuñ mu°ini
Mirāren eyledi pes erba°ini
- °Ināyet itdi aña Rabb-i Hāllāk
Riyāzatlan qılur tebdıl-i aĥlāk
- Çü ħayvān vaşfını kıldı izāle
İrişdi qalbine Hāqdan nevāle
- 5525 Göñül çü pāk ola ez-vaşf-ı ħayvān
Tolar dil ħānesi evşāf-ı insān

5517a nefsi-i: nefsi Ş.
5518a gāh: gāhī M, R.
5519a cenāb-ı: cenābı R.
5520a müstağraq-ı: müstağraqı B, Ş.
5521a geldükçe: geldükde B.
5521b artar idi: artardı R / şevk-i: şevki B, R, Ş.

Qılup insān ilen ol demde ünsi
Bilür nev^cün ne var pes fażl-ı cinsi

^cAraz gitdi irişdi qavm-i hāşa
Görür rü'yet imiş insāna hāşa

Bilür insāndan yoqdur zarar hīç
Ne deñlü qurbet itse ir eger giç

Bu hālet üzre tırdı haylī bunda
Keder qalması aşlā qalb ü tende

5530 Çü dil hālī olur fikr-i sivādan
Muhabbet pür olur zıkr-i Hudādan

M 190b Gözükmez gözine ol demde ğayrı
Diler kim rāh-ı hacca ide seyri

Ş 97a Teqāzā eyledi gitdükçe bu hāl
Ki gelmez oldu qalbe ğayrı ahvāl

Göñülden eyledi bu niyyeti berk
Bu şehr ü aşiyānın eyledi terk

Bu cism ilinde buldı bir sefīne
Girüp itdi sefer deryā yüzine

5526a insān ilen: insānlan B, Ş.
5526b ne var: nedür R / fażl-ı: faşl B; faşl u R, Ş.
5527a ^caraz: ğaraz R.
5528b giç: geç R.
5529b qalb ü: qalb B.
5530a fikr-i: fikri B, R, Ş.
5530b zıkr-i: zikri B, R, Ş.
5532b ğayrı: ğayr B, Ş.
5534a ilinde: elinde R.

5535 ılup deryā yūzinde seyri aylī
İrūp bir mevzı^ca gōrdi Sūheyli

Bu yolda gōrdi o Şehr u cezīre
Kimi ālī kimi pūr-āferīde

R 167a İrer āır anuñ yolu kenāra
ıar ol demde bir ra^cnā diyāra

B 178a Nazar itdi gōrūr bir oŐ vilāyet
ılup cehdi bilūr irdi ^cināyet

Bıradı ol arada ūnki fūlki
Diler seyr eyleye ol iŐbu mūlki

5540 Biraz seyr eyledi ol yine berde
Diler kim ide dilden ref^c-i perde

Varup pes Nīl-i ^cilme oldu dāıl
Murādı bilmeyenler aldı cāhil

Gider aylī zamān ol Nīl iinde
EŐa-ı avli bula īl iinde

Olur malūbı anuñ menba^c-ı Nīl
Kelāmuñ mutaŐar ıl itme tavīl

5535a seyri: seyr B.
5538b cehdi: amdi B, R, Ő / bilūr: bilūp B, R, Ő.
5539b mūlki: milki R.
5540b ref^c-i: def^c-i M.
5542b avli: avl B.
5543a menba^c-ı: menba^cı B, R.

İdüp seyri irişdi mışr-ı albe
Niçeler aldanurlar anda albe

M 191a 5545 O kim albini āl itmez zağaldan
Aña yo fā'ide ařlā °amelden

Biraz seyr eyledi çün ol diyārı
Diler kim seyr ide andan berārı

şehirden çıdılar huccāc-ı maħmil
Gider laqlaql bularlan pür-řafā dil

Çıup bundan dūřer ol berr-i rūħa
Diler kim ire anda çoql fütūħa

onup göçdi idüp seyr-i maāmāt
Ki tafşıl idemez anı °ibārāt

ř 97b 5550 Çeküp aqlıql şusuzlıql bī-nihāyet
Kemāle irgürür anda riyāzat

İrüp Mīāta niyyet itdi iħrām
ırān-ı ĥacc ü °umre ide itmām

Bu üslūba ılup ol erba°ini
İrişdi sırr-ı Beytu'llāha ya°nı

5544 Bu beyitten sonra B nüshası 6137. beyte kadar eksiktir; 5544b niçeler: niceler B, R.
5547a huccāc-ı: huccāc u ř.
5548b anda: andan R, ř.
5549a seyr-i: seyr ü M; seyri R, ř.
5549b °ibārāt: °ibādāt R.
5551b ırān-ı: ırān u M, R.

Görüp Beyti kıılır tekbîr ü tehlîl
Yemînu'llâhı kııldı anda taqbîl

Qılıp ol dem yidi şavtı tamâmet
Remel itdi kiminde kimde heynef

5555 Maqâma geldi vü tırdı şalâta
Hıucüb gitdi teveccüh itdi Zâta

Görüp maqlübı tâlib oldu vâşıl
Budur kevneynden maqşûd-ı hâşıl

İçi taşu anuñ zevk ü şafâda
Ki sa^cy ü meşy ider Merv ü Şafâda

Yidi şavtı tamâmet itdi ikrâm
Oturdu itmedi ol hall-i ihrâm

M 191b Edeb üzre olurdu anda qâ'im
Şühüd iderdi Beytu'llâhı dâ'im

5560 İcerdi gâh geh ol mâ-i Zemzem
Olurdu hikmet-i eşyâya a^clem

Görürdi her nefesde biñ fütûhı
Ma^cariflen tılardı qalb ü rûhı

5553a kıılır: kıılıp M, Ş.
5553b yemînu'llâhı: yemînu'llâh R.
5554a şavtı: şarşı M.
5557b Merv ü: Merve vü M.
5558a yidi: yedi R / şavtı: şarşı M.
5560a gâh: gâhî R, Ş.
5560b hikmet-i: hikmeti R, Ş.

R 167b Bu bir h aletd r r ta b re gelmez
Dinilse ni e bi  yıl kimse bilmez

S l k ehli bil r ger irse r h 
O kim g rdi  aleb itmez g v h 

Ni e s lik olanlar  ald  yolda
Vel  h ş l dinildi ilde dilde

5565 Bu bir Őa r  durur yo dur nih yet
 der seyri iren H a dan  in yet

Refi  olursa H a dan sa na tevfi 
 ılursun ol zam n sen s zi ta d i 

Őanursun Şimdi sen bir  ur  la la 
Nitekim  al-i la la  h l-i H a  H a 

Ő 98a To unur s zler m baŐu na ta  ta 
Vel kin degme  arb   uymaz a mak

Sen n fehm n sa na nisbet durur h a 
Ki  ond    biliyyet sende anca 

5570 Bu s zler bulmaya bi  yıl nih yet
Ge  p bundan tam m eyle hik yet

5564a ni e: nice R.
5565a yo dur: yo  durur R.
5566b s zi: s z R.
5567a  ur :  uru R.
5568b  uymaz: duymaz Ő.
5570a bulmaya: bilmeye R.

Yaķın oldu çü vaķt-i  ıyd-i azhā
Kamu huccāc oldılar müheyyā

Şehirden çıķdı gitdi cümle huccāc
Kimisi pür-gınādur kimi muhtāc

M 192a Gider laklak daķı dervīş-şūret
Şühūd-ı Hāķ toludur līk sīret

Çü oldu vaķt-i zuhrī yevm-i  arfe
Diler huccāc ideler anda vaķfe

5575 Kılurlar cem  anda zuhr u  aşrı
Şalātında müsāfir itdi kaçrı

Varup cem  oldılar mevķifde eşhāş
Ne deñlü var ise ger  ām ü ger hāş

Halā'ik cem  olur şan rüz-ı maşşer
Kuruldu gūyiyā mīzān ü defter

Kimi halkuñ mülebbes kimi  uryān
Kimisi şaķv üzre kimi sekrān

Olur anda Hudā kaçşām ü kāzī
Murādı ķullarını ide rāzī

5580 Olur bir kūşede laklak da vāķıf
Ki diñler dā'imā āvāz-ı hātif

5571a vaķt-i vaķti R, Ş.
5572b kimi: kim ü R.
5573b şühūd-ı: şühūdı R, Ş.
5574b ideler: ide R, Ş.

Didi Hâk eyledüm uş feth-i bâbı
Götürdüm aradan küllen hicâbı

İşitsünler kelāmum cümle bi'z-zāt
Degül bir kerre belkim niçe def^cāt

Bugün t̄alib olan maṭlūba irsün
O kim ^cāşık durur ma^cşūkı görsün

Şühüd itsün ḳamusı vech-i Bākī
Olam bunlara ben bi'z-zāt sākī

5585 Olar kim niçe yıllar çekdi zaḫmet
Gelüp görsün bugündür yevm-i vuşlat

Ş 98b Olar kim gördi çok cevr ü cefāyı
Gelüp bulsun birine biñ vefāyı

M 192b Olar kim gitdiler rāh-ı fenāya
R 168a İrişsünler bugün şehr-i liḳāya

Olar kim yolda çekdi cū^c-ı keşret
Sebīl itdüm şalādur hūn-ı vaḫdet

Olar kim berr içinde gezdi ^caşşān
Bugün olsun zülāl-i vaşla reyyān

5582a işitsünler: işit söylerem R.
5582b niçe: nice R.
5585a niçe: nice R.
5585b yevm-i: yevm ü R.
5586 R'de bu beyit iki kez yazılmıştır.
5587a rāh-ı: rāhı R, Ş.
5587b şehr-i: şehri R.

5590 Şular kim bī-ğaraż t̄alib Hūdāyı
İşitdi cümlesi işbu şadāyı

Şu kim sem^cinde var penbe sivādan
Yāhūd kalbinde var ğayr-ı hevādan

Yāhūd bu yolda olmadı fedāyī
Olar işitmedi işbu nidāyı

Hūdā ref^c eyledi yüzden niķābı
Kuluñ gitmez velī gözden hicābı

Cemī^c-i hālķa kıldı Hāķ tecellā
Velākin ba^cza ednā ba^cza a^clā

5595 Münezzehdür anuñ şanı buhüliden
Velī yoķ fā'ide göre kühüliden

İrer āfāķa cümle şems-i nūrı
Şanur a^cmā olan günde kuşūrı

Olar kim bilmedi kendü kuşūrın
Yıķarlar her nefesde dil kuşūrın

R 169a Olar kim kendüyi ^cadd itmedi şey
Hāyāt ilen tecellā eyledi Hāy

5590b cümlesi: cümleten M.
5591b ğayr-ı: ğayrı R, Ş.
5592a fedāyī: Hūdāyī M.
5592b olar: olur R / nidāyı: nidādan R.
5594a cemī^c-i: cemī^ci M, R, Ş.
5596a şems-i: şems ü R.
5597a kendü: kendi Ş.

Olar içdi bugün āb-ı hayātı
Olar görmez ebed hevl-i memātı

5600 İdüp Hāḡ ḡullara vāfir °aṡāyı
Yüzine yine setr itdi nikābı

M 193a Çü şems-i zāt gözden itdi ġaybet
Gider ḡalkuñ özinden ḡāl-i ḡayret

Gözin açan görür kim şemsi gitmiş
Bilür meş°arda daḡı va°de itmiş

Rücū° itdi bu yüzden ḡalk-ı ḡāzır
Olalar yine hep meş°arda nāzır

Ş 99a Bu ḡalkuñ ba°zı pürdür nūr-ı rü'yet
Kimisi pür durur ālām u miḡnet

5605 Ḳılur her zerrede kim seyr-i fi'llāḡ
Kiminüñ ḡalbi ṡolı ġayr-ı Allāḡ

Kimüñ başmaz ayaġı yir şafādan
Başın ḡaldurmadı kimi cefādan

Kimi yolda gider ḡayrān ü sekrān
Kimisi geldüġine oldu nedmān

5599a āb-ı: ābı R.
5599b hevl-i: hevli R, Ş.
5600a °aṡāyı: ḡiṡābı R, Ş.
5600b niḡābı: ḡicābı M.
5601a şems-i: şems ü R.
5602a şemsi: şems R.
5603a yüzden: yirden R, Ş.
5604b ālām u: ālām Ş.
5605a seyr-i fi'llāḡ: seyr-i Allāḡ R.
5606 M'de bu beytin birinci ve ikinci mısraları yer deġiştirmiştir.

Kiminden ğaybet itmez vech-i Mevlā
Bu hāli kesb idenler oldu a^clā

Temāşā itdi laqlaql işbu hāli
Kılur Mevlāsına anda su'āli

5610 Bu kullar çekdi yā Rab dürlü miḥnet
Niçün olmaz kāmuya hāl-i vuşlat

Niçün bunlar işitmez hep hiṭabuñ
Niçün görmez bular hep fetḥ-i bābuñ

R 169b Berāber çekdi ālām-ı sebīli
Niçün içmez bular hep selsebīli

Refīk olmışdı bunlar birbirine
Kimi gördi niçün kimi yirine

Ḳamusı kullaruñdur yā İlāhī
Ḳamusı ^cafv ü ğufrānuñ penāhı

M 193b 5615 Didi Ḥaḳ dilde olsa zerre ğayrı
Olar kılmaya vechu'llāha seyri

Ben ol Ḥaḳḳum ki ^callāmü'l-ğuyūbem^{*}
Ben ol Rabbem ki ^csettāru'l-uyūbem

5610b hāl-i: hāli R.

5611b bular: bunlar görmez R.

5612a ālām-ı: ālāy-ı R.

5614b kāmusu: kāmunuñ R, Ş.

5615b vechu'llāha: vechu'llāhı M.

* ^cAllāmü'l-ğuyūb: "Gizlileri çok iyi bilen (Allah)." Māide, 5/109, 116; Tevbe, 9/78; Sebe, 34/48 / ^cSettāru'l-uyūb: "Ayıpları (günahları) örten, bağışlayan Allah" anlamında Arapça bir ibaredir.

5616b ol Rabbem: Rabbem R.

Bularuñ ekşeri şāhib-ğaraždur
Sivā ħubbiyla ħalbi pür-maraždur

Kimisi māl ister kimi ni°met
Kimisi ħūr ister kimi cennet

Beni t̄alib bularda zāhiren çoğ
Velākin cāndan ister biñde bir yoğ

5620 Beni şol dil ki t̄alib baħr ü berde
Aña maħşūş ħıldum ref°-i perde

Göñülden t̄alib olduñ çünki baña
İrişdi niçe yüzden ħişşe saña

Ş 99b İki cānibden olduğ çünki rāzı
Yüri ħayr içün itme i°tirāzı

Cevāb irişdi Mevlādan çü lağlağ
Süküt itdi göñülden didi hep Ĥağ

İrişdi meş°ara vağt-i °işāda
Vuğūf itdi yine şubħ-ı şafāda

5625 Teveccüh itdiler bundan Mināya
Müdāvim cümlesi ħamd ü şenāya

5619b cāndan: cānda R.
5621a baña: aña M.
5621b niçe: nice R / yüzden: yirden R.
5623a irişdi: işitdi R, Ş.
5624a vağt-i: vağti R.
5624b şubħ-ı: şubħı R, Ş.

Muṭī^c oldu amusı anda emre
Atarlar redd iun Őeyṭāna cemre

ılur urbān lala kebŐ-i nefsi
Devām üzre ola Mevlāya ünsi

azıtdı başını pāk oldu Őadı
Ki almaz ıl adar albinde ayrı

M 194a Teveccüh itdi andan ŐoŐra Şehre
Varup andan daı az itdi behre

5630 İrüp Beyti o gūn itdi ziyāret
Ki acc erkānı oldu hep tamāmet

alāyık gitdi lala oldu sā'ir
alup bunda olur bir yıl mūcāvir

Őafā ilen Şu resme olıdur dil
Ki her bir sā^cat oldu elli biş yıl

ılup Allāha envā^c-ı ^cibādāt
AŐna vāı^c olur nie fütūḩāt

İkinci accı oldu acc-ı ekber
Tamām itdi omadı Şey'-i ebter

5626b atarlar: atar R.
5627a urbān lala: lala urbān R.
5629b az itdi: az ide Ő
5630a irüp: idüp R.
5632a Őafā ilen: Őafā ile R, Ő / olıdur: oldurdu R.
5633a envā^c-ı: envā^cı R, Ő.
5633b nie: bī-ad R, Ő.

- 5635 Şehirdeñ çıkdı ol kaşd-ı Medīne
İrüp girdi Nebīnūñ mescidine
- Bağup gördi mu^cazzam kubbelerini
Görür kalbi muṭahhar türbesini
- R 170a Edeb üzre varup virdi selāmı
Kılur karşıısına anuñ kıyāmı
- Ziyāret eyledi aşlü'l-uşūli
Tamāmet gördi ol nūr-ı Rasūli
- Mülākāt eyledi rūḥ-ı ḥamāma
Vire andan selām iki imāma
- Ş 100a 5640 Murādın bunda daḥı kıldı itmām
İder bunlara ol tevdī^c-i ikrām
- Geçüp andan gelür ol Kuds ü Şāma
Ne kim maḥşūdıdur irdi tamāma
- Cemī^can ^cālim oldı her ^culūma
Teveccüh itdi andan soñra Rūma
- M 194b Giderken Rūmda sevķ-i İlāhī
İrişdi nāgehān bir şehre rāhı

5635a kaşd-ı: kaşdı Ş.
5638b nūr-ı: nūrı R.
5639a rūḥ-ı: rūḥı R, Ş / ḥamāma: hümāma R, Ş.
5639b vire: virür R, Ş.
5640b tevdī^c-i: tevdī^c u R.
5643a sevķ-i: sevķi R.

Ki arzı mürtefi^c gökçek hevāsı
Gülistān-ı cihāndur hep fezāsı

5645 Bunuñ dağı öñinde mecrī vardur
Açar her dem içinde nehri vardur

Bu şehrüñ ortasında bir gülistān
Yaratmış pür-^cacā'ib şun^c-ı Raḥmān

Ne varsa her şükūfe cümle mevcūd
Temāşā itdi anda luṭf-ı ma^cbūd

Mirāren oldı bāguñ ḥālī tafşıl
Ferāgat eyledük ez-kāl-i taṭvıl

Aña gösterdiler bir hoş mekānı
Qarār itdi düzüp bir āşiyānı

5650 Enīs oldı bularla gice gündüz
Cihān olur anuñ qatında düpdüz

Bu şehrüñ nāmıdur bil şehir-i vaḥdet
Dimişler gülsitān-ı bāğ-ı qurbet

Didiler āşiyāna cāy-ı rü'yet
Muqīm anda ebed yok ğayrı niyyet

Eger ṭālib iseñ sen dağı vuşlat
Sefer kııl ihtiyār it ḥāl-i ğurbet

5644b gülistān-ı: gülistānı R / cihāndur: cināndur R.

5645a mecrī: baḥr R.

5646b şun^c-ı: şun^c u R.

5647b luṭf-ı: luṭf u R.

5650 - R.

5651b gülistān-ı: gülistāna R, Ş.

Çalupdur yolda ba^czı çekdi miḥnet
Bu bāğa irmez illā ehl-i himmet

5655 Eger var ise himmet kıl siyāḥat
Muḳarrer irişür Ḥaḳdan ^cināyet

Çuşūr üzre olursa kıl ferāgat
İrer ḥişseñ saña ḳadr-i kifāyet

M 195a Dü-kevni seyr iden bunda tamāmet
Olur ol lāyık-ı dār-ı kerāmet

Ş 100b Ḥudā esrārına yoḳdur nihāyet
Bu beyt ilen tamām olsun ḥikāyet

KELİMĀT-I İLĀHİYYE

Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün / Mefā^cilün

Gider dilden sivā fikrin eger dervīşseñ dervīş
Yirin ḥoldur Ḥudā zikrin eger dervīşseñ dervīş

5660 Hevā-yı nefsi terk eyle ḳuşaḡuñ yola berk eyle
Çalış maḳşüdü derk eyle eger dervīşseñ dervīş

Günāha hep nedāmet kıl özüñ ḫaşra melāmet kıl
Derūnuñ sen selāmet kıl eger dervīşseñ dervīş

5655b irişür: irüşür R.
5656a ferāgat: siyāḥat Ş.
5656b ḳadr-i: ḳadri R, Ş.
5657b lāyık-ı: lāyık^cı R / dār-ı: dārı R, Ş.
5659b dervīşseñ: dervīş iseñ R.
5660a hevā-yı: hevāyı Ş.
5660b dervīşseñ: dervīş iseñ R.
5661b dervīşseñ: dervīş iseñ R.

R 170b Silüp qalbũni pāk itgil yüzũn hizmetde hāk itgil
Libās-ı °ırzı çāk itgil eger dervīsseñ dervīş

Bilürsin bu cesed fānī ulaşdur hazrete cānı
Şaķın fevt eyleme anı eger dervīsseñ dervīş

°Adū olma dögerlerse du°ā eyle sögerlerse
Sevinme ger ögerlerse eger dervīsseñ dervīş

5665 Özüñ ednādan ednā bil gubār-ı °ārı dilden sil
Olasın tā ki deryā-dil eger dervīsseñ dervīş

Nazar it keşret-i dehre taħammül eyle her qahra
Ki vaħdetden ire behre eger dervīsseñ dervīş

Meşāyih işiginde yüz sürüp sa°y it gice gündüz
Kıl insāna nazar düpdüz eger dervīsseñ dervīş

Rızā-yı Haķķı her yirde eger zāhir eger sırda
Gözet tā ref° ola perde eger dervīsseñ dervīş

Yıķup °ucb u riyā şehrin aķıt qalbe şafā nehrin
Bulasın vaħdetüñ baħrin eger dervīsseñ dervīş

5662a pāk itgil: pāk eyle R / hizmetde: hizmetde Ş / hāk itgil: hāk eyle R.

5662b çāk itgil: çāk eyle R / dervīsseñ: dervīş iseñ R.

5663b dervīsseñ: dervīş iseñ R.

5664b dervīsseñ: dervīş iseñ R.

5665b dervīsseñ: dervīş iseñ R.

5666a keşret-i: keşreti R.

5666b dervīsseñ: dervīş iseñ R.

5667a işiginde: işigine Ş.

5667b dervīsseñ: dervīş iseñ R.

5668a yirde: yerde R.

5668b dervīsseñ: dervīş iseñ R.

5669b dervīsseñ: dervīş iseñ R.

M 195b 5670 Hākı her yirde hāzır bil derūn-ı kalbe nāzır bil
Seni hizmetde kāsır bil eger dervīşseñ dervīş

Özün ölmezden öñdin öl vişal-i Hākka budur yol *
Dürüş maşşūdı bunda bul eger dervīşseñ dervīş

Gider benligi sen senden bu cānuñ gitmedin tenden
Naşīhat bu saña benden eger dervīşseñ dervīş

Vücūduñ fānī kıl dā'im beķā-yı Hākla ol kâ'im
Uyan ğafletden iy nā'im eger dervīşseñ dervīş

Dime kim °Ārifem ben de şaķın nefsün düşer bende
Dürüş Allāha ol bende eger dervīşseñ dervīş

MAṬLA°

Fe°ülün / Fe°ülün / Fe°ülün / Fe°ül

5675 Gel iy bī-ġaraż Hākka sālīk olan
İrer vaşla bu yolda hālīk olan

İder kullarını Hudā imtiḥān
Kime keşf virür kimine cinān

5670a yirde: yerde R / derūn-ı: derūmı R, Ş.

5670b hizmetde: hıdmetde Ş / dervīşseñ: dervīş iseñ R.

* "Ölmeden önce ölünüz." Keşfü'l-Hafā, C.2, s.291

5671a vişāl-i: vişāli R, Ş.

5671b maşşūdı: maşşūd u R / dervīşseñ: dervīş iseñ R.

5672a benligi: benlügi R, Ş / gitmedin: gitmeden R.

5672b dervīşseñ: dervīş iseñ R.

5673a beķā-yı: beķāyı R, Ş / Hākla: Hāk ile R.

5673b dervīşseñ: dervīş iseñ R.

5674 Bu beyitten sonra Ş nüshası 5889. beyte kadar eksiktir; 5674b dervīşseñ: dervīş iseñ R.

5675a bī-ġaraż Hākka: Hākka bī-ġaraż R.

5676b kime: ki R.

Ki itdügi da^cvāda şādık mıdur
Ġaraż var mı yā baña ^caşıq mıdur

Eger feth ola saña bāb-ı küşūf
Bil andan irer şems-i rūha kūsūf

Düşer milk-i k̄albe anuñ z̄ulmeti
Görür halkı çokluq ^caceb fetreti

5680 Kılursañ eger aña sen iltifāt
Ebed görmedüñ bil tecellā-yı zāt

Olur vech-i zāta bu hālet hicāb
Ki zāhirde hoş līk ma^cnā harāb

Küşūf-ı cinān ü ve hūr u ni^cam
Bular sedd ider yolu iy muhterem

M 196a Bular cümle nefsüñ murādātıdur
Ki rūhuñ murādı Hudā zātıdur

Didi evliyā bunlara mekr-i Haq
Bu mekrüñ olur dāfi^ci zikr-i Haq

5685 Meşāyih didi keşfe hayz-ı ricāl
Ba^cid itdi ^cabdin Hudādan bu hāl

5678a bāb-ı: bābı R.

5678b şems-i: şems ü R.

5679b çokluq: çoklık R.

5680a eger aña: aña sen R.

5680b bil: sen M / tecellā-yı: tecellāyı R.

5681b zāhirde: zāhir R / ma^cnā: ma^cnen R / harāb: ^cazāb R.

5682a küşūf-ı: küşūf u R.

5684b olur: - R.

R 171a Çü nūrānī yitmiş biñ oldı hucüb
Biri keşf-i kevn oldı iy ehl-i lüb

Şu hālet ki Hāğdan kıılır °abdi dūr
Geç andan kıılursa seni cümle nūr

°Avām içre keşf ehli ġāyet ulu
Havāş içre lākin odur bed-ğūlu

Bu hālāta her kim ki inkār ider
Sülūkī kuşūrına ikrār ider

5690 Olar kim sülūkı tağammül kıılır
Bu aḡvāli anlar mufaşşal bilür

Dilerseñ eger sen kemāl-i tarīğ
Tetebbu^c kııl ehlini bul iy refīğ

ĀMEDEN-İ ĞURĀB

Fā^cilātün / Fā^cilātün / Fā^cilün

Gel berü iy ehl-i keşf ehl-i hicāb
Diñle taḡrīr eyleyem hāl-i ġurāb

Ḥilğat-i efrād-ı insān muḡtelif
Kimi vaḡşīdūr kimisi mü'telif

5686a yitmiş: yetmiş R.
5690a tağammül: mükemmel R.
5690b mufaşşal: mufağğal R.
5691a kemāl-i: kemāli R.
5691b ehlini: ehlin R / bul iy: bulup ol R.
5692a ehl-i hicāb: ehli hicāb R.
5692b hāl-i: hāli R.
5693a ḡilğat-i: ḡilğati R.

Muḳteżā-yı şānı üzre her kiři
Gice gündüz sa^cy itmekdür işi

5695 Ğılzat üzre olmış anuñ hilḳati
Līk kesb-i ḥiffet itmek himmeti

M 196b

Ba^czı aḥlākuñ mübeddel olması
Cā'iz oldı līk güçdür bulması

Himmet-i a^clā gerek ḥāşıl ola
Anı tekmi̇l eyleyen kāmil ola

Hem ğıdāsı cīfe oldı her şabāḥ
Līk var sa^cyi bula andan felāḥ

Her kişi bir nesneye ḳaşd eylese
İrişür ger gice gündüz şoylasa

5700 Hem muşāḥib aña ḥayvān ü tuyūr
Zümre-i insāndan olmışdı dūr

Vaşf-ı ḥayvān ğālib olsa bir kese
Anı insān şaydılar ḥār u ḥasa

Nūr-ı Ḥaḳdan var derūnında eşer
Ğālib olmış līk setr itmiş keder

5695b kesb-i: kesbi R.

5697a himmet-i: himmeti R.

5699b irişür: irüşür R.

5700a ḥayvān ü: ḥayvān R.

5700b zümre-i: zümreyi R / olmışdı dūr: olmışdu durur R.

Çün muvaqqat olsa ızhâr-ı kemâl
Vaḳti gelse mâni^ca irer zevâl

Gâh mestür oldu geh eyler zühür
Bilmedi zulmet midür yâhûd bu nür

5705 Kim gezer bu hâlet içre ḥaylî ol
Âḥiri bir gün irer bir tağa yol

Ṭab^cı kıldı ḥâl-i ^cuzlet iḳtizâ
Ḳaşdı bu pāk ide ḳalbin ez-hevâ

Tâ bula bir ḥâlî yir ḥalvet ḳıla
Ḥoş şafâ vire bugün âb u gile

Seyr ider bu tağ içinde bir zamân
İstedi bir yir yapa bir âşiyân

Ḥoş ^cibâdet eyleye ma^cbûdına
Ola kim bu dem ire maḳşûdına

M 197a 5710 Her ne ḥâşıl itdise âdem bu dem
R 171b Ol durur yoldaş aña şādî vü ğam

Seyr iderken irdi ḥalvet kûşeye
Âşiyânın yaptı ol bir mîşeye

5703a ızhâr-ı: ızhârı R.
5703b vaḳti: vaḳt ü R.
5704a gâh: gâhî R / geh: ki R.
5705a kim gezer: gezdi R / içre: içinde R.
5706a ṭab^cı: ṭab^c R.
5706b ez-hevâ: her hevâ R.
5708b yir: yir ki M.
5709b bu dem ire: ire bu dem R.
5711a iderken: iderek M.

Bilmeye hālin anuñ hīç bir eḥād
İsteve her demde Mevlādan meded

Hem aña hīç dest-i insān irmeye
Kendü daḥı ḥalk içine girmeye

Çün tevekkül ḥırķasına başını
Çekdi aķıtdı nedāmet yaşını

5715 İḥtiyār itdi ḳanā^cat kūşesin
Hem ḳabūl itdi riyāzat pīşesin

Faḳrı terciḥ eyledi ol ber-ḡinā
Zerre incinmez ider şükr ü şenā

Yoḡ idi ḥāzır ḡidā ḳatında hīç
Her ne vaḳtin bulsa yirdi ir ü giç

Ḥoş teveccüh eyledi Mevlāsına
Tā irişe ḥāletüñ evlāsına

Olmadı pes ^cālem içre zelle-bend
Her kese bu veche eyler nuş u pend

5720 Ḥātırına virse ger açlık melāl
Ol çıkardı taşraya ḳaşd-ı su'āl

5712a hālin anuñ: anuñ hālin M.
5712b Mevlādan: Mevlā R.
5715b pīşesin: kūşesin M.
5716a faḳrı: faḳīr R.
5717b giç: geç R.
5719b pend: bend R.
5720b ḳaşd-ı: ḳaşdı R.

Bir iki kapuya varurdu hemān
Bī-tereddüd bulsa yirdi qurı nān

Ger ğidā girse ele qadr-i kefāf
Baqmaz idi ni^cmet olsa küh-ı Qāf

Yoğ idi şānında qaşdı cem^c-i zād
İztırāb-ı def^c-i cū^c ancaq murād

M 197b Meskenine rāci^c olurdu yine
İşbu vech ilen geçindi çok sene

5725 Çün şafā buldı gönül āyīnesi
Anı seyr itmek olupdur pīşesi

Her ne hāl üzre haqīkatde şuver
Görinürdi anda eşyā her ne var

Gice gündüz aña kıldı i^ctibār
Toldı dil ağıyarı kıldı fikr-i yār

Evvelinde maṭlab-ı a^clā Hudā
Āḫirinde taldı dil ğayr-ı hevā

Līk ğāfil kendü bilmez aşlını
Fürqate bey^c eylemişdür vaşlını

5721a varurdu: varur R.
5721b bulsa yirdi: yirdi bulsa R.
5722a qadr-i: qadri R.
5722b küh-ı: küh u R.
5723b ıztırāb-ı: ıztırābı R / def^c-i cū^c: cū^c-ı def^c R.
5727b ağıyarı: ağıyar R.
5728a maṭlab-ı: maṭlabı R.
5728b ğayr-ı: ğayrı R.

5730 İltifāt itdükçe buldı izdiyād
Hamd idüp dir hāşıl itdüm hoş-murād

Çünkü Hağdan ğayrısı mağşūd olur
Bil tecellā kapusı mesdūd olur

Pes ğurāba irdi bunda mekr-i Hağ
°Ākıl oldur kışşadan aldı sebağ

İ°tiğādı rütbeti a°lā bolur
Her ne şey kim kaçd ider hālin bilür

Ba°zı hālet zāhirinde hoş gelür
Ol cihetden aña şeytān yol bulur

R 172a 5735 Anuñ için didiler evvel refiğ
Lāzım oldu sālīke andan tarīğ

Tā anı men° ide ez-rāh-ı zālal
Ol da tābi° ola terk idüp su'āl

Hağ içinde buldı şöret işbu hāl
Cem° olur eşhāş anda kaçd-ı fāl

M 198a İ°tibār-ı hağ nefse hoş gelür
Bağmaz idi yüzine kim boş gelür

5730a itdükçe: itdikçe R.
5731a ğayrısı: ğayrı şey R.
5732a ğurāba: ğurāb R.
5733b hālin: hāli M / bilür: bulur M.
5735a anuñ için: anıñçün R.
5736a rāh-ı: rāhi R.
5736b tābi°: teslīm M.
5738a i°tibār-ı: i°tibārı R.
5738b bağmaz idi: bağmaz oldı R.

Ḥaz̄z iderdi anı ta'zīm eylese
İncinürdi aña kim bek söylese

5740 Kim gelür qalbinde bir niyyet tutar
Her ne görse ol daḡı virür haber

Ol qadar taqlīd ider aña 'avām
Cānib-i Ḥaqqı unutdı bi't-tamām

Muqtezā-yı nefis ḡod 'izzet durur
Buldı ḡaz̄z itdi 'aceb ḡikmet durur

İltifāt-ı ḡalkdan buldı sürür
İttılā^c-ı ḡaybdan irdi ḡurür

Çün tenezzül itdi eski ḡāline
Yap yap irdi yine kendü balına

5745 Balını şāf eylemişken mūmdan
Yine maḡlūḡ oldı nefis-i şūmdan

Yolını sedd eyledi ḡāl-i küşūf
Bilmez ammā māh-ı dil buldı ḡusūf

Ḥalka maḡlūḡ olsa kes qable'l-keḡām
İrişür ḡāline noqşān ü zevāl

İşbu ḡāletlen geçinürken ḡurāb
Qalbine bir ḡün irişdi iztirāb

5739a iderdi: ider kim R.

5741b cānib-i: cānibi R.

5743a iltifāt-ı: iltifātı R.

5744b irdi: irişdi R / yine kendü: küdüret R.

5745b nefis-i: nefsi R.

5746a ḡāl-i: ḡāli R.

°Älemi alup biraz seyr eyleye
Her ne lazım olsa albe soyleye

5750 Hem temasa eyleye ehir  kura
Hem aber vire ne var arz u sema

M 198b ıbu niyyetlen yuvasından uar
Nie ta u vad vu ara geer

unki albinde bu fikri berk ider
Bu maamı hem yuvasn terk ider

Bu hevada gezdi ol ayl zamn
rdi mamra yolu pes nagen

Seyr iderken irdi ehir  kylerede
alk uerdi baına irse nire

5755 anasn ingen ars fal ider
Ehli gorse dir ne mm u bal ider

Kimi dir kim bir baımc geldi uu
Kimi dir oldum bugn falya tuu

Kimi tadk u kimi teşir ider
Ehl iinde kendyi teşir ider

5749b lazım: lay R.

5751a niyyetlen: niyyet ilen R.

5751b nie: nice R.

5752 Bu beyit M'de 5751. beyitten nce yer almaktadır.

5754b nire: nere R.

5755a ingen: inn R / ider: aar R.

5755b ehli: ehl M / ne: - R.

5756a dir kim: dir ki R.

5757a tadk u: tadk R.

5757b ehl: ehli R.

Bu dağı söyler ne gelse diline
Çaşd ider bu hâlet ilen biline

Her çapuya varsa söyler ba^czı hâl
Virdiler aña halâyık haylî mâl

R 172b 5760 Redd iderken mâ'il oldı mâle ol
Ol sebebden cümleten sedd oldı yol

Cem^c olup yanında haylî âdemî
İşbu veche seyr ider ol ^câlemi

Seyr iderken kendü mişlin görmedi
Dir kimesne bu maçāma irmedi

Haylî müddet seyr ider bu veche ol
Bir mu^cażzam şehre nā-geh irdi yol

Şehr halkı gördi bir cem^c-i keşir
Şehre girdi cümlesi oldı habir

5765 Cem^c olurlar yanına bir haylî nās
Bunlara naql itdi hâlin bî-çiyās

M 199a Didi kim terk eyleyüp her i^ctibār
Geçmişem ^cizz-i cihāndan her ne var

5761b veche: vechi R / ider ol: iderler R.

5763a veche: vechi R.

5763b bir: bu R.

5764a cem^c-i: cem^ci R.

5765a olurlar: olur R / yanına: yanında R / bir: bir gün R.

5765b itdi: ider M.

5766b ^cizz-i: ^cizzi R.

Her kabādan geçdüm oldum hırka-püş
Ma^crifetden olmaya tā hırka boş

Halk içinden bir kenāra gitmişem
Niçe yıl ^cuzlet riyāzat itmişem

Feth ola ire hidāyet dil gözin
Tā temāşā eyleyem Mevlā yüzün

5770 Ben dağı ol hazrete vāşıl olam
İşbu yolda sālİK ü kāmİL olam

Çekmişem açlık şusuzlık bī-^caded
İrişür bir gün baña Hāğdan meded

Rab tecellā itdi gönlüm tağına
Toldı envār-ı Hudā dil bāğına

Çün gönül mir'ātına kıldı nazar
Kalmadı anda küdüretten eşer

Muntekiş oldu dile hāl-i cihān
Zāhir oldu her ne var şey'-i nihān

5775 Zerre zerre seyr kıldum ^cālemi
Bağr u berr ü hayr u şerr-i ādemi

Hāşıl oldu ol nefesde işbu hāl
Cümle Hāğdur şanmañuz kim kıl ü kāl

5769a ola ire: ide ola R.
5771a şusuzlık: şusuzluk R.
5771b irişür: irüşür R.
5774a hāl-i: hāli R.
5775b şerr-i: şerri R.

İrdi Haxdan ben qula in^cam-ı hāş
Görmedi bu hāleti illā havāş

Bildi kılmaz kendüye kimse hilāf
Germ olup meclisde vāfir kıldı lāf

Var idi meclisde bir kāmil ^cazīz
Zāhiri ednā velī şāhib-temīz

M 199b 5780 Çün gurābuñ sözlerini diñledi
Hep sülükında kuşurın añladı

Bildi kim noqşānı var anuñ tamām
Çaşd idüp fetḥ eyledi aña kelām

Didi aña iy ^cazīz-i pür-şafā
İşbu yolda ḥaylī çekmişsin cefā

Līk zāyi^c eylemişsin ^cömrüñi
Hīç tedārük itmemişsin emrüñi

Bilmemişsin maṭlab-ı a^clāyı sen
Rūḥa za^cf irmiş durur kuvvetde ten

R 173a 5785 İrmemişsin çünki şāhib-himmete
Ḥavf ola hep çekdügüñ bu zaḥmete

Yirine şarf itmemişsin mālūñi
Yoluña sedd eylemişsin fālūñi

5778a kendüye: kendine M.

5778b germ: kerem R.

5784a maṭlab-ı: maṭlabı R.

5786b fālūñi: qālūñi R.

Rāh-ı Hāda bulmamışsın reh-nümā
Kandasın sen kandasur vaşl-ı Hudā

Ehl-i hāl katında bu mezmūmdur
Balı yoğdur gūiyā bir mūmdur

Hāğğ ilen ortada olmışdur hicāb
Hālūñi bilmezsin iy miskin gūrāb

5790 Şimdi hoş gelmez benüm sözüm saña
Gel rücū° it alqış eylersin baña

Diñle bir miğdār ehlūñ hālını
Ġayrınıñ terk eyle kı̄l ü kı̄lını

Var durur bir yirde bir bāğ-ı °aceb
Halkıdur pür-ma°rifet ehl-i edeb

Her ki aña girdi gördi Rabbini
Girdi kim terk itdi ġayra ħubbını

M 200a Her kemālin anda cem° itmiş Hudā
Bitmez anda ekse toğm-ı māsivā

5795 Cümle ezharı kemālāt-ı İlāh
Bitmiş anda yoğ durur bātı̄l giyāh

5787a Hāda: Hādan R.
5787b vaşl-ı: vaşlı R.
5788a hāl: Hāğ R.
5789a Hāğğ ilen: Hāğğ ile M.
5791a diñle: diñledi R.
5792a bāğ-ı: bāğı R.
5792b ehl-i: ehli R.
5793b ġayra: ġayrı M.
5794b toğm-ı: toğmı R.
5795a kemālāt-ı: kemālātı R.

Cennetü'l-Firdevs içinde her ne var
Nüşadur andan velâkin muhtaşar

Dü-cihānda mişli yoq vāsi^c fezā
Kūşesinde zerredür arz u semā

Diñleseñ tevḥīd söyler her nebāt
İster iseñ andadur āb-ı ḥayāt

Belki her bir zerresi bī-iştibāh
Cāmi^c-i cümle kemālāt-ı İlāh

5800 Görmeyince fehm olunmaz vaşf ile
Ṭālib isen sen daḥı rü'yet dile

Ḥalkınuñ ḥod ḥulkına yoqdur beyān
Her birisi Ḥaqqı görmişdür ^cayān

Cümlesi olmuş durur maḳbūl-i Ḥaḳ
Bil Ḥaḳuñ maḳbūlidür maḳtūl-i Ḥaḳ

Bu senüñ ḥālātuñ anlar zemm ider
Kim añarsa ḳaḳıyup dirler gider

Ehl-i Ḥaḳ ḳatında bu meşhūrdur
Mübtelā olan añā memkūrdur

5805 Ehl-i ḳurbı eyler ol Ḥaḳdan ba^cīd
İltifāt ilen şaḳī olur sa^cīd

5797a fezā: ḳazā R.

5798b āb-ı: ābı R.

5799b cāmi^c-i: cāmi^ci R / kemālāt-ı: kemālāti R.

5800a fehm: vaşf M.

5801a ḥalkınuñ: ḥilḳatüñ R / ḥōd ḥulkına: ḥulkına ḥōd R.

5802a Ḥaḳ: ḥalk M.

Ba^czı hālet daḥı dir anlar ^cacīb
Zerresin işitmedi anuñ lebīb

Naql olunsa ^caql-ı evvel bilmeye
Bu lisān ilen beyāna gelmeye

M 200b Ger biriyleñ şoḥbet itseñ bir nefes
Pür olup dil qaşd ider kesr-i kafes

Her birinden dürlü dürlü bŷy-ı hoş
Her dimāğa irişür virür huruş

R 173b 5810 Luṭf u hulḳ ile kamu söyler kelām
Naql olunmaz bunlaruñ ḥāli tamām

Anda bir insān-ı kāmil var eḥī
Ger göreydüñ ḳul olurduñ sen daḥı

Ḥilḳati anuñ ^calā hulḳ-ı ^cazīm
Qaşd ide iḥyā ider ^cazm-i remīm

Baḥr-i vaḥdet içre ol ḡavvāşdur
Dār-ı ḳurbetde o ḥāşü'l-ḥāşdur

Hem anuñ maḳbŷlidür maḳbŷl-i Ḥaḳ
Gel berü sen daḥı al andan sebaḳ

5815 Ḥizmetinde ger olayduñ sen muḳīm
Gösterürdi saña rāh-ı müstaḳīm

5808b olup: olur R / kesr-i: kesri R.

5809b irişür: irüşür R.

5812b ^cazm-i: ^cazmi R.

5815b rāh-ı: rāhı R.

Ol kadar medḥ itdi bāğ u ehlini

°Arz ider bir bir ğurāba cehlini

Bi'z-zarūrī meyl ider aña ğurāb

Didi gel göster baña rāh-ı şavāb

Didi oldum saña ol bāğa delīl

Tā ṭabīb-i ḥāzıka irsün °alīl

Ol kişi ḥālin ğurābuñ fikr ider

İmtihān için şerā'it zıkr ider

5820 Tā bile meyli aña dilden midür

Yoḥsa şüretdür hemān dilden midür

Her ne teklif itdise kıldı kabül

Didi gidem aña biñ yıl olsa yol

M 201a

Bildi kim irdi ğurāba şevḳ-i tām

Didi bu şehir içredür işbu maḳām

Līk aşḫābuñı terk itmek gerek

Sen hemān tenhā yola gitmek gerek

Ġayrısı ḳaldı ikisi gitdiler

Az zamānda bir ḳapuya yitdiler

5825 Gördi bir yüksek ḳapu ammā yapuḳ

5816a bāğ u: bāğ R.

5817b rāh-ı: rāhı R.

5818a didi: tābi° R.

5818b ṭabīb-i: ṭabībi R.

5820b yoḥsa: yoğsa R.

5824b yitdiler: yetdiler R.

Dir eḫī niçün degüldür bu açuḫ

Ol kişi didi ğurāba iy eḫī
Sende benlikden eşer vardur daḫı

Zerre deñlü olsa benlikden eşer
Bekleseñ biñ yıl açılmaz işbu der

Benligin terk eyledi anda ğurāb
Ol nefesde aña oldu fetḫ-i bāb

Vākı^c oldu aña çünkim fetḫ-i der
Toldurur anuñ dimāğın bŷy-ı ter

5830 Didiler gir içerü destürdur
Nā-ehil görmez velī mestürdur

Çünkim ol girdi şapudan içerü
Bunları ide temāřā rŷ-be-rŷ

Didi aña ol ^cazīz-i reh-nümā
Eylegil Allāha çoḫ şamd ü řenā

Çün müyesser oldu saña fetḫ-i der
Zerre zerre sen daḫı itgil naşar

Tā saña ḫāl-i ḫaḫīřat keşf ola
şanma her kes sālīk olur bu yola

R 174a 5835 Gördi pŷr-zīnetdür ezhār-ı çemen

5831a çünkim: çünki R.
5832a ^cazīz-i: ^cazīz ü R
5833a fetḫ-i: fetḫ ü R.
5834a ḫāl-i: ḫāli R.

Vaz^c olunmuş ortada bir encümen

M 201b

Çün biraz gülşen için seyrān ider
Cān dimāğın bŷy-ı hoş hayrān ider

Seyr iderken eyledi bir şey zuhŷr
Gördi cem^c olmuşdur eşnāf-ı tŷyŷr

Zāhiri tayr u haqīkat ādemī
Seyr iderler on sekiz biñ ^cālemi

Kŷrsi-i vaḥdetde bir kes oturur
Şanki ādemdŷr melā'ik götürŷr

5840 Yŷzi nŷrından mŷnevver cŷmle bāğ
Kim ehālī devr idŷpdŷr ŷol u ŷağ

Hoş kaşā'id oquyup dŷrler dŷker
Bāğ-ı qalbe ma^crifet toḥmın eker

Her ki işlāḥ itdi qalbin ŷeş-cihet
Bitdi anda dŷrlŷ verd-i ma^crifet

Kim ki bāğ-ı qalbini pāk itmedi
Ḥār u ḥas bitdi vŷ ḡayrı bitmedi

Cŷmle tevcīḥ itmiş aña dil yŷzin
Zāyi^c itmezler anuñ hīç bir sŷzin

5835a ezhār-ı: enhār u M; ezhārı R.

5837b eşnāf-ı: eşnāfı R.

5838a tayr u: tŷyırı R.

5840b kim ehālī: kim ki ehli M / ŷağ u: ŷağ R.

5842b verd-i: verdi R.

5843a bāğ-ı: bāğı R.

5845 Yoq durur bunlarda ğayra iltifāt
Her biri bir yirde kılmışdur şebāt

Müstemi^c oldu biraz bunda ğurāb
İrişür qalbine bir gün ıztırāb

Bunlar ilen bulmadı ol ülfeti
Hātırına geldi eski hāleti

Görmedi bunlardan ašlā i^ctibār
Dir dirīġā itmişem terk-i diyār

Bunca ašhābuñ ki terkin urmuşam
Andan artuq bunda şey görmemişem

M 202a 5850 Ādemīlikden bularda yoq ešer
Gelse biñ kes birisi kılmaz nazār

Terk idüp işbu maqāmı gitdi ol
Pes qapudan taşra çıqdı tıtdı yol

Çün irişdi eskiden ašhābına
Her birisi muştılar ašbābına

Geldi bize yine ol makbūl-i Hāq
Gel berü sen de münevver veche baq

Qanda varduñ didiler iy rūḥ u cān
Bizden olduñ niçe müddet sen nihān

5846a bunda: bundan R.
5846b irişür: irüşür R.
5848b terk-i: terki R.
5850a bularda: bulardan R.
5854b bizden: biz R / niçe: nice R.

5855 Didi taħrīk itdi bir yār-ı °azīz
Didi var °ālemde bir şāhib-temīz

Bāġ-ı ķurbetde idinmişdür maķām
Ĥāleti rü'yet durur anuñ müdām

Rāh-ı Ĥaķda her kime olsa ķarīn
Gösterür Ĥaķķı aña °ayne'l-yaķīn

Ben daķı ķıldum țama° itdüm sefer
Pes irişdüķ gördüm anı bir nazār

Diñledüm anuñ kelāmın çoķ zamān
Añladum ĥālin anuñ zāhir nihān

R 174b 5860 Cem° olup anuñ yanında ba°zı kes
İşleri taşdıķ itmek her nefes

°Aķla uymaz ba°zı sözler söyler ol
Hem daķı dir Ĥaķķa budur țoġrı yol

Ben daķı terk eyledüm anı yine
İrmişem uş yine eski menzile

Bunda her dem feyz irer Ĥaķdan baña
Anda ĥālüm ķabz üzre dā'imā

M 202b Bunda dā'im görünür aķvāl-i nās

5855a yār-ı: yāri R.
5860a anuñ yanında: yanında anuñ R.
5861b țoġrı: țoġru R.
5862a yine: hele R.
5864b çoķlık: çoķluk R.

Anda var eşyāda çoklık iltibās

5865 Bunda her dem dil gözi pür-nürdur
Nesne görmez anda şankim kördür

Söyledi bunda zevā'id bī-hisāb
Zāhiren hoşdur velī ma'nen hārāb

Bunlar ilen şoḥbet itdi çok zamān
İrdi bir gün ıztırāb-ı ḳalb ü cān

Bāḡı gerçi görmiş idi bir naḡar
Līk andan cāna irmişdi eser

Ḥātırına geldi andan bŷy-ı hoş
Ġālib oldu ḥubb-i cāna ḳıldı cūş

5870 Bunları terk eyledi bī-iḥtiyār
Ṭālib oldu bāḡa gezdi çok diyār

Sābıḳā rehberle irmişdi aña
Şimdi rehber yok gezüpdür her yaña

Āḫiri bir gün ḳapuya irdi yol
Gördi baḡludur ḳapu çün sağ u şol

Vardı yanına anı açmaḳ diler
Ol ḳapudan iḳerü geçmek diler

Ol ḳadar cehd itdi mümkin olmadı
Ḳaldı ḥayrān n'idesini bilmedi

5866b hārāb: °azāb R.

5875 Ağladı çok toprağa urdı yüzün
Bir şadā sem^cine irdi añsuzın

Didi şimden soñra iy miskīn gurāb
Mesken oldı saña ıştāblū'd-devāb

Her ki bundan çıkdı artuq girmedi
Haqqa münkir Haqqı hergiz görmedi

M 203a Bilmedüñ qādrin bulup vaşl-ı haḫīb
Saña şimden soñra yoq durur naşīb

Hişşe yoqdur saña çün ez-būy-ı ter
Fālcılığūñ var saña ḫālet yiter

5880 Zülmet içre nūra irmişdüñ ^caceb
Zāyi^c itdüñ cehl ilen iy bī-edeb

Bilmedüñ qādrini bāğ-ı vaḫdetüñ
Keşret ilen eylegil var ülfetüñ

Cevher ü iksīre irdüñ bilmedüñ
İḫtiyāc-ı ğayrdan qurtılmaduñ

Bulduñ illā içmedüñ āb-ı ḫayāt
Günde biñ kez saña lāyıqdur memāt

Fürkati tercīḫ itdüñ qurbete

5875a urdı: sürdi R.

5877b hergiz: hırgiz M.

5878a vaşl-ı: vaşlı R / yoq durur: yoqdur bil R.

5879b fālcılığūñ: fālcılığūñ R / var saña ḫālet: saña ḫālet var R / yiter: yeter R.

5881a bāğ-ı: bāğı R.

5882a cevher ü: cevherī R.

5882b iḫtiyāc-ı: iḫtiyācı R / ğayrdan: ğayrıdan R / qurtılmaduñ: qurtulmaduñ R.

5883a āb-ı: ābı R.

Yok liyâkat sende bâğ-ı rü'yete

R 175a 5885 Çün kapu fetḥ olmasın bildi muḥāl
Varmağa aşḥāba hem yoḡdur mecāl

Ḳaldı ḡayrān ortada miskin ḡurāb
Virididür *yā leytenī küntü türāb* *

Her kime kim devlet irdi bilmedi
Şoñra biñ yıl ḡālib oldı bulmadı

Kenz-i maḡfiye olupdur ba^czı tuş
Cehl ilen müflis ḡalup ol ḡaldı boş

Ş 162a Niçe açlar irdi ḡ^vān-ı ḡurbete
Yimedi ḡiç ḡab^c-ı mā'il nefrete

5890 Niçe ^caḡşān buldı ḡoş *mā-i mā^cīn* **
İçmedi olmadı faẓl-ı ḡaḡ mu^cīn

İrmese nūr-ı hidāyet ādeme
Zulmet içinde baḡar ol ^cāleme

M 203b Her kime Mevlā diler ide ^caḡā
Māni^c olmaz eylese yüz biñ ḡaḡā

5884b bâğ-ı: bâğı R.

5885a olmasın: olması R.

* "Ah, ne olurdu ben bir toprak olsaydım." Nebe, 78/39-40.

5888b ḡalup: olup R.

5889a niçe: nice R / ḡ^vān-ı: ḡūnı R, Ş.

5889b ḡab^c-ı: ḡab^cı Ş.

** "Akar su." Mülk, 67/30.

5890a niçe: nice R / mā-i: māi R, Ş.

5890b faẓl-ı: faẓlı R.

5891a nūr-ı: nūrı R, Ş.

5891b içinde: içinden R.

Yā İlāhî kıl hidāyet sen refîk
Hāzretüñe vara tā ٲođrı ٲarîk

Ol Һarîme idevüz biz de duĥûl
Nûr-ı zâta ğarķ ola tā şağ u şol

5895 İrmiş iken bendeye senden meded
Bāđ-ı rû'yet bābını sen kılma sed

Ol Һaremden kılma yā Rab bizi dūr
°Afv eyle vāķı° olsa ger ķuşūr

Bizi anda şābitü'l-aĥdām kıl
Her nefesde niçe biñ in°ām kıl

Bu du°āya ķanķı kes āmîn dir
Aña daĥı rû'yetüñden Һişşe vir

Bu cihāndur bir Һayāl-i pür-°iber
Bildir anı her ki gezdi der-be-der

KELİMĀT-I İLĀHİYYE

Mefā°ilün / Mefā°ilün / Mefā°ilün / Mefā°ilün

5900 Celālî perdesin Mevlā cemāline Һicāb itdi
Faķîr u derdmendine °aceb düşdi °ıĥāb itdi

Gözüm yaşı firāķından olupdur Nîl idüp ٲuđyān
Vücüdüm mışırını küllen yıķup ol ğarķ-ı āb itdi

5897b niçe: nice R.

5899a Һayāl-i: Һayāli R, Ş / pür-°iber: bir °iber R.

Cemālin gizledügi yārūñ oldur bir nefes °āşık
Bağup ğayra gönül gözine ğaflet geldi h°āb itdi

Tecellā-yı cemāl ilen gönül pür-nür olmuşken
Güneş yüzine ol dilber firāķını seĥāb itdi

Yarın vuşlatda şunlardur bugün işbu cihān içre
Vücüdı defterin bir bir okıyup hep ĥisāb itdi

M 204a 5905 Şular kim dār-ı dünyāya gelüp bilmediler Ĥaķķı
Muķarrer bil olar dünyā vü °uķbāyı ĥarāb itdi

Şular kim geldiler a°mā vü gitdiler girü a°mā
Bilūñ ĥasrettedür anlar ebed fürķat °azāb itdi

Şu kim °Ārif olup küllī sivāyı eyledi ifnā
Vücüdı zeresin iki cihānda āfitāb itdi

Ş 162b VELEHŪ EYZĀN *

Mefā°ilün / Mefā°ilün / Mefā°ilün / Mefā°ilün

R 175b Yanar dil bilmezem n'oldı işüm feryād ü zār oldı
Gönül Ĥaķķ °ışķılan tıldı işüm feryād ü zār oldı

Dün ü gün nār-ı fürķatde yanup iķlīm-i ğurbetde
Gezüp şaĥrā-yı ĥayretde işüm feryād ü zār oldı

5902b h°āb: ĥāb R.

5903a tecellā-yı: tecellāyı R.

5904b okıyup: okuyup R, Ş.

5905b °uķbāyı: °uķbāsın R, Ş.

* Hazihī Eyzān R, Ş.

5908a feryād ü: feryād R.

5908b °ışķılan: °ışķılan Ş / feryād ü: feryād R.

5909a dün ü: düni R.

5909b feryād ü: feryād R.

5910 İrelden cāna bŷy-ı yār iki °ālem baña aġyār
Döküp göz yaşını her bār işüm feryād ü zār oldı

Gehī mecnŷn gehī °ākıl gehī fŷrkat gehī vāşıl
Olaldan °ışķ-ı Hāk hāşıl işüm feryād ü zār oldı

Gelelden ķalbe °ışķ-ı cān refīķŷm nāle vŷ efgān
Oluban ney gibi nālān işüm feryād ü zār oldı

Dikelden °ışķ eli bir gŷl pŷr oldı bāġ-ı dil sŷnbŷl
Olup ol bāġa ben bŷlbŷl işüm feryād ü zār oldı

Bu hālķuñ kimisi °āşık kimi °Ārif kimi şādık
Beni ķılımış buña lāyık işüm feryād ü zār oldı

MAṬLA°

Fe°ŷlŷn / Fe°ŷlŷn / Fe°ŷlŷn / Fe°ŷl

5915 Gel iy ķurba tālīb dilerseñ vuşŷl
İşit naķl idem saña aşlŷ'l-uşŷl

Gerek evvelā saña bir ķalb-i pāk
Yanında dŷ °ālem ola hem-ķŷ hāk

M 204b Gŷzine gŷzŷkmeye bāġ-ı cihān

5910a bŷy-ı: bŷyı R.
5910b feryād ŷ: feryād R.
5911b feryād ŷ: feryād R.
5912a °ışķ-ı: °ışķı R, Ş / cān u: cān R.
5912b feryād ŷ: feryād R.
5913a °ışķ eli: °ışķı R.
5913b ben: dil Ş / feryād ŷ: feryād R.
5914b feryād ŷ: feryād R.
5917a bāġ-ı: bāġı R.

Huṭūr itmeye aña ḥūr u cinān

Şu resme cilā vire ḥubb-ı Hudā
Ki jeng irmeye ez-ğubār-ı sivā

Şafā vü leṭāfetde bulsa kemāl
Tecellā ider anda bī-şek cemāl

5920 Dilerseñ şu^cūd idesin ber-semā
Cihānuñ ğıdāsın yime çün Hümā

Cihān cīfedür eyle andan ḥazer
Koḥusı virür kalb ü rūḥa keder

O kim yidi esfelde qaldı ebed
Şu perhīz iden gördi vech-i Eḥād

Daḥı anuñ ehlinden olğıl ba^cīd
Olar kim ba^cīd oldı oldı sa^cīd

Muqarrer anuñ tālibidür kilāb
Yiri dūzaḥ oldı ebed der-^cazāb

5925 Bil iy tālib ü kâşıd-ı kurb-ı şāh
Ḥarām itdi dāreyni saña İlāh

Ş 163a Ḥarāmı yime maḥrem ol Ḥazrete
Ki kurbet ḥarīminde toy ni^cmete

5918a ḥubb-ı: ḥubbı R, Ş.
5918b jeng: reng M / ez-ğubār-ı: ez-ğubārı R.
5921b koḥusı: koḥusı M.
5922b vech-i: vechi R.
5925a tālib ü: tālibı R, Ş / kâşıd-ı: kâşıdı M, R, Ş.

O kim ihtiyār itdi cū^c-ı sivā
Ziyāfet müdām irdi Hāğdan aña

Hümā-veş olursañ beşerden ırağ
Seni ilte Mi^crāca bir hoş Burāk

Bu halkuñ gözinden kılan ğaybeti
Olur *ķābe ķavseyñ* anuñ ķurbeti *

5930 Bu bir söz durur līk yüz biñ kitāb
Olur ger yazılsa aña faşl u bāb

M 205a Şürū^c eyle maķşūda keşf it murād
Anı her ki zevķ itdi ni^cme'l-fu'ād

R 176a Kulağ tutdı hāzır ķamu t̄alibīn
Gözin açdı nāzır ne var sālīkīn

ĀMEDEN-İ HÜMĀ

Mefā^cilün / Mefā^cilün / Fe^cülün

Gel iy seyr isteyen fevķa'l-^culāyı
Kulağ tut nağl idem hāl-i Hümāyı

Hümā pervāz ider şanma hevāda
Velī seyrān ider her dem ^camāda

5935 Bu kevn içinden ol ķıldı ğurūcı

5927a cū^c-ı: cū^cı R.

* "İki yay aralığı kadar, yahut daha az kaldı." Necm, 53/9.

5932a tutdı: dutdı R.

5933a ^culāyı: ^culā R.

5933b tut: dut R / hāl-i: hāli R, Ş.

Varup  arş  stine kıldı  ur cı

H m -veş ger olursa  ehl-i perh z
Yolu  fevka'l- ul ya iriş r t z

M levveş itme d ny ya  z  ni
Cen b-ı Haqq  t t d 'im y z  ni

   mir' tu  ola her dem şaf da
Zuh r ider ne var sırr-ı haf da

Hud  kıldı H m yı p k-hilkat
Teķ z sı kıla tekm l-i ķurbet

5940 Gerek tekm l i  n seyr-i  av lim
Ola her   lem   h line   lim

Dağı her birisinden ire bir h l
Ki z t  ola c mi  c mle aĥv l

Ge  p c mle ne var z hir mez hir
 d p seyr-i sem v t    an şır

N z l itdi gel p d r-ı fen ya
Tem ş  eyleye arz u sem ya

5935a i inden: i inde R, ř.

5936a ehl-i: ehli R.

5936b iriş r: irişe R.

5937a d ny ya: d ny da ř.

5937b cen b-ı: cen bı R, ř.

5938b ider: ide ř / sırr-ı: sırrı R, ř.

5940a seyr-i: seyri R, ř.

5942b seyr-i: seyri R, ř / sem v t  : sem v t  R, ř.

5943a d r-ı: d r  R, ř.

M 205b Olup her şüret ilen ol muşavver
Ş 163b Kemālāta ne varsa oldu mażhar

5945 Bu  alem z ahirinde ger i esfel
Ha ıkatde  amudan oldu ekmel

Melekden  urbet-i ins n ziy de
Anu  und r  alupdur ol sem da

H m  anu  i  n itdi tenezz l
G r p her zerreyi ide te'emm l

 şitmek g rmek ikisi deg l bir
 ılur t lib olan g rmege tedb r

H m   ıldı hev da ni e cevlan
Bu d ny nu  nu  şın  ıldı seyr n

5950 Da ı a v l-i  alk  oldu n z r
G r r her birisi  izmetde   ş r

Cih nu   alkınu    lin g r p ol
 rişmez bildi ol ma ş da bu yol

Didi kend sine iy y r-ı ş dik
Bu   letler deg ld r Ha  a l y k

Bularu  her birisi bir hev da
Bulardan d r olan evc-i sem da

5946a  urbet-i:  urbeti R.
5949a ni e: nice R.
5949b nu  şın  ıldı:  ılur na şını R, Ş.
5950b  izmetde:  idmetde Ş.
5953b evc-i: evci R.

Cihānı gördi bir dārü't-tağayyür
Haqīkat bildi yoq bunda taqarrur

5955 Didi kim t̄alib ol bir dār-ı bākī
Ola Mevlā saña anda mülākī

R 176b Çıkarσαñ fikr-i dāreyni göñülden
İrişdüñ bil ki Allāha bu yoldan

Bunuñ emsāli ol çoq itdi fikri
Velī her demde Allāh oldu zikri

M 206a Olupdur kendü maḥfī zikri aḥfā
Anuñçün buldı *ḳavseyni ev-ednā* *

Temāşā eyledi dünyānuñ ehlin
Bularuñ añladı ol °ilm ü cehlin

5960 Olupdur her biri dünyāya meşgöl
Muṭī^c emrine şan Mevlāsına ḳul

Unutmışlar cenāb-ı Haḳḳı bunlar
Tekebbürden gıyerler dürlü ṭonlar

Şanasın cem^c olupdur niçe segler
Bu dünyā cīfesini anda yirler

5956b bu yoldan: yolından M.

5957a bunuñ: bu R.

5958a kendü: - R.

* “İki yay aralığı kadar, yâhut daha az kaldı.” Necm, 53/9.

5959b °ilm ü: °ilm R.

5961a cenāb-ı: cenābı R, Ş.

5961b gıyerler: geyerler R.

5962a niçe: nice R.

Gören dir kim kamu segler dirildi
Kılur bir loğma için hoş hırıldı

Yimekden cıfeyi ger olsa tuğme
Elinden gelse virmez gayra loğma

5965 Yimişler cıfeyi bunlar şu resme
İrişmişdür keşāfet cümle cisme

Çamunuñ kaplamış kalbin kasāvet
Kılur bir birine buğz u °adāvet

Bularuñ çün ğidāsı cıfe oldı
Anuñçün *esfele's-sāfil*de kaldı *

Olar kim oldı müsteşnā-yı rütbet
Şu°ūd itdi olar tā dār-ı kırbet

Bular ecrün durur pes ğayr-ı memnūn
Bular fetħ itdi *kenz-i sırr-ı meknūn* **

5970 Odur bunlar geçüp *ṭül-i emelden* ***
Ki ḫālī olmadı şālih °amelden

5964 Bu beyittten sonra Ş nüshası (164a'dan itibaren) yazının kâğıdın arka yüzündeki yazılarla iç içe geçmiş olmasından dolayı okunamıyor. Zaten okunamayan bu 18 satırdan sonra nüsha sona ermektedir.

* "Aşağıların en aşağısı." Tîn, 95/5.

5968a rütbet: riddet R.

5968b olar: olur R.

5969a ecrün durur: ecri durur R.

5969b kenz-i: kenzi R.

** "Ben bilinmeyen bir hazine idim, bilinmeyi diledim, birtakım insanlar yarattım, onlara kendimi bildirdim ve onlar da beni bildiler." Keşfü'l-Hafâ, C.2, s.132.

*** "Ademoğlu ihtiyarlar, (fakat şu) iki (şey gençleşip) onunla beraber kalır: Hırs ve tül-i emel." Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, C.7, s.247.

5970a bunlar: bular R / ṭül-i: ṭüli R.

Hümā çünkim bularuñ gördi ħālin
İşitdi her birinüñ kıl ü kālın

M 206b

Didi bunlar zalālet içre qalmış
İçi taşu bularuñ cīfe tölmiş

Bularda qalmamış evşāf-ı insān
Çamusı bağlamışdur ħūy-ı ħayvān

Bulardan lāzım oldı baña cüzlet
Cihānı terk idenler buldı qurbet

5975 O kim dünyāda pāk itdi fu'ādı
Odur bī-şek bilen mebde me'ādı

*Bular nefsinı bilmez qanda Rabbin **
Cihān ħubbı pür itmiş cümle qalbin

Ki şıgımaz qalbıne mişqāl-i zerre
Ĥudā ħubbı velākin sa'yi şerre

Çü fikr itmez niçündür işbu ħilqat
Açılmadı anuñçün bāb-ı ħikmet

Ĥudā insānı kıldı şey'i cāmi^c
Çamu envār anda oldı cāmi^c

5980 Bisāt-ı qurbeti kıldı müheyyā
Aña ħuddām oldı cümle esmā

* “Kendini bilen Rabbinı bilir.” Keşfü'l-Hafâ, C.2, s.262.
5979b anda oldı: oldı anuñ R / cāmi^c: lāmi^c R.
5980a bisāt-ı: bisātı R.

- R 177a Anı mir'ât kıldı her kemāle
İrişür her nefes biñ biñ nevāle
- Aña her demde °arz eyler cemāli
Çanı göz kim göre ol lāyezāli
- Nidā eyler aña her günde yitmiş
Bulunmaz biñde bir anı işitmiş
- Anuñlan pes Hudā her yirde hāzır
Velī insān anı görmekte kâşır
- 5985 İder her dem bisāt-ı qurba da°vet
°Acebdür kim anuñ hālâtı nefret
- M 207a Muñit oldur kamuyı her tarafından
Bular bakmaz aña hıç bir tarafından
- Devām üzre Hudādur aña tālib
Velākin hubb-ı dünyā aña gālib
- Bularuñ cümle dönmiş yüzi Haqdan
Ki görmez gözleri yakın ıraqdan
- Bular için mürettebdür maqāmāt
Müsañhardur ne var arz u semāvāt
- 5990 Ki olmuşken bular maqbül-i cāmi°
Degül mi hayf olalar bunda zāyi°

5983a yitmiş: yetmiş R.
5983b bulunmaz: bulunmaz R.
5985a bisāt-ı: bisāti R.
5990a olmuşken: olmuş iken R.

Çü bu fettāna bunlar oldı meftūn
İki ʿālemde oldı cümle mağbūn

Bularuñ her nefesde fiʿli hüsran
Ki ʿavli zürdur yoldaşı şeytān

Görür her birisi ğarķ-ı günehdür
Çamunuñ cümle efʿāli sefehdür

Bu dünyā ehli çün çok itdi hayfi
Çamusın ʿat iderdi olsa seyfi

5995 Bular haqqında ol çok itdi fikri
Geh incindi vü geh ol itdi şükri

Dönüp kendüsine nuş itdi yine
Ki bunlara gönülden ʿılma kīne

Ḥudā bunlara ʿılmıñ böyle taqdir
Ki sen de kendüñe gel eyle tedbir

Saña lāzım degül ıslāḥ-ı ʿālem
Özin ʿurtardı her kim oldı ādem

Çü sen bildüñ nedür pes şān-ı insān
Var imdi ḥāşıl eyle rütb-i insān

M 207b 6000 Ğıdāsından cihānuñ yime loķma
O kim bir loķma yidi oldı tuḡme

5993a ğarķ-ı: ğarķı R.
5995b geh: gehī R / vü geh ol: geh R.
5997b ki sen de: gel imdi R / gel eyle: sen eyle R.
5998b oldı: oldur R.

Ꞑoęusından dağı irer keşāfet
Buğarı ĥod virür çalbe řaşāvet

Ṭa^cāmından anuñ kim yirse ĥabbe
Ĥicāb olur muğarrer şurb-ı Rabba

Mülevveş kıлма nefsuñ cīfesine
Bularuñ ġālib ol sen cümlesine

Televvüşden libāsuñ dağı şağla
Şalātuñ māni^c olur aña Ĥaęęa

6005 İdüp zāhir ü bātının şamu pāk
Şu^cūd eyle varup řıl seyr-i eflāk

R 177b Bu dūnyā ni^cmetin kim yirse muṭlaę
Naşīb olmaz aña bil ni^cmet-i Ĥaę

Çü perĥiz eyleseñ bulduñ leṭāfet
Bisāt-ı şurba irgür çoğ ziyāfet

Şılur anda Ĥudā envā^c-ı tekrīm
Şunar sākī şarāb ez-^cayn-ı tesnīm

İçüp andan iriş zevę u şafāya
Anuñ bir řaṭresi bes biñ cefāya

6010 Ĥalāş olduñ içüp cū^c u ^caṭaşdan

6001a şoğusından: şoğusından M.
6004b şalātuñ: şalāta R.
6005a zāhir ü bātının: pes zāhir ü bātın R.
6006a ni^cmetin: ni^cmet ilen R.
6006b ni^cmet-i: ni^cmeti R.
6007b bisāt-ı: bisāṭı R.
6009b bes: pes R.

Gözün açıldı kırtulduñ gamaşdan

Dağı ehliyle anuñ kıılma şöbet
Ki şöbetden irişür kalbe kasvet

Şamunuñ zıkrıdür şehvāt-ı na^cmā
Şanasın kim mü'ebbed aña dünyā

Muşāhibden kıılır hālet sirāyet
Bulardan sen de perhīz eyle ğāyet

Eger kılsañ bulardan cümle ^cuzlet
Kıılursın Hakk ilen halvetde şöbet

6015 Bunuñ emşāli nuşh-ı bī-nihāye
İdüp kendüye kaşd itdi Hudāya

Çevürdi yüzini dār-ı fenādan
Hürüc itmek diler arz u semādan

Çü Mevlāya gönülden oldu tālib
Cihān halkı gözünden oldu ğā'ib

M 208a Muqābil kııldı çün mir'atı Hakkā
Cihān naqşı kamusı vardı maḥva

Şafā buldı çü mir'atı kederden
Neler zāhir olur gör imdi sırdan

6020 Sülük idüp şu^cüd itdi semāya

6014 - M.
6015 - M; 6015a nuşh-ı: nuşhı R.
6016 - M; 6016a dār-ı: dārı R.
6017 - M.

Çıkar fevka'l-^culāya pāye pāye

Semāda karşılar anı melā'ik
Didiler kıldı Hāḡ bu mülke mālīk

Ne var emrüne tābi^cdür felekler
Buyur maḡbūldür cümle dilekler

Muḡ^cuz emrüne fermān ne gelse
Ḳabūl itdük baş üzre her ne olsa

Bilür çün mekr-i Hāḡdur bu ri^cāyet
Didi yā Rab baña eyle ḡimāyet

6025 Şühūd-ı zātuñ oldı baña maḡşūd
Bularlan yolımı sen itme mesdūd

Şıḡındum saña senden yā İlāhum
Ki senden ḡayrı yoḡ püşt ü penāhum

Delīl ol baña luḡf it ḡazretüne
Budur lāyık olan hem ^cizzetüne

Saña bir ḡul ki ḡālib olsa cāndan
Görinürsin aña sırr-ı nihāndan

Müyesser it baña ḡarḡ-ı şühūdı
Senüñl'idem ḡıyām u hem ḡu^cūdı

6030 Göñülden oldı Hāḡḡa çün münācāt

6025a şühūd-ı: şühūdı R.
6028b sırr-ı: sırrı R.
6029a ḡarḡ-ı: ḡarḡı R.
6030a Hāḡḡa çün: çün Hāḡḡa R.

Qabul oldu ne varsa cümle hacat

R 178a Muht oldu o saat icre bir nur
Istedi bir sadadir oldu destur

M 208b Su kul kim zatim ola ana matlub
Kim olur bana andan gayri mahbub

Anu kim kalbi pak oldu sivadan
Olur da vet ana her dem Hudadan

Tamamet cunki terkin urdi ferhun
Cikup pervaz ider fevkinde arsun

6035 Gorüendi anda bir shara-yi bi-had
Delil oldu kamuya anda Ahmed

Geüp anda ne varsa kalb ü candan
Alametler gorur siri-ni handan

Tutup andan fena sharasina rah
Diler kim hasil ide *if-maallah* *

Irsedi sol yire yok anda gayri
Ki vuslat muntic oldu buldi seyri

Ne var ifna idüp her zi-vucudi
Görüp Allahi ol itdi sücudi

6031a icre: anı R.

6032b bana andan gayri: gayri andan bana M.

6035a gorüendi: gözetdi R.

6036b siri-ı: siri R.

6037a andan: anda M.

* "Benim Allah ile." Keşfü'l-Hafâ, C.2, s.173-174

6038b buldi: bildi R.

6040 Tecellā itdi ref^c itdi hicābı
İşitdi anda Mevlādan hitābı

Görür bī-kemm ü keyfu'llāhı bunda
Taleb kıl gayretüñ var ise sen de

O kim dünyāda işbu hāle irmez
Bil ol uhrāda hīç Allāhı görmez

Olar kim irmedi işbu maqāma
İnanmaz biñ delil itsem ikāme

O kim seyr eylemişdür kıldı taşdıķ
Görür dünyāda kul Mevlāyı taḥķīķ

6045 Edā itmez bu hālātı °ibāret
O kim zevķ eyledi besdür işāret

M 209a O kim t̄alib irişdi aña şemme
O kim s̄alik gözükdi °ayna lem^ca

Muḥibb olanlara sūz virdi şavķı
Mürīd olan murād idindi fevķı

Sözüñ her biri dürr-i bī-bedeldür
Ḥaķa mūşıl olan yārā °ameldür

°Amelsüz kimse irmez bil eşaḥ söz
Cihānda kuş uçar mı hīç kanatsuz

6045a °ibāret: °ibādet R.
6048a dürr-i: dürri R.
6048b yārā: yāre M.
6049a °amelsüz: °amelsiz M.

6050 Tamām itdi çü seyr-i *ķābe ķavseyñ* *

Anı kılmaķlıđ için *zū-cenāheyn*

Ne yire ķaşd iderse ide tayrı

Ne yirde hāzır olsa ide seyri

Dağı *zātı* ola *kāmil mükemmel*

Ola *ķullar* içinde adı ekmel

Ne varsa ref^c olup cümle *hiĉābı*

Aĉuķ bula ne vaķtin gelse *bābı*

Didi çün hāşıl itdüñ çünki *ķurbet*

Ki şimden şoñra yoķ ortada *fürķat*

6055 *Kemālātuma şānuñ* oldu *mazħar*

Dü-kevni saña kıldum var *musahħar*

R 178b *Taşından eylegil* için *temāşā*

Her anda gör ne eşyā idem inşā

Çü *mir'ātuñı* kıl *baña muķābil*

Arada olmaya bir *zerre hā'il*

Saña ben hāfızam senden *ziyāde*

Gehī seyr eyle yirde *geh semāda*

* “İki yay aralığı kadar, yāhut daha az kaldı.” Necm, 53/9.

6050a seyr-i: seyri M, R / *ķavseyñ*: *ķavseyñi* R.

6050b kılmaķlıđ için: kılmaķ için Hāķ R / *zū-cenāheyn*: *zū-cenāheyni* R.

6053a cümle: küllen R.

6054a çünki: böyle R.

6057a *mir'ātuñı*: *mir'ātuñ* R / *ķıl baña*: *baña her dem* R.

6058b *semāda*: ^c*amāda* R.

Varup seyr it bu kez kevn ü mekânı
Görürsin pür-^cacā'ib şimdi anı

M 209b 6060 Bulursın evvelâ anı muhâlif
Olursın hikmet-i eşyâyâ ^carif

Ne hikmet üzre bağlanmış bu tertîb
Nelerden hâşıl olmuş yâ bu terkîb

Gözükmez gözüne bir şey'-i aḥḥar
Ki her zerre semâdan ola ekber

Taşarruf it kamu kıldum halîfe
Sözün nâfiz keşîf ü hem laṭîfe

Hudâ kıldı aña çok dürlü va^cde
Zihî devlet ki ṭâli^c döndi sa^cde

6065 Ma^carif dürrilen pür oldı ḳalbi
Görür her zerrede işbât ü selbi

Gözükmez gözine hîç ğayr-ı Allâh
Ḳılur her zerrede ol seyr-i li'llâh

Çü emr oldı Hümâya döndi yine
Gelür bir hoş maḳâma ine ine

6060a bulursın: bilürsin R / evvelâ: evvele R.
6060b hikmet-i: hikmeti R.
6063b hem: ger R.
6065b selbi: seyli R.
6066a ğayr-ı: ğayr u R.
6066b seyr-i li'llâh: seyr-i Allâh R.
6067b ine ine: ine R.

Şu°ūdından şurū° itdi nüzüle
Ki tā °ālim ola aḥvāl-i yola

Şu°ūd idüp nüzül olmazsa ebter
O kes olmaya işbu yola rehber

6070 Ƙamu ḥıfz eyledi yolda ne gördi
Yolı seyr iderek bir yire irdi

Semāvāt ile arzuñ arasıdur
Ƙamu sālİK bu yir āvāresidür

Didiler nāmına şaḥrā-yı tevḥīd
İrişür kim ider i°lā-yı tevḥīd

Kitāb içre añılan bāğ-ı meşhūr
Bu şaḥrā içredür ammā ki mestūr

M 210a Anuñçün zıkr iderler dürlü esmā
Ƙamu eşyāyı cāmi°dür müsemmā

6075 Bu bir yirdür görenler bildi ancak
Velī görmiş geçindi niçe aḥmaḳ

Aña şanma irişür her mücāhid
İrişür aña vāḥid ba°de vāḥid

Hümā kıldı çü ol yirde Ƙarārı
Temāşā eyler andan her diyārı

6075b niçe: nice R.

Ḥudā kılmış anı şol resme düpdüz
Görür çaķ müntehāsın baķsa her göz

Biri māni^c degüldür hıç birine
Olar kim irmedi aña yirine

6080 Gehī nāzır durur fevķa'l-^culāya
Gehī nāzır durur tahte's-şerāya

R 179a İki cānib ķamu yanında hāzır
Bu remzi añlamaz bil ķalb-i ķāşır

Anı çün zū-cenāheyn itdi Mevlā
Olupdur cümleden pes hāli a^clā

Yazılmaz bu maķāmuñ hāli iy yār
Eger bilmek dilerseñ sen daķı var

Geçüp taħrīrden şayy it kelāmı
Sözüm fehm itdi kim gördi maķāmı

6085 Hümā çünkim varup zū-zılli gördi
Şeh oldı kim anuñ zılline irdi

Maķāmātı çü seyr itdi tamāmet
Ḥudā virdi aña bir hoş kerāmet

Düşerse başına ger zılli anuñ
Olur dünyāya şeh ^cabd-i gedānuñ

6078a şol: şu R.
6078b çaķ: çok R.
6079a degüldür: degıldür R.
6087b şeh: - R / ^cabd-i: ^cabdi R.

- M 210b Bu yolda çün vücūdın kıldı ifnā
Virüpdür aña Mevlā kıadr-i a^clā
- Kılıpdur meyyitin dağı mükerrem
Götürdi başına her şāh-ı a^czam
- 6090 Çü oldı ol muṭī^c-i emr-i *mūttū* *
Olupdur cümleten a^czāsı hoş bū
- O kim dünyāda işbu zıllı görmez
Anuñ yolu ebed zū-zıllı irmez
- Eger ister iseñ başuña devlet
Hümā zıllıline irmek eyle himmet
- Çü zılden buldılar zū-zıllıle rāhı
Görüp zıl şanma sen de her siyāhı
- Şu zıllı bul ki yoğdur anda zulmet
Ki zulm itme saña var sende kudret
- 6095 Didi Mevlā baña itseñ vesīle
Delīl elbetde lāzımdur sebīle
- Velākin gönderür ba^cza delīli
İçer kimi elinden selsebīli

* “Ölmeden önce ölünüz.” Keşfü'l-Hafā, C.2, s.291

6090a muṭī^c-i: muṭī^ci R.

6090b olupdur: olupdu R.

6093b zıl: zıllı R.

Kimi adın bilür kimisi ʔadın
İçen bir ʔaʔresin keşf itdi bāʔın

Neler zevʔ itdügin ebrār u aḡyār
Eger yazsam dükenmez niçe a°şār

Celīsüñdür refīküñdür senüñ yār
Şanursın yārı ġayrı ġayrıyı yār

6100 Muḡīʔ olmuş ʔamu eşyāyı envār
Velī idrāk itmez degme ebşār

Virür her zerre Ḥaḡdan dürlü aḡbār
Cihānuñ her şadāsı Ḥaḡdan aḡbār

M 211a Eger bilseñ ʔolu her zerre esrār
Anı zevʔ eylemez illā ki ebrār

Cihān içre ne varsa yār u aḡyār
Müsebbiḡdür Ḥudāyı leyl ü nehār

Muvaḡḡiddür Ḥaḡı evrāk u eşcār
Besāʔın ü riyāz u cümle ezhār

6105 Çü zevʔ olmadı bārī itme inkār
Ḥılur mü'min olanlar Ḥaḡḡa iḡrār

6097a ʔadın: dadın M.

6097b itdi: ide M.

6098a itdügün: itdigin R / ebrār u: ebrār R.

6098b niçe: nice R.

6104a evrāk u: evrākı R.

6104b ezhār: ezmān R.

R 179b Bu sözler niçe kerre oldı tekrār
Ne varsa sendedür gel eyle ızhār

Bu ebyāt ile iy şīrīn-güftār
Tamām eyle hikāyāt-ı güher-bār

KELİMĀT-I İLĀHİYYE

Mef[°]ülü / Fā[°]ilātün / Mef[°]ülü / Fā[°]ilātün

Ġarķ itdi zī-vücüdı bir baħr-ı bī-nihāyet
Her ķatre baħr-ı [°]ummān her reşħa pür-[°]alāmet

Nūr-ı muħīṭ-i Ĥaķdan her zerre oldı pür-żav'
Zulmetde ħalķ dā'im bu bir [°]aceb hikāyet

6110 Yüz biñde bir degüldür dāħil sarāy-ı sırra
Bel sırr-ı Ĥaķķ idüpdür her zerreye sirāyet

Sa[°]y ile mümkin olmaz fehm ola ħikmetu'llāh
Şānında fażl-ı Ĥaķdan ola meger hidāyet

Bir noķtadan dü-kevnüñ [°]ilmine [°]ālim oldı
Her kime ķıldı sebķat rüz-ı ezel [°]ināyet

Sālik ki cān u başın bu yolda tārik olmaz
Vallāhī ħişşe yoķdur lāzım aña ferāġat

6106a niçe: nice R.
6106b sendedür: sende de R.
6107b hikāyāt-ı: hikāyātı R.
6108a baħr-ı: baħrı R.
6109a nūr-ı: nūrı R.
6110b bel: bil R.
6112a [°]ālim oldı: oldı [°]ālim R.
6112b rüz-ı: rüzı R.
6113a başın: başı R.

Envā^c-ı terbiyetden bir zerre yok te'essür
Mürşid olan nic'itsün hilkatde var hamākat

M 211b 6115 Bil zāhidān-ı hod-bīn iki cihānda maḥrūm
Rūz-ı ezelde ḵonmıř řānında çün ře'āmet

İy ehl-i ^caql-ı ḵāřır ḵıl řānuñı tecessüs
Zātuñda ḵodı Raḥmān envā^c ilen kerāmet

^cİrfānı cāmi^c olmaḵ cā'iz şu şab^c-ı aḵvā
Fehm itse biñ ma^cānī řeyḥ itse bir iřāret

Her lafz-ı řeyḥ-i kāmil bir dürr-i bī-bedeldür
Ma^cnāsı bī-nihāyet bir noḵtadur ^cibāret

Ḷalb-i selīm ehl-i zevḵ idiser me^cānī
Anlar durur cihānda tekmīl iden vilāyet

6120 Zevḵ itmeseñ ḥaḵīḵat kendüñde bil ḵuřūrı
Her kim ki ^cĀrif oldı bir remz olur kifāyet

TENBĪH *

Mefā^cīlün / Mefā^cīlün / Fe^cülün

Gel işit benden iy ehl-i bařāret
Diyem bir söz ki yoḵdur aña ḵıymet

6115b rüz-ı: rüzı R.

6117a şab^c-ı: şab^c u R.

6117b fehm itse: fehm it R.

6119a ḵalb-i: ḵalbi R / ehl-i: ehli M / idiser: fehm idiser R.

* Ḥātime R.

6121a ehl-i: ehli R.

Cenāb-ı Hakkā kıldum çün °azīmet
Müzeyyen oldum ādāb-ı şerī°at

Hudā sevķ eyleyüp rāh-ı tarīķat
Ne var keşf itdi aĥvāl-i ĥakīķat

Bu yolda seyr olundı çok merātib
Geh ilhām itdi geh oldı muĥātib

6125 İrüp ĥişşe baña °ilm-i ledünden
Ki her gün ĥālümüz yig oldı dünden

İcāzet oldı anı itdüm inşā
Kılup nā-ehle mestūr ehle ifşā

Ki bir tavr üzre itdüm resm-i tesvīd
Anı fehm itmez illā ehl-i tevĥīd

M 212a Murādum ehl-i tevĥīd-i ĥakīķī
Anuñ ġayrı degül bāġuñ °aķīķi

R 180a Ne kim fetĥ eyledüm tecrīd içinde
Didüm hep Ravzatü't-Tevĥīd içinde

6130 Ĥikāyātı tılısm itdüm bu gence
Kimi fetĥ ide kimi düşe rence

6122a cenāb-ı: cenābı R.

6122b ādāb-ı: ādābı R.

6123a rāh-ı: rāhı R.

6123b aĥvāl-i: aĥvāli R.

6124b itdi: oldı M.

6125a °ilm-i: °ilmi R.

6126b ifşā: inşā R.

6128a tevĥīd-i: tevĥīdi R.

6128b °aķīķi: ĥakīķi R.

Nitekim rûha cism olmışdı perde
Kim irdi vaşla vü kim düşdi derde

Olar kim cisme qalmaz irdi rûha
Olardur bunda irişen fütûha

Qanı ekmele ki fetḥ ide bu kenzi
Qanı efzal ki fehm ide bu remzi

Olur müflisler içre kîmyâger
Cihân pür olsa baqmaz kîmyâ ger

6135 Qanı ṭâlib ki Ḥaḫqa ola vâşıl
Dü-kevnüñ °ilm'ola qatında ḥâşıl

Göre maṭlûb vechin her nefesde
Eger ıtlâqda yâḥûd kafesde

Qanı °âşık ḥicâb olmaya ğayrı
Ola her zerrede ma°şûq seyri

Yüzinden ref° idüp yârüñ niqâbın
Celîs olup müdâm ide ḥıṭâbın

Qanı sâlik ki kıla seyr-i fi'llâh
Qıyâm u hem qu°üdü ola bi'llâh

6131b vü kim: kimi R.
6132a qalmaz: qalmız M.
6134a müflisler içre: müflis açarsa R.
6135a Ḥaḫqa ola: ola Ḥaḫqa R.
6135b dü-kevnüñ: dü-kevne R.
6137b ma°şûq: ma°şûkı R.
6138a yüzinden: yüzinde R.

6140 Sülûki müntehâsı seyr-i li'llâh
Olup taḥşîl ide ol *lî-mâ^ca'llāh* *

Çü kıldum Ravzatü't-Tevhîdi âḥir
Murādum kedde bâḥın ehle zāhir

M 212b Toḫuz yüz kırk üçüncide tamāmı
Receb ayında bilsün ḥāş u ^cāmı

Olupdur ibtidā çün nām-ı Allāh
Yine âḥirde didüm Allāh Allāh

* "Benim Allah ile." Keşfü'l-Hafâ, C.2, s.173-174
6142a üçüncide: üçünci R.
6142b ḥāş u: ḥāş B.
6143a olupdur: olupdu R.

METNİN DİZİNİ

(Kişi, Yer ve Eser Adı)

°Abbās, 512

Āḥir, 4

Aḥmed, 22, 6035

Allāh, 1, 14, 190, 493, 1089, 1162, 1187, 1193, 1214, 1241, 1600, 1642, 1658,
1659, 1791, 2093, 2094, 2568, 2569, 2584, 3085, 3086, 3091, 3359, 4014,
5481, 5605, 5633, 5674, 5832, 5956, 5957, 6039, 6042, 6066, 6143

°Alī, 506, 509

°Aden, 752, 766, 1851, 3922

°Arab, 811

°Adn, 518, 1692, 2558

Ādem, 39, 105, 295, 475, 503, 1298, 1335, 1376, 4231, 4394

°Afūv, 573, 742

°Alīm, 2, 5162

°Alīyy-i Murtaẓā, 505

°Amr, 3486

°Anḳā, 3603, 4308, 4840

°Ārif, 311, 331, 361, 389, 420, 453, 486, 521, 788, 988, 1008, 1064, 1141, 1160,
1238, 1249, 1261, 1330, 1354, 1493, 1522, 1531, 1657, 1773, 1926, 1927,
2022, 2214, 2288, 2450, 2662, 2869, 3089, 3289, 3480, 3645, 3902, 4091,
4272, 4431, 4599, 4791, 4957, 4959, 5156, 5459, 5674, 5907, 5914, 6120

Bedaḥṣān, 753

Burāḳ, 5928

Bāyezīd, 3177

Bekdāṣī, 3511

Bekir, 3486

Beyt-i °atīḳ, 5466

Beyt-i ma°mür, 531, 1620
Beytu'llâh, 1614, 2447, 5499, 5552, 5559
Bâķī, 5584
Başīr, 3
Bezm-i elest, 2683
Bī-çün, 571
Bū Bekir, 490
Cāmi°, 2
Cebrā'īl, 1352
Celīl, 4233
Cem, 1298
Cercīs, 119
Ceyhün, 1143
Cibrīl, 123, 465
Çalap, 851
Dāvūd, 1269, 4234
Dımışķī, 1091
Dicle, 1143
Ebū Cehl, 515
Ehad, 1, 26, 1794, 2858, 3910, 5922
Elbürz, 1083
Evvel, 4
Eyyüb, 113
Fettāh, 1017
Fir°avn, 115, 2183
Firdevs, 512, 3691, 5796
Furāt, 1143
Ġaffār, 369, 1520
Ġafūr, 60, 732, 742
Ġanī, 1
Hacer, 1299
Hafīz, 550, 561, 1465

Ҳақ, 66, 69, 95, 123, 125, 152, 230, 262, 271, 273, 282, 289, 297, 301, 302, 308, 313, 316, 317, 319, 326, 332, 340, 360, 386, 420, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 460, 461, 468, 472, 474, 488, 489, 492, 502, 576, 623, 624, 679, 711, 736, 737, 743, 827, 940, 971, 973, 1001, 1008, 1021, 1034, 1105, 1125, 1127, 1155, 1156, 1188, 1194, 1196, 1220, 1221, 1223, 1227, 1228, 1229, 1230, 1238, 1257, 1336, 1337, 1339, 1356, 1391, 1413, 1444, 1446, 1488, 1495, 1497, 1511, 1559, 1570, 1591, 1595, 1602, 1637, 1643, 1644, 1654, 1703, 1719, 1730, 1743, 1746, 1754, 1757, 1766, 1767, 1772, 1812, 1836, 1866, 1867, 1878, 1884, 1898, 1908, 1913, 1915, 1919, 1923, 1933, 1934, 1939, 1997, 2007, 2017, 2025, 2029, 2030, 2031, 2043, 2044, 2088, 2131, 2181, 2187, 2188, 2192, 2193, 2208, 2211, 2231, 2274, 2307, 2342, 2371, 2380, 2389, 2440, 2442, 2443, 2445, 2450, 2453, 2565, 2587, 2602, 2652, 2660, 2673, 2681, 2817, 2943, 2969, 3003, 3004, 3094, 3126, 3130, 3144, 3178, 3186, 3217, 3257, 3270, 3291, 3292, 3293, 3294, 3295, 3300, 3301, 3388, 3411, 3418, 3421, 3430, 3449, 3464, 3517, 3519, 3532, 3646, 3701, 3782, 3844, 3876, 3891, 3899, 3926, 3962, 4029, 4036, 4044, 4054, 4066, 4072, 4077, 4090, 4104, 4120, 4124, 4151, 4156, 4165, 4178, 4190, 4200, 4251, 4276, 4277, 4423, 4424, 4430, 4435, 4438, 4450, 4480, 4508, 4515, 4516, 4523, 4545, 4573, 4589, 4590, 4599, 4630, 4643, 4721, 4735, 4766, 4775, 4793, 4804, 4856, 4863, 4866, 4911, 4947, 4961, 4964, 4965, 4971, 4978, 4980, 4998, 5002, 5013, 5015, 5017, 5022, 5039, 5041, 5059, 5149, 5152, 5154, 5172, 5174, 5180, 5182, 5201, 5234, 5259, 5267, 5269, 5283, 5294, 5332, 5335, 5350, 5356, 5383, 5406, 5421, 5422, 5426, 5427, 5438, 5440, 5449, 5460, 5461, 5471, 5476, 5477, 5480, 5519, 5524, 5565, 5566, 5567, 5573, 5581, 5594, 5600, 5615, 5616, 5623, 5675, 5684, 5687, 5702, 5731, 5732, 5741, 5771, 5776, 5777, 5787, 5789, 5801, 5802, 5804, 5805, 5814, 5853, 5857, 5861, 5863, 5877, 5890, 5905, 5908, 5911, 5927, 5937, 5952, 5961, 5988, 6004, 6006, 6014, 6018, 6021, 6024, 6030, 6048, 6101, 6104, 6105, 6109, 6110, 6111, 6122, 6135

Ҳақ Те^с ālā, 72, 1121, 1151, 1745, 2257, 2290, 2456, 3112, 3759

Ḥālīk, 4984, 5158, 5340
Ḥalīl, 132, 399, 1299, 2448, 4233
Ḥamza, 512
Ḥay, 1, 26, 73, 85, 939, 1301, 1317, 2241, 3425, 3469, 4605, 5162, 5598
Ḥarem, 1299
Ḥasan, 510
Ḥavvā, 105
Ḥı̄ṭāyī, 899
Ḥı̄ẓr, 112, 1287, 1291, 1566, 1786, 1998, 2982, 3320, 3322, 3451, 4136, 4237
Hind, 752, 2451, 2478, 2543, 4441
Hindī, 2465, 2490, 2520, 2543, 2628
Hindūstān, 2470
Ḥudā, 51, 76, 85, 94, 97, 102, 108, 140, 145, 223, 257, 406, 412, 415, 420, 444,
473, 505, 525, 562, 762, 975, 1005, 1015, 1044, 1166, 1188, 1204, 1225,
1231, 1267, 1285, 1499, 1504, 1518, 1520, 1530, 1640, 1657, 1672, 1756,
1796, 1903, 1946, 2003, 2004, 2084, 2169, 2202, 2263, 2414, 2441, 2455,
2459, 2467, 2471, 2498, 2534, 2658, 2661, 2662, 2679, 2771, 2854, 2868,
2900, 2905, 3052, 3107, 3116, 3181, 3289, 3389, 3485, 3486, 3488, 3502,
3571, 3609, 3611, 3618, 3627, 3646, 3656, 3703, 3915, 4083, 4089, 4295,
4409, 4429, 4431, 4502, 4543, 4588, 4595, 4599, 4629, 4630, 4939, 4960,
5006, 5150, 5161, 5168, 5177, 5190, 5202, 5242, 5253, 5254, 5257, 5264,
5284, 5285, 5287, 5303, 5322, 5324, 5345, 5513, 5530, 5579, 5590, 5593,
5658, 5659, 5676, 5683, 5685, 5728, 5772, 5787, 5794, 5918, 5939, 5977,
5979, 5984, 5987, 5997, 6008, 6015, 6033, 6064, 6078, 6086, 6103, 6123
Hümā, 411, 1926, 3146, 3893, 4967, 5920, 5928, 5933, 5934, 5936, 5939, 5947,
5949, 5971, 6067, 6077, 6085, 6092
Hürmüz, 752
Ḥüseyn, 511
Ḥudāvend, 5134
Ḥuten, 3533, 3922
° Irāk, 754, 811, 2246, 4498
İblīs, 3093

İbn-i Sīnā, 4326
İbrāhīm Edhem, 3385
İlāh, 2, 16, 50, 216, 225, 266, 267, 322, 365, 454, 689, 1203, 1310, 1464, 1493,
1524, 1616, 1724, 1891, 1986, 2353, 2391, 2453, 2674, 2779, 2858, 2888,
2890, 2902, 3107, 3302, 3450, 3469, 3565, 3768, 3826, 3988, 4106, 4194,
4631, 5235, 5795, 5799, 5925, 6026
İlāhī, 47, 75, 213, 525, 526, 529, 531, 532, 545, 559, 567, 583, 608, 641, 1133,
1258, 1286, 1522, 1529, 1670, 2047, 2082, 2092, 2126, 2597, 2630, 2738,
3288, 3340, 3401, 4363, 4594, 4701, 4776, 4955, 5614, 5643, 5893
İlyās, 3320, 3322
İrem, 354, 1297, 4164, 4365
° İ̄sī (°İ̄sā), 113, 117, 3683, 4238
İskender (Sikender), 3743
İsrāfīl, 1343
Ka^cbe, 132, 399, 532, 3140
Kādir, 2107
Kāf, 3195, 3728, 3742, 4141, 4308, 5722
Kāhhār, 1520, 2025
Kāyyūm, 26, 1317, 3469
Kelīm, 4236
Kerbelā, 511, 4899
Kerīm, 55, 573, 1465, 1466, 5162
Kevser, 188, 519, 891, 2418, 2581, 3334, 3779, 4198, 5103
Kirdigār, 32, 42, 1422, 2171, 2797, 4173, 4192, 4441, 4720
Konyā, 4272
Kubbe-i şahṛā, 130
Kuds, 5641
Kur'ān (Kur'ān-ı a^czam), 276, 461, 468, 500, 517, 528, 1104, 1746, 2021, 2652,
5318
Laṭīf, 742, 2025
Leylā (Leylī), 3399, 4779
Maḥzen-i Esrār, 241, 375, 453, 4245

Manşūr, 440, 3895, 4589
Mecnūn, 3399, 4779
Medīne, 5635
Mehdī, 4976
Merve (Merv), 399, 5557
Mescid-i Aḳṣā, 532, 2655
Mevlā, 219, 296, 297, 524, 995, 1018, 1171, 1192, 1197, 1212, 1536, 1556, 1580,
1624, 1642, 1651, 1656, 1662, 1865, 1883, 2281, 2381, 2423, 2438, 2474,
2541, 2547, 2596, 2637, 2701, 2731, 2969, 3131, 3143, 3399, 3746, 3907,
5018, 5481, 5608, 5609, 5623, 5627, 5712, 5718, 5769, 5892, 5900, 5955,
5960, 6017, 6040, 6044, 6082, 6088, 6095
Mīḳāt, 5551
Minā, 5625
Mi^crāc, 5928
Muḥammed, 81, 582
Murtażā, 421, 3108
Mūsā (Mūsī), 112, 115, 1288, 1291, 4236
Muṣṭafā, 582, 1035, 2084, 3108, 3992, 4239, 5150
Müntekīm, 741
Nāfi^c (Allāhü Te^cālā), 2025
Nebī, 497, 533, 5635
Nerīmān, 1081
Nīl, 1143, 1789, 5541, 5542, 5543, 5901
Nūḥ, 1136, 4232, 5098
°Oṣmān (° Oṣmān bin ° Affān), 500, 504
°Ömer, 495
Rab, 17, 44, 49, 148, 251, 551, 563, 564, 584, 588, 591, 593, 631, 635, 640, 646,
723, 730, 855, 984, 1012, 1068, 1207, 1340, 1486, 1527, 1635, 1663, 1746,
1759, 1760, 1866, 1870, 2101, 2173, 2288, 2367, 2463, 2473, 2596, 2598,
2874, 2890, 3142, 3249, 3275, 3277, 3279, 3281, 3297, 3315, 3317, 3318,
3405, 3407, 3410, 3414, 3440, 3442, 3448, 3453, 3608, 3786, 3830, 3897,

4099, 4575, 4980, 5106, 5198, 5523, 5610, 5616, 5793, 5896, 5976, 6002,
6024

Rabbānī, 768, 1348

Raḥīm, 55, 573, 1465, 3448

Raḥmān, 1, 129, 241, 275, 359, 568, 1668, 1671, 1744, 1805, 3102, 4071, 4089,
4197, 4816, 4995, 5065, 5132, 5646, 611

Raḳīb, 1465

Rasūl, 23, 533, 5638

Ra'ūf, 573

Ravzatü't-Tevhīd, 653, 3203, 3326, 3452, 3983, 6129, 6141

Rıẓvān, 4106

Rūḥ-ı Ƙuds, 4309

Rūm, 754, 811, 2246, 2505, 2510, 2513, 3678, 4471, 4498, 4504, 5642, 5643

Rūmī, 899, 2505, 2506, 2513, 2516, 2517, 2520, 2521, 2540, 2543

Rüstem, 356, 1081

Şabūr, 742

Şafā, 5557

Şamed, 1

Semi^c, 3

Seyḥūn, 1143

Sīmurg, 3195, 3603, 4308, 4840

Sind, 752, 2451, 2543, 4442

Sūdān, 2250

Şulṭān-ı şer^c, 5151

Sübḥān, 228, 373, 1507, 3900, 3087, 3088, 3089

Süheyl, 5535

Süleymān, 130, 1783, 3743, 4235, 4913

Şāh-ı kevneyn, 491

Şām, 5641

Şīr-i Hudā, 505

Ṭā'if, 2980

Tañrı, 734, 735, 737

Tīh, 2369
Ṭūr, 531, 4236, 4862
Vāḥid, 2
Yaḥyā, 113
Yehūdā, 117
Yezdān, 1668, 2018, 3363, 3463
Yezīd, 3177
Yūsuf, 116, 2250
Žār (Allāhü Te°ālā), 2025
Zekeriyā, 119
Zelīḥā, 116
Zemzem, 5560
Zeyd, 3486
Zühre, 2828, 4257